BIRGER SJÖBERG

KVARTETTEN, SOM SPRÄNGDES

STOCKHOLM ALBERT BONNIERS FÖRLAG

Stockholm Alb. Bonniers Boktryckeri 1942

Förord till den elektroniska utgåvan

Kvartetten, som sprängdes utkom 1924. Romanens 750 sidor utgjorde två delar, med kapitel 1-34 (sidorna 5-370) och kapitel 35-67 (sidorna 373-750). E-texten från Litteraturbanken (tionde upplagan, 1924) visar detta. Projekt Runeberg har digitaliserat ett exemplar från 1942, där samma 750 sidor utgör tre delar. Kapitel 34 slutar på sidan 370 och kapitel 35 börjar på sidan 373, vilket betyder att sidnumren gör ett hopp mitt i andra delen. Eftersom sidnumren löper i en lång följd, har alla tre delarna gjorts till en enhet i den elektroniska utgåvan. Boken digitaliserades i februari 2018.

FÖRSTA KAPITLET. A-strängen springer — ett dåligt förebud.

A-strängen på violoncellen sprang.

Bengt Erlandsson kände liksom rappet av en fin pisksnärt på ena kinden, och det klang i hans stora, tämligen ödsliga ungkarlsrum, när katastrofen inträffade.

— Övermåttan oförskämt, morrade den unge journalisten. Men jag tror, att jag rakar mig först, innan jag försöker den andra strängen.

Bengt Erlandsson ställde sig nu framför den lilla spegeln och arbetade en stund hastigt men noggrant med rakmaskinen. När han var färdig med detta arbete, dök han med ansiktet i det stora handfatet, frustade, torkade sig och strök därefter med handen över käkarna för att undersöka, om några skäggstrån blivit glömda vid maskinens razzia nyss. Som han tycktes finna de röda kyrkängelskinderna glatta och väl avputsade, kammade han sitt svartstripiga hår, vilket tillsammans med de mörka ögonen och de sneda ögonbrynen gåvo ett visst japanskt tycke åt hans anlete, särskilt i lampljus, då man icke strax varsnade, att ögonen voro mörkblå och icke bruna. Hade kyrkängelskinderna haft en blek, vissen färg i stället för en friskt röd, kunde Erlandsson ha erinrat om ettungdomsporträtt av någon marskalk från japanska krigets dagar.

Den smalaxlade och spenslige amatörmusikern satte sig åter ned på stolen och grep sig ivrigt an med påsträngningen av violoncellen, en guldgul tingest med behagfulla och runda former. Denna violoncell hade han så gott som från ynglingaåren släpat med sig ut i ett liv, som icke alls blev så romantiskt som det en gång önskades och drömdes i organisthemmet i Östergötland, och instrumentet befann sig vid denna tidpunkt tillsammans med sin trettioårige ägare på den tredje platsen i ordningen, ett livfullt mellansvenskt industrisamhälle, smeksamt benämnt Krutstan. Härifrån var ingen resa i brådrasket att vänta; Bengt Erlandsson höll nämligen på att stadga sig och var för tillfället icke hågad att göra några flera ombyten.

Den gula violoncellen kunde sägas representera en vardagstrevnad och en brusten dröm. Som gosse hade Bengt

Erlandsson av sin fader, en föga konstnärlig musiker fastän mycket pålitlig organist, fått sig mången knäpp på fingrarna, innan han hjälpligt lärt sig det svåra instrumentet. För varje knäpp brukade fadern yttra:

— Bry dig inte om att vara ledsen, Bengt! Du kommer att välsigna mig, när du blir gammal. Du är musikaliskt begåvad, och det här kan bli till glädje för dig.

Hos Bengt föddes vid denna tid vackra konstnärsdrömmar, och han såg sig i sina framtidsbilder dels som berömd violoncellist i frack och vit halsduk, mottagande buketter på en estrad, dels på en liten pall såsom kapellmästare med en massa brusandeinstrument runtomkring sig. Men åren smögo bort, och violoncellen krävde mycket mera krafter av den unge mannen, än hans vilja kunde stå till tjänst med. Bengt Erlandsson blev icke mera än en medelmåttig amatörmusiker.

En dag, när ynglingen i faderstjället skulle skriva ett brev, satt han och kladdade helt förstrött utan att det blev någon reda med skrivningen; i stället för långa rader blev det korta, och dessa rader smyckades liksom av sig självt med rimprydnader. Häpen och lycklig satte sig Bengt upp på vinghästens rygg och kände luften under flygfärden klar, frisk och lätt att andas; han förstod nu, att musiken icke var hans rätta kallelse, utan i dess ställe lyriken. Bengt ämnade bli skald, en föresats, som han likväl noggrant dolde för fadern. Tre resor försökte ynglingen, som då gick i gymnasiet, att i en av hemstadens små tidningar få intagen någon av sina dikter, men hur ivrigt han än med darrande händer och bröstet i böljegång forskade i bladet, återfann han dem aldrig där, fastän all poesien mycket ordentligt blivit instoppad i en brevlåda på redaktionen, och fastän författaren i de anonyma brev, som han lät åtfölja dikterna, tydligt sagt ifrån, att han icke skrev för guldet, utan för skaparglädjens egen skull. Slutligen bävade han av fröjd vid påskatid ett år, då han i den lilla tidningen äntligen fann, att det sista försöket krönts med framgång; där hittade han nämligen sin dikt, Längtan till våren, särdeles prydligt uppsatt över två spalters bredd. Bengt var lycklig, och han förstod den tydliga pekningen från Apollos finger. Han lät nu violoncellen vara och fröjdade sig bredvid skolstudierna i all hemlighet med sina vers.En dag gav verkligheten med ett rytande tillkänna för Bengt, att han befann sig på jorden, och att denna av honom krävde arbete och svettdroppar. Fadern dog, och dödsfallet skakade familjen häftigt; systern kom ut i världen, och innan Bengt för sig själv hann klargöra, hur det hela hade gått till, befann han sig en dag sittande på den lilla redaktionen, dit han en gång insänt sin poesi, sysselsatt med att skriva notiser om hästar i sken och om nedstörtade brevduvor. Fastän verkligheten tutade i den unge mannens öron, att han icke räckte till i en konstnärlig tävlan, och fastän Bengt på redaktionen röjde goda anlag för yrket, visade sig vara mera utåtvänd än han själv visste, mera piggögd, vaken och arbetsam, växte ändå sakta fram en grämelse över ett förfelat liv. Ibland tänkte han med smärta på hur violoncellen blivit förskjuten, ibland med grämelse på hur vardagens id bortjagade poesiens alfer ur hans hjärta. Han kände sig snart som ett brustet geni, en dräpt drömmare, som kunnat förvärva ärans krans, om icke fattigdomen tvungit honom att intressera sig för dömda lösdrivare, jubilerande postmästare och tillgången på potatis.

Till de olika platser, Bengt sedan kom på sin färd, släpade han violoncellen med sig — liket efter en av hans krossade illusioner — och i sin handväska medförde han alltid ett paket, som vilade mellan klädesborsten och hårvattensflaskan, och som innehöll ett flertal dikter. Ty drömmen om lyran ville Bengt icke släppa.

I den stad, dit han och violoncellen nu hunnit, kom han för första gången i livet att trivas med sitt arbete.

Redaktören var en vis, tystlåten äldre herre, som tidigare varit riksdagsman; notischefen, en fet,hetlevrad medelålders man, som ofta fräste, men som icke menade något ont, när han kallade medarbetarna för ”en djävulorisk varelse” eller ”en idioters Förste av herkulanesiska mått”, och de övriga kamraterna voro hederliga och hyggliga, men litet oroliga människor, såsom journalister ofta äro. Understundom talades på redaktionen misstänksamt eller hädiskt om författare, särskilt om lyrans män, varför Bengt noga aktade sig för att röja sina dolda strävanden. Dock beslöt han sig vid ett tillfälle att på ett listigt sätt överbevisa kamraterna om, att bakom en reporters gråa vardagsrock en lyrikers röda hjärta kunde klappa, och han tog det naiva steget — Bengt blev alltid naiv, så snart han påverkades av sina lyriska framtidsdrömmar — att anonymt per post inlämna en dikt till notischefen. Dikten, som kallades Junker Morgonröd, var ett särdeles oklart och larmande stycke, vari skalden

sökte skildra ungdomen, som rider ut i morgonrodnaden, het, stormande, tapper, med djupt förakt för guld, men med hängiven kvinnodyrkan och skönhetslängtan.

Rid ut, rid ut, Junker Morgonröd, i den vinande vinden, som biter i kinden, och svinga ditt svärd till ett blänkande slag! Mången skönlockig mö uppå kransade ängar mången stingkyss dig ger, mången sugande blick, där du hälsar på färden i riddareskick. Ingen rast! Locka krämaresjälar med pengar, så drag till för din dröm med ett glimmande stick!

Bengt avvaktade med ett självsäkert leende de utrop av beundran, som skulle undslippa den lillefete notischefens läppar, när han genomögnade dikten och läste den högt för de församlade redaktionskamraterna. ”Se här ett verkligt bra versstycke”, skulle han säga. ”Den här dikten tar vi naturligtvis in, den är helt enkelt utmärkt.” Bengt skulle då med en triumferande min röja sin anonymitet. Men den unge mannen hörde icke ett ljud yttras efter postens ankomst, och dagen gick nästan till ända, innan notischefen, kliande sig i bakhuvudet, och med ett uttryck av komiskt allvar i ansiktet, steg ut ur sitt rum, högtidligt utropande:

— Vid Polypen, den Oantastlige! Nu börja vårdikterna komma. I dag insusade en, som heter Junker Morgonröd. Det är något för dig, gamle Löv, som är finsmakare på pekoral.

— Går han i den djupa stilen med sammetskyssar och hjärtats violer eller är det i den överdådiga, frågade den knarrige Löv med kännarmin och en djävulsk glimt i ögat.

— Han går, vid Sappörens raseri, i marschtempo. Taratam, taratam. Den är helt enkelt förbannesiskt rolig. Åhåjaja!! Fick du fylleristatistiken eller hur gick det?

Bengt bad dagen därpå med oskyldig min att få se på dikten, ty han undrade vart den tog vägen, men notischefen tycktes bli gripen av en slags sinnesförvirring, när han lyssnade till framställningen. Den hetlevrade lille mannen pekade häftigt på fyra pappershögar, var och en försedd med en brevpress av gjutgods, pekade därefter på en femte papperspyramid, två decimeter i tjocklek, som reste sig rakt under hans näsa, kliade sig så i håret och utbrast:— Vid Ormens bakhuvud! Jag har inte tid att se efter! Jag vet inte var den ligger. Blicka med edra salamandrariska ögon karl, och se arbetshärden! Hur ini Helvetius skall jag kunna hålla reda på dikterna också? Men den var för övrigt ingenting att se på; gick i en trumpetisk anda. Är herr Erlandsson också finsmakare på pekoral?

Junker Morgonröd var försvunnen såsom genom en fallucka.

Bengt Erlandsson letade i dagarna tre, men varken i notischefens pappershögar eller i papperskorgen kunde han återfinna sin heta ungdomslängtan. Han förbannade livets råhet och dess representanter på redaktionen, men han gav ändå icke tappt, utan skrev alltjämt i hemlighet på en samling dikter, i hopp om att det en gång skulle dagas. Han famlade fortfarande efter stjärnan, fastän han för länge sedan borde ha förstått, att han endast ägde lusten att nå den, men alldeles saknade förmåga eller styrka att hinna den.

Under tiden hade situationen för herr Erlandssons följeslagare, den gamla violoncellen, blivit en helt annan. Efter att länge ha stått oanvänd och tyst i sin vrå, började instrumentet nu att få följa med ut i sällskapslivet, där man särskilt i en familj, som Erlandsson ofta gästade, roade sig med att göra litet musik. Husfadern i denna familj, som var direktör för en mindre teknisk fabrik, hette Olsén och hade på andra sidan Kölen gift sig med en dam ur god norsk familj.

Medan herr Olsén brann för affärer, dyrkade hans fru musik, och under hennes hägn framväxte i familjen ett litet musiksällskap, vars medlemmar utgjordesav en ung levnadsglad notarie, Thure Borg, som spelade första fiolen, av herr Erlandsson, som filade på sin gamla violoncell, och fru Olsén själv, som odlade både fiol och piano, och som fick användning för det förra instrumentet i andra stämman, när hon en dag beslöt sig för att engagera en äldre kafémusiker, som trakterade altfiol.

Denne herre, som hette Andersson, men som av notarien Borg hemligen kallades Bratscha efter den tyska benämningen på gubbens instrument, hade grått skägg och stirrande ögon; han var stel som en eldgaffel och

tystlåten som en möbel.

— Nu spelar vi ju kvartett utmärkt, sade den optimistiska fru Olsén, när man hade gjort det första försöket.

— Häm, harskade sig herr Andersson, som tycktes ha sina egna åsikter i detta ämne.

Den grånade musikerns stelhet och oåtkomlighet irriterade notarien Borg ganska mycket; han uttryckte sin ledsnad över kvartettkamraten, vilken tycktes honom utstråla isande kyla.

— Den där tjyvgubben, Cello, sade herr Borg till sin vän Erlandsson, han droppar malört i vår glädjebägare.

— Ta't lugnt, Första fiol, viskade då Cello tillbaka. Gubben är rutinerad och har väl sina fordringar. Hör nu, herr Andersson, fortsatte han högt, vi gör verkligen vårt bästa, och så mycket är säkert — en god första fiol har vi i alla fall i notarien Borg!

— Häm, svarade Bratscha, gjorde en liten stel bugning, knäppte generat på sin svarta fiol, och slöt sig inom sig själv.Under en frid, som kunde kallas för gammaldags, och under en trevnad, som alls icke stördes av direktörens mera prosaiska gäster, vilka då och då styrkte sig med kortspel i närliggande rum, hade denna lilla familjekvartett framlevt en ganska lång och lycklig tid. Åhörarna utgjordes egentligen av några ideellt lagda damer, en gammal fin läroverkslärare, ett par andra herrar, som tyckte om konst, litteratur och musik, varjämte det musicerande sällskapet fick mottaga komplimanger från direktörens vänner, bland dem särskilt en jovialisk medelålders kamrer, Karl Ludvig kallad, som emellertid oföränderligt varje gång på sin breda västgötadialekt allvarligt och ivrigt frågade, om inte kvartetten kunde utföra ”Dold mellan furera ligger mi köja”. Denne herre var även en mycket god vän till Cello och Första fiolen.

Cello tyckte sig emellertid ha märkt, att under det sista året affärssamtalen betänkligt börjat överrösta kvartettens milda toner. I luften kunde det ibland surra av de sällsammaste ord, kända av alla för börspapper intresserade människor. Erlandsson hade ju mycket väl reda på den ekonomiska feber, som alltmera började gripa omkring sig, och vilken redan länge rasat, men lyssnade till en början endast leende på detta affärsprat och på de otåliga, hetsiga frågor, som utkastades i den Olsénska våningen. Efterhand tyckte emellertid Cello, att dessa ensidiga samtal togo alltför stort utrymme.

— Bästa fru Olsén, sade Cello vid ett tillfälle, minsann tror jag inte, att skönandarna också börja smita från musiken.— Det är nog bara för tillfället, svarade fru Olsén. *Vi* ska väl i alla fall hålla ihop.

— På mig kan fru Olsén i alla händelser vara absolut säker, svarade Cello med en viss stränghet. Jag kommer aldrig att bry mig om aktier.

Och när han yttrade dessa ord, sköt en stråle av Junker Morgonröds eld ur hans öga. Men för de andras del var Cello likväl något pessimistisk, varför det icke var förvånansvärt att herr Erlandsson, medan han i afton satt nedhukad över violoncellen, funderade en hel del över affärsintressets styrka i förhållande till de ideella intressenas. Om en liten stund skulle han befinna sig i familjens krets, och den unge mannen började bli smått nervös. Till hälften hade han nu skruvat upp en ny A-sträng, vred sakta och försiktigt på den svarta skruven, gjorde ett litet uppehåll, knäppte och hörde, hur tonen under ett sakta jamande steg mot A.

Pang! En ny knall dönade i det gråa rummet; ett nytt litet rapp, denna gång på hakan, smärtade lätt herr Erlandsson, som förtvivlad utbrast:

— Jag menar, att fan är lös! Andra gången — det var bestämt ett dåligt förebud.

— — —

Cello, som verkligen blivit något försenad, hann knappast sticka in huvudet i direktör Olséns våning förrän han mottog en förfrågan, om han möjligen hade reda på, varför i himlens namn inte Karl Ludvig kom. Herr Erlandsson kunde icke låta bli att skratta, ty det var en känd sak, att den originelle kamrern alltid brukade komma för sent, ofta av de allra märkvärdigaste anledningar. Men till sig själv ställde han i all tysthet en annan fråga, på vilken han också tyckte sigfå ordentligt svar, då han i en dörr råkade törna mot en lång herre.

Denne var en mycket gänglig man, ungefär trettiofem år gammal, hade ett vitkrulligt hår och ett blekt ansikte, där de russinliknande ögonen klippte på båda sidor om en krum näsa.

— Förlåt för all del, ursäktade sig Cello.

— Fondmäklare Anker, presenterade sig förbindligt den långe mannen med en ödmjuk bugning.

ANDRA KAPITLET. Karl Ludvigs tre förhinder.

Ett nödrop skar genom dubbletten i Bredgatan 12 b, tredje våningen, där Karl Ludvig bodde och dit i afton så många undrande tankar vandrade från deltagarna i den festliga supén hos familjen Olsén. Nödropet slutade i en flämtning, varefter hördes ett fräsande läte. Sedan blev det tyst.

De båda rummen lågo, egendomligt nog, i tämligen sparsam belysning. Visserligen brann i det stora vardagsrummet närmast tamburen en elektrisk låga i taket, men i sängkammaren flämtade blott tvenne stearinljus med ett ödsligt sken framför toalettbordets stora spegel. Dessa ljus belyste en man med tämligen kal hjässa och ett stort och brett månskensansikte, vilket dock icke ägde månens bleka färg, utan för tillfället var mörkrött. I lugnt tillstånd avspeglade detta ansikte en rofull tro på det goda och en bred gemytlighet i anden. Dessa små björnögon, vilka eljest blickade fast och tryggt framför sig, stirrade i denna stund, inramade i blänkande ögonvitor mellan uppsvällda kindpåsar och spända ådror, hemskt framför sig, som om en stark och obeveklig hand bakifrån hållit fast kring offrets strupe utan att släppa, i kallblodig väntan på att ansträngningen skulle krönas med en fasansfull framgång. Ännutycktes dock icke den ovanligt brede och fete mannen ha givit tappt. Han stod ännu fullt upprätt på sina korta bropålar till ben, vilka tycktes vara fästade vid bålen med de starkaste resårer. Benen gungade, strupen gurglade, och i detsamma släppte greppet kring halsen. Fräsande av ilska och mörkblå i ansiktet slet Karl Ludvig av sig kragen, som med ett vin for över golvet.

— Förbannate krage, ropade han på sin breda västgötadialekt. Den också! All sin dar! Jag har blett för fet igen! Fru Tillberg! Fru Tillberg!

Genom det yttre rummet nalkades med tysta steg värdinnan, en femtioårig, tålig änkefru, som uthyrde denna dubblett till Karl Ludvig och dessutom livnärde sig med korvlagning samt knäcktillverkning. Intet tvivel fanns, att hon icke genom fyra stängda dörrar hört denna väldiga tenorbaryton, som klart förmådde genomtränga ett välbesatt, sorlande kafé, när Karl Ludvig en och annan gång gav kapellmästaren i lokalens bortersta ända order att spela Västgöta regementes paradmarsch eller Lella blomma, du är mig så kär.

— Va ä klocka, fru Tillberg? Ho ä väl inte halv åtta än.

Fru Tillberg log stilla och svarade med sin tåliga och klara stämma:

— Jo, hon är redan halv nio.

Karl Ludvig utsände en ny trumpetstöt.

— Å jag, som skulle vart hos Olséns klocka sju. Men dä ä disse kragarne. Jag *har* blett för fet igen!

Karl Ludvig hade nästan alltid varit något för fet. När de hårda åren nalkades, blev han rädd för att nervhälsan skulle undergrävas till följd av svårigheten att anskaffa tillräckligt med fettämnen, om vilkahälsorisker Karl Ludvig inhämtat upplysningar i de läkarböcker, som trängdes bland gamla, kära skolböcker i hans hylla. Den bergstarke mannen sysselsatte sig nämligen då och då med sin hälsa och hemsöktes verkligen också någon gång av betydelselösare krämpor, vilka blevo föremål för mycket bläddrande i de vetenskapliga arbetena. Begåvad med koncentrationsförmåga i farans ögonblick gjorde Karl Ludvig under fettbristens tid väl beräknade aktioner hos släktingar på landet, varigenom huset tillfördes tillräckligt av de eftersökta ämnena. Genom detta kloka förutseende uppnådde Karl Ludvig icke endast att bliva räddad från blodfattigdom eller död genom utmattning och nervförsvagning utan till på köpet en häftig stegring av hans redan betydande vikt, vilket på det allra högsta hade överraskat honom, när han efter en tid vägde sig på varmbadhusets sanningssägande våg.

— Esses, ska en annan nu vara tvungen te å gå igenom disse sörgliga, disse sörgliga avmagringskurera, klagade då Karl Ludvig.

Och i detsamma skymtade i hans fantasi en futuristisk tavla, på vars duk en avmagringscitron lyste gul och sorglig i ena kanten. Vidare märktes där gymnastikledarens stränga öga i ett annat hörn av tavlan, och i målningens mitt gungade badmästarens våg med sin darrande nål under flikarna av en med svett genomdränkt skjorta.

En energisk svältkur kunde ibland också följa, sedan Karl Ludvig upptäckt, att fetman åter fullständigt besegrat honom, men utan hård kamp kom den icke till stånd, i all synnerhet icke, när en bjudning förestod, såsom i afton var fallet. Direktör Olsén, som ringtupprepade gånger, hade vid senaste telefonsamtalet meddelat att supén strax skulle avätas. Vid detta budskap sprang i Karl Ludvigs fantasi fram en helt annan tavla än den förut nämnda; den var icke heller utförd i futuristiskt antydningsmaner, utan med en stillebenmålares hela precision och ansvarskänsla.

Han såg nämligen en lätt blåskimrande, nymanglad duk. På denna duk stod en skål med räkor på is; de röda spröten stucko trevligt upp över skålens kant. Bredvid denna skål puttrade över en liten låga, mörkblå som en viol, en panna, innehållande stekta små egendomligheter; under och intill denna panna pöste sakta gyllene underverk med ljusbruna fläckar, darrande aladåber, saladjärer med mystiska ting, över vilka skärvita lökringar eller friska persiljekvistar voro lagda, och i mitten på tavlan blänkte ett smalt silverfat, vars med ett vitt, flytande hölje lätt överdragna röda innehåll lät ana en lockande och doftande sällsamhet.

Inför denna syn utropade den förtvivlade Karl Ludvig med vild beslutsamhet:

— Dä kvettar! Jag kan lika gärna släppa på å äta så möcke jag örkar!

Men älskade Karl Ludvig god mat, höll han likväl mycket mera av sina släktingar, och hade en del av dessa under fettbristens dagar räckt honom en hjälpande hand i nödens stund, ville han, i mån av sin förmåga, även vara ett stöd för dem, när de sökte hans hjälp. Utan att äga en vapensköld i riddarhuset med klöverblad på vit strömfåra eller lejonhuvud med uträckta tungor, ägde Karl Ludvig dock en väl inregistrerad släkt, och det var han själv, som hadeuppgjort anteckningarna om densamma. Han kände mycket starkt för hela sin familj, precis som om han varit ett slags seismograf; han våndades med magra tanter, som plågades av astma på ålderdomen, åjade sig med gamla rustika herrar, dem han kallade farbror eller du, vilka prövades av blodpropp eller fingo mottaga små varningar för porter, oxkött och toddy i form av lindriga svindelanfall; han gladdes med de unga, bleka brudar, som då och då kläddes i något hem framför en liten spegel; han korresponderade livfullt och varmt runt omkring i landet och även något utom landet, där slingor från det jätteträd, av vilket han själv utgjorde en av de tjockaste grenarna, sköto sina skott och blad. Vännerna Cello och Första fiolen hade en gång iakttagit oro hos Karl Ludvig, och då de frågat honom om orsaken till denna, hade han anförtrott dem, att en medlem av släkten, kallad gamla tant Babba, vilken anförvant nu antogs vara sextiofyraårig, icke kunnat återfinnas vid företagna undersökningar i en by i övre Norge. En betydande korrespondens hade om denna sak förts från Karl Ludvigs sida, och han hade med sina brev jagat norska polismän, kyrkoherdar, vice pastorer, rotemän och hyresvärdar inom ett ganska vidsträckt område i broderlandet, där man förmodligen betraktade denna elakartade envishet som en efterdyning till harmens böljor under unionsutbrottet.

En enda gång hade Cello förvånats eller skakats av en upplysning rörande Karl Ludvigs yviga släktträd och detta var vid ett tillfälle, då vännen haft ett utbrott efter en släktbegravning, som han bevistat. Vid ifrågavarande begravning hade en äldre fröken av stammenblivit jordad, och bortemot åttio släktingar hade varit närvarande vid sorgeakten. Den gamlas kista hade burits uteslutande av släktingar; en präst, också en släkting, fastän tillhörande svensk-finska grenen, hade jordfäst på sjungande mål, och källarmästaren, som stått för arrangemangen, var en röd, livfull farbror, styv i vira som ett troll och mycket lyckad, när han utförde raketvisan på tredje dagens eftersläckning. Endast en av anförvanterna hade vid detta släktmöte, som alltså ägde rum under sorgestavars vajande flor, underlåtit icke blott att närvara, utan även att sända en krans till båren. Tant Klara, som var den

enda förmögna i Karl Ludvigs stora familj, kunde tydligen icke kallas en släktkär person, och därför utdömdes hon av Karl Ludvig med ord, så hårda, att Cello verkligen blev häpen.

— Jag tål inte tant Klara, sade Karl Ludvig. Ho ä min förskräckelse. Jag hatar tant Klara.

— Hur kan du understå dig att hata en släkting, förebrådde Cello ironiskt.

— Därför att ho inte tål di andre släktingarna, förklarade Karl Ludvig med fanatism. ”Jag vell inte ha något å göra mä den *stassen*”, säjer ho. Stassen! Esses!

— Tycker hon illa om *dig* också, pejlade vännen.

— Nä, svarade Karl Ludvig. Mej töcker ho om. A dä ä därför ja ä så förskräckt. Måtte ho inte besöka mej bara!

På grund av det anförda hade tant Klara av vännerna blivit kallad för Skräcktanten, men ingen hade dock sett denna dam.

Under senaste tid hade Karl Ludvig, som var särdeles intresserad för aktieaffärer, varit ett flertalsläktingar behjälplig med att placera en del av deras kapital i goda papper. En nästan outsinlig skara av anförvanter från stad och bygd hade vandrat genom Karl Ludvigs dubblett, där han under ansträngningen att finna ”ett riktigt gött papper” tittande i taket och pekande med sitt feta pekfinger under näsan på de försiktiga men näriga blodsfränderna, sökte vara dem till stöd på verksammaste sätt.

— Käre Karl Ludvig! Se nu till, att det blir på ett papper, som *stiger*, brukade släktingarna säga med oroliga blickar fästade på den kraftige rådgivaren.

— Puh, svarade Karl Ludvig och skrattade skälmskt bakom sin runda hand. Dä går öpp alltihop. Hele lorten!

Men när Skräcktanten per brev engång anmodade honom att hjälpa henne med aktieaffärer, hade verkligen den eljest gode mannen svarat, att han icke ville påtaga sig ett dylikt ansvar. Han avlät en skrivelse, i vilken han gjorde gällande, att ”den, som sätter in pengar i aktier, kan därav hava mycket obehag, och de vinster man kan hava på ett ställe, utrinna ofta på ett annat”.

Med detta enda undantag var Karl Ludvig i sitt förhållande till anförvanterna en man utan tadel, och såsom vän ansågs han vara detsamma. Visserligen svuro kamraterna dyra eder var gång de måste vänta på honom, men om de också velat se honom död under väntans kvarter, som ofta blevo halvtimmar och stundom hela timmar, nedföllo eller smälte alla pilar och kulor, stormen mojnade och solen sken, när hans runda ansikte, med de fasta små ögonen, äntligen blev synligt.I afton var emellertid Karl Ludvig mera försenad än vanligt, och hade också fått uppbära förebråelser därefter, men lyckades med den tåliga värdinnans hjälp till sist fullborda sin toalett. När han emellertid öppnade tamburdörren för att äntligen komma i väg, hejdade han sig häftigt.

På tröskeln syntes en liten tunn kvinna, klädd i svarta kläder. Hon hade ett blekt, nålvasst ansikte, som dock log sötsurt. I handen bar hon en paraply med elfenbensring och under ena armen något, som liknade en svart bok eller portfölj.

— Åhå, bevares, skrek Karl Ludvig. Ä du här, tant Malin. Stig på, stig på!

Den runde släktbeskyddaren tog, trots sin brådska, med glädje den tunna tanten i sin famn, varefter han försiktigt förde henne in i rummet, där hon förmåddes taga plats mitt i soffan. Karl Ludvig satte sig bredvid henne, betraktande henne med sina fasta och vänliga ögon.

— Jaha, utlät sig med klagande stämma tant Malin. Nu kommer jag till besvär igen. Men jag kommer också för att tala om, att farbror Anton i Kiruna...

— Esses — trumpetade Karl Ludvig. Dä ä väl ingen olöcka, som har hänt?

— Nej, suckade tanten, inte ännu åtminstone. Men farbror Anton ser dubbla ansikten på moster Lena och säger, att han gungar som i en båt, fastän han sitter stilla i sängen. Ja, tillfogade tanten, det är inte något med denna spriten, utan det är väl överansträngning. Nu får farbror Anton äta tunna vällingar och sådant.

— Så lessamt, så lessamt, klagade Karl Ludvig.Den tunna tanten utvecklade vidare för Karl Ludvig, att hon gärna ville vara med om att förtjäna ännu en liten slant, om Karl Ludvig hade något riktigt gott och säkert papper, som steg, att insätta några fattiga små slantar på. Karl Ludvig lyssnade uppmärksamt till tantens tal, ända till dess det ringde i telefonen för tredje gången. Det var direktör Olséns röst, som åter hördes i tratten.

— Varför kommer du inte, din usling, sade herr Olsén.

— Skäll inte, för då blir jag lessen, svarade Karl Ludvig.

— Skynda dej nu, för vi ska bilda ett konsortium. Vi har fått tips, fortsatte herr Olsén.

— Esses, jag kommer på *ögon-blecket*, flämtade Karl Ludvig, varefter han skyndade sig att taga på ytterrocken.

— Nu Malin lella, pustade han i tamburen. Nu tror jag nog, att jag ska kunna göra något för dej. I kväll ska vi bilda ett konsortium, å vi har fått tips.

— Vad är tips, undrade den bekymrade och svartklädda tanten, som tyckte att ordet tips lät som när man lockar på höns.

— Tips ä detsamma som att man får veta saker om papper, som ska gå öpp, trumpetade Karl Ludvig i dörren, slog den igen med en skräll och försvann ut i förstugan.

Han tryckte på en knapp, och ett gnissel nere i vestibulen tillkännagav, att hissen satte sig i rörelse. När Karl Ludvig stängt den skallrande grinden och skruvat upp ljus i den lilla hytten, tog han plats mittemot spegelbiten, som glimmade påmahognyväggen, och mönstrade tankfullt sitt ansikte. Under tiden gled hissen jämrande mot vestibulens botten. När den stannade, öppnade Karl Ludvig grinden, men kunde icke få upp dörren, ty hissen hade stoppat mellan första och andra våningen. Han tryckte på alla knappar, men utan resultat; Karl Ludvig ropade, men nej, ingen hörde denna gång hans kraftiga stämma.

Bilder av dystraste slag började nu att glida fram i hans upphetsade inbillning, och ett ögonblick såg han sig själv ligga blek och ihjälhungrad, svulten till döds, klädd i sin prydliga, svarta supédräkt.

TREDJE KAPITLET. Kvartetten och Triangeln.

Ovanför pianot hos direktör Olsén hängde en välbekant tavelreproduktion, som föreställde en lyssnande samling människor under en Beethovenkonsert. I bakgrunden, vid skenet av matta ljus, syntes en violonist och en gestalt vid en flygel; det långa rummet vilade i halvskymning. Till vänster en storskäggig man med uttrycksfullt, blekt ansikte, och omkring honom tankfulla, drömmande eller exalterade huvuden, alla bärande vittne om den stora musikens makt över själarna.

Men när kvartetten i afton satt och spelade under denna tavla, hade den icke, trots att den spelade rätt vackert, en av musiken lika förhäxad publik omkring sig; vid en jämförelse med den dunkla Beethoventavlan tedde sig verklighetens ansikten helt olika, liksom också persongrupperingen var en annan. En del herrar tycktes trötta luta röda pannor eller benade huvuden i händerna, under det andra med irrande ögon lyssnade, stödda mot väggar och stolskarmar, liksom i väntan på att något störande buller skulle draga förbi. Återigen andra, bland dem fondmäklaren Anker, tedde sig som tåliga dödsdömda, vilka, helt nyss tröstade av prästmannen, resignerat avbida det oundvikliga, som även det måste få ett slut.När emellertid de muciserande avslutat sitt nummer och sänkt stråkarna, steg den fine gamle Läroverksläraren upp, medan ett underligt, ivrigt samtal bröt lös på alla håll. Han knäppte bort några snuskorn från sina redingoteslag, varvid han med en mjuk och välvillig stämma yttrade till fru Olsén:

— Riktigt vackert, bästa fru Olsén! Det sista gick ju alldeles briljant. Det är en stjärnlik klarhet över andandet, och melodien bäres av — vad skall jag säga? — änglahänder. Må vara, att jag använder alltför poetiskt starka ord — ah, detta mjuka glidande —

— Västerviks sågblad, hördes i samtalssurret en smattrande tenor längre bort i rummet.

— Känslan, fortsatte den gamle Läroverksläraren, förständigar mig att yttra något alldeles särskilt vackert, men sannerligen förståndet räcker till för att efterkomma ordern. Hur fint spunnet, hur fintligt gjort! Lägg märke till denna spröda —

.. absolut Stålkonstruktion, klang det i detsamma från en andra bas.

— byggnad av toner! Vilken lycka dessa konstnärer ha berett sina medmänniskor generation efter generation genom att efterlämna sådana arv. Lycklig den, som kan försjunka i den själens glädje, som musiken skänker. Då stiger anden upp över jorden —

— ... mera på. Förenade kol, ljöd en kraftigt klingande kvartett.

— och allt vardagligt och banalt släpper. Det är då verkligen sant, att människan lever icke allenast av bröd, ty vad hjälper väl att mätta magen om själen hungrar —

— ... Solidarfett, brakade det löst från enåttastämmig kör, som fullständigt överröstade och kvävde den gamle Läroverkslärarens röst.

*

En del av gästerna bröto tämligen tidigt upp i afton; damerna avlägsnade sig, Bratscha försvann med sin svarta låda ut i marsvintern, och den siste i detta sällskap, som tog på sig ytterkläderna, var den gamle Läroverksläraren. När direktör Olsén såg honom kränga på galoscherna, sade han med sonlig vördnad och övertygande röst:

— Goda, lilla farbror, stanna hos oss en stund till! Inte behöver väl farbror gå fastän så många andra går!

— Den musikaliska delen tör väl vara slut nu, sade den fine gamle herrn och log blitt.

— Visst inte, väste direktör Olsén. Nu börjar det först riktigt. Farbror ska stanna hos ungdomen, inte sant? Haha! Gammal sångare...

Läroverksläraren knep med ena ögat och svarade:

— Nåväl, jag ska följa hem Sofie först, så tittar jag väl hit ett litet slag sedan. Det är ju bara ett kort stycke att gå. Jag tycker både om sång och spel, det vet du mycket väl.

Medan emellertid Läroverksläraren vandrade hem med sin hustru Sofie, flyttade de återstående herrarna ner i källaren, som var inredd med tanke på nattliga samkväm av mindre högtidlig art. Herr Olsén själv, en storväxt man med glest, mörkt hår, trygga, ibland spjuveraktiga ögon och kortklippta, mörka mustascher, rörde sig något bredbent och vaggande, liknande en sjöman på däck, och bad de närvarande söka att njuta av ögonblickets glädje. Plötsligt fick han syn på Cello,som stod och torkade sig med en näsduk i ena ögat, där han fått in ett askkorn:

— Varför gråter du, Cello?

— Därför att jag är så fattig, svarade herr Erlandsson.

— Jag ska göra dig rik, försäkrade herr Olsén. Du ska få lära dig att spekulera i aktier.

Cello hade verkligen blivit smittad av allt detta tal om aktier, åt vilket han förut endast lett ett helt raljant leende, och icke nog med detta: Första fiolen, som eljest blev apatisk när han hörde ordet affär nämnas — hans fader var nämligen affärsman — fastän ständigt i behov av små lån för sina många utgifter på flärdens stig, hade också lystrat till lockropen.

Under den närmast följande halvtimmen förändrades situationen i källaren mycket hastigt, ty för Karl Ludvig, som i telefonen diskret meddelat, att han gärna ville komma, om det ännu icke var för sent, måste arrangeras ett särskilt högtidligt mottagande. Karl Ludvig blev också vid ankomsten gripen i källartrappan, där man band för

hans ögon, varefter han fick genomgå en skräckreception i en för ögonblicket påhittad orden.

— Eländige, hördes direktör Olséns röst. Varför har du dröjt att infinna dig?

Karl Ludvig, som suttit i hissen en hel evighet, var emellertid för ögonblicket långtifrån skämtsamt lagd. Han var nämligen hungrig, och ensamt av den anledningen föllo hans svar något buttra och tvära, fastän han undergivet fogade sig i skämtet.

— Suttet i hissen! Olöckshändelse. Esses!— Omtala allt, hördes den hotande rösten. Må sanningen vara din ledstjärna!

— Jaha, svarade Karl Ludvig som en snäll skolgosse. Dä va också disse kragarne. Å sen kom tant Malin. Ja vell ha mat!

Emellertid förklarade omsider den skämtsamme värden Karl Ludvig värdig att bliva medlem av det hemlighetsfulla ordenssällskapet.

— Verkligen urkomiskt, utbrast en liten fet Försäkringsman, som hela tiden lidit svårt under kvartettens prestationer, men som nu njutit mycket av ordensskämtet.

— Stämningen är särdeles god, svarade honom med köld en mycket reserverad Direktörsassistent.

Som till straff för denna höghet och köld, blev emellertid Direktörsassistenten utmanad på armbrytning av sjökapten Tingström, en skäggig sextioåring med stridsglimten i ögat, vilken utmaning den andre antog av fruktan för att icke verka tillmötesgående. Därför hördes efter en stund från ett litet bord i ett av källarens hörn stånkningar och små rop:

— Å en gång till! å en gång till! Tjå, ja. Ääää, lät det från sjökaptenen, vars kraftiga arm darrade som en kompassnål.

— Åääa — å ääää, ljöd det mera dämpat från den reserverade Direktörsassistenten, vars längre arm under förfärliga skälvningar sakta pressades mot bordskivan.

Slutligen hade Cello, Första fiolen och Karl Ludvig, på inrådan av herr Anker och bror Olsén, beslutat att stifta ett konsortium. Herr Olsén erbjöd frikostigt sinborgen på det lån, som för insatsens erhållande av de tre vännerna skulle tagas i Ryslunda sparbank.

— Det skulle glädja mig mycket, sade direktör Olsén, där han bredaxlad och trygg stod framför vännerna. Det skulle glädja mig mycket om också ni, mina kära vänner — rösten darrade nu något — kunde göra er en bra slant. Ni hederspojkar! Anker, gör vad du kan för dem, hör du det!

— Jag lovar, svarade fondmäklaren högtidligt, att jag skall göra vad jag kan. Ett år till, och du skall nog få se...

— Nå, sade den välvillige och upprymde direktör Olsén, vad ska vi nu kalla er affär? Ett namn, ett namn!

— Kalla den för Gyllene triangeln, föreslog den fantasifulle och av ekonomiska lyckodrömmar berusade journalisten.

— Hederspascha! Ja visst. Skål för den Gyllene triangeln!

— Åääa, å äää, hördes ett jämrande ackompanjemang bortifrån bordet, där sjökapten Tingström just nu besegrade den reserverade Direktörsassistenten.

Emellertid ombads herr Anker att utföra några trollkonster, och medan Första fiolen slank upp i källartrappan för att hämta sitt instrument, åt den talangfulle fondmäklaren upp en plånbok av krokodilskinn, slök en klocka och förvandlade på ett ögonblick en hundrakronesedel till en stor vinkork.

— — —

Den fine Läroverksläraren kom verkligen tillbaka, men när han trädde in i salongen, där violoncellen makligt sov vid en stol, och fru Olséns violinslumrade på pianot, kunde han av människor endast finna de herrar och damer,

som på tavlan sutto och lyssnade till Beethovenkonserten samt dessutom ett par bilder av kända tonkonstnärer. Alla levande varelser voro försvunna.

Musikentusiasten stannade ett ögonblick framför tavlan, varefter han sakta gick fram till violoncellen och betraktade det bukiga instrumentet med kärleksfulla blickar.

— Nånå, sade han för sig själv. Nånå, här ligger du sysslolös i stället för att spela, min vän. Du har väl — nolens volens — inte somnat ifrån den stora glädjen, den största av all glädje, att låta tonerna ljuda till människornas tröst och förnöjelse. Ja, varför fick jag inte lära mig att spela när jag var ung; varför inskränkte sig min musikaliska utövning till körsång? Fastän även det var en härlig tid! Åja, visst var den så! Men att spela —

— Hahahahaha — ljöd ett dovt och ihållande skratt, som tycktes komma från underjorden.

— Unga skämtare, fortsatte den fine gamle mannen. Vad ha de nu för upptåg för sig? Men de komma väl tillbaka snart. — Och där är den rare Schuberts bild — död vid så unga år, och ändå kunde han hinna med att skänka all denna rikedom till mänskligheten. Brillor och lockigt hår — en härlig panna, i sanning! — Ack, inte vill jag byta med mig själv och vara någon annan än jag, men Gud, vilken omätlig fröjd det måste vara för en människa att ur djupet av sin själ draga upp sådana skatter —

— Hahahahaha — hördes ånyo en dov skrattsalva från underjorden.Nu tycktes emellertid den gamle drömmaren vakna; han gick fram till ett bord och tog sig ett litet glas sodavatten, varefter han tittade sig omkring och sakta anträdde färden åt det håll, varifrån ljudet hördes. När han äntligen stod i trappan till källaren, fick han plötsligt höra klangen av en fiol, och då upplystes hans ansikte av ett milt leende. Varsamt öppnade han källardörren och stack in sitt fina gammalmanshuvud —

Där stod den upprymde Karl Ludvig mitt på källargolvet, beredd att utföra en pas d'Espagne, spänd till språng, och höll den långe surmulne fondmäklaren i handen.

Med förvånande snabbhet satte plötsligt den fete mannen sina korta bropålar till ben upp i luften. Rodnaden på kinden steg, näsan sken.

— Händerna i sidera, ropade Karl Ludvig. Du dansar runt, å kryper mä huvet under armen på mej? Ä de inte så? Nå! Jaha!

Den gänglige Anker, som dansade dam, svängde runt och måste böja sitt vitkrulliga huvud under Karl Ludvigs korta arm. Karl Ludvig höjde denna arm med grace, gungande från den ena sidan till den andra, medan han knäppte sin kastanjett med tummarna mot pekfingren, och för varje gång han knäppte glänste en röd bläckfläck på vänstra handen som ett litet bloss. Sitt bastanta huvud, på vars runda kinder alltflera rosor växte fram, medan svettdropparna glittrade på pannan, hade Karl Ludvig stolt tillbakakastat; ögonen blundade och munnen log illparigt, med en dragning åt det ljuva.

Den gamle Läroverksläraren, som ju icke kundeveta, att vad som nu försiggick var en backanalisk glädjeakt, framsprungen ur tron på Gyllene triangelns framtid, drog hastigt tillbaka huvudet som om någon knipit honom i näsan med en glödande tång.

— De ha väl — nolens volens — inte blivit vansinniga, mumlade den besvikne musikentusiasten.

Därefter smög han sakta uppför trappan, passerade lätt och stilla genom salongen, kastade en avskedsblick på Schubert och en på den sovande violoncellen, varefter han försvann.

*

Snart var klockan halv tre, men ännu funnos en del herrar kvar hos den gästfrie direktör Olsén, som utom värdskapet även haft ett arbete av hemlighetsfull natur att fullgöra; för de tröttaste i sällskapet beredde han nämligen, efter vanligheten, nattläger i några små rum i vindsvåningen, dit de gäspande och suckande herrarna faderligt visades, en efter en. På detta sätt hade direktör Olsén alldeles omärkligt så småningom samlat ett helt menageri i de tre enkla kamrarna, vilka alla voro försedda med sjungande turistsängar och kolsyrat vatten. I ett

av dessa rum vilade nu den långe fondmäklaren, i ett annat slumrade trött av dansen och något överraskad av förplägnaden, som kommit för snabbt och häftigt ovanpå hans ofrivilliga svältperiod i hissen, vännen Karl Ludvig, och mittemot honom drömde den trötte Första fiolen, att han satt med en stor plånbok i handen, allt under det en skön kvinna bad honom att få trolla bort den.

Så småningom tystnade sorlet i källaren; Direktörsassistenten hade sagt godnatt och gått, varefter följdetre eller fyra av de andra bröderna. Men när endast kapten Tingström och Cello voro kvar, och den grånade ynglingen av värden krävt en godnattgrogg, frågade direktören plötsligt.

— Vill ni se mina lejon?

Under förvånad tystnad följde herrarna Olsén sakta upp på vinden, där denne på tå förde dem fram till en liten dörr i sänder. För varje dörr som öppnades, presenterade direktören:

— Här, viskade han, har vi nubierlejonet Karl Ludvig. Matas med köttbullar.

— Här se vi, fortsatte direktören, det unga lejonet Borg, alla unga lejoninnors vän.

— Här utsträcker sig det hungriga affärslejonet Anker i väntan på rov.

Dörrarna stängdes sakta. Under fnissningar gingo de tre herrarna ner, och avskedshälsningar utbyttes. Cello irrade en stund med sjökaptenen på de snötäckta gatorna, varefter han, belyst av en grå morgondager, rysande vandrade hem till sitt stora rum — det enda unga lejonet i den Gyllene triangelns krets, som under de återstående nattimmarna hade förmånen att få sova i sin egen kula.

FJÄRDE KAPITLET. Fyra musketörer i livsfara.

Fyra svarta pojksilhuetter strävade fram på ett glittrande isfält. Den avlånga, ganska vida sjön syntes ännu ordentligt bunden, fastän mars gått in.

Intill stranden vimlade det av svarta, ilande figurer, som njöto av det sista skridskolovet, men de fyra hade löst sig från den större skaran vid hamnen, där flera fastfrusna ångare lågo. De önskade vara ensamma, emedan de voro ute på en expedition — av vad slag kunde ännu ingen av dem riktigt säga. De yttrade ingenting till varandra, utan stirrade mest på isen; en viss osäkerhet vid skridskoåkningen, framkallad av de i fältet då och då förekommande knottrigheterna tvungo dem till detta. Solen sken så starkt, att pojkarna ibland sågo röda och gröna stjärnor segna ned för ögonen, då de blickade upp kring insjöns svartkantade stränder. Framför dem syntes på avstånd den lilla ön Belle Isle, där Aramis och Portos kämpat en förtvivlad kamp mot konungens trupper och där de haft sitt dystra samtal med vännen d’Artagnan. Bakom dem låg Paris med sin oroliga politiska luft, sitt sabelskrammel i Louvrens trappor, sina av kardinalen utlagda snaror, sin hämnd, sin lust, sina dryckeslag och dueller. Staden med sina tornspiror ochfabriksskorstenar, med Gasklockan och Läroverket, liknade på detta avstånd en större rishög.

Allt i denna stad kunde de fyra gossarna förvandla och omkläda i sin fantasi, även Gasklockan, som kunde vara en bastion, till och med det stora Vilohemmet för åldringar, ty det kunde erinra om Louvren. Men skolhuset kunde aldrig insvepas i romantikens dimmigt röda slöjor; det kunde icke förgyllas, ty det var verkligheten själv — deras verklighet. Voro de ännu musketörer i den lilla park, som drömde i den stora byggnadens närhet, och kunde de ännu där låta osynliga värjor blixtra och ropet ”förräderi” ljuda, så bröts förtrollningen genast, när den djupa rännsten, som drog en gräns mellan drömmen och verkligheten, var passerad, och de stodo på den vida gården. Här var det lektor Frisk och Kalle Viding, därute var det d’Artagnan och Mordaunt.

Edmund Åvik hade av kamraterna kallats för d’Artagnan, emedan han, fastän liten till växten och tämligen späd, ofta visat snabbhet och rådighet, då det gällt allvarliga ögonblick i leken. Fjortonåringen såg ivrig och befallande ut med sina mörka, livliga ögon och sitt mörklockiga hår. Vidare hade den tunnaste och längsta av pojkarna kallats för Atos, dels emedan han var beskedlig, vilket tolkades som ädelhet, dels emedan han bar ett mera

klingande namn än de andra. Den långe, fräknige pojken, med det smala, stilla ansiktet och sin brunröda kalufs, hade antagit benämningen med en loj min, men var annars levande intresserad. Att den tjocke pojken med de klumpiga benen och de vattblå ögonen, starkast av dem alla, nämndes Portos, var naturligt nog. Den fjärde i samlingen hade vägratatt antaga Aramis’ namn, emedan Aramis ansågs mindre ädel på grund av hans ständiga sviktande mellan abbéns och krigarens kall samt hans ogenomtränglighet och påtagliga hyckleri. Denne pojke var finurlig till sin läggning, en egenskap, som kommit till synes vid frimärkshandeln i skolan, och representerade vid sina unga år en firma, som sålde tuggummi, små kråsnålar, i vilka vatten kunde pressas upp genom en gummiboll, gömd i byxfickan, samt speglar, som kunde förvränga anletsdragen, som när man tittar i en sked.

— Jag ville gärna se Kalle Viding död, bröt Aramis eller agenten i sprutande kråsnålar tystnaden. Jag skulle inte alls sörja, om jag finge se honom död.

— Varför då, Aramis, frågade Edmund Åvik.

— Kalla mig inte för Aramis, bönföll den unge agenten i trolska fickspeglar. Ni vet, att jag inte vill heta det. Det är väl bättre, att Karl Gustav (det var Atos) finge heta Aramis. Hans pappa är ju katolik.

— Ah, inföll Atos lojt. Vad tjänar det till att ändra nu. Alltid vill du ändra.

Agenten i tuggummi rörde i den ömtåliga frågan och vädjade:

— Jag bad ju att få heta kapten Treville hellre än att heta Aramis.

— Det går inte ihop, det går inte ihop, åjade sig den tjocke Portos.

— Nej, avgjorde d’Artagnan, det går inte ihop. Hur tusingen skulle kaptenen kunna vara med musketörerna på alla deras expeditioner? Men jag frågade dig ju, varför du ville se Kalle Viding död!

— Jo, därför att han sätter sig på axlarna på mej. Så fort vi kommer ut på rasten, hugger han tag i mejoch säger: ”Kom hit, lilla åsna, så ska du få motion.” Sedan får jag bära honom runtomkring skolgården ända tills rasten är slut. Nu har jag snart burit den snuten varenda rast under en hel termin. Jag känner mig nästan som en riktig åsna.

— Varför kastar du inte av honom då, frågade d’Artagnan.

— Jag har försökt, klagade Aramis. Jag har försökt, men det är alldeles omöjligt. ”Hopp”, säger han, ”hopp, hopp!” Ibland tvingar han mej att galoppera på planen med honom framför kristendomsläraren. Men kristendomsläraren tror, att vi leker, så där får jag ingen hjälp.

— Anmäl honom då, föreslog Atos med sin veka röst.

— Anmäla, utropade den kloke agenten i sprutande kråsnålar. Jo, då skulle det väl bli riktigt snyggt, då. Då *klådde* han väl mej också.

— Jag skulle slå honom på käften, sade den klumpige Portos. Eller också dö.

— Jag också, försäkrade d’Artagnan.

En stunds tystnad uppstod, medan den svarta pojkraden drog i väg över isen, som runt omkring dem tindrade, blinkade och bländade. Den demoniske Kalle Viding tycktes alltjämt sysselsätta Aramis’ tankar.

— Det värsta är ju, att jag gör mina affärer på rasterna. Och så är det en sak till. Kalle Viding köper utav mej ibland.

— Äran först, sade d’Artagnan.

— Ja, äran först, ekade det från Atos.

— Det kan nog ni säga, sade Aramis, men när man gör affärer, då får man allt tänka på lite utå varje.I alla fall är det en plåga med Kalle Viding, och om jag bara hade en äldre bror, så skulle jag be honom klå Kalle. Som Hadar Tystberg till exempel! Han blev orättvist behandlad av våran nye extralärare en gång, men Hadars bror hämnades honom. Han är slaktare och har pengsné. Han tog extralärarn i kragen och gav honom en vinge utanför hotellet

en kväll. ”Där har du för bror min”, sa slaktarn. Broderskärleken är bra vacker, suckade den hämndlystne, men alltför försiktige Aramis.

— Men på extralärarn har *du* då väl ingenting att klaga, fastän du bar dej så konstigt åt häromdagen, sade Portos, som ägde samvetsfrid och jämna betyg.

— Jag bar mej väl inte konstigt åt. Så tycker ni bara, protesterade Aramis. Hur ska en människa bära sig åt, när en fråga dyker ner, utan att en annan vet vad det hela handlar om? Det ville jag just fråga.

— Ja, men ordet, som du skrev — du var väl bra dum då, sade den ädle Atos.

Aramis syntes förolämpad, och svarade tämligen hett och brådskande.

— Jag satt och gjorde upp en affär med Negern, ni vet, och det var ju mitt i historian. Då ropa lärarn till mig: ”Nå, vad blev följden av detta då?” Jag hade inte följt med, och visste inte vad han menade, men då viskade Negern något, som jag inte kunde höra. Först tänkte jag inte svara alls, men sedan tänkte jag, att det var klokast att försöka härma det där ljudet. Det var därför, som jag talade så otydligt. Det var på knepighet.

— Ja, men ordet, ordet, skrattade Portos, Atos och d’Artagnan.— Det, som Negern viska, lät precis som ”vaddingdom”, fast jag aldrig nånsin i hela mitt liv har hört eller sett ett sådant ord, men jag beslöt mej för att säga det inuti mun och hoppades, att det skulle låta likt det, som Negern menade. Men då sa extralärarn ju, att jag skulle tala tydligare. Vad skulle ni ha tagit er till?

— Vi skulle ha tegat, lät det nästan samtidigt från de tre musketörerna.

— Det kunde jag inte, när jag en gång hade sagt ordet, för då hade jag ju måst förklara mej, och då hade Negern åkt fast för viskningen.

— Det är rätt, sade d’Artagnan.

— Negern måste skyddas, bekräftade Portos i ädel ton. Det var rätt.

— Nå, se där, sade Aramis med sin klagande, barnsliga röst. Se däri Det var därför jag försökte mumla det en gång till, och det var *då* extraläraren tvingade mej att gå fram till tavlan och skriva ordet. Jag hade aldrig tänkt på, hur det skulle ta sej ut i skrift, så jag blev riktigt förskräckt, när jag fick se det på tavlan.

— Vi trodde, att du var rubbad, sade den fåmälde Atos. Du skrev ju ”Vaddingdom”.

— Ja, se jag skrev det av skrämsel. Hade det inte ringt i detsamma, så hade jag nog bekant alltsammans. Men då gick ju Tussilago och Kalven och alla de andra kamraterna förbi mig, medan jag skulle stå kvar, tills jag hade skrivit det rätt. Då viskade de av alla krafter: ”fattigdom, fattigdom, fattigdom”. Se, extralärarn hade ju frågat ”vad följden blev av detta då”. Han menade kriget, och följden blev fattigdom i landet, se. Å, man får vara knepig, men det hjälper inte alltid.Extralärarn rörde mej inte, han bara stirrade på mig. Han har nog slaget mej med pekpinnen över ryggen ett par gånger, men se huvudet, det vågar han aldrig röra mer.

De tre musketörerna skrattade högljutt åt den finurlige Aramis’ märkvärdiga berättelse. I detsamma pekade Edmund Åvik på Belle Isle, där ännu en vit bastion, som pojkarna uppfört, lyste i snön. Han ropade med d’Artagnans smattrande stämma:

— Framåt! Men försiktigt! Mordaunt uppehåller sig här. Tigrinnan har en unge. Ve oss, om vi låta honom undkomma!

Sakta smyga sig kamraterna nu fram i en ring, och ett uttryck av mörk slughet spelar i deras späda ansikten. Agenten i vrångfickspeglar har i denna stund glömt sin ledsamma uppgift att vara Aramis och även förgätit demonen Kalle Viding. Han spelar sin roll, icke i förhoppning om erkännande från någon, som ser på, utan för spelets och inbillningsglädjens egen skull. Än avmålar sig djärvt trots i de små gestalternas hopp och spring, än smygande försiktighet, och de ha fullständigt bortglömt sina verkliga roller i livet, med memorandum om påsken och vacklande betyg, med ängsliga provlektionstimmar och orons luft i de genljudande skolsalarna.

— Äntligen! Framåt, mina herrar!

Men när Belle Isle är utnyttjat, går färden under flämtningar vidare, och snart är man inne i ett annat äventyr. Solen, som förut strålat klar och vacker över den svarta skogskammen och kommit isen att skina och blända, går i en rödgrå rök; isfältet blir ljusblått med strimmor ibland av rosenfärg, men längre bortär det mörkblått, och nu kommer skymningen fort. När pojkarna blicka sig tillbaka, se de stadskonturen som en liten stack i fjärran, men här och där tindrar mellan dimslöjor ett grönt öga. Tiden är för länge sedan kommen att vända om, och pojkarna känna sig något häpna över att timmarna så häftigt rusat fram. Himlen börjar se grumlig ut; det snurrar snart i luften av små flingor, men kölden är icke så stark. Kinderna bli våta, och det skymmer för pojkarnas ögon, när de åter söka stadsbilden. De ha alla blivit tysta, ty alla behärskas de av en känsla, som tycks vara släkt med de tidiga barnaårens spökrädsla. Detta är något nytt för dem, ty naturens vänlighet har övergivit dem, och detta dunkel är icke gott, mystiskt och lockande, det är snarare ont och olycksbådande.

— — —

d’Artagnan var den förste, som hörde en liten knall i isen. Därpå följde en kraftigare; den lät dov och hotande.

— Hjälp, skrek Portos.

— Är det farligt, frågade Atos och började tugga på naglarna, medan han höll den avtagna vanten i ena handen. Är det farligt?

— Vad säger du? ropade d’Artagnan till Portos, vad skriker du för? Du står ju där på isen som du är.

Det hela gick så hastigt, att samtalet musketörerna emellan avstannade. Alla upptäckte nu, att en bred svart kanal skilt dem från den stora isen, som hade förbindelse med land. Den var svart som en grav och lång som en midgårdsorm. De vände staden ryggen med en förskräckelsens spänstighet, och de stirrade ut i mörkret.— Kan det vara möjligt, sade Edmund, att sjön är öppen därute? Nej, inte hoppa, din fåne, ropade han till agenten i sprutande kråsnålar, då denne tycktes göra försök att komma över den svarta graven, som sakta och hotfullt vidgas.

Ett nytt brakande, något uthålligare än det första, genljöd i detsamma. Ingen hade ännu sett verkningarna av detta andra skott i isen, men inom kort skulle de upptäcka det. Ett stort stycke av det isflak, de förvirrade pojkarna uppehöllo sig på, lämnade dem i ett fint och långsamt glidande.

— Vi går under, kved Portos och började bittert gråta. Vi har gått för långt ut.

d’Artagnan yttrade efter något begrundande:

— Kom ihåg, vad jag säger er: hoppa inte, förrän jag säger till. Stå kvar, men håll er något ifrån varandra.

Edmund tänkte nu på tåget över Bält, och gossarna lystrade till hans ord utan att veta varför. De lödo helt mekaniskt, medan mörkret tilltog och de kände sig föras ut mot en svart bakgrund på sin vita flotte. Portos snyftade, Atos sade ingenting, medan han bet i sina fingrar.

Tystnaden bröts ännu ett par gånger av svaga knallar i isen, än ljudande tätt inpå dem, än fjärran ifrån dem.

— — —

Vart tog tiden vägen? Vad var det? Timmarna flögo ifrån dem som svarta eller blixtrande strimmor. De stirrade på en mulnande natt; varsnade de någon gång bland gråa skyar en stjärna, uppfattade de den icke som en stjärna, utan som förfäran. Då och då malde i deras huvuden stycken av pratet från dagens lekar,och Portos hörde, hur en röst spelade om och om igen: ”Portos slet hela nävar av sitt hår. Portos slet hela nävar av sitt hår.”

Deras bräckliga flotte klöv sig ännu en gång, och del började blåsa, medan snökornen häftigare virvlade i mörkret.

Nu kommenderade Edmund:

— Hoppa till det större! Hoppa, en åt gången!

Tre av musketörerna gjorde så, men d’Artagnan flöt sakta ut, stående på det lilla isflaket, i det han ropade:

— Håll er bara stilla!

Nu stodo de tre musketörerna stumma och spejade förskräckta ut i mörkret. Den lilla raka gestalten på det mindre isstycket sågo de icke längre. Det sista, de hörde i den svartnande kvällen, var en klar barnröst långt borta, som ropade till dem ett varnande rop, på vilket ingen av de tre kamraterna mäktade svara.

*

Portos, Atos och Aramis voro förlamade, dels av förskräckelse och dels av kölden, som gjorde sig mera påmint under stillaståendet. De dröjde, precis som Edmund sagt, på något avstånd från varandra, ända tills Aramis plötsligt skrek med förtvivlans kraft:

— Hallå, hallå!

Och de voro nästan blinda och döva, när de överfördes från en liten eka till en släde, och från denna till en ny tillvaro med fullt av röster och små irrande lyktor på en kal strand med snö och ris.

— En fattas, ropade en dundrande karlröst, ochmannen grep en och en av pojkarna, och lyfte dem upp på ett långt fordon.

— Vem fattas? Var är han? hördes ett sorl av stämmor.

Atos, den siste av musketörerna, som hivades upp av den store mannen, svarade tonlöst:

— Edmund Åvik. Han är ensam...

Flera röster på en gång kastade ut frågor till Atos, som var vit i ansiktet.

— Vartåt? Vad sa han? Vad sa han till er, när han försvann?

Atos svarade:

— Stå stilla, sa han. Var lugna, mina herrar!

FEMTE KAPITLET. Fattig på mynt, piastrar och riksdaleros, men rik på kärlek.

— Jag ville gärna, att min son skulle bli jurist, hade handlanden Borg yttrat till en lärare, när Thure efter många vedervärdigheter äntligen tagit studenten. Vad kan man nu till exempel tänka sig för framtid för honom, om han blir jurist?

— Å, han kan ju bli praktiserande advokat, han kan gå kanslivägen, han kan till exempel bli rådman och domare, ja, han kan till och med bli justitieråd. Men först måste han ju till Uppsala eller Lund och studera en tid, svarade läroverksläraren med en mängd satyrblinkningar i ena ögat.

— Hum, justitieråd, det blir väl Thure aldrig, svarade gubben Borg, jag tror han saknar tillräcklig energi för sådant, fastän huvud har han kanske till det.

— De flesta bli ju inte heller justitieråd, svarade läroverksläraren i ett tröstande tonfall, precis som om han skulle ha sagt, att alla välja ju inte den breda vägen i livet. Det fordras verkligen också ganska *starkt* huvud för att studera, fortsatte den erfarne pedagogen, kommaterande sitt dunkla tal med nya mystiska blinkningar — en akademisk medborgare skulle bakom hans sakliga upplysningar ha skymtat ett tåg avvinlövskransade backanter, men den hederlige herr Borg kände icke till denna skönhetsvärld — ja, det fordras egentligen en jättefysik till det. Åtminstone var det så på min tid. Men det blir nog så bra, så bra! Skicka bara unga herrn till Uppsala, håll ett litet rävöga på honom, och sedan blir det nog så bra, så bra!

Thure Borg skickades av sin fader, Gustaf Borg, som var en tät lanthandlare, till Uppsala, och i dess höga luft, kryddad med minnen från förflutna tider, fylld med ekon av många generationers hurrarop, sång och krossade punschglas, slog Thures lantliga knopp ut och blev en blomma. Ynglingen var musikalisk, var hög och smal, hade en vacker långskalle, på vilken det blonda håret låg blankt och fint smetat, en lagom stor, böjd näsa och en välformad mun, vilken när han öppnade den till ett leende — och det gjorde kandidaten mest — blottade två rader starka och vita tänder. Flickorna sade, att han såg ut som en solstråle, och någon sanning låg det väl också i denna djärva liknelse. Thure började sina studier och lärde sig på kort tid känna studielivets gladare och friskare sidor. Det var som när en kalv dansar på en nyutslagen äng: inga tankar på framtiden eller slaktarn! Han sjöng så att det ekade i gränderna, kom någon gång i konflikt med polisen, men ägde en förmåga att muntra ordningens väktare mitt i sin iråkade olycka. Han log sitt lättsinniga leende och sade, i det han klappade polisen på axeln:

— Släpp mej bara, goa konstapeln, han får njuta av sin godhet, när jag blir en mäktig man en gång.

Att Thure skulle bli en mäktig man var nu ingen, som trodde, icke ens gubben Borg, fastän dennedock i sin stora lanthandel drömde äregiriga drömmar, medan paket inlastades i skjutsarna och tupparna golo i byn. I varje fall väntade gubben, att han en dag skulle få höra ljud bakom dörren i sin tambur, tillkännagivande, att häradshövding Thure Borg torkade av sig om fötterna för att inträda i faderstjället, presenterande sig i sin nya värdighet.

Möjligen hade fadern fått denna önskan uppfylld, om icke Thure haft två med de juridiska studierna jämnlöpande intressen, som allt för mycket stulo arbetstimmar från honom. Det ena av dessa intressen var musik, och det andra var flickor. Thure hade nämligen under skoltiden fått taga fiollektioner, och han syntes äga goda anlag för detta instrument, som medföljde till Uppsala och där kom till användning i vissa musikaliska kretsar. Nu fanns en gammal vithårig grevinna i Uppsala, som satte särdeles stort värde på Thures musikaliska prestationer och hans friska och behagliga personlighet. När hon en gång hörde kandidaten spela, yttrade den gamla, förnäma damen, att det verkligen var synd, att en sådan begåvning skulle gå förlorad. Thure invände, att han måste ägna sig åt studierna och att han följaktligen därför icke hade så mycken tid över för musiken. ”Ja”, sade grevinnan, ”Gud förbjude, att jag skulle vilja ådraga mig något ansvar för kandidatens framtid, men jag tycker ändå det är skada med fiolen. Ja, det tycker jag.”

När Thure lyssnat litet på grevinnans uttalande, skrev han hem till sin fader och berättade om den gamla damen och fiolen. Gubben blev så glad, att han gav två skurborstar på köpet vid en liten affär, där på sin höjd en chokladkaka eller en brynsten bortifrågakomma, men svarade sonen, att han skulle fortsätta sina studier men samtidigt försöka förkovra sig i musiken.

— Arbeta, uppmanade herr Borg sin son. Och när du kommer i frestelse, så tänk på mammas minne.

— Jag arbetar och gnor. Vill pappa vara snäll och skicka mig, o. s. v., svarade Thure, som tydligen för tillfället uppgivit musikintresset.

Hur det emellertid skulle gå med studierna i juridik för en ung man, som mera fäste sig vid om Justitia hade välformade ben, än om hon höll vågskålen ordentligt i handen, var ju ej svårt att tänka sig. Thure slarvade ännu en tid i Uppsala, men som han fick Stockholm i tankarna, skrev han ännu en gång till fadern om den gamla grevinnan och fiolen. Efter en del klagande ord, protester och gny från den gamle, kloke lanthandlaren blev emellertid slutet på underhandlingarna detta, att den bortskämde Thure fick spela fiol i Stockholm för en av den gamla grevinnan utpekad skicklig lärare. Lanthandlaren Borg fick av den gamla damen mottaga ett korrespondenskort, fullskrivet med ord, liknande pärlor eller små girlander, vari hon uttryckte sin glädje över detta steg, som nog skulle bliva till välsignelse.

Men hur det skulle gå med studierna i fiol för en ung man, som säkerligen varit mera fägnad, om fru Musica i kroppslig mått kunnat taga honom om halsen och vila vid hans bröst, är även ganska lätt att tänka sig. Thure tog dock en del lektioner och förkovrade sig följaktligen i violinspelet, men var gång han såg på fiolsnäckan, kring vilken de genomskinliga, gula strängändarna rullade sig, tyckte han antagligen, att snäckanliknade huvudet på en flicka och strängvirvlarna lockarna däromkring. Liksom först kvinnan och musiken tillsammans berövat landet

ett justitieråd — och ett av de gladaste måhända — så berövade nu kvinnan ensam landet en violinvirtuos.

Gubben Borg blev orolig och därefter vred. Han fördömde sin egen dumhet och tänkte med bitterhet på den gamla grevinnan, i synnerhet som han för ögonblicket kom att erinra sig det förbannade herremansväldet under forna dagar — herr Borg läste stundom Sveriges Rikes historia, från äldsta tider till våra dagar, Prästlistens historia och Den kunskapsrike skolmästaren — varefter han reste upp till Stockholm och träffade sonen i dennes rum på Mästersamuelsgatan just som han förberedde en sorts kärleksduett tillsammans med en flicka med näbbig uppsyn. Flickan satt på ett bord i solsticket, dinglande med benen, medan Thure tillredde en förmiddagsmåltid, bestående av portvin och gräddbakelser.

Thures fjärilstid var slut. Handlanden Borg, som visserligen var en mycket hygglig man, ägde dock humör; han förargades och beslöt sätta sonen in i sin ganska betydande affär, egentligen en gammal älsklingstanke, som dock på sin tid blåstes bort av drömmarna om Häradshövdingen. Resan till landsorten blev icke glad, men den slutade i frid, och gubben Borg kom överens med sin son, att denne tillsvidare skulle försöka få en plats i den i grannskapet till faderns affär liggande staden, där Thure ju också kunde ha någon glädje av vad han fått lära i juridik och musik. På detta sätt kom Thure Borg till en plats, där han på en affärsbyrå kunde begagna sig av titeln notarie och isällskapslivet med en viss ära uppbära smeknamnet Första fiolen.

*

I Första fiolens stora rum, från vilket han hade utsikt över en grupp frostiga träd, bortom vars grenar syntes elektricitetsverket och en hyreskasern, sprakade en eld i kaminen Mulle. Kaminen var full av glöd och förtärde den ena skyffeln kol efter den andra, en Moloch, i vars gap ständigt nya offer måste ösas in, en omättlig gud, som belåtet dånade, medan han intog sina måltider i marsvinterskymningen. Notarien Thure tog fram tvenne glas ur ett litet skåp samt satte en vinbutelj framför glasen. Vin var det enda, han hade till hands i detta ögonblick, då han väntade vännen Cello. En vinflaska hade han för övrigt nästan alltid att tillgå, ty det var sådana röda droppar, han företrädesvis använde vid sina mottagningar de kvällar, då lätta fötter gingo på hans stora, med falska rosor beströdda matta, då luften värmdes av ömma och lögnaktiga ord och då Första fiolen försökte att uppäta sina offer, medan kaminen Mulle begärligt förtärde sina kol.

Ovanför en ottoman hängde en tavla, försedd med guldram, och detta välgjorda oljetryck föreställde en kvinna, utsträckt på ett dunbolster. Kvinnan blickade mot betraktaren med mörka, trånande ögon, och hon bar endast en obetydlig florsklut kring sin svällande kropp. På andra sidan väggen hängde en annan tavla, en litografi, vilken i sin mahognyram framställde ytterligare en dam, denna stående framför spegeln. Kvinnan, som hade ett stort hår, i vilket hennes händer arbetade,vände ett par lurande, glada ögon mot åskådaren, och hon tyngdes, lika litet som den förstnämnda damen, av några överflödiga plagg. Nedanför denna bild fanns en större medaljong, på vilken man såg en företagsam ung man utan byxor bära en spritt naken fröken över en liten broplanka; strida vågor forsade därunder, men konstnären hade mindre tänkt på vågorna än på damen, vars gestalt var utformad med största precision och noggrannaste iakttagande av förtydligande streck och prickar. Detta var huvudnumren av Första fiolens konstsamling, som dessutom upptog ett flertal större och mindre tavlor, skisser och utkast, alla företeende bilder av unga kvinnor utan en tråd på kroppen. En damskräddare skulle med lystnad ha överblickat denna stora nakna skara, och gjort sig en nätt summa, om han lyckats erhålla beställningar på klänningar till dem alla.

— Godafton, Första fiol, hördes Cellos glada hälsning i tamburdörren, som vännen lämnat oreglad. Jag kommer med ljusa budskap! Jag kan tala om för dig, att vårt lån är ordnat i Ryslunda sparbank och att pengarna placeras i morgon.

Cello tog av rocken ute i tamburen, varefter han inträdde. Hans runda, mörka ögon lyste, hans svartstripiga hår, benat mitt i pannan, sken fint och blankt, och kinderna liknade vinteräpplen.

— Jaså, aktierna, erinrade sig Första fiolen, som för ögonblicket glömt bort den ekonomiska sammanslutningen Gyllene triangeln.

— Nå, Cello, tror du, att vi kan hala in några fattiga piaster på det där, så man kan få någon nytta av det?

Den unge mannen, som älskade glädjen, förvägradepenningen rätten att nämnas vid sitt vanliga svenska namn; han kallade därför denna lättflydda bytesvara för mynt, guld eller piaster, men även för luidårer och riksdaleros, varigenom allt skrämmande allvar borttvättades från sedeln och kronorna. Om Första fiolen hade en växel i banken, benämnde han den antingen för vexélen eller papiret, liksom han begagnade särskilda uttryck för det dystra ordet konkurs. Att göra konkurs kallades nämligen på Första fiolens affärsspråk för att kånka (jag kånkar, du kånkar, han kånkar), men även någon gång, mera diskret och städat, att göra kåkå (jag gör kåkå, du gör kåkå, han gör kåkå o. s. v.). Detta bekymmerslösa sätt att omdöpa allvarsamma ord eller ledsamma termer var mycket karakteristiskt för Första fiolen och hans ljusa livssyn. Han var ännu vid tjugusju år en sorgfri människa, som icke hade börjat tänka. I själva verket befann han sig andligen alltjämt i ungdomens stad, fastän hans stoft betitlades notarie och hade placerats i ett industrisamhälle.

Vid notariens fråga sträckte Cello upp sin ena hand i luften som om han på fordomtima sed avlagt en ed, trängde sig tätt inpå vännen, stirrade honom eldigt in i ögonen och försäkrade, att det bara var en tidsfråga, innan de hade inhöstat vackra och runda summor. Men den hete spekulanten blev något avkyld, när Första fiolen endast svarade:

— Jag ska köpa mig en ny kostym. Man måste vara presentabel. Flickorna tycker om nypressade kläder och gott hårvatten.

Han grinade med hela ansiktet.

— Du tänker då uteslutande på dinafruntimmershistorier, sade Cello något irriterad över att icke vännen fattade Gyllene triangelns uppgift med tillbörligt allvar.

— Du vet väl vilket kolossalt inflytande jag utövar på kvinnan, fortsatte Första fiolen i det han blickade upp, något skygg för sitt eget skryt.

— Casanova, lilla Landsortscasanova, smågnolade Cello.

— Ja, de känner i luften, när jag har kiken på dem, försäkrade Första fiolen.

— Jag jagar också en kvinna med flygande lockar, bekände Cello, med en lika patetisk som poetisk hänvisning på lyckan, sådan den för honom tagit gestalt i Västerviks Sågblad och Solidarfett.

— Asch, utropade Första fiolen. Du jagar efter symboler, men jag jagar efter kärlek, jag. Hej! Var hälsad!

— För resten, fortsatte Cello, så tror jag att du skrävlar en del.

— Gör *jag?* svarade Första fiolen. Och det kan du slunga rakt i syna på en oskyldig yngling! Tror du skrävel behövs? Ibland förefaller det, som om det bara fanns en karl i hela stan. Jag hinner inte med allting, skall jag säga dig. Det är livet det! Alla fästningar falla! Jo jo men, gubbe lilla, jag har ett alldeles vådligt inflytande över dem. Som nu till exempel den här lilla i elektriska affären på Bergsgatan — jag kallar henne för Electrical girl. Mycket nätt och stilig, litet styv att börja med, men jag är säker... Ja, grina du. Nå, vidare.

— Ja, men kärleken, jag menar..., avbröt Cello.

— Förstår, goda Cello, hur du menar! Du menar, att man skall gifta sig med den man tycker om, mendet är alldeles omöjligt för mig, eftersom jag inte kan gifta mig med alla kvinnor. *Känner* du kvinnan? Det är en märkvärdig sammansättning, må du tro. O, vilken djävulsk förmåga ha de inte att locka oss män! Vilken infernalisk list dessa pyren utveckla, dessa små nätta pyren! O, ja! Men för mig är det endast att gå raka vägen fram och plocka, där frukter är att plocka! En kvinnas arm, med sin mjuka och härligt bedårande rundning, en kvinnomun — och dessa ögon! Tja, gosse lilla!

— Men det var väl fan, utbrast Cello, om det inte, med all reverens för Casanova, är litet skillnad på kärlek och kärlek också. Ja, stor skillnad. En människa består av själ och kropp, intelligensliv och stoft...

— Tå tå tå tå, en kvinna består av intelligensliv och kropp, det är sant. Men kysser hon med intelligenslivet? Va? Tar hon mej om halsen med själen? Ti ti ti! Jag vet nog hur det går till. Kvinnan är en berusande, en bedårande varelse.

— Det är nu en gång så, fortsatte Cello envist, tydligen besluten att hålla en social predikan. Den högre utvecklingen — samhällslivet —

Han blev emellertid genast avbruten av sin vän, som med en mystisk min under hans näsa stack en parfymerad liten damnäsduk.

— Lukta, Cello! Ljuva lilla syrendoft! Den är hennes. Vänta lite, fortsatte han i brådskande ton, vänta, så ska du få lukta på en annan med violer —

— Samhällslivet, tutade Cello i Första fiolens öra och högg tag i hans rockslag; men som han själv tycktes finna diskussionen gagnlös avbröt han denpåbörjade satsen och sade: ”Jag tror i alla fall inte att du har varit riktigt förälskad.”

Då antog notarien Borg en majestätisk hållning och en högtidlig min, vilken strax sprack, som när en spegel brister; han grinade plötsligt med sina vita tänder och orden flödade från hans mun:

— Jaså, inte det! Fråga lilla Tuttan på hotell Svanlund, som tappar brickan, bara jag kommer in i kaféet — nåja, vi kan gå högre upp på rangskalan också, om det kniper. Jag är kär i alla sorters unga kvinnor, de som gå med brickorna och de som sitta på kontoret och de finare, som bo i de trygga familjerna, och som se ut som om de trodde på Storken allihop. Hahaha!

Men du vill gifta mig, Cello! ”Vill du hava denna”, va! Kukeliku! Och sedan barnskrik. Är jag född, så vill jag leva och må väl på bästa vis liksom Adam med sin Eva, uti Paradis! Någon skall väl roa damerna också. Vi har nog med stränga familjefäder. Hej på dej, gamla stofil!

— — —

Vid dessa ord tycktes den litograferade damen, som inom ramen av mahogny arbetade i sitt stora hår, vilja vända sig om. Det var som om linjerna, prickarna och strecken sökt röra på sig och som om de lurande, glada ögonen vände på sig och klippte. Men fröken i oljetryck, som vilade på det svällande dunbolstret, tycktes darra i sin luftiga och svävande bädd, och det gick en sprittning genom hennes runda armar, som om hon, trotsande den döda materien, velat locka denne lysande furste bland kvinnotjusare att krypa upp på soffan, stiga in genom ramen och lägga sitt pomaderade huvud till ro vid hennes vita barm.

SJÄTTE KAPITLET. Nordqvists sorgmarsch.

— Nå, men du själv då, frågade kvinnotjusaren och blickade stolt på sin vän. Har du varit riktigt kär, som du säger?

— Jag har varit kär flera gånger, blev Cellos korta svar.

— Vad som tillhör ens allra privataste, talar man naturligtvis inte gärna om, yttrade Första fiolen med en snobbig höviskhet.

— För all del, svarade Cello med en viss likgiltighet i rösten. Åtminstone den första kärlekshistorian är inte allvarligare än man gott kan tala om den. Det var så längesedan — — —

Därefter tycktes han elda upp sig och utbrast:

— Jag var så kär vid tjugu år, att hus och människor och poliser på gatan och folk, som hälsade, bara voro luft. Jag gick på luft, och jag var en låga. Å, konfektpåsen och den höga hatten! Å, den höga hatten! Ja, du milde förbarmare!

Han stönade på en gång hest och högljutt, plågad av löjliga minnen, och satte sig gungande på ottomanen, varefter han fortsatte:

— Den flickan var bara arton år, med en hy som en alabastervas; och om hon drog ut för många nålarpå en gång ur håret, störtade det ner alltsammans som ett riktigt Niagara — jag såg det på en kostymbal, och det räckte ända ned till anklarna. Hon hade kunnat svepa sig i det och gå ut på gatan som hon var utan att väcka anstöt. Jag hade träffat henne, då jag var yngre, men den gången kvittade hon mig, men så kom jag som tjuguåring till hemstaden, där hon bodde. Jag hade blivit yngste medarbetare på en tidning då, och kände mig rik. När jag fick syn på henne, förstod jag genast, att det var hon, som det heter, och gick därför omedelbart och köpte en konfektpåse och en blombukett.

— Utan vidare, frågade Första fiolen, förvånad över den energiska takten vid Cellos första kärleksaktion.

— Utan vidare, svarade denne kort och ivrigt. Jag kände ju henne litet förut, och hade till och med varit i hennes hem. Alltså! Jag tog konfektpåsen i ena handen och blombuketten i den andra, och så marscherade jag upp till den lilla lägenheten. Gubben var hemma, en gammal pensionerad tjänsteman, som snusade mycket, och som ägde ett helvetiskt sinne för rytm. Han hade nämligen förr i världen spelat med i en amatörmusikkår, som brukade hjälpa till vid finare begravningar och annat.

”Stina är inte hemma”, mullrade gubben i basen, ”men hon kommer nog snart.”

Sedan pratade han med mig om kommunalskatter och om inkokt braxen, varefter han plötsligt sade:

”Vad har du i paketen? Jaså... Men hur var det, du spelade visst piano förr! Jag kommer ihåg, att du drog Nordqvists sorgmarsch en gång häruppe. Spelaom den, får jag höra, om du har repat dej i det rytmiska!”

Nåväl! Jag lade ifrån mig buketten och konfektpåsen i tamburen, och gubben gick ståtlig fram och åter i det hemtrevliga rummet, medan han tumlade silversnusdosan i händerna på ryggen. Jag satte mig till pianot och spelade; det var en ostämd gammal taffel med levergult trä och en vit platta ovanför tangenterna, på vilken det stod att läsa Gebrüder Max, Dresden. Pianot hade ett g i basen, som egentligen var ett f, och ett e i diskanten, som lät som när man slår omkull ett supglas.

”Marsch, marsch, ett, två”, mumlade gubben, och ville försöka koncentrera mig på takten, där han vandrade på den randiga gångmattan, från fönsterbordet och till den lilla spegeln, från spegeln och tillbaka igen.

Jag ansträngde mig till det yttersta för att imponera på den gamle, ty jag tänkte, att jag i detta ögonblick kanske spelade för att vinna min älskades hand. Liksom de gamla stredo i rustning och tornerade om sina damer, kämpade nu jag med en verklig demon, det gamla taffelpianot, vilket liksom gjorde allt för att hindra mig med sina skallrande ljud och sina alltför lätt nedtryckta tangenter. Att det just skulle bli Nordqvists sorgmarsch, berodde på, att jag hört den mycket som yngling och att jag råkat treva på den ett par gånger, när jag förr varit uppe i flickans hem. Det var just en specialitet för den gamle, det där med sorgmarschen.

Jag lyckades komma över första reprisen, men när jag skulle börja på den andra, blev det visst för mycketgalopp för den gamle amatörmusikern. Han tvärvände mitt på golvet — jag märkte det nog, fastän jag icke såg det, om icke med ögonvitorna — och gick fram och ställde sig bakom min rygg:

”För *fort*. Två. Tre. Fyr! Rattapom! Två. Tre. Fyr! Rattapam! Två. Tre. Fyr!”

För varje gång han ropade rattapom eller rattapam med sin starka basstämma, blänkte den nötta silversnusdosan i luften.

Då gick det plötsligt i tamburdörren, och jag kände, att det var *hon*, som kom, hörde hur hon tog av sig sin kappa, hörde hur hon ställde sig vid tamburspegeln, hur hon prasslade med hatten och slutligen hur hon nalkades tröskeln. Där stod hon, just som jag spelade de där ställena, där man liksom kan höra begravningsklockor och se hela den högtidliga bedrövelsen.

”Nu kommer Stina”, avbröt gubben. ”Fasingen ändå, att du, som har ett sånt gott gehör, inte kan hålla takten! Så

här skall det vara förstår du!”

Åter blänkte snusdosan i den högreste gubbens hand:

”Rattapam. Två. Tre. Fyr! och inte som när folk dansar polkett!”

”Å, är du här”, sa Stina med falsk röst och med väl spelad överraskning. Det sken av hennes vita tänder, och de mörkblå ögonen spelade grant. Jag tänkte: jag skulle vilja utföra Nordqvists sorgmarsch regelbundet tre gånger om dagen i hela mitt liv för att få vara din! Det var sannerligen ett sådant behag omkring hennes person, alldeles som om hon varit omvärvd av en särskilt märkvärdig trevnadsatmosfär.

Så fort den gamle övergick till tidningen i det lilla rummet intill och jag kunde höra honom prasslamed bladet, överlämnade jag omedelbart buketten och konfektpåsen till Stina, varpå jag rentut sade:

”Du vet kanske inte, att jag älskar dig, men det är så.”

Första fiolen såg häpen upp med sina muntra ögon.

— Sade du det med *detsamma*, frågade han.

— Ja visst! Det hoppade ur mig som en röd raket.

Första fiolen log ironiskt.

— Å, de ska tas långsammare, de ska vänta och de ska lida, och ändå får det avgörande greppet gå varsamt. Men pang...

Cello återtog med någon hetta:

— Jag var ung, och ingen Landsortscasanova heller!

— Måtte inte det, kära bror. Men den höga hatten då?

— Jo, fortsatte Cello. Flickan blev litet röd, men hon hade ett lugnt vandrande blod inom alabasterhöljet, och därför blev det bara en liten nyponros på varje kind i stället för stora facklor.

”Du överraskar mig verkligen”, sade hon med ett mycket märkvärdigt och konstlat tonfall. ”Vill du inte sitta ned, medan jag dukar kaffet?”

Vi drucko kaffe och gubben kom in, och den eftermiddagen vart det icke annat sagt i saken än att Stina och jag skulle träffas dagen därpå. Jag bodde hos min gamla barnsköterska, och hon höll av mig som om jag varit hennes egen son. När jag nästa dag vaknade, klädde jag mig raskt och tog ur den blå hattasken, som jag medfört, upp en cylinder, den jag satte på huvet. Min trogna och snälla Ida sa då:

”Nä men, snällaste... hög hatt? Det är ju sommar.”Jag lät hennes kloka invändning vara som om den aldrig blivit gjord, ty jag inbillade mig, att jag tog mig väl ut i hög hatt, och därför var den också inköpt. Ute var det ungefär tjugufem grader under almarna i parkens skugga. Med lätta steg gick jag, iförd blå kavaj och sommarrosett, hög hatt och ett blekt ynglingaansikte därunder, till mötet, som vi avtalat, på andra sidan bron. Där stodo gröna bänkar under träden, och jag erinrar mig ännu i dag alla de grovheter, som de ritat dit. Jag satte mig höviskt på den värsta av dem, och grep hennes runda och vita hand, full av segervisshet.

Vattnet ringlade så grant framför oss, och en pråm gled sakta ett tjugutal meter från stranden, och en karl satt på en tross och rökte, och en annan spelade på ett dragspel:

Deria, hompa, deria, deria ...

Det var så behagligt och så mycket sommarfrid i det hela; jag tyckte dessutom, att allt var klart oss emellan, och kände en stor trygghet bredvid henne. Så ser jag på henne, och minsann rullade det inte ner en tår, stor som en ärta, på hennes ena kind. Då var det som om någon hade grävt ut hjärtat på mig med en trädgårdsspade. Häftigt vände jag mig mot henne, kysste hennes hand och utbrast:

”Jag har redan sagt det, Stina, att jag älskar dig så högt. Jag säger det en gång till. Lova att bli min, låt oss

skiljas, tills mina ekonomiska förhållanden bli klarare så att vi kan gifta oss.

Då tog hon mig hastigt om halsen och kysste mig mycket lugnt och varsamt.”Du är så snäll och så barnslig,” sade hon allvarligt, ”men du vet väl hur det är mellan mig och Olle.”

Olle, det var en liten chalmerist, och jag hade nog hört, att han gått och slagit för henne. Men det brydde jag mig inte om.

”Olle”, sade jag, ”han avgör väl ingenting. Det är väl du som avgör, och inte han. Älskar du nu Olle, så är det ju en sak, men älskar du mig, så är det en annan. Jag vill emellertid för ordningens skull säga dig, att jag inte alls hatar Olle. Men dig älskar jag!”

Deria, hompa, deria —

grymtade det fördömda dragspelet på pråmen. Flickan såg ned och talade:

”Nyss begick jag en dumhet, som jag ångrar i hela mitt liv, då jag gav vika för en sån där stämning. Det var en stämning, som kom över mig, då jag gjorde det. På det sättet kanske du hoppas på något, som du inte kan hoppas på. Jag och Olle... Men du kom så överraskande, och du var så barnslig och rar.”

Jag hade tagit av mig den höga hatten och lagt den på bänken bredvid mig, men alldeles plötsligt kom en vindstöt och fångade den, och jag måste upp just i denna stund, som i alla fall var mycket betydelsefull. Den gången åtminstone. Hatten rullade ledigt, med ett ihåligt litet buller utefter kajens rand; två gånger högg jag i luften efter den, en gång skrapade jag mig inne i handen, men hatten bara än rullade, än dansade. Under tiden hörde jag till min förvåning, hur det kom ett klingande skratt ifrån henne. Hon hade blivit alldeles omkastad i lynnet, hon skrattade så hon höll sig i sidan,och jag hörde, medan jag jagade hatten, detta skratt, vattenplasket och dragspelet.

Då jag återkom med hatten på huvudet var hon ändå allvarlig och reste sig upp, tittande på ett litet armbandsur.

”Snart två”, sade hon. ”Nu måste jag tvunget gå.”

”Nå”, sporde jag, och stod framför henne allvarlig, ja, nästan sträng i all min ståt. ”Nå, svaret?”

”Det har du väl fått”, sade hon tämligen kallt.

”Kan jag ingenting hoppas då”, undrade jag sårad. ”Betänk dig i alla fall till i morgon, så möter jag dig utanför urmakare Wallbergs hus.”

Dagen därpå vid sextiden på eftermiddagen föll ett starkt regn med rykande slöjor i skymningen, men vi träffades ändå på utsatt ställe, och trots regnet gingo vi åt parken. Det rann och flödade i ansiktet på mig, och det smattrade på hennes gummikappa. Avrivna blad dansade ut över järnstaketet vid en kiosk, dit vi hunnit under tystnad.

”Nå, älskade Stina. Säg nu bara det enda nödvändiga ordet, så kan vi återvända.”

”Ja, vädret är hemskandes”, sade hon lätt och tanklöst.

”Sista ordet”, krävde jag dovt.

”Ja, det är ju nej, och det kan inte bli något annat. Gud i himlen, om man hade en enda riktig vän!”

Det sista förstod jag inte, men vi återvände genast, jag tog adjö utanför hennes port, och då jag lyfte på hatten, rann det säkert en liter vatten från brättena. Men mitt hjärta var som en ål, de styckat; det var i bitar, men varje bit hoppade, och jag åjade mig invärtes nästan hela vägen hem, och ibland kände jagsalt smak i munnen. Min barnsköterska bjöd på stekta njurar, som hon visste, att jag tyckte om, men jag sade nej. Hon bjöd mig på en ansjovislåda, men jag sade nej, och till sist satt jag ensam, satt i sängen och grät, så att det sjöng i resårerna. Detta kallar jag för kärlek, sade Cello. Man kan skratta åt det nu.

Men dagen därpå kände jag mig frisk, fast dyster, och skulle återvända till stan, där jag hade min anställning. Det

verkade höstlikt ute, fastän det bara var eftersommar. Utav en gumma, som sålde bigarråer, köpte jag mig en halv liter, och i svart redingote, som jag hade klätt mig i för allvarets skull jämte den höga hatten, vandrade jag långsamt, pluttande ut körsbärskärnor, vägen genom parken bort till Stinas bostad. Jag ville taga avsked av henne för livet.

Gubben var hemma liksom förra gången, och Stina skulle komma snart. Han räckte genast fram dosan åt mig och pekade ut en anekdot i tidningen, åt vilken han hjärtligt skrattade. Härefter knackade han på barometern, vände sig om och sa:

”Hör du, för ro skull! Ta om sista reprisen på Nordqvist. Vi blev avbrutna i förrgår, när Stina kom, men vi hinner det nog nu. Klockan fattas tie minuter i ett.”

Denna gång spelade jag sorgmarschen för sorgens egen skull och inte för att vinna någon livets lycka. Gubbens härsklystna ”rattapom, två, tre, fyr. Rattapam, två, tre, fyr”, märkte jag knappast, för jag var riktigt inne i musiken, och mitt hjärta blödde svart. Ja, det blödde svart, skulle jag vilja säga. Men jag måste ha spelat ganska väl denna gången, för gubben upphörde att blänka med silverdosan över mitt huvud.Ur detta musikens sorgemoln framträdde plötsligt Stina och log vänligt. Hon såg ut som om ingenting hade hänt, frisk som om hon badat nyss, med rosor på kinden, lugn och glad.

”Ja, *så* ska det låta”, jublade gubben, och drog in en massa snus i näsan, varvid det föll en hel del på hans gråa helskägg. ”Det var minsann en annan Nordqvist än den i förrgår! Det var fasingen ändå, vad kärleken kan göra, väste han åt mig, knep listigt med ögat och kittlade mig med sitt järnhårda pekfinger mellan revbenen. Håja! Jag har också varit ung. Nu får ni väl vara ensamma, kan jag tro, era bofinkar!”

— — —

En timme efteråt såg jag stationshuset försvinna, och det liknade med sitt svarta tjärpappstak locket på en likkista. Det sista jag hörde, skakade mig verkligen. Stationsinspektoren ropade till en försumlig stationskarl just när tåget gled bort:

”Förbannade Nordqvistl Ska han glömma...”

Sedan hörde jag bara bullret av tåget, som stampade: rattapom, rattapam, rattapom...

— Hahaha, klingade det från Första fiolen. Hahaha!

Cello såg också ganska glad ut, när han dragit berättelsen om sin första stora och misslyckade kärlek. Just som han hade slutat, ringde det i telefonen i tamburen, och när Första fiolen svarat i tratten, ropade han genast, att samtalet rörde Cello, varför denne skyndade ut. När han kom tillbaka sade han:

— Det är en pojke, som har försvunnit på isen. Jag måste gå.

Cello tog hastigt på sig rocken, och när Första fiolen icke lät sig övertala att lämna sitt varma rum,skyndade journalisten nedför trappan. Kasande med handen utefter ledstången, gnolade han helt omedvetet på den sorgesamma melodi, om vilken han nyss skämtande talat med vännen. Små våta flingor yrde alltjämt i luften; det var mars, som nu skulle lossa på de starkaste av vinterns band. När Cello nalkades den del av hamnen, från vilken för några timmar sedan en räddningsexpedition avgått, dök plötsligt en smärt flickgestalt upp vid hans sida, men han kunde icke se hennes ansikte.

— Min bror, ropade hon förvirrad, i det hon vände sig till den unge mannen.

— Erlandsson, presenterade sig denne i hastigheten.

— Min bror... hur är det?

— Tyvärr kan jag inte lämna några upplysningar, svarade Cello brådskande, under det han i dunklet sökte uppfånga några drag av den okända. Han varsnade endast ett par oroliga, mörka ögon i ett blekt, ungt ansikte.

— Men, fortsatte Cello, kanske jag senare kan stå till tjänst... Med vem har jag...

— Det är fröken Åvik, Märta Åvik, sade den uppskrämda flickan hastigt. Tack, tack!

Och hon försvann lika fort som hon kommit.

SJUNDE KAPITLET. Backlund och Stoltz.

Men medan Cello samtalade med den oroliga, unga damen, var sjökapten Tingström, som fått höra talas om olyckan, sysselsatt med att utrusta en andra räddningsexpedition. Den energiske gamle herrn rörde sig med kraftfulla steg bland rådvilla åskådarflockar vid stranden.

— Vi behöver en karl till, ropade sjökaptenen, bistert riktande sina ord till folkhopen, som huttrande och stampande betraktade tillrustningarna.

Just då hade herrarna Backlund och Stoltz anlänt till platsen. Dessa två personer voro närvarande vid så gott som alla eldsvådor, folksamlingar, drunkningsolyckor, polisuppträden, begravningar och gatugräl i staden. Herr Backlund, vars hustru innehade ett litet finbageri med gul kringla till skylt, och herr Stoltz, vars maka höll mangel, sågos nästan alltid tillsammans. Var det sommar, flanerade de ofta i stadens parker, men under den kulna årstiden skymtade de mest i gator, vars ödsliga husrader livades av en kaféskylt eller av ett och annat fönster, på vars glas tillkännagavs, att öl serverades och att biljard var tillgänglig. Herr Stoltz, som var liten, slätrakad, fet och grå, något slarvigt klädd, brådskade alltid, gick med korta stegoch såg upptagen ut; herr Backlund var lång till växten, gick något framåtlutad, med långa steg, samt hade en brunröd mustaschsvans hängande i ett långt rävansikte, vari stirrade ett par nyfikna, men något rädda ögon. Den tid på dagen, då de unga kvinnorna skyndade från fabrikerna eller från kontoren för att intaga middagsmålet, sutto — om det var vackert väder — herrar Backlund och Stoltz på någon soffa i en lämplig parkpassage, där folkfloden skulle rinna fram; de läste då tidningar, med ena ögat i bladet och det andra i grannskapet av de förbifladdrande kjolarna. Var det rusk och en för observationer utomhus olämplig väderlek, lågo herrarna understundom i sina fönster, varifrån alltid någon gestalt på gatan kunde följas med ögonen. Herr Stoltz nödgades då, på grund av sin fetma, lägga en liten kudde under magen för att denna icke skulle taga skada genom trycket mot fönsterposten.

Det hände dock, att fru Backlund ibland motade herr Backlund, när han skulle gå ut, i synnerhet om hon behövde hjälp med en mjölsäck eller ältandet av en större deg. Herr Backlund fick då stanna hemma för att medverka vid hembakningen, ett medarbetarskap, som i sin ofrivillighet utövades under mulen tystnad, endast avbruten av degens klafsningar eller brödpickningens hackspettsljud i den lilla bagerilokalen. Helst avstod nog fru Backlund från att begära hjälp av mannen, ty efter varje gång herr Backlund nödgats utföra ett arbete, blev han så skrytsam och storordig, att hans uppträdande verkade högst generande. Ehuru annars tämligen räddhågad, kunde han då uppehålla sig utanför den lilla bagerilokalens dörr och därifrånsända självbelåtna, fast lågmälda rop över gatan till bekanta:

— Hett i dag! Å, det är att stå i. Puh! Brödpriserna skulle, ta mej den sure, vara dubbelt så höga. Men ingen tänker på...

Fru Stoltz nödgades å sin sida ibland använda sin man att draga mangeln, när icke sonen Florinus kunde göra det, och detta arbete, som gjorde den korte, fete och alltför möre herr Stoltz först uttröttad, så att han flämtade, sedan ursinnig över sin svaghet, utlöste allra sist ett socialt missnöjes hageloväder över arbetande medmänniskor inom- och utomhus. Men efter att ha blivit inlurade i arbetets muskelskakande helveten vid bakträg eller mangel, sammanträffade åter de båda herrarna, som ständigt sökte undslippa verkningarna av det ledsamma syndafallet i paradiset. Därvid uppstodo små irriterade ordutbyten, när de skulle berätta om sina utståndna lidanden och söka övertrumfa varandra.

— Gnott som en hund, kunde den långe herr Backlund yttra. Har *du* gjort något?

Först härskade då från herr Stoltz sida en dov tystnad, bakom vilken man kunde höra, hur han letade efter vapen eller efter krut för att spränga den andre i luften. Härefter svarade herr Stoltz, i det han framräckte sin korta och

feta arm:

— Känn på den!

Herr Backlund grep om kamratens arm och kände det möra hullet mellan sina långa fingrar.

— Jag känner inget, mumlade han och log mystiskt.

— Har du nånsin känt en arm, som har *darrat* såförbannade mycke, frågade herr Stoltz med en förkvävande blick på herr Backlund. Dra mangeln, du!

Men fred och ro inträdde snart åter, och herrarna kunde också njuta av tillvaron med en viss säkerhet och trygghet. Hustrurnas affärer voro visserligen små, men tillräckliga att leva på, och till följd av de två kamraternas ständiga påpasslighet vid folksamlingar, gatugräl, drunkningsolyckor o. s. v., fingo de illusion av ett rastlöst liv med mycket arbete, en tillräckligt stark illusion för att ingiva dem den självrespekt, som är nödvändig för de flesta människor att äga, men framför allt för dem, som inrättat sitt liv i likhet med dessa två vandringsmän på jorden.

Gingo emellertid de två rastlösa herrarna i allmänhet tämligen tysta vid varandras sida, herr Stoltz med korta och snabba steg, herr Backlund med långa och smygande, voro de som alldeles förvandlade vid dramatiska tillfällen av nyss nämnda slag. Det var i sådana ögonblick som manlighet och rådighet behövdes, kloka inlägg, rättvisa och på pricken träffande omdömen, eldig opposition, vass kritik. Den uppskärrade stämning, som brukar härska i sådana fall, samt lyckan över att få tillfälle att vara till nytta och visa inneboende kraft, gjorde då herrar Backlund och Stoltz alldeles orimligt högröstade och ivriga. Var en polis icke genast tillstädes vid ett slagsmål i ett gathörn, i skymningen, hördes herr Stoltz yttra orden: ”Vi göder dem för mycket”, medan herr Backlund mumlade: ”Skattebetalarna har rätt att fordra...” Om en strålförare vid brandkåren råkade kasta en stråle mot marken i stället för i lågorna, varnade de båda herrarna i korus:— Strålen uppåt, för fasen! Uppåt med strålen, annars få vi aldrig någon bukt med elden.

Aldrig ingrepo de med sina egna händer, utan inskränkte sig till att vara rådgivande element, överblickande synemän, hojtande väktare, med hundratals ”pass på där” — ”nej, så duger det inte” — ”till höger, till höger” — ”ett simtag till” — ”längre åt land” — ”kasta ut möblerna” — ”akta blomsterställningen för attan”, och så vidare. Tillropen ljödo i olika tonarter, färgades av olika sorters lynnen; än läto de uppbrusande, än kalla och vederhäftiga, än övergivet sorgsna, liksom klagade de över en hopplös dåraktighet.

— — —

När nu räddningsarbetet vid denna olycka sattes i gång, befunno sig herrar Backlund och Stoltz på det lilla Café Merkurius, som låg ett par stenkast från fabrikör Åviks hus. Härifrån hade ryktet om olyckan spritt sig till kaféet. Herr Backlund var som bäst sysselsatt med att förbättra de båda vännernas kaffe genom att anlita en platt fickflaska i samma ögonblick, som kaféinnehavaren ropade:

— Det har hänt en olycka på sjön. Visst några pojkar, som har gått ner sej.

— Se så, sade herr Stoltz och reste sig genast upp.

— En olycka, mumlade herr Backlund. Det är bäst vi ger oss av.

Härefter betalade herrarna sin förfriskning, och herr Stoltz ropade till kaféinnehavaren, som med en väldig trasa avtorkade ett par små bord:

— Avhöres något nytt, så meddelar vi närmare! Gäller att klämma till me samma!De båda herrarna skyndade så ned mot hamnen, där de funno den lilla folkskaran, som oroligt rörde sig under den gråa kvällshimlen. De togo genast plats i första ledet bland dem, som åskådade tillrustningen med slädar, sparkstöttingar och båtar, och herr Stoltz gjorde hela tiden häftiga rörelser med armarna som om han själv vridit till rep och lyftat bördor, alltunder det han ropade:

— Hur många pojkar var det?

— Tre, svarade en röst.

— Nej. fyra var det, svarade en annan.

— Hur många ä det, som ska ut till att rädda? frågade herr Stoltz strängt.

— Tre eller fyra, tror jag, svarade rösten. Herrn ser väl själv...

— Tre eller fyra, fräste herr Stoltz harmset. Vart fan kommer di med tre eller fyra!

— Räcker inte, mumlade den försiktigare herr Backlund.

Just i detta ögonblick skar den bistre sjökapten Tingströms rop genom dunklet:

— En karl hit! En karl till!

— Se där, vad jag sa, ropade herr Stoltz, triumferande och skräckslagen på en gång. En karl!

— En karl hit, upprepade herr Backlund sjökaptenens och vännens rop, dock icke med så hög röst, emedan han fruktade att själv bli tagen för en sådan, och sålunda framsläpad, icke endast till arbete, utan även till okända faror.

— Ropa du, hördes herr Stoltz satiriska röst. Men akta dej för att gå fram! Varför går du inte själv?Herr Stoltz hade nämligen trängt sig fram till räddningsmanskapet, och genom att lägga båda händerna på kanten till en liten eka, den andra personer höllo på att surra fast vid en sparkstötting, hade han själv det livligaste intryck av att befinna sig i hårt arbete, Var gång en knut drogs till eller sparkstöttingen bragtes att röra sig, kände nämligen herr Stoltz en darrning i sin mage och en skälvning i sina möra armar, fullkomligt tillräckliga för att ingiva honom föreställningen, att han deltog i expeditionens förberedelser. Från denna säkra plats hotade han nu att utlämna sin stackars vän.

— Hojta lagom, mumlade herr Backlund till sin falske kamrat. Du vet väl va en annan har att göra i kväll...

— En karl hit, skrek alltjämt kapten Tingström.

— En karl, ekade herr Stoltz med en utmanande blick mot folkskaran på stranden.

I detsamma trängde sig en storvuxen arbetare fram genom hopen, som mest tycktes bestå av kvinnor och halvvuxna pojkar. Det var en mekanisk verkstadsarbetare, en svart herkules.

— All rejt, ropade han till svar, kommer, kommer!

Han skyndade ut på isen, och inom kort hade både arbetaren, kapten Tingström och ett par andra personer, ilat i väg, följande stranden av sjön. Snart voro de försvunna i dunklet.

— Isen är mycke svag, mycke svag, varnade herr Backlund det försvinnande räddningsfolket.

— Håll mera åt vänster, skrek herr Stoltz ut i mörkret.När Cello kom ned på isen efter sitt samtal med fröken Åvik, fann han en ängslig och suckande menighet på den snötäckta stranden. Han vände sig till ett par kvinnor med förfrågningar rörande vad som passerat, och erhöll en mängd motsägande uppgifter. Slutligen hade journalisten hopplockat så mycket ur det föga sammanhängande talet, att han fullt förstod, vad som hade inträffat. Det var icke bara ett människoliv, som stod på spel. Det var fyra.

Han krängde på sig handskarna, dem han i brådskan försummat, och gick ner mot stranden för att söka följa och upphinna det senast avtågade räddningsfolket, tillfreds över att träffa kapten Tingström, som han kände. Just som Cello steg ned på isen, hördes röster därutifrån, och på avstånd kunde han skönja en stor, svart fläck, vilken långsamt tycktes röra sig framåt på det vita fältet. Nu upplöstes den i en klunga människor med sparkstöttingar och slädar; sorlet ökades, och plötsligt befann sig Cello mitt i en krets pratande karlar.

Det var det först utskickade hjälpmanskapet, som nu återvände.

Kärnan i församlingen utgjordes av tre pojkar, vilka ombyltats med filtar. En av dem grät högljutt, i det han

uttalade namnet Edmund; det var den ädle, men fåmälde Atos. De två andra gossarna tycktes slumra, uttröttade av skrämsel eller matta av köld.

I hast anskaffades en större släde, på vilken de tre räddade blevo upplyftade. Runt omkring slogs en ring av nyfikna människor, och ivriga förfrågningar kastades till det hemvända räddningsmanskapet, som mycket nödtorftigt besvarade dem.Herrar Backlund och Stoltz hade medhunnit att intaga en försoningsbägare på Café Merkurius och där illustrera räddningsarbetet för ett par cigarrettrökande åhörare. När de nu hade återvänt till stranden och fingo höra, att icke samtliga de försvunna blivit återfunna, utan att fabrikör Åviks son ännu fattades, började de att högljutt blanda sina röster i sorlet.

— Var har ni den fjärde, frågade herr Stoltz i förebrående ton.

— Säj det, hördes i mörkret en röst, som tycktes tala från marken, där verkligen en karl låg nedhukad för att få tag i en rem, som han hade tappat. Några gula fläckar från en dinglande lykta irrade i snön.

Släden sattes i detsamma i rörelse, och de tre räddade fördes upp genom stadens tysta gator. Herr Stoltz höll, häftigt pustande, i slädens ena sida, medan herr Backlund höll i den andra, varigenom de båda vännerna dock helt obetydligt förminskade transportens hastighet.

— Sover ni, pojkar, frågade plötsligt den verksamme herr Stoltz med ett sentimentalt tonfall.

— Nej, svarade den gråtande greve de la Fère och satte sig upp i släden.

— Sov då, mumlade herr Backlund. Nu ä de väl ingenting till att vara rädd för.

— Å så tacka Gud för att vi kom i tid, tillfogade herr Stoltz andäktigt.

ÅTTONDE KAPITLET. Från familjen Åviks hus, där en främling ropar i porten.

Från den översta våningen i fabrikör Åviks stora träslott hade man utsikt över kyrkan, vars glimmande spets fabrikören med en viss tillfredsställelse bort kunna betrakta, eftersom han en gång i sin ungdom stått på huvudet på tornet, omedelbart innan spiran påsattes.

En vårnatt vid påskatid hade nämligen plåtslagerigesällen Anders Åvik tillsammans med några vänner stannat intill ställningarna kring det ganska höga tornet, som var under reparation, och därvid ingicks ett vad om fyra äggtoddar. För att förvärva dessa åtog sig Åvik gärna vågspelet. Den vilde gesällen klättrade lika snabbt som en apa i djungeln; han kom upp på ställningen, medan vännerna nedanför hisnande sågo den store karlen först krympa till en yngling, sedan till en gosse, därefter till en liten fyraårs pilt och allra sist till en rörlig, svart tennsoldat högt uppe i luften, där vår månen stod, gul som ägg mot en mattblå himmel. Kamraterna hörde i den stilla natten en späd sång uppe från tornet och urskilde, medan det isade i deras bakdelar och sög i deras mellangärden, den löftestrogne vännen, som stod på huvudet, medan han sjöng.— Vad sjunger han, sporde en av kamraterna, som kände sig svag i knävecken.

— Vänta, svarade en annan... jag tror, att det är Min lilla vrå bland bergen.

Vännerna sökte hålla sig alldeles dödstysta, och de förnummo då verkligen svaga ord, vilka stundom rövades bort av vinden:

en liten vrå, som tillhör mig, där ingen strid... där ingen oskuld... färgen. Varthän mig ödet kasta må, jag längtar åter till min vrå, ... lilla vrå bland bergen.

Anders Åvik sjöng första versen med ganska äkta uttryck, varefter den lilla tennsoldaten försvann och blev borta en lång stund; i stället kröp åter fyraårspilten fram på byggnadsställningen, gömde sig i plankornas nätverk, varefter den större gossen blev synlig, växte till yngling — och med ett hoj och ett skutt stod plötsligt stora

karlen, Åvik själv, framför sina oroliga vänner, svingande skärmmössan och med klingande röst krävande:

— Fyre äggtodder, jevlerimä!

Anders Åvik var icke en vanlig kallblodig plåtslagare, som av yrkesvana och ren likgiltighet utsätter sitt liv för fara, utan han var den eldigaste och påhittigaste plåtslagare, som någonsin blivit född på jorden, följaktligen en, som sökte faran med levande ande och lysande ögon. Hans ungdoms- och lärlingstid var hård, och denna hårdhet meddelade sig även åt de arbetsbyxor, dea unge mannen använde. Dessamollskinnsbyxor måste nämligen ständigt lappas, men när till slut icke tyg hjälpte, utan byxorna hopplöst gingo sönder, beslog den livfulle ynglingen dem med tunn plåt på de mest utsatta ställena och stärkte dem för övrigt med röd mönja. Härigenom vann han dels fördelen av att alltid ha hela arbetsbyxor och dels en viss bekvämlighet vid påklädningen, ty efter detta behövde unga Åvik endast taga sats och hoppa ned i byxorna, vilka stodo väntande på golvet, när han skulle upp och slå sönder isen i handfatet för att börja göra toalett om morgnarna i vintermörkret. Men ynglingen växte till man och fick bättre byxor, och han växte ut till den grannaste karl, man gärna kunde tänka sig: lång och kraftig, med stort mörklockigt hår, svarta mustascher och ett par ögon, vilka lyste av ungdomlig dåraktighet och lust att stå på huvudet på kyrktorn, hoppa över brustna ställningar med ett bocksprång eller balansera på en takränna med en tom ölbutelj på näsan. Född i Värmland och med det lynne av lärka, som denna provins skänker många av sina barn i arv, kom Åvik alltså tidigt ut i världen, men vart han kom, så sjöng det omkring honom och växte det galenskaper omkring honom, likt eldröda rosor på hans svarta plåtslagarstig.

Så småningom svalkades något den yre gesällens blod; han började använda sitt förstånd, som var ovanligt gott, han blev spekulativ, och en vacker dag lästes på en liten skylt i Krutstan, att A. Åviks bleckslageriverkstad hade öppnats. Denna firma, som i början verkligen var mycket anspråkslös, växte så småningom ut, och herr Åvik började specialisera sig på att tillverka badkar. Det yra i hans lynne avspeglade sig ännu någoti de annonser, som efter någon tid blevo synliga i tidningarna:

Behöver Ni bada? Gör det då i Anders Åviks badkar, vilka hålla hela badet ut och hundra år därutöver!

Sedermera blev dock annonseringen mindre munter och mera saklig och övertygande.

Anders Åvik avklädde sig så sakta verkstadsmästarens skepnad och blev fabrikör, men var, trots sin nya värdighet och trots annonsernas kyligare stilisering, samme glade och friske karl som förr. Nu började han att titta sig om efter en följeslagerska genom livet, och för en person, så svart och grann som Åvik, voro svårigheterna att vinna en kvinnas hand mycket ringa; men han letade länge och noga, ty han hade lekt rommen av sig och var trött på att krossa hjärtan som äggskal. Den framåtsträvande och prydlige fabrikören intog sina måltider på ett gott litet matställe, hos änkefru Pauline Söderberg, och denna fru Söderberg hade en brorsdotter, vars namn var Anna Maria Tabell. För denna fröken, som ibland om lördagarna kom på besök till sin moster, hade herr Åvik blivit presenterad, och fröken Tabell, som var mycket rak, mycket ljus och mycket fin, om också något stel, gjorde ett djupt intryck på den eldige plåtslagerifabrikören. Fröken Tabell uppehöll en plats som assisterande husmoder på ett mycket förnämt gods; hon hade först endast varit en förtryckt linneräknerska, men stigit högre upp så småningom, och åtnjöt nu den höga familjens allra största nåd. I denna familj, vars alla medlemmar voromycket behärskade, var det ju mindre underligt, att fröken Anna Maria Tabell även blev mycket behärskad. Hon tillägnade sig efter hand en viss enkel finess och förnäm förbindlighet. Det var sådan, den varmblodige plåtslagerifabrikören fann henne; han blev mycket förälskad, och hans lynnes eld förmådde genomtränga vilket pansar och vilken behärskning som helst. Detta kände även fröken Tabell, som ökade antalet av sina besök hos mostern, där inom kort under en palm i en med tofsar försedd schaggsoffa en förbindelse knöts för livet mellan de båda unga. Fabrikör Åvik eldade fröken Tabell och fröken Tabell svalkade fabrikör Åvik. De passade väl för varandra, och snart bullrade det till bröllop.

Äktenskapet blev så lyckligt, ett äktenskap gärna kan tänkas vara; fabrikören bibehöll visserligen i stort sett sin ursprunglighet, men klipptes litet i kanterna av sin kloka hustrus försiktiga sax, och fru Åvik blev mindre sluten och styv under de år som kommo, fastän hon, särskilt i sitt sätt att tala, alltjämt var något för precis. För en ovan lyssnare till hennes ord lät det som om fru Åvik, född Tabell, talat med fullt hörbara skiljetecken, och när hon till

exempel förhörde sig hos informatorn om sonen Edmund, lät det i den unge mannens öron på följande sätt:

— Herr kandidat, komma, jag vore mycket glad, komma, om jag kunde få säga en sak, punkt. Min son Edmund, komma, har, komma, enligt vad jag hört mig berättas av extralärare Hoffman, komma, icke gjort de framsteg i matematik, komma, som vi väntat, komma, jag och min man, punkt. Följaktligen vore jag mycket glad, komma, om ni riktigt ville koncentrera eder påmatematiken med min son, semikolon; med ersättningen komma vi alltid överens, punkt.

I sitt äktenskap hade makarna Åvik tre barn, det äldsta en dotter på tjuguett år, Märta, en gymnasist på sjutton år, Frans, samt en fjortonårig gosse, Edmund. Den sistnämnde hade ärvt faderns utseende och humör, liksom även dottern var en avbild, fastän förädlad, av honom. Märta Åvik hade hans ögon, vilkas färg var oviss, och hos flickan tedde sig dessa ögon mörka och glittrande. Men elden, som fadern givit henne i arv, utlöste sig hos flickan i ett skälmskt lynne, vilket också avspeglade sig kring en rörlig, välformad mun. Man visste icke, var man hade dessa ögon och denna mun; de lekte inbördes sina lustiga lekar. Mellersta barnet, ynglingen Frans, var mest lik modern, mycket ljus, klarögd, och litet styv. För tillfället var han något blek, hade en röd finne på hakan, ett par glasögon och uppstruket hår samt talade med en nyfödd, svävande och tunn barytonstämma.

Åt alla barnen hade fru Åvik, född Tabell, väl ihågkommande greve Carl, greve Rudolf och den söta och fina fröken Sigrid, som gifte sig med friherre av Wetterstedt (Bålstagrenen), givit en vårdad, nästan sträng uppfostran. Märtas och Edmunds eldslågor blevo de svåraste att organisera, men fru Åvik lyckades väl, tålig, litet kylig, men moderlig och god som hon var.

— Kom ihåg, komma, brukade fru Åvik säga, att man skall vara behärskad, punkt. Man skall vörda ålderdomen, komma, akta och vårda sin person, komma, så går allt väl, punkt. Jag hoppas, komma, lilla Märta, komma, att du blir lik fröken Sigrid på Brahestaholm, punkt. Tänk på vad din mamma säger,utropstecken! Och du, komma, min Frans, komma, skall bli som greve Rudolf eller greve Carl, komma, de ståtligaste, komma, finaste, komma, och mest verserade människor, komma, som finnas på jorden, punkt. Se så, utropstecken! Nu nog predikat för i dag, punkt.

Vem lille Edmund skulle bli lik av de båda grevarna var ännu icke så gott att säga; han var ännu blott fjorton år, en tapper och fantasifull pojke, men olycklig för sin matematik i skolan. Han befann sig mitt i musketöråldern, i den märkvärdiga brytningstiden, då barnet i sina lekar begagnar gammalmans allvar, händighet och ansvarskänsla. Men både fader och moder hoppades mycket av Edmund, och så gjorde även Lilla Mussy, fru Åviks mamma, gamla fru Tabell.

Lilla Mussy var något över sjuttio år, hade en sträv och kall röst och plågades av värk, varför hon, särskilt under den bistra årstiden gärna uppehöll sig i sitt rum, där även hennes måltider serverades. Gamla fru Tabell var en mycket ordningsälskande kvinna, mycket mera pedantisk än fru Åvik, som dock var en allvarlig och ordentlig förvaltare av sitt stora hus; men kanhända husets folk endast inbillade sig, att mormor var strängare än sin dotter, på grund av Lilla Mussys sträva och envisa stämma, som, när det gällde ordningsmål, ljöd likt en såg i en kvistig furubräda, långsam, trög och malande.

Men om gamla mormor stundom tedde sig som en nästan häxlik uppenbarelse med sin käpp och sitt gråa hår, som aldrig låg riktigt slätt på huvudet, så blev hon en helt annan, när det gällde barnen. Att giva dem gåvor, det var det bästa Lilla Mussy visste, ty glädjenfödde ett sken i barnens ögon, som värmde hennes gamla hjärta. Gärna skulle därför Lilla Mussy ofta ha velat bortskänka små föremål åt barnen, om hon icke varit något snål. Gåvodagarna blevo av den anledningen icke så många. Utom den gröna portören till Edmund, hade mormor åt äldste sonen Frans på hans konfirmationsdag givit en liten kråsnål, och den allra största dyrbarhet, hon någonsin skänkt åt barnen, var ett miniatyrguldhjärta med kedja, som Märta fått då hon gick fram. Ständigt ställdes av Lilla Mussy sträva förfrågningar till gåvornas mottagare, om de väl aktade vad de fått, om föremålen voro i gott förvar, om de kunde visa dem.

— Var har nue Frans sin kråsnål, kunde Lilla Mussy hest fråga, där hon satt i sin stol och stötte med käppen i

golvet.

Då visade den förläste gymnasisten med sin röda finne på hakan och sina glasögon på halsduken, och där, bland grönrutiga bucklor av siden, blänkte det lilla ankaret fram.

På samma sätt skedde med den unga flickan, om hon kom upp i mormors rum för att hälsa eller för att överlämna en tidning till den gamla.

— Nåe, Märta, barnet lilla, knarrade det från gumman. Due har väl inte glömt bort vad due har fått. Låt mig nue se, var due har mormors guldhjärta, Märtabarnet lilla!

Märta neg djupt, gick fram till mormor och lade sig på ett knä vid hennes stol, medan hon i barmen fiskade efter det lilla hjärtat, som icke var större än hjärtat på en gädda.

Gummans ögon fylldes då av tårar, och honklappade Märta på hennes kinder eller strök över det mörka, mjuka håret med alla guldtrådarna uti. Genom denna ständiga kontroll blevo de av Lilla Mussy givna gåvorna ett slags blänkande skräckprydnader, som de unga buro med en ofta uppdykande fasa att förlora dem. Den förläste gymnasisten fick därigenom en karakteristisk armrörelse, som icke så sällan återkom; han förde nämligen handen hastigt upp till halsduken för att känna efter, om nålen fanns kvar. Som Märta på samma sätt, hastigt och lätt, förde handen till sin barm, skulle en ytlig iakttagare i dessa rörelser trott sig spåra ett starkt släkttycke mellan de två syskonen, som för övrigt voro helt olika.

Då och då förekommo i den gamlas stora, med gammaldags möbler inredda rum, små kaffebjudningar, vid vilka, utom fru Åvik och fröken Åvik, två av stadens pålitligaste nyhetsspriderskor voro närvarande. Den ena av dessa var en omkring femtioårig dam, vänlig, livlig, men mycket äregirig och alltid laddad med de sällsammaste historier om vad som passerade i den eller den familjen. Hennes äregirighet hindrade mycket sanningsenligheten i framställningarna. För att övertrumfa den andra berätterskan måste hon ständigt vara beredd på nya, överraskande kombinationer, dem hon gjorde instinktivt, hämtande stoff från det undermedvetna själslivets rum, sammanfogande stoffet med det medvetna och serverande varan färdig med munnen. Denna mun visade ofta alla tänderna på en gång samt dessutom ett litet stycke av tandköttet, varför en småaktig människogranskare, för varje gång munnen öppnades, kunde få en stark sensation av på samma gång rovdjurets tänder och av dess offers kött.Den andra berätterskan representerade en helt annan typ av samma släkte; hon hade ett säreget tystlåtet sätt att meddela de mest skakande händelser. Hon liksom endast andades ut hälften av nyheten, men denna andning var tillräcklig för att giva verklighetens liv åt det intressanta, som skulle framställas för åhörarna kring kaffebordet. Denna kvinnliga trollkonstnär talade alltid med sänkta, darrande ögonlock och på ett hyfsat korrekt sätt, liksom gjorde hon sig sken utav att med största motvilja meddela upplysningar om andra människors privatliv. Om den ena av dessa Lilla Mussys väninnor, på grund av hastigheten, den varma koloriten och de klara linjerna, skulle kunnat kallas en snabbmålerska, så var den andra damen en verklig fakirbegåvning, som med en för henne själv nästan främmande, trolsk kraft kunde få även tämligen anständiga medmänniskor att dansa med djävulsmasker och rena änglar att antaga skepnader av svin, allt endast genom ett par suckar eller antydningar, ja, stundom endast genom att framställa en fråga.

Fru Åvik, född Tabell, iakttog vid dessa små sammankomster en artig, men tämligen reserverad hållning, under det Lilla Mussy med liv och lust kastade sig in i samtalet, fastän hon, på grund av stillasittande liv och även försvagad fantasikraft, icke förmådde framgångsrikt tävla med de två andra. Detta retade den gamla i grund och botten, och hon hade därför omedvetet tillägnat sig en särskild metod att göra sig gällande, ty underlägsen sina väninnor ville den härsklystna fru Tabell ingalunda vara. Hennes ålderdom kom henne därvid till god hjälp, och detta i kraft av följande omständigheter:När Fakiren utandades en antydan om en manlig individ i staden och medan Snabbmålerskan med ilande penseldrag borstade upp sina tavlor, hördes gummans knarrande röst, på tal om någon omdebatterad personlighet, utropa:

— Hå! Jaså, den! Han var alltid så slarvig med kängsnörena, när han var liten.

Gällde diskussionen någon gång — när nyheter från staden tröto — en eller annan riksbekant personlighet,

hördes den gamlas barska stämma:

— Tänk, en sån filur! När han var liten och sprang omkring på gårdarna i Mysinge med sina stenkulor, då var han minsann en riktig mes!

På detta sätt tog Lilla Mussy i besittning de omtalade medmänniskornas personligheter och visade en djup sakkännedom om deras föregående liv, vilken varken Snabbmålerskan eller Fakiren kunde åstadkomma, änskönt de båda utförde underverk på högre plan. Lilla Mussy hade från början fällt sådana anmärkningar endast när det gällde personer, som hon verkligen kände, men då det ju oftare och oftare blev tal om människor, dem hon alls icke kände till — åren gledo så snabbt undan — hotades allvarligt Lilla Mussys auktoritet. Den gamla räddade emellertid sin ära genom att gå i tjänst hos lögnens ande, och samma utveckling, som redan förut ägt rum med Snabbmålerskan och Fakiren, ägde på ålderns dagar rum med henne.

*

I dag var det just en sådan liten bjudning hos Lilla Mussy.— Nåe, Märtabarnet lilla, har due kvar mormors guldhjärta, frågade den gamla, när Märta kom in och neg.

— Jo visst, lilla mormor, svarade Märta. Här är det!

Fakiren, som stod vid dörrens draperi, sysselsatt med att slå parfym ur en miniatyrflaska på sin näsduk, utförde i detta ögonblick även i rent kroppslig måtto en fakirkonst. Hon svävade nämligen på en sekund tvärs igenom det stora, tunga kaffebordet och stod vid Märtas sida i en blink, med diskret sänkta, darrande ögonlock. När det lilla gäddhjärtat av guld nu blänkte framför mormoderns ögon, slukades det samtidigt av Fakirens.

— Vackert med guldsaker, sade Fakiren lågt. Fru Ytterström borde ha guld i stället för stenar. Stenarna gå inte att rengöra så bra, säger juvelerarna, när de inte är äkta.

— Åe, har hon oäkta stenar! tog Lilla Mussy upp med sin sträva röst. Men när hon var flicka, dåe var det minsann inte så pråligt, dåe! Sprang omkring med en smörgås i handen...

Snabbmålerskan, som nu jämte de andra tagit plats vid kaffebordet, log endast. Hon var i dag icke orolig, ty hon ämnade utföra en ny tavla, färgglad som ett sydländskt landskap i fullt solsken under blomningstiden.

— En bekant till mig, sade hon, talade om, att en direktör Olsén hade en fest häromkvällen, där hans norska fru stod halvnaken i källaren och spelade fiol för alla herrarna, medan den där annars så hygglige direktörsassistenten Hult dansade. Hade allamöjliga galenskaper för sig. Fröken Märta, som väl känner alla ungherrar, känner väl också en herre vid namn Ludvig?

— Nej, svarade Märta, och letade i sitt minne, det gör jag inte.

— Han är en spanjor, sade Snabbmålerskan.

— Är han från Spanien?

— Ja, svarade Snabbmålerskan, han är någon slags spansk kavaljer, som skall dansa så ståtligt. Det förvånar mig *mycket*, att fröken Märta inte känner honom.

— Å, försvarade sig Märta, jag är just inte bland de...

— Ja, i alla fall, avbröt Snabbmålerskan, så har den där spanjoren blivit ett mycket omtyckt umgänge i fru Olséns hem, och han dansade just den där kvällen, medan fru Olsén i sin alldeles för lätta dräkt spelade.

Fakiren satt med sänkta ögonlock och åt en kaka i form av en önskering, sådan som sagans trollkarlar ibland använda, då de skola göra sina andeframkallelser. När nu Snabbmålerskan teg en stund, säker om att icke bli överträffad, då gned Fakiren den lilla ringen och yttrade, alltjämt med sänkta ögonlock:

— Han är mycket — omhuldad. Låg kvar på natten.

— — —

Just i Fakirens segerögonblick, och medan ro och frid härskade hos familjen Åvik, hördes främlingens röst. Det var den röst, som på ett verksamt sätt kan störa ett lugnt arbete, en lugn nattsömn eller ett gott samkväm, och som i få ord, nästan endast genom sitt uttryck, förmår omkullkasta, sönderspränga elleruppbränna alla små lyckohus, människor i tankarna bygga sig; som kan få starka och stora karlar att känna sig lätta som framblåsta flarn och som sätter förskräckelsens fart i lugna och vardagligt jämna sinnen:

— Edmund är försvunnen på sjön!

Det var Olyckan, som ropade i porten till fabrikör Åviks hus.

*

Den långa, något knotiga hushållerskan Alma, i alla skiften familjen Åvik tillgiven, stod i köket med uppspärrade ögon och bleka kinder, när budskapet om Edmunds räddning anlände sent på aftonen. Aldrig skulle hon kunna glömma denna mörka kväll.

Röster hördes utanför. Dörren slogs häftigt upp, och fabrikör Åviks ansikte, med de mörka ögonen stirrande framför sig, blev synligt.

— Hur är det? brast Alma ut, och tycktes vilja rycka ut hemligheten och sanningen med sina ögon.

— Edmund lever och är här. Varma filtar, blev det korta svaret från herr Åvik, som försvann.

Men som om fabrikören hade ångrat sig, stack han åter in sitt allvarliga huvud och viskade:

— Edmund offrade sig nog för sina kamrater. Han blev funnen av en sjökapten och några andra. Se till att herrarna därute...

I förstugan bullrade det av steg, och röster hördes mumla, medan gossen bars upp till sitt rum, illa hanterad av en lömsk marsvinterkväll med köld och snövirvlar. Doktorns höga gestalt syntes snart vid sängen, kring vilken anförvanterna rörde sig med sakta steg.

Under tiden förplägades i det storavardagsrummet en del av hjälpmanskapet av Alma, som kokade kaffe, bredde smörgåsar och korkade upp öl, liksom gjorde hon allt detta i en dröm. Och hörde hon ibland vad rösterna sade, fick hon genast nya ängsliga tankar om barnets lidanden på isen.

Den svarte verkstadsarbetaren intog under tystnad förfriskningarna, men herr Backlund och herr Stoltz återgåvo smådetaljer från bärgningsarbetet, där de icke varit närvarande, krökte armar, lutade sig framåt eller tillbaka, lyfte bördor, knöto rep och lyste med lyktor, att på ett så levande sätt, att åsynen av skådespelet kunde driva fram svettdroppar i åskådarnas pannor.

— Allt väl, fröken lilla, sade den fete herr Stoltz med grandezza. En sädeles dillekat hamstalax, den häringa! Förstår du dej på sånt, Backlund?

Herr Backlund strök en vit ölfradga ur de rödbruna mustaschsvansarna med aviga handen och mumlade skyggt:

— Äter mycke lax. Då och då. Men mest sandiner.

Herr Stoltz gråa ansikte överdrogs av en förargad rodnad, men han skrattade ett lågt, sarkastiskt skratt.

När sorlet i huset omsider hade tystnat och stegen dött bort, satt Alma i sitt rum och grät över Edmund, som i en krets av bävande anförvanter halvt medvetslös låg utsträckt på sjuklägret. NIONDE KAPITLET.

Pastorn.

Fondmäklaren Petrus Ankers fader anade icke, när hans anlete grånade mot döden, att den efterlämnade sonen skulle bli en ovanlig, av alla människor dyrkad man.

Fadern, en hederlig men något orolig och splittrad natur, hade varit resetalare i sin ungdom, men blev sedermera affärsman och lyckades såsom sådan tämligen väl, i varje fall så pass väl, att han kunde påkosta sin son en viss uppfostran. Petrus fick alltså genomgå sex klasser i högre allmänt läroverk, men därvid stannade det, ty fadern

föll alltför tidigt bort och efterlämnade icke större kapital, än den sörjande makan nödtorftigt kunde livnära sig av. Petrus, som aldrig i sitt hjärta delat faderns åsikt, att han borde fortsätta studierna till studentexamen och bli präst, lämnade skolan med lätt sinne. Han hade visserligen alltid kunnat uppvisa goda betyg, men tycktes, i likhet med fadern, äga mera fallenhet för merkantil än för andlig verksamhet. Så länge dröjde det icke, förrän Petrus fått en volontärplats i bank, en befattning, som han skötte till sina överordnades belåtenhet, och en vacker dag befann han sig på nämnda banks fondavdelning såsom biträde åt fondchefen, växte alltmera till i vetande94

och erfarenhet samt ansågs både av sig själv och andra ha kommit på rätt plats i livet. Anspråkslös och något sluten, men icke utan en viss humor, gjorde sig Petrus omtyckt av alla. Man betraktade med sympati hans litet originella, gängliga gestalt, man roade sig i vänkretsen åt hans lustiga egenhet att utföra trollkonster, en oskyldig vurm, som han odlat sedan ynglingaåren. Hans litet mulna och hemlighetsfulla uppsyn i förening med den småkomiska predikarton, han använde sig av vid illusionsakterna, bidrog mycket till nöjet. Petrus tänkte aldrig på, att han vid dessa sina föredrag helt skämtsamt återkallade faderns röst, såsom han hört den i tidiga gosseår i bönekapellet därhemma eller från den lövade talarstolen till suset av harporna i Zion.

Om Petrus emellertid icke av ödet var utsedd att fortsätta faderns ungdomsverk såsom hugsvalare med ordet och sången, blev han omsider kallad till en annan tjänst, besläktad med faderns i så måtto, att den i mycket verkade med tröstande, uppmuntrande och hugsvalande ord. Denna förändring i den anspråkslöse banktjänstemannens liv inträdde just när högkonjunkturens glädjestorm brusade över landet. Hastigt vroks Anker av omständigheternas böljor till Krutstan, efter att ha erhållit och antagit ett vacker erbjudande som fondchef hos bankir Solander, startare och innehavare av bankirfirman Sixten Solander.

De många människor, som genom bankirfirman spekulerade i aktier, uppsökte Petrus även när de icke hade några order att överlämna eller några köp att avsluta. De drogos till honom ändå, de måste ständigt vara i hans närhet, och om de icke personligen95

hade tid och tillfälle att sitta vid altaret, där Petrus dagligen förrättade högmässan vid tolvtiden, då börsnoteringarna anlände från huvudstaden, måste de ringa till honom i sina telefoner och höra hans röst för att bli lugna. Det var emellertid icke en oro, alstrad av fruktan att förlora pengar, som behövde dämpas medelst stänk av Ankers vigvattenskvast; det var snarare människors ångest över att icke tillräckligt fort bli rika, lyckliga och oberoende, som födde ett feberaktigt behov att jämt och ständigt höra denna stämma ljuda och dessa försäkringar predikas.

På detta sätt blev Petrus Anker en hugsvalare för hjärtan, vilka alltmera jäste av oro, ju lättare penningarna förvärvades; vilka blevo alltmera törstiga och heta, ju varmare högkonjunkturens sol blänkte och ju större massor av de gyllene lyckoäggen, den fram-kläckte.

Men det räckte till sist icke att endast höra Ankers stämma i templet eller i telefonen. Spekulanterna måste dessutom äta tillsammans med honom, dricka med honom, gifta sig med honom såsom kyrkomarskalk, döpa sina barn med honom som fadder, för att, om så själen krävde, kunna få en brännande fråga rörande möjligheterna för de eller de aktierna i blinken besvarad och därigenom vinna ro och lugn. Petrus kom alltså, utan att han genast själv lade märke till sin vandring mot höjderna, att bli fullständigt oumbärlig för en mängd människor. Det förhöll sig på samma sätt med spekulanterna som det brukar vara med vissa nervösa patienter, vilka ständigt måste hålla doktorn i rocken för att av honom undfå ett eller annat ord, som löser spänningar eller kommer själsstormar att för tillfället96

bedarra. Följaktligen släpades Petrus omkring i familjerna och förplägades, hyllades med tal samt hugnades med vänskap och gåvor.

I närvarande stund var Petrus Anker innehavare av bland andra följande tacksamhets- och minnesgåvor: ett cigarrettfodral i silver (gåva av Sjökaptenen), ytterligare ett cigarrettfodral i silver (gåva av v. Häradshövdingen), ett reseetui av krokodilskinn (gåva av ett konsortium, bestående av Cello, Karl Ludvig, Första fiolen och Olsén), Casanovas äventyr och Decamerone i praktupplaga (gåva av Bokhandelsmedhjälparen), fem lådor om vardera

tjugofem havannacigarrer (gåva av Cigarrhandlaren), liten skrivbordslampa i hamrat järn (gåva av ett konsortium, bestående av Kyrkogårdsvaktmästaren, Symaskinsagenten och Exekutionsbetjänten) samt sex helbuteljer champagne (gåva av Hotelldirektören).

Utan att vara högfärdig, ty det måste ha funnits dolda spärrhakar, som återhöllo allt högmod hos fondmäklaren, kunde han dock icke låta bli att samla en del tidningsurklipp, i vilka hans namn blivit nämnt under dessa tider, som ju för honom voro ärans och framgångens. I Ankers skrivbordslåda på bankirkontoret funnos gömda notiser med bland annat följande innehåll:

EN HÖGTIDLIG BEGRAVNINGSAKT ägde i går rum härstädes, då stoftet efter nyligen avsomnade direktören för slakteribolaget, Christian Ta-nell, fördes till gravens ro ...

Såsom prestaver fungerade i sorgetåget kamrer Daniel Enman och fondchefen Petrus Anker.97

SÄLLSKAPET LITTERATURVÄNNERNA här i staden avhöll i går afton sitt årssammanträde, varvid styrelse återvaldes. Till revisor efter assessor H. Blad, som avsagt sig uppdraget, valdes fondchefen Petrus Anker.

EN LYCKAD VÄLGÖRENHETSSOARÉ ägde på lördagens afton rum å Hotell Svanlunds stora sal. De förtjusande unga damer, som medverkade, voro iförda dräkter i 1820-talets stil. På kabaretavdelningen tilldrog sig trollerikonstnären Mohamed, bakom vars kåpa publiken säkerligen igenkände de välbekanta dragen av allas vår fondchef Petrus Anker, särskild uppmärksamhet o. s. v.

ETT STATLIGT KYRKBRÖLLOP har i dag på e. m. ägt rum i Vasatemplet härstädes, då fröken Lydia Tavenius, dotter till f. distriktslantmätaren Adolf Tavenius och hans framlidna maka, född Lagerlund, sammanvigdes med löjtnanten vid K. Fortifikationen Adam E:son Persén. Såsom kyrkomarskalkar fungerade löjtnanten friherre Max Laurentius Rank av Tör ås samt fondchefen Petrus Anker ...

•

Bokhandelsmedhjälparen släpade Anker ut på restaurang Svanlund och matade här sin abbé med extra smörgåsbord och punsch, alltunder det han, hållande Anker i rockslaget, själv sög uttalanden om Västerviks Sågblad och Solidarfett från hans läppar.

Den stillsamme Apotekaren inbjöd Anker till sin lilla familj, där Apotekarens fru, sedan hon framkastat några 7. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.98

skälmska förfrågningar om Solidarfett och Förenade Kol, på pianot spelade Konvaljens avsked och därefter Affenliebe, medan mannen med tårade ögon anförtrodde herr Anker, att i hans händer skulle han tryggt vilja lägga hela detta lilla kära hem. Det är inte för pengarnas skull, det är för Bettans skull... Man vill ju så gärna leva som en människa ... Hur mycket tror du Sågblana o. s. v----

Majoren hade tagit Anker med ut på jakt, vid vilket tillfälle den långe, bleke fondmäklaren, såsom nästan alltid, var iförd redingote och blankskinnskor, varefter hans älskvärde värd med ett kraftigt slag på Ankers axel tackat för goda affärer och slutligen lagt bort titlarna med honom, själv stående i givaktställning, med rullande krigarblickar, värmda av manlig trofasthet.

Den tunge, kommunalt anställde Ingenjören drog den trötte fondchefen omkring på stadens verk och inrättningar för att visa iionom vattenreservoarerna, anordningarna vid elektricitetsverket, renhållningsverkets organisation, de stora avstjälpningsstationerna m. m. samt inbjöd honom därefter till supé tillsammans med några vänner, vilka talade om ampère och aktier, aktier och vattenkraft, aktier och svingårdar.

Folkskollärarföreningens Aftonklubb inbjöd Anker till ett festligt, med girlander dukat kaffebord, där han fick mottaga skämtsamma och spirituella hyllningar, och där framemot aftonen unga gossar och flickor utförde danslekar med bollar vid knäna och klapp med händerna, alltunder det de äldre resonemangsvis trådde dansen kring Guldkalven under ledning av en99

så kunnig och välgymnastiserad dansledare som Petrus Anker.

överallt syntes alltså Petrus Ankers gängliga och framåtlutande gestalt. På söndag i rokokosalongen hos Greven, där middagen började klockan sju och tillställningen slutade med handkyss klockan tio. På måndagen hos Trafikchefen, där middagen började klockan halv sju och slutade med titlarnas bortläggande klockan elva. På tisdagen hos Sjökaptenen, där middagen började klockan sex, och festligheten slutade med fingerkrok klockan två. På onsdagen hos Grosshandlaren, där middagen började klockan halv sju och slutade med knack och tjuguett klockan tre. På torsdagen hos Idrottsledaren, där middagen började klockan fem och slutade med grekisk-romersk brottning, gräl samt sillsexa klockan fyra. På fredagen hos Tegelmästaren, där tillställningen började klockan sju och slutade klockan tio med ett parti schack och en punschimitation.

Och i dag, som var en lördag, hade Anker inbjudits till stor middag i frack hos v. Häradshövdingen, vars gamla föräldrar firade sitt guldbröllop i sonens hem.

•

Guldbröllopsparet, de vördade gamla, med blåvita vågor av silver kring tinningarna, med några små rosor, alstrade av sinnesrörelse, på eljest bleka och likt vinteräpplen skrynkliga kinder, fördes fram till hedersplatserna i v. Häradshövdingens matsal. Det festligt dukade bordet sken, rosorna doftade och kristallerna blänkte.100

Fondmäklaren Anker, klädd i frack, hade en stund gått och nosat med sin krumma näsa mellan glas och brutna servetter för att hitta sitt placeringskort; han såg ut som en botanist, där han stack ner näsan här och var, och handen for ibland upp för att lätt vidröra det vitkrulliga huvudet. Då hörde han Häradshövdingens röst:

— Här var det, herr Anker! Värdinnan ville ha er så nära som möjligt!

— Tackar, tackar vördsamt, svarade Anker lågmält, och gick att intaga en hedrande plats vid bordet.

När det omsider knackades i vinglaset till soppan, och de sorlande gästerna hade välkomnats, när det vita vinet druckits under stigande brus, började champagnen att fräsa i glasen. Häradshövdingen reste sig och talade till de gamla i varma och vördsamma ord, erinrande om släktens tacksamhetsskuld till dem, som så ofta bistått med goda råd, frukterna av ett långt livs erfarenhet. Han hoppades, att värmen från alla goda önskningar och alla uppriktiga tacksägelser skulle kännas i deras hjärtan samt att anförvanterna i många år finge glädjas åt deras godhet och bliva stödda av deras klokhet.

— Leve vårt guldbröllopspar! Leve det!

Den högtidliga middagen fortskred under det gladaste larm, och de båda gamla darrade med sina glas och torkade sina tårar, utbytande ömma ord och ögonkast med familjens medlemmar. Ytterligare några hyllningstal framsades därefter av anförvanter och vänner till de gamla. När ännu en gång champagneglasen fylldes, medan festglädjen var i oupphörligt svällande, skrapade åter stolsbenen på Häradshövdingens stol,101

då han med bakdelen sköt den ut på golvet. Han reste sig upp och såg med stålblå ögon mot fondmäklare An-kers plats. Anker förstod genast, vad som skulle komma, ty han var så van vid hyllningar i dessa glada tider. Det blev tyst, nästan tystare än förut. Allas blickar riktades mot den smale fondmäklarens ansikte, i vilket de små ögonen blinkade avvaktande och vördnadsfullt.

— Här i vår krets, hördes Häradshövdingens röst, allvarlig och lik stämman på en general, som manligt vänder sig till den Allsvåldige för att tacka för segern och för att bedja om nya triumfer, här i vår krets ha vi i dag äran att se en gäst, som vi väl alla känna. Det tror jag åtminstone... (Ett bekräftande, starkt mummel följde, medan den gamla guldbröllopsbrudens darrande hand plockade på duken, i det hon barnsligt undrande såg på sin son.) Herr Anker! Ni, som är oss behjälplig i de ärenden, vilka kräva så mycket förstånd och på vars skötsel så mycket i livet beror (paff, lät det från en champagneflaska, som korkades upp). Ni får säkert överallt mottaga många hyllningar och många uttryck för erkänsla. Jag är icke i stånd att här utveckla de speciella synpunkter, jag ville anlägga på edert allvarliga livsverk. Icke heller torde det nu vara lämpligt att ställa några frågor rörande utsikterna för papp ... rörande utsikterna för den närmaste tiden. Kort och gott: må edert arbete följas av det, som man önskar alla goda arbeten, nämligen välsignelse. Ingen mångordighet behöves; det är tillräckligt att säga, att

vi i råd och dåd ha en man, till vilken vi med trygghet kunna vända oss. Alltid en vänlig blick, alltid ett uppmuntrande ord, när vi komma till eder. Ja, herr Anker!102

Jag är övertygad om, att det icke finnes någon här, som icke hyser vänskap och tacksamhet för eder, icke en enda, som icke i eder hand med lugn lägger sin lycka. (På den gamla guldbröllopsbrudens vissna kinder blänkte en tår, och brudgummens huvud vändes sakta, i förströdd beundran mot Ankers plats.) Därför tar jag mig friheten att utbringa en skål. Herr Anker leve I

— Förlåt, avbröt Reservlöjtnanten. Tillåter min ärade broder, att jag anför hurraropen?

— Gärna, insköt hastigt Häradshövdingen och log gladlynt.

— Ett tre-fal-digt le ve!

— Fyrfaldigt, yrkade Direktören, Sjökaptenen och Ingenjören.

— Hum, det blir kungligt då, tvekade Reservlöjtnanten, men kör till! Ett fyr-fal-digt le-ve!

— Hurraaaaa! Hurraaaaa! Hurraaaaa! Hurraaaaa!

Den rymliga matsalen, i vilken ljusen glittrade, medan vårkvällen stod skymningsblå i gardinöppningarna, höll på att sprängas av dessa hurrarop. Alla glas höjdes, allas blickar riktades mot fondmäklaren, som nickade likt en kinesisk porslinsdocka eller en Buddha-bild med rörligt huvud.

Den gamla guldbruden grep efter sitt glas med skälvande hand, hon tycktes söka fondmäklarens plats med ögonen.

— Lilla mamma vill också skåla! Herr Anker, lilla mamma vill också skåla, jublade Häradshövdingen.

Den åldriga damen, som icke hörde riktigt väl och icke förstod allt vad som försiggick omkring henne, hade ur talet anammat ett par vändningar om lycka,103

tacksamhet och välsignelse, och hon gjorde sig därför en särskild, barnslig föreställning om fondmäklarens person, den hon icke kände, och om arten av hyllningarna för denne unge man med det slätrakade ansiktet och den bleklagda hyn. Guldbruden rörde sina torra läppar som för att säga något.

— Ett ögonblicks silentium, mina damer och herrar, vädjade Häradshövdingen, glad och ivrig. Lilla mamma vill visst säga något också!

I dödstystnaden hördes då den gamlas svaga och bräckliga stämma. Hennes vissna hand omslöt den glittrande kristallen, som sakta och darrande höjdes, och med en blick av tårögd vänlighet och mild tacksamhet nickade hon mot Petrus Anker.

— Gud välsigne unga herr pastorn, sade hon. TIONDE KAPITLET.

Första fiolen skänker Electrical girl ett kärleksbläckhorn med tuppfjäder och står slutligen som segrare.

Electrical girl, tjugutvå år gammal, kunde alla biografens raska hjältar och sköna hjältinnor utantill, och inför hennes ljusa blickar hade under ett blänk och flimmer många kvinnoögon förstorats i falsk fasa, många filmhänder skakat varandra i opålitlig biograf-manlighet, mången fet miljardär lett sitt hala skurkleende, viss om att kunna förföra det oskyldiga offret, som lik en helgonbild, först på avstånd i förklarat ljus sammanknäppt sina händer till bön, därefter på närbild blinkat himlavänt och övergivet med väldiga mörka ögon, som givit ifrån sig tårar, stora som ärter. Andlös kunde hon följa Bill Hawk på hastighetsfärder i blixtrande bil, se honom vid påstigandet sammanpressa ett par lättmanövrerade aktörsläppar, framsträcka ena handens flata och därefter med knytnäven flera gånger slå i handflatan för att på biograf språket övertyga Electrical girl om sin in till döden fasta beslutsamhet att rädda den älskade.

Electrical girl var tämligen liten till växten, bar ett vid halsen avklippt, alldeles vitblont hår, som väl passade till hennes rosiga ansikte, där livets herre105

varit nådig nog att intrycka ett finger på varje kind, så att smilgropar uppstått. När solen sken i hennes ansikte, blev en mötande glad, ty både de ljusblå ögonen, det vitblonda håret ooh de friska kinderna bildade tillsammans ett jakande ord på frågan, om livet var värt att levas, njutas och fröjdas åt. Kanhända skulle någon ha kunnat tro, att en flicka med ett så luftigt och lätt yttre var ett flarn eller en lekdocka, men Electrical girl var, hennes livlighet, nyfikenhet och lilla nöjeslystnad till trots, en betrodd kvinna. Hon tjänstgjorde som kassörska i en elektrisk affär och visade alltid klarhet, fasthet och reda i sitt arbete, varför henne chefen på det högsta kunnat rekommendera, därest fråga blivit om att utskriva ett betyg. Att Electrical girl anonymt deltagit i en tävling om Venusmåtten i en tidning och varit nära att erhålla första pris, att hon var en gärna sedd blom-sterförsäljerska på basarer, att hon även brukade användas som Luciabrud vid föreningsfester, då iklädd ett fint linne, vars initialer M. A. (Maj Andersson) doldes av en blomma, hindrade alls icke utvecklingen av hennes praktiska anlag. Att hon även anonymt svarat på en annons i Kuriren, vari tillkännagavs, att ”sympatisk ung dam med fördelaktigt yttre kan få stifta bekantskap nu genast med en drömmande och ensam man”, kunde endast tjäna som en bild till hennes nyfikenhet och en yttring av hennes livliga blod. För övrigt hade hon icke i det nämnda fallet givit sig in på någon längre korrespondens; det hela slutade med, att hon på avstånd, i sällskap med en fnittrande kamrat, spejade på en bedagad herre med för korta106

byxor och hängmustascher, som oroligt vankade fram och tillbaka på den utsatta mötesplatsen.

Uppvaktad hade hon varit av allsköns unga herrar, väl givit en kyss här och en klapp där till tröst, men hittills alltid avslutat de korta förbindelserna med att draga sig tillbaka, klinga på kassaapparaten, säga goddag och adjö samt hjälpa till med varumärkningen, fakturaavprickning och annat till inre tjänsten i affären hörande ting.

När en dag en ung man kommit in i butiken för att, som han sade, se på elektriska strykjärn, hade hon plötsligt känt en stark stöt rakt i hjärtat. Den unge mannen, som icke var någon annan än Första fiolen, hade helt flyktigt, och under de mest fåvitska ord, granskat strykjärnen, men desto ivrigare och grund-liggare tittat på flickan vid kassaapparaten. Slutligen hade den unge herrn inköpt en halv meter siikesspun-nen kopparträd, med vilken han darrande avlägsnat sig. Ty Första fiolen kände en våldsam erövringslusta vakna inom sig, när han såg den unga, friska och nätta damen. Kopparträden snodde han, medan han vandrade bort, omkring ena långfingret; såväl den nyttiga tråden som de elektriska strykjärnen voro naturligtvis bara förevändningar för att få avlägga ett besök i affären och beskåda en pulla, ämnad att bliva hans. Den företagsamme Casanova önskade, medan han kände blodet stockas under nageln på fingret, där tråden stramade, att han på samma lediga sätt kring sitt finger kunnat linda de ljusa hårslingorna, som vajade kring flickans huvud.

Första fiolen gick tillväga med en försynt tilltagsenhet, och efter en liten tid kom han till ett första möte107

med den unga damen, som tycktes äga en för beundraren något förvirrande självkontroll. Hon kunde visserligen visa ysterhet, men plötsligt liksom krypa tillbaka i sitt skal, och den lystne unge mannen måste verkligen behärska sig ganska mycket för att icke skrämma sin duva på flykten.

Vad kan hon tycka om för något, undrade Första fiolen. Först måste vi förstås till med biograferna!

Han satte genast i verket en serie prov, vilka inleddes med biografbesök, varigenom han själv under några föreställningar fick stifta bekantskap med alla hjältar och hjältinnor, som Electrical girl förut så väl kände. Sedan blev det konditorisamtal och små promenader.

— Vad anser ni om kärleken, frågade Första fiolen.

— Ja, vad anser ni själv, frågade den försiktiga Electrical girl.

— Det är inte så gott att säga, sade den falske Första fiolen. Jag vet bara, att från det jag såg er första gången, så brann jag av kärlek till er. Jag älskar er, liten! Ni är en av jordens ljuvligheter. Ä, se ännu en gång på mig! Tack. Å, tack!

Men Electrical girl var likväl försiktig, fastän hon begrep, att hon var så gott som i vargens våld. Hon log, men hon kunde plötsligt förändra sitt ansikte, och hur täckt detta än var, fick det vid sådana tillfällen ett uttryck av

klart lugn och förstånd.

— Vi är tokiga, sade hon, när de äntligen började kyssas.

Men varje gång Första fiolen varsnade det där uttrycket av klarhet och betänksamhet, blev han orolig och rastlös. Det var som om han i flickans ansikte108

fått skåda en fiende till sig själv. Därför kysste han henne brådstörtat på nytt, och då försvunno alla de oroväckande dragen som genom ett trollslag. Hon blev på nytt bara en ros, en duva eller något sådant, som älskaren brukade kalla henne, och då tyckte Första fiolen, att åter allt var precis som det skulle vara, fastän den erfarne unge mannen förstod, att flickan ännu icke var besegrad. Vid ett tillfälle hade Electrical girl återigen sett mycket märkvärdig ut, stannat på vägen och mycket klart och redigt sagt:

— Jag tror inte, att du älskar mig. Det är bäst att vi slutar, medan ...

— Ser du då inte, att jag gör det! Kan du verkligen tvivla, älskling! Ä, livet är så kort.

Det var då Första fiolen började att hålla små populärfilosofiska utläggningar för Electrical girl, sådana han i allmänhet brukade tillgripa, när det gällde att övertyga någon ung dam om, att man borde vara glad och fri, medan man levde och andades. Själv blev han litet sentimental, när han underhöll dessa samtal, men han kröp in i sentimentaliteten för att söka lura sig själv, att hans talesätt om livet och döden icke användes i syfte att göra en erövring. Första fiolen slokade då med huvudet, och hans ögon fingo ett vackert och svårmodigt uttryck. Han kunde gå tyst en lång stund, tills flickan oroligt såg på honom och utbrast:

— Nu har jag väl sagt något dumt?

— Ånej, svarade den falske unge mannen. Men jag är så sorgsen,

— Har jag gjort min gosse sorgsen, pjollrade då109

Electrical girl med den största ömhet, som liknade en moders.

— Nå, är det bättre, att var och en sitter på sitt rum och har tråkigt i den hemska och bedrövliga världen, suckade bedragaren. Tänk, hur fort tiden far i väg med oss alla, och när vi blir gamla, så har vi inte haft något roligt.

— Ja men ... invände Electrical girl.

— Och så kommer döden och gör slut på alltsammans, fortsatte Första fiolen med isande röst.

— Tala inte om döden, förmanade Electrical girl och kröp ihop vid hans sida. Nu skall man inte vara ledsen, gossen lilla!

— Nej, jag vill ju så gärna vara glad, försäkrade Första fiolen, och där sade han ett sant ord. Det är ju jag, som vill vara glad!

Då började Electrical girl att gråta, ty samtalet hade fört dem in i en riktig återvändsgränd. När lian då tröstade henne med försäkringar och kyssar, började allting på nytt, och så voro de glada, men Electrical girl ville ändå icke vara fullt ut så glad som Första fiolen önskade.

Den unge mannen besökte en dag Karl Ludvig och uppfordrade denne, som skötte Gyllene triangelns affärer, att låta honom få litet pengar av de inkomna vinsterna.

— Låt dom öka sej i stället. Du ä då så barnsli. Du kan väl tåla dej lite, tyckte Karl Ludvig.

— Stör inte fisket genom att fingra på näten, tillrådde Cello, som tyckte att fiskafänget gick härligt.

— Jag måste, svarade Första fiolen kort. Hit med110

några lumpna piaster nu bara! Jag har en del affärer att tänka på!

Därvid grinade han sitt berömda grin med alla de starka och vita tänderna, och vännerna förstodo, att Casanova icke var en fullt värdig tjänande broder i andakten omkring Petrus Ankers högaltare. Karl Ludvig gav honom

emellertid muttrande vad han ville ha, skänkande honom därtill broderliga råd att för framtiden låta sin andel i förmögenheten sakta växa.

Första fiolen berusade Electrical girl med små bjudningar och angenäma utflykter i bil för de riksdaleros, han erhållit, men flickan var alltjämt mycket försiktig och påpasslig, fastän hon tycktes både öm och road.

Electrical girl vill inte riktigt giva mig sitt hjärta, tänkte Första fiolen.

Men flickan hade redan givit honom det; hon älskade honom egentligen som en riddare eller en halvgud, men hon var rädd, ty hon fruktade denna kärlekshistoria, precis som om hon tyckt sig förstå, att den skulle skänka henne svarta flor för röda kyssar. Väl insåg den ivrige unge mannen, som så fick öva sig i tålamod, att flickan var mycket mera än gynnsamt stämd mot honom, men se, det var skillnad på...

Hon vill kanske gifta sig, tänkte stundom Första fiolen med en lätt olustkänsla. Men jag vill verkligen inte gifta mig alls. Till detta saknar jag verkligen all lust, men hennes kärlek måste jag ha... Ä, du lilla! Ti ti ti!

På väg till sitt arbete kom Första fiolen en dag i juni att titta in i fönstret till en pappershandel. Bakom den stora rutan syntes till höger några vita bilder,ill

vilka liksom bönfallande sträckte ut armarna, och till vänster blommade en grupp rosetter av crèpepap-per, avsedda för familjelampor i fridens boningar. Första fiolen såg icke med någon djupare blick vare sig på de så sorgsna bilderna eller på de vackra rosetterna, som tycktes varsla om kysk ro i hemmets sköte. Han såg rakt fram. Där stod ett stort skrivställ av vitt porslin, och på porslinets glatta yta syntes blyga rosor eller vad det kunde vara för blommor. I själva bläckhornet hade den fintlige fönsterskyltarén insatt en skrivpenna med fjäder, en ordentlig tuppfjäder, som färgats i matt gredelin färg och som gjorde ett mycket ståtligt intryck.

Jag köper den, tänkte Första fiolen. Hon kommer att tycka om den, det är något, som säger mig det.

Electrical girl mottog paketet en sommarmorgon, som lovade en het dag och en vacker afton. Hon blev mycket förvånad, men lät paketet ligga oöppnat i frukostrummet bakom kopiepressen. När de tre andra biträdena druckit sitt kaffe och ätit sina smörgåsar, steg Electrical girl ned från sin upphöjda plats vid kassaapparaten och skyndade under en ledig stund in i det lilla rummet, slet upp paketet och fann däri det underbara kärleksbläckhornet. Det var nära att en av kamraterna överraskat henne, då hon stod med den stora tuppfjädern i handen, men hon lyckades hastigt lägga ner alltsammans, innan någon upptäckt skett. Gåvan åtföljdes av ett brev, i vilket Första fiolen i aktningsfulla ord, bakom vars höviska pansar de ömmaste känslor tycktes bulta, bad att få träffa henne på aftonen. Electrical girl var bedårad av sin gåva, och hon ringde till vännen i telefonen och meddelade112

i mystiska ord, att han kunde få träffa henne på kvällen. Eftersom affärsföreståndaren i samma ögonblick nalkades med en dammviska, som liknade ett stort ris, i handen, yttrade den finurliga unga damen följande:

— Tack, farbror! Jag får tacka ordentligare sedan.

Detta svar, som alls icke var avsett att roa, utan som

helt enkelt hoppat ur flickans mun i ett ögonblick av förvirring, då hon måste säga något för att skydda sig, fick Första fiolen att skratta hjärtligt. Medan han arbetade på byrån, där en stark värme rådde, satt den unge mannen och flinade för sig själv på ett sådant sätt, att hans närmaste förman, den hygglige, men mestadels nedslagne och av magsyra lidande kamrer Fors suckade:

— Ja, det är då gott, att någon kan skratta i detta bedrövliga livet!

*

Från andra stranden, som var svart med sin tysta skog i sommaraftonen, låg en bred mångata, som sträckte sig över sjön och glittrande gick fram ända till deras fötter. Månen var så grann och fyllig i kväll, det var så ljumt i luften, så vackert och stilla. I lätt skymning låg den lilla gläntan bakom dem, och stigen, som de nyss vandrat under ömt samspråk, hade blänkt av lysmaskar.

— Så fina, hade Electrical girl livligt utropat, så fina de äro!

Electrical girl vilade nu intill en tuva i matt sommarskymning. I detta milda dunkel tedde hon sig så ljus. Det vitblonda håret, som var bart, medan flickan113

höll sin lätta hatt i handen, de ljusa ögonen, de vita armarna, som till hälften voro nakna, den ljusa blusen, ur vilken halsen steg upp, fast och mjäll, allt spred ett skimmer omkring henne mot skogens mörka grund. Om Första fiolen kunnat göra reda för vad han tyckte, att den unga fresterskan framför honom erinrade om, och om han i poetiska ord kunnat kläda sina tankar, då skulle han lia sagt:

— Hon liknar en stjärna. Det är silver omkring henne, som strålarna omkring en stjärna.

Tystnaden bröts endast av något ljud från vattnet eller en kreaturspingla långt inne i skogen, som då och då drog ett sakta andetag. Men mitt i lugnet lågade en brand i luften; alla sinnen skärptes starkt. Dubbelt kändes doften från porsbusken, dubbelt den milda ångan från ett i närheten vilande klöverfält. Det, som var vitt, innehöll en lockelse; det, som var dunkelt, gömde en frestelse. Dubbelt strålade månglittret, som nästan bländade dem.

Långt därute på den breda guldmattan, med sina rörliga maskor och fjäll, stannade ett svart föremål. Skarpt avtecknade sig den lilla silhuetten av en man i en båt; det var som en bild, klippt i svart papper och klistrad på guldgrund. Ljudet av ett årtag hördes, fraset av en liten våg ...

— En kyss, en kyss, vad är han, deklamerade Första fiolen med falsk stämma, men hans känslor voro i detta ögonblick icke falska, ty han inbillade sig, han kände det så, som om han verkligen älskade henne. Fladdrade därför avrivna blad från kärlekspoesiens rosenbuskar i denna lömska och dårande luft, intill den vita gestalten, som uppgiven och domnad vilade vid älskarens 8. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.114

bröst, så drevos de fram, icke längre av kall beräkning, utan av den heta blåsten från ett sinnesrus. Vad som var lögn eller sanning visste längre ingen, då allting brann.

Huld stod naturen omkring de båda unga människorna. Alla dess dunkla föremål tedde sig som medhjälpare i en sammansvärjning mot det bakom liggande samhället med sitt varnande pekfinger, sina lagar och ris för oförståndiga eller syndiga barn. Skogen höll i handen spridda snår, som skyddade, snåren länkade omärkligt sin kedja till en knippa unga björkträd, bakom vilkas stammar klöverfältet utbredde sig, en bild av hycklande fromhet och oskuldsfullhet, som om det sökt avvända misstänksamma ögon från vad som förehades i dunklet därbakom. Så omslutna av trogna bundsförvanter, vilkas hemlighetsfulla viskningar knappast märktes, läto sig de älskande bäras bort på böljor av eld, själva snart två sammanflytande lågor, som tycktes stiga högt över jorden och slicka himlens trösklar.

En stjärna föll.

Den bildade ett långt silverstreck på den mörkblå tavlan. Bågen räckte ända ner till jordens yta.

En het liten stjärna har lättare att falla en sådan afton som denna, då jorden är en så stark frestare, att en himlens ängel skulle kunna dragas ned från sin blåa och svala boning till dess giriga armar och vällustiga bröst. ELFTE KAPITLET.

Feberdrömmar.

Medan Natten, lik en svart och däst jätte, plockade fram ur sina vida mantelfickor blanka stjärnriksdalrar och strödde dem runt omkring i glittrande högar, och medan han mitt på den mörka duken lade ut sitt stora, blänkande guldmynt, vilade på jorden spekulanterna i sina kvava bäddar, malande på feberdrömmar om silver och guld.

Karl Ludvig hade över magen sammanknäppt sina händer, och han stirrade på takrosetten i dunklet med envisa ögon, vilka Jon Blund icke tycktes vilja sluta eller, rättare, icke förmådde fälla ihop, ty Karl Ludvig ville just ligga vaken och tänka, som han kallade det. Karl Ludvig hade i afton börjat med att tänka på spekulationstidens första blygsamma förtjänst. Han kom ihåg, hur yr han blivit, då han en dag i ett enda slag inhöstat en hel vanlig

månadsinkomst genom fondmäklaren Anker; hur han då varit glad i omkring två timmar och därefter i upphettat tillstånd bett fondmäklaren placera denna vinst i nya papper. Karl Ludvig erinrade sig vidare vad han tänkt göra, när han en gång ”fått in ett litet kapital”. Han skulle nämligen endast använda detta kapital, vars storlek han drömde sig till några tusen kronor, såsom ett stöd116

i sparbanken, en god hjälpkälla vid förefallande behov, ty Karl Ludvig ville nöja sig med litet, vara klok och icke rusa i väg som så många andra gjorde. Hans sunda bondförstånd sade honom ännu vid den tiden, att leken på börsen var en farlig lek; men några tusen kronor måste han ju dock ha.

— En skulle väl ha något för besväret åtminstone, hade Karl Ludvig sagt.

Men när de några tusen kronorna lågo framfödda, hade Karl Ludvig åter börjat att tänka, men nu tänkte han icke längre på summan, utan på den ränteavkastning, som kapitalet kunde skänka honom. Då uttalade den fantiserande mannen för sig själv följande ord:

— Efter fem procents ränta, eller rättare, vi säjer efter sex procent — på fyratusen... tja. Sex gånger fyra ä tjugefyra. Tvåhundraförti kröner om året. Dä va de hela, dä! Dä va just inte möcke. Esses! Vart kommer e människa mä tvåhundraförti kröner om året?

Karl Ludvig ville numera icke nöja sig med en liten god hjälpkälla eller ett litet stöd i banken. Det måste vara en slant, som man kunde komma någonstans med, ooh han började bli dyster. Denna dysterhet skingrades dock något, när han efter hand ytterligare inskrapade ett par tusen kronor. Solen glittrade på nytt, himlen var blå och livet liknade en röd rosenknopp.

Då han en afton, liksom nu, låg i sängen, medan tankarna travade omkring Guldkalven i en yrande ring, greps han plötsligt av en bitterhet utan like. Karl Ludvig hade nämligen kommit att göra en ny ränte-beräkning.

— Efter sex procents ränta, va blir dä nu? Sex117

gånger sex ä trettiosex. Tréhundrasexti kröner om året! Inte mer än trehundrasexti, blir dä verkligen inte mer? Dä va strunt!

Nu borde ju Karl Ludvig ha varit glad, eftersom försynen så nådigt lyssnat till hans önskningar och beviljat honom betydligt mera, än han från början hoppats på. Men han kunde icke frigöra sig från heta och bittra tankar.

— Ä, dä går långsamt. Dä tjänar ingenting tell!

Solen var åter höljd av gråa skyar, himlen svartnade och livet liknade en av frosten härjad blomma.

Det skulle gå fort, och det fick icke lov att vara något stillastående i marschen mot lyckan. Karl Ludvig kände det, som om han arbetat mycket utan minsta belöning; han tyckte sig likna en misshandlad dagakarl, som, efter att ha svettats hårt i arbetet och pressat kraften ur alla sina muskler, bjudes på surt dricka och stenhårda brödknallar. Med en viss rätt kunde han också hysa dessa olustiga tankar. Ivern pressade nämligen nerverna så pass kraftigt, att Karl Ludvig verkligen hade det livligaste intryck av att ha uträttat ett stort och tungt arbete.

I afton låg han nu åter och multiplicerade med sin osynliga multipliceringsmaskin, och tummarna trillade han runt, medan kvällsandakten pågick. Men hur han beräknade och hur han multiplicerade, blev alltid slutsumman den:

— För långsamt... dä blir ingenting utåt!

Karl Ludvig anknöt till sina aftonbetraktelser en dröm, som alls icke liknade den första ekonomiska drömmen. Den senaste fantasibilden hade formen av en lantgård, kringgärdad av en hög häck, och detta118

var just bilden av den gård, hans avlidne fader en gång måst lämna ifrån sig. Denna egendom ville Karl Ludvig, som i blodet kände sig som bonde, fastän livet gjort honom till tjänsteman, köpa igen för de pengar, han inkasserade under aktiefisket. När den olycklige mannen kommit så långt, att denna gård tagit fast form i hans fantasi, då var hans frid fullständigt ute, ty en sådan summa skulle det dröja länge, innan han hade i handen, det

kunde han själv begripa. Under Karl Ludvigs nattskjorta, på vilken en reflex av månen genom gardinöppningen kastade ett matt sken, hävde sig också den osälle spekulantens bröst högt och tungt, liksom en döende våg på oceanen:

— All sin dar ... för Jångsamt...

Men ur många andra bröst uppstego denna afton likadana suckar.

Cello, som hade en raskt arbetande fantasi, vilade i sin inventionssoffa i det höga, gråa rummet, medan hans hjärta ivrigt slog, påpiskat av tankarna. Han hade också räknat och räknat, blivit otålig, ledsen och grämd.

— Nå, hur hade jag det nu? Hur var det nu? ... Jo ... Fem gånger sex är trettio ... Nå, men efter sex procent... Sex gånger sex är trettiosex ... Nej, nej... det räcker inte I

Cello hade med större iver än Karl Ludvig — ty han ägde icke dennes trygga bondeblod — kastat sig in i den nya, löftesfyllda tillvaron, och den ganska knappt tillmätta lyriska ådra, som fanns hos honom, hjälpte till att alstra de mest blommande förhoppningar. Men Cello kunde icke låta sina drömmar taga fasta kon-119

turer i en gård. såsom Karl Ludvig älskade att göra, utan han lät dem sväva än hit, än dit, liksom vilda och glada eldslågor. Då de emellertid fladdrat en stund, brukade journalisten i tankarna säga upp sin plats på tidningen, varvid följande samtal utspann sig mellan honom och chefen:

Chefen (i besviken ton):

— Tänker herr Erlandsson verkligen sluta på tidningen. Är det ändå inte förståndigt att stanna i yrket och samtidigt ha en liten slant bredvid?

Cello (icke i egentligt trotsig, men dock i särdeles oberoende ton):

— Mitt kapital räcker mycket väl till att leva av. Jag har andra intressen, såsom musik och litteratur, och man måste ju tänka på sin själ också. Man kan inte gå på referat i hela livet... o. s. v.

Men sedan Cello sagt upp sin plats, började han åter att räkna och sucka. Han kom till en ränteavkastning av trehundrafemtio eller fyrahundra kronor om året, det var allt.

Otåligt hade han denna dag vänt sig till offician-ten i Templet, Petrus Anker, och till honom ställt frågan:

— Hör du, Anker! Säg mig vad du egentligen tror om Solidarfett och Västerviks Sågblad?

— Jag tror, att de ligger bra till, svarade Anker, som denna dag lämnat samma svar femtio gånger förut till andra personer. Allting ligger ju väl till.

— Hur mycket tror du, att de går upp?

— Det är svårt att säga, förstås, svarade den orimligt upptagne pastorn.

Frågaren krävde emellertid siffror, kalla siffror, som120

kunde svalka och vilka fantasien kunde fördubbla en gång, två gånger, tre gånger. Men om nu Petrus sagt lio kronor, hade Cello med besviken stämma yttrat:

— A, inte mera! Verkligen inte mer?

Men om Anker svarat tjugu kronor, skulle svaret likväl ha blivit detsamma, och svaret skulle alltjämt ha blivit detsamma, även om Anker kunnat utlova trettio kronor eller fyrtio kronor. Det är väl möjligt, att i sistnämnda fall Cellos drag antagit ett slätare och jämnare utseende, och att hans ögon endast sett upptagna, men icke egentligt sorgsna ut —detta till följd av, att multiplikationsmaskinen i hans huvud för ögonblicket fått mera att uträtta — men Petrus kunde dock när som helst vänta en ny liknande fråga från sitt otacksamma skriftebarn. Det existerade icke några kylande piller för denna feber; endast handpåläggning hjälpte, och denna hjälpte blott för ögonblicket.

Cellos röst hade i samtalet med Anker klingat av ett förebråelsens biljud; det var icke långtifrån, att hans sinnesstämning sprungit upp från besvikelse till öppen otålighet och från otålighet till illa dold vrede. Livet var så

torrt och ödsligt. Inga möjligheter att bli fri och lycklig! Sex gånger fem är trettio, och sex gånger sju är fyratiotvå. Ja, till och med sex gånger tvåhundra gör bara tolvhundra.

Cello rev sig i sina svarta hårstripor och blickade ut i rummet, där han i nattdunklet såg violoncellen stå i sitt hörn. Genom städerskans förvållande hade det bukiga instrumentet kommit att vända baken till, och Cello tyckte, att hans förgätne vän företedde ett egendomligt levande utseende i denna ovanliga ställning, som tycktes uttrycka förakt eller skamsenhet.121

Men i sin nätta dubblett låg Första fiolen efter sitt avgörande sammanträffande med den vitblonda flickan, som han kallade Electrical girl. Även han, som eljest tycktes vara oemottaglig för förvärvsbegärets baciller, hade satt sin osynliga räknemaskin i gång, och medan hans ögon irrade från den vita, oklädda fröken i mahognyramen, som arbetade i sitt svarta hår, förbi den företagsamme ynglingen, som bar den nakna damen över den stänkande forsen, och till den yppiga koketten på ejderdunsbolstern, som kastade ett mörkt och förföriskt öga på Första fiolen, tänkte denne för sig själv:

Huru många riksdaleros i min ägande hand? Jag haver till dags dato, huru många luidårer? Låt sel

Första fiolen var emellertid olik de båda andra drömmarna i så måtto, att han aldrig utförde några procentberäkningar. Han betraktade endast den föreliggande vinstsumman och såg icke ens denna alltid i piaster eller mynt, utan ofta förvandlad till bilar, supéer i enskilda rum, eleganta kläder, vackra skor, dyrbara kråsnålar, goda hårvatten eller ringar, och när Första fiolen i sina tankar kommit så långt som till ringarna, då såg han alltid flickfingret som bar dem, och därifrån marscherade han i drömmen med långa steg, elegant klädd, oemotståndligt leende direkt in i Eros' förtrollande rike, där multiplikationsmaskinen var obehövlig, emedan han icke plägade räkna kyssar och kramningar.

Bokhandelsmedhjälparen har på kvällen intagit ett aspirinpulver och nyser ut en lätt förkylning, medan han lägger sig till ro på ottomanen, där hans natt skall122

förflyta under drömmar, dels sådana, som alstrats av drag i uppackningsrummet, dels andra, som fötts av spekulationslusten, vilken är en för Bokhandelsmedhjälparen ny och märkvärdig känsla. Multiplikationsmaskinen går, och konsortiet, som han tillhör, sammanträder. Sex ögon lysa... Jaså, tänk ... det var fint... Äntligen fri från den förbannade ...

— Hör nu, varför står herr Dalin och tänker så mycket? Sa jag kanhända inte nyss, att Heine borde flyttas till hyllan vid klockan, yttrar chefen, bokhandlaren Älsgård, med satirisk stämma.

— Får jag kanhända be om en annan ton, herr Älsgård! Jag är litet trött på den där tonen, svarar Bokhandelsmedhjälparen helt stilla.

— Jo, för all del, fortsätter chefen med höjd stämma. Jag skall tala i en helt annan ton, för jag är också mycket trött på er, och det vill jag bevisa genom att bevilja er fritt avtåg från och med i dag om en månad.

— Jag vore bra mycket tacksammare, svarar Bokhandelsmedhjälparen med köld, om herr Älsgård kunde låta mig gå redan i dag. Jag måste nämligen sysselsätta mig litet med förberedelser till min pappershandel. Det är rätt mycket att stå i, när man skall öppna egen smutt...

Allmän häpnad ... Nio gånger nio är åttioen... Fem och sex är elva, och två och elva gör tretton. Tretton gånger... Attisch! T jo! Tretton gånger. T jo, attisch!

Cigarrhandlaren vilar i sin breda träsäng och tänker. Han har redan i fantasien flyttat den lilla cigarrboden123

i Klostergatan till stora Allégatan och hänsynslöst sagt upp en där inhyrd konkurrent.

— Jag protesterar, säger konkurrenten. Ni har inte rättighet...

— Har jag inte rättighet, när jag äger huset? Jag behöver utrymme.

— Kollegialt...

— Var och en är sig själv närmast. Alltså... Efter en beräkning av fem. Fem gånger tolv gör mig sexti...

Cigarrhandlaren låter slå ut de två små fönstren och insätter i stället en spegelglasruta, som går ända ned till gatan. I detta fönster står Cigarrhandlaren nu och skyltar med sina artiklar, vilka icke endast utgöras av cigarrer och tobaksvaror utan även av parfymer, kravatter och hårborstar ... Tjugu Västerviks Sågblad ... Tretti, fyrti...

v. Häradshövdingen har knappast hunnit släcka lampan på nattduksbordet, förrän han ger en middag, där åsynen av de ordensprydda gästerna mycket gläder honom själv och hans hustru.

— Bäste bror, jag skulle så gärna vilja, att du åtoge dig ett mål...

— Omöjligt, för vi ska resa.

— Ska ni resa?

— Ja, vi ska bosätta oss i södern någon tid. Tycker du om södern, Louise?

— O, ja!

Tåget vaggar mjukt fram genom södra Frankrike ... Perpignan, Perpignan, Perpignan, står det på de stora, gråa vinbehållarna på stationerna. Där synes pinjens124

utslagna paraply ooh där poppelns hopspända. Tvåhundrasjuttio gånger tolv ... Först tio gånger ...

— Välkommen tillbaka, herr Häradshövding, och innerligaste tack för donationen ... Landshövdingen har uppdragit åt mig att till eder herr Häradshövding — Solidarfett trettio, alltså, alltså, alltså. Förenade Kol, jaha, jaha. Var var jag nu nånstans... Barnhusets styrelse ... frambära uttrycken för vårt innerliga ... Landshövdingen har uppdragit att..

— Låt mej tänka, säger i rettig ton Symaskinsagenten, då hans hustru på natten vaknar och frågar, om han hörde något.

— Nej, låt mej tänka ...

En person, som han länge plågat, besvurit, förödmjukat sig inför för att kunna avyttra en svårsåld symaskin, mötte honom just nu på gatan.

— Nå, hur går affärerna, säger denne med hal och retsam min. Det är till att svittas och stå i!

Symaskinsagenten svarar:

— Nej, det är det visst inte, jag är inte längre någon symaskinsagent.

Nej, så svarar han visst icke, han skall svara mera listigt, så att den andre blir överraskad.

— Tror herr Erikson det?

— Ja, det är väl fortfarande till att vara symaskinsagent?

— Det är längesedan dess. Jag har övertagit den där... Herr Erikson kan se skylten härifrån. En liten nätt maskinaffär.

— Hå. fan, säger den andre då ... Tre gånger två är sex... k, det är långt dit... Varför ska du alltid125

störa mig om nätterna? ”Jag tyckte någon ropade”, säger hustrun. Jaså, på det viset. Nåja. Förenade Kol... delat på tre ...

Kyrkogårdsvaktmästaren, som förr stått i en fruktaffär, har vid ett glas öl på aftonen rådgjort med sitt konsortium, sedan han på dagen assisterat vid mässan hos Petrus Anker. Dessutom har han framräckt den lilla sandlådan tre olika gånger vid begravningsakter och vid två av dessa tillfällen erhållit tillrättavisningar efteråt av Kyrkoherden, den myndige schartauanen, som klandrat vaktmästaren för ett par gravars skull. Nu har han krupit i säng, men icke brytt sig om att draga ner rullgardinen, ty Kyrkogårdsvaktmästaren tycker om månsken.

Därute skiner det vitt på kors och stenar. Hans bostad ligger på en höjd, från vilken man kan se ett stycke av en

gallergrind och några gravar samt en alléöppning. Det härskar fullständig tystnad omkring huset, ty kyrkogården ligger utanför den egentliga staden, icke så långt från sjön. Vaktmästaren, en medelålders man, är trött på förgängelsens gård och på detta spring mellan gravarna och till pastorsexpeditionen. Han är trött på prästerskapet, vars överste av-någon anledning icke är honom riktigt huld, och han funderar på att återvända till fruktbranschen, trots förmånen av den fria bostaden bland alla de vackra kullarna med sina glittrande kors och av sommarvätan tvättade stenar. Denna dröm skulle ha varit en dåraktighet ända tills ...

— Vi är alltså tre ... Belåningsvärdet, sa han ... Ja, visst! Alltså... om det håller på i ett år... nej, om126

det håller på i två år ... Det går utmärkt... I en vanlig potatiskällare ... skyltar med kålhuven och Negerkyssar av choklad också ... slipper det där med alla gravarna... räkna döda... k, nej! Vänta litet! ”Vad säger herr Kyrkoherden? Jag hörde inte riktigt?”

— Stäng grinden, sade jag! Jaså, Vallkvist hörde inte!

Det är den högreste, mörke schartauanske prelaten, som talar till Kyrkogårdsvaktmästaren.

— Stäng själv, Kyrkoherden! Stäng den själv för en gångs skull, och känn på! Kyrkoherden tror, att det går an i årvis, i fyra långa år, i årvis, i fyra långa år... Man spottar på en sten, tills den blir våt. Men det är slut nu.

Den svarta järngrinden slås igen av Kyrkoherden med ett starkt och skallrande ljud.

Tolv och tolv gör tjugufyra... Fem gånger fyra är tjugu — två i minne — och fem gånger två är tio — två därtill gör tolv ...

*

Men medan feberdrömmarna stiga upp från jordens små människoreden, fortsätter Natten den kärleksfulla leken med sina blanka och vita små stjärnriksdalrar och sitt väldiga guldmynt--- TOLFTE KAPITLET.

»Svan på lugnt vatten», oljemålning av Eugen A:son Renard.

Endast en av Kar] Ludvigs många i skiftande levnadsställningar verkande anförvanter var bosatt i samma stad som han själv. Denne, en ungherre, hade j motsats till alla de övriga, som arbetade i borgerliga yrken, märkvärdigt nog kommit att ägna sig åt konstnärskapet. Han föreföll emellertid att vara en av dessa artister, som inköpa en lång halsduk och en bred-brättad hatt ungefär samtidigt med de första färg-tuberna och den första oskärade tavelduken. Eugen A:son Renard — han hette egentligen Karlson, men hade antagit namnet Renard, ehuru hans två bröder yrkat, den ene på släktnamnet Falkstigen, den andre på namnet Crusenskiöld — tycktes alltså icke, såsom rätteligen bör ske, ha låtit den bredskyggiga hatten och den fladdrande halsduken organiskt framväxa ur konstnärskapet, utan i stället kallblodigt anordnat den yttre attiraljen utan hänsyn till, om den inre odh viktigare förut blivit iordningställd på elt tillfredsställande sätt.

Optimistiska vänner, och särskilt den entusiastiske Karl Ludvig, vars varmblodiga solidaritetskänsla alltid var att räkna med, när det gällde även så avlägsna128

släktingar som herr Renard, uttalade emellertid då och då hopp om, att artisten en gång skulle slå igenom med ett stort och starkt arbete.

Karl Ludvig hade också, i släktkärlekens välsignade namn, erhållit mången skiss av Eugen, men ritade denne å sin sida en och annan teckning åt sin jovialiske anförvant, som frustande av stolthet förevisade konstalstret för sina bekanta, måste å andra sidan Karl Ludvig rita en liten smula även åt Eugen. Dessa senare teckningar utfördes emellertid helt anspråkslöst i bläck, och mestadels på avlånga papper, men befunnos likafullt äga sitt värde, när Eugen visade dem för den i denna slags konst mycket intresserade och väl bevandrade närsynte bankkamreren på växelavdelningen.

Emellertid hade vad man kallade goda tider kommit, och dessa medförde även för Eugen sina fördelar i ekonomiskt avseende, men i andligt avseende ett visst förfall. Ty hade Eugen tidigare sökt att nå en stjärna, blev han så småningom ganska distraherad under färden uppåt, detta på grund av de beställningar, han erhöll och

vilka väl blevo inkomstbringande, men ganska farliga för hans idealitet. Förvärvsbegäret hade gjort sitt insteg i hans hjärta, fastän han ju alltjämt, förnämt rökande sina cigarrettstumpar, talade om studieresor till Paris och Italien. Det fanns i dessa gyllene tider så många, ”som ville ha målat”, och Eugen vart allt mindre och mindre skrupulös. En morgonsol kunde finna honom sitta med bredskyggig hatt, med en stor parasoll, ett staffli och en färglåda på en hemtrevlig lantgård mitt framför manbyggnaden.

Avtal var ingånget, och gårdsägaren själv, en fet liten129

patron med friska färger i ansiktet, men någon osäkerhet i det konstnärliga, yttrar då:

— Jag tror det är bäst att ta byggnaden härifrån.

— Ska vi schasa undan hönsen, spörjer den vänliga frun, som står i närheten.

— Behövs inte, svarar Eugen, i det han förnämt kisar med ögat och kastar undan en cigarrettstump. Hönsen är bra. De är mycket bra, hönsen. Pikant färgklick med den där bruna 1

Den lille lantmannen har emellertid sina bestämda åsikter i ett och annat, och han uttalar dem högt och fritt.

— Tänker herrn sätta solen så där långt borta. Det vore väl bättre att ha den rakt ovanför huset, då blir det mera symmetri också.

Artisten ler ett leende av andlig höghet, men av oändligt överseende.

— Nej, det kan jag inte gå med på, patron Mattsson I Men låt mig se; vill herr Mattsson ha solen på vänster eller höger sida om huset, så går det an att välja.

— Aja ... Aja ... jag vet inte. (Rop åt huset): Beda! Kom!

Hustrun skyndar åter tit.

— Artisten här frågar, om vi, vill ha solen till höger eller till vänster.

Efter en stunds debatt rörande solen, vårdträdet på gården, vedstapeln, bikuporna och stallängan bestämmes det, att solen skall sitta till vänster.

— Ja, jag förstår mig just inte på det här, säger den lille patronen.

Han skrattar hjärtligt och fortsätter: 9. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängdes.130

— Men en sak til), herr Renard, vi har ett fint djur här på gården. Det kunde gärna få komma med.

En stund senare syns herr Renard sitta med hu-v udet lutat på sned, kisande med ögat under försök att träffa det karakteristiska hos den ädla, väldiga moder-suggan, som dovt grymtande hålles i sina stora öronlappar av en blyg ladugårdskarl.

*

Nu i dagarna hade emellertid herr Renard hos ett flertal bekanta låtit meddela, att han hade fått ett nytt, betydande arbete färdigt, vilket han ämnade förevisa på sin ateljé för en del konstintresserade personer. En aftonstund stod plötsligt Eugen uppe i Karl Ludvigs dubblett, med en cigarrett i mungipan och ett utseende i allt så artistiskt, att ingen kunde tvivla på motsvarande inre utrustning.

— Hör du, Karl Ludvig, sade Eugen.

— Ä du mår? hälsade Karl Ludvig något oroad, eftersom han i mån av guldtillförseln på börsen blivit något sparsammare och nu kunde förmoda, att artisten befann sig i hans dubblett för att söka få Karl Ludvig att utföra en av sina värdefulla skisser på avlånga papper — å du mår?

— Oui, jag mår väl, svarade Eugen och slog av cigarrettaskan på en av golvmattans rosor. Förträffligt! Men, hör du, en sak! Du förstår dig ju på mat?

Karl Ludvig stirrade förvånad på den avlägsne anförvanten och genmälde, under det hans ansikte antog en något

högre färg.

— Mat! Ja, vesst! Dä gör väl alla.

— Å, sade artisten. Det är väl litet skillnad ändå.131

Jag kommer nämligen för att fråga dig till råds, för jag tänkte ha en liten artistfest på min ateljé. Som du väl har hört, har jag avslutat ett ganska vackert arbete.

— All sin dar! Dä har jag vesst inte hört. Jaså, har du det!

— Oui, så är det, svarade Eugen med stolt min och ögonen i taket. Jo, så råkar det vara. Men nu skulle jag, som sagt, ha en liten tillställning med ett par journalister och lite artistfolk, du förstår! Hur tycker du jag skall ordna det?

— Smörgåsbord, svarade Karl Ludvig med fast stämma.

— Ja väl, javäl!

— Ansjovislåda. Små korvar. Sillsallat, fortsatte Karl Ludvig med ögonen i fjärran, lik en somnambul, som med anden omgriper milslångt från kroppen befintliga föremål.

— Tycker du?

— Hummer naturell. Inkokter lax i ringar. Räker på is. Brynta champignoner. Stekter njure.

— Fan, avbröt artisten. Stopp lite!

— Sardiner i ölja, i öl ja hör du! Inte i tomater, fortfor obevekligt Karl Ludvig, med en stämma, som majestätiskt ekade i hans två rum. Trevliga lökar mä köttfärs ini. Sa ja hummer?

— Ja, det sa du. Men...

— Kröstader mä svamp i. Sparrisömlett. Rökter lax virad i krumelurer mä skarpsås nereve.

— Nej, hör du, avbröt nu artisten den i trance försänkte Karl Ludvig. Hejda dig litet! Menar du, att jag ska ha ett så stort smörgåsbord?132

— Ja vesstl Kan aldri bli för stort. Essesl

— Men varmrätt?

— Ska dä vara som medda eller som supé?

— Som supé blir det bäst.

— Behövs inte läggas tell så möcke då. Små köck-lingar å sallat. Små lammköttletter mä blomkål å ärter. Lite stekter fesk. Stekt fesk ä gött också! Dä blir nog en trevvli tellställning, den. Har du norskt brännvin?

— Nej, svarade artisten, men det svenska duger väl.

— Gammelt norskt ä bättre. Möcke bättre! Men vem ska laga all maten?

Artisten Eugen inhämtade, något oroad över Karl Ludvigs våldsamma inspiration, ytterligare några upplysningar i matväg, varefter han gick sin väg. När Karl Ludvig tagit adjö av anförvanten, försjönk han i tankar, men ryckte till och slog sig plötsligt för pannan med den knutna näven ett slag så kraftigt, att ban kunde lia dignat ned för sitt eget våld. Därefter ropade han:

— Jag glömde! Essesl

Karl Ludvig skyndade till fönstret, som han öppnade, och stirrade med upphettat ansikte ned på gatan, dit artisten Renard efter ett ögonblick steg ut från portöppningen.

— Eugen, skrek Karl Ludvig.

— Oui, hördes artistens sonora stämma nere från gatan.

— Jag glömde! Kalvbräss mä ärter!

— Skönt, svarade artisten och avlägsnade sig mot hörnet. Men han hade knappast hunnit till gatukorsningen, där för tillfället trafiken var mycket livlig,133

förrän en väldig stämma skar genom bullret och skramlet:

— Hallå, Eugen!

Artisten vände sig hastigt om för att utleta, från vilket håll ropet höjdes. Då fick han se Karl Ludvig, som lutade sin runda kropp till hälften ut genom fönstret. På grund av avståndet tedde sig hans ansikte endast som en sol i nedgåendets purprade ögonblick. Artisten vinkade med handen, ty han förstod, att han icke skulle kunna göra sig hörd på så pass långt håll. Då ljöd ånyo rösten med en ångsirens genomträngande kraft:

— Sill gra tängl!

*

Artisten Renards tavla kallades av honom själv Svan på lugnt vatten.

Tavlan föreställde en svan med lång, vackert krökt hals; den låg på en klar sjö och hade en mängd små vattenringar, alla på lagom avstånd från varandra, kring den vilande, snövita kroppen. Runtomkring var sjön stilla och blank. Höga träd speglade sina gröna kronor i vattnet. Sakta sjönk solen ner bakom en udde, och milt i sjön låg en liten holme med björkar, vilka stodo ljusgröna och stilla med sina vita stammar. Rosenfärgen sken här och var i vattnet omkring höga sävar och stenar med frisk, grön mossa.

Kring denna målning samlades en sommareftermiddag en del vänner och bekanta till artisten Renard. Bland dessa märktes, utom Karl Ludvig, som mest tycktes intressera sig för det praktfulla stilleben, vilket sakta växte fram på ett stort bord i den ganska långa134

ateljéns ena kortända, ett par journalister, bland dem Cello, en konstanmälare, som skrev under signaturen F. F., och en ung poet, som blivit hårt behandlad av kritiken. De ljuva matångorna störde i någon mån uppmärksamheten, då konstverket skulle granskas. Eugen, som av allt att döma var överens med sig själv om att ha gjort ett gott och i synnerhet säljbart arbete, hörde mummel om ”rätt så grann i färgen” — ”litet banalt i ämnesvalet” — ”gammalt nytt” — ”skulle försöka sig i nya skolan” — ”har gjort bättre förr”.

— Nå, är den stark, frågade Eugen, djärvt vädjande till de tämligen likgiltiga betraktarna. Vad säger du, F. F.?

— Du har bestämt gått ifrån den rätta vägen, Eugen. Du skämmer bort dig med allt möjligt krafs. Gjorde bättre saker förr.

— Det var bra konstigt, sade Eugen. Det här är en stilla tavla, banal, säger ni! Det är ju fan, att så fort man gör något för folket... Finns det kanske inte solnedgångar och lugnt vatten?

— Jo jo. Men greppet, ser du. Du har gjort friskare saker förr. Hur tusan kom du på svanen?

— Fölk töcker om svanar, inföll den släktkäre Karl Ludvig, som även oroades över, att en artistisk nyckfullhet, om det ville sig illa, skulle kunna komma den vackra stillebenmålningen på bordet att försvinna. Gör honom inte ve dålit humör, vet ja! Tavla ä bra!

Så småningom tycktes den lilla skaran av betraktare försona sig med svanen, och till och med signaturen F. F. erkände, att det var en viss ”friskhet i penselföringen”, fastän det saknades ”detta speciellt tusan djävla”. Efter någon stund befann sig sällskapet i en135

mycket festlig sinnesstämning vid det vackra bordet, vars dofter fläktade dem om näsan på grund av vinddraget från de öppnade fönstren.

Cello var i dag lycklig, dels emedan fondmäklaren Anker inrapporterat en ny kursstegring ooh dels emedan han

dagen därpå skulle begiva sig på semester. Han till och med sjöng en smula vid punschen, och han sjöng för sin framtid, som låg i fullt sommarsolsken. Sällsamt nog kommo Karl Ludvig och konstanmälaren F. F. i ett livligt ordutbyte. Det befanns nämligen, att signaturen nyss hade inköpt ett parti Solidarfett, vilka aktier under några dagar stått alldeles stilla, en omständighet, som verkade irriterande på en lättrörd och fin natur. Nu begärde den tveksamme mannen en tröst av Karl Ludvig, och en sådan erhöll han även på ögonblicket.

— Affärer förstår jag mig just inte på, tillstod signaturen F. F. med en själfull blick. Bättre på tavlor än på affärer. Men man måste ju ...

— Naturligtvis, sade Karl Ludvig. Dä ä klart att en måste... Var och en får ju förvalta sina pengar på bästa sätt. Framtiden ...

— Oförskämt, skrek den lille sårade poeten, som var inbegripen i ett samtal med en kylig kritikerstämma.

Den lille poeten hade en gång debuterat med en diktsamling, benämnd Silvertystnad, och erhållit svala, men ändå tämligen vänliga omnämnanden på grund av de diskreta och anspråkslösa tonfallen i dikterna. Därefter hade han utsänt en ny diktsamling Kyssar i mörkret, som var fylld med svulstigheter av det sällsammaste och mest utmanande slag. Denna diktsamling hade blivit utskrattad av kritiken. Hämndgirig136

hade då poeten lyckats få ut ett nytt arbete, betitlat Pang!, vari han utmanade och sköt salvor mot de litterära granskarna. Denna diktsamling pulverisera-des. Den lille skaldens sist utgivna verssamling hade han kallat Kravaller. I denna utmanades hela samhället, kritiken inbegripen, och världen sattes i brand.

— Vilken nonchalans, fortsatte han. Men vi kan ju också låta bli att skriva, så blir del ingenting att kritisera ...

— Uppriktigt sagt, genmälde den kyliga kritikerstämman, så bör man väl tåla en smula kritik. Din vers saknar livsstyrka i kärleksmomenten. Det är för litet jäsande vårsav i det. Ett ordporl...

— Vårsav, skrek den sårade lyrikern. Jag skulle alltså inte vara tillräckligt blodung och kraftsjungande i det erotiska. Och till på köpet — han smålog bittert — vill inte den höga kritiken tillstå, att mina dödsdikter...

— Ditt grepp på döden är icke originellt, hördes den kyliga stämman.

Poeten protesterade.

— Mitt grepp på förgängelseproblemet är väl så friskt som någons. Förlåt, att jag ...

— Skål för framtiden, ropade Cello, fångande detta ord ur Karl Ludvigs samtal med signaturen F. F. Framtidens skål! Den tillhör oss! O, den ljusnande framtid...

Men det var ingen, som hörde detta vårsavsmättade och livskraftsberusade utrop, varför Cello tröttnade och gick bort och ställde sig framför svanen på det klara vattnet.137

— Jag vet inte, mumlade han för sig själv. Men jag tycker, att den ängslar mig på något sätt!

Och var gång han vände ryggen till tavlan, måste han på nytt betrakta den. Han kände sig dragen till den på grund av en hemsk tjusning, besläktad med den, som glasögonormen utövar på en liten fågel. Cello erfor vid anblicken av detta förfärliga lugn och denna söta skönhet ett behov att låta tankarna uppsöka livets råaste och fulaste sanningar. Det var så poetiskt, att journalisten önskade, att en verklighet i form av en grov karl med en kniv i handen hade plumsat ut genom den stilla säven vid stranden och plaskat bort för att skära halsen av den vita lögnen med sin svanhals, medan levande och sanna vattenringar hade svallat och forsat kring hans stövlar.

— Det är ett falskt lugn. Det är en lögnaktig ro, sade han högt och bestämt, i det han nalkades bordet.

— Ä, du pratar, skrek Karl Ludvig, som var mitt inne i affärerna och som uppsnappade uttalandet som en replik på ett optimistiskt påstående angående den jämna uppgången på börsen.

— Jo, det är ett falskt lugn, vidhöll Cello desperat, särskilt som han märkte, att herr Renard på ett ögonblick avlägsnat sig. Det är bara spekulation alltihop! Lätt att sälja! Men det är i alla fall en lögnens idyll, den där soppan, det står jag för!

— Några särskilda skäl att göra detta uttalande, frågade signaturen F. F. oroligt och blickade upp på den förfärlige siaren.

— Så har jag aldri hört dej tala, utbrast Karl Ludvig uppbragt och röd i ansiktet.138

— Jag ville inte såra honom och säga det, när han var inne, sade Cello.

— Vilken honom, frågade Karl Ludvig och konstanmälaren i korus.

— Renard, för fadren, sade Cello irriterad.

En pust av lättnad steg upp från de två herrarna.

— Jaså, ni menar bara tavlan, suckade signaturen F. F. och sjönk belåten ner i stolen, där han nyss suttit spänd som en stålfjäder.

— Tack ska du ha, lät det inom kort från Karl Ludvig, representanten för jordiska intressen, som på gammaldags maner, med arm krökt i arm, lade bort titlarna med signaturen F. F., som representerade konstförståndet och de andliga värdena.

När Cello frampå natten vid ett litet fönsterbord fann sig i färd med att spela kort tillsammans med två av de i festligheten deltagande herrarna, kom han åter ett par gånger att kasta lömska blickar på den lugna svanen och det klara vattnet. Varje gång begick han de vanvettigaste ting och blev överöst med ovett av medspelaren; den trötte herr Erlandsson fann tavlan så spröd, så ljuvligt rofull, att han till sist hoppades få se den nedgående solen krevera som en oljetank på ett brinnande fartyg, medan små torpedjagare ilade f:-am och åter på sjön, avfyrande häftiga kanonsalvor, med blå och svart rök över den lögnaktigt fridfulla nejden. TRETTONDE KAPITLET.

Pensionatet Koludden.

Medan Cello satt semesterglad på tåget, läste han ännu en gång igenom det lilla häftet, vari alla landets sommarbadorter annonserade sina björk- och furu-idyller på ett säreget språk, typiskt för dessa okända prosalyriker, vilka ur samma bläckhorn ösa naturstämning och trafiktekniska uttryck eller lantmäteri-sakkunskap. Efter några tysta utflykter ”till höga, björkklädda åspartier i det idylliska stationssamhällets omedelbara närhet, 2 km. cykelväg från det riksbekanta Bullan, vars stämningsfulla solnedgångar” o. s. v. samt till ”det solvindsomsusade Backnäs Vila, med 5 minuters gångväg till sjö och älv, vars stränders kraftiga skogsbestånd cirka 20 m. ovanför vattnet” o. s. v., återvände hans blickar till Koluddens pensionat, och han fann sig fullt nöjd med att ha utvalt detta ställe. Naturbeskrivningen från denna badort hade med stor lyrisk kraft framhållit insjöidyllens säregna behag, och därtill kom, att resan var tämligen kort. Koluddens pensionat låg nämligen icke så långt borta från stadens murar.

Förr om åren hade Cello jämte sin kropp och sitt bagage även brukat medföra sin själ till semesterplatserna. Men själen var i år förhindrad att riktigt med-140

följa; den befann sig nämligen i full lycka och spänning hos fondmäklaren på dennes kontor, medan kroppen nu for ut för att bada och sola sig. För att, om en förändring av börsläget så krävde, hastigt kunna förena kroppen med anden hade Cello alltså föredragit denna närliggande badort, mot vilken tåget i en knekande gång sakta förde honom.

Framemot femtiden på eftermiddagen anlände han till en station, där bil väntade, och Cello fick nu resa genom fager mellansvensk natur: röda stugor och yppig skogsgrönska, blänkande sjö och väna, ljusgröna dalar. Då skjutsen stannade framför den långa, tjärbruna tvåvåningsbyggnaden, med sina i norsk stil sirade gavlar och sina vita fönsterbågar, svävade mörka åskmoln över de ljusa träden. På planen framför pensionatet sutto en flock damer jämte värdinnan, en gråhårig och rätt värdig kvinna, som reste sig upp och vänligt välkomnade. Cello uppfattade snabbt situationen, och anmärkte för sig själv:

— Här är mankönet i minoritet. Men var är det?

Sedan han upprepade gånger bugat och skakat hand, allt under det värdinnan nämnde damernas namn som vid ett

skolupprop — ”fröken Ekberg — fröken Holmer — fröken Andersson — fröken Eleonore Pylman — fröken Strandell — fröken Gullan Dykare — fru Andersson — fröken Sonja Dykare, en syster till fröken Gullan Dykare — fru Inga Holmer, en syster till fröken Sissi Holmer” — o. s. v., blev det alldeles tyst en stund, under vilken tystnad Cello såg sig omkring med blickar, dem han bemödade sig att göra välvilligt iakttagande och mönstrande. I själva verket var han skakad efter presentationen med de många141

damerna, av vilka han icke kunnat finna någon enda passande att svärma tillsammans med, och han kände sig som apan i Djungelboken, som förlamades av att stirra på pytonormens många ringlar. Denna känsla förminskades icke av, att bland damerna funnos två äldre, vilka häftigt virkade och hela tiden tittade ned på arbetet, medan knappa ord om likgiltiga ting und-sluppo dem. Äldre damer, som virka häftigt och titta ned, utan att någon gång titta upp, knappast åt sidan, hade alltid varit en olust för Cello. Där han nu stod och försökte kasta skarpa falkblickar över den omgivande nejden, som bar alla spår av skönhet, med mörkblå sjö och vackra skogspartier, tänkte han:

Mina nerver måste vara mera ätna av spänning och arbete än jag anat. Vad jag för närvarande önskar är bara att de två stela damerna titta upp en smula, medan de virka, bara ett litet tag. Det är som om de bure på hemska hemligheter.

Medan kaffekopparna slamrade, kände Cello, att han var tvungen att bryta tystnaden.

— Det ser ut som om åskan vore i antågande, förmodade han med behaglig stämma.

Ett skri av de två livfulla medelålders damerna ljöd på ögonblicket.

— Ånej, klingade det med falsk förfäran i luften. Änej, det kan ni inte mena I

Cello ryckte på axlarna och såg något viktig ut i all sin förbindlighet.

— Inte råder jag över väder och vind, mina damer. Men det är ju möjligt, att...

Ett nytt skri av de två livsfriska damerna:

— Stationsinspektoren kommeri Vi ska fråga142

stationsinspektören. Snälle herr stins, få vi åska? Snälle herr stins, få vi åska?

De rusade upp, följda av en kamrat, och deras långa ben med vita strumpor och vita skor vimlade om varandra i det höga gräset, då de sprungo över den gröna planen.

På exa liten stig, som vindlade vackert genom skogen, nalkades nu en bortåt femtioårig man med rak hållning och tämligen raska steg. Hans kinder voro kanske ursprungligen bleka, men hade genom sol och vind fått en lätt, brun färg. Mannen bar korta, mörka, i spetsarna grånade mustascher, under vilka syntes en mun som ett rakt streck; hans ögonbryn voro hopdragna, och de blåa, stirrande ögonen skärptes i uttrycket av en pincené.

— Vad önskar mina damer, sporde han med metallisk klang i rösten och ett leende, som kunde vara sarkastiskt, men i alla händelser verkade artigt.

En av de tre damer, som anropat stationsinspek-toren, fröken Sonja Dykare, var en kantig och röd-bränd medelålders kvinna, som tätt följdes i hälarna av sin ett par år äldre syster, fröken Gullan Dykare. Den tredje damen, som även sprungit upp vid Cellos dystra spådom, rörde sig emellertid ensam på planen ett litet stycke från de andra, som skreko och hojtade, medan de klappade stationsinspektoren på rygg och armar. Den ensamma, som hade föreställts som fröken Eleonore Pylman, bar en hamrad och utsirad kopparplåt som brosch på bröstet samt någon slags allmogedräkt i mörka färger. Hon var blek, hade det svarta håret benat mitt i pannan samt talade med långsam röst och själfullt tonfall.143

— Varför så brått, ni vilda, yra, livslustiga bakelsebestar, utbrast hon, med anspråkslöst nedslagna ögon och en fjärranljudande, späd stämma.

Men de andra hörde henne icke, utan fortsatte sitt arbete med stationsinspektoren, vilken stod fast som en fyrbåk i

ett svall av kjolar, vita ben och viftande armar.

— Hå, damerna! Här blir ingen åska, försäkrade herrn med pincenén med skarp röst. Det garanterar

jag-

— Hybris, ynkade sig i all tysthet Cello. Den där kommer nog att bli straffad för sitt försök att imponera! Herre, sänd ett regn över den törstiga jorden och särskilt över denna åsna till karl!

Värdinnan föreställde i nästa ögonblick Cello för stationsinspektoren, vars namn var Uddberg. När de båda herrarna tryckte varandras händer, kastade stationsinspektoren en snabb och misstrogen blick på journalisten, som vaksamt iakttog den andres ansikts-rörelser.

— Fägnar mig mycket, yttrade stationsinspektoren kort och kärvt, varefter han åter vände sig till damerna.

Cello tyckte icke, att mannen såg särdeles sympatisk ut, men — tänkte han — det är omöjligt att säga något om honom, förrän han tagit av sig pincenén. Jag har ofta lagt märke till, att människor med pincené vid första granskningen göra intryck av att vara stränga polisprefekter, vid andra granskningen irriterade läskarlar och vid den tredje, då de taga av sig ögon-glasen, ömkansvärda och menlösa människor, som man riktigt vill taga under armarna. Så mycket är då säkert,144

att inte blir jag gammal på den här inrättningen, om inte det kommer förstärkning med litet ungdom, som man kan promenera med.

Medan Cello i tysthet gjorde dessa ledsamma betraktelser, skingrades de andra damerna, som haft sin plats omkring det stora kaffebordet; skaran förspreds och blev till ljusa färgklickar på stigar, på planerna och vid snåren däromkring. Endast de två gamla damerna, som tittade ned och ivrigt virkade, sutto kvar. Alltjämt blickade de ned, när Cello med döden i sitt hjärta vid värdinnans sida gick upp på rummet till sina väskor.

Just som värdinnan avlägsnade sig i korridoren, uttalande en vänlig förhoppning, att herr Erlandsson skulle trivas på Koludden, blev det alldeles mörkt i Cellos rum. En våldsam knall följde. Först lät det som om ett par järnvägslaster stångjärn kastats ned på en cementgård från fem våningars höjd; därefter rakade och hasade det som när koffertar eller lårar dragas över en vind. Smattrande, frusande och skvalande följde så ett skyfallsliknande regn. Med detta buller av en ursinnig och av hetta överretad natur, blandade sig ett annat ljud, som kom från bottenvåningen. Skri, fras av kjolar, trampandet av fötter hördes en lång stund i pensionatets hall.

Ibland blir man fortare bönhörd än vanligt, tänkte Cello. Om man nu skulle passa på att titta på den skarpe och imponerande stationsinspektoren, medan han torkar glasögonen.

Och han vandrade sakta utför trappan, men hade knappast hunnit ned i hallen, förrän de livsfriska systrarna Dykare mötte honom under larmande rop:145

— A, här är den rätte väderspåmannen! Här ha vi honom! Han skulle egentligen bäras i gullstoll

Cello bugade, artig och förskräckt, varefter han med blicken letade efter stinsen. Då fick han syn på denne i den lilla salongen innanför. Stationsinspektoren satt sakta gungande i en liten löjlig amerikansk gungstol, som endast kunde åstadkomma korta knyckar. Pin-cenén höll han i handen, och journalisten upptäckte genast, att den imponerande mannens ögon tedde sig milda och fjärrskådande såsom aposteln Johannes’ blickar.

Han var alltså inte skarp och farlig, tänkte Cello. Han är bara en artig humbug, och kanske vi skall bli goda vänner.

•

Aftonmåltiden intogs under avmätt glam, ty ännu ramlade och dundrade åskan, fastän på något längre avstånd. Oavlåtligt tillrade och skvalade regnet på rutorna, och Cello tänkte på vilken stämningsfull pensionatskväll detta kunde ha blivit, om han vid sin sida haft en ung, behaglig dam, som han kunnat samtala med i skymningen, alltunder det hon då och då frågade vad han trodde om åskan, kärleken eller livet.

Man samlades i den lilla prydliga salongen, då ingen kunde tänka på att gå ut i detta väder. En behaglig skymning, som icke var djupare än att man tydligt kunde skönja alla de närvarandes ansikten, härskade för tillfället. Våta grenar vispade stundom över de smårutade fönstren, och därutanför, i en mulen halvdager, slokade träd och gräs.

Det lätta sorlet kunde icke länge få råda, det förlo. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.

X146

stod Cello tydligt, van som han var vid förhållandena på ett pensionat. Han hade nu kommit på det klara med, att han förutom stinsen för tillfället var den ende manlige individen på platsen, och den misstänksamme unge mannen väntade när som helst en uppmaning att antingen sjunga, deklamera eller spela. Den livs-friska fröken Gullan Dykare hade för aftonen tagit på sig en liten grön silkesluva med tofs och höll ett handklaver hotande i skötet. Systern hade efter regnet iklätt sig en sjömansblus med mörkblå krage och rosett.

— Hör du, Gullan, ropade damen i sjömansblusen till systern. Spela en livad bit!

Fröken Eleonore Pylman, som hade rest sig upp, stod med händerna sammanknäppta framför sig, anspråkslöst blickande ned i mattan. Hon vred nu på den hamrade kopparplåten och yttrade med sin späda, själfulla stämma:

— Ja, musik! Låt oss få höra toner, men helst stämningsväckande toner, vilka kunna vagga till ro och smeka våra sinnen.

— Nej, protesterade damen med handklaveret och den gröna luvan. Ingen musik nu. Det är bäst, att du läser något, Pyllan! Ah, hör du, tag den där du vet, ”Det borde varit stjärnor”.

Cello höll den otända pipan dold i sin knutna hand, och stationsinspektoren, som åter såg skarp och farlig ut, höll en otänd cigarrett mellan sina bruna fingrar.

— Nej, yrkade damen i sjömansblusen. Inte den! Något med humor i! Något med humor i!

Fröken Pylman såg fortfarande blygsamt ned, men yttrade därpå i ett begrundande tonfall och med låg röst till väninnorna:147

— Vill ni ha något, som lättar sinnet, eller något, som kommer hjärtan att darra, barn små? Ja, vad skall jag väl ta? Vore det icke bäst, att jag deklamerade ett stycke, vari avspeglas såväl det ena som det andra? Vore det ioke bäst, att jag reciterade ”Det var dans bort vid vägen”? I denna dikt av vår avhållne Fröding, kommer såväl humorn — ni små skälmar! — och natursvärmeriet till sin rätt, för att nu icke tala om att det äkta värmlandslynnet glittrar och tindrar och tjusar...

Cello rodnade och kramade pipan som om den varit en handgranat, han ämnat slunga. Stationsinspektoren såg skarp och aktningsfull ut.

Tystnad uppstod, och fröken Pylman gjorde en liten rörelse; hon strök upp en hårslinga vid örat, tryckte lätt till densamma och läste därefter, med mörk och betydelsefull stämma:

— Det var dans bort vid vägen ...

Därpå följde en kort, uttrycksfull paus, varpå hon tillade:

— Av Gustav Fröding.

Cello funderade ivrigt under den därpå följande deklamationen. Han hyste många olika planer, bland annat den att hastigt avlägsna sig med handen tryckt mot hjärtat, simulerande ett farligt illamående; dessutom funderade han på att nypa stationsinspektoren i benet, så att denne skrek, och därefter leda ut honom och inbjuda honom till en grogg på rummet samtidigt som han där lämnade en förklaring över sitt beteende. Men när han kommit så långt i sitt vilda tankespel, sänktes fröken Pylmans röst till ett långt och förtonande:148

och till svar på Nils Uttermans dudelidia kom det: dudeli, dudeli dej.

Hon tystnade, och man hörde några sekunder endast regnet, och ryck och brus i lövträden utanför.

— Tack, dyra Pyllan, ropade samtidigt de två livs-friska systrarna, varefter de sprungo upp och slöto väninnan i sina armar. Vi ville då riktigt krama om dig! Ingen läser Fröding som du. Nej, ingen gör det! Den store skalden skulle tacka dig och se på dig med sina härliga, vemodiga blickar, om han levde.

— Den store skalden lever icke, yttrade fröken Eleonore till svar, och såg drömmande ut. Nej, han är död. Ä, sade hon, man kunde gråta ...

— Varför det, ropade den livsglada damen i sjömansblusen. Det var väl en härlig livsgärning han gjort. Vad båtar att sörja, vad båtar att grubbla!

Fröken Pylman log blekt och såg i sitt leende allvar ut som om hon menat: tanklösa barn, vad förstår väl ni mitt hjärtas känslor! Högt utbrast hon:

— Ja, förlåt mig! Jag är en egoist, mina vänner. Men del är ibland, som om jag tyckte, att just mig skulle han ha förstått, liksom jag fattat honom ...

Hon satte den hamrade kopparplåten tillrätta, tryckte åter lätt till håret, en gång vid vartdera örat, och såg ned på den vackert vävda allmogemattan. Då hörde Cello till sin fasa stationsinspektoren yttra följande ord, i andante och med skarp klarhet:

— Då ni nyss deklamerade, fröken, sade han, såg ni ut som — en mörk viol.

Det var som om Cello plötsligt känt, att man ryckt undan hans sista stöd i livet. Han stirrade på den149

korrekte järnvägstjänstemannen med uppspärrade ögon.

Han var alltså en fårskalle, tänkte han. Jag far med första tåget i morgon.

Nu reste sig en del av damerna, och Cello passade på att gå ut i hallen och tända sin pipa. När han under ett par bloss ett ögonblick gluttade upp, fick han se stinsen stå och röka en cigarrett alldeles intill honom. Det lyste något genom pincenéglasen, när trafikmannen med låg röst frågade:

— Nå, vad tycker herr Erlandsson? Är hon inte själfull?

Cello såg in i den andres ögon och svarade:

— Det var mycket vackert alltsammans.

— Ja, men det jag sade var väl ändå det vackraste, fortfor stinsen. Det där om violenl

Cello svarade:

— Det var vackert och förstående, särskilt som hon inte alls liknade en viol.

— Vill herr Erlandsson kanhända dricka en grogg med mig på rummet? Jag är så ensam, när det regnar, sade stinsen hastigt och med förändrad stämma.

Han tog av sig ögonglasen och visade därvid på nytt sina milda, fjärrskådande Johannesblickar. FJORTONDE KAPITLET.

Pensionatskurken.

När de båda herrarna kommit upp till stationsinspek-torens lilla rum, i vilket fanns en vit säng, liksom avsedd för en oskyldig, sextonårs flicka, och där allting var vitt och luftigt, tog värden fram en konjaksflaska, vars innehåll han broderligt delade i tvenne glas. En seltervattensbutelj sprutade snart under hans tumme, och de båda herrarna satte sig till ro. Nerifrån hördes slammer av koppar och yra skratt, och snart modulerade damen i den gröna silkesluvan sakta på handklaveret.

— Vackert rum det här, anmärkte Cello för att bryta tystnaden.

— Ja, svarade stinsen, recte tu quidem dixisti! Det är, vid Zeus, så att man får skära drömmar och vill nedskriva

poem i poesialbum. Jag känner mig såsom ungmöns sista natt före bröllopet var gång jag till vila lägger min corpus. Vänta, avbröt han, hör ni, hur hon slår med plektret på lyran?

Cello, som med någon förvåning iakttagit stations-inspektorens förändrade sätt och anlete, lyssnade till några ojämna handklaverslöpningar mot en disharmonisk grund av brutna basgrymtningar och pustar.

— Jag slår nu vad, fortsatte stationsinspektoren,151

att hon på lyran antingen utför mazurkan Hipp och hopp eller också Var barmhärtig.

— Stationsinspektoren tycker kanske inte om musik, yttrade Cello med lömskhet.

— In contrarium, unge främlingl Men det är skillnad! Var barmhärtig är dock i detta fall verkningsfull, alldenstund det är en rysk melodi med en del mollpartier, och eftersom klaveret bara äger tillgång till tvenne ackompanjemangsackord, båda i dur. Jag slår vad!

Cello avvaktade vad som skulle komma från damen i den gröna silkesluvan, och han tänkte för sig själv, att stationsinspektoren var en demonisk figur, vilken bland annat förstod, när musik var som allra svårast att smälta. Nu tillkännagav en paus och därefter ett starkt luftinsugningsljud, att den livsfriska fröken Dykare bestämt sig; ett par långa klaversuckar inledde strax därpå Var barmhärtig.

— Se, vad jag sade! Ä, jag känner dem! Jag har, vid Zeus, hört detta nummer tillräckligt ofta. Annars säga ju vi lärde: variatio delectat! Emellertid ber jag er, herr Erlandsson, att vara vänlig och dricka en skål med en gammal civis academieus och pensionatskurk. Jag är nämligen en sådan.

När de båda herrarna svalkat sig, yttrade Cello artigt:

— En pensionatskurk, hur så?

— Jo, svarade stationsinspektoren, jag är förvisso en pensionatskurk och har under många års tid fröjdat mig åt att vara ett sådant exemplar av släktet Homo. På ett pensionat måste nämligen en eller annan människa försmäkta utav sorg, om han icke får rå sig själv.152

Jag rår mig endast själv, när jag får taga båten vid stranden för att tidigt om morgnarna fara ut och i havet uppfiska fiskar. Så gott som hela dagen håller jag mig på vattnet, men så inträffar understundom, att man måste vara tillsammans med andra även utom måltiderna. Vi säga: humani nil a me alienum puto! Detta är förvisso sanningen, men alltför livsglada damer rädes jag och likaså alltför stor intellektuell för-tryckaranda eller föregiven själfullhet, i förevarande fall den mörka violens roll. Non haberi sed esse! Dessa kvinnor äro ingalunda onda, men jag finner dem tröttande, och då jag icke egentligen kan förargas, väljer jag att gå till mötes, men har man gått till mötes några gånger, blir man lätt falsk mot sig själv. Detta vill jag ingalunda vara, varför jag föredrager att utöva en stilla elakhet i det fördolda. Jag är en pensionatskurk, och jag luftar mig med djävulskhet. ”Ni liknar en mörk viol!” Dixi et salvavi animam meam! Håhå! Salve!

Cello, som gått reallinjen, kände sig åtskilligt betryckt av allt latinet, men lät det tillsvidare obehindrat strömma från den allvarlige Pensionatskurkens läppar. Under det stinsen talade, hade natten kommit, och ett par livsfriska ”godnatt” från damen i gröna silkes-luvan samt ett djupt tonande ”godnatt, små sommarvindar, soven gott” från fröken Pylman bebådade, att damerna ämnade gå och lägga sig. Fröken Pylman tillade vekt i hallen:

— Och så, kamrater! Glömmen icke att drömma vackert! Det ger hjärtat ro.

Damen i sjömansblusen ropade tillbaka i den knarrande trappan:153

— Sov gott, lilla idealist!

Efter en del fnissanden och ordutbyten, prasslanden och knak i dörrar, blev det tyst. Pensionatskurken yttrade lågmält och med en djupsinnig min:

— Ni är i dag här den första dagen. Jag slår vad, att inom tre dagar följer ni henne i sjömansblusen och den andra i den gröna sillcesluvan till badet.

— Till badet, frågade Cello. Är det så säkert?

— Ja, fortsatte Pensionatskurken. Ni följer dem till badet. Det går till sålunda, att de bedja er ledsaga dem genom skogen, där en myckenhet utav ormar är till finnandes. Det finnes emellertid ingalunda några ormar i denna skog, jag vet det förvisso, men dessa nymfer påstå detta och lyfta på mantlarna när de hoppa och dansa framför er. När de anlända till stranden, blicka de med huld trygghet på eder och tala sålunda: ”Förlåt, kan vi lita på er?” Ni tager av eder hatten och avgiver en artig försäkran. ”Ja, ni får inte titta, ni får inte titta”, utropa de härvid, ”utan ni skall ligga snällt bakom denna buske och förvara våra ringar och kedjor.” Ni ämnar just artigt avlägsna er, då de gripa tag om edra armar: ”stopp, vår rare beskyddare! Här äro ringarna!” Och ni får en hel hand full med ringar, halskedjor, broscher och dylika smycken, för kvinnor att tjusa och locka oss med. Då går ni och lägger eder bakom busken, och bakom denna buske ha i tur och ordning under sommaren vilat en nervsvag försäkringsinspektör, en ung extralärare, med ”Människans lägre jag” i bakfickan, samt en förste bokhållare i en stor kaffeaffär.

— Har inte stationsinspektoren vilat där? inföll Cello med ett sarkastiskt löje.154

— Hodie mihi, eras tibil För två somrar sedan, svarade Pensionatskurken kallt. Dessa damer äro här alla somrar. Nåväl, återtog han. När ni lagt er bakom busken, som vajar sina blad i sjöns omedelbara närhet, lyss edra öron till vågors plask och rösters skrik, men plötsligt skall ni se ett huvud med en badmössa samt ett par axlar och en hals sticka fram ur busken: ”Ni är väl ingen lurifax”, ropar härvid den ena damen. Ni blottar då på nytt edert hår och avgiver på nytt en hövisk försäkran. Och så ser ni strax det andra huvudet, de andra axlarna och den andra halsen sticka fram ur busken: ”Han är en riktig gentleman.” Härpå lyss ni åter till plasket och det livsglada kvittret.

— Ja men, sade Cello med en känsla, något i släkt med oro. Men den själfulla damen då?

— Ä, svarade Pensionatskurken med orörligt ansikte. Hon lögar sig allena borta på en udde. Det vill säga: jag vet icke om hon badar, men hon kommer alltid tillbaka och säger, då jag utbreder smör på mitt panem eller då jag utsträcker min hand efter ansjovislådan, vändande sig till sina vänner: ”Nej, små pysslingar. Ensam skall man vara med naturen. Ensam med naturen och skogen. Naturen är min!” Men så tillägger hon med en själfull blick: ”Jag är ju en egoist, mina vänner, en olycklig egoist! ...” Jag inbillar mig, mumlade Pensionatskurken med en viss självkänsla, jag inbillar mig, att jag kan dem!

— Ja, konstaterade omsider Cello, stationsinspektoren är utan tvivel en pensionatskurk.

— Ä, för all del, svarade denne smickrad. Jag kan ävenledes vara god, alldenstund jag bevisligen vid ett155

tillfälle beskyddade en övergiven åldring, som råkat i synnerligen betryckt läge.

Vid det han yttrade dessa ord, tog han ännu en gång av sig glasögonen, och hans ögon skeno med det mildaste uttryck av välvilja. Härefter andades han på glasen, torkade dem och återtog:

— En gång anlände till dessa stränder en åldrig kamrer från en stockholmsbank. Den gamle tedde sig särdeles beskedlig, men även något finurlig med sina kisande ögon och sina vita polisonger. Det var på högsommaren, och naturen stod så tillsägandes uti ett jubel, och en mängd damer voro församlade på denna plats. Aldringen strövade för sig själv ute i skog och mark, och ofta syntes hans lilla gestalt på utsiktspunkter, varvid han höll en kikare för ögat liksom en fältherre. Han var en naturens dyrkare.

En het julidag, kort innan damerna gingo till badet, infann sig på en tätbevuxen plats intill badstranden den lille kamrern. Bakom ett av honom själv med byråkratisk noggrannhet sammanfogat bröstvärn, väl dolt av grenar och lövruskor, lade sig den åldrige naturdyrkaren på lur. På kanten till bröstvärnet placerade han kikaren ovanpå en särskild liten stenplatta. Härefter tog han sig antagligen en rök i väntan på vad som skulle ske.

Damerna anlände, och den vördnadsvärde mannens oro för skallgång stillades snart, när han hörde plasket från de badande i vågorna. Han ställde därför noggrant in kikaren och lade sig på knä, sedan han vänt sin mössa av luftigt svart siden bak och fram för att icke den stora skärmen skulle genera honom. Just som den gamle herrn hade fått kikaren inriktad på ett offer,156

hörde han plötsligt ett förfärligt hojande, och en dam med glasögon och en annan med lornjett, vilka tydligen följt med såsom väktare, störtade fram ur ett busksnår och stormade kamrerns bastion.

”Här ha vi en gentleman”, skreko de med upprörda röster.

Kamrern tog till flykten, alltjämt med mössan bak och fram och den stora skärmen utstående i nacken, och anlände ångestfull till stora landsvägen, där just jag för tillfället befann mig. Han var särdeles utmattad, ty vid sjuttiofyra års ålder är ingalunda en sådan språngmarsch i terrängen utan sina vådor.

Med en sällsam känsla av förtroende för mig, erkände han i detalj allt vad han gjort sig skyldig till och såg under bikten bedjande och sorgsen ut. Han sade, att han alltid dyrkat det sköna, och att det inte fanns något i världen, som var skönare än den oklädda naturen. Han kunde icke tänka något annat, sade han, än att han nu måste bliva illa missförstådd. Naturligtvis är jag upptäckt, sade den gamle, och det var icke långtifrån, att han börjat gråta.

”Seså”, sade jag tröstande och vände hans bakvända skärmmössa rätt. ”Det reder sig väl alltid på något sätt. Men när man tar sig sådana friheter och uppträder så mot damerna---

”Se där”, sade den gamle, ”jag vet väl, att mänskligheten står oförstående inför detta. Jag måste resa med detsamma”, avgjorde han och såg bedrövlig ut.

Men då fick jag en idé.

”Ritar kamrern”, frågade jag.

”Har aldrig dragit ett streck i hela mitt liv. Är ju sifferkarl, vet ja ...”157

”Det gör detsamma. Kamrern måste säga, att kamrern har byggt bröstvärnet i och för studier av vågornas lek och fåglarnas flykt.”

Jag skall icke söka beskriva vilken åskstämning, som rådde under måltiden på pensionatet. Då fanns där emellertid en rätt nätt flicka, snäll och enkel, och till henne gick jag i all tysthet och utlade hela den förskräckliga historien. Hon blev först något röd i ansiktet, men så skrattade hon åt alltsammans och lovade att tala gott för den naturälskande patriarken hos de andra kvinnliga pensionärerna. Därför var det endast de två väktarna, som gjorde någon anspelning till den gamle artisten, när han kom ner, något flat, till supén i en behaglig halvskymning. Vid teet vände sig damen med lornjetten till konstnären och frågade: ”Jag har hört, att kamrern är artist? Kamrern ritar ju, eller hur?”

Gubben kände nog den starka peppardoften i luften, men svarade, enligt sceninstruktörens föreskrifter, ganska säkert och lugnt:

”Det gör jag, fröken Sternlund. Jag ritar litet ibland, mest för att roga mig själv i ensamheten, förstås.”

”Ja, för att roa andra tror jag knappt, att det kan vara, smattrade damen med glasögonen. Håhå I Det tror jag knappast. Inte för att roa andra, intet”

Sedan gick molnet över, bastionen revs dagen därpå, och gubben tackade mig innerligt. Han sade med tårar i sina ögon:

”Tack goda, beskedliga stationsinspektoren för detta! Tänk, vad den flickan var snäll! Den fina, rara fröken Sandberg. Men — är det inte bra märkvärdigt, att mänskligheten skall stå så oförstående inför detta?158

För fröken Sandberg blev ond, fortsatte den raske åldringen, när jag liksom till belöning för hennes vänlighet talade om för henne, att hon hade den ståtligaste bysten av dem allesammans — detta visste jag speciellt, se —

Nå, avslutade Pensionatskurken sin lilla berättelse, vad säges om detta livfulla människoexemplar?

Han reste sig upp för att i ett skåp hämta mera Aqua och föreföll att under minuters, kvarters och timmars gång, bliva alltmera högstämd och vältalig. Plötsligt höjde Pensionatskurken sitt glas och yttrade högtidligt:

— Människa!

Detta tusculum har jag hyrt av värdinnan på pensionatet Koludden, och ej höves det mig att klaga, men huru mycket hellre hade jag icke hälsat dig på min ö, vilken smekes av Adrias vågor och där marmortempel kunde bereda din trötta själ en klassisk ro. Där skulle jag ur en bölja, som sakta rör sina plektra bland sävar och vita näckrosor, åt din törstiga strupe upphämta en vid ett snöre nedhalad flaska nektar, inköpt på min köpings spritbolag. Må du nu söka att förnöja dig med denna alltför lätta dryck, och låtom oss så vara vänner.

Broderi Salve! Jag är född 1876, men du är ännu såsom ett barn. Skålamento!

Efter detta högtidliga hälsningstal, som framsades med oföränderligt allvar, drucko de båda herrarna varandra till och kommo efter hand in i ett djupsinnigt resonemang, varunder Pensionatskurken visade sin nyförvärvade broder några andra sidor. I de skönaste vändningar förklarade han, med sammandragna ögon-159

bryn, sin stälhiing till livet, belysande sina ord med en ask tändstickor.

— Jag kom, o min broder, ur mörkret, och jag blev tänd till studiosus av livets gudamakter, men min faders klena ekonomi tillät icke en fortsättning av dessa studier, vilka eljest skulle fört mig ännu djupare in i den klassiska skönhetsvärldens klara luft och ljuvliga nejder. Det är möjligt, att makthavarna i molnen önskade se mig, fattige son av jorden, i en stationsinspektors rödkantade mössa och mörkblåa syrtut, och såsom de bestämma, så bliver det även. Några få kilometer från den stad, där min broder rasslar med sin skarpa sax och dryper gift med sin vassa penna, där svänger jag i vardagslag en röd flagga i min hand.

Pensionatskurken gjorde ett högtidligt uppehåll, varefter han yttrade:

— Nu råder mörker, o, broder, men i mörkret tänder jag denna låga.

Han strök av en tändsticka, som spred ett blekt sken över det stränga ansiktet, och fortsatte:

— Sålunda tändes jag, Alexis Uddberg, en gång ur mörkret. En dag skall min stinsmössa hänga på sin krok utan att ego kommer för att hämta densamma. Då är jag åter slocknad, liksom jag nu utsläcker denna lilla låga.

Pensionatskurken blåste på tändstickan, varvid en lätt groggdoft utbredde sig i det vita rummet.

— Nu är Alexis Uddberg åter i sitt mörker. Men är han det? Ja, han är! Men svarar mig väl gudamakterna, om jag frågar dem:

— Blir Alexis Uddberg åter tänd? Skall detta jag160

åter uppstå i en vacklande låga, och vilket namn och vilken mössa skall stoftet, som är lågans lykthölje, den gången bära? Skall jag kanhända tändas som en arm man, den där hopplöst lever i mörker och brott i storstadens usla kvarter? Ve dig, Alexis I Eller tändas till en efter penningen törstande man, vars själ ej finner ro, en Mammons träl, som brinner av begär att få lyssna till guldets tomma klang, en lycksökare, osäll och feberhet?

Cello tycktes göra en rörelse.

— Förlåt en fråga, insköt journalisten. Är du intresserad för aktier?

Pensionatskurken gjorde en min av milt majestät, i det han svarade:

— Nej, broder, men jag vill av ren artighet och för din egen räkning säga: Beati possidentes, ehuru förvisso mina egna besittningar och ägodelar äro mera av andligt än lekamligt slag.

— Jag tycker i alla fall, att du talar väl likgiltigt om det nödvändiga materiella, sade Cello, hänsynslöst brytande den heliga stämningen i Pensionatskurkens klassiska lundar genom att låta höra ett kraftigt vinande av Västerviks Sågblad.

Stationsinspektoren rycktes för ett ögonblick ned från sin marmortrappa och frestades att ställa en fråga.

— Nå, du har förtjänat guld, broder?

— Aja, sade Cello med ett surt leende.

— Sätt det uti spararnas bank och låt icke störa ditt sinnes frid, förmanade Pensionatskurken.

— Asch, svarade Cello i något föraktfull ton, jag skall naturligtvis gå vidare.161

Då yttrade Pensionatskurken, i det han med visa blickar betraktade sin penningtörstande broder:

— Och guld har du inhöstat, men rädes icke spelets farorl Gläd dig i anden, och inköp höga böckerl Vincere scis Hannibal, victoria uti nescis!

— Hör du, sade Cello. Ta mej fan om jag förstår ditt latin!

— Att segra förstår du, Hannibal, men icke att begagna dig av segern. Dock — Pensionatskurken lade bort den tändsticka, som slocknat i hans hand, och tände en ny — kan det hända, att jag tändes att bliva den mildaste bland milde, den starkaste bland starke och den visaste bland vise, som bär den stora facklan ut till en i mörkret irrande, fridstörstande, olycklig mänsklighet. Men bleve jag ock såsom en halvgud på jordens krets, lycklig finge jag ändå icke vara, ty, o, broder, lidandet följer lågan. Vem handhaver den stora tändsticksasken, och kan jag bedja om en nåd? Då vill jag i min söndagssyrtut och i den vita väst, som endast användes, när jordiska Förstår i extratåg passera min station, stående i givakt, vördsamt tillropa lågornas behärskare: ”Stationsinspektoren, civis acade-micus Alexis Uddberg bedjer Eder: tänd honom aldrig mera!”

Ett allvarligt, vemodigt drag lägrade sig vid Pensionatskurkens sista ord över hans anlete. Han drog en suck och satt en stund tyst och gned fingrarna emot varandra, försänkt i tankar. Plötsligt reste han sig upp och drog fram klockan, i det han överraskad utbrast:

— Tempus fugit, irreparabile tempusl Men — hell, helll I morgon blir det gott väder och lämpligt för fiske. Jag skulle vara glad, om Brödren följde med mig 11. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.162

ut på en morgontur, men jag väcker tidigt, fastän vi ju hava vilodagen.

Cello nickade livligt bifall. När han följde stations-inspektorens fingerpekning mot rutan, fick han se månen stå ovanför en svart fura, en stor, rund skiva, gul som guld och mild i sitt höga majestät. FEMTONDE KAPITLET.

Fiskafänget.

Klockan i den lilla hallen visade halv fyra, när de båda herrarna på tå begåvo sig nedför den knakande trätrappan och stego ut i morgonsvalkan. Sedan de ruggat sig för en första rysning, gingo de över gräsmattan under tystnad, hämtade ett par stora, tomma konservburkar bakom solvisaren och smögo sig bort till uthusväggen, där bland strö, halm och utkastade grönsaksrester ett gott maskställe var till finnandes.

Omkring dem stod sommarmorgonen i en mystisk skönhet. Solen hade ännu icke gått upp, men det skulle icke dröja så många minuter, förrän förtrollningen bröts och dimmornas vita andar måste upphöra med sin nattliga, sakta lek under trädens dödsstilla grönska eller på de öppna, daggiga gläntorna. Träden stodo orörliga såsom i avvaktan på en tillsägelse att börja susa; icke en vispning i en topp, icke ett blad, som vände sig. Bakom ljusa björkar och svarta granar spände sig en himmel med ett milt, pärlgrått flor över det blåa. En matt dager omvärvde allt, och av levande ljud hördes ännu endast ett och annat trevande försök till kvitter — ett par toner som på ett silverspel — varefter det åter blev tyst. Något litet pip eller surr i det höga, våta gräset förmärktes även ibland, men långt164

bortom den av bristande, fina tyllflor kringsvävade trädraden vid landsvägen hördes ett svagt dån från bäcken under dess smala bro av grenar och plankor; morgonen lyssnade ännu på dess barnsliga åska, som inom kort skulle överröstas av andra och starkare ljud.

Det var som på en teater, innan ridån sakta går i höjden. Allt var iordningställt; tysta, finklädda, på-passliga och avvaktande tedde sig träd, häckar och snår. Husen, liksom målade på lärft, naturtrogna men ändå endast lögner, vilade lugnt i denna omgivning, sovo i stillhetens armar, kastande sina långa, luddiga skuggor.

— Gudamaskar, gudamaskar, väste Pensionatskurken, medan han halade upp ett par röda midgårds-ormar, som ringlade sig kring hans fingrar. De måste dö för min glädjes skull. Mors nulli parcit honoril

Men Cello låg på knä med en träbit i handen, insöp morgonluften och såg sig omkring utan att säga ett ord. Han

kände sig nästan gripen av denna högtid; synen var så främmande och ny för honom.

Jag skall skriva... tänkte han, men avbröts i detsamma av en ny väsning från Pensionatskurken, som nu fyllt den ena konservburken med maskar och jord.

— Det är tillfredsställande, talade denne, att det finnes fåvitska och glömska medmänniskor. Tänk, broder, om de sönderslete denna stillhet med sina skrik och sina handklaver. Vore det icke detsamma som att spotta på en ung brud, när hon står där i sin slöja och väntar på välsignelsen, medan en rodnad ...

Eftersom en av maskarna nu sökte frigöra sig från fångenskapen, avbröt han sitt framvästa, poetiska an-165

förande. Men för att liksom giva en bild till Pensionatskurkens ord, gav himlen över träden vid sjön ifrån sig ett matt rosensken. De båda naturdyrkarna begåvo sig nu ned till stranden, sedan Cello med en grön torva övertäckt sin burk.

Som en röd blomma sprack solen fram över skogskammen. Det kårade till på vattnet, och i ett nu ökades det ihållande kvittret från träden runtomkring. Dunster och dimmor smögo sig undan; det ruskade lätt i björktopparna, och ett sakta sus lopp genom strandskogen. Vid kanten av detta lilla hav, de båda fiskarna nu skulle befara i en eka, vilade lätt fradga i en vid ring. Det såg så melankoliskt ut; och blåa miniatyrvågor började röra vid detta kvarblivna skum utan att kunna sönderdela det.

Det lätta buller, som uppstod, då de båda herrarna stego ned i båten, hördes nästan som ett dån, och plask, plask ... årtagen störde ännu mera stillheten.

Metspönas spröt stucko ut från ekans akter, där Cello satt och betraktade den vackra insjön. När den nykläckta solen helt litet värmde hans rygg, kände han för första gången i dag, hur det drog i ögonen, medan en rysning och en gäspning samtidigt infunno sig. Solen steg under en sakta dallring högre över träden, och nu var sommarmorgonens förtrollning förbi, men en annan skönhet hade trätt i den förras ställe. Det låg något friskt och medvetet i denna nya tavla; den andra hade mera varit som en dröm eller en hägring, icke att förstå, endast att känna och gripas utav.

Sakta gled ekan förbi den i mitten på sjön slumrande gröna holmen, då Pensionatskurken i detsamma håller upp att ro.166

— Å, sjötärnorna, se! viskade han.

Tvenne vita fåglar svävade ner i vida bågar och trippade ut på ett par stenar vid holmens strand. De sutto nästan intill varandra.

När Cello rörde sig i båten, viskade Pensionatskurken på nytt:

— Stör dem inte! Se i

Det var bara tvenne vita fåglar mot en mörkgrön grund, och de sutto invid varandra, medan solen gick upp över en liten sjö. Det var det minsta möjliga, så enkelt och beskedligt alltsammans, men de båda naturdyrkare stirrade på tavlan, så länge fåglarna ännu dröjde kvar. Snart flögo de åter med matt smällande vingslag ut i nya bågar över vattnet, och Pensionatskurken fortsatte att ro, tills de kommo till den utsedda platsen; ekan lades stilla i kanten till en ljusgrön vass, och fiskarna maskade på sina krokar och kastade ut.

När detta var gjort, framtog Pensionatskurken en liten läderplunta och hällde i dess till dricksglas inrättade kork av nickel en konjak, vilken han räckte åt Cello, som med artig min mottog ynnestbeviset. Drycken blev som till en mask, hoplänkad av milda solskensglöder, och denna mask ormade sig vänligt ned i hans inre. Sedan stinsen utfört samma betydelsefulla ceremoni för egen räkning, sköljt bägaren med ett plask i vattnet, vilket råkade i svallning som en upprörd ocean strax invid ekan, log han hult mot solen, mot kamraten och mot sjön och grönskan runtomkring. Han hade avlägsnat glasögonsskärpan från anletet, och blickens uttryck var av en mild höghet. Hastigt drog han upp sitt spö och en fet abborre sprattlade på kroken.167

— Aj, sade Pensionatskurken. Nu hava vi öppnat mitt hav, mitt blåa Adrial

Sedan den välkomne gästen nedsläppts i en vattenbehållare, lade stinsen ett ögonblick spöet, stack en snugga i munnen, tittade åter blitt omkring sig, tog så pipan ur munnen och sjöng med en något sträv röst, men med riktig tonträffning:

Opp Amaryllis, vakna min lilla, vädret är stilla, luften sval...

När han sjungit denna första strof, med vilken han för stunden nöjde sig, halade Cello in sin första abborre, som daskade honom på munnen med hal och våt kropp. Drypande i ansiktet, men lycklig, fångade han in det våta offret i båten.

Pensionatskurken utbrast:

— Förlåt, o, min broder, att jag sjöng I Men jag plägar alltid sjunga den där sången varje gång, jag börjar att fiska en sådan här vacker sommarmorgon. Det är inte för själva sångens skull, förstår min ädle broder, det är därför, att visan för mig sammanhänger med metspöt, precis som om den vore en rev, och med sommarmorgonen, precis som om den vore solen själv. ”Vädret är stilla, luften sval” ... Vid Ze»st Är det inte märkvärdigt ändå, vad det är grant — och vad det är riktigt sedan ...

Fiskelyckan gynnade under den närmaste timmen de tvenne herrarna i ekan. Allt friskare blånade vattnet, och allt djupare vaggades Cello in i naturglädjens ro och lycka. Det föreföll honom som om han aldrig168

bort vara någon annanstans än här, och med den barnsliga och nytra vaksamhet, som särskilt är förbehållen den ovane söndagsfiskaren, granskade han sitt vaggande flöte i rött och vitt, hypnotiserades av dess skenbara flykt på vattnet, medan det i själva verket var alla de små krusiga böljorna, som bedrogo hans öga vid sin snabba och blänkande färd. I djupet av bröstet kände han en spottning, när plötsligt flötet dök. Hade han haft bottennapp och kunnat i ljuset uppdraga det sjunkna Atlantis, skulle han väl icke ha känt en starkare och livligare spänning. Denna milda feber liknade något febern vid ett annat slags fiske, som han för stunden personligen icke tog del uti, och som blåsten, vattenglittret och grönskan redan kommit honom att glömma. Men detta var dock en sval feber, som styrkte hans nerver och gladde hans sinne.

Äter slog en abborre honom kring haka och mun och fläckade hans vita skjorta med vattendroppar. Ett par mattröda fenor lyste mot det gnistrande gröna; det var som om han ur det kalla djupet dragit upp ett stort, levande smycke.

Nu kisade Cello i vila och väntan över till andra stranden, som låg badande i ett blekt solsken. Två flickor skönjdes på avstånd; de vandrade under prat och gnol varsamt ut på ett par stenar. Deras kroppar skeno bländande vita i morgonglansen.

Cello rörde sig ett slag i båten, ty han tyckte sig åter förmärka napp.

— Stilla, varnade Pensionatskurken, se! Det är ett par små bondflickor, som går ut i vattnet så tidigt på morgonen.

Detta var ett stycke av det gamla goda paradiset en169

frisk morgon, då solen sken och fåglarna kvittrade, då allting var nytvaget och rent, inga vågor uppgrumlade och intet grönt förbränt av eld eller torka. De båda flickorna lekte som sjötärnorna nyss, medan ekan sakta vaggade vid de gröna vassarna.

Pensionatskurken tände sig en ny pipa, och röken gick endast obetydligt på sned upp i luften i en ljusblå virvel.

— Jag bliver nog en smula barnslig om morgnarna, sade han, och hade jag icke ett metspö i hand, så kanske jag hade en penna, och hade jag en penna, så skreve jag säkerligen oläsliga dikter på papper. Asinus ad liram! Nu är min lyriska ventil dels en tobakspipa och dels ett metspö samt min härliga sång.

Han började åter att hest gnola:

Tag dina metspön, revar och dragen! Nu börjar dagen, skynda dig! Söta min lilla, tänk icke illa ...

Det hade blivit varmt och gott på vattnet i vassarnas lätta skygd; vågorna kluckade sakta omkring ekan, och det var söndag. Cello kände, att det var söndag, men han hörde inga kyrkklockor ringa utan bara den svaga klämtningen av vågorna och sången från skogen, där den stod, än svart och grön, än grå och ljus, en välklädd församling under den mörkblå tempelkupan, välvd i romansk stil, med fullt av små svävande, runda170

molnänglar i taket och ett stort Gudsöga, som strålade och värmde.

*

Men åter blev det vardag, och dagarna runnö hastigt undan på pensionatet Koludden.

Allt upprullades i enlighet med vad den demoniske Pensionatskurken förutspått; Cello fick promenera med damerna och skydda dem mot obefintliga ormar, han fick följa dem till badet, taga emot nipperna, bevittna tittningarna och gå till vila bakom busken. En dag mötte herr Erlandsson, som kände sig något modstulen, den vise Pensionatskurken i närheten av ett grått båthus vid stranden. Denne bar ett väldigt abborrknippe i handen på en klyka och såg med en vetenskapsmans forskande blick på journalisten, sägande:

— Du lider, o broder! Men snart bliver du ledig. Ty i dag har en ny manlig gäst jämte några äldre damer anlänt till Koludden. Den manlige gästen måste övertaga din roll. Vi skola väl hava ordnade avlösnings-förhållanden liksom vid mitt högt ansedda kommunikationsverk.

— Nya gäster, undrade Cello, och vandrade över den nedtrampade gräsmattan upp till husets huvudingång i avsikt att söka klarhet.

Som solen tillfälligtvis gått i moln, och regn kunde befaras, sutto damerna under den rymliga verandans tak. En herre presenterades just nu för en del av gästerna. Cello kände något medlidande med honom, när värdinnan spelade upp sin långa melodi:

— Fröken Gullan Dykare — fru Holmer — fröken171

Sonja Dykare, en syster till fröken Gullan Dykare — fröken Pylman — fröken Andersson ...

Den nye manlige gästen kunde vara fyrtio men behövde icke vara mer än trettio år. Han var till växten något under medellängd, ganska bredaxlad och med stora fötter och stora händer, de senare ganska vita och rörliga. Hans huvud var emellertid icke stort utan snarare litet, tämligen blekt, och det mörka håret var tätt klippt vid tinningarna, ögonen voro bruna och snabba, munnen liten, och ovanför denna syntes en kort, mörk mustasch. Den nykomne gästens dräkt granskade Cello icke så noga, men han erhöll ett ovisst intryck av densamma, utom beträffande halsduken, som lyste med starka och djärva färgklickar. Han kunde vara en montör, någon sorts arbetsförman, en ingenjör, men kanhända en artist, tyckte Cello, som ibland inbillat sig, att han riktigt förmådde avläsa människors yrken i anleten, åtbörder och klädedräkt.

— Arkitekt Gren, presenterade värdinnan i detsamma.

Cello tog ett par steg framåt, fångade ett par snabba bruna blickar med sina och ett generat leende från den nykomne, som tydligen plågats något under presentationsduschen.

Man känner sina pappenheimare, tänkte Cello, och bugade sig artigt, nöjd med att ha ställt något så när rätt diagnos.

Sedan herr Gren packat upp bagaget, lovade Cello honom att visa de närmaste omgivningarna, och han uppfyllde även sitt löfte. Han utpekade för den nye pensionskamraten den vackra insjön, båtarnas belägen-172

het vid stranden, stengrottan i skogen och domareringen på ängen.

Han fann för övrigt herr Gren tämligen ordknapp, men ibland kunde denne hastigt flina till och titta sig omkring med flackande ögon, varför Cello, rätt träffsäker i sitt omdöme, genast ställde den nya diagnosen på en i grunden skämtsam, men genom arbete för tillfället uttröttad person.

På eftermiddagen voro de tre herrarna en liten stund tillsammans och utbytte tankar, sittande på en soffa utanför

trappan. De två livsfriska damerna och fröken Eleonore Pylman hade klättrat upp på en liten blom-sterkrönt sluttning mittemot, och fröken med silkes-luvan modulerade sakta på handklaveret, medan den andra i sjömansblusen yrt klappade i händerna efter en fjäril.

— Inte röra fjäriln, Sonja, ropade förebrående fröken Pylman. Låt det vackra livet leva, såsom du vill leva, och såsom jag vill leva!

Pensionatskurken, som satt mitt i soffan, iakttog med en filosofs blick hela den förledande scenen, under det han rökte stora ringar, i vilka en jätte kunnat sticka in huvudet. Då och då blickade han även på damernas nya tillämnade offer, som förbindligt men något skyggt betraktade de tre gracerna.

Det går sakta men obevekligt, tänkte han. Varium et mutabile semper femina!

Han steg hastigt upp från soffan och tog av sig hatten.

— Jag skall titta på en liten ryscha jag har, förklarade han vid avskedet. Följ med du, sade han till Cello.173

— Hall-å, ropade damen med handklaveret. Arkitekten stannar hos oss, arkitekten stannar hos oss I

Cello kände redan frihetens sötma. Med steg, som sjöngo i marken, vandrade han nu, medan solen sakta sjönk, vid Pensionatskurkens sida ned mot vattnet, som blekblått skymtade bak träden.

— Välsigna arkitekten, broder, sade Pensionatskurken. Om hans uppträdande här på platsen ville jag med de gamla säga: Deus ex machina! Fritt översatt: oförmodat uppträdande av arkitekt, som giver en intrasslad sak en lycklig vändning.

Efter ett par timmars utflykt förde den lilla farkosten i kvällens svalka de båda djupsinniga herrarna över det månstrimmiga vattnet till pensionatet Koluddens strand. När de kommit i land och på något avstånd passerade den stora ber sån intill byggnaden, vilken nästan låg dold i skymningen, hörde de oväntade ljud av människostämmor. Stinsen hejdade ett ögonblick sin följeslagare. De igenkände genast rösterna av damen i den gröna silkesluvan och fröken i blå sjömanskragen men därtill en mansröst, som tycktes berätta något, varvid uppstod ett fnissande, åtföljt av ett ”sssssssl”.

— Det är bara arkitekten och damerna, sade stinsen, och fortsatte sin gång. Han får, vid Zeus, berätta historier om kvällarna också.

Då Cello kom in i sitt rum och hade tänt lampan, fann han på sitt bord ett brev, som anlänt med mjölk-leverantörens skjuts på aftonen.

Brevet befanns vara från Karl Ludvig. SEXTONDE KAPITLET.

Tant Klara.

I stadens stekande hetta framlevde Karl Ludvig en lycklig och molnfri tillvaro. På arbetsplatsen gledo timmarna bort under ett arbete, som hamrade i endast halv takt; när de lediga stunderna kommo, gingo hans lyckodrömmar för full fart, svingande sig kraftigare och högre än någonsin. Petrus Anker besökte han nästan varje dag och förrättade hos honom sin andakt under frammumlande av namn på nya avgudar. Dessa böner blevo icke heller obesvarade, ty genom tempeltjänarens förmedling lyckades Karl Ludvig för Gyllene triangelns räkning komma in på nya aktiefält, där guldådran låg glimmande i dagen, blottad från grus och sand. Det var nästan endast att plocka med bara händerna under några veckors tid. Västerviks Sågblad stod emellertid stilla, liksom hämtande andan efter den raska och oavlåtliga uppgången.

— En andhämtningspaus, mässade pastor Anker. De kommer igen, de kommer igenl

— Kommer igen, kommer igen, svarade församlingen med ett brus, vari även Karl Ludvig blandade sin kraftiga stämma.

Karl Ludvig hade också kunnat nedskriva några rader till Cello med upplysning om, att ”vi har kom-175

mit in på ny, givande marknad, allt väl”, och han kunde icke minnas en sommar i sitt liv, som varit så glad som

denna, möjligen med undantag för den försommar, då han erövrade den vita mössan, och då en mängd släktingar stodo hurrande på skolplanen.

När Karl Ludvig därför efter måltiden på eftermiddagen vilade i sin stora soffa, sammanknäppte han över magen sina händer och tänkte endast ljusa och tacksamma tankar.

— Jorden ä ett gött ställe te å vara på, sade han.

Den soffa, på vilken den lycklige mannen drömde, var en ovanligt bekväm möbel; han hade själv legat in den, liksom en fiol spelas in eller som en pipa rökes in. Var och en av hans vänner, som någon gång vilat i dess famn, hade lagt märke till hur ofantligt mjukt kuddarna slöto sig kring kroppen och hur man först tyckte sig sjunka till världsalltets botten, varefter man kände sig lyftas på vänliga andehänder med en hisnande glädje, liknande den, som prinsessan i sagan om de vilda svanarna kände, när hon bars högt i luften ovan det mörka havet av sina vingade bröder. Resårerna, som voro tämligen gamla, ringde dessutom med små trolska klockor, knäppte med strängar och spelade avbrutna, barnsliga melodier, ofta under flera timmars tid.

Men utom denna sagosoffa fanns även en annan egendomlig möbel i Karl Ludvigs lägenhet, och denna möbel hade utan tvivel mycket bättre passat i herr Edgar Allan Poes våning än i Karl Ludvigs dubblett. Spökmöbeln utgjordes av en större korgstol, hopflätad av sega kvistar från enar eller av andra för sådana arbeten lämpliga träslag. Korgstolen kunde fräsa,176

spraka, knarra och kvida, när någon sjönk ner i dess sköte, men allt detta var ju mycket naturliga saker. Det var först sedan man lämnat stolen, som dess uppträdande började att verka övernaturligt, ty flera timmar, ja, ett helt dygn därefter, kunde man höra, hur någon liksom reste sig ur eller ändrade ställning i den, medan dess fibrer och grenar rätade ut sig efter trycket. Man fick då en stark förnimmelse av att Den okände gästen, som tagit plats i stolen, antingen blivit trött av att sitta där, eller att han sträckte ut sig för att få det något bekvämare, och det var nästan alldeles omöjligt för en icke invigd person att vid sådana tillfällen hålla tillbaka en forskande och misstänksam blick mot den egendomliga möbeln.

Nu låg Karl Ludvig efter en varm dag åter på sin sagosoffa, medan Den okände gästen höll honom sällskap, vred och vände sig i korgstolen och tycktes lida av klåda eller nervositet, ty stolen sprakade för ögonblicket ovanligt häftigt, vilket dock Karl Ludvig alls icke observerade. Hans tankar buros nämligen på ryggen av ljusa drömskyar långt bort, och de stannade över den avlidne faderns lantgård, som ju Karl Ludvig hade ämnat inköpa, när ...

Medan Karl Ludvig försjönk i vackra drömmerier, spelade soffan hela tiden så vänligt för honom; dess klockor pinglade, dess strängar knäppte och dess barnsliga melodier sökte tjusa den fete agrarsonen bland de mjuka kuddarna. Men utanför den lugna dubbletten förbereddes under tiden en överraskning åt Karl Ludvig, som ju icke kunde ana, att ödet i en kvinnogestalt just nu var i färd med att tyda skriften på hans dörrplåt av mässing.177

— Ett gött ställe å vara på, mumlade den sälle drömmaren ännu en gång och rullade sina tummar. Men knappt hade han uttalat dessa ord, förrän det ringde på tamburklockan.

Karl Ludvig hoppade upp ur den väldiga soffan och skyndade till dörren för att öppna. Därute syntes en lång, ganska kraftig kvinnogestalt bortemot de femtio åren. Damen var enkelt men prydligt klädd, bar en mjuk filthatt, som var försedd med en fjäder på ena sidan, och talade med en rättfram och stark altstämma. Vid hennes sida stod en ung dam på knappast tjugu år.

— Här är det, upplyste den unga damen inställsamt.

— Jaså, tack lilla fröken! Nu reder jag mig själv. Känner inte Karl Ludvig igen mig?

Karl Ludvig hade mycket väl igenkänt den storväxta damen, och en rysning genomilade alla hans leder. Han hade aldrig förut känt sig så i saknad av den själens hållhake, man kallar för behärskning, som just i detta ögonblick. Det var därför han icke kom sig för att genast säga ”god dag” eller ”välkommen, tant Klara”, ty tant Klara var ingen annan än den tant, som av Karl Ludvigs vänner och till sist av honom själv kommit att benämnas Skräcktanten.

— Nä, se tant Klara, löste sig äntligen ett utrop från Karl Ludvig. Nä se! All sin darl Esses!

Skräcktanten stirrade på honom med ett par märkvärdiga ögon. Tant Klara hade verkligen ett säreget sätt att betrakta sina medmänniskor. Troligen till följd av något ögonfel tedde sig blicken först som ett kritiskt litet kisande, därefter öppnade sig sakta ögonlocken allt mer och mer, varefter de fullständigt uppspärrades och ögongloberna stodo där trinda och klara med vita 12. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.178

ringar omkring samt med tvenne svarta pupiller, stora som björnhagel n:r 12. Om ett litet barn hade stått inför denna blick, skulle det ha trott sig se en person, som medvetet ville skrämma ihjäl det på ett så utstuderat sätt. Karl Ludvig hade emellertid förr sett dessa egendomliga blickar, och därför skrek han inte högt, men olustig och nästan skrämd kände han sig dock i Skräcktantens närvaro.

Medan den lilla fröken avlägsnade sig i trappan, gjorde tanten sin entré i tamburen. Hon upphängd den mjuka hatten med den svarta fjädern, tryckte på håret vid öronen, borstade klänningskragen samt krånglade med urkedjan omkring halsen.

— Nå, så välkommen, tant Klara, sade äntligen Karl Ludvig med matt stämma.

Med kraftiga steg trädde Skräcktanten in till sin anförvant, i vars stora och skalliga huvud bekymmer svärmade som gråa och stickande mygg.

— Ja, yttrade Skräcktanten, och stirrade Karl Ludvig in i ansiktet med sina vidöppna stora ögon, nu har jag äntligen gjort allvar av att komma, som jag har tänkt så många gånger. Det är så, ser Karl Ludvig, att här i staden pågår ett landsmöte för kvinnoföreningen Anemona. Du vet nog, att detta är en förening till skydd för unga kvinnor.

— Ja, dä kanhända att jag har hörtet, svarade Karl Ludvig.

Han hade emellertid aldrig hört talas om rörelsen, som dock var riksbekant, men beslöt sig för att med det första efterhöra hos den kvinnodyrkande Första fiolen, vad det kunde vara för en sammanslutning. Nu tvang han sig till en nödlögn för att så fort som möj-179

ligt få höra fortsättningen; han fruktade nämligen, att tant Klara skulle taga inkvartering i hans dubblett.

— Kunde tänka det, sade tant Klara. Jag har slagit mig loss från mitt arbete för att vara närvarande här. Mötet varar i fem dagar och blir mycket intressant. Som du vet, är jag en av ledarna i den där rörelsen och har till och med bildat en sångförening i hemtrakten. Vi sjunger riktigt bra nu.

— Men hur kan tant Klara vara ifrån, frågade Karl Ludvig som om han med dessa ord velat söka släpa hem tant Klara till hennes sysslor och därigenom avlägsna alla risker för sig själv.

— Egennytta är bottenlös bytta, svarade Skräcktanten. Man får inte bara tänka på sig själv.

Tant Klara var den enda verkligt förmögna av Karl Ludvigs alla anförvanter. Hon deltog i kvinnorörelsen huvudsakligen för att ha något att sysselsätta sig med. Hon höll en husmodersskola, som gav henne en tillräcklig inkomst att leva på, men skulle mycket väl ha kunnat uppehålla sig på sina räntor. Tant Klara var alltså en mycket verksam dam och i sin verksamhetslust stundom hotande. Hon ville överallt taga ledningen, och det var denna egenskap, som gjort henne fruktad bland släktingarna. Att hon även bland dessa blivit nästan hatad berodde på hennes istadiga vägran att verka stödjande och hjälpande, när så behövdes, men hon var eljest icke snål. Hon var endast likgiltig för sina släktingar. Klagade någon anförvant över hennes oberedvillighet med penningförsträckningar eller borgensteckningar, brukade Skräcktanten säga:

— Den som går i borgen, den går i sorgen.

Och hörde hon något avundsamt mummel över den180

förmögenhet, hon ägde, brukade hon stirra med sina stora ögon rakt ut i luften och yttra liksom för sig själv:

— Rikedom blir ofta lastad, men aldrig förkastad.

Tant Klara, som av någon anförvant, som stått i förbindelse ined Karl Ludvig, hört berättas om dennes välvilja, när det gällde att hjälpa släktingar med penningplacering i aktier, hade ju fåfängt försökt få Karl Ludvig att bispringa sig vid sådana affärstransaktioner. Karl Ludvig var förstockad in till döden i detta enda fall, han hade envist vägrat under en falsk hänvisning till faror och risker vid dylika affärer. Att tant Klara likväl såg med sympati på Karl Ludvig berodde på den hemlighetsfulla omständigheten, att ingen människa gärna kunde se annat än med sympati på honom.

Efter att en stund ha lyssnat till ett utdrag ur Ane-monas årsberättelse, som Skräcktanten föredrog för sin tålige anförvant, vilken satt med skallen på sned och handen bakom örat, tyckte Karl Ludvig, att tiden var inne att få full klarhet i tant Klaras planer. Han sade därför:

— Dä skymmer snart på... Var har tant Klara taget in nånstans?

— Jag skall säga Karl Ludvig som sanningen är, att jag hade tänkt få logera hos friherrinnan Born-stierna, men jag har förstått... Hm. Höga hus stå gärna tomma 1 Därför tänkte jag be få stanna här under den lilla tid, jag är kvar. Jag är i riktig nöd, ska jag säga, och i eld prövas guld men i nöd vänner.

Nu hade bedrövelsen gjort sitt inträde i Karl Ludvigs hus, och han kunde icke i hast hitta någon förevändning. Innerligt önskade han, att semesterfiraren Cello181

varit på platsen, ty denne brukade alltid predika rättigheten att under vissa förhållanden använda lögner. Cello hade till och med under stolta åthävor berättat, att han var sysselsatt med att utarbeta en nödlögnstabell för det handfallna svenska folket, vilket verk han ämnade kalla ”Svenskens älskling eller Fyrahundratrettioåtta sätt att ljuga sig fri från personer och obehag”.

Men Karl Ludvig hade intet att svara Skräcktanten. En viss fruktan att bliva förtryckt av den kvinnliga gästen bemäktigade sig honom. Vad som än kunde hända, var han övertygad om, att han icke skulle förmå att hopsamla så mycket vrede, att det räckte till ett uppträde eller en uppgörelse, som för evigt skulle ha befriat honom från tant Klara.

I detsamma hördes steg i trappan. Det var karlarna, som anlände med tant Klaras alla kappsäckar, dem de under pustanden och buller radade upp i tamburen. Karl Ludvigs inackorderingsfru, Agnes Tillberg, hade nu tillkallats, och det beslöts, att tant Klara skulle ligga i sagosoffan i herrummet, medan Karl Ludvig själv behöll sängkammaren.

Även denna lidandets dag förgick såsom alla andra dagar förgå, och natten och vilan inträdde efter en tesupé, under vilken den prövade Karl Ludvig hunnit att fullt sättas in i alla detaljer i kvinnofrågans stora problem. Men när Skräcktanten gått till vila, sökte sig Karl Ludvig genom den lilla korridoren från sin sängkammare ut i köket och därifrån franivägen in i tamburen, där han grep sin hatt och sin ytterrock, varefter han ljudlöst försvann som en tjuv efter väl förrättat arbete.182

.Skräcktanten hade tämligen snart somnat in, men vaknade plötsligt mitt i natten vid en mängd främmande och sällsamma ljud. En liten klocka började spela, och hon förnam också den melankoliska knäppningen av en luta liksom långt i fjärran. Skräcktanten, som helt visst var något musikalisk, kunde icke leta ut melodien och fann icke heller den minsta rytmiska ordning i denna musikaliska underhållning. Det var Karl Ludvigs sagosoffa, som i nattens stillhet spelade sina barnsliga melodier för den främmande. Hade tant Klara varit en drömmande natur, skulle hon kanske ha funnit ett visst behag i denna milda, avlägsna musik, men hon var en praktisk kvinna; därför blev hon först förvånad, sedan nyfiken, därefter uppbragt och slutligen skrämd. Plötsligt tycktes emellertid klockorna och lutmusiken tystna, som om de andeväsen, vilka använda nätternas mystik och stillhet för att kunna göra sig hörda av människorna, flytt bort för en vaknande jordandes råa vetgirighet eller vrede. Tant Klara hade emellertid icke hunnit att åter lägga sig ned, förrän Den okände gästen vände och vred sig i korgstolen, som om han lagt det ena benet över det andra eller sträckt sig och gäspat.

— Är det någon där, frågade Skräcktanten frimodigt.

Den osynlige gästen svarade icke; det uppstod en mycket djup tystnad, under vilken tanten åter satte sig upp i sängen, stirrande ut i det sammetssvarta mörkret. Men efter en stund lade tant Klara sig ned på nytt och sökte att glömma de olustiga intryck, hon nyss mottagit. Då reste sig emellertid Den osynlige gästen beslutsamt i korgstolen med ett så hemskt spra-183

kände, knakande och kvidande, att tant Klara ögonblickligen tände den lilla lampan invid soffan, satte sig upp bland bolstrarna och ropade:

— Är Karl Ludvig där?

Men bakom den stängda sängkammardörren kom icke ett ljud till svar.

— Är Kari Ludvig där? frågade tant Klara på nytt.

Men tystnaden var så absolut, att hon kunde höra

blodet susa i sina öron. Och i samma ögonblick förnam hon åter den sakta musiken av luta och av klocka, medan Den okände gästen med ett knakande satte sig tillrätta i stolen, som om han velat begagna ljuset från lampan för att äntligen kunna bryta ett med nattposten anlänt spökbrev eller fördjupa sig i läsningen

av en publikation från andevärlden.

*

På morgonen hälsade tant Klara Karl Ludvig med ett friskt och öppet ”godmorgon” genom sängkammar-dörren.

— Har tant Klara sövet gött, skrek Karl Ludvig artigt till svar, under det att han drog strumporna på sina kraftiga och raggiga ben.

— Tand för tunga gör helbrägd lunga, svarade tanten från herrummet. Och därför är det väl bäst, att jag tiger. Men vi kan ju talas vid sedan, Karl Ludvig, tillfogade hon.

Därefter blev det tyst i Karl Ludvigs herrum ända till det ögonblick, då tant Klaras kraftiga steg började genljuda på golvet. Karl Ludvig förstod då, att Skräck-tanten var färdig, och han längtade ivrigt efter att hon skulle förklara betydelsen av det mystiska ordspråket,184

som tycktes varsla om nya obehag. Liksom en man, som väntar på sin dom och så snart som möjligt vill höra den uppläsas för att sedan få sjunka tillsammans, dö eller vad som helst, drogs Karl Ludvig nästan magnetiskt ditin. När han ansåg tiden vara inne för en knackning på dörren, lät han den beslutsamt ljuda.

— Stig på, inbjöd tant Klara.

Karl Ludvig fann Skräcktanten något blekare än under gårdagen, och hon utförde vid anförvantens inträde en av sina mest raffinerade konster med ögonen. Till att börja med kunde Karl Ludvig alls inte upptäcka några ögon, utan endast tvenne strimmor, och helt sakta växte dessa och vidgade sig, varefter de stora ögongloberna, som tycktes vilja rulla ned på mattan med dödsskrämmande vitor omkring, trängde sig fram, alltunder det de svarta pupillerna stirrade.

— Ä tant Klara mår, frågade Karl Ludvig, fast han själv fann frågan både löjlig och överflödig.

— Fagra ord mätta icke magen, började tant Klara, men jag skall väl först hälsa godmorgon.

Och Skräcktanten tryckte kraftigt Karl Ludvigs framsträckta hand.

— Emellertid, fortsatte hon ... Du var inte hemma i natt, för jag ropade, men något svar kom det inte. Nå, var och en är herre i sitt hus. Jag har inte kunnat sova, jag vet verkligen inte vad det är för konstigheter i dina rum. Här spelas till långt in på natten, och en karl smyger omkring och knäpper med fingrarna eller släpar kedjor efter sig. Jag skall säga dig, Karl Ludvig, att jag är inte rädd utav mig annars!

— Dä tror ja, dä tror ja, tant Klara, försäkrade Karl Ludvig, som ställde sig i lyssnande ställning med han-185

den bakom örat och huvudet framsträckt, som om han förnummit fjärran fågelsång.

— Jag vill fråga dig en sak, fortsatte Skräcktanten.

— Fråga bara, uppmanade Karl Ludvig, som längtade efter att bli halshuggen.

— Vill du härbärgera mig, eller skulle du tycka, att det vore bättre, om jag flyttade?

Karl Ludvig längtade åter efter den fantasifulle vännen Cello och dennes påtänkta nödlögnstabell, men hur han än famlade i sina tankar under två eller tre sekunder, så kunde han icke finna någon utväg.

— Dä ä klart, att jag vell, svarade den förtvivlade mannen.

— Att jag skall flytta, frågade Skräcktanten och lät ögonen fullständigt försvinna.

— Ånej, ånej, fasade Karl Ludvig. Tvärtom, tvärtom 1

— Nå, sade Skräcktanten, en kvintin sunt förstånd är bättre än ett pund visdom. Jag vill då säga dig rentut, bäste Karl Ludvig, att i det här rummet kan jag inte ligga.

— Tant Klara får ta sängkammarn, sade Karl Ludvig undergivet. Så blir dä bra. Så blir dä bral

— Tack, bäste Karl Ludvig. Där ska jag sova lugnare. Jag skulle väl kunna säga ännu ett vänligt ord till dig, men, ser du, det har alltid varit min sed att prisa varligt och att lasta sparligt. I dag skall jag träffa lilla Anemonsångföreningen här i stån. Och nu så äter vi frukost I

Karl Ludvig lät Skräcktanten vara i fred på middagen; han satte inte sin fot i bostaden, förrän han varit186

på sitt matställe, men därifrån medförde han Första fiolen till hemmet, eftersom han tyckte sig vara i behov av en vän och ett stöd i dessa prövande stunder.

— Tjohej, sade Första fiolen, glad av den goda middag, varmed Karl Ludvig förplägat honom. Tjohej, gamle vän, låt oss nu gå in till dig. Är pullan hemma, så få vi...

— Tsssss, varnade Karl Ludvig, ty de båda vännerna stodo just nu i förstugan.

Då hörde de en fyrstämmig sång stiga upp; det lät som en änglakör, och alla rösterna tycktes vara unga kvinnostämmor. Sången hade ett sakta tempo, och melodien var av en ljuvlig sötma.

— Vaf ..., utbrast Första fiolen hest. Har vi gått fel?

— Änej, ånej, klagade Karl Ludvig. Dä ä tant Klara, som har taget hem Anemonakören. Esses, essesl

— Ja, men det där är småpullor, kan jag höra, sade Första fiolen med varm erkännsamhet. Vi går in, vi går in!

— Stöpp, kommenderade Karl Ludvig i fullt raseri. Tänk på vad du gör! Vänta, så får en annan tänka lite!

Och Karl Ludvig växlade fot tre gånger på varandra som han brukade göra, när han var upprörd. Härefter sade han:

— Vi går in köksvägen!

De båda herrarna öppnade dörren till den tåliga fru Agnes Tillbergs kök, men fru Tillberg tycktes för tillfället vara utgången. De smögo sig fram till den lilla korridoren, som ledde till Karl Ludvigs sängkammare. Här hade tant Klara redan flyttat in alla sina saker, och lukten av ett munvatten med en ovanligt frän doft187

förmärktes i rummet. Sången ljöd alltjämt, och Första fiolen lade hänsynslöst ögat till nyckelhålet.

— Nej, lilla Tunberg, hördes tant Klaras starka altstämma, inte hoppa ifrån noterna. Mogen mö är ond att vaktal Omigen!

Härpå följde ett ögonblicks tystnad, och en viss oro förmärktes bland medlemmarna i Anemonas lokala flickkör, kanhända av den anledningen, att lammen instinktivt kände närvaron av vargen, som med blodtörstiga ögon betraktade den täcka flocken genom nyckelhålet till Karl Ludvigs sängkammare.

— Söt unge längst till höger, rapporterade Första fiolen, mörkt hår! Tå tå tå! Liten! Bar i halsen ... Ti ti ti! Söt

liten klänning...

— Talar du om tant Klara? frågade Karl Ludvig upphetsad och förvirrad. Nu har jag inte något hem mera. Ho ligger i sängkammarn å har Anemonakören i mitt herrum. Jag vesste nog dä skulle bli te olöcka att ho kom. Esses! SJUTTONDE KAPITLET.

Ingenjör Planertz' karlatag och de rödvita bolstervarsbyxorna.

I hamnen intill en tremastare gungade lätt en ganska stor, välbyggd snipa, över vars reling en ung man var sysselsatt med att ösa den ena skopan smutsigt vatten efter den andra. Ynglingen bar gymnasistmössa, var ganska blek, hade en pincené på näsan och därtill på hakan en stor finne, i vars grannskap en mängd små röda asteroider voro strödda. Den bleke gymnasisten öste helt tungt. Plötsligt hördes ropet av en hes tenor som tillhörde herr Stoltz:

— Gå litet längre mot relingen, så går de mycket bättre att hösa, skrek han till ynglingen, i det han krängde med kroppen och gjorde ösande rörelser med händerna.

— Ett par tag till, mumlade herr Backlund, så är båten minsann läns!

Då ynglingen icke svarade, blev herr Stoltz uppbragt och yttrade i harmsen ton till herr Backlund:

— Och detta kallas för den mågnare ungdåmen! Hörde han inte vad jag sa?

Då ynglingen alltjämt förhöll sig tyst, medan han arbetade med sitt öskärl, gingo herrar Backlund och Stoltz vidare för att på liknande sätt assistera vid den mycket ansträngande lossningen av en del oljefat i norra delen av hamnen.189

Att den ljuse ynglingen med glasögonen och finnen på hakan iakttagit en så mulen tystnad berodde på, att han öste den välbyggda snipan mot sin vilja. Unge Frans Åvik hade denna trevna lördagseftermiddag tillsammans med några kamrater suttit på sitt rum för att läsa franska. Kamraterna medförde väl inrökta pipor och en kortlek. Medan röken steg upp från de unga herrarnas mungipor och lägrade sig i en vit sky över det lilla rummet, voro de således sysselsatta med att spela ett parti priffe med trekarl, när fabrikör Åvik inträdde. Denne, som icke bråkade för röken, utan som hade sina egna bredare uppfostringsprin-ciper, om de nu kunde benämnas med ett så högtidligt ord, sökte med ett par pejlande ögonkast genomtränga rummet, men varsnade endast tre skuggor i röken.

— Jaså, yttrade han till skuggorna, som tycktes resa sig och buga. I läser på franskan, sades det därnere.

— Vi väntar på Lotta, svarade en av andarna, som talade med sonens stämma.

— Vem är Lotta?

— Det är Figge Lindberg. Han kommer snart, och då ska vi läsa franska.

— Fy för attan, vad det stinker härinnel Vad är det för en eländig tobak I röker? Har I ingen bättre?

— Det är Turkiska patrullen, svarade de tre skepnaderna i korus. Den ska vara mycket fin.

— Hör du, Frans, låt nu det här vara i dag, och följ med ut på sjön i stället. Kamraterna ursäktar dej nog.

— Pappa, jag behövde i alla fall väl läsa på franskan. Ingen kan tro, vad man skall ladda i sig till studentexamen i vår.190

— Det är massor, mumlade dovt bekräftande de två andra vålnaderna.

Fabrikör Åvik tänkte på lille Edmund, som låg med sin sjuka lunga och sitt dåliga hjärta på nedre botten; han tänkte på hur gärna den yngste sonen skulle ha velat vara med på en sådan utflykt, och därför mulnade han. Antingen nu unge Frans Åvik icke vågade neka, ty han kände faderns hetsiga lynne, eller att hans egoism avtrubbats genom faderns sorg över Ed-munds olycka, så anträdde ynglingen till slut den dystra färden till hamnen, följd av faderns rop:

— På bryggan står en korg sockerdricka och en korg öl. Du kan låna en sax hos bryggarn och bära ner isen i akterluckan. Skvimpar det under flakarna något, så kan du länsa. Du kan gärna ta med det stora rullspöt också, men masken behöver du inte tänka på. Den ordnar Planertz. Och glöm inte att ta med mina

rödrandiga bolstervarsbyxorl

Man hade övernattat i laxfiskarens stuga på lördagsnatten, som nedöst regn över halmtaket till det enkla logiet. Nu var det söndagsmorgon; solen sken och gnistrade starkt på vattnet.

Fabrikör Åvik var mycket mera än anspråkslöst klädd. Med den seniga, magra och bruna kroppen, som kunde tillhöra en betydligt yngre man än den femtiosexårige fabrikören, naken ända ner till midjan och med ett par egendomliga sommarbyxor pådragna, företedde han en målerisk syn. Detta berodde till största delen på byxorna, som blivit tillverkade av ett stycke överblivet vit- och rödrandigt bolstervarstyg, vilket den191

förståndiga fru Åvik ansett vara lämpligt att slita under båtfärderna. När nu solen kastade all sin glans på dessa färgskrikande byxor och på den nakna kroppen, allt mot en rörlig bakgrund av blått vatten, blev det en färgstark tavla. Hade en poet eller en målare varit med i båten, skulle han med tacksamhet ha anammat synen, men i den lättseglade och kraftiga snipan funnos endast, utom fabrikören själv, den bleke gymnasisten samt en opoetisk ingenjör.

Vad den sistnämnde passageraren beträffar, så var denne en ganska tungrodd herre; storväxt, med stora drag i ett något bleklagt ansikte. Han var en kommunalt anställd ingenjör, som tog allting mycket lugnt, kallt och metodiskt, och han talade på samma sätt som han rörde sig, alltid med ett rätt självmedvetet utseende och gärna begagnande sig av uttryck, liksom hämtade ur en kommunal författningssamling, då och då blandade med tekniska vändningar.

Berättade Åvik en anekdot, och om till exempel explosionspunkten i historien gällde en person, som begått någon oförsiktighet och därigenom råkat i en löjlig situation, smålog ingenjör Planertz endast helt svagt och började därefter ivrigt fundera över hur misstaget kunnat förebyggas. ”Det där hade aldrig behövt inträffa, om personen i fråga gått en halv trappa upp i stället”, kunde han en gång säga. Eller också yttrade han på sitt tunga sätt: ”varför tog han inte en hammare i stället för att söka trampa på...” o. s. v., allt tämligen dystra reflexioner, vilka med sitt kalla vatten släckte kvickhets blixt och humors låga.

Om icke herrar Åvik och Planertz båda haft ett så livligt intresse för jakt och fiske, är det mycket möj-192

ligt, att de aldrig kommit tillsammans, men eftersom de nu en gång trivdes ihopa under sådana utflykter, och eftersom ingenjören var en duktig karl, såg fabrikören med ett visst välbehag på honom, för övrigt icke utan en viss baktanke för dotterns räkning. Han hade trott sig förstå, att den tunge ingenjören, vars lust att något sitta på andra herr Åvik nog förnummit, men vars hederlighet ingen kunde betvivla, var en framtidsman. En sådan skulle kunna sprida en viss glans över familjen, på samma gång som han äntligen finge sin dotters framtid tryggad på ett fördelaktigt sätt. Han kunde väl icke vara blind för olikheterna mellan Märta och ingenjören, men tröstade sig med att tänka på hur olik han själv varit fröken Tabell och hur lyckligt deras äktenskap ändå blivit. Planertz var i alla fall en duktig och framåtgående man ...

Fabrikör Åvik, som tagit på sig ett par blåa glasögon för att skydda ögonen mot vattenglittret, hade just nu berättat en liten historia om en byggmästare, som uppfört ett hus för ett samhälles räkning och därvid gjort sig en ovanligt stor förtjänst. En kommunalman hade förebrått honom detta skinneri och frågat honom, om han inte skämdes för en sådan handling. Byggmästaren svarade ”För femti tusen kan man ju också underkasta sig litet skaml”

— Hahaha, skrattade fabrikör Åvik åt anekdoten, som roade honom övermåttan.

Men ingenjör Planertz föll i djupa tankar, varefter han med grubblande uppsyn sade, att en så otillförlitlig byggnadskontroll för en stads räkning knappast torde vara möjlig att tänka sig. Han undrade vidare, av vad

karaktär den uppförda byggnaden vore och gratu-193

lerade sin egen stad till att med avseende på offentliga byggnader äga personer, på vilka man fullständigt kunde lita. Entreprenadanbuden ingingo ju också i vanlig ordning och ...

Nu stävade båten vackert upp i vind. Några gröna öar passerades; ett enda långt vasstrå stack plötsligt upp, fastän man var ett stycke från land, det raspade båtens sida, dök ned och steg därpå åter upp vid en nigning eller gungning.

— Fall av, Planertz, varnade fabrikör Åvik.

— Har ingen fara, försäkrade den tunge ingenjören med ett lätt leende av överlägsenhet. Grundet ligger visserligen här tätt inpå, men på denna plats uppskattar jag vattnets djup till cirka tre famnar. Det tecken på vattenvegetation, du kanske nyss märkte, torde inte ha varit något annat än en lösryckt vattenväxt. Jag känner mycket väl till denna del av sjön.

— Skraaaaap — hördes båtens kraftiga dementi i samma ögonblick. En lätt törn skakade farkosten, men den gick dock glansfullt över förhöjningen i sjöbotten.

Medan den korta ordväxlingen mellan fabrikören och ingenjör Planertz pågick, och medan kandidat Åvik melankoliskt rökte en cigarrett på mellantoften, hade fabrikören med sina vackra byxor tagit plats på relingen i fören. Han var van att sitta på detta sätt och hade nu börjat att reda den något intrasslade reven. När emellertid båten hastigt tog törn, försvann fabrikören. Man såg endast bakdelen av de rödvita byxorna blänka till avsked.

I det gamla Värmland liksom även annorstädes i Sverige har under århundradenas gång vuxit upp en mängd kraftuttryck, än blänkande som av blått stål, än 13. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.194

svarta som kolstybben och än röda som eld ur ässjor och smältugnar. I skydd av mörka skogar, vid blästerns pustar och dön och vid släggors gång; vid herrgårdens bålar, vars blåa avgrundslågor krupit upp efter drypande silverslevar; vid gamla barska militärers kortspelspartier samt under gesällers stormande samkväm ha dessa vredens vildlockiga barn blivit födda. Fabrikör Åvik kände dem alla, och därtill hade han under gesällåren, då han balanserade på takrännor i skilda provinser, fått det ursprungliga förrådet förstärkt. Allt mindre och mindre hade de under årens lopp kommit till användning, men i detta ögonblick utsände han innan han försvann under vattenytan, ett ståtligt fyrverkeri av svarta, röda, gula, gröna och vita bomber.

Ingenjören reste sig tungt i båten, överblickade med en praktisk mans hela lugn situationen, i det han släckte på skoten. Ett ängsligt fladdrande av seglen uppskakade något den förläste ynglingen. Ingenjören gjorde en rörelse med rodret, varigenom snipan sakta svängde. I ett nu upptäckte han fabrikören, som dök upp lik en dykare i sina blåa glasögon, vilka bibehållit sin plats under fallet.

— Jag skall genast, yttrade ingenjören på sitt metodiska sätt, komma till din hjälp. Avståndet från dig och till båten beräknar jag till omkring tolv meter, men möjligt är ju att detta avstånd ytterligare kan ökas, innan jag kan sätta bestämd kurs och taga den kortaste vägen. — Så däri

Fabrikör Åvik, som var en kraftig man, befann sig ingalunda i livsfara. På grund av sin lätta klädsel hade han ingen större svårighet att hålla sig uppe. Planertz lyckades få båten i hans närhet, men i samma195

ögonblick fabrikören skulle kränga sig upp, tumlade han om på ett oväntat sätt i vattnet, dök under och försvann. När han åter kom upp till ytan, fick emellertid den dystre herr Planertz tag i bakdelen på de skinande bolstervarsbyxorna, och tack vare detta grepp och byxornas styrka kvarhölls fabrikören, som fått sig en för djup klunk vatten och därför ett ögonblick tappade sinnesnärvaron. Inom ett ögonblick var han åter i båten.

Den bleke gymnasisten hade hela tiden stått med uppspärrade ögon och tvinnat en skotända så häftigt, att den nu liknade en korkskruv. Medan det spännande räddningsarbetet pågick, hade han flera gånger känt ett behov att krypa ur sitt eget skinn. Under de närmaste minuterna hördes endast frustningar och spott-ningar i snipan, varefter färden så småningom i lugn fortsattes, sedan även rullspöt blivit uppfiskat.

— Tack, Planertz, för ditt karlatag, sade fabrikören. Det var ett riktigt karlatag! Jevlerimäl

— Jag ber, svarade ingenjören lugnt. Du hade sannolikt inte så mycket luft kvar i lungorna, när jag kom dig till hjälp. Och det är möjligt, att, om ännu ett par minuter till förgått, du hade varit i total avsaknad av syre. Men lyckligtvis känner jag ju till återupplivnings-metoden enligt Strubacks system: armars häftiga växel-rörelser och bågformig kroppsställning samt de berömda tvärgnidningarna. — — —

*

På söndagens eftermiddag stack fröken Åvik ut huvudet genom ett av gårdsfönstren, ty hon hörde faderns röst därnere. Vid sidan om fabrikör Åvik upp-196

täckte flickan ingenjör Planertz och bror Frans, och hon hälsade de återkomna sjöfararna med en nickning och en vinkning. Fabrikören hälsade tillbaka med ett ”goddag, min lilla tös”, och ingenjör Planertz avtog sin hårda hatt till en styv och saklig hälsning, medan broder Frans sakta smet från sällskapet för att avsluta sin avbrutna franska lektion tillsammans med de två trofasta kamraterna, som väntade honom i porten.

— Du må tro, Märta, ropade fabrikören, att jag har varit ute för en sjuhelsikes historia. Jag sitter i båten — den tar törn — jag över ända — nu tar fan bofinken, tänkte jag — men Planertz var med — inte farligt, när man har en karl med i båten — släcker på skoten — hugger tag i baken på de där bolstervars-byxorna, du vet —

Fröken Åvik lyssnade med spänning till berättelsen, och sände en tacksam, men dock något reserverad blick mot ingenjör Planertz, som log ett självmedvetet leende och såg ned i marken, medan fabrikören pratade och pratade. Det är möjligt, att fröken Åvik kände en agitatorisk vilja bakom faderns tal och livliga gester, särskilt som hon redan förut hade tyckt sig från hans sida märka ett visst intresse för att söka närmare sammanföra henne med ingenjören, men hon log endast och sade ”så utmärkt”, ”så förträffligt”, och slog sedan igen fönstret.

Men bakom gardinen iakttog hon, hur på ett litet klädstreck ovanför ingenjörens huvud de rödvita bolstervarsbyxorna fladdrade liksom en kärleksflagg i aftonsolen. ADERTONDE KAPITLET.

D’Artagnan utrustar en expedition för att rädda Edmund från matematikläraren.

Märta Åvik lägger filten över sin sjuke broders späda axel. Hon torkar det mörka håret ur hans panna, lyss en stund på hans oroliga andetag och går att sätta sig vid fönstret med ett handarbete.

t

Mississippi ligger framför Edmund väldig och bred, lysande med en starkt blå färg och överdragen med ett levande nät av silver. Detta silvernät rör sig jämnt, växlande och tindrande på ett tjusande sätt. Det är en frisk sommardag, men vinden är varm, och jätteträden med deras mörka grönska brusar, medan flotten glider fram utefter den höga, tysta stranden. Edmund är orolig för expeditionen, men Tom svarar med sin bestämda gossröst från ett litet tält, vars dukar skälva i blåsten:

— Du kan slå dej i backen på att Huck Finn säkert är i blockhuset. Huck lurar ingen så lätt, och är du av samma skrot och korn som han, kunde du vara värd att få ta fredsdomarn i hand.

Edmund känner ett sting i sitt hjärta. Han ville fråga Tom Sawyer: ”tror du då, att jag icke är det?”198

men han tiger, under det att han kämpar med en stor styråra. Då höres åter Tom Sawyers röst:

— För resten vet jag mycket väl, att du är värd det.

Edmund känner, hur det värmer i hans bröst. Under

hela färden utefter den väldiga flodens strand har han tyckt, att allt varit så märkvärdigt. Allt har en så välkänd, uppfriskande doft, och allt äger ett så gyllene sken, men för varje meter, de ha glidit fram, har en spänning eller glad oro fyllt hans bröst. När Tom nu på sitt rättvisa sätt ger honom det öppna erkännande, som Edmund hemligt eftertraktat, känner han sig mer än glad. A, han vill visa dem! Han vill göra sitt allra bästa. Han önskar, att han måtte kunna utförå ett verkligt stordåd.

Med en lätt törn lägger sig flotten till ro under ett högt snår. Blommor stå därinne i klart lysande färger. Det drar mäktigt i träden.

— Kom fort, ropar Tom, eljest ä vi dödens, för så sant som jag är Tom Sawyer å inte en katt, så är det hans fotspår, som jag ser där i sanden. Indian-Joes spår!

Edmund springer lätt från flotten, hastande i Toms fjät. Han ser den ljusa blusen försvinna därinne bland grönskan. Den fladdrar i sicksack i dunklet. Hur än Edmund skyndar sig, kan han icke upphinna Tom. Han känner tryck över sitt bröst och tyngder i sina ben, och han ropar:

— Inte så fort, Tom! Inte så fort!

Den ädle Tom svänger sin näsduk på ett hemlighetsfullt sätt långt borta i en grön tunnel, men Edmund kan icke uppfatta innebörden i tecknet. Han letar i199

minnet efter instruktion för scouter. Han vinkar till svar med handen i luften.

Nu känner han hopplöshet gripa sitt sinne. Himlen svartnar över träden, luften blir ångande och kvav, och stora, varma vattendroppar, blänkande som tvåkronor, börja falla. Askan mullrar på avstånd. En enda av dessa droppar är nog för att översköljа hans ansikte.

Rådvill ser han sig omkring, landskapet är icke detsamma, värmen pressar honom, och han står övergiven, full av ångest i djungeln. Han blickar upp och ser mot mörkblå moln Chil Gladan.

— Ah, Chil, förtrupp åt Chil! Då Chil har sett mig, är det ingen fara ...

En uttorkad strömbädd lyser grågul, och i detsamma höres spinnandet av en väldig spinnrock. Just när Shere Kan skall taga språnget och den gula tigerkroppen sammandrages, framträder en liten brun gosse med klara, svarta ögon. Han lyfter handen till en scouthälsning, och han går på lätta fötter.

— Din tjuvstryk, ropar han åt tigern. Rör icke Sahib! Du vet, jag hämnas. Du vet, att jag har reda på, var du dricker i månens uppgång, du skabbiga gulskinn!

Åtta vargögon blänka, än klart grönt, än rött, tätt bakom Mowgli Grodan i busksnåren. Edmund gör en styv kamrathälsning tillbaka. Han känner stor glädje och djup vördnad. Med en grym blick och ett dovt morrande försvinner Shere Kan, liksom runne han bort bland mörka och dammiga blad. Hetta och stillhet ... Edmund är generad för det bruna barnet, med200

de svarta, befallande ögonen, men plötsligt lutar han sig fram och viskar till Mowgli:

— Vill du röka? Huck Finn har pipor... Tom skall vara ...

— Röda blomman, röda blomman, klagar Mowgli ängsligt och ser på den väldiga björnen.

— Vad säger Djungelns lag, hördes ett brus runt omkring i den ångande skogen, och i detsamma ringlar den grågula pytonormen fram, en väldig glittrande fjällmassa. Edmund känner dessa kalla ringlar mot sin kropp, som genomisas. Han fryser genom märg och ben på isflaket, som utbreder sig omkring honom under en stjärnlös himmel, och han känner sig domnad i hela kroppen, med skridskor på kängorna. Därute höres det svarta vattnets gång. Döden kommer ...

— D' Artagnan!

Han hör ett rop, och en annan röst som svarar:

— Mina herrar, våren lugna!

— Du har svikit oss! Är blekansiktet skapat med två tungor?

— Var är Tom Sawyer?

Flinthjärta svarar ädelt och allvarsamt:

— Pawneerna vilja icke färga den vite broderns hud röd. Den vite brodern behöver icke vara orolig för sin långa resa. Mer än hundra pawneer skola rengöra hans väg från törnen.

Edmund gripes av djupt vemod, sådant man känner i avskedets stund, när man skall lämna en kär vän eller en älskad strand. Men han vet, att innan han kan tänka på friheten, har han en svår uppgörelse med Siouxerna och deras listige gamle hövding. När som helst kan han falla i deras snaror. Dock tyckas vägarna201

föra till bebodda ställen. Den lille walesarens hus och Sahib Gisbornes vitmenade hydda. Går det på samma sätt i fortsättningen, då är allt väl. Jag har något att tala om för mina scoutkamrater.

Då Edmund stänger grinden till skolan, ser han på planen hela scoutavdelningen stå uppställd. I ledet är en lucka, där han själv borde ha sin plats. Kamraterna se bleka och allvarliga ut.

En liten scout med fladdrande halsduk och äppel-röda kinder störtar fram till Edmund och gör scouthälsningen i ett stramt giv akt.

— Kamrat! Du har kårens aktning. Men ledaren vill degradera dig.

— Du och jag tala samma språk. Jag är av det fria folket i djungeln och Tom Sawyer ansvarar för mig, Huck Finn ...

— Nämn icke detta namn, säger den lille scouten kallt.

Det uppstår rörelse i leden. Oro och förfäran avspeglas i alla ansikten. Ute på gården skrider med högrest hållning och förnäm min den store hövdingen. Han ställer sig framför Edmund. Trots den yviga fjäderbusken och skalperna, som dingla vid bältet, igenkänner gossen ansiktet på sin matematiklärare. Bakom pincenén stråla två satiriska ögon.

Edmund tar av sig skolmössan och säger ur sitt hjärta.

— God jakt för mig och dig!

— Tam trå taram, småsjunger läraren spefullt. Det är David, som har vakten och inte du. Därefter utkastar han blixtsnabbt:

— Vid 1918 års slut utgjordes statens järnvägar fem202

miljoner, miljoner... hela deras byggnadskostnad uppgick ... miljoner, miljoner ... hur mycket utgjorde byggnadskostnaderna pr kilometer ... Tram-taratam! Svara!

Ett vredgat sorl uppstår bland kamraterna. Ingen rör sig. Edmund förstår att hövdingens liv hänger på ett hår. Denne står emellertid lika stolt och spefull:

— Nästa exempel:

— Peter Olssön, Peter Olsson äger trettio, trettiotre hektar fyrtio ar jord ... Sven Olssons egendom utgöres miljoner, tusen hektar. Hur många hektar äger den förre mer än ... Bråkdelar! Svara!

Nu uppstår buller bakom den store hövdingen. I folkhopen, där det virvlar eller böljar av gråa blusar, och vilken än sluter sig, än åter öppnar sig, urskiljer Edmund snabbt en liten flock ryttare. Med en glädjeblixt i hjärtat känner han igen de tre älskade vännerna. Ah, d’Artagnan, ropar han. Käre d’Artagnan!

— För fan, för fan, smattrar den välkända rösten. Måtte vi inte komma försent. Nu i sporrsträck! Hitåt, musketörer! I konungens namn!

Edmund förstår, att d’Artagnan upptäckt honom. Det trummar av hästhovar, sabelbaljorna skramla, och åter höres den metalliska stämman. Fyra ansikten, dammiga och svettiga, komma närmare.

— Ah, ropar d’Artagnan, och sätter sina örnblickar i Edmund. Det fanns då rättvisa i himlen!

Matematikläraren drar sin värja och betraktar musketören, som brådskande stiger av hästen, med hånande min.

— Det är jag, som väntat på eder, min herre. Är ni färdig? Taratam!203

Han ler spefullt och sätter handen i sidan.

d'Artagnan uppviker omsorgsfullt sina manschetter och går tillväga med den långsamhet, han alltid plägar iakttaga vid affärer av detta slag. Matematik-läraren kastar en besynnerlig blick omkring sig.

— För tusan, smattrar d'Artagnans röst, i det ban tar ett språng mot sin fete och gäckande motståndare. Nu fastnaglar jag eder! Som en orm, min herre! Mordieu!

Edmund ryser av fröjd, men blixtsnabbt griper matematikläraren honom i håret, drar honom in genom den lilla tapetdörren, som öppnat ett svart gap. Dörren slutes.

Ett vilt och olycksbådande hånskratt höres från lärarens läppar. I en blick ser Edmund genom klassrumsfönstret d'Artagnan förfärligt manövrera med värjan. Aramis biter sina läppar blodiga! Portos sliter hela nävar av sitt hår.

— Ve över oss, som låtit honom omkomma, klaga de tre musketörerna.

Men d'Artagnan ropar:

— Hitåt, mina herrar! Låt oss spränga denna dörrl

Mordaunt sätter sig till ro i katedern, slår handen

i bordet och ryter:

— Den, som i sådan lek ej dödas, han dödar!

Nu virvla frågorna med svindlande, fasaväckande siffror, blandade om varandra:

— Tre tusen trettio arton gånger arton? Nå! Tara-tam! Ättiodelar åttondelar genom gånger trettiosex? Nå! Pam! Pim! Pom! Svara! Sjuttio gånger genom två tredjedelar. Fyra äpplen delas! Nå! Svara! Tara-tam!204

— Hitåt, hitåt, musketörer, kvider Edmund och reser sig upp i sängen med ett matt stönande. Gossens svarta hår är tovigt av svett och hans bröst flämtar, då systern med sakta steg går fram till hans bädd.

— Vill min älskling något?

— Ä, svarar Edmund och ser sig omkring med trötta och övergivna blickar. Kan jag inte få tala med d'Artagnan--
-

*

Men den store doktorn kommer och lutar sig över gossens bädd. Han samtalar därefter sakta med Märta Åvik, vars bleka anlete de kloka och klara ögonen hastigt men upppiärksamt granskar.

— Fröken Åvik skall vila sig, säger doktorn. Ni skall avbryta tjänsten som sjuksköterska hos er lille bror och fara till en plats, där ni kan få ro och lugn. Det är alldeles säkert, att fröken Åvik behöver det.

Märta är också mycket trött, tröttare än hon själv vet av. När föräldrarna höra doktorns mening, bli de oroliga och vilja påskynda dotterns avresa, men hon har svårt för att skiljas från Edmund.

Till sist beslutar hon sig för att fara bort en tid och vila sig på en plats, som icke ligger så långt borta från föräldrarnas hem och broderns sjukläger. NITTONDE KAPITLET.

En flagga på halv stång och en ödesdiger badning.

Arkitekten Gren stod bredbent på pensionatet Koluddens gräsplan och drog i flaggstångssnöret, som trasslat in sig i toppen. Snöret smällde och slog, och flaggan ville icke gå upp mer än till hälften. Den tystlåtna värdinnan, som räknade linne inne i ett rum, vars fönster vette åt planen, gluttade ut genom rutan för att se efter, hur flaggupphissningen skulle lyckas,. Eftersom man mera fäster sig vid en flagga, då den utvecklar sitt kors och sina böljor på halv stång, än när den i vardaglig festlighet smattrar i höjden, levde hon sig verkligen ett ögonblick in i arkitektens besvärligheter.

Nästan icke ett moln fanns på himlen, vinden kårade behagligt och björktopparna böjde sig lätt, blandande gråa och gröna färger i ett vimmel. Det var en festdag i naturen och särskilt en festdag på pensionatet, ty aftonen förut hade det blivit uppdagat, att fröken Gullan Dykare skulle fylla år dagen därpå.

Men flaggan ville icke lämna sin plats på stången. Det kunde visserligen vara en ögonfröjd att se den blåsa så vackert på nära håll, men värdinnan kände plågsamma känslor, emedan hon ville tyda detta missöde206

som ett varsel om olycka. Hon öppnade fönstret, och glömde därvid bort det siffertal, hon nyss kommit till vid linneräkningen.

— Lyckas det inte arkitekten? Skall jag kanske skicka efter August, frågade hon.

Den nu nämnde, hittills osynlige mannen var en smed, som bodde ett stycke från pensionatet. Han tjänstgjorde endast oregelbundet där, mest när det rörde sig om båtar, som slitit sig loss, buteljkorkar, som voro omöjliga att få upp, eller när en hemsk och farlig luffare blivit sedd i skogen.

— Det ska nog gå till slut, mumlade arkitekten, som, halvt bländad av sol, blinkade mot flaggstångens gyllene kula. Det ska nog gå, det ger jag mig elva lus på!

De två äldre damerna, vilka brukade virka häftigt och titta ned, sutto i detta ögonblick på den gröna soffan framför huset intill den två meter höga häcken. De hade åskådat arkitektens ansträngningar utan att yttra ett ord, medan deras händer häftigt arbetade och långa, vita broderiormar skruvade sig fram över deras knän. Nu sade den ena damen, dock utan att se på den andra:

— Vad betyder det?

— Olycka, svarade den andra kort. I mitt hem betydde flagga på halv stång begravning.

— Naturligtvis — om det är begravning så!

— Nej, när det inte var begravning. Som nu.

Flaggstångssnöret smällde överljutt, när arkitektens

kraftiga, bleka händer rappade det mot stången, men hur han än arbetade och drog, hängde flaggan där den hängde.207

I dag hade en flock nya gäster anlänt till pensionatet, däribland en ofantligt lång fotografiskt intresserad herre med en väldig kamera och en svart sammetsduk, den han redan under nervösa och ivriga rörelser hunnit ställa upp på en massa platser i pensionatets närhet, en rund kassörska i femtioårsåldern med livliga och snälla ögon och därtill två eller tre yngre damer, bland dem en smärt och blek flicka med behagliga men sorgsna drag. Denna senare föreställdes som fröken Märta Åvik, när presentationsceremonien ägde rum på förmiddagen, och arkitekten Gren bockade sig djupare än förut och syntes bli mera intresserad för henne än för de andra damerna, vilka vid detta laget borde ha hunnit att trötta ut honom. Arkitekten hade, tålig som en pudel, följt dem på deras promenader och även måst anträda vägen till badstranden ett flertal gånger. Kanhända hoppades han på ett angenämt ombyte. Vad Cello beträffar, befann han sig i dag på pensionatet sista dagen och hade sedan morgonen varit sysselsatt med fiske tillsammans med Pensionatskurken.

Ut på planen stormade nu en skara damer. I täten för flocken dansade fröken i sjömansblusen, och bredvid henne syntes jubilaren, fröken Gullan Dykare. De två systrarna klappade i händerna, när de sågo flaggan, men fröken Pylman fäste betydelsefullt på födelsedagsbarnets blus en liten blomma, nyss plockad i gräset.

— Här är det enda du får av mig, sade hon lågt, men fullt hörbart för alla de närvarande. Men denna blomma skall du gömma, barn, ty den har vuxit vid naturens bröst, och jag fäster den nu vid ditt!

Bakom skramlade i detsamma två flickor i vita för-208

kläden med stora brickor, och tillredelserna för kaffe-drickningen började.

— Men se, utropade fröken Pylman, flaggan på halv stång 1

— Jag kan, anamme mina fattiga styvrar, inte få upp den, utbrast arkitekten förtvivlad. Knuse mej!

Nu tittade verkligen de två virkande damerna upp, ty de hade aldrig hört så märkvärdiga och fula ord från någon av ställets pensionärer. Men arkitekten mas-serade sina händer efter ansträngningen och tog därefter med valhänta rörelser ursäktande av sig sin hårda hatt sägande:

— Jag har gjort vad jag kan, men nu orkar jag inte mera. Den må sitta, där den sitter. För resten betyder det nog lycka.

— Det har jag aldrig hört, sade damen i sjömansblusen.

Men födelsedagsbarnet såg sig förstämd omkring.

— Det är riktigt hemskt, sade hon, men fick i detsamma syn på värdinnan, som hämtat smeden August.

Denne var liten, krokryggig och svart, men den friska färgen sken genom sotet i hans ansikte. Han dreglade tobak, som rann ner i två strängar på den vita skepparkransen kring hakan. August såg med kännaremin på flaggan och stod blinkande och eftersinnande en lång stund.

— Rädda oss, söte herr August, utropade födelsedagsbarnet och klappade försiktigt den svarte smeden på ryggen. August log ljuvt med pipan i sin sneda mun, medan tobaksdreglet rann.

— Allra raraste fröken, sade han. Jag ska göra vad som är till att göra.209

Medan kaffedrickningen pågick, gjordes diverse antydningar, som gällde herrarna Erlandsson och Uddberg, vilka ju icke voro tillstädes. Man tyckte, att dessa rymlingar, som visste lika bra som de andra, att en födelsedag firades på pensionatet, på något sätt bort låta höra av sig. Just som ett par vassa ord föllo från de båda virkande damerna, medan värdinnan höll sig tyst och de övriga glammade eller skramlade med koppar och fat, kom en liten gosse utan mössa och med bara fötter springande på den smala stigen från sjön. Han stannade förvirrad på gräsplanen, men fortsatte därefter fram till bordet. Värdinnan kände igen gossen, som var son till strandägaren Karlsson på andra sidan vattnet. Hon greps av oro.

— Gud, var det enda ord, som hon helt sakta yttrade, i det hon tänkte på den olycksbådande flaggan och de båda fiskarna.

Men gossen lämnade henne helt lugnt ett ganska stort, platt paket.

— Till fröken Gullan Dykare, utropade värdinnan förvånad.

Födelsedagsbarnet grep med iver paketet, och då hon rev upp papperet, befanns det innehålla en krans av näckrosor, vid vilken var fästat ett litet papper, vars innehåll födelsedagsbarnet högt stavade igenom:

Ute på vaggande hav ur Sjöjungfruns drypande armar rövade fiskarna två en krans såsom minne av dagen. Här presenterar den sig med näckrosor vita och sköna. Blomma och blad sin hyllning med fägring i tysthet ju

giva

14. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängde».

X210

likasom fiskarna två sin hyllning i hurrarop skänka ute på Adrias hav, där havsdjuren böla och storma. Evoel Vivatl

Bengt Erlandsson. Alexis Uddberg.

— Nej, sade fröken Pylman, denna dikt förstod jag mig verkligen icke på. Den doftade icke av själ.

— Välment, välment, sade födelsedagsbarnet och lade näckroskransen vid sin sida.

De två virkande damerna tittade ned, medan deras händer nu arbetade mycket ivrigare än förut. De utbytte några korta repliker helt lågmält men hastigt som vid häftig skottlossning:

— Det sista, hörde du?

— Nej!

— Inte jag heller!

— Evå, vad betyder det?

— Vet inte.

— Vad var det, som han sa, att det böla?

— Usch, ja!

Smeden August hade ett ögonblick avlägsnat sig — han gick blott tre steg i minuten — och skulle på köksbordet intaga en förfriskning, innan han åter granskade flaggstångssnöret, som ohjälpligt tycktes ha fastnat i topptrissan. Följaktligen hängde flaggan fortfarande i samma ställning, när festligheten nådde sin avslutning, och när yra hurrarop höjdes kring jubilaren.

Solen brände varm, och badande i svett skingrades sakta sällskapet. Fröken Gullan Dykare, systern i sjömansblusen och fröken Pylman stodo i en ring om-211

kring den stackars arkitekten, som med summa tålamod som tidigare lyssnade till damernas begäran:

— Och nu, rara arkitekten! Följ oss genom skogen till badstranden. Gå nu med i dag, Pyllan, uppmanade de båda andra fröken Pylman.

Denna yttrade med betänksam min, att eftersom det var Gullans födelsedag, ville hon icke neka att följa med. Men hon menade, att då kunde väl ytterligare några av de kvinnliga pensionatsgästerna följa festföremålet.

— Det blir ett triumftåg, sade hon till sist, ett riktigt härligt triumftåg genom skog och mark!

— Ja, ja, utlät sig den beskedlige arkitekten med ett flin. Ett triumftåg. Bravo!

Fröknarna Sandelin, tvenne systrar, som mest promenerade för sig själva eller brukade ligga och läsa i backarna, följde med, och till tåget slöt sig dessutom fröken Märta Åvik jämte ytterligare ett par av de nykomna yngre damerna. Arkitekten liknade en herde mitt bland hoppande och skuttande lamm- De två systrarna Dykare utförde samma glada dans som vanligt bland ljung, hala barr och trädrötter framför honom, och någon av de andra damerna livades av stämningen, varför de togo varandra om livet, gingo i kedja och försökte små danssteg. När sällskapet nått fram till stranden, uppstod bland de damer, som icke förut varit med, en djup tystnad, och de tittade litet generade på arkitekten. Blickarna uppfångades av systrarna Dykare.

— Ack, flickor! Han är vår beskyddare! Han tar hand om våra nipper och väntar bakom en buske som en gentleman. Vi känna honom!212

Efter denna livliga försäkran, och sedan fröknarna Dykare avfyrat et I pur ögonblixtnr mot arkitekten, försvunno damerna under fnitter och glam bakom strandsnåren. Efter en stund mottog arkitekten Gren tvenne händer fulla med ringar, halsband, armband och broscher. Fröken Åvik överlämnade ett litet anspråkslöst smycke av guld i hans hand, såg på honom med sina mörka, vänliga och sorgsna ögon, i det hon sade:

— Snälla arkitekten, var riktigt rädd om detta. Det är mormors guldhjärta 1

Hälsande som vanligt, försäkrande och leende som vanligt, gick arkitekten till ro vid busken, avvaktande tittningarna i strandsnåren.

— Ni tittar väl inte, ropade också efter några ögonblick fröken Sonja Dykare, i det hon stack fram hals, axlar och armar.

— Ånej, ånej, hördes arkitektens trygga röst bakom det gröna.

— Inte titta, skrek födelsedagsbarnet muntert och upprepade systerns rörelse.

— Visst inte, å, visst inte, hördes åter arkitektens monotona försäkran från gömstället.

Ännu ett rop ljöd, men denna gång från vattnet.

Det kom från ett par kvinnoröster, vilkas ord knapphändigt fördes fram till herr Gren av vinden. Rösterna klingade på avstånd:

— En riktig gentleman ... beskyddare ... TJUGONDE KAPITLET.

Far i Skåpet.

Sedan arkitekten Gren ordentligt stoppat ned damernas nippei i sin ena rockficka, satte han sig som en sann hedersman bakom en porsbuske, vilken hela tiden darrade för lätta ilar från sjön. Han satt under några minuter alldeles stilla, medan han betraktade sina fötter, men denna förströdda granskning gjorde han icke därför, att fötterna voro så ovanligt stora och breda, utan därför, att de voro de enda levande föremål i närheten, han kunde fästa sina ögon på, eftersom han nyss stuckit ned båda händerna i rockfickorna. Fötterna, iförda blåa smärtingskor, voro i en oavlåtlig rörelse, liksom skulle de, alldeles oberoende av den övriga kroppen, ha sökt springa sin väg i all ensamhet. Nu reste sig arkitekten sakta upp, lade ficklocket över högra fickan och stirrade med en lång blick utåt sjön, därifrån han kunde höra plask och skrik. Sedan han även sökt skymta en flik av den del av viken, där de badande höllo till, icke för att få se en flygande nymf hoppa ned i fradgande böljor från en klippa, utan endast för att försäkra sig om, att damerna verkligen ordentligt voro i gång med sin badning, blevo arkitektens rörelser något hastigare. Han blev egentligen en helt annan människa. Nästan halvspringande214

begav han sig från badstranden och dök ned i en liten däld, bakom vars buskar ett glimmande föremål skymtade bland lövruskor. Arkitekten tog fram detta föremål, som var en cykel, vilken han sedan släpade över ganska kuperad terräng, och härunder frampressades rätt ymnigt med svett på hans panna. Kommen till stora landsvägen, som gul utbredde sig framför honom, måste han taga upp en hlårutig näsduk och torka av sitt kortklippta, bleka huvud, innan han satte sig på cykeln. Herr Gren var nämligen ovan vid kroppsrörelser; han hade länge fört ett makligt och stillasittande liv.

Nu snurrade hans tankar lika snabbt som cykelhjulet, medan han var på väg mot järnvägsstationen. En gång stannade han cykeln, tog av hatten och torkade åter svetten ur pannan, varefter han fortsatte färden. Röda stugor med skällande hundar utanför, gråa och ensamma lador, små ilande skogsbäckar, sten-gärdesgårdar och vilande kreatur på gröna ängar dansade honom förbi. Med tillfredsställelsen, som han kände över sitt lättfångna gods, blandade sig jaktiver och även något vemod. Sedan han utsläpptes från Långholmen på våren, hade han icke förövat någon stöld förrän just denna dag. Och det skedda betydde spänning och ny påpasslighet i stället för bekvämlighet och ro. Egentligen hade förut straffade Holmsund-Holmsen-Grön kommit till vilohemmet för att njuta av naturens frid, och hans inbitna yrkesvana hade endast två gånger förut frestat honom att på pensionatet treva över ett par lås och öppna en kvarglömd handväska i hallen. När Holmsund-Grön första gången följt de två damerna till badstället och där fått mot-215

taga deras nipper, hade han flinande suttit och vägt de gyllene föremålen i sina händer. De skulle bara ana, tänkte han. Men den gången var frestelsen lätt att övervinna, dels emedan det var sådana bagateller, han hade fått till förvaring, dels emedan han verkligen önskade någon tids vila från ett arbete, som på sitt sätt ganska hårt frestade även vana nerver. Holmsund-Grön hade dessutom en viss känsla för naturen; bland trädens grönska och fåglarnas kvitter var det behagligt att vara, när verksamhetsbegäret ändå hade slappnat något för tillfället; de ljusa nätterna försvårade dessutom arbetet. På detta sätt älskade Holmsund sommaren för skönhetens skull och föraktade den för de ljusa nätternas skull. Han brukade sällan arbeta vid denna tid på året, fastän han icke var okänd för sina försök att stjäla i våningar mitt på ljusa dagen.

Far i Skåpet, så kallades Holmsund-Grön i polisen, använde vid sina expropriationsföretag helst tiden mellan två och fyra under mörka nätter, och sitt sällsamma vedernamn hade han just erhållit på grund av en sådan expedition för några år sedan. I ett hem, där frun för tilfället var ensam hemma, emedan husfadern var borta på en högtidsloge, som skulle föra honom elt trappsteg närmre de eviga sanningarna, hade Far i Skåpet brutit sig in

sent på natten. Just som han var i färd med att undersöka silvret i matrummet, hörde han en kvinnoröst oroligt ropa på avstånd. Tjuven log då ett mjukt skutt ut i det närliggande köket, där han tillsvidare gömde sig bakom en skåpdörr. Kvinno rösten hördes emellertid mycket tydligt genom den lilla trevna lägenheten:

— Är det far? frågade sopranen.216

— Ja, svarade den fintlige expropriatören. Det är far.

— Var är du, sporde kvinnostämman.

— I skåpet, svarade tjuven, med en så hederlig stämma som möjligt.

— Smörgåsar är framställda i matrummet. Vad vill du ha?

— Sill, svarade den dova rösten.

— Ni måste ha varit bra söta i logen i kväll. Du låter laddad, gubben lillal Vem höll talet för hemmet?

— Det gjorde jag, svarade efter någon tvekan tjuven.

— Gjorde du? Det har väl aldrig skett förr. Vem talade för kvinnan och barnet?

En stunds tystnad uppstod, varefter Far i Skåpet, som nu beredde sig att låsa sängkammardörren, när han förstod, att mannen icke var hemma, vårdslöst svarade:

— Det gjorde jag också.

— Usch, vad du låter märkvärdig, oroade sig frun. Kom i jesse namn ut, så att jag får se på dig!

Men just då hade mannens steg ljudit i tamburen, och den visserligen något upprymde, men ändå snar-tänkte husfadern lyckades efter litet besvär få fridstöraren inlåst, tills polis hann anlända. Till den listige och förslagne Far i Skåpets egenheter hörde nämligen, alt han var handfallen intill förlamning, när han blev överrumplad, och därtill, att han var något skrockfull.

När nu Far i Skåpet under gårdagen hört talas om, att flera damgäster skulle anlända på morgonen, hyrde han sig en cykel och angjorde vid styret sin lilla väska av fernissad papp, varefter han lade cykeln i den stilla dungen vid stranden. Han ville se, lnir sakerna skulle217

komma atl utveckla sig vid badningen för dagen. Aili gick mycket lyckligare och ledigare än Far i Skåpet kunnat beräkna, och han hade ju till på köpet själv lockat flera damer att följa med och bada, medan beskyddaren tog hand om deras värdesaker.

Holmsund kunde icke låta bli att le, när han tänkte på, hur de lastat på honom alla dessa små föremål, vilka tillsammans representerade en betydande summa i pengar. Men samtidigt kände han en viss ledsnad, icke så mycket för att vara på jaktstigen fortare, än han beräknat, utan därför, att en av de unga damerna mycket hade slagit an på honom. Denna dam, som var den unga, bleka fröken Åvik, hade ett mycket behagligt yttre, och han kunde icke riktigt glömma, när hon sett in i hans ögon och med sin vänliga, allvarliga stämma bett honom taga väl vara på mormors guldhjärta.

Far i Skåpet tänkte nu, medan de två stora, blåa smärtingskorna vilt trampade cykeln, som rullade backe upp och backe ner mot stationen, under det han skymtade naturen i ett virrigt sammandrag, att det varit bra behagligt, om han kunnat få tillbringa några dagar på promenader tillsammans med fröken Åvik. Vad mormors guldhjärta beträffar, så var ju detta bara en affär, som måste ha sin gång.

— En grann liten råtta, mumlade Far i Skåpet.

Nu såg han en brädstapel komma emot sig, därefter en större skorsten, därefter ett rött magasin och slutligen stationshuset. Han gick in i skogen och ställde cykeln vid en buske, sedan han avlyftat den lilla väskan, och hade just anträtt sin snabba vandring mot stationsbyggnaden, då han med ens stannade. Tjuven gick ett stycke längre in under de höga träden,218

varigenom det var omöjligt för någon att iakttaga honom från landsvägen, varpå han ur fickan drog upp det blänkande, mångskiftande godset. Far i Skåpet letade en stund bland föremålen och tog slutligen fram en tunn kedja, vid vilken ett guldhjärta var fästat. Hastigt tog han av sig röck och väst och hängde därefter om halsen över sin svarta sportskjorta av satin det lilla smycket, påtog åter de två plaggen och ilade nedför backen den korta vägen till stationen.

Det skall bringa lur, tänkte den skrockfulle förbrytaren för sig själv. Hon var en grann råtta!

*

— Tittut, ropade den livsglada fröken Sonja Dykare nere vid badstranden, i det hon stack fram huvudet bakom en videbuske. Tittut, arkitekten!

Men arkitekten Gren svarade icke.

— Var har vi vår beskyddare, ropade fröken Gullan Dykare strax därpå. Hallå, arkitekten!

Men från arkitekten Gren hördes alltjämt icke något svar.

— Stören honom icke, små fåglar, hördes fröken Pylmans själfulla stämma. Han kanske ligger och betraktar naturens skönhet, ty vid dess hjärta är gott att vila.

— Ä, inte är han väl någon svärmare heller, sade den friska fröken Sonja Dykare.

— Det är han nog, yttrade fröken Pylman, ty hans ögon ha ett glitter av svärmeri eller av längtan, men ni, små tanklösa varelser, ni endast pladdrar utan atl se. Arkitekten Gren är djup.219

Molnen började att skymma solen; det kårade på vattnet, och några kalla pustar satte fart i påkläd-ningen. Snart voro alla damerna färdiga och nalkades nu i samlad tropp den plats, där arkitekten skulle vänta med deras nipper.

— Hall-å, ekade rösterna genom skogen och över vatten och strand. Hall-ål

Men arkitekten lät icke höra av sig, hur mycket man än ropade, och alla ansträngningar att försöka uppfånga ett fjärran fotsteg i ljung eller en klacksmäll mot en bergknalle voro förgäves. Då sade fröken Pylman:

— Kanske han är en av dessa skälmska naturer, av vilka världen är så full?

— Kom fram, herr skälm, kom fram herr spjuver, ropade de tvenne glada fröknarna Dykare.

Trots att titeln skälm ju var betydligt mera passande till Far i Skåpet än titeln arkitekt, förblev även denna uppmaning obesvarad av damernas beskyddare. Nu uppstod oro, men icke mer än oro, ty ingen kunde misstänka det rätta och förfärliga sammanhanget. Damerna dröjde ännu en stund på platsen och företogo även en liten skallgång med kjortelfladder och glada skrik, men utan att kunna avlocka arkitekten Gren ett ljud, som röjde hans vistelseort. Till sist undrade fröken Åvik, om han icke kunde ha skämtat, fastän hon själv tyckte, att det i så fall var ett mycket dumt och opassande skämt.

— Han kanske har gått i förväg för att skrämma oss vid en vägkrök eller så, gissade hon.

— Det märks, att fröken Åvik är ny här på platsen, sade fröken Eleonore Pylman. Annars skulle inte220

fröken Åvik hysa en sådan misstanke mot arkitekten Gren.

— Men fröken Pylman sade ju för en stund sedan själv, att han kanske var en skälmsk natur, replikerade fröken Åvik något sårad.

— En skälmsk natur, må så vara, en glittrande glad, en yr natur, men inte en plump, bästa fröken Åvik. Ånej, varken fröken Åvik eller ni andra känner herr Grens sinnelag, fastän flera av er varit så pass mycket tillsammans med honom. Men jag, som ni kanske tycker är en egoist, och som mest går ensam för mig själv, jag kanske ändå förstår honom bättre Vem vet? Men Gud, så jag talar! Detta låter, som om jag ville berömma mig själv. Å, tro inte det, bästa, söta, tro inte det!

Under gissningar och rop vandrade damskaran sakta mot pensionat Koluddens hus, vars svarta, utskurna

gavelbyggnad snart skymtade bakom löven. Nu stack flaggstången upp, och alltjämt utvecklades den stora flaggan av vinden från stångens halva höjd. Det var som om denna syn, över vilken man tidigare endast i förbigående uttalat sin olust, kommit damernas sinnesstämning att slå om från oro till misstänksamhet och från misstänksamhet till förskräckelse. Alldeles i närheten av flaggstången fingo de emellertid sikte på Pensionatskurken, som genom sina pincenéglas fäste ett par filosofiska blickar på dem, innan han förbindligt hälsade. I handen höll han en stor klyka full med abborrar, och bakom honom nalkades Cello med en ung gädda, som han triumferande släpade i ett snöre. Värdinnan skyndade i detsamma ut ur huset, och nu började åter presentationen. De båda herrarna hade221

ju icke varit i tillfälle att förut lära känna de nykomna damerna, eftersom de lillbringat hela dagen på sjön. Sedan den officiella hälsningsceremonien var överstökad och Cello fäst en allvarligt granskande blick på fröken Åviks bleka och trötta ansikte — han erinrade sig nu tragedien med den lille gossen — ropade fröken Gullan Dykare:

— Var är arkitekten Gren?

— Han följde ju med damerna, svarade värdinnan och skyndade förvirrad upp i huset.

— Han är försvunnen!

— Borta!

— Han har våra ringar och klockor!

— Är han inte här?

— Jo, han är här, sade den oroliga fröken Gullan Dykare. Han har gömt sig! Ni ler, herr stins, ni ler, herr stins!

— Herr Erlandsson ler också! Vår nyhetsförmedlare ler också!

Men Pensionatskur ken log icke och icke heller Cello. Den senare blev ivrig och nyfiken och utkastade ett par hastiga frågor om hvad som hade passerat. Sedan skyndade han upp i huset och bad värdinnan föra honom till arkitektens rum. Detta var tomt; icke ett klädesplagg, icke en väska fanns kvar.

Cello begav sig åter ut på gräsplanen, med en hast, som om han blivit sparkad utför trapporna.

— Nej, men, mumlade han, alldeles het i ansiktet. För tusan, det är väl ändå omöjligt!

— Vad är omöjligt, frågade Pensionatskurken med djupsinnig min.

— Jag vågar icke säga det, sade den försiktige jour-222

nalisten, men följ mig in. Om damerna väntar ett ögonblick!

När de båda herrarna kommit för sig själva, bultade Cello med knuten hand Pensionatskurken på axeln, i det han yttrade:

— En tjuv! Vad sägs, herr Pensionatskurk?

— Quid i hellvitte nunc? ... Men är arkitekten en tjuv eller är han icke en tjuv, så måste han, per fas et nefas, tillrättaskaffas! Ring till stationen, mitt eget kommunikationsverk, för tusan!

När Cello hade ringt till järnvägsstationen, kunde han meddela, att en person, som alldeles liknade den beskrivning, journalisten givit på arkitekten Gren, för en stund sedan avrest med tåg söder ut.

— Länsman och polisen, voro Cellos nästa ord, och en stund därefter var han försvunnen på en timme, under vilken tid Pensionatskurken med den största vältalighet sökte lugna damerna och särskilt värdinnan, som var nästan otröstlig. När Cello återkom, väntade man ännu fåfängt på den försvunne herr Gren. Cello tog Pensionatskurken avsides och sade:

— Ja, saken är klar!

Pensionatskurken svarade med lugn min men med klagande stämma:

— Mea culpa, mea culpa! Alltsammans är min skuld. Reflexionen dödar aningen, o broder, och i samma ögonblick förvandlas ett människohuvud till ett kålhuvud.

— Vad menar du?

— Kring denne man stod förvisso en atmosfär av olust. Jag tycker mig ännu kunna se hans stora, rörliga händer, hans liksom i oro flackande ögon och hans223

svarta sporlskjorta. Men jag lät reflexionsdjävulen laga överhanden och bortdriva de aningar, som spirade inom mig. Interdum dormitat bonus Homerus!

Eftersom för ögonblicket intet vidare var att göra, då polis blivit alarmerad i alla riktningar, återstod endast att söka trösta de bedrövade damerna. Litet längre fram på aftonen fick också Cello se en ovanlig tavla vid den stora soffan på gräsplanen. I dess mitt satt Pensionatskurken med fröken Gullan Dykare på ena sidan och fröken Sonja Dykare på den andra; han höll dem i händerna, under det sköna och tröstande ord, blandade med klingande latin flödade från hans läppar. I gräset framför denna grupp, som kunde ha föreställt Trösten i sällskap med Bedrövelserna, satt fröken Eleonore Pylman och blickade tårögd upp i Pensionatskurkens anlete, där de milda Johannes-blickarna skeno.

Men Cello stod på planen, full av vemod, och samtalade med fröken Märta Åvik. Med deltagande såg han in i hennes ögon, medan hon berättade om mormors försvunna guldhjärta, och hans eget hjärta sved av grämelse över att han måste resa dagen därpå.

Som smeden August meddelat, att endast en nedtag-ning av flaggstången kunde medföra en ändring i flaggans olycksbådande läge, frasade över deras huvuden den stora duken alltjämt på halv stång. TJUGUFÖRSTA KAPITLET.

Svart mässa.

Med en välskriven och dramatisk skildring på fickan, i alla detaljer speglande förloppet av stöldhistorien vid badstranden, återvände Cello till sin plats. Efter att förut telefonledes ha lämnat en kortare redogörelse till sin tidning, kom Cello till Notischefens bord med ett paket, som han framlade med anspråkslös min, sägande:

— Vill du ha några detaljer om händelsen vid Kol-udden, så finns det här.

— Om ja vill hal Frågar den rike Atanasius den fattige Skorstensfejaren, om han vill ha gyllene Korn! Detta blir tvenne spalter, vid Catarina av Medicis ylle-byxorl Jag vill bara säga dig, att det här har du skött elektroelegabeltl

Om Cello emellertid var belåten över att efter semestern kunna göra ett så lysande återinträde på redaktionen, kände han likväl en underlig svävande känsla i sitt bröst. Det skulle ha varit en lyckokänsla, om den icke samtidigt hade smärtat honom. Den skulle ha varit en hel och full smärta, om den icke samtidigt varit behaglig och framkallat vackra tankar. Herr Erlandsson överraskade sig upprepade gånger med att i fantasien se en flaggstång, från vars halva höjd en väl-225

dig flagga böljade, liksom den varit hissad till sorg, och under denna flagga såg han en ung flicka med ett blekt, intagande ansikte. Det var fröken Åvik, sådan han sett henne den sista förvirrade eftermiddag, han tillbringat på pensionatet. Vilken skada, att...

Men snart skulle han få annat att tänka på. En dag när Cello ringde till fondmäklaren Anker och som vanligt till denne ämnade ställa alla sina tröttande frågor, fick han utan några mjukare förberedelser veta, att Västerviks Sågblad fallit med tio kronor på en gång.

— Fallit, upprepade Cello i mycket förorättad ton. Det var väl inte meningen 1

Cello igångsatte nu för första gången sin subtraktionsmaskin och sjönk ned i djup förtvivlan. Marschen mot målet hade blivit fördröjd. Först kände han besvikenhet och därefter vrede stiga upp inom sig.

— Du sade jul Du skulle ju vara en så kallad initierad, yttrade Cello till fondmäklaren, i det han sökte nerpressa ilskan under sina ord, som om han med en filt sökt kväva en framdykande röd djävul.

Med stort tålamod tog den undergivne Anker emot denna pil i sitt bröst, särskilt som han, alltsedan kursfallet, erhållit daglig övning i att bli beskjuten.

Cello, som icke på länge varit på besök hos familjen Olsén, där musikaftnarna blivit inställda, och där sista soarén — om man nu kunde kalla den så — hade liknat en börs, ringde till direktören för att få stöd och tröst. Men herr Olsén hade, jämte sin fru och några optimistiska spekulanter, företagit en långfärd i en svit bilar. Karl Ludvig var också oanträffbar, och Första fiolen tjänade det ingenting till att tala med, eftersom han saknade affärsallvar och ansvarskänsla. 15. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.226

Äntligen en dag uppenbarar sig Karl Ludvig i Cellos bostad. Den brede och fete mannen såg ut, som om han nyss intagit den tunga måltiden av ett par femtio-kilosvikter. I andlig måtto hade Karl Ludvig även gjort så. Han kom med nyheter, vilka tyngde på hans själ till den grad, att de korta, kraftiga benen endast förmådde gå med halv fart.

— Goddag, gamle vän, hälsade Cello med falsk glättighet för att liksom söka undandriva det hemska allvar, som återspeglade sig i Karl Ludvigs dystra sätt att uppträda.

— Gödda, gödda, hälsade Karl Ludvig med ett främmande tonfall. Vell du löva mej en sak?

— Allt vad du vill, lovade Cello med en skräckens beredvillighet. Alltl

— Lövar du mej då att inte bli orolier?

Uppmaningen var överflödig såtillvida, som Cello

redan var så orolig han kunde bli. Genom frågan ökades journalistens spänning och ängslan ytterligare, men det bleka leende, som svävade över hans läppar, tycktes dock ingiva Karl Ludvig tro på ett fullständigt lugn i vännens bröst, i synnerhet som denne svarade:

— Du ser ju, att jag är fullständigt lugn.

— Nå, då så! Jo. Vet du att Västerviks Sågblad föll mä e tia i förra vecka?

— Jo visst, svarade Cello med spelad frisk affärsmässighet, fastän han var lika lugn som ett hyvelspån, framdrivet av tjugu sekundmeters vind.

— Dä föll fem kröner ytterligare i går.

— Den uslingen Anker, utbrast Cello hämndgirigt.

— Han kan ju inte rå föret. För resten ä det ju ingen227

rekti olöcka skedd. Du behöver inte vara orolier. Vi liar ju vinst kvar.

— Jaså, vi har vinst kvar, upprepade Cello med dov förtrytelse. Jaså, vi har det! Det var ju mycket tröstande, det.

— Se, nu blir du ändå orolier å nervöser, klagade Karl Ludvig. Jag undrar vad du då ska säja, när du hör, att sågblana har fallit mä fem kröner tell.

Men Karl Ludvig missräknade sig på Cellos natur. När denne erhållit slag på slag, brukade han bli mer förståndig än han själv visste av. Besvikelsen blev nämligen så väldig, att den icke längre kunde irritera. Den lamslog i stället, och när känslorna då stillnade, satte sig Cello ned för att i lugn bedrövelse betrakta läget. Karl Ludvig, som hela tiden rörde sig ovanligt tungt och matt, meddelade vidare, att han avyttrat sina anförvanters aktier, då han icke ville taga ansvaret för att behålla dem längre, och han hade sålt med gott samvete, ty släktingarna hade i alla fall inhöstat vackra slantar. Nu var det bara frågan om hur Gyllene triangeln skulle göra med sina papper.

Cello uppmanade Karl Ludvig att handla hur denne helst ville; själv ämnade han sätta sig in i, att det hela varit

en lögn, och han lät sig icke uppmuntras när Karl Ludvig nästan med ömhet betonade, att man ju i alla fall hade förtjänat pengar.

— Framtiden, suckade Cello.

— Asch, svarade Karl Ludvig, dä blir väl bra med den. Vänta du bara. Dä blir flera högkonjunkturer!

Det blev beslutat, att Gyllene triangeln tillsvidare skulle behålla sina aktier, och för att erhålla styrka, ämnade man åter bevista en mässa hos Petrus Anker.228

Själva översteprästen syntes sällan i Templet, men stundom, medan församlingsborna lyssnade till pastor Ankers stämma, kunde de känna hur helgedomens golv darrade under deras fötter, tillkännagivande den mäktiges närvaro. Detta skedde när bankir Solanders stora lyxbil, strålande i gudomlig prakt, stod skälvande utanför Tempelporten, medan överstprästen själv, iförd en skräckinjagande skrud av i läder infattade glasögon och väldiga djurskinn, väntade på den tjänande brodern i det mörkblå chaufförhvréet med de förgyllda knapparna. Syntes någon gång den mäktige mannen i själva lokalen, tedde han sig liten, trind och snabb, bar guldbågade glasögon och rund näsa, under vilken ett par gråblonda tandborstmustascher stodo ut. Han kom som ett blixter och gick som ett blixter, omgivande sig med ett moln av makt och affärshemligheter, välsignande utan ord och rörelser, under det prästmannen Anker predikade och predikade.

Just när Cello i dag skulle träda in i lokalen för att där sammanträffa med Karl Ludvig, fick han i förstugan se en skymt av överstprästen, och han blottade ödmjukt sitt huvud medan denne gick förbi, lika trind, livfull och rapp som förr; Cello kunde verkligen icke i hans anletsdrag läsa några profetior om kommande olyckor utan snarare motsatsen.

Men när han steg in genom tempeldörren, greps han av en ängslig stämning.

Genom det stora och breda fönstret i lokalen föll ett blått, ödsligt ljus över Ankers vitkrulliga huvud, över den krumma näsan och de blinkande små bruna ögonen. Tempeltjänaren var iförd lång redingote, vars skört delades av stolen, varigenom det svarta tyget229

böljade liksom en kåpa. Framför honom stod en skål, varur en rökpelare steg upp, sedan han nyss själv uppfriskat glöden i den cigarrett, som utgjorde eldhärden på altaret, och runt omkring honom pinglade nästan hela tiden telefonapparaternas små mystiska klockor.

Till vänster om pastor Anker syntes en del av den bleka församlingen, i vilken märktes Kanslisten, Bärareåldermannen, Direktören, Sjökaptenen, v. Häradshövdingen, Tegelmästaren, Montören, Majoren och Bokhandelsmedhjälparen.

På höger sida syntes den dystra raden av övriga vid mässan närvarande personer, nämligen Symaskinsagenten, Folkskolläraren, Kyrkogårdsvaktmästaren, Konstanmälaren, Cigarrhandlaren, Greven, Trestegs-hopparen och Begravningsentreprenören.

Cello upptäckte Karl Ludvig, som förrättade sin andakt stående mellan Symaskinsagenten och Kyrkogårdsvaktmästaren; den runde vännen hade i handen en liten portfölj, som kunde tagas för en hymnbok, svart som den var och med blänkande spännen. Själv nedböjde Cello sitt huvud, lyssnande till prästmannens monotona stämma, inklämd mellan Greven och Tre-stegshopparen.

Nu pinglade alla de små klockorna på en gång, och tempeltjänaren Anker mumlade sällsamma ord efter varje ringning. Församlingen, som i början tycktes nedpressa sin lust att utbryta i förtvivlans ord, visade endast spända ansikten, men blickarna irrade och händerna rörde sig. Majoren vred sin mustasch i inot taket stigande skruvar, Tegelniästaren ringde ängsligt med en liten berlock på klockkedjan, Sy-230

maskinsagenten tryckte då och då på mellangärdet, liksom för att söka åstadkomma en smärtans omväxling i den envisa och outhärdligt malande oron.

Ett långdraget ringande hördes, och alla huvuden lutade sig framåt. Klockan var nu tolv. Tempeltjänaren hade

vikt sig över altaret och tycktes ligga med huvudet mot ena handen, som skrev. Nu började han utsända halvhöga rop, och för varje sådant rop stegrades rörligheten hos församlingen. Svarsrop eller sorgsna sus följde på officiantens mumlande ljud.

— Solidarfett. Ättioåtta säljer. Inga köpare.

— Faller, faller, hördes ett sakta sorl från Sy-maskinsagenten, Majoren och Bokhandelsmedhjälpa-sen.

Prästmannen fortsatte sitt dova mässande, vilket tycktes utöva ett magnetiskt inflytande på den talrika menigheten.

— Stålkonstruktion. Femtionio säljer. Inga köpare.

— Fem kronor sedan i går, klagade Konstanmälaren, Trestegshopparen och v. Häradshövdingen i en jämrande trio.

— Västerviks Sågblad, predikade Tempeltjänaren. Tjugutvå säljer. Inga köpare.

Nu hördes ett starkt vredesbrus från alla de församlade. Sjökaptenen svängde pipan, ur vars lilla gryta ljusblåa slingor stego upp som virvlar från ett rökelsekar; folkskolläraren höll i sin darrande hand en nyss bruten ljungkvist, som om han bevekande ämnat nedlägga ett blomsteroffer; Cello höjde häftigt sin blocknotes, liknande en liten i gult skinn bunden handbok, och Karl Ludvigs stora skalle dök ned i den svarta hymnboken, sedan han med en smäll lossat spännet.231

Detta senaste sorl, som varade längre än de förra, överröstade nästan under en minut officianten.

Slutligen dog sorlet bort, rökslingorna seglade stilla upp mot taket, telefonklockornas ljud blev allt omärkligare. Högtidligheten hade passerat sin kulminations-punkt. Men ännu återstod en växelsång. Tempeltjänaren reste sig upp i hela sin längd varvid de svarta redingoteluckorna föllo tillsammans; han tog ur skålen den lilla elden och friskade på nytt upp dess glöd, varefter han riktade sina klippande, bruna ögon mot menigheten.

Cigarrhandlaren framträdde ur kretsen, nedböjde sin skalliga hjässa, riktade ett par vemodiga ögon mot officianten ooh sjöng:

Hur har Solidarfett kunna falla från en sådan höjd?

Tempeltjänaren: Ingen kan ju veta något säkert om djup och höjd i detta fall.

Församlingen: Djupet... höjden ...

v. Häradshövdingen: Kan man ändå våga hoppas på Västerviks Sågblad?

Tempeltjänaren: Mänskligt att döma, är det ett papper, som man kan tro och hoppas på.

Församlingen: Tro och hoppas!232

Bokhandelsmedhjälparen: Ha vi nu nått bottenkurser?

Tempeltjänaren: Botten är nog nådd, men kanske det en tid blir stilla.

Församlingen: Stilla. Stilla...

Samtliga de närvarande, utom prästmannen själv, beredde sig nu att skynda bort till dagens tunga sysslor, till vardagsarbetets id, efter att ha lyssnat till Petrus Ankers ord. Några av de närvarande ville dock, innan de avlägsnade sig, gärna vidröra dennes hand, vilken också utsträcktes, lång och blek, välsignande i olika riktningar.

I samma ögonblick skakade Tempelgolvet, och ett blixtrande sken upplyste ena väggen, när översteprästens bil med ett buller rullade förbi. TJUGUANDRA KAPITLET.

Hälsning från Pensionatskurken och ett möte med en sorgklädd fröken.

Innan Cello lade sig till vila en afton läste han el l brev, som befanns vara från Pensionatskurken. Brevemottagaren kände en orolig saknadskänsla, ty han erinrade sig de friska fläktar, som susat omkring den

djupsinnige Pensionatskurkens eka på den idylliska sjön, där alla feberkänslor för aktier hade blåst bbrt från hans själ. Cello läste:

Broder!

I stor saknad av ditt högt värderade sällskap, av vilket jag kunde hava så mycket större förnöjelse, som du visade dig vara något av den människa, vilken förmodligen min gamle vän Diogenes sökte med sin bekanta lykta, tillskriver jag dig i detta ögonblick endast och allenast av den orsaken, att jag känner mig något ensam. Vad säger jag? Ensam! Då i min enkla ungkarlsdubblett såsom ständiga gäster befinna sig förträffliga vänner, bland dem Homerus, när icke platsens veterinär och källarmästaren Fredriksson intaga en grogg i mitt torftiga sällskap---

Emellertid — för att tala något 0111 pensionatet Kol-udden: Besöket av vår gemensamme vän herr Gren orsakade, utom skrämseln, sorgen och förvirringen hos234

de beklagansvärda damerna, även en del svårartade obehag för mig, då jag nämligen måste uppträda såsom det svaga könets beskyddare under en längre period. Därjämte tillkallades jag av värdinnan såsom hemlig granskare, när någon ny gäst anlände till platsen.

Detta kostade mig, såsom min broder fullväl förstår, tämligen stora psykiska ansträngningar, och dessutom kunde jag icke vara fullt säker på att ha ställt riktig diagnos efter varje slutad okularbesiktning. Denna korta period av mitt liv föranledde en bottenskakning av hela min andliga varelse, ty till min fasa upptäckte jag, att nästan varje individ, när man granskar densamma med misstrons blickar, förefaller att bära drag, som kunna tyda på ondska eller brott. Detta oaktat att icke några degenererade typer förekommo bland de talrikt sig infinnande gästerna. I detta mitt resonemang utesluter jag de små barnen, vilka ännu bära gudars drag, samt de yngre kvinnorna, vilka likt gudinnor sväva omkring på ängar, ljuvligen bekransade. Här anlände nu till platsen en säkerligen mycket hederlig äldre stenhuggeriägare, en ungkarl såsom du och jag, och när värdinnan frågade mig, om man kunde lita på detta ansikte, då svarade jag, i min ordning förlitande mig på Zeus, ett hörbart ja. Men inom mig bävade jag, då jag granskade stenhuggeriägarens drag, vilka syntes mig uttrycka list och påpasslighet i allra högsta grad. Denne man raljerade emellertid med damerna, vilka genast lupo lill min sida och sade:

— Snälla herr stins, snälla herr stinsl Vem är den gamle herrn? Vi tycka han ser så hemsk ut i ögonen.

Jag besvor dem att vara förnuftiga, men då ett par dagar senare en ung man anlände, som innehade235

plats i en bank, blevo de ännu mera förskräckta än förut. Jag säger dig, broder, att både bankmannen och stenhuggeriägaren, sedda med misstrons blickar eller i fånguniform, skulle ha tett sig, den ene såsom en vit slavhandlare och den andre som en giftblandare, men jag förstod ju, att de dock voro hederliga, det vill säga, jag antog detta, och mitt antagande gränsade till visshet. Så småningom lyckades jag också lugna de misstänksamma damerna, och allt syntes åter bliva frid på pensionatet — min frid var ju visserligen såsom bortblåst — när en eftermiddag bankmannen, som tycktes vara löjtnant i reserven, med smattrande stämma utropade på gräsplanen:

— Kunde vi inte hitta på någon lek eller något skämt, mina damer I

— Vad då, vad då, frågade alla damerna.

— Leka blindbock till exempel. Vi binder för damernas förtjusande ögon!

Jag, som skarpt mönstrande församlingen tagit plats på ett gungbräde i närheten, förstod genast, att detta glada förslag skulle orsaka misstankar och förskräckelse. Dock är det möjligt, att oron åter lagt sig att slumra, därest icke den gamle stenhuggaren i detsamma ropat på sin breda bergslagsdialekt:

— Eller gömma ringen till exempel!

Den olycklige förstod icke den isande tystnad, som uppstod på gräsplanen, men jag begrep den fullväl.

I fortsättningen grundligt trött på damernas ständiga farhågor, föreslog jag dem en dag, att de noga skulle betrakta även mitt ansikte med misstrogna ögon. De blevo härvid något generade.

För dig, broder, tillstår jag gärna, att jag, till följd236

av mitt eget förslag, på aftonen noga betraktade mig själv i spegeln. Härvid fann jag en hel del linjer och drag, vars spel verkligen förskräckte mig. Ondskefull-het, låghet, falskhet och cynism strålade ut från detta bedagade ansikte, och jag funderade ett ögonblick på att till Kungliga järnvägsstyrelsen inlämna en anmälan mot mig själv, utmynnande i ett skarpt och enträget yrkande, att en person med denna uppsyn snarast borde avlägsnas från den ansvarsfulla plats vid det hedervärda stationssamhälle, åt vilket han ägnar sina trafiktekniska tjänster.

Emellertid anlände en ämbetsman med hustru och fyra vuxna barn, och dessa personer lyckades så småningom återkalla en viss trygghet, den vi förut saknat. Denna solida familj verkade såsom ett slags vågbrytare för alla orons böljor. För mig betydde det emellertid ingen ro utan i stället nya mödor. Ämbetsmannens fru var en god och verksam kvinna, van att i sin hemstad verka för behövande genom välgörenhetssoaréer, och denna dam gick en tid omkring i husen för att efterhöra, om någon behövde hjälp. Folket i dessa trakter är visserligen icke burget, men lever dock genom sitt arbete bekymmerfritt i sina ägande stugor och fostrar sina barn i enkelhet och rena seder. Den goda frun kom varje dag svettig tillbaka utan att hava funnit någon nödställd; alldeles i sista minuten upptäcktes emellertid, att byskomakaren hade en vanartig fosterson, vilken han ämnade sända till ett uppfost-ringshem. Den vanartige ansågs emellertid behöva litet utrustning lör den förestående resan, varför den goda kvinnan föreslog, att en sommarfest skulle firas i fornt av en välgörenhetstillställning. Publik kunde man237

räkna på dels från det närliggande stationssamhället och dels från bygden omkring. Den goda damen överöste mig med böner att hjälpa henne med arrangemangen, och då hon icke såg den varnande satyren i mina ögon, gick jag till sist in på hennes förslag att bliva övervakande marskalk. Så mycket hade jag denna sommar lidit, att någon uppmuntran väl kunde behövas, och prisande Zeus gick jag glad och djävulsk till verket, organiserande hela tillställningen med en finess, för vilken jag säkerligen skulle ha erhållit min värderade broders erkännande, därest du kunnat närvara. Dessvärre var jag alldeles ensam om att avnjuta den praktfulla festligheten.

Jag lyckades förmå reservlöjtnanten att deklamera ”Kvällens guldmoln fästet krrransa”. Denne ville emellertid först göra uppror och krävde att få läsa något ur Fänrik Stål eller också ”Rivna fanor, segertecken”, men jag tvang honom att taga ”Kvällens guldmoln”, vilken han också läste upp med en så smattrande kommandostämma, att hela publiken stod i stramt givakt, med sammanslagna klackar. Jag lyckades att få stenhuggeri-mannen att kläda sig till kvinnlig grönsaksförsäljerska, och vad damerna beträffar nedlade jag de största ansträngningar för att få fröknarna Dykare att dansa en barfotadans, vilket också lyckades till sist; vidare förmådde jag den djupa fröken Pylman att deklamera en dikt av Tagore, och detta sista var för mig glansnumret, ty hon läste den subtila dikten med alldeles sådana betoningar, som jag önskat mig. Hon firade en orgie i djupsinnighet, och härom drömmer jag ännu något om nätterna. En guvernant från ett närliggande gods infann sig jämte herrskapet, och238

denna dam var klädd i rokokodräkt, med svarta muscher på kinderna. Hennes hastiga uppträdande på skådebanan förvirrade mig något till en början, men sedan jag lodat henne, fann jag, att hon var intresserad för landsmålsstycken, varför hon gladde oss alla med att läsa berättelsen om Hallidajen på renodlad stockholmsdialekt och iförd rokokokostym. Jag kände mig lycklig, men ensam. Själv var jag iförd en av smeden August lånad hög hatt samt ett blågult sidenband över bröstet.

Vi lyckades genom den vackra sommarfesten hopplocka något över fyrtiofem kronor netto, vilken ståtliga behållning överlämnades till den inbitne byskomakaren under tillsägelse, att han skulle använda densamma för den vanartige fostersonens utrustning. Denne senare salt på soffkanten och räckte lång näsa åt mig och den goda frun, när vi överlämnade medlen.

För övrigt har jag inlet egentligt nytt alt tillägga rörande pensionatet Koludden, om icke det, att den unga fröken Åvik kort före mig hastigt måste avresa på grund av en broders svåra sjukdom. Jag förväntar ditt värdefulla svar på min lilla epistel och tecknar

Tuus Alexis Uddberg Vän och Pensionatskurk.

P. S. Jag höll på att avglömma en betydelsefull detalj. När jag och ämbetsmannens fru jämte sex andra personer ur den medverkande gruppen vid välgörenhetsfesten efter en veckas tid besökte den inbitne byskomakaren för att efterforska, om fostersonen erhållit239

siua utrustningspersedlar, funno vi ovanför ett plebejiskt men blänkande kärl, som stod mitt på golvet, i taket hängande en bronserad järnlampa med välvd kupa. Byskomakaren hade använt de överlämnade penningarna till denna lyxartikel, då han nämligen beslutat att uppfostra den vanartige ynglingen själv.

D. S.

När Cello avslutat läsningen, som något litet muntrat honom, steg han upp och ställde sig framför den lilla spegeln, som hängde ovanför lavoaren. Han granskade uppmärksamt sitt anlete.

När han fullbordat denna granskning och lade tillsammans allt, vad han funnit, tyckte han, att kyrkängelskinderna skvallrade om andlig dästhet, de runda ögonen om dolskhet, slughet och dåligt samvete samt den envisa näsknappen om långt driven vinningslystnad, parad med grymhet. Härefter lade sig den ny-upptäckte uslingen till ro och lät sina tankar ännu en gång svärma kring fröken Märta Åvik, som han hoppades snart åter få träffa, denna gång i staden.

När Cello klockan tio på förmiddagen dagen därpå rusat genom förstugan, hade han öppnat dörren för en sorgklädd ung kvinna, som skulle in på kontoret. Han igenkände henne genast som fröken Åvik, och den unga damen fumlade med ett papper i sina svartbehand-skade händer. Cello hade hälsat, och med en stegrad känsla av varm sympati efterfrågat hennes tillstånd, beklagat den stora förlusten, hon och familjen lidit240

genom broderns frånfälle, bugat och avlägsnat sig. Men just som den unge mannen skulle öppna dörren, hade fröken Åvik vänt sig om och sagt:

— Förlåt, bara ett ögonblick. Skulle jag kunna få säga några ord?

I ett inre rum hade de sedan samtalat, och den svartklädda fröken hade begärt en del upplysningar rörande annonseringen. Mitt i sorgen kunde dessa mörka ögon le ibland, men Cello märkte nog de röda ringarna omkring dem och darrningen på hennes hand. Till sist hade hon sagt, med den största möda hållande tillbaka tårarna, som endast en och en fingo lov att sippra fram:

— Jag är generad över vad jag nu ber om. Men skulle det inte kunna skrivas några rader om min lille bror? Inte för min skull, förstår herr Erlandsson, utan för mina föräldrars skull.

— Fröken Åviks bror var visst helt ung, sade Cello.

— Ja, han var inte femton år, när han dog.

— Någon dödsruna i egentlig mening... yttrade Cello, men avbröt sig. Men några vänliga ord ... Ja, jag menar, att en liten människa kan innehålla lika mycket... Ja, jag menar ... Principiellt, se ...

Den sorgklädda fröken log, och det var som när solen går upp över mörka kullar, eller som när man i svarta skogen plötsligt varsnar en vän, solbelyst glänta.

— Jag ser bestämt på er, att ni gör det, sade fröken Åvik i en barnslig ton. Förlåt mig nu bara detta 1

När hon gått, hade Cello en stund stått kvar i det lilla rummet utanför Notischefens rum, försänkt i djupa tankar. Omkring honom växte svarta blommor och röda, men de flesta voro visst röda. Säkerligen241

lindé han stått där ännu längre, om icke i detsamma en ljudlig diskussion utspunnit sig mellan faktorn och den hetlevrade, fete Notischefen.

— Ska japanska olyckan stå i mitten på femte sidan, eller ska vi ta skandalen i polska riksdagen där, ropade faktorn med åsklik röst.

— Vid lilla Pjatten från Aparangsl Vid alla små Sardiner i havet, har jag inte sagt tre gånger, hur det skall vara, svarade Notischefen hett.

— Nå, hur ska det vara då, åskade faktorn.

— Som jag har sagt, svarade Notischefen, med stigande vrede. Nämligen så: vi skola i mitten på femte sidan hava den japanoriska olyckan och uppå den

fjärde sidan den polynesiska skandalen.

•

Hela dagen hade emellertid Cello tänkt på den sorgklädda fröken, och så gjorde han allt fortfarande, medan han i afton var tvungen att fullgöra de vardagligaste uppdrag. När han skrev om bagerikonflikten, såg han hennes mörka ögon framför sig, och likaså när han sedan nödgades leta efter en kliché, som föreställde en falskspelare vid namn Andersson-Blixt, vilken under dramatiska omständigheter flytt från ett rannsakningsfängelse efter att ha krossat näsan på en poliskonstapel. Cello var därför irriterad medan ban letade i registret på bokstaven A, där personer av skilda arter och värden funnos antecknade; enklare personer, som hoppat fenomenala hopp, djupare personer, som hållit tal vid politiska möten, kompositörer, målare, hantverksmästare, som tagit pris för vackra J6. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdts242

möbler, kommunalmän, som jubilerat och erhållit silver jar din järer, skickliga kemister, tågplundrare, astronomer och tjuvar, undervattensbåtsofficerare, operasångare och mördare. Nästan allesammans hette Andersson.

Han läste för sig själv medan pekfingret gled:

— Andersson, Erik, smedsmästare; Andersson, Björn, idrottsman; Andersson-Stark, tågrövare vid Ysterhult; Andersson, Hugo, flygmekaniker, omkommen; Andersson, Nils, nämndeman; Andersson, Henning, esskornet - tist vid Artilleriet, 50 år.

— Nej, sade Cello helt högt. Kan den idioten ha registrerat Andersson-Blixt på B, måntro?

Han slog upp bokstaven B, och läste, alltjämt för sig själv:

— Burenius, Franz, grundläggare av paraplyfabriken örnen; Baker, engelsk utrikesminister; Bellman, Carl Michael, skriftställare; Benedictus, påve; Blomsterlund, fadermördare, Nora---

Som alla försök att hitta klichén strandade, slog herr Erlandsson igen boken med en smäll och kastade den in i hyllan. Han sökte i tankarna draga ett streck över alla dessa banala ting; han ville uteslutande tänka på fröken Åvik och på den tillämnade dödsrunan över hennes broder. Också lyckades han efter hand ur sin fantasi bortjaga såväl de stridslystna bagarna som den rymde falskspelaren.

Han slog sig ned vid skrivbordet och doppade pennan i bläckhornet. Plötsligt greps han av en slags vrede över alla nekrologer, han måst skriva, där hans hjärta icke kunnat vara med, och tänkte på frasens förbannelse. Och vilka ord, som än kommo för243

honom, kärleken eller sorgen eller välsignelsen, ja, alla, så förargade de honom. Samtidigt kände han en viss avoghet mot gossens matematiklärare.

— Min bror var en riktig liten hjälte, hade den sorgklädda fröken sagt. Men han hade så svårt för matematik.

”Vid en liten mans båt”,

satte Cello överst på det vita arket, varefter han tankfull skuggade bokstäverna med egendomliga taggar och fina streck. Sedan skrev han tämligen fort och flytande:

”Vid Edmund Åviks bår önskar en okänd vän nedlägga en minneskrans. På denna krans kan det tyvärr icke stå orden Gärd av aktning, ty Edmund var endast fjorton år, och den, som bara är fjorton år, åtnjuter knappast något sådant, som människorna nämna med det högtidliga ordet aktning. Där skall icke heller stå Tack för god vakt, ty Edmund hade endast sina läxor att vakta, och detta är just ingenting att särskilt understryka vid ett dödsfall, eftersom alla skolgossar läsa läxor och de endast väcka litet uppseende, när de kunna dem riktigt bra, eller när de

icke alls kunna dem.

Däremot skall det stå Farväl, vår älskade, ty älskad var Edmund av sina närmaste och även av sina små kamrater. Det kan dock ifrågasättas, om icke ordet älska är för slitet för att användas i allvarligare ögonblick, då ju detta ord missbrukas vid så många tillfällen i livet, där det sannerligen icke alls har att göra.

Föräldrar, som förlora ett barn, förstå antagligen detta ord bäst av alla. Inga andra torde kunna fatta det så djupt och klart som de, och inga andra veta.244

att del granna ordet då omsluter en verklig och oblandad sanning.

Gosse! Du hade svårt för matematik, men du hade lätt för vänlighet och lätt för uppoffringar. Din okände vän skulle här vilja använda ordet hjälte, men även detta ord är mycket slitet och tummat. Han ville även använda ordet välsignelse. Hur skall jag skriva? Jag vill leka, att jag tager ett exempel ur en av de böcker, över vilka Edmund mest suckade:

’Om Edmund hittat ett stort och vackert päron och han fått tillsägelse att dela det med sina tre kamrater, hur mycket hade han själv behållit? Svar: han hade behållit den minsta delen eller ingenting själv.’ Edmund gav sina kamrater livet och behöll döden för sin egen räkning.

Heder åt ditt minne, lille tappre man!”

Just som Cello avslutat sin märkvärdiga dödsruna, som till hälften liknade en nekrolog och till hälften en polemisk artikel, kom den långsamme, syrlige Löf in på redaktionen, hälsade och slog sig ned.

— Det stundar visst vargatider, sade han. Det går rykten om fallisemanger.

Cello gluttade upp under sina svarta hårstripor, vilka han under författandet vridit till en korkskruv i pannan.

— Något särskilt, frågade han oroligt.

— Det talas om bankir Solander och en direktör Olsén.

— Jaså, svarade Cello, som visserligen känt dunster av en begynnande vådeld, men som blåst dem bort. Folk pratar så mycket! Vill du kanhända titta på den245

här dödsrunan? Den handlar om en liten pojke, du vet den där, som var ute för olyckan i vintras.

Löf grep genast papperet och genomläste det noga.

— Det är nog personligt, för all del, sade han, det är känt, som man brukar säga ... Men sätt inte in, att pojken hade svårt för matematik, för det kommer att smärta de efterlevande oerhört!

— Smärta de efterlevande, upprepade Cello, slagen med häpnad.

— Ja, är det inte nog med liemannen, utan skall nu pojken också ha på sig detta med matematikhuvudet efter döden. Annars är det bra, betygade Löf. Fint och känsligt! Men stryk matematiken, för tusan plåtar! Tjänare på dig, jag skall marschera igen!

När Löf hade avlägsnat sig från redaktionen, genomsåg Cello ännu en gång sitt manuskript, vredgades på nytt och utbrast:

— Matematiken skall stå. Jag ger Löf en god dag. Han hade laudatur i matematik och är ordförande i Schackklubben. Jag struntar i Löf! TJUGUTREDJE KAPITLET.

Bland höga hattar och svarta flor smög en amorin ...

Bröllops- och begravningsservitören Helmer Tidlund, även kallad Timglaset, ställde sig i hörnet, ungefär två stenkast från Biljard och Café Merkurius, som låg snett framför fabrikör Åviks träslott med de två spetsiga tornen. Från denna plats kunde den smale vaktmästaren, en man i femtiofemårsåldern, se in i kyrktornets svarta gap, där de två klockorna hängde som tungor. Med sina matta, blekblå ögon och ett svagt leende, som icke var menat som ett leende, blickade han envist in i det mörka hålet, stod så en stund och stirrade, tills han upptäckte

ett huvud, stort som en hasselnöt vid gapets kant. Då Timglaset nu varsnat ringaren, tog han en servett, som han haft instucken under armen, och vinkade sakta med denna tre gånger mot kyrkan. Det lilla huvudet i öppningen på tornet försvann. Timglaset märkte, att en av klockorna började välvas; nu såg han liksom en tungspen röra sig i det svarta gapet.

— Bang.

Därefter blev det ett uppehåll, längre än man skulle kunnat vänta, och sedan ljöd det åter:

— Bang. Bangdång. Bangbangdång.247

Begravningsklockorna voro nu satta i rörelse av den smale begravningsservitören, som i den milda augustidagen stod med obetäckt huvud i gathörnet. En vind rörde några blonda, ibland vitnande hårtestar på hans hjässa, och det blänkte i hans något slitna, men alldeles hela och fläckfria redingote, när han nu vände sig om efter att, enligt överenskommelse med begravningsentreprenören Julius, ha givit tecken åt ringaren. Med lätta steg, nästan svävande, genombröt han den lilla ring av barn, som samlats omkring honom under den mystiska akten i gathörnet.

Timglaset passerade genom stora porten i fabrikör Åviks hus, gick med gungande steg över granrisbädden där utanför och kom in i köket. Där stod hushållerskan Alma med förgråtna ögon, beredd att medfölja sorgetåget. Hon blickade upp och mötte servitörens blacka ögon och svaga leende.

— A, sade Alma. Är det nu börjat?

— Ja, svarade Timglaset med en tonlös men vänlig röst. Nu, fröken Alma, ha vi börjat det. Nu är väl begravningsgästerna på nedgående, kan jag höra.

Det knakade och brakade i stora trappan av långsamma steg. Ett svagt mummel av röster förmärktes.

— Varför ska de göra det så långsamt och svårt, suckade Alma. Fast nog unnar jag lille Edmund allt fint och all ära. Ja, visst gör jag så.

— Fröken Alma ska inte gråta, menade Timglaset och lade huvudet på sned. Allt går över, jag vet det nog jag. Jag ska säga fröken Alma, att det är bättre att ordna det så, som det är gjort här i dag. Nu är den döde ur huset, se, och processionen har att gå till lilla248

kapellet. Det är mycket nättare så, se, mycket finare och nättare, se!

— Herr Tidlund — ja sd är det. Den döde är ur huset! Han sade det, herr Tidlund! Ja, den lille älskade vännen är ur huset. Jag var därinne i hans rum, men det var tomt. Där fanns bara två svarta pallar...

Timglaset lade sin långa, bleka hand på den storsnyftande hushållerskans skuldra, som skakade av gråt.

— Fröken Alma är ju klädd för att följa med, sade ban vänligt och stilla. Jag ska gärna leda henne till kapellet, om hon inte vill gå med i processionen. Tag nu bara vatten på ögona, så går det röda bort. Jag

vet det nog, jag, som varit med så mycket.

*

När Cello efter tidningens pressläggning i dag på middagen gått hem att byta kläder för att därefter själv åtaga sig begravningsreferentens arbete vid Edmund Åviks begravning, bestämde han sig för att samtidigt göra en promenad och att makligt taga en omväg över utmarkerna till begravningsplatsen. Han tycktes inbilla sig, att han med sin blockbok i fickan gick dit å ämbetets vägnar eller för att ännu en gång nedkasta några vänliga rader om den döde gossen, som han aldrig sett eller känt. Varför icke hans kollega Löf, som numera brukade sköta begravningsreferaten, denna gång fick utföra det så enkla och vardagliga arbetet, därom resonerade icke den unge mannen mycket med sig själv. Han trodde sig kanhända gå till kapellet för dödens skull---

Den väg, som Cello beträdde för att komma till kyrkogården, bar först spår av vild ängsmark.249

Mellan blåklockor och friskt gräs, där små klippstycken idylliskt skymtade, ledde en liten stig, virrig och smal, som slingrade sig — man visste icke rätt vart. Den tycktes vilja giva sig sken av att icke leda till något särskilt ställe, om icke till små trevsamma krokar och gröna labyrinter. Men hur frigjort den än syntes irra, förde den obevekligt fram genom glada och ljusa hörn och gläntor till en mera bred och mera trampad stig. Grönskan blev mörkare och yvigare, luften icke så sol-fylld, och plötsligt rann den lilla stigen ut i en bred allé, där träden voro högre, luften svalare och suset djupare. Ännu långt borta i denna gång, varsnade man endast trädens mörka grönska, men efter att ha vandrat ännu en stund, syntes framme i alléns mynning något vitt. Det var begravningskapellet.

Från den stora gången löpte inga befriande sidogångar; man hade att vandra den beträdda vägen ända fram. Allt mörkare och högtidligare blevo träden, allt svalare luften, alltmera koralliknande det djupa suset, medan kapellet skymtade tydligare och större. Nu kunde man se den svarta porten, nu kunde man skönja katafalken, och där...

Cello tänkte på döden.

Hur ofta hade han icke i sin ensamhet, tyngd av-vardagens ledsamheter, små och grå som mygg men med stingande och ettriga gaddar, tyckt sig fatta döden som en svalka och en ro, en vänlig förbarmare och hänsynslös utplånare av allt ont och småaktigt. Han hade även försökt att djupt tänka sig in i dödsögonblickets prövande stund, men bilden ville aldrig komma på beställning. Han hade nog stått vid dödsbäddar och känt den heta smärtan och förtvivlan. Men när sorge-250

spelen voro till ända, när den fridsamma gravkullen var uppkastad, inställde sig milt vemod eller häftig saknad. Det var dock icke så, som om man själv en gång skulle gå samma väg; man kände smärta över att något blivit en fråntaget, medan ens eget jag levde friskt och sunt. Att det var ens egen kropp, som vilade i den svarta kistan, på vars sluttande sidor kransar hängdes, det var omöjligt att fatta.

— Varför gick han ifrån mig, suckade de. Varför gick hon från mig, bäst vi stodo så lugnt på vår trygga strand!

Att jorden kunde öppnas under ens egna fötter i samma stund, man uttalade de vardagliga klagans ord, därom visste nog alla att berätta; alla hade reda på, att det verkligen var sanning, men denna sanning liknade en orimlig och sorgsen lögn.

Några få gånger under loppet av många trygga och frodiga år kunde dock en aning ila till själens undangömdaste vrå. Dessa aningar liknade blixtar, fastän de endast voro mycket snabbare. Om en människa går på en mark i skum nattbelysning, då inga bestämda föremål framträda, utan det hela är dunkelt och grått, kan en kornblixt flämta till. I blinken urskiljes den lilla ån med spången, den gråa eken, det gråa röset, den gråa enen. Så är allt åter förbi som en snabb hägring, men lika snabbt som blixten har man urskilt tavlan. Så plötsligt och klart hade någon gång ett grundmedvetande om dödens verklighet slagit ned hos Cello, och han förstod i samma blink det svindlande i att icke leva med sin kropp på jorden.

Vid trädens högtidliga sus hade den unge mannen251

under sin långsamma vandring nått fram till den stora alléns mynning.

Utanför det lilla kapellet, som nästan lyste likt marmor, fastän det endast var av tegel med grå rappning, stodo sex herrar i höga hattar, alla med svarta vantar på händerna. En av herrarna tryckte prövande sina läppar mot ett munstycke på en lång, glimmande tenorbasun och fick fram ett par trevande, nästan ohörbara stötar. Strax intill vändes ett annat instrument, varvid en solblixt kastades kring kors och stenar. Man kunde höra sakta, nästan smygande steg på gångarna, så tyst var det för ögonblicket på kyrkogården, där bara en vind då och då drog till, likt lätta stråk över tunna strängar. En av de svartklädda herrarna, vilka sinsemellan växlade några lågmälda ord, gick nu fram till byggnaden och stirrade med en lång blick in i det skumma kapellet, vars svarta portar stodo öppna.

Därinne syntes i den matta belysningen från ett par smala fönster tvenne mörka lagerträd, mellan vilka en vit Kristusbild bredde ut sina armar. Under bilden höjde sig en kulle av blommor, och mitt på kistan låg en styv

krans av grönt.

Nu hördes raska och fasta steg på gången, som ledde från gallergrinden, och den svartklädde mannen i kapelldörren vände sig häftigt om, lik en människa, som slumrat in och plötsligt väcks ur sina drömmar. Han igenkände den långe begravningsentreprenören Julius på hans vita hårtestar under den höga hatten, på hans rörliga, långa och krokiga spindelben samt på hans raska och nytra utseende. Julius bar under hakan en kort, vit skepparkrans, hans kinder voro högröda av gången, och den sjuttiofemårige begravningsentrepre-252

nören hade ett plirande leende i sitt ansikte, som om han varit på väg att ordna en liten angenäm överraskning åt någon. Detta nytra gubbansikte tillhörde icke en känslolös person, bara en van yrkesman, men när Julius brukade komma knogande på sina svarta sorgestavar, vars slöjor fläktade omkring hans röda kinder, när han gav tysta order till bärarna att lyfta kistan från katafalken, kunde man få ett mystiskt intryck av att Julius, som varit med vid så många sorgeakter, sett så många bleka kinder och så många blanka tårar falla, visste någonting särskilt om döden, det de sörjande icke ännu hade reda på. Det var som om han behandlat döden såsom en gammal skolkamrat, för länge sedan genomskådad av det nytert plirande ögat.

Julius sög i dag på en cigarrstump och bar tätt tryckta intill sig de tvenne florbehängda stavarna. Han hälsade de svartklädda herrarna med ett artigt honnör av det stora, illa hanterade snickarpekfingret mot hattbrättet, myste och blinkade samt gick in i kapellet. Här ställde han stilla stavarna ifrån sig och lade varsamt ett av kransbanden tillrätta, stövlade upp på den lilla estraden, vars skrank dolde en orgel, och tände sakta i tvenne kandelabrar några ljus, som kastade ett fladdrande och tveksamt sken över Kristusbilden och tycktes göra dess vita mantel rörlig; det föreföll som om vecken fladdrat för ett vinddrag utifrån. Härefter gick Julius åter ut i det matta solskenet, pejlande omgivningen med sina smala ögonsprickor. När han då upptäckte Kurirens herr Erlandsson, som nalkades med dröjande steg, förstod Julius, att han icke så länge behövde vänta på begravningsföljet.253

Plötsligt upprullades sorgespelet.

Cello såg fröken Märta Åvik skrida fram vid äldste broderns sida, men han såg icke hennes ansikte. Det kunde också göra honom detsamma just nu. Han kände hävningar i sitt bröst, Gud vet, vilka krafter, som avpressade honom denna suck, medan den svarta skaran tätnade omkring kapellet. Höga hattar blänkte eller skeno, svarta och täta flor böljade, och nu ljöd mellan de höga träden klangen av fjärran kyrkklockor. Efter hand tystnade alla ljud vid kapellet. Cellos tankar rörde sig oavlåtligt kring en enda gestalt, flickan i den djupa sorgdräkten, och medan han bläddrade i sin blockbok för att bereda sig till arbetet, lade han icke märke till hur en amorin ined frisk färg i sitt runda barnaanlete letat sig bort i hans spår till förgängelsens gårdar bland mörka klänningar och handskar, höga hattar och svarta dok.

Han ryckte till vid ett dämpat kommandorop. Det tycktes komma från ett barn, och när han blickade ut på planen, varsnade han en avdelning små scouter. Åter ljöd kommandoropet vid gallergrinden, och raskt marscherade ett tjugutal pojkar i Edmunds ålder med äppelröda kinder, stirrande ögon, nakna knäskålar och fladdrande gröna halsdukar fram på gången. Det rappade friskt i sanden, fastän dessa unga soldater dock sökte dämpa ljudet av sina steg. En blågul fana vecklades lojt och vackert ut i den svaga vinden.

Cello kunde icke låta bli att knyta sina tankar om döden nyss till den livfulla synen av de små pojkarna, som marscherat till kyrkogården för att bilda hedersvakt, när kamratens kista skulle bäras ut.

Hur omöjligt för dem, tänkte han, hur mycket254

omöjligare för dem att kunna förstå urfienden till allt detta rödkindade liv. Detta är själva antidödsbrigaden, som kommer! De kunna icke tro, att döden finns, jag är säker på det, slutade Cello sina svävande funderingar, medan rörelse uppstod vid kapellet.

I samma ögonblick öppnades en lucka i skaran framför den lilla byggnaden, och i luckan såg journalisten en skymt av den sorgklädda flickan, som stod med nedböjt huvud. Det skar till i honom såsom med en hulling-tandad kniv; men åter slöt sig den levande porten, och Cello hörde i detsamma prästmannens röst, en mörk men vänlig stämma. Lutad mot det grårappade kapellet började journalisten skriva; han skrev och skrev utan att tänka,

men han kände sig skakad och blev nästan blind av tårar, när han hörde den mörka barytonen manande ljuda:

— Och må även vi betänka ...

Men antidödsbrigaden stod orörlig med klackarna lillsammanslagna. Det var som om den lilla raka, spänstiga troppen, i färd med att fullgöra en plikt vid en avhållen kamrats bår, velat betrakta talet om förgängelsen såsom en vacker och högtidlig formalitet, vilken instruktionsenligt ingick i de många detaljerna vid dagens stora kommendering, men som ändå saknade en djupare betydelse.

Cello gjorde sakta helt om, gripen såsom aldrig förr vid en främmande människas sista färd. Han vandrade med stilla steg in i en av sidogångarna, där det var nästan folktomt. I förbigående varsnade den tankfulle begravningsreferenten herr Backlund, som stod till hälften dold av en grå bautasten, och herr Stoltz, vars gestalt skymtade intill en mindre gravvård med en255

liten duva. För övrigt gåvo endast några gravars vajande blomsterstänglar skenbara tecken på liv och rörelse.

Det drog sakta i träden. Nu ljöd plötsligt i luften ett klart hornackord, som tycktes fylla hela kyrkogården, och som steg högt över de yviga träden, högt mot en himmel, där vita moln varligt tågade mot ett fält av djupblå färg. Cello blickade upp över trädtopparna, medan sången ljöd, och det var en hymn, som journalisten förr hört spelas under sina år som begravningsreferent. Han märkte ännu en gång, hur tenorbasunens stämma kom i en skälvning, medan ackompanjemanget varsamt tonade omkring.

Så fint det låter i dag, sade ban för sig själv, medan han stirrade upp mot de sakta glidande skyarna. Så det stegras och stegras ...

Och sången, som nu ljöd med ökad klarhet och styrka, famnade hela kyrkogården i sina armar. Det lät icke längre som en sång, det lät snarare som ett budskap, och Cello önskade i detta ögonblick, att den mörkblå himlen, den gammaldags vänliga Guds himmel, öppnat sig, bara undei aningen av en sekund, så att han kunnat skymta några av de oförgätliga ansikten, som försvunnit från hans lilla krets på jorden.

Men ur alla intryck av mull och mörker, suckar och toner steg som en rodnande gudinna ur kolsvarta böljor Kärleken upp och hon genomstrålade hans be-drövade och förvirrade hjärta med sina blickar. För en stund sedan hade sången och hymnmusiken tystnat, men Cello dröjde ännu kvar med sin blockbok i handen, och medan han väntade, började nya toner ljuda256

— de fjärmades mer och mer i den klara augustidagens stillhet. Klädd i sin höga hatt, med handen på den kalla grinden, lyssnade Cello till en från fordom välbekant, långsamt framvaggande melodi.

Under sakta gång till Edmunds grav blåste de sex svartklädda herrarna Nordqvists sorgmarsch. TJUGUFJÄRDE KAPITLET.

Illusionistens sista nummer.

Hovmästare Edelberg på Hotell Svanlund, en lång, rödhårig man med intensivt livliga ögon, stora bleka händer, som ständigt fanatiskt vredos i varandra, och en förmåga att komma och gå utan ljud, såsom ett spöke eller en biografbild, mottog en ny beställning från ett litet men pessimistiskt sällskap i enskilt rum. Sällskapet bestod av Sjökaptenen, den om sin person mycket aktsamme Direktörsassistenten, Försäkringsmannen, Grosshandlaren och fondmäklaren Anker.

På bordet bland dryckesvarorna lågo två små gröna kålhuvuden, liknande missbildade människohuvuden, dem fondmäklare Anker ytterst motsträvigt för en stund sedan trollat fram ur en hatt.

— Trolla en gång till Anker, hördes en röst i det lilla sällskapet. Kan du inte trolla en gång till!

Fondmäklaren, som suttit hopsjunken på sin stol, ovanligt grå i ansiktet, kliade sin stora krumma näsa och strök generad sin släta haka, medan de små ögonen klippte och klippte i röken.

— Nej, nu kan jag inte mera. Det är alldeles omöjligt. Jag är så trött på att trolla.

— A, det kan minsann behövas litet uppmuntran i eländet, morrade Sjökaptenen vresigt och knackade med karneolringen i bordets glasskiva. Kan du inte 18. — S) Ober g, Kvartette n. som sprängdes.258

laga, så det stiger på börsen, så skall du väl åtminstone uppmuntra dina tacksamma kunder!

Anker skulle just till att svara på Sjökaptenens uppmaning, när det i detsamma knackade på dörren.

Hovmästaren skyndade dit, mumlade något och vände sig därefter till Anker och meddelade med diskret stämma, att en herre från kafét sökte honom. Fondmäklaren ursäktade sig och gick ut i korridoren, där han fann direktör Olsén, som hälsade honom med en kort nickning.

— Nu är det färdigt.

— Så, sade Anker, lika kortfattat. Är det ohjälpligt?

— Ja, det är det.

Direktör Olsén stod bredbent och vaggade på sin stora kropp som en sjöman på däck under häftig storm. Hans kinder voro bleka, men ögonen ägde ett uttryck av frimodig fasthet, som icke undgick fondmäklaren, vars nerver föreföllo att vara starkt påfrestade i detta ögonblick.

— Du tar det lugnt, sade han sakta med matt stämma.

— Livet går upp, och det går ned. Kommer dag, kommer råd. Man skall ta det. Det måste genomgås, sade Olsén. Min fru och min lille pojke har jag låtit resa till föräldrahemmet i Kristiania, medan det värsta går över, berättade han. Hon hälsade till dig. Jag hade bett Cello och Karl Ludvig och Första fiolen att följa med till tåget. Nickan är modig, ska jag säga, hon är mycket vek, men hon är ändå modig, och ingen av oss är lastgammal än. Alltid blir det någon råd.

— Men nu —

— Ruinerad och utan plats, sade Olsén, och du vet,259

min vän, vad det skedda betyder också för dig. Solander har spekulerat ihjäl sig. Det är egentligen genom honom, som jag blivit kastad ur sadeln.

— Har nog sett, hur det legat till, svarade Anker, önskar jag vore lika rak i ryggen som du. Du är ändå bra vänlig, som inte skäller ut mig åtminstone och gör mig ansvarig för dessa fördömda pappershistorier.

Direktör Olsén såg verkligen präktig ut för att befinna sig mitt inne i den brinnande ugnen; Anker nästan beundrade honom.

Själv hade han slutat tro på att lyckohjulet skulle vändas ännu en gång; själv var han redan en över öronen skuldsatt man, ty Anker hade varit nog oförsiktig att deltaga i en del spekulationer tillsammans med sina kunder. Sin ekonomiska olycka dolde han, som om han hade dolt en ledsam sjukdom, och det var icke utan att han höll på att utveckla sig till ett slags filosof. De förebråelsens pilar, som redan avskjutits mot hans bröst, kunde han icke räkna. Alla människor tycktes mena, att Anker först och främst grusat deras förhoppningar om oberoende och lycka, därtill gjort av med deras spekulationskapital, och fastän de frågade, frågade, frågade honom alltjämt, lyste deras bitterhet och vrede igenom. Bokhandelsmedhjälparens pappersaffär hade gått upp i rök, det var Ankers fel; Kyrkogårdsvaktmästaren måste fortfarande räkna sina gravar och stänga grinden åt den myndige prelaten, det var Ankers fel; Sjökaptenen kanhända måste gå till sjöss, det var Ankers fel; Journalisten hade icke kunnat ägna sig åt musik och litteratur, alltjämt Ankers fel; och Kamrern, som ville köpa igen sin faders egendom, fick skulder i stället, beroende på Anker, varjämte260

Cigarrhandlaren för evigt måste skrinlägga sina drömmar om det stora skyltfönstret och Symaskinsagenten åter förödmjukas för att kunna avyttra sina svårsålda maskiner — allt var det Ankers fel!

En starkare och lättsinnigare man än Anker skulle ha skrattat, antingen hjärtligt eller också grymt, åt människornas dårskaper; kanhända att han även gjort det, om han själv icke kommit att dragas in i trassliga

affärer. Kanske han till och med dessa ledsamma omständigheter till trots ändå skulle ha skrattat, om han icke börjat frukta för sin plats. Bankir Solander hade på egen hand spekulerat vidlyftigt, och denne gud skulle kanhända snart störta ned med ett brak från brinnande moln till jorden. Redan hade ju runtomkring i landet enstaka olycksknallar förmärkts, men man ville icke riktigt tro på dem; man hoppades alltjämt. Om Anker sade sälj, så blevo kunderna förbittrade, ty de kunde icke täcka förlusterna, och om han sade vänta, så ville Symaskinsagenten stegla honom på symaskinen, Majoren binda honom framför en laddad kanon, Sjökaptenen kasta honom i havet och Kyrkogårdsvaktmästaren begrava honom levande. Därför teg Anker, så mycket tigas kunde, teg, led och trollade, så som han gjort förr, väntande på åskslaget, vilket han trodde icke skulle dröja alltför länge.

Nu hade det kommit. Några dagar, några veckor ännu, och han stod utan plats, utan medel, endast ägande kvar sin lilla trollerilåda, cigarrettfodralen, som han fått i gåva, den hamrade järnlampan, reseetuiet av krokodilskinn samt de andra offergåvor, Tempel-tjänaren en gång fått mottaga av tacksamma skrifle-barn och församlingsbor.261

— Hårt straff, avslutade Olsén sitt korta samtal, men som jag säger: det måste genomgås, det måste tas I Har man varit en åsna...

— Ja, suckade Anker meningsfullt, i det han i detsamma kastade ett par långa blickar bort i den skumma korridoren, där en tjock herre sågs vanka av och an med bestämda och guppande steg, vilka ibland kommo korridorgolvet att lätt sjunga och darra.

— Vem är det där, frågade han Olsén.

— Det är Karl Ludvig, som väntar på mig, svarade denne i det han tog avsked. Nu vet du allt! Men håll tyst så länge. Godnatt!

Fondmäklaren Anker återvände till sällskapet försänkt i dystra tankar, och när han kom in i det tämligen sparsamt upplysta rummet, vars gula ljusstrålar koncentrerades över bordet, där herrarna hade sin plats, verkade tavlan nästan hemsk på den av sinnesrörelse skakade fondmäklaren. Han såg ett par ansikten ihoplutade, han hörde ett dovt mummel. På bordet lågo de två små missbildade huvudena, bleka eller gröna, och i bakgrunden syntes den rödhårige hovmästarens blodlösa ansikte och vita, stora händer, vilka vredos och åter vredos liksom i förtvivlan över

en nyss fullbordad avrättning.

*

Direktör Olsén fortsatte efter samtalet med fondmäklaren Anker sin avbrutna samvaro med Karl Ludvig, som var mera upphetsad och förskräckt, än han ville visa för den ruinerade direktören. Denna samvaro hade påbörjats strax efter fru Olséns avresa på eftermiddagen. Herr Olsén var en man, som kunde262

bära den tredubbla bördan av en ruin, en förlorad anställning och den tillfälliga förlusten av sin familj. De blixtar av förtvivlan, som ilade genom honom, drog han ut, eftersom de kommo, som om han knäckt sönder och oskadliggjort giftpilar. Han hade mycket väl klart för sig, att läte han en enda av dem tränga till djupet av sitt bröst, då skulle hans motståndskraft snart vara bruten. Han visste vidare, att lyckans hjul går runt, och att en frisk och stark människa ändå hade något att hoppas, vad som än nu skulle passera. Hustrun, som verkade så lättrörd och spröd, tycktes även hon hysa en viss tro på framtiden, sedan hon sökt läsa i sin mans ansikte, vad han egentligen trodde och tänkte i dessa olyckans ögonblick. Vid avskedet vände hon sig emellertid till Karl Ludvig, i vars ögon medlidandet talade ett tydligt språk, och bad honom stödja mannen så mycket det var honom möjligt, försöka hålla onda tankar borta ifrån honom. Man kunde icke veta, vad även en stark man som han i ett ögonblicks förtvivlan kunde laga sig till, menade fru Olsén.

Karl Ludvig, som ryste, när han tänkte på vad som möjligen kunde inträffa, lovade, att han, såvitt det vore honom möjligt, skulle göra allt för att uppfylla fru Olséns önskningar. Så snart därför tåget hade lämnat perrongen,

började Karl Ludvig att med en fruktansvärd trohet, en vaksamhet utan like, fullgöra det givna uppdraget, och med ett tålamod, som om han varit en pudel vid sin herres sida, följde han herr Olsén hela eftermiddagen. Den ansvarskännande Karl Ludvig var något överhettad i huvudet på grund av-egna ekonomiska motgångar och fruktan för framtiden, varför hans fantasi började förstora alla obehag263

och kom honom att se spöken, där icke några sådana funnos. Medan alltså herr Olsén, för ögonblicket någol lättad till sinnes, emedan han skilt familjen från de stora personliga obehag, som voro att vänta under affärernas avveckling, intog en enkel middag tillsammans med Karl Ludvig, bespejade denne med snabba blickar ur sina små björnögon nästan varje rörelse, som direktören gjorde. När Olsén omedelbart efter middagen rest sig upp och yttrat: ”Jag går bara ut på ett ögonblick”, frågade Karl Ludvig genast med en röst, som han bemödade sig att giva en så likgiltig klang som möjligt:

— Vart ska du gå?

— Kommer strax, svarade herr Olsén och blinkade menande med ögonen.

Denna blinkning, som Karl Ludvig under andra omständigheter omöjligen kunnat tolka mer än på ett sätt, verkade nu på honom högst obehaglig, falsk och skrämmande.

— Jag följer mä, sade Karl Ludvig med bestämd röst, och han gjorde även så.

Ingen olycka inträffade, och Karl Ludvig gladde sig mycket över, att Olsén vid samkvämets fortsättning lyssnade till hans tröstande ord, vilka också verkligen gjorde direktören gott, uttalade som de voro av en uppriktigt deltagande medmänniska, och därtill av en, som tycktes vara optimistisk i sin uppfattning om framtiden. Kvällen förlöpte alltså i lugn och ro, ända till dess direktören frågade en kypare:

— Är nummer femton däruppe ledigt, tro?

— Vet inte, svarade kyparen. Skall höra efter.

Karl Ludvig spände på nytt alla sina krafter, då han264

möjligen kunde befara, att vännen Olsén i natt på hotellet skulle taga ett rum, vari naturligtvis funnes en kakelugn och följaktligen även det oundvikliga spjällsnöret. Kyparen meddelade, att nummer femton var upptaget av ett sällskap, som hade suttit där hela eftermiddagen.

— Utmärkt, sade Olsén. Då är Anker där!

Karl Ludvig blev åter lugnad men följde herr Olsén steg för steg upp i korridoren, där ju även Anker sett ilen brede mannen oroligt vanka fram och tillbaka. Men även detta orosmoln gick över, direktören återvände från samtalet med fondmäklaren, och nu skulle de båda vännerna snart skiljas åt. Direktör Olsén, som icke anade, att Karl Ludvig just var i färd med att utföra en fångvaktares eller en orolig sjukvårdares ansvarsfulla uppdrag, lyssnade med förvåning till frågan:

— Går du hem nu?

— Ja visst går jag hem.

— Jag kan följa dej tell porten, sade den uppoffrande vännen.

Men när de båda herrarna kommo till Olséns villa, frågade herr Olsén Karl Ludvig, om inte denne hade lust att komma in och äta en smörgås ur skafferiet.

— Du kan ju ligga kvar, om du har lust, sade han.

Nu var det Karl Ludvigs tur att förvånas, men han

hade lovat sig själv att icke ett ögonblick låta invagga sig i säkerhet, åtminstone inte denna första afton, som kanhända var den mest kritiska för direktören. Han följde alltså med in och deltog i förberedelserna till den enkla måltiden. När herr Olsén gick ut i skafferiet, kom Karl Ludvig efter, och när direktören började265

småsvära över att han måste gå ned i källaren för att hämta upp öl, spratt Karl Ludvig till som en fjäder och följde vännen i hälarna ned i källaren.

— Inte behöver du gå med, sade herr Olsén.

— Jo, ja går mä, svarade Karl Ludvig med fasthet, och efter en stund återvände de båda vännerna, Olsén först med en ölbutelj i handen och Karl Ludvig tätt i hans fjät med en annan ölbutelj och en liten saladjär med saltgurka.

Så småningom började emellertid herr Olsén lägga märke till detta nervösa sällskapande från Karl Ludvigs sida, och han tolkade det på sitt sätt.

— Ja, man vill ha sällskap, när man är nervös, sade han. Du och ni andra har också fått obehag genom mig, kanske. Men jag menade i alla fall väl den gången. Nu ligger du här i natt på soffan utanför sovrummet. Du kommer nog att sova gott. Jag skall ordna sängkläder.

Situationen hade nu alltså blivit den, att direktör Olsén började trösta Karl Ludvig. Omsider gingo emellertid de båda vännerna till ro, och Karl Ludvig vilade på den bekväma soffan, medan han spänt lyssnade på varje ljud från sängkammaren.

— Nu tog han å sej kragen ... nu tog han å sej hängslena ... nu ramla skorna ... nu drar han å sej böxera ... nu knakar dä i sänga ... nu ligger han ... nu läser han vesst... han läser fortfarande ... för ja hör att han bläddrar ... nu släckte han lampa...

Karl Ludvig låg en stund och väntade, att hans olycklige vän skulle börja snarka, men direktör Olsén låg klarvaken i natten och tänkte på de sina och på vad han skulle företaga sig, sedan katastrofen var över.266

Medan direktören sålunda låg på rygg och stirrade ut i mörkret, hörde Han plötsligt ett märkvärdigt sus stiga upp likt ljudet från en avlägsen fors eller källa. Snart förbyttes suset i ett blandat läte; olika stämmor liksom i en orkester avlöste varaudra, men basklarinetten och fagotten tycktes vara de förhärskande instrumenten. Det var Karl Ludvig, som, försänkt i en djup och välgörande sömn, företog sig att med näsan utföra ett konsertstyckc i samma hus, där cn gång i lyckliga dagar så ljuva toner stigit upp från den nu för evigt sprängda kvartetten.

TJUGUFEMTE KAPITLET.

Sorgen.

De sörjande framkallade Edmunds bild, sådan den tett sig för dem, när han lekte.

De sågo honom, då han som helt liten gick omkring och klistrade upp gubbar på kartonger i gossarnas rum, eller när han skuttade runt såsom sjuåring på gården. Ibland gick det till så, att en mängd små barn tillsammans med Edmund sprungo i ringar och krokar, jagande vilt över sanden, varefter de, en efter en, stannade och stelnade i den ställning, vari de befunno sig under tumultet. Dessa små barnstatyer blevo mycket lustiga men kunde någon gång även bli vackra — älskliga voro de ju alltid.

De sörjande sågo nu Edmund i en sådan lek. Han hade sträckt upp båda händerna och kastat det välbildade, mörka gossehuvudet tillbaka. Hans spänstiga lilla figur krökte sig i en lätt båge, och ögonen, dem ingen kunde glömma, blickade med ett sken av barnslig stolthet upp mot rutorna, där en gång systern Märta och modern hade stått som åskådare. Då hade man endast skrattat och vinkat åt den lustiga lilla figuren, men nu trädde statyn fram och blev rörande, gripande och vacker. Ingen kunde längre se ut på gården utan att få en vision av gossen i hans säll-268

samma attityd. Därifrån gingo tankarna bort till graven, och Sorgen kramade så hårt deras hjärtan, som om den dokhöljda ängeln velat se blod sippra fram mellan sina bleka fingrar.

I serveringsrummet satt hushållerskan Alma och tänkte oavlåtligt på gossen, när han fäktade med sin träflorett på gården. Hon var kanhända den i huset, som oftast fått bevittna det vilda musketörlivet därute intill uthusdörrarna under Edmunds sista år. Alma kom även ihåg hur Edmund ibland kunde falla ned som död på gårdsplanen och

ligga orörlig där, ända tills någon nalkades. En gång hade hushållerskan, som trodde att gossen skadat sig och förlorat medvetandet, skyndat ut under förskräckta rop, men Edmund, som endast utförde en krigslist i väntan på de lurande drabanterna bakom sadelmakeriverkstaden, hade misslynt rest sig upp och sagt:

— Snälla Alma, jag är visst inte död. Jag skall bara lura den eländige Bicarat!

Men detta yttrande återkom nu med en sorgsen och sällsam klang. Edmunds alltid så trofasta väninna, som arbetade av alla krafter för att söka hålla den hetaste smärtan på avstånd, hörde sålunda barnet tala till henne från andra sidan graven:

— Jag är visst inte död. Jag är visst inte död I

Ibland kunde någon av den sörjande familjen sitta

vid bordet i det stora vardagsrummet och se mot en av dörrarna. Denna dörr var av någon anledning försedd med en miniatyrglasruta i ena dörrspegeln, och i denna ruta hade modern eller systern ofta förr sett ett litet blankt, mörkt öga och sedan hört en barnröst sakta ropa eller yla, liksom för att skrämma dem, som269

sutto i rummet. Kort efteråt öppnades dörren med ett sakta jämmer, och Edmund kom inkrypande på knäna, skrudad i Siouxindianernas fjäderbuske och med en gammal avlagd köttklubba i handen, eller också marscherade han in med det klingande ropet:

— I konungens namn ...

Men när de nu sutto och stirrade mot dörrens öga, var detta öga tomt eller brustet, och dörren jämrade icke på sina gångjärn, barnröstens uppfordrande rop hördes icke mer, ej heller förnummos längre de små manliga stegen. Då kände de sig åter handlöst falla i Sorgens armar; han pressade dem till sitt bröst, som om han åtrått att kyssa och smeka dem till döds; han höll dem så fångna i sin famn, att de kände gråten stocka sig i halsen.

När Sorgen då blev tårlös, plågade dem en ökentorka i huvud och bröst, och i hjärnan maldes samma tankar och minnen om den döde gossen beständigt på nytt; hjulet löpte och gick som en slipsten går men ined sand i stället för vatten. Då blev det hett och torrt därinne, och själen liknade en törstande varelse utan möjlighet att få en vattendroppe att svalka sig med och utan möjlighet att tro på tillvaron av en källa någonstädes.

— Ditt minne skall leva, hördes prästens mörka men vänliga stämma i deras öron. O, ja I Det skulle leva, det var visst, blomstra och leva i deras smärtas öken.

När Sorgen så en tid prövat dem, följt deras steg i dagens alla sysslor, noga passat på dem, så att icke de levande vardagsljuden för ett ögonblick skulle lyckas skingra deras själanöd, torkat ut deras huvuden och blåst sin heta vind in i deras hjärtan, då stannade270

det mörka andeväsendet för att betrakta sina offer liksom för alt undersöka, om tiden var kommen för att låta dem pröva en annan sida av dess makt. Då kunde de känna luften värmas i rummen. Hördes i detsamma ett fågelkvitter, prasslet av en gren mot rutan, då välvde på en sekund igenom dem en kärleksvåg, som värmde och tröstade. Då blixtrade skymten av en förhoppning, att fastän det var borta, så var det ändå icke borta.

— Lille Edmund är kanske mitt ibland oss, utbrast den förtvivlade modern med sitt ljusa huvud lutat i armarna. Är Edmund här?

Gamla mormor satt vid sitt fönster, och hennes inatta ögon tycktes bara spegla himlens skylösa oändlighet, medan händerna rörde sig inuti varandra med små, darrande rörelser, och medan munnen talade utan ord. Edmund sitter på nytt vid hennes brasa och hjälper den gamla frun att spänta torrvedstickor. Gossen kan ined mormors hjälp sätta dem i fyrkanter eller trianglar och sedan lägga dem i elden, där de brinna liksom små hus och sedan falla ihop till glimtande aska. Hon räcker honom ännu en gång den lilla gröna portören, och det är åter en majdag; Edmund blir så glad, att han gör något, som aldrig någon annan förut gjort i hela fabrikör Åviks hus: den lille åttaåringen fattar mormoderns hand och kysser den högtidligt, med en sirlig bugning, ty Edmund har lärt sig detta under moderns många berättelser om den unge greve Carl och den unge greve Rudolf, som bugade så och

så och kysste på handen så och så.

Lilla Mussy mumlar för sig själv, men om hon sam-271

talar med Edmund eller riktar frågor till himlen för hans skull, det får ingen veta.

Ute på den falnande kyrkogården arbetade fadern vid den lilla graven. Han lade själv stenramen, han släpade själv dit ett träd, som han planterade i myllan, och han reste fyra korta stolpar av sten, mellan vilka en tunn kedja hängde. Aldrig tycktes arbetet bliva tillräckligt gott och tillräckligt vackert. En gång, när skymningen föll, kom kyrkogårdsvaktmästaren och sade:

— Det börjar skymma, fabrikör Åvik. Snart kan inte fabrikören se att arbeta.

— Jag ser nog, svarade den sörjande fadern. Mörkret betyder ingenting.

Till sist fick han allt så, som han ville ha det. Med händerna i sidorna betraktade han med dystra blickar sitt verk; trädet bredde ut en gles krona. Kanhända skulle det vissna, men där måste likväl stå ett träd, ända tills vintern bröt in. Kanske skulle det bli vackert och yvigt igen till våren.

— Nu har jag gjort, vad jag har kunnat åt dig, mumlade den trägne arbetaren, och han använde samma ord, som när han täljt barkbåtar åt Edmund förr i världen.

*

Ädle Atos, glöm icke bort den lille musketören! Kom ihåg, att han troget stod vid din sida i kulregnet på bastionens murar, när servetten, vilken med sina gyllene liljor hånande vecklades ut framför fiendens272

läger. Le mot honom ett av dina milda, sorgsna leenden!

Stolte Aramis! Fastän han icke i allt kunde älska dig, följde han dig dock som en pålitlig vän, bevarade dina brevhemligheter, bisprang dig i duellen och hjälpte dig upp för stegen till älskarinnans fönster. Tag vänligt mot kamraten!

Väldige Portos! Leende iakttog han hur du med bara händerna vräkte undan dina motståndare; road åskådade han dina dråpliga måltider på det vackra slottet bland de höga träden och de dimmiga vinkullarna. Med vemod såg han till sist din väldiga gestalt segna ned under de svarta jätteklipporna, dem havet vid denna tid på året häftigt piskar med yrande stänk och fradga. Håll honom i minne!

Och du, tappre d’Artagnan! Mer än någon av de andra höll han av dig, sökte andfådd att komma dig till hjälp, när du, hotad av hundra snaror skulle överföra budskapet från den sköna Drottningen till den ridderlige Hertigen. Stolt å dina vägnar och sorgsen på engång bevittnade han äntligen hur den liljeprydda sammetsstaven kramades i din vitnande hand. Möt nu, när han söker eder krets, med ett vänligt krigarleende anden av din namne, vars stoft vilar i den enkla graven under det falnande trädet på den svenska kyrkogården! TJUGUSJÄTTE KAPITLET.

Tre lättsinniga barns vandring till skolan.

Ryslunda sparbank låg icke så värst långt från staden, men var den nu än låg, så nådde ändå dess hotande blixtar lätt fram och förskräckte de tre olyckliga delägarna i Gyllene triangeln, som spekulerat bort det guld, de en gång lånat där med Olséns starka namn såsom avgörande borgen.

— Vi måste beveka dem, vi måste försöka tala till dem, föreslog Cello. De är ju mänskor. Vi måste uppvakta styrelsen alla tre!

— Di ä mänsker, di ä mänsker, ja, erkände den mera misstrogne Karl Ludvig, men di har redan blett brända å så många. Di ska ju svara för andras pengar. Dä ä ju en sparbank. Men vi får försöka!

— De är visst inte några mänskor, förklarade Första fiolen. Det är kallt folk, som inte förstår sig på ungdomen. Gamla människor förstår sig aldrig på ungdomen. Nej, knappast min egen farsa. Jag skulle inte för allt i världen vilja be honom om hjälp till det här.

— Ja, dä förstår ja inte, bekände Karl Ludvig. Han är ju i alle fall din närmaste och käraste släkting. All sin dar!

När en av de små stationerna i detsamma gled förbi, fällde Första fiolen ett märkvärdigt utrop, som han 19. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängdes.274

lät åtföljas av en häftig fingerpekning mot ett tegelhus med stor skylt, på vilken stod att läsa orden Järntorps Härads sparbank.

— Vit fläck! Vit fläck, sade han ivrigt.

— Vad ä dä? frågade Karl Ludvig och stirrade såsom en nymornad upp i vännens ansikte.

— Vit fläck, upprepade Första fiolen, i det han pekade på det lilla röda bankhuset, medan det lättsinnigt glittrade i ögonen på honom.

— Vad menar du, bröt den bedrövade Cello irriterad Ut. Vad menar du?

— Hittills outnyttjad sparbank, förklarade Första fiolen. Vit fläck på kartan. Outforskade länder!

Men de två andra tego, ty de orkade icke längre skämta, och efter en stund meddelade Cello, som betraktat de olika stationshusens namn, och som nu upptäckt de vita och skräckinjagande bokstäverna Rys-lunda på en skylt ovanför en klocka, att man skulle stiga av.

— Gud geve, suckade Karl Ludvig, som icke utan skäl tycktes känna ett behov att vädja till högre makters bistånd. Gud geve ...

— Blanda inte in Vår Herre i detta, tillrådde kallsinnigt Cello. Jag är säker om, att han inte vill ha något med våra aktiespekulationer att skaffa.

— Jaha, jaha, fortsatte Karl Ludvig. Gud geve...

De tre herrarna stego av vid den lantliga stationen,

och Karl Ludvig gick i täten för bankruttörernas sorgetåg. Men när han bultat på det lilla bankhusets port, fick han av en städerska veta, att banken var stängd, men att åtminstone tre av styrelseledamöterna kunde träffas i skolhuset, där ett skolrådssammanträde275

hölls. På denna plats skulle även ordföranden, med vilken Karl Ludvig förut underhållit ett bevekande och med religiösa talesätt späckat samtal i telefonen, vara tillstädes.

Sorgetåget sattes därefter åter i gång. Medan de till några förbipasserande utkastade en och annan fråga, gingo de tre herrarna framåt i dyster takt, men plötsligt visade sig ett brungrått, långt tvåvåningshus, kring vilket en sandig plan utbredde sig, och som vännerna i detsamma hörde stojande barnröster, förs odo de, att målet för vandringen nu var uppnått. På en liten gräsruta i närheten av planen var en ung lärarinna sysselsatt med att under ett slags lek gymnastisera några småpojkar med vita, kortklippta huvuden. Cello, som vädrade med näsborrarna, var gång han nalkades en skola, på detta sätt insupande ängsliga erinringar från sin egen barndomstid, urskilde följande kommandorop, utsjungna med en klingande sopranstämma: — Alle man! Som riddare gå! Den vithuvade och kortbenta småpojksskaran började då en marsch på planen. De gingo alla mycket raka på tå. Det var detta, som lärarinnan lekfullt kallade för att gå som riddare.

Den lilla barnskaran på gräsplanen skingrades, och i tystnaden, som nu härskade, hördes några tuppar gala, svarande på varandras fjärran rop; de voro kanske i dag slaktfärdiga och underrättade sig om varandras sinnestillstånd kort före exekutionen. De tre herrarna inträdde under tystnad i skolhuset, där de av en äldre kvinna visades till ett klassrum, i vilket de borde sitta ned och vänta, tills de efterfrågade herrarna,276

som uppehöllo sig i en annan del av byggnaden, hade blivit tillkallade.

När Karl Ludvig, som alltjämt med guppande steg vandrade i täten för tåget, inträdde i det lilla klassrummet, observerade han genast med vänliga blickar tavlan, katedern och bänkraderna med sina svarta lock samt en kamin längst bort i rummet. Han kände en viss hemtrevnad, ty Karl Ludvigs skoltid hade haft ett särdeles

lyckosamt förlopp under bästa umgänge med lärarna. Och så gick den fete mannen genast att taga plats på första bänken, så som han förr varit van, och under andäktig tystnad lade han de tjocka händerna ovanpå varandra över bänklocket, medan vemodigt tacksamma tankar vandrade bort till barndomens dagar. Cello, som blankslitit sin barndoms byxor under besvärliga flyttningar, och som mestadels haft sin skamliga plats på sista bänken, placerade sig instinktivt nederst i skolrummet. Hans observationer voro noggrannare än Karl Ludvigs, beroende på att hans olustkänslor skärpte blicken. Han lade märke till små granriskvistar på golvet, han förnam den sällsamma skolrumsluften, han betraktade den långa pekpinnen med sina pikar i tjockändan samt den svarta tavlan. Han såg vidare vattenkaraffinen på katedern blänka, och den blänkte lika oroligt som en annan vattenkaraffin långt bort i det förflutna.

På tavlan stod skrivet med vita siffror 5X6.

— Jag löser problemet, utropade Första fiolen. Vid Gud, jag löser detl Fem gånger sex är trettio. Bra svarat, Thure!

Men Karl Ludvig, som helt andäktigt satt i sin bänk, genomgick i tankarna en lektion i välläsning och höll277

just på med att i minnet framsäga den vackra dikt, som han kunnat så väl utantill, och för vars upp-rabbling han skördat beröm av en lärare en gång för mycket längesedan:

Väl är jag mycket ringa, ej har jag gods och gull, men Herren vill jag lova, att aldrig för min skull det sucka skall så tungt uti skogen.

Härefter vandrade hans ögon till den svenska kartan, vars välbekanta, vänliga linjer det var så längesedan han skådat. Där svartnade det i norr såsom refflat järn mot norska landet, och högst däruppe syntes åt öster riksgränsens röda blodstrimma; där strömmade de friska, blåa ådrorna av älvar, vars larm man nästan tyckte sig höra, då man såg dem störta ner i Bottniska viken. Kring Mälaren myste det ljuvt i dalen, och längre ner på kartan låg hans egen Skaraslätt, susande med sina vita böljor; Därborta knep Vättern med ett blått och litet hemlighetsfullt öga, och där blickade Vänern stort och rättframt upp, detta mörkblåa hav omkring öar, där körsbär lysa röda vid gråa gamla slott. Värmland mörknade och blev raggigt åt gränsen som skinnet på en björn; lik en klick smör lyste Skåne nere på kartan, och öarna i östra sidans blåa vatten liknade stora mandlar. När Karl Ludvig med sina blickar kommit så långt som till staden Västervik, väcktes han upp ur sina funderingar, ty han hade helt naturligt kommit att tänka på dagens ärende, som var intimt förbundet med kursfallet på Västerviks Sågblad. — Jaha, sade han. Västervik! Jaha! Och sedan han kastat en genomborrande blick på denna kartprick, reste sig Karl Ludvig upp. I samma278

ögonblick hade Cello just till sina föregående observationer lagt ytterligare en, nämligen den, att under de två siffrorna på tavlan en triangel fanns uppritad. Även han reste på sig, ty en dörr öppnades, och två långa äldre män trädde in.

Dessa två män voro nästan lika varandra som bröder; båda buro de mörka kläder med alltför stramt sittande och för högt uppdragna byxor, och båda buro de pjäxor med svarta klädesslitsar och lätt uppstående tåspetsar. Deras huvuden lutade lätt, det ena åt vänster sida, det andra åt höger, och båda voro de kortklippta, den ene med vitt hår, den andre med något rödaktigt. Båda voro likaledes slätrakade, hade små, glimmande ögonsprickor och tämligen utstående näsor, men endast den ena näsan bar i sin yttersta spets en stor, klar vattendroppe. Männen tycktes le, men i själva verket var leendet av samma mystiska art som den berömda Mona Lisas; det kunde tydas som ett smil, men även som en beslutsam sammanpressning av läpparna; som ett uttryck av förvetenhet, av vänlighet eller av slughet. I samlad bild buro de båda männen äldre bondemäns drag av försiktighet, redbarhet, 111-parighet och envishet.

De hälsade med ett par hyggliga nickningar, men yttrade ingenting. Karl Ludvig, som ansetts lämplig att föra ordet, själv en bondes son, fast en av det jovialare slaget, reste sig upp och marscherade fram, med hög röst presenterande sig och de övriga ledamöterna av den Gyllene triangeln. Cello tyckte att det riktigt skrällde i det lilla rummet; han nästan väntade, att en anmärkning för oordning och skrål i klassen på ögonblicket skulle

utdelas.279

Karl Ludvig förklarade orsaken till de tre herrarnas närvaro. Han bad om ursäkt för att de störde och kom så slutligen fram till ärendet, vilket i korthet utmynnade i en bön om att för närvarande slippa anskaffa ett nytt borgensnamn efter det kasserade Olsén-ska namnet samt någon tids uppskov med avbetalningen.

De båda vise männen sågo ett ögonblick på varandra. Vattendroppen föll från den ena av näsorna; de kloka huvudena lutade sig tillsammans under tystnad.

— Det går inte, lät det plötsligt entonigt från den ene av de vise männen.

— Styrelsen har sammanträtt och beslutat, ekade det från den andre.

— A, herrarna förstår nog, yttrade Karl Ludvig med hög och fast röst. En annan har råkat i en tillfällig förlägenhet, alltså, men om en liten tid, så ska nog en annan vara på grön kvest igen, alltså, å då kan vi amortera i vanlig ordning, alltså.

— Så säjer alla, tonade det ihåligt från de två vise männen.

— Nu får vi alltså, fortsatte Karl Ludvig, på det vördsammaste be herrarne vara så goa, alltså ...

Cello hade under samtalets gång blivit något upphetsad; han förlorade ett ögonblick tron på Karl Ludvigs förmåga att rätt kunna gripa kring själarna hos dessa misstänksamma och allvarliga män. Journalisten, säkrare på att ha ordet i sin makt, gick därför fram mot de båda vise männen i det han yttrade:

— Min vän här menar, att herrarna genom att lämna oss andrum gör det möjligt för oss att för framtiden280

sköta våra ekonomiska åligganden bättre än vad vi nu kunna göra. Den väldiga folkolycka, som dessa förfärliga spekulationer framkallat, berör ju nästan alla samhällslager. Många drömmar ha blivit slagna i grus, och många personer, som vilja vara hederliga, bliva tvingade till nådeansökningar av detta slag. Vi äro icke ensamma om att ha råkat i en situation, vilken man utan alla överdrifter torde kunna kalla prekär, men vi äro verkligen mycket ledsna däröver, jag försäkrar det. Ett par månaders frist är nog för oss ...

Cello pauserade ett ögonblick för att skaffa mera luft under jättevingarna på denna albatross till lögn, varefter han fortsatte:

— Ett par månader eller kanhända ännu kortare tid är nog för oss ...

— Tio dagars uppskov, hördes åter de båda männens entoniga stämmor. Nytt borgensnamn och tio dagars uppskov.

Första fiolen kände sig nu gripas av en alldeles måttlös vrede över människornas hårdhjärtenhet och bristande förståelse för ungdomen samt för följderna av den kolossala folkolycka, om vilken Cello helt nyss så vältaligt yttrat sig. Den unge mannen tvekade ett ögonblick, innan han talade, men till slut lät han salvan gå, medan Karl Ludvig förfärad vände sig om och Cello näftigt blinkade som en Agablinkfyr för att hejda den djärve talaren.

— Herrarna kan gärna hjälpa oss med det här, tycker jag, sade den uppretade Första fiolen. Såvitt jag förstår, är en bank till för att ta lån uti och att stödja affärsverksamhet. Det vet vi väl alla. Det kan281

vi väl vara överens oml Jag är jurist, har legat i Uppsala och har mycket väl reda på den här saken. Om nu herrarna i svåra tider inte stödjer sina kunder genom lite tålamod, hur fan kan då herrarna tänka sig, att det ska gå med förtroendet för bankföretagen. Det förlorar ni flera luidårer på än ni tjänar, mina bästa herrar I

— Min vän menar, avbröt Cello med vildhet.

— Han töcker... ursäktade Karl Ludvig, rodnade häftigt och stirrade sig upphetsad omkring.

De båda vise männen vaggade sakta med kropparna liksom höga sävstrån i sakta blåst, men denna vajande rörelse, som av Cello ett ögonblick tolkades som tvekan, betydde icke alls någon gynnsam förändring av deras förut fattade åsikter. De vaggade endast för att sysselsätta sig under en gagnlös diskussion; de voro måhända

även något generade, liksom rättvisans lägre

*

tjänare kunna vara, då de efter en redan avkunnad, orygglig dom bli föremål för övertalningsförsök av stackars barnsliga och hysteriska fångar.

— Som vi har sagt. Tio dagar och ett nytt namn, yttrade åter de båda vise männen, och dessa deras sista ord ljödo hopplöst klangfattiga.

— Det är högst beklagligt, sade då den vältalige Ceilo, som hade velat kasta sig över Första fiolen och klämma till halsen på honom. Det är mycket beklagligt, att inte vår bön ...

— Vår anhållan, sufflerade Första fiolen lågmält, men med en förfärande tydlig diktion.

— Tösst, fräste Karl Ludvig ooh bytte upphetsad om fot tre gånger på varandra.

— Att inte vår bön, fortsatte Cello med ödmjukhet,282

offrande allt för att kunna säga, att han in i det sista sökt vinna de båda försiktiga lantmännens hjärtan — att icke vår bön kunnat beviljas av er, mina herrarl Vi hade hoppats på förståelse ...

— Ja, dä hade vi, ifyllde Karl Ludvig med manlig kraft och ädel stämma.

— Inte jag, mumlade Första fiolen. Må det gå åt helvete med musik 1

— Vi hade hoppats på förståelse, fortsatte Cello, och jag ber er ännu en gång betänka, mina herrar...

Nu ringde emellertid en klocka med ett starkt och ihållande ljud. Cello kände sig, som om han strax skulle in till rektorn för att mottaga meddelandet om relegationen, medan alla de andra barnen fingo börja sin lektion i god ro och med lugna samveten. I ett nu sågo de tre herrarna den lilla skolsalen fyllas av en flock ljusa huvuden; en mängd små händer lade sig tillrätta på bänklocken, och blåa ögon stirrade förvånade på de tre slokörade främlingarna, vilka efter en stum avskedshälsning drogo sig tillbaka från klassrummet och gingo ut på planen.

Bakom sig hörde de ljudet av en klar sång, men Cello satte fingrarna i öronen, under det Karl Ludvig ett ögonblick stannade på gården, intagande sin säreget lyssnande ställning med huvudet något framskjutet och lätt på sned samt med ena handen utsträckt såsom för att avvärja störande biljud. Med häpnad iakttog Första fiolen, hur den fete vännen, glömsk av det nyss lidna nederlaget, med ena foten helt omedvetet följde sångens takt, medan det stora huvudet nickade. TJUGUSJUNDE KAPITLET.

Timglaset leker med sin son.

Medan servitören Helmer Tidlund eller Timglaset, stilla och omärkligt leende, åter en dag gjorde tjänst bland sorgklädda medmänniskor, satt hans son Albin hemma på en grön bänk utanför det lilla trähuset och samtalade med folkskolläraren och ledamoten av nykterhetsnämnden herr Fridolf Holmén.

Albin, en storväxt, fetlagd, omkring trettioårig karl, med vitluvigt hår och en vit skäggstubb i det röda ansiktet var servitörens ende son, av vilken denne emellertid icke hade någon vidare glädje. Albin var nämligen periodsupare. När begäret att supa på allvar grep detta olycksbarn, skydde han icke att skaffa sig pengar på alla möjliga sätt, väl icke genom stöld men genom att göra sina medmänniskor tjänster, som icke alltid kunde kallas verkliga tjänster utan endast skenbara sådana, och detta i avsikt att få en slant att inköpa det nödvändiga för. Intill staden låg ju sjön, och en mängd av invånarna ägde yachter, roddbåtar eller ekor. Blåste det nu ibland, satt Albin på lur nere vid hamnen för att se efter, om någon båt skulle driva ut, när sjön låg från land och böljorna vräkte svårt. Ibland kunde det också hända, att en båt slet sina vårdslöst angjorda förtöjningar, och då blev Albin glad. Han284

tog en eka eller liten snipa i hamnen och kämpade sig ut till den fritt gungande flyktingen, som inhalades och gjordes fast. Sedan gick Albin och tog reda på vem som var den hotade båtens ägare, gick upp i dennes kök, strök artigt av sig sin mössa och sade:

— Ja ville bara tala om, att bankderektörens båt har slitet sej i dag. Den var ett gott stycke på väg, men jag fick tag i den. Nu ligger den ordentligt fast därnere. Det var hundan, vad det regnade.

Albin kunde på detta sätt få sjuttiofem öre eller mera i ersättning. Så småningom förstod han, att denna inkomstkälla icke behövde rinna så ojämnt och ryckigt utan kunde göras mera stadigt flödande om blott vädret var lämpligt. Det fordrades blåsväder, helst storm, för att fisket skulle lyckas och sagan bliva trodd. Albin började snart att med egna händer försiktigt lösa båtarna, lät dem driva ut, bärgade dem sedan och stövlade därefter upp i något hus för att berätta äventyret och erhålla sin belöning. Spritbegäret hos den olycklige Albin var stundom så starkt, att man runt omkring i köken hade förnimmelse av de hårdaste oväder med ständigt lösryckta snipor eller ekor, fastän barometern oföränderligt talade om vackert, mycket vackert, och fastän det blåste högst måttligt i markiserna. Albins spekulationer drevos alltså till sist ut i det omöjliga. Snart blev han icke längre trodd utan måste upphöra med trafiken till en tid.

Fadern led mycket, när han hörde talas om detta, men sade ingenting, ty det lönade sig så litet att säga något. Men mest led han av att Albin gick så illa klädd under sina värsta perioder.

— Man måste vårda sin människa, vårda sin män-285

niska, manade Timglaset med sin matta röst och såg på sonen med sina blacka, uttryckslösa ögon.

Det enda den sörjande herr Tidlund kunde trösta sig med var sonens godmodighet. Albin kunde till och med vara hjälpsam, och han yttrade aldrig några egentligen onda eller råa ord mot fadern. Och hände det sig så, att Albin en tid avhöll sig från dryckenskap och livnärde sig med vedlossning eller inlastandet av fat vid hamnen, var Timglaset lycklig och nöjd. Han hade hunnit lära sig att vara nöjd med så litet.

Några dagar före den dag, då herr Tidlund tjänstgjorde i familjen Aviks hus, hade Albin åter dykt till botten, uppträtt rusig och gått omkring i staden under bullrande tal och stora gester. Den bekymrade fadern visste till slut ingen annan råd än att vända sig till en ledamot av nykterhetsnämnden, som han kände, och denne lovade att vid något tillfälle uppsöka den fallne och varna honom. Alkoholisthemmet vore ju annars sista hjälpen.

Bredvid Albin satt nu på den gröna bänken i Timglasets gård folkskolläraren Holmén, en något över trettioårig herre med ljust, tankfullt ansikte, starka blommor på kinderna, en smal rörkäpp i handen och en liten kvist av ljung i knapphålet. Herr Holmén hade en stund samtalat med Albin allvarligt, rättsinnigt och vänligt men med en viss kraft. Den store karlen satt from och hörde på, men utbrast slutligen:

— Är alkoholisten en bacill, Holmén?

Herr Holmén betraktade syndaren med den vita skäggstubben, skådade in i de blinkande ögonen, bäddade i röda kindkuddar, och då folkskolläraren icke i deras uttryck kunde finna något, som tydde på skämt-286

samhet, svarade han med ett leende, vari litet ironi skymtade:

— Menar Albin, att alkoholismen är en bacill? Någon bacill är den givetvis icke men en slags sjukdom utan tvivel. Själva begäret är en sjukdom, men det kan också vara konsekvensen av en moralisk slapphet såtillvida, att likgiltighet för ett ordentligt levnadssätt bereder mark för begäret.

Albin tittade stint framför sig och fortsatte:

— Ja, men det är ändå som en bacill, när det kommer på. Jag vet det nog, må Holmén tro. Jag kommer nog ihåg, när jag skulle avvänja mej en gång i Frälsningsarmén.

— Har han varit i Frälsningsarmén? frågade herr Holmén.

— Ja, svarade Albin, skrattande. Jag har vatt frälst. Jag blev tagen ve hamnen av en löjtnant, som hette Olssön, när jag stod och travade ved. Jag var full då. Jag hjälpte Luskungen, di kallarn, åkarn. Där i Frälsningsarmén feck di mej till att låta bli spriten, och di hade mej till vedhuggning, och när jag så hade varit där lite, så kom majorn och klappa mej på axeln och sa: ”Håll emot frestarn, vi bedja för er! Så skall snart begäret fly.”

Det gick bra några dar, fortsatte Albin, men så en kväll kom bacillen, och det var, som om det rört om inne i kroppen på mej, just när de hade bönen. Jag gick till löjtnant Olsson och bad att han för själ och pina skulle låta mej få något att bekämpa begäret med, för ja visste inte, vad jag skulle ta mej till. ”Tag starka karameller”, sa han, ”eller nejlikor. Låt litern stå. För var gång frestelsen kommer, så tänk på, att vi bed jer287

för Albinl Låt litern stå.” Och jag gick hem. Nu var det så, att jag hade en liter stående bakom byrån. Jag visste det nog förut, men aldrig hade jag vetat det bättre, än just den kvällen. Förr hade litern vatt som en vanlig liter. Men nu var den liksom en levande människa, och den ropade på mej. Två gånger reste jag mej upp och gick bort till byrån, och två gånger vände jag tillbaks till soffan, och till slut la ja mej med fingrarna i örona för att sova. Men då hörde jag hur litern ropade: ”Du vet väl, att jag står bakom byrån. De ä hälften kvar, de ä hälften kvarl” Hälften kvar, tänkte jag. Det är ändå bara hälften. Om jag skulle gå bort och dricka ur det, så är den buteljen slut, och sen ska de vara slut med alla buteljer. ”Nej”, sa en annan röst, ”gå inte till byrån, för det är djävulen, som sitter i buteljen, och han frestar dig. Kom ihåg, att vi bedja för dig!” Jag kände igen löjtnant Olssons röst. Så där talade det inom mig, precis som om det skulle varit levande människor, som tutade i öronen på mig. Men till slut gick jag bort och gick ut på gården, och det kom ett litet papper dansande på marken, för det blåste, och jag blev så rädd, så det brann till i kroppen på mej, och jag darrade i armarna, fast jag är en stark karl. Jag åt nejlikor hela tiden och såna där randiga karameller, så tungan sved, men jag va rädd för allt jag såg, och när träna rörde sej, var det som om fan själv skulle ha vinkat, och till slut sprang jag in. Jag hade velat tjuta, må Holmén tro!

— Nå, sporde folkskolläraren och såg allvarligt framför sig.

— Jo. När jag kom in igen, så tyckte jag att det blev varmt inom mej, för ja visste, att det fanns liksom288

något vänligt eller trevligt därinne i rummet. Och det var just litern det, Holmén. Den locka på mej, som om den varit en flicka. Då tog jag och drack ur det, som var kvar i flaskan, och så blev jag genast lugn och räddheten, den försvann. Men jag tänkte på löjtnant Olsson, och därför öppna jag fönstret och kasta ut buteljen, så att den rulla i gräset, och så ropa ja efter den: ”Till avgrunden med dig, frestarel Efter denna stunden är jag en annan.”

— Nå, och han blev en annan, sporde herr Holmén, med någon ironi.

— Ja, det ska jag säga Holmén, att jag stanna i armén något över en månad, och det var allt det lilla jag söp under den tiden. Snälla töser var där också, och för resten var di hyggliga mot mej allesammans. Så sålde jag tidningar åt dom, och löjtnant Olsson sa, att vår bäste tidningsförsäljare det är Albin. Och medan jag mata hönsen en dag, sa majoren: ”Fortsätt bara och glöm inte Fyren.”

Ja hade nog stannat där längre, om inte Luskungen hade varit. Men så blev det, som det blev, och det kan ingen doktor hjälpa.

— Hur det nu må ha varit med Albin, så måste han emellertid efter detta bliva som en omvänd hand, yttrade herr Holmén. Eljest kommer nykterhetsnämnden att taga hand om honom, och då blir alkoholisthemmet slutet på historien.

— Nej, nej, nej, bröt Albin ut. Låt mej slippa, ärade herr Holmén. Låt mej slippa!

— Det beror på, svarade den allvarlige unge folkskolläraren och reste sig upp. Om en tid låter jag efterhöra hur Albin har skött sig, och skulle då ingen för-289

bättring hava inträtt, så vet Albin fullväl min mening, och att jag även handlar i överensstämmelse med densamma.

*

När Timglaset i afton med elastiska steg nalkades hemmet, var han visserligen trött men även nyfiken, ty herr Tidlund hade reda på att sonen i dag mottagit ett besök av varnaren, folkskolläraren Holmén. Servitören tänkte på vilken lycka det skulle vara, om Albin en gång kunde bli en riktig människa, som vårdade sin person; han tänkte även på vad han en gång hade hoppats och drömt för den gossens räkning — men det var så länge,

längesedan. Medan Timglaset på väg mot hemmet funderade över detta, framsprang i hans huvud en bild från Albins yngre år, när pojken satt i sängen och lekte med en elefant av papp. De blåa ögonen hade strålat, det vita håret hade stått som i en sky. Herr Tidlund kom väl ihåg, hur han brukade leka med den lille, innan han äntligen kastade gåvorna till honom på täcket, och hur han för varje godbit låtit sin gosse läsa upp en vers.

Något underlig, något barnslig hade Timglaset under årens lopp blivit, eftersom han icke fick lov att gripas av vansinne över sin och sonens olycka. Därför kunde det alltjämt hända, att fadern, när han fann Albin lugn och nykter, lekte smått med honom liksom förr, innan han överlämnade sina från familjerna medförda gåvor, som växlade i smak och utseende. Ofta var det karameller, fullsatta av sorgens sinnebilder; svart, blankt papper och vita små kors eller en vit änglabild, men ibland 20. — SI ö b e r g, Kvartetten, som sprängdes.290

kom ju Timglaset från bröllop eller andra bjudningar, och då voro varorna av helt annat slag.

Denna afton sken genom skymningen en måne över Timglasets enkla hus. Det var som om den trötte servitören sett sin döda hustrus runda, bleka ansikte; han kramade paketet, det prasslade som torra lov, och en suck bröt sig ut ur hans bröst, men log gjorde han alltjämt, som det var hans vana. Då hörde han från gården ett ljud, av vilket Timglaset förstod, att Albin var hemma; denne satt också bakom syrenträdet i en gammal rankig vilstol, som stått där och gistnat i många år. Trots sin trötthet efter dagens arbete försattes herr Tidlund i en viss spänning, ty när han svävande gled bort över den lilla gården, undrade han, om sonen skulle vara nykter. När den orolige fadern slutligen mötte Albins ögon, tyckte han sig märka, att folkskollärarens besök haft en gynnsam verkan. Då fylldes Timglasets bröst av tacksamhet och glädje; han återsåg i tanken sin gosse från forna år i samma ögonblick, som Albin höjde sitt röda ansikte, blinkande med de vattniga ögonen och strykande sin vita skäggstubb. I sin torftiga lycka tyckte sig den trötte fadern nästan se pappelefanten och de små knubbiga armarna.

— Afton, farsgubben, grumsade Albin, som visade tecken till skamsenhet och beskedlighet. Vad är det du har i påsen?

Timglaset log blekt och tog ett steg tillbaka, på samma sätt som han förr avlägsnat sig från den säng, där den lille suttit och lekt med pappelefanten.

— Nånå, sade den hyfsade mannen, i vars anlete leendet alltjämt spelade. Nånå, Abbé! Vad säger man först! Minns du, vad du sade först? Nå!291

— Nej, det minns jag inte, svarade Albin, som mycket väl visste, vad det här gällde. Äsch, bry dej inte om det där, farsgubben! Vad har du i paketet?

Albin sväljde och smackade, varefter han riktade sina blinkande ögon mot faderns hand. Timglaset suckade lätt och fortsatte därefter med den barnsligaste envishet:

— ”Jag är pappas lille”... nål

Albin såg ett ögonblick generad ut; han slog ned ögonen och mumlade grötigt:

— ”lille dräng” ...

— ”Och sitter i min lilla”... nål

— Nää du, utbrast Albin och kliade sig i huvudet. Jag ä inte så dum, så att jag låter lura mej att språka som en glytt. Bråka nu inte, va fasen ...

— ”Och sitter i min lilla” ... nå, manade enträget den tunne begravningsservitören, som stod med huvudet på sned och tankarna långt i fjärran. Han gömde i paketet några smörgåsar jämte en stor karamell, på vars svarta papper en vit bild var fästad. — ”Sitter i min lilla ...” Säj nu!

— Säng, grymtade äntligen Albin, i det han reste sig upp från den gistna fältstolen.

Nu öppnade fadern paketet och överräckte till sonen några lätt doftande föremål, inslagna i smörgåspapper. Men karamellen med bilden av den törnekrönte behöll han för sin egen räkning, då han efter ett kort samspråk med

sonen gick in i lägenheten för att stöka med en aftonmåltid och därefter gå till vila.

Fönstret i det lilla rummet, som låg avskilt från sonens genom ett större kök, hade nästan till hälften blivit fyllt av månens glob, när Timglaset, prydlig292

och noggrann som alltid, bäddade sin säng och slutligen lade sig. Nyss hade sonen stövlat in i sin anspråkslösa sovkammare, och det var tyst i huset.

Herr Tidlund låg en stund och stirrade in i det milda månljuset, varefter han sammanknäppte sina händer över bröstet och läste något. Men det var icke en bön, ty han måste så ofta lyssna till sådana vid vigslar, vid begravningar och barndop, att han visst ansåg dem liksom utgöra en del av yrket och vardagens vanligheter. Servitören hade i sin ungdom en gång hört en kvartett — o, så grant den ljudit, då han och fästmön stodo och lyssnade i skogeni — av vars ord han ännu erinrade sig några. Dessa ord hade blivit Timglasets bön; han visste intet, som klingade vackrare än de, och därför mumlade den gamle servitören, medan han slöt sina trötta ögon:

var äng sin blomma har. Vart hjärta har sin saga från flydda ungdomsdar ... TJUGUÅTTONDE KAPITLET.

Karl Ludvig drager ut för att söka tacksamma hjärtan, men finner endast delikatesser.

Två timmars järnvägsresa från staden låg en liten köping och drömde, ensam och övergiven, med falnande ängar omkring; den gjorde försök att spegla sig i en å, på vars yta vissna blad drevo likt strödda bröd-tärningar i en ovanligt mörk soppa. I denna köping handlades något med timmer, och man kunde i den härskande stillheten höra avbrutna, vitschande och vinande ljud från ett ångvedsågeri. I den dävna septembervinden kändes även då och då dofter av rök, sådan som brukar uttränga från rökerier. Tvenne slakteriaffärer med rökerier funnos också på platsen, där för övrigt en tvättinrättning i den mörka åns närhet visade en stor vitmålad skylt, som uppmanade förbivandrande personer att skyndsamt insända sitt smutsiga linne till inrättningen, där det kunde förvandlas till alldeles snövitt.

Med förmiddagståget hade till köpingens station anlänt en tämligen kortväxt, korpulent och bredaxlad person, som med en stor näsduk torkade svetten av sitt runda ansikte, innan han hälsade på stationsinspek-toren. I åtsittande blå syrtut vandrade denne fram och tillbaka på planen. Stationsinspektoren var en smal294

herre bortemot femtio år med brunblek hy, sammanpressade läppar och ett strängt drag över ögonen, vars blickar skärptes av en pincené. När den korpulente mannen nu hälsade på stinsen, gjorde denne artigt honnör och blickade genomträngande på främlingen, som framställde följande fråga:

— Förlåt, var bor charkuteriinnehavare Necklas-son?

— Min herre, svarade stationsinspektoren med någon viktighet. Den person, ni önskar tala vid, är en man med tvär klippt helskägg, icke så?

— Ja vesst, ja vesstl Dä ä Necklas öpp i dagen, svarade Karl Ludvig förtjust.

— Herr Nicklasson, fortsatte stationsinspektoren, är innehavare av det charkuteri, som ligger vid köpingens huvudgata intill den där trädgården 1 Se här! Nu kan min herre se skorstenen på huset!

Karl Ludvig viftade tacksamt med sin mjuka hatt, och stationsinspektoren följde honom med ögonen, i det han, torkande sina ögonglas, mumlade för sig själv:

— Vid Zeus, en epiKuré. Han är i färd med att uppsöka läckrs födoämnen, och dock skall han bliva maskarnas spis.

Härefter svängde Pensionatskurken — ty det var denne filosof, som tjänstgjorde vid den lilla köpingens station — en röd flagga i luften, varefter tåget efter någon tvekan åter satte sig i rörelse.

Orsaken till att Karl Ludvig befann sig i denna köping var helt enkelt den, att han funnit det nödvändigt att för Gyllene triangelns räkning uppsöka några i grannskapet till staden boende släktingar, farbror Nicklas, tant Malin samt farbror Daniel, för vilket295

ändamål han uttagit några dagar av en ännu outnyttjad semester. Karl Ludvig hade blivit följd till tåget av Första fiolen och Cello, och den sistnämnde hade vid tågets avgång stuckit ett paket i hans hand. Det befanns innehålla en rostig hästsko med en kvarsittande halv söm, vilken Cello samma dag hittat på gatan.

— Det betyder lycka, hade Cello vid avskedet yttrat.

— Du kommer tillbaks med hela väskan full av riksdaleros, det svär jag på, sade Första fiolen.

Kanske i alle fall, tänkte leende den ekonomiske forskningsresanden. Kanske i alle fall att dä betyder lööka. Så lustit för resten! Jag drömde om hästar i natt. Jaha ...

*

Karl Ludvig befann sig alltså nu vid den första stationen och skulle avlägga ett besök hos farbror Nicklas, som verkligen hade skäl att känna tacksamhet mot sin anförvant. Han inträdde dröjande på en stenlagd gård, i vars bortersta ända syntes en berså, hopvriden av björkar i holkar. Dessa trän hade stått där alltsedan midsommaraftonen, och man befann sig nu i början av september månad, varför de voro avlövade eller också buro alldeles vissna och hoprullade blad. över den knaggliga stenläggningen vankade en rödbrusig liten karl med hängmage, som i en skälvning tydligt avtecknade sig bakom blåskjortan; en av skjortärmarna dinglade tom vid sidan, ty mannen var enarmad, men den andra handen omslöt en yxa med ett kraftfullt grepp.296

— Goda, hälsade Karl Ludvig. Träffas herr Necklas-son själv?

Den rödbrusige mannen gjorde en häftig åtbörd med yxan, som hotfullt blänkte i solskenet, och svarade med en rosslig röst:

— I bersåen finner I honom nog. I kan akta er, så I inte får en ölbutelj i skallen. I dag är han inte go å tas med, Jägmästarn! Tvi fan, en sån karl att ha å göra med!

Karl Ludvig kände ju herr Nicklasson mycket väl, och denne var en i grund och botten godmodig person, som vid sidan av en del passioner, bland andra öl i hela buteljer, ägde affärsduglighet och var ganska knivig. Rätt högmodig, hade emellertid Jägmästarn — Nicklasson kallades så, emedan han alltid gick klädd i tätt åtsittande ridbyxor och en liten tuppfjäder i en grön jägarhatt — kommit att intaga en särställning bland köpingens slaktare, vilka han samtliga titulerade med ”du”, under det att dessa blevo översköljda med ovett, om de kallade honom något annat än herr Nicklasson eller Jägmästarn, vilket smeknamn Nicklasson godtagit såsom icke sårande. Nicklasson kallades av Karl Ludvig för farbror, fastän han var en betydligt avlägsnare släkting än så.

Karl Ludvig nalkades nu den vissna bersån efter att ha halkat på en köttslamsa på den kullriga gården. Genom något sjätte sinne, som under hand förvärvas av dem, som syssla med penningaffärer, syntes Jägmästarn genast från början ana, varför Karl Ludvig besökte honom. Nicklasson var alls icke berusad utan befann sig endast i ett upprymt sinnestillstånd, som297

lätt slog om i vrede och då utlöste massor av förolämpningar mot den enarmade slakterimästaren.

— Hej, ropade Jägmästarn, när Karl Ludvig hälsade. Välkommen hit, pojken min!

Framför honom stod Nicklasson uppsträckt, en ganska ståtlig företeelse av grov manlighet. Tvärklippt, lätt grånat mörkt helskägg, med mustascherna högt uppvridna, åtstramade gråa ridbyxor och blanka stövlar. Man kunde mycket väl förstå, att Jägmästarn icke ville lägga bort titlarna med köpingens övriga slaktare.

— Du kommer för att hälsa på, fortsatte herr Nicklasson. Men först ska du ha litet till livs, min gutt! Frukosten ska vara i ordning snart. Och inte heller har du sett mitt fina charkuteri. Om jag bara finge skälla ett tag till på den förbannade Helgesson! Hallå där — han vände sig mot en av husets dörrar, där en kvinnogestalt blivit synlig — vi blir två till frukosten!

— Hör nu, avbröt Karl Ludvig. Hör nu, fabbro Necklas...

Men eftersom Jägmästarns sjätte sinne alltjämt arbetade, blev Karl Ludvig avbruten så fort han uttalade orden

”hör nu”, och det visade sig även i fortsättningen, att Jägmästarn passade dessa ord precis som en målvakt gör med en fotboll, då den hotar att komma i nätet.

Att låna pengar är en svår konst, om vilken ännu ingen vetenskapsman eller annan sakkunnig person utarbetat vägledande broschyrer, varför alla irrande lånesökare äro fullständigt hänvisade till sin egen uppfinningsförmåga och talang. I alla andra ämnen får298

den fattiga människan stöd och råd i överflöd, men när det gäller detta enda spörsmål, finner han, då han kastar förtvivlade blickar omkring sig, endast kalla ansikten och slutna läppar. Filosoferna tiga, författarna tiga, affärsmännen tiga, och ekonomerna ha endast att svara: låna om möjligt icke!

Liksom alla andra var Karl Ludvig därför hänvisad till sin egen talang, och denna var mycket oövad. Han saknade all skådespelarbegåvning, och för övrigt skulle knappast någon sådan ha hjälpt hos farbror Nicklas, emedan denne tydligen ägde en fenomenal skicklighet i att hålla tillbaka människor, som ville låna pengar av honom. Karl Ludvig var häpen över detta, först och främst häpen över otacksamheten och sedan över den djävulska metod, Jägmästarn använde för att blåsa bort allt tal om detta slags affärer.

Karl Ludvig fick intaga en god frukost.

— Välkommen i mitt tjäll, pojken min, hälsade Jägmästarn vid helan.

— Skål, fabbro, svarade Karl Ludvig, som så fort supen halkat ned, sökte överraska herr Nicklasson genom att hastigt yttra:

— Hör nu ...

— Du tycker om svinfötter, min gutt! Här har du saltade och där har du griljerade. En liten halva!

Härefter ledde herr Nicklasson samtalet in på sin rörelse, ojade sig en smula över de dåliga tiderna men yttrade sedan helt optimistiskt, att man finge göra utav sakerna vad man kunde och se framåt samt akta sig för att se tillbaka.

— Hör nu ...

— Men du, Karl Ludvig, du som är stadsbo — nu299

skall du se, att vi här på bondbygden också kan göra fina charkuteri varor. Vi säljer på eran fina stad, du!

När Karl Ludvig hade lagt den ena handen över den andra i det ögonblick, då herrarna reste sig från bordet, och på detta sätt visat sin tacksamhet mot alla goda gåvors givare, vände han sig till Jägmästarn med en liten bugning och sade:

— Tack, fabbro Necklas för go mat å dryck. Jag kommer emellertid för att...

— Hälsa på mej! Du hederspojke! Tala inte om mat och dryck. Du kan väl begripa, att jag vill ta emot dej hederligt för all hygglighet, du har visat emot mej. Men nu skall vi, fanden besitta, titta på mina marker, mitt slakteri och min lilla granna affär. T jo!

Och han slog Karl Ludvig kraftigt på axeln, så att denne kände sin måge skaka. Härefter ledde han ut den överrumplade anförvanten till ett stall, där Karl Ludvig fick se på blanka hästbakar och vajande svansar, vilka snärtade fram och åter för att få bort flugor; därefter fick han lukta på den stora svinstian, där rosiga trynen bökade och smackade i väldiga tråg, sedan fick han se slakthuset, där den enarmade och röde herr Helgesson, mumlande förbannelser, avlivade en liten kalv, varefter Jägmästarn med ögon, som strålade av triumf, förevisade honom sin lilla vackra charkuteriaffär. När Karl Ludvig kom in i denna, kunde han icke låta bli att smacka med tungan. På de vita väggarna hängde vackra, skära korvar; infernaliskt väl utskurna köttstycken voro smakfullt placerade på marmordisken, och de finaste skinkor och syltor doftade så ljuvt, att Karl Ludvig, fastän han knappast åter kunde vara hungrig efter promenaden, kände sig mera300

än sympatiskt stämd mot den lilla prydliga affären. Den intresserade resenären tänkte, att han väl vore förlorad,

om han icke koncentrerade sig på sitt ärende, men hur det nu var, orkade han icke mer än en gång till bringa lånefrågan på tal.

Detta sista försök planlades med en för en så bottenhederlig man som Karl Ludvig ovanlig list och fintlighet. Nu skulle han börja med att tala om korvarna, låtsandes som om han icke ämnade sysselsätta sig med något annat, än vad han såg omkring sig, och så plötsligt rikta en snabb stöt mot farbror Nicklas hjärta och plånbok.

— Ett rektit grant charkuteri, sade Karl Ludvig helt stilla. Så fina korvar där hängeri Jag skulle nog be fabbro om ett par korvar, om jag inte tänkte be om något...

— Lisa, dundrade Jägmästarn på ögonblicket, ta ner ... vill du ha rökt eller kokt medvurst, gutten?

— Nej, jag säjer, flämtade Karl Ludvig i en iver, som om han sökt springa fatt ett tåg, jag säjer, att jag skulle be fabbro om en körv eller e sylta, om jag inte ... som fabbro vet...

Med en fenomenalt snabb rörelse sände emellertid Jägmästarn, vars målvaktsegenskaper nu firade lysande triumfer, den hotande bollen i väg just i rätta ögonblicket.

— En sylta också, Lisa, ropade han med åsklik röst. Något skall du ha, pojken, för allt du hjälpt mig. Slå in det vackert Lisa!

När Karl Ludvig efter en stund avlägsnade sig från Jägmästarn, hade han med sig på färden ett större paket, innehållande en kokt medvurst och en rökt301

sådan, vilka trängdes med en randig sylta. Det sista Karl Ludvig hörde, då han stod i begrepp att lämna gårdens grind, var en förbannelse, utslungad av Jägmästarn mot den enarmade slakterimannen:

— Hut, din krabbsaltarel Men tacka din gud för att ja ä vid gott lynne ...

— I är värre än fan själv, men lämnar jag eran affär, så vet jag, att I går i putten, för I kan inte själv hålla reda på ...

Pang I

En tom ölbutelj singlade över gården och krossades mot de knaggliga stenarna. Karl Ludvig avlägsnade sig skyndsamt mot stationen, behärskad av de sällsammaste känslor. Han kände sig dels hugnad och vänligt omhändertagen och dels utspaTkad av den egendomlige anförvanten, vars genialitei Karl Ludvig dessutom icke kunde låta bli att beundra, medan han köpte biljett till nästa lånestation.

Pensionatskurken, som expedierade biljetten, blickade skarpt på de skära paketen, Karl Ludvig bar under armen, när han med sakta, guppande gång lämnade biljettluckan.

Min fete broder har försäkrat sig om mera ambrosia, tänkte Pensionatskurken. Esse oportet ut vivas, non vivere ut edasl

*

Karl Ludvigs nästa besök gällde tant Malin, den tunna, svartklädda och sura dam, för vilken han en gång förklarat betydelsen av det mystiska ordet ”tips”. Han erinrade sig nu, att tant Malin tyckt, att ordet lät, som när man lockar på höns. Äja, nog hade de302

lockat på hönsen alltid, men vilka svarta och stinkande ägg hade icke dessa förbannade fjäderfän värpt åt delägarna i den Gyllene triangeln! Dock hade tant Malin icke blott blivit skonad från förlust utan tvärtom lycklig vinsttagare, varför hon alltså borde vara tacksam och hjälpa sin i bekymmer komne släkting, som så lyckosamt gått henne tillhanda.

Trots vad som nyligen passerat åkte Karl Ludvig i en tämligen hoppfull sinnesstämning bort till tant Malin i ökna Brätthult, där denna anförvant innehade en diversehandel. Han fann en öde station med matt solsken på en plan, där tre jättemjölkflaskor stodo i rad, och framför dem en stationsföreståndare, som vilt svängde sin röda flagga liksom till varning för ett pågående sprängningsarbete. Med sitt paket i handen nalkades Karl Ludvig

diversehandeln, där han i en liten skrubb, som endast upplystes av ett fönster, liknande ett snålt öga, fann tant Malin, tunnäst och svartklädd som vanligt, sysselsatt med att avskumma de sista gräddfläckarna från mjölken i en bunke.

— Nej se, alla mina dagar, suckade tant Malin. Är du kommen desse vägar?

Karl Ludvig utbredde sin stora famn och tryckte den tunna tanten till sitt hjärta.

— Ja, jag har kommet för å tala ve Malin, svarade Karl Ludvig med stark stämma och öppen blick.

När tant Malin hörde dessa ord, ”tala vid Malin”, tycktes hon icke i dem finna något ledsamt, såvitt Karl Ludvig med sina små snabba ögon kunde upptäcka vid en blixtbesiktning av tantens anletsdrag. Men om Karl Ludvig trodde, att tanten var belåten, så räknade han fel, ty tant Malin var så fylld av grämelse303

över att hon vid realisationen av aktierna måst släppa till en liten summa av de betydande vinster, som hon tidigare inhöstat, att tant Malin alls icke kunde tänka sig något sådant, som att Karl Ludvig kommit till hennes avlägsna diversehandel för att begära en pen-ningförsträckning. Att tantens ansikte avspeglade en så tämlig jämnhet i lynnet berodde på att hon önskade försöka förlåta Karl Ludvig för att denne dragit henne in i affärer, som fått ett sådant snöpligt slut. Tant Malin kämpade alltså en inre strid, medan hon kände sig famnas av den väldige anförvanten. Hon hoppades hela tiden, att himlen skulle skänka henne kraft att vara vänlig.

— En tår kaffe tör du väl vilja ha, sade tant Malin och bjöd Karl Ludvig att stiga in i hennes lägenhet, till vilken man kom genom att vandra ett par lömska trappor ned från butiken.

— Så stig på då och var välkommen, inbjöd tanten, varvid Karl Ludvig fick erfara samma sensation av skrämsel som alla andra, vilka gått ned mot den lilla dörren till hennes rum.

Man hajade till, lik en människa, som av misstag gått ut genom en glasdörr i femte våningen för att stanna på balkongen, medan det i själva verket icke finns någon balkong utan endast ett bråddjup.

— Husch, hoppade det i förbifarten ur Karl Ludvig, när den lömska avsatsen togs.

— Ja ja, trappan, ja ja, ursäktade sig tanten.

Karl Ludvig steg nu in i den ganska nätta lägenheten, där en doft av gammalt tyg och vatten från Köln blandades med dunster av specerier. Han visste icke rätt varför, men ett betryck lägrade sig över hans304

hjärta. Detta lättades icke ens av en gök i en klocka, som helt opåräknat stack ut huvudet och nervöst guckade tre gånger på varandra, påminnande besökaren, att han endast hade en timme till sitt förfogande, innan han skulle fortsätta färden till lantbrukaren Daniel Tomasson, kallad farbror Daniel.

Vid kaffet salt tant Malin nästan hela tiden och vaggade med överkroppen, som om hon haft värk. Karl Ludvig, som väl behövde den lilla förfriskningen, tog väl för sig, allt medan tanten vaggade och ibland liksom sög på en karamell. Hon pressade nämligen ihop och skilde de tunna läpparna, så att det smällde, men Karl Ludvig kunde ju icke veta, att såväl vagg-ningen som sugningen voro tecken på en hjärtats kamp med vilda passioner.

— Ä Malin mår nuförtiden? inledde Karl Ludvig, i det han smackande åt en kaka.

— Åjo, jag tackar. En annan skulle väl kunna må ändå bättre, om ...

Tant Malin satte plötsligt händerna för ansiktet och började snyfta. Karl Ludvig blev förskräckt.

— Malin gråter, sade han vänligt, nästan ömt. Ä Malin olöckli? Varför gråter Malin?

— Du, skälvde tanten, du Karl Ludvig frågar, varför en annan gråter!

— Säj ut, dä lättar, föreslog Karl Ludvig, alltjämt omtänksamheten själv.

Men detta ville tanten alls icke göra, ty hade hon sagt rent ut, då hade hon misslyckats i sin inre strid. Därför torkade hon sina tårar, gick upp och ställde litet i ordning på locket till ett orgelharmonium med305

två trampor, överströdda med en mängd rMa, små rosor i linoleumkomposition.

— Ack, jag kom att tänka på de lycklige dagar, suckade så tant Malin, rätt nöjd med att ännu icke ha riktat några mördande förebråelser mot släktingen.

Karl Ludvig, som endast undantagsvis var romantiker, gav sig i detta ögonblick hän och inbillade sig, att tanten tänkte på en för länge sedan död hjärtanskär, om vilken man hört talas inom släkten. Den vänlige mannen greps av medkänsla med sin i livet ensamma gamla frökentant.

— Bäst som sker, Malin, sade han tröstande. Det får en väl ändå tro.

Tant Malin, som uteslutande tänkte på pengarna, förbittrades på nytt, ja, hon nästan kom i jäsning över anförvantens likgiltighet för olyckan. Hon utbrast, likväl modererande sina ord:

— Förluster är svårt ändå, ändå! Aja ...

— Ja, medgav Karl Ludvig, som nu genom tantens yttrande växlats in på sitt ekonomiska spår. Förluster av alla sorter ä svåra. Jag har också gjort en förlust.

Tant Malin blickade förvirrad upp och letade förgäves efter det svarta sorgbandet på Karl Ludvigs solida gråa kostym.

— Har Karl Ludvig fått ledsamma inberättelser, frågade hon, farbror Anton ...

— Jag menade mina förluster på spekulationer, sade Karl Ludvig öppet och klart. Jag kom hit för å tala med tant Malin ...

Nu kunde emellertid tant Malin icke längre vara så lugn; hon satte sig ned, började dels att vagga med

21. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes. *306

kroppen, dels att smälla med sina läppar och därtill storgfät hon, under det hon klagade:

— Tala inte om detl Tala inte om detl För då säger jag saker, som jag inte vill säga Karl Ludvig. Ä, hur grymt det var med den förlusten, den förlusten ... Hur styggt det var... En annan hade just en så jämn liten slant...

Äntligen föllo fjällen från den förhoppningsfulle släktingens ögon. Han förstod nu, vad tant Malin menade, och i samma andetag begrep han, att allt hopp var ute. Han ämnade icke ens göra ett försök till övertalning utan beslöt sig för att tacka tant Malin och bryta upp. Göken guckade i detsamma en gång med det hesa ljudet av en verklig sorgegök.

— Du bor ju ännu hos den snälla fru Tillberg, sade tant Malin, då de båda anförvanterna åter kommit upp i den lilla affären. Och då äter du väl någon gång hemma såsom förr i de lycklige dagar. Tag med desse konservlådor.

Hon räckte Karl Ludvig ett litet paket, innehållande en låda med amerikansk lax och en liten ask med rökt sill. Sedan avskedshälsningar utbytts, begav sig den nu verkligt modlöse vandraren i väg mot den ödsliga stationsplanen för att därifrån fortsätta sin irrande färd bland de hårda människorna. Mörkret hade kommit, och regnpärlor glimmade på tågets rutor. En grammofon var uppställd i tredjeklasskupén, där Karl Ludvig satt med två matvarupaket i taknätet. Grammofonens ägare hade beslutat sig för att roa de gäspande medpassagerarna, och i ett nu fräste det till, varpå sången smattrande annonserades av en grov bas-baryton:307

— Pärtont tläktrrregiterr — ur Göteborgtrrrevyn, intungen av operett-tångarrren Nilt Attarton.1

Karl Ludvig lyssnade till sången, helst som den handlade om en man med ett invecklat släktregister. Perssons mödor att lösa sina genealogiska gåtor beskrevos utförligt i kupletten, och desslikes hur han misslyckades i sina ansträngningar. När det gick upp för herr Persson, att han var svärson till sig själv, då tröttnade P. och greps av sinnesförvirring. Den tokiga kupletten hade emellertid en vemodig klang i Karl Ludvigs öron, ty han hade i dag blivit skakad i sin tro på blodsbandets kraft och betydelse. Han kände sig lik en forskningsresande, som dragit ut för att finna infödingar av ariskt blod på en plats, där det efter alla beräkningar bör finnas sådana, men i stället möter en grinande, svart människoätarstam.

1 Grammofonspråk: Perssons släktregister. Ur Göteborgsrevyn. Insjungen av operettsångaren Nils Assarson.
TJUGUNIONDE KAPITLET.

Tre sätt att söva sig själv och ett sätt att njuta lantlivets lycka.

Karl Ludvig vaknade nästa morgon redan klockan halv fem. När han tittade sig omkring, hade han i början svårt att klargöra, på vilken plats i världen han befann sig. Han kunde omöjligt känna igen handduks-hängaren över lavoaren, icke heller den höga kakelugnen, som i skymningen liknade en smal kvinna i långt nattlinne, den någon hade skrämt in i ett hörn. Sängen, som han låg uti, var av vitmålat trä, och rummet föreföll honom stort som ett torg. Så småningom klarnade dock allt för den sömnige äventyraren; han kom nu ihåg, att han tagit in på ett gästgiveri vid en järnvägsknut, då han icke samma kväll tillräckligt tidigt kunnat komma fram till målet för resan, farbror Daniels gård.

Plötsligt genomilades Karl Ludvig av en tanke, som i blinken gjorde honom klarvaken.

— Jag glömde körvarne på tåget. Esses! Esses!

Men nej, vid närmare eftersinnande kom han ihåg, att paketet mycket ordentligt blivit inlagt i hans rum av städerskan föregående kväll; han reste sig upp i sängen, vädrade och igenkände efter en stund den fina doften av de medförda charkuterivarorna. Lugnad lade309

han sig åter i sängen för att söka sova, men nu tycktes det alldeles vara slut med sömnen. Detta retade den trötte resenären, men när väl vreden börjat inställa sig, jagades sömnens alla alfer fullständigt bort från den vita träsängen, och Jon Blund spände ihop sitt gröna paraply i avsikt att icke mer återkomma.

Karl Ludvig erinrade sig då, att Cello, som föregav sig ha påhittat alla möjliga patent, och som var mera känslig än han själv, en gång berättat om fem säkra metoder att vagga sig i sömn utan att använda narkotiska medel. Karl Ludvig sökte nu framkalla några av dessa metoder i sitt minne, men kunde till en början endast komma ihåg siffran fem. Varför just fem metoder skulle behövas, eftersom Cello annonserat dem alla som säkra, det kunde Karl Ludvig, där han nu låg och tänkte, icke begripa; efter hand gick det emellertid upp för den efter vila törstande mannen, att uppräkning av udda siffror med vissa pauser och upprepningar var ett av de rekommenderade sätten för att nå sömnens rike. Karl Ludvig började då med händerna knäppta över magen mumlande räkna:

— Tre, fem, fem, sju, nio — tretton, tretton — femton, nitton — nitton ...

När han på detta sätt kommit upp till över tvåhundra, greps han åter av vrede och tycktes bli ännu vaknare och klarare än förut. Då började han emellertid söka efter ännu en av Cellos säkra metoder och blev en smula glad, när han erinrade sig metoden nummer två: låtsas i tanken lägga kort i tre högar, fem kort i varje hög! Karl Ludvig slöt ögonen och började utlägga kort i tre högar, i det han, för att få fullständig illusion av att sitta vid ett spelbord, sakta mumlade:310

— Given går! Ettvåtrefyrafem — ettvåtrefyrafem — ettvåtrefyrafem.

Men antingen nu den olycklige givaren hade sina tankar på helt annat ställe än vid spelbordet, eller att Cellos metod nummer två var lika overksam som den första, så uteblev den äskade spelvinsten, sömnen.

— Dumheter, mumlade Karl Ludvig. Galenskaperl Esses! Dä värsta ä ju, att den där tokige Cello har kunnat lura en gammal förståndig människa å ligga i sänga te rektit åtlöje för sej själv.

Men i samma ögonblick dök minnet av Cellos bästa metod, den egnaste av dem alla, motorcykelåkningen, upp i Karl Ludvigs huvud. Cello hade under livligaste gestikulering svurit på, att om alla andra metoder verkligen skulle klicka, så var det fullkomligt omöjligt att motorcykelåkningen kunde göra det. Man låtsas sätta sig på en motorcykel, vilken hastigt löper i en snäv, rund bana, sålunda löd bruksanvisningen för detta sällsamma sömnpatent. Genom den inbillade snurrande rörelsen skulle alla ovidkommande och störande tankar försvinna, och man bleve, menade Cello, så upptagen av åkningen, att den verkade liksom vaggningen för ett barn.

Karl Ludvig sammanknäppte åter händerna över magen, blundade och satte sig efter vissa besvärligheter och någon tvehågsenhet upp på den inbillade motorcykeln. Denna igångsattes med en rasande hastighet, och publiken på idrottsplatsens bänkar — Karl Ludvig hade förlagt sin motorcykelfärd till en idrottsplats, den han i verkligheten besökt — sammandrogs till en vitsvart strimma. När Karl Ludvig åkt en stund på denna motorcykel, vilken gick med en ljungande fart men311

samtidigt utan alla knyckar och stötar, lade han märke till att en port plötsligt öppnades, och under publikens frenetiska jubel åkte den duktige sportsmannen ut på öppna landsvägen.

Därute var det full sommar, dammet rök upp i gula skyar, men vid sidan av vägen, som mycket hastigt passerades, stodo gröna träd. Dessa bugade mjukt och behagligt, och bakom träden syntes ett väldigt rågfält, över vilket vinden strök i fina kårar, varvid axen sakta svallade med sina fagra sommarböljor. Aldrig förr hade Karl Ludvig märkt, att det varit så vackert om sommaren, och han förvånades över att han lade märke till allting i naturen. Nu kunde han se skyarna gå, samtidigt som han hörde en osynlig lärka sjunga sin ihållande sång högt uppe i den blåa rymden, och vid kanten av vägen fann han en mängd blommor att pressa. Dessa lade han i en väldig grön portör, vars band stramade över blusen, varefter han sakta gick över en slagen äng, men blev där ett ögonblick rädd, ty en främmande nalkades, till hälften skymd av en buske bland stenar. Men mannen var ingen annan än Karl Ludvigs fader, som ropade på honom och bad honom följa med och vattna hästarna. Därborta syntes ju den lilla vackra lantgården. Där låg i alla fall hans faders gård. Varför hade han varit borta ifrån den så länge? Vita murar bakom gröna träd ...

I ett nu flockades en mängd blänkande, bruna hästar runt omkring dem, och särskilt var det en stor häst, den Karl Ludvig ofta ridit vid sidan om fadern, som strök sig mot gossen. Karl Ludvig blickade in i hans mörka, stora, ystra ögon och kände sitt hjärta sammanpressas av vemod, varför kunde han icke förklara,312

men kanhända berodde det på att fadern lämnat honom ensam. Karl Ludvig såg sin fader, som bar dödens bleka färg i ansiktet, vänligt vinka med handen och skulle sedan söka att sko hästen, som tappat ena skon, men även hästen lämnade honom. I ett nu stod han ensam och höll i handen den rostiga hästskon, i vilken det satt ett avbrutet söm. Lycka, tänkte han då och hörde i detsamma röster omkring sig, och en mycket stark kvinnostämma sade:

— Rågen, ett vågat stycke. Herrn vågar, tågar, tio, tio...

Karl Ludvig reste sig upp i sängen, tittande sig förvånad omkring. Vid hans sida stod städerskan, som av alla krafter ruskat honom och upprepade för fjärde gången:

— Herrn skulle med tåget klockan tio. Jag vågar inte låta herrn sova mera.

— Jaha, vesst, svarade Karl Ludvig yrvaken.

— Ja, det är ännu god tid, lugnade städerskan, men herrn var väldigt svår att få vaken. Det är nog inte värt att herrn somnar omigen.

Karl Ludvig gick efter en stund ur sängen, halvt glad och halvt vemodig.

Jag har drömt om pappa, tänkte han, å jag drömde om den granne gården. Dä betyder regn, när en drömmer om döa. Men jag har också drömt om bruna hästar, å dä ska betyda löcka. Andra gången

jag drömmer om hästar ...

*

Karl Ludvig hade varit på farbror Daniels gård en sommardag, medan aktierna stodo på toppen, och då313

var även gårdsflaggan hissad högt i topp, och den smällde över ett långbord, där breda herrar av skilda sorter sutto bänkade tillsammans. Bland de inbjudna stadsborna hade även märkts fondmäklaren Anker, vilken släpades omkring överallt liksom en avgudabild, avsedd att. bringa lycka. Då hade Daniel Tomasson, som var en släkting till Karl Ludvig på ett ganska orimligt avstånd, tett sig som en munter man, och alla hade skålat för framgången,

punschen hade runnit i strömmar, och de små barnen hade sprungit omkring och kastat randiga ringar eller vita bollar på den vackra trädgårdsmattan.

Nu hade Karl Ludvig, som borde ha blivit skrämd av de tecken, han under det senaste dygnet iakttagit hos hittills besökta släktingar, likväl den fasta tron, att farbror Daniel, som bäst av alla lyckats undanrädda sitt gula guld, borde vara mera tillmötesgående än någon annan. De summor, det här gällde, voro dock överkomliga, tänkte Karl Ludvig, och framför allt gällde det ju mera ett tillfälligt andrum än ett längre lån.

När han då från stationen kommit upp med sina två paket på gårdsplanen, vilken nu omgavs av bleknande träd, såg han med förvåning, hur en person i skjortärmarna, som skymtade i ett fönster, och som tycktes vara herr Tomasson själv, drog ner rullgardinen med en förfärlig häftighet.

— Går han å lägger sej mett på ljuse dan, undrade Karl Ludvig, som fortsatte vandringen mot dörren.

Den första, som mottog honom, var icke fru Tomasson utan en syster till denna, som sedan gammalt befann sig i huset och där hjälpte till med ett och annat;314

barnavård, bokföringshjälp eller hushållsbestyr. Denna var en kall och rask kvinna med röda kinder och honungsgult hår, som låg tätt struket utefter huvudet.

— Nej, se gödda, Beda, hälsade Karl Ludvig vänligt.

— Goddag, svarade Beda nervöst. Det är väl inte så att det är till att besöka Tomasson?

— Jo, dä ä dä, svarade Karl Ludvig. Ä han inte hemma? Jag töckte jag såg honom stå i fönstret. Tänker han lägga sej å söva?

— Å, milde! utropade Beda med dämpad röst. Jaa, eftersom det är så att Tomasson redan visat sig, så är det väl bäst till att säga som sanningen är, att han är hemma. Men så mycket vill jag säga Karl Ludvig, att det är inte lönt till att hälsa på honom, för Tomasson är inte frisk.

Medan samtalet varade följde Karl Ludvig Beda in i förstugan, där den underliga replikväxlingen fortsattes.

— Ä han sjuker? Dä ä väl inte nåt farligt? Han har dä ju så bra här, så lugnt och gött...

Bedas ögon antogo ett förskräckt uttryck, i vilket även skymtade hot och där till slut skärpa kom till synes, då hon väsande utbrast:

— Gud tröste Karl Ludvig, som har dragit Tomasson in i detta! Han kanske inte blir riktig igenl

— Va i hela världen? Va menar Beda? Har jag dragit...

— Tyst, tyst, tyst, i den eviges namn, hejdade Beda den överraskade besökaren. Tomasson är inte sig lik, alltsedan han förlorade på aktier och sådant. Han vill inte äta, när andra äter, och han går uppe om nätterna315

ibland. Han vill inte ta medicinen heller... A, Gud tröste Karl Ludvig som dragit honom in i detta 1

— Men Beda, Beda, vädjade Karl Ludvig nästan fullständigt krossad. Vet inte Beda, att han tjäna en mängd pengar på aktier, å att jag hjälpte honom, så att han slapp förlora mer än ett par tusen kronor. Av vinsten I Av vinstenl Beda ...

— A, svarade Beda harmsen. Jag vet nog, hur det är till att vara. Han förlora, ja, så var det. Detta kunde han inte bära, se, det blev för mycket, se. Ja, nu är friden förstörd här, Gud tröste Karl Ludvig!

— Beda, hördes en låg kvinnoröst inifrån, kom ini

Karl Ludvig stod nästan lamslagen i den skumma

förstugan, där han hörde de viskande rösterna. Långt borta surrade ett tröskverk och en hund skällde. Solen var något blek, men lyste vänligt på den fridfulla nejden, där lyckan i arbetet och lugnet i naturen borde skänka mycket av vad en människa kunde begära på jorden. Karl Ludvig väcktes i sina funderingar av fru Tomasson, som vänligt forskande såg upp i hans ansikte, i det hon hälsade:

— Goddag, Karl Ludvig! Ja, här är det inte, som det var under forna dagar. Det är inte lönt att tala om det. Jag skulle be Karl Ludvig stiga in, men det är sjukt, se. Daniel är liksom ifrån sig ibland, men doktorn säger, att det inte är något farligt, och han tar ibland itu med Daniel och förmanar honom, men det är nu, som det är. En får hoppas, att det blir bättre. Men när jag nu inte kan be Karl Ludvig stiga in, så kanske han vill för gamla dagars skull — ja, det må nu vara hur som helst med vad han har haft ihop med316

Daniel — ta med sej litet resmat, som han förr brukade.

I Karl Ludvigs händer lades ett paket, som tycktes innehålla något mjukt; han var alldeles handfallen, den gode mannen, och stirrade genomträngande på den förskrämda frun, men han såg henne nästan icke.

— Jag går väl, sade han, liksom han sagt det i en dröm. Ajö då!

Utan att egentligen förstå meningen med någonting vankade Karl Ludvig sakta ut på gårdsplanen, där han en minut blev stående med sina paket. Han hade nu ej mindre än tre sådana att bära, men så kunde också expeditionen betraktas såsom avslutad. Karl Ludvig tillhörde det slags människor, vilka, när de bliva illa behandlade, först åtskilliga minuter efteråt finner de rätta svaren på orättmätiga förebråelser. Kommen ned till grinden, tycktes han liksom vakna, då han kände den kalla klinkan i sin hand:

— Svineri! Ett sånt svineri! Jag skulle ha sagt den dära Beda: I ä så giriga, så att den svarte snart kommer å hämtar er allesammans! Esses!

Men han tänkte inte på att lägga ifrån sig det senast mottagna paketet på grindstolpen, utan bar det lik en sömngångare tillsammans med de andra ned till stationen, där ett tåg omsider förde honom hem till i

spänning väntande vänner.

*

Sångaranföraren Gusten Lindqvist hade med en trupp grönmössade sångarbröder återvänt efter en lyckad sångarturné i de södra provinserna. Tåget med sångarbröderna hade just stannat vid stationen, då317

Karl Ludvig med sina tre paket anlände till staden. Det vimlade av herrar i mössor med små lyror i kokar-derna, och en atmosfär av cigarrettrök svävade kring de talrika människoflockarna på perrongen, där Karl Ludvig efter någon ansträngning urskilde Första fiolens långa och ljusa gestalt bredvid Cellos betydligt kortare och spensligare. Cellos ögon brunno av mörk nyfikenhet, detta såg Karl Ludvig tydligt, och vännen tycktes liksom utsända en ström av osynliga frågetecken mot Karl Ludvig, som nu sakta, buffande i hopen, trängde sig fram.

— Nå, viskade Första fiolen, har du luidårer i alla paketerna, va?

— Inga ord, sade Cello kort och befallande. Vänta, tills vi kommer härifrån.

Han sökte läsa i Karl Ludvigs anletsdrag men kunde i dessa icke erhålla svar på en enda fråga; däremot tyckte han sig märka en doft av rökta varor runtomkring sig.

Nu brakade plötsligt en sång lös, lik en orkan, utan alla förberedelser. Kamraterna vände sig om. Sångledaren Gusten Lindqvist stod uppkliven på en kappsäck med en stämpipa i handen. Han fäktade vilt med armarna, lik en man, som kämpar i sjönöd. Kören stormade omkring honom:

Hör hornens klang! Hör hornensklang 1 Går vitt omkring! Går vittomkring!

Vår väg är strödd med diamantär, med dia man tär.318

Vi äromuntramusika-an-tär,

vi äro muntra musikaantär, sikanter, musika-an tär,

och vår är hela jordens ring---

— Det räcker fullkomligt, sade Cello beskt och påskyndade sina vänners gång.

— Vår väg är strödd med diamanter, yttrade Första fiolen med en symbolisk blick på Karl Ludvig.
TRETTIONDE KAPITLET.

»Gör det du icke kan ...»

Men Karl Ludvig yttrade icke ett ord, förrän han kom upp i sin bostad och placerade paketen på bordet. Cello nalkades honom med brinnande ögon och lade sin hand på hans axel. Karl Ludvig vände ett trött och säckigt ansikte mot vännen och svarade kortfattat och tungt:

— Messlöckatl Inte ett öre.

— Men vad är det du har i paketen då, frågade Första fiolen med en viss otålighet.

Utan att säga ett ord uppvecklade nu Karl Ludvig de olika paketen, varvid en behaglig doft av rökta charkuterivaror spred sig i hans trevna lägenhet. Slutligen fiskade han i fickan, liksom överraskad över att något föremål ännu låg kvar därnere i djupet. Med en min av smärta och besvikelse drog Karl Ludvig fram Cellos lyckobringare, hästskon med den halva sömmen.

— Där ser du själv, fräste han nästan vredgat till Cello. Där ser du själv, att inte dä hjälpte. Och dä hjälper inte heller å drömma om hästar, som jag gjorde. Vänta, dä ä ju så santi Jag kan undra, va dä va för något i paketet, som di uschlingarna ga mej hos fabbro Daniel.

Paketet befanns innehålla ett stycke rökt hästkött.320

Det blev tyst i rummet under en minut. Karl Ludvig tog utmattad plats i sin spökstol, som sprakade och raspade, när han satte sig ned. Ovanför hans huvud gled en vit svan på ett spegelklart vatten i sommarkvällens rosiga lugn — Karl Ludvig hade erhållit en kopia av sin släktings omstridda målning — och på bordet framför honom lågo alla de nyttiga gåvorna. Cello stod och stirrade med ilskna ögon på den falska svanen, som han alltid tyckt varsla om ofärd; härifrån irrade hans blickar till bordet med matvarorna, och slutligen stannade de på Karl Ludvigs breda anlete.

— Karl Ludvig, sade han, hur var det? Hade du inte en släkting, som var mycket rik?

— Jo, svarade Karl Ludvig tonlöst.

— Varför — om du ändå skall försöka dig hos släktingar — varför försöker du dig inte på att skriva till henne?

— Aldrig, svarade Karl Ludvig med en osedvanlig kraft och bestämdhet. Aldrig!

— Du menar väl inte Skräcktanten, inflickade Första fiolen och grinade.

— Det menar jag. Jag menar fröken Klara, svarade Cello aktningsfullt.

— Aldrig, brakade det åter löst från Karl Ludvig. Aldrig!

— Broder, yttrade Cello, läggande sina ord så vänligt och övertalande han kunde. Broder! Du vet väl att jag och Thure gjort allt vad vi har kunnat. Genom tillfälliga lån —

— Tillfälliga, inföll Första fiolen. Ja, det kan man kalla dem för! Bara ett tillfälligt lån, sa han, som nallade biskopskräklan.321

— Vi tänker i alla fall betala dem tillbaka, fräste Cello, som blev störd i sitt välberäknade anförande. Jo, Karl Ludvig! Det är något, som säger mig, att när det är som värst, så vänder sig hjulet, och jag inbillar mig verkligen, att den där tanten, som du i alla fall visade så stor gästfrihet, har dig i gott minne.

— Aldrig, röt Karl Ludvig.

— Utom det, fortsatte Cello, att hon blev vänligt mottagen i ditt hem, har du också gjort henne andra tjänster...

Karl Ludvig blickade med förvåning upp på vännen.

— Dä har jag då vesst inte, sade han.

— Jo, min bror, det har du, svarade Cello. Du nekade att placera pengar åt henne i Västerviks Sågblad, och detta vid ett tillfälle, då hon alldeles säkert skulle ha gjort förluster, om hon fått sin vilja fram. Bör hon inte vara tacksam för det?

— Jag neka henne, därför att jag inte töckte om henne. Dä ä sanningen, bekände den hederlige Karl Ludvig. Hade ja älskat henne, så hade ho ...

— förlorat tiotusen kronor, lät det från den förrädiske Första fiolen. Det kan man kalla för kärlek, det!

— Ja, men, fortsatte Cello, ja, men! Hon är säkert tacksam, för att hon slapp förlora. Hon vore väl ett odjur, om hon inte vore tacksam för det. Skriv du till din tant och bed henne hjälpa dig med en summa på ett år eller så.

— Thure kan skriva till sin pappa, töcker ja, sade Karl Ludvig.

— Aldrig, svarade Första fiolen, härmande Karl Ludvigs röst.

22. — Slöbert, Kvartetten, som sprängdes.322

Cello blev ivrig. Han var i afton blekare, än ban brukade vara, och nu lutade han sig fram mot Karl Ludvigs ansikte med ett fanatiskt uttryck i ögonen.

— Gör det du inte kan, säger skalden. Han säger med sina bittra och sköna ord så här, fortsatte Cello. Hur var det nu? Jo så här, säger han:

Häll den du hatar kär, var det du icke är. Gör det du icke kan, varder du man.

Karl Ludvig lyssnade på dessa ord.

— Har du skrevet dä där? frågade han och tittade forskande på vännen.

— Nej, svarade Cello. Det är en karlstadsbo, som har gjort det. Men det gör detsamma ...

— Kallsta, Kallsta, letade Karl Ludvig i sitt minne, Kallstal Jag har en släkting där, som ä postexpeditör.

— Jag menar i alla fall så, fortsatte Cello, att man skall göra det man inte kan, så blir man en man. Du skall skriva till Skräcktanten och hålla kär den du hatar. Hör du detl

Slutligen lovade suckande Karl Ludvig, att skriva till tant Klara, om Thure skreve till sin far, vilket den senare högtidligt svor att göra i vänskapens välsignade namn, varefter Karl Ludvig med klagande röst vädjade till Cello att hjälpa honom med brevets avfattning, ett uppdrag, som denne med iver åtog sig. Han började nästan genast raspa med en penna vid vännens skrivbord, och efter en stund var konceptet färdigt. Karl Ludvig genomläste förslaget men gillade icke fullständigt stiliseringen utan ville ha den på annat vis.323

Brevet utgjorde i sitt slutliga skick och sådant det sedan avsändes till tant Klara, en sammanjämkning mellan Cellos och Karl Ludvigs åsikter, och löd sålunda:

Bästa Tant Klara! (Cello hade skrivit:” Kära Tant Klara.)

Med tack för senaste samvaron (Cello: Med innerligaste tack) ber jag härmed att till Tant Klara få översända en förfrågan, vars besvarande jag skall avvakta med stor spänning, då så mycket beror på om Tant Klaras hjärta (Cello: Tant Klaras varma hjärta) står öppet för mig i denna fråga, som har avgörande betydelse för min framtid (Cello: som betyder liv eller död för mig). Då Tant är den enda av mina anförvanter, som jag tror skall vara i stånd att hjälpa mig i min nöd (Cello: som jag tror förstår sammanhållningens betydelse och dessutom, som jag hoppas, äger resurser för att hjälpa mig), ber jag alltså få meddela, att jag genom aktiespekulationer ådragit mig så svåra förluster, att konkurs hotar mig, om icke en tillfällig hjälp snart kan åstadkommas. Skulle nu alltså Tant Klara vilja på ett års tid försträcka mig en summa stor tvåtusen kronor (Cello: stor tretusen kronor), så skulle jag härför känna den största tacksamhet (Cello: skulle jag härför känna en tacksamhet så stor, så gränslös, en människa någonsin har känt för en annan), och räddad skulle jag också bliva.

Det är visserligen sant, att man icke skall tynga andra med sina bekymmer (Cello: visserligen säger Viktor

Rydberg, att man själv bör bära sin sorg, ”ty din sorg är din och du bör bära henne”, men förfat-324

tåren har säkerligen härvidlag icke tagit i betraktande folkolyckor av sådant slag som dessa förfärliga penningkriser), men det är icke alltid man kan handla så, som man helst ville. Jag ber emellertid Tant Klara att icke låta vänskapen försvinna, även om Tant Klara säger nej (Cello: Jag försäkrar emellertid Tant Klara, att min vänskap skall vara lika varm som förut, även om Tant Klara icke anser sig kunna bevilja min bön), utan alltid betrakta mig med samma vänlighet som förut (Cello: utan alltid betrakta mig med samma ögon som förut och vara innerligt välkommen till mitt enkla lilla hem). I förhoppning om snart svar tecknar Tant Klaras tillgivne (Cello: tecknar Tant Klaras alltid varmt tillgivne)

Karl Ludvig.

— Mer kan jag inte göra, förklarade Karl Ludvig, med utseendet av en martyr.

— Det räcker tillsvidare, sade Cello med ljusnande ansikte, och för resten får vi hoppas på lyckan.

— Och så får vi väl tacka för ett häärligt möte, avslutade Första fiolen samtalet, i det han vände sina ögon mot taket, härmande en salvelsefull predikant. TRETTIOFÖRSTA KAPITLET.

Första fiolen har svårt för att vakna, men blir slutligen väckt.

Första fiolen hade börjat göra upptäckter under sitt fortsatta umgänge med Electrical girl. Den muntre skalpjägaren, som nu även vid sitt bälte kunnat fästa hennes vitblonda och fladdrande lockar, blev plötsligt ställd inför en bild av förtvivlan och förkrosselse, den han icke förmådde sluta sina ögon för och knappast heller sitt hjärta. Det var då Första fiolen tvangs att trösta älskarinnan, som endast kunde tröstas med försäkringar om att han verkligen höll av henne, men var gång den unge mannen uttalade de förbindande orden ”Jag älskar dig”, ville han springa sin väg. Just som skulle han vända henne ryggen och fly, måste han emellertid åter tänka på det lilla huvudet med de rosiga kinderna, över vilka redan ganska många tårar tillråt. Då stannade erövra ren och tröstade henne på nytt, endast för att slippa se denna eländets bild, som han icke kunde fördraga, ty han ville ju vara en sorgfri man, själv fri från sorger och följaktligen fri och oberoende i förhållande till andras sorger. På detta sätt framlevde de unga människorna många dagar i ett underligt förbund, vari glädjen och lusten blandades med misströstan och olust, och det var under denna tid, som Första fiolen började göra upptäckter.326

— Det är märkvärdigt, sade han en dag till sig själv. Det är bra märkvärdigt, så många ansikten en kvinna har. Den här lilla, som ju verkade som puder och luft, låter ibland som en kamrer och ser på mig precis som chefen gör, när jag försöker få ut ett förskott. Hon har en fasthet inom sig mitt i allt kärlekssnacket. Ja, det är bra märkvärdigt. Det är alldeles som om hon sökte att inkorporera mig. Men vänder jag henne ryggen, då blir hon återigen bara puder och fladder, ända tills jag kommer tillbaka och tröstar henne, och efter allt det där blir hon fast och klar igen. Ta mej tusan, om jag begriper mig på alla hennes ansikten, men fruntimmer har flera ansikten än manfolk. Pah, jag låter inte inkorporera mej I Nej, det var lögn!

Detta, att Electrical girl hade mera än ett ansikte, var Första fiolens första upptäckt. Den andra upptäckten gick ut på en sak, som bort vara tämligen ledsam för en notarie, låt vara utan akademisk grad, nämligen att han var en dålig sakförare. Hur notarien Thure Borg än sökte formulera sina försvarstal till förmån för herr Casanova, blev denne nämligen aldrig frikänd av samvetets domstol; på sin högsta höjd kunde han erhålla uppskov för införskaffande av ytterligare bevismaterial, men var gång notarien inställde sig med nya försvarsinlagor, vägrade rätten att frikänna Casanova från allt ansvar.

— Unga kvinnor pläga mestadels söka sina nöjen, var de kunna erhålla sådana, utlät sig notarien Borg i en amper inlaga till förenämnda rättsinstans, och får jag fördenskull yrka fullständigt frikännande för herr Casanova under hänvisning till ovannämnda kvinnliga nöjeslystnad, jämväl ock till den omständig-327

heten, att vad merabemälde Casanova härvidlag företagit, skulle vilken ung man som helst i hans situation hava gjort sig skyldig till.

Rätten underkände bevisföringen, och ombads nämnde Casanova att ödmjukt erkänna, att han, må vara under

ungdomligt lättsinne, begått en svår gärning mot en kvinna, som förut var oskyldig, och därtill under svikligt förklarande av att han för henne hyste ömma känslor. Casanova har alltså, yttrade rätten vidare, i föreliggande fall genom svek vunnit en kvinnas gunst. Fördenskull dömes Casanova till...

— Aldrig, inföll tilltalade Casanova, aldrig gifter jag mig med henne.

— Casanova, min huvudman, vill härmed säga, inflickade notarien Borg, att han icke anser sig kunna älska en kvinna, vilken han på ett dylikt sätt vunnit till sin käresta, varför min huvudman håller före, att bäst vore för båda parterna att fortast möjligt åtskiljas, tilltalade Casanova obetaget att framdeles söka sina nöjen, där dylika äro att utvinna, då så är allmän plägsed, varjämte naturens lagar ...

Men domaren skakade alltjämt på huvudet, och eftersom denne domare hade sitt säte i Första fiolens hjärta, måste detta, hur förvirrat det än var, hemligen ha hyst en djupare känsla för Electrical girl, änskönt älskaren sökte avskaka sig något, som kändes beroende, tryckande och olustigt. Efter varje gång de åter råkats, efter varje ny försäkran, att han höll av flickan, brukade Första fiolen emellertid förtvivlad mumla:

— Det går inte på det här sättet. Det måste bli en ändring. Något måste inträffa!328

Första fiolen vaknade en måndagsmorgon och sökte svalka för sitt brännande huvud genom att vända den kalla delen av kudden uppåt. Han mindes från kvällen förut ett kafésamkväm med högljutt pratande herrar, en inträngling, vilken presenterat sig som gammal sångare, och en handelsresande, som inbjudit samtliga i sällskapet till ett enskilt rum, där intränglingen först sjungit Vita rosor och I skuggan av balkongen, men sedan förolämpat en av gästerna, emedan denne förklarat, att studentsång vore friskare än annan sång.

Hovmästare Edelberg hade, häftigt gnidande sina händer, kommit in och bjudit tystnad, men slutligen själv stannat kvar för att stifta frid samt erbjudit sig att bidraga till trevnaden genom att imitera skådespelaren Gustaf Fredrikson, vilket han också gjorde på ett tillfredsställande sätt. Törstande efter mera ära, grep han därefter en osynlig violoncell, satte luftinstrumentet mellan sina knän och lät sina långa, kvicka fingrar än glida, än darra utefter osynliga strängar, medan högra handen mjukt förde en lika osynlig stråke fram och åter; under tiden åstadkom han ett mjukt surrande, vemodigt klagande violoncelljud, som verkade mycket illusoriskt och i högsta grad roade gästerna. Omedelbart efter detta dansade den på varieténummer outtömlige hovmästaren med stora och nakna fötter en dans i Isadora Duncans stil, men när skrattet blev för högljutt, tog han åter skyndsamt på sig strumpor och blank skinnsskor, blev sträng hovmästare, varnade, bjöd tystnad och försvann som ett spöke genom dörren.

I denna av snille och grogg förtätade luft hade Första fiolen slutligen domnat, och hur han kommit hem,329

mindes han endast svagt. Han erinrade sig, att han givit en poliskonstapel ett stort äpple i nattens mörker, och han såg sig själv i en annan scen, arbetande med låset för att komma in i sin dubblett med en iver, som om det gällt ett nattligt inbrott. Sakta, under det Första fiolen låg och lät minnena från söndagens afton surra i sitt huvud, smög en känsla av olust genom honom, och när han såg den kulna grå måndagsdagern sila in vid rullgardinens sidor, ökades denna känsla och förtätades slutligen till ett medvetande, att i dag skulle något obehagligt ske, han visste icke rätt vad, omornad som han ännu var. Han sträckte ut handen och skulle nappa klockan, då det i samma ögonblick ringde i telefonen. Första fiolen tog ett älgskutt ur sängen med sina långa ben och satte telefontratten till örat.

— Mörron, dä ä Karl Ludvig. Nå, har du lockats skaffa något?

Jaså det var detta, som skulle ske.

— Papiret! Jag har glömt det, minsann. För resten väntar jag brev från pappa, lugnade Första fiolen, och det kan komma när som helst.

— Kan du inte dä, så måste du försöka att ta opp ett förskött, hotade Karl Ludvig.

Det var nu det sista Första fiolen ville göra, ty hans chef var fullständigt oförstående för förskottssystemet. Men

medan han klädde sig, ännu icke fullt vaken, lades ett brev i brevlådan, som den unge mannen genast hämtade. Brevet var från fadern, och innehöll ingen penninghjälp, men i stället följande ord:330

Käre son I

Ditt v/ brev mottagit, och får jag meddela dig, att jag icke frångår mitt beslut rörande omtalade penning-försändelser, all den stund din lön är tillräckligt stor för dig att leva på, och är detta orsaken till, att ej medel närslutes. Men beder jag dig spara på dina tillgångar och genom inskränkningar få affärerna att gå väl tillhopa. Du bör nu börja att bliva förståndig, och tycker jag, att du hädanefter fullt skall kunna reda dig på egen hand.

Skulle du komma i frestelse, ber jag dig tänka på din hulda moders minne, så ock på mig. Jag hoppas att inom kort kunna avlägga ett besök hos dig, och få vi då ytterligare talas vid.

Högaktningsfullt Borg & Vendel gn. Gustaf Borg.

Första fiolen kom sig icke för att skratta åt den kostliga avslutningen på brevet, vilket den originelle och numera något tankspridde gamle affärsmannen prytt med firmastämpeln. Den unge mannen skakade på sitt sömniga huvud och fortsatte påklädningen under stigande olustförnimmelser. Han förstod, att han i dag var tvungen att söka upptaga ett förskott.

Första fiolen började vakna.

*

Chefen var en principfast man; han verkade som ett litet berg. I hans fyrkantiga, gråa, präktiga huvud låg allting väl upplinjerat, redigt och klart. Genom styvt331

arbete och sunt förstånd hade han själv från enkla förhållanden arbetat sig upp till en god ställning, och hans verksamhet, som omfattade egendomsmäkleri och enklare juridiska uppdrag, bar vederhäftighetens stämpel. Han handlade alltid fort, var klar och sträng, men kunde han komma åt att giva ett gott råd åt någon av sina tjänstemän, då gjorde han det icke utan nöje men med en smattrande stämma, som om han företagit en uppräkning ur en inventarieförteckning. Han var fientligt stämd mot förskottsovanor, ty en människa skulle leva under sin lön, och själv hade han från sin tidiga ungdom varje månad kunnat spara en liten slant. När någon av personalen i dylika ärenden motvilligt slingrade in på kontoret, där rottingstolarna tycktes predika lagen och en tavla på väggen, föreställande ett schweizerlandskap med sylvassa toppar, tycktes utstråla köld, fingo de alltid höra en sådan smattrande och saltad predikan, dock framsagd utan personlig avoghet. Några förskott utlämnades emellertid icke. Väl viskades det om, att undantag gjorts, men om detta berättades på samma sätt, som om saken gällt en händelse ur Tusen och en natt eller en historia av storljugaren Münchhausen. Ingen visste heller, vem som kommit i åtnjutande av den sällsynta förmånen. Den sorgsne kamrer Fors brukade emellertid vekt betona, att bakom chefens köld klappade ett urbant hjärta, men detta uttryck tycktes vara hämtat ur en födelsedagsruna i en tidning.

Första fiolen var beredd att i sitt uppträdande inför chefen nedlägga allt, som kunde verka vederhäftigt, artigt och tilltalande. Med en handfull vatten ur karaf-finen slätade han ytterligare till sitt ljusa hår i nacken,332

stramade till kavajen, tittade sig ett ögonblick i spegeln och såg däri skymten av ett blekt ansikte, varför han i sista minuten fiffade upp tavlan genom att sammanpressa läpparna till ett manligt men förbindligt leende. Härefter anträdde notarien Borg sin tunga vandring mot kontorsdörren, knackade på och hörde ropet: ”Stig ini”

Chefen vände sitt allvarliga och bestämda ansikte med en snabb rörelse mot den inträdande. Nu utförde Första fiolen sin stora och eleganta bugning, men tyckte hela tiden, att någon drog honom i rocken, varjämte han besvärades av sväljningar, som när äppel-bitar fastnat i halsen.

— Vad gäller det, herr Borg, sporde chefen.

— Jo, började Första fiolen. Jo, jag kommer här för att besvära direktören med en förfrågan, om det vore möjligt att... fastän jag ju vet, att direktören icke kan se så gillande på... jo, jag ville helt enkelt fråga, om jag skulle

kunna få ett förskott på min lön?

— Nej, svarade chefen, det kan herr Borg inte få.

Härpå blev det tyst, och den unge notarien hörde

klockan ticka i sin väst och rottingstolen knarra. Han ämnade säga någonting mera, vad visste han egentligen inte själv, då chefen helt oväntat kastade ut:

— Herr Borg har ingen otillräcklig lön. Ni äter på — var?

— På Frimurarerestaurangen, upplyste förbindligast Första fiolen.

— Finns billigare ställen. Fröken Olofsson har ett gott matställe. Jag åt där förr. Tre mål om dagen sextio kronor i månaden. Pannbiff frukost. Glödhoppor och333

kejsartårta middagen. Köttbullar, sockerrötter kvällen. Te. För exempel! För dyrt på Frimurarerestaurangen.

— Mja, mja ... hm, sade Första fiolen, men det är ett hyggligt matställe. Man vill ju så gärna försöka att...

— För mycket! Rummet då, frågade chefen.

— Jag bor vid Gröntorget, upplyste Första fiolen.

— Kostar om jag får fråga?

— Sextio kronor omöblerad dubblett.

— Aj aj. Billigare i södra stadsdelen. Rum för trettio kronor tredje våningen. Bekvämligheten över gården. Men man har unga ben. För dyrt över hela linjen. Så kommer nöjena.

— A, vad det beträffar, sade Första fiolen och ljög snällt, så är jag ju mest i familjer. Se jag spelar ju fiol.

— Även med hundra kronor extra utgifter skulle notarien reda sig på lönen. Göra besparingar. Säger ingenting om ert sätt att arbeta. Men ungdomen leker nuförtiden. Förr i världen upp klockan sex. Fullt med snö, måste skotta för att komma fram på vägen till skolan. Smörj efter Välsignelsen. Handplaggor om man inte kunde. Randiga som amerikanskt sidfläsk ibland om händerna. Ynglingar i affärer upp klockan fem. Borsta husbondens stövlar och sopa golv. Frysa i fyrtio graders köld. Ingen ytterrock ändå, bara huttra. Sur sill till frukost, tunn välling. Ekluten det! Nu är det annat minsann. Lek och nojs och förskott för att kunna nojsa mer.

När Första fiolen hörde uttrycken lek och nojs om sitt elände, kände han sig nästan frestad att svära eller att falla i gråt, men han kunde ändå inte låta bli att tänka på, hur en självdeklaration om hans eget liv334

skulle ha låtit på chefens korta telegrafspråk; den skulle nog ha gått i helt annan tonart, den.

— Tuggummi i morgonbönen. Fuska i latinet. Skol-sjuk när det snöade för mycket, öldrickning i gymnasiet. Klena studentbetyg. Punsch i Uppsala. Herre min je, vad den månen lyseri Mera Uppsala. Skål fräter amantissimil Flickor och dåliga affärer. Komma till ledsam affär i landsorten. Huschl Aktiespekulationer. Electrical girl...

Nu hände emellertid något, som Första fiolen aldrig beräknat. Han erhöll nämligen, bildligt talat, en stöt mitt i mellangärdet av chefen, och det lömska överfallet kom så blixtsnabbt, att han verkligen ett ögonblick kände sig bragt ur fattningen.

— Är väl inte så tokig, att notarien spekulerat? Hört talas om sådana exempel. Galningar!

Chefens ansikte växte och tycktes komma närmare i detta ögonblick, och oaktat Första fiolen stod ett gott stycke ifrån den allvarlige mannen, kunde han ändå räkna tre hårstrån i ena näsborren på honom och se en liten kant av skjortknappen innanför hans krage. Första fiolen kände, att han blev röd.

— A bevars, svarade han. Direktören tror väl inte. Bevare oss väl!

Chefen såg ogenomtränglig ut, varpå han yttrade:

— Jag gör er en otjänst med förskott. Spara på lönen. Stryk onödiga utgifter. Använd billigare nöjen. Föreläsningar. Femton öre för ett långt föredrag om En resa kring Söderhavsöarna häromaftonen. Håller själen frisk, vidgar vyerna. Att spela fiol... Ja ... Herr Borg är ju inte gift alltså?

— Nej, svarade Första fiolen.335

— Gift sig. Blir billigare. Ett mycket stadigare liv. Fyra fötter under bordet.

— Ja, men barnen, invände Första fiolen med vek stämma. Men de små ...

— Räcker mycket väl till barnet också ...

Första fiolen arbetade som en sömngångare hela dagen på kontoret, urståndsatt att tänka annat än obehagliga tankar. Till Karl Ludvig hade han lämnat ett för denne hedersman djupt nedslående budskap, att inga piaster från hans sida vore möjliga att anskaffa till den otrevliga växeln, vid vilken underrättelse Karl Ludvig hade åjat sig högljutt. Till sist hade denne dock lyckats uppbringa den erforderliga summan, varför molnet för en dag dragit över. Efter att på lunchen ha besökt sitt för dyra matställe, som ju borde utbytas mot fru Olofssons, gick Första fiolen hem till sin för dyra dubblett, som han ju borde lämna för att bosätta sig i södra stadsdelen, och väl hemkommen lade han sig för att vila på ottomanen, medan taveldamen på ejderdunsbolstret betraktade den olycklige med lystna blickar. Just som Första fiolen skulle sluta ögonen, ringde det på dörren, men när han tittade ut, hade besökaren avlägsnat sig efter att ha kvarlämnat ett brev i brevlådan. Den unge mannen öppnade makligt brevet, vilket han med stigande förvåning läste, under det han kände en frostorm krypa längs efter ryggraden:

Allra käraste T.

Möt mig i afton, om du har den minsta kärlek för mig, som du vet älskar dig så högt, ty jag har någon-336

ting viktigt att säga dig, men gråten stockar sig i mitt bröst, när jag tänker på min olycka. Möt mig i afton klockan sju utanför parken i hörnet, där vi bruka råkas, och om du inte vill göra det för min skull, så gör det för, ja, du förstår nog hur det är. Men jag kan inte skriva mer.

Din M. A.

Äntligen hade Första fiolen blivit fullt vaken. TRETTIOANDRA KAPITLET.

Casanovas rendezvous med högvälborna fröken S. av B.

Electrical girl hade stigit upp denna septemberdag med ångest i sitt hjärta. Helt mekaniskt rev den unga flickan ett blad från väggalmanackan, som hängde mellan barometern och en av henne själv broderad väggbonad med grinande tomtegubbar i en lång och barnslig rad. Då ordet september och den stora fyran blevo synliga, varsnade hon samtidigt, att dagens namn var Moses.

Det var namnet på den lille man av Juda, som blivit utlagd av en ängslig moder i en korg av rör, vilken sedan av tanklösa böljor förts till stranden, där fina händer bärgat farkostens börda undan den blänkande vågbräddens ovarsamhet och faror.

Vad än Electrical girl iakttog, gjorde hon det med kvalfullt sinne; alla föremål färgades av mörkret i hennes bröst. Ett litet blåsväder satte träden i rörelse utanför hennes bostad, och när hon såg kronorna vaja fram och åter, var det icke en vänlig och vacker syn utan en bild av ödslighet och ängslan. De liknade sjuka, som plågas av värk och måste vagga med sina kroppar, under det händerna räckas mot höjden i en smärta utan gräns. Flickan rörde sig som i feber, och 23. — St Ober g, Kvartetten, som sprängdes.338

hon svarade sin faster, vilken skötte hushållet åt fadern och henne, som om hon svarat henne i sömnen. Hon hörde ljudet av en stol, som sköts åt sidan, medan damningen pågick, och ibland såg hon in i fasterns allvarliga ögon, då denna stökade omkring henne, men samtidigt såg hon sin moders porträtt i en förstoring på väggen, och det var i synnerhet, när hon blickade dit, som gråten ville tränga upp i hennes ögon — en het och oemotståndlig lavaström. Den enda, som hon velat förtro sig åt, kunde hon icke mer uppsöka, ty modern vilade under den blanka grönskan ute på kyrkogården; Electrical girl hade förlorat henne vid fjorton års ålder och miste då den

gladaste och varmaste av sina vänner, liksom den tystlåtne fadern förlorade sin tröst och sin kamrat i livet. Fastern var en ordentlig kvinna, men hon hade ett kärvt sinne och var en inbunden natur, varför Electrical girl icke älskade henne. Fadern kände hon den största ömhet för men skulle för intet i världen ha velat tillstå sanningen för honom, nej, hon förmådde icke ens tänka på detta, ty varje gång hennes tankar flögo åt det hållet, flaxade de i förtvivlan uppskrämda tillbaka. Hon ville alldeles låsa den möjligheten ute; vad som helst skulle få ske men icke detta!

På hennes miniatyrskrivbord stod ännu kärleksbläckhornet med den lilasfärgade tuppfjädern, älskarens vackra present, och i sin skrivbordslåda gömde hon en profilbild av Första fiolen. Dessa tvenne föremål voro även med i den långdans av bilder, som nu drogo förbi hennes syn, men älskarens levande gestalt framstod för henne på ett märkvärdigt avstånd; det var som om hon varit säker på, att hon icke mera339

kunde räkna på honom, fastän hon älskade honom. Eller kanske var det fruktan, att hon icke ens skulle äga detta stöd, som kom henne att inbilla sig, att hon verkligen redan var sviken.

Vinden blåste smärta, rymden var en fara, och gatan, som hon nu trampade utan att känna eller höra sina egna steg, ledde bort till förfäran. Fastän hon såg folk runt omkring sig, och fastän hon hälsade på ett par förbiilande bekanta, såg hon dem likväl icke. Det var som om hon skulle ha blivit framblåst, och hon liknade ett flarn eller en viljelös varelse. Den dag, som nyss börjat, önskade, att Electrical girl aldrig skulle glömma honom; den ville icke bli betraktad som ett almanacksnummer, utan som en sträng uppenbarelse; den önskade inprägla sina drag för hela livet i hennes unga sinne; den ristade och högg, som om den arbetat med mejsel i svart marmor, och Electrical girl kände de häftiga hammarslagen i sitt bröst.

När kassaapparaten klingade i dag, lät det som om klockan ringt på ett stort avstånd, långt i fjärran, och när den unga kvinnan, vars annars friska kinder nil voro bleka, och vars ljusa ögon voro infattade i en fin purpurring, tackade eller hälsade goddag, föreföll det henne, som om dessa yrkesmässiga hälsningar och tacksägelser uttalades av en person, som stod strax intill henne, men icke av henne själv.

En gammal pensionär, som hette Pamp, en åldring, som ansågs oförbrännelig trots sina många år och sitt kritvita skägg, brukade ibland komma in och tala med affärens innehavare. Han plägade då berätta om vad han hade upplevat under dagen, alltid försökande att vara kvick och rolig, eller också uppehöll han sig vid340

tal om matvaror, som han själv inköpt vid hamnen eller på salutorget. Dessutom språkade han smått med affärens unga kvinnor, dem han ibland nöp i armarna över disken, allt medan en svart cigarrtofs hoppade ovanför det vita skägget och ögonen glittrade i det rynkiga ansiktet.

Med fasa såg Electrical girl i dag Den oförbrännelige nalkas med sin svarta cigarrstump och sin hemska livfullhet. Nu stannade han på trappan ett tag, tog cigarrstumpen ur skägget, stack in långfingret i munnen, drog åter ut det och satte det upp i luften; gubben sökte på detta sätt utröna, från vilket håll vinden kom. Därefter steg han in med mycket viktig min, skrattade redan ett högt skratt i dörröppningen samt kastade en slängkyss åt den arbetande kvinnliga personalen. Härefter placerade han åter cigarren i skägget.

— Goddag, mina ärade, söta damer, hälsade Den oförbrännelige, medan cigarrtofsen med en liten rörelse registrerade varje ord som om den varit en takt-mätare. Varma känslor på morgonkvisten? Häl Är direktören inne? ... Goddag, Fredin, jaså, du står där, din luver, och lägger på dina procenter... helvetes fin gödkaivstek på torget i dag! Jag var nere vid hamnen lör att få mej en lake ... Nej, se fröken Lind, som samlar in alla pengarna åt vår Fredin! A, se inte så ledsen ut! Stämmer det inte med kassan, eller är det lilla hjärtat, som inte får den det vill ha? Häl Har damerna hört historien om fänriken, som var tillsammans med en fröken ifrån landel på ett litet... nål Kuckeliku! Äh! När — nål — När det gick som det ofta går, och den lilla fröken fick ett litet — nå! — alldeles plötsligt fick ett litet — sällskap, som tultade341

omkring och höll henne i kjolarna, så ville förstås inte fänriken — äh ...

Electrical girl log med hela ansiktet mot gubben, men leendet var egentligen ett grin. Hon steg ned från sin upphöjda plats vid kassaapparaten och bad ett av biträdena ropa på henne, när hon behövdes, varefter hon

försvann till frukostrummet för att slippa höra slutet på Den oförbränneliges roliga historia. Flickan kunde icke gråta; hon satte sig ned och lutade huvudet i händerna ett ögonblick, medan tankarna snurrade i hennes huvud. Hon undrade om slutet på detta skulle bliva, att hon kastade sig i sjön som så många andra i samma belägenhet hade gjort före henne. Men så snart hon kom att tänka på döden, tänkte hon samtidigt på sin far, varefter nya funderingar började i en rasande fart. Mitt i ringen av dessa tankar stod Första fiolen, men hon kunde icke se hans ansikte; det var liksom utsuddat med en kautschuk; det var vitt under den eleganta hatten.

— Hahahahaha, skallade Den oförbränneliges skratt därute, medan ett nästan omärkligt fnittrande hördes från biträdena och ett lågmält höhö från chefen antydde. att den glada historien var till ända. Men vad var det fänriken hade sagt, när flickan från landet fick ett barn? Electrics! girl ångrade nästan under en förvirrad minut, att hon icke stannat för att få höra, vad fänriken haft att säga. Hade han förskjutit henne? Hur hade flickan från landet burit sig åt? Hade hon blivit förbannad av sin far och måst gå ut i världen för att bedja människorna hjälpa sig i nöden och skammen? Ä, vad hade flickan gjort för att förtjäna342

uppehället till sig och sitt barn? Gud i himlen, förlåt

oss våra synder i Jesu namn, amen!

*

Första fiolen nalkades den del av parken, från vilken han i skymningen kunde se in i en smal gatutunnel, över vars gråa massa en ensam stjärna satt. Just som han kommit till mötesplatsen, singlade ett vått löv mot hans läppar. Det smakade mull och förgängelse. Den unge mannen, som icke kände igen sig själv, gick fram och tillbaka med långa steg, händerna långt nere i ytterrocksfickorna och huvudet framåtböjt. Då hörde han lätta fjät i den åt butiksraderna vettande allén; han varsnade en reflex på ett vitblont hår. Electrical girl stod framför honom.

Första fiolen förnam i dunklet, att ett par ögon under bråkdelen av en minut forskande riktades mot honom. Det var icke en vanlig ögongranskning; det var blicken från en drunknande människa. Den unge mannen kände en behandskad hand i sin; det var en liten och mjuk hand, som nu hårt kramade hans egen.

— Tack för att du kom, nästan viskade flickan. Vill du lova mig att vara riktigt fast och säker, för jag är det nästan själv nu, när jag fick träffa dig. Vill du följa med mig hem en liten stund, bara en liten?

Första fiolen svarade matt men tydligt, något litet för högtidligt:

— Jag har ju inte äran känna din ...

— Det är ingen hemma, svarade flickan. Det är därför jag ber dig komma, för vi kan inte talas vid någon annanstans, där man är säker. Min far och faster är borta till klockan nio.343

— Naturligtvis, sade Första fiolen. Var bara lugn, lilla barn!

Den vårdslöse unge tjusaren hade aldrig frågat efter flickans föräldrar eller efter hennes familjeförhållanden. Han visste ju, att hon hette Maj Andersson, och han hade visst hört någonstans, att hennes fader var konduktör. I hennes hem hade han ej heller varit, ty vad som passerat de älskande emellan ägde rum på mera neutral plats; Första fiolen var nämligen känslig för stränga familjeporträtt i den stund, han stod som segrare.

Det var ett enkelt men prydligt hem med soffan och divansbordet, med albumet och ett par gamla jultidningar samt broderiet på väggen, där Electrical girls röda tomtar, grinande i sina vita skägg, höllo varandra i händerna och dansade.

Då de tysta kamraterna tagit av sig ytterkläderna, tände flickan, alltjämt utan att yttra ett ord, lampan i det innanför liggande rummet, varefter hon genast kom tillbaka. Hon slog plötsligt armarna om den unge mannens hals och utbrast:

— Säg, älskar du mig?

Första fiolen, som kanhända icke förrän i dag hade börjat tänka, liknade en unghäst, som plötsligt känner ett kallt

betsel i munnen och den osynliga kraften av ett par händer, som draga till, så att han häftigt stannas i sin fart. Casanova hade i dag haft sitt första rendezvous med den förnäma och mystiska fröken S. av B. fröken Smärta av Bedrövelse; nyss hade han, medan flickan sysslade med lampan, förstrött betraktat den gamla jultidningen på bordet, vars omslag i matta blåa och skära färger, med strimmor och ringar av344

guld, föreställde en midvintershimmel med stora stjärnor, liknande silverkors i luften, och mot denna bakgrund ett barn med en lysande gyllene ring kring den stora, öppna pannan. I samma andedrag hade han kommit att granska bokstäverna på väggbonaden, där julgubbarna dansade.

Hej, tomtegubbar, tagen glasen och låt oss lustiga vara!

En liten tid vi leva här

med mycken möda och stort besvär...

— Stort besvär, mycken möda och stort besvär. En liten tid, en liten tid, ekade det inom honom.

Flickan storgrät, så att han kände skakningen i sina axlar. Han slöt henne i sina armar och sade, utan att tänka på vad han yttrade:

— Det är bara en sak, lilla barn, du nu har att tänka på. Var alldeles lugn, medan de närmaste dagarna gå. Du vet ju att jag älskar dig. Det kan du alltid vara viss om. Vi får tänka, vi får tänka ...

När han sade, att han älskade henne, visste Första fiolen icke, om han hade ljugit, eller om han talat sanning, men det han sade, det måste han säga, skrällde det så i hela världsalltet av lögnen. Han måste ytterligare trösta henne.

— Du må tro, att jag har vänner, som är mycket kloka och förståndiga. Nu skall jag rådgöra med dem. De är så utmärkt kloka och förståndiga.

När han emellertid uttalat de senaste orden, var det icke utan att ett löje drog igenom hans själ, likt ett ytterst svagt stråkdrag. Första fiolen fick nämligen en vision av den Gyllene triangelns samtliga medlemmar i deras nuvarande tillstånd: den orolige Cello, som med345

sina spräckta drömmar än gjorde filosofiska utredningar, än sjönk ner till botten av en avgrund, och den sunde men av bekymmer tryckte Karl Ludvig, som kunde sitta och fundera timvis utan att säga ett ord, sökande efter starka namn eller mäktiga förbindelser. Det var just en verklig hjälptrupp att sammantrumma som förstärkning i nödens stund! Man kunde ju lika gärna begära att få sår förbundna av lemlästade på ett slagfält.

— Nu är jag lugn, sade flickan, och såg plötsligt upp med ett nytt uttryck i ansiktet. Nu blir jag fast och säker igen.

Hon torkade sig i ögonen, och de satte sig i soffan under det livsbejakande broderiet. Så småningom tycktes Första fiolen känna, att det enda han nu egentligen kunde göra var att tala öppet och fritt om sina svårigheter och sina bekymmer för framtiden. Den gemensamma sorgen tycktes driva tillsammans dessa två människor på ett nytt sätt; utan att göra svårigheter lät Första fiolen inkorporera sig som han plägade säga; han blev uppriktigheten själv, medan han så sakta skalade av sig sin gamla människa. Hall talade om sin far, den gamle originelle lanthandlaren, och om möjligheterna att få skydd och hjälp av vänner, han berättade om den gamles tidigare frikostighet och om hans försök att lära sonen spara. Det var ingenting annat att göra än att söka en utväg på detta håll. Om äktenskap talade emellertid icke den unge mannen alls, ty så fort han fick detta ord inom räckhåll, kände han det åter, som om han ville springa sin väg. Electrical girl, som emellertid blivit lugnad genom sin älskades försäkringar nyss, lyssnade uppmärksamt till346

allt vad Första fiolen sade, och i synnerhet när han började tala om fadern och om affärerna, hörde hon noga på. Det började likna ett affärssamtal, och flickans praktiska förstånd kunde åter göra sig gällande.

— Din far, sade hon, men blev genast avbruten.

— Nej, det går inte, sade den unge mannen förtvivlad. Jag kan inte komma till honom och begära pengar för

mina förluster och samtidigt tala om det här... det här med dig. Nej, vid Gudi Jag kan det inte, för jag skall säga dig, att jag känner inte alls, hur pappa skulle handla i ett sådant fall. Han är så god och har så många lustiga idéer, men han är fast också och en affärskarl med principer, men, vi får tänka...

— Jaså, affärer, jag förstår, sade Electrical girl med en djupsinnig min i sitt förgråtna ansikte. Om jag kom och sa till honom ...

Trots underhandlingarnas allvar kunde Första fiolen icke låta bli att le.

— Du pyre, sade han. Det var just en prydlig historia I Nå, men din egen far?

Medan de sutto så och samtalade, hade Första fiolen ett par gånger kastat forskande blickar på en fiol, som hade sin plats på en hylla, liknande en nothylla. Denna fiol var icke en vanlig fiol utan en altfiol, alldeles en sådan som gubben Bratscha använt i Olsénska kvartetten. Så lustigt, tänkte Första fiolen varje gång han lät blickarna irra bort till det stora instrumentet, en erinran i polerat, svart trä om förflutna dagars sorglöshet vid glasens klang och musik. Den gråa herrn med sitt styva, inbundna sätt, sin oåtkomlighet, som347

ibland liknade skygghet, hade den unge mannen icke sett till på evigheter.

— Hur kom jag nu att tänka på den tråkige tjyv-gubben, avbröt han sig plötsligt i tankarna. Därpå sade han högt:

— Jaså, din pappa spelar fiol, fast han är konduktör. Så lustigt! Ja ...

— Min far är inte konduktör, svarade flickan på Första fiolens fråga, och hennes ansikte antog ett klart, förvånat uttryck. Det är min farbror, som är konduktör.

— Vad är din pappa då, frågade älskaren med en sällsam känsla av att någon lyfte en jätteslägga ovanför hans huvud för att dänga till i vilket ögonblick som helst.

— Min pappa är ju musiker, vet ja. Det kommer du väl ihåg, att jag har sagt. Han spelar också altfiol, det är det där stora instrumentet... Låter som en humla... sådant förstår väl du dig på, som också spelar fiol.

Flickan skrattade ett litet skratt.

Första fiolen kände i detsamma, hur den osynliga släggan med tung kraft drabbade hans hjässa.

— Men nog var han väl ändå konduktör! Det har jag då för mej, att du har sagt. Men det gör ju alldeles detsamma, lilla barn... Så egendomligt... Ja.

Att Första fiolen i detta ögonblick slutade att tala, berodde på, att han observerade, hur kakelugnen flyttade sig, först ett steg till vänster och därpå ett steg till höger, varefter den upplöstes i en rök. Under fullständig tankefrånvaro iakttog han dessutom, att de röda tomtegubbarnas antal hastigt tillväxte, medan de348

dansade runt väggarna i hela rummet. Mitt i virveln varsnade han nu mot den gråblommiga tapeten en tavla, som han förut icke lagt märke till. Den framställde bilden av en äldre herre med grått skägg, fast haka och skarpa ögon, allt i en väl utskuren ekram. Det var Bratscha själv, utförd med levande naturtrohet.

Förföraren blev stel.

*

Samtalet hade mattats. Så mycket mera kunde icke sägas.

— Man måste tänka, man måste tänka, slutade alltid Första fiolen sina tröstande ord.

Men strax innan de skildes, ställde sig Electrical girl framför den unge mannen. Hon såg med fasthet in i hans svävande ögon och sade lugnt:

— Svär, att du älskar migl

Första fiolen gick eden rakt ut i luften. I flickans vackra anlete tyckte han sig numera skönja vissa linjer, som skvallrade om gubben Bratschas seghet, tålamod och styrka. Första fiolen nästan häpnade, när hon plötsligt sade i

en tröstande och beskyddande ton:

— Var då bara lugn! Så kanske jag kan hjälpa oss båda. Min stackars fattige, olycklige vän!

Den unge mannen iddes icke svara på denna täcka meningslöshet. Efter ett ömt avsked, under vilket hans tankar vandrade som gesäller på all världens vägar, utan tak över huvudet, än svarta av hopplöshet, än bittert grinande, än tragikomiskt skrattande åt livets blandning av sorg och burlesk, hade den unge mannen begivit sig hem. Han klädde av sig utan att veta, vad349

han företog sig, och när han äntligen låg i sängen, tyckte han att han legat där länge och drömt galenskaper alltsedan söndagskvällens festligheter. Till sist pustades han bort som av en vind och förintades vid tonerna av en mumlande altfiol, som även ägde förmåga att samtidigt med musiken låta en beledsagande text klart framträda, en hittills okänd uppfinning på instrumentalmusikens område:

En liten tid vi leva här med mycken möda ... Hej! TRETTIOTREDJE KAPITLET.

Jungfrun i det gröna.

Aftonsolen sken över en vacker skogig trakt med strödda gårdar kring ett livligt stationssamhälle, från vilket hördes blandat buller av åkdon, hundskall och barnröster. Vid den breda vägen, som dammade fölen kärra just nu, syntes ett långt och ganska högl grått tvåvåningshus av trä, vars övre våning tycktes vara inredd med bostadslägenheter, under det att den nedre våningens större fönster, överlastade med allsköns varor, skvallrade om tillvaron av en större diversehandel. En stor vit skylt med svarta, klara bokstäver, upplyste om, att firmans namn var Borg & Vendel, spannmåls- och diversehandel (innehavare Gustaf Borg). Utanför dörren till affären höll ett åkdon, i vars bakre del en ung man med blått förkläde, mössa med skärm och ett ansikte, vars ynglingablomster voro pudrade av mjöl, med karlavulna tag inlastade toppsocker, ett par feta, skära påsar, ett svag-dricksankare och en liten emaljerad balja.

— Tack för i dag, Olsson, ropade han med alltför kraftig röst, i vars välljud en önskan att bli betraktad som fullvuxen och verka vederhäftig något för mycket stack igenom. Tack för i dag Olsson I

Lantmannen i skjutsen nickade artigt och listigt,351

gjorde honnör med piskan, men just som åkdonet skulle sätta i gång, kastade den unge mannen två små paket i den emaljerade baljan.

— Välkommen tillbaka Olsson 1 Här är en liten eskilstunakniv till pojken och ett paket skurpulver till frun på köpet.

— Ä, tack, tack, yttrade lantmannen i det han bugade sig och räckte handen åt ynglingen, som karlaktigt slog till.

Därefter sög lantmannen i pipan, ett stinkande ljusblått tobaksmoln virvlade bort, och åkdonet satte sig i rörelse.

Men bakom detta affärshus, där köpenskapen var så livligt i gång, fastän kvällen hade kommit, vilade med yppig men nu bleknande grönska, vajande av astrar, höga ärtväxter och all den blomsterprakt, som en mild september vid sin ingång kan bjuda, en större trädgård, i vars bortre ända syntes fruktträd. En lång, mager man med vita valrossmustascher och ett litet pipskägg i ett rynkigt, brunt ansikte gick sakta och sysslade i detta paradis. Den gamle herrn var i den ljumma aftonen klädd i en lätt hatt, en i bröstet öppnad bländande vit skjorta och ett par vita byxor. Han rökte på en pipa, som spelade sina små pipoljevisor, och spottade då och då en otroligt lång stråle över trädgårdslanden.

— Godafton, grosshandlare Borg, hördes en entonig och kall stämma i den stilla kvällen.

Bösten kom från andra sidan staketet, som skilde grosshandlarens trädgård från snickarmästare Thuns. Herr Borg fortsatte arbetet, men svarade den osynlige fridshälsaren:S62

— Godafton, herr Thunl Har inte larverna varit bra besvärliga detta året?

— Larverna ha härjat svårt, svarade den entoniga rösten. Nu är Guds granna sommar snart slut.

— Ja, är det inte stiligt med larverna, utbrast gubben Borg, som tycktes vara i stridshumör. Inte är det mycket att tala om nu, när förgängelsen redan har börjat. Men de ha ätit upp för oss alla. Jag undrar ändå, om det är en god Försyn, som har skapat dem?

— Guds vägar äro icke kända för oss, svarade rösten bakom staketet med stort lugn, och i detsamma hördes skramlet av en hink. Människan får taga prövningarna som de komma.

— Ja, spottade herr Borg, och ryckte bort ett par vissna ärtstänglar. Prövningar är en sak, och var och en får tro, som han vill. Hör herr Thun, vad jag säger? Jag vill inte röra vid någon annans tro, men jag har min för mej, liksom herr Thun har sin för sej.

— Allt väl, svarade Thun. Men Gud har även skapat larverna och även frostnätterna. Allt haver sitt liv och sin tid.

— Förlåt en fråga 1 Tror herr Thun också på att Elias flög i en brinnande vagn, frågade den stridslystne bibelkritikern.

— Förvisso tror jag därpå, svarade Thun, som var van att om kvällarna underhålla dessa luftstrider, vilka aldrig tycktes störa någon av herrarnas sinnesfrid eller undergräva deras sympati för varandra.

— Det var den första flygmaskinen, bäste herr Thun, upplyste herr Borg.

En stunds tystnad följde, varefter kvittret eller pipet353

av ett skottkärrshjul på en grusgång hördes bakom staketet.

Grosshandlare Borg, som sysselsatte sig med en del läsning om kvällarna, särskilt historisk sådan, varjämte han gluttade något i bibelkritiska skrifter, var född stockholmare. I huvudstaden hade han i sin ungdom arbetat litet i trädgårdar men övergick tämligen snart till en sidenindustri, där han en tid fungerade som appretör. Hos den unge Borg fanns emellertid en orolig ande, som även kunde kallas framåtanda, varför han snart lämnade denna anställning, flyttade till landsorten och började idka köpenskap i smått. Han stod på torget i ett litet stånd och sålde blandade varor, mössor och hattar, broscher och voltakors. Så småningom fann herr Borg, att köpenskapen var hans rätta fält; han kunde om en tid gifta sig med fästmön, som fortfarande väntade i Stockholm; och eftersom denna var en ljuslynnad men även praktisk kvinna, arbetade de lyckligt vidare, flyttade in i en affärslägenhet och hopskrapade så småningom en liten förmögenhet. Med denna köpte herr Borg till sist in sig i en större lanthandel, gjorde sig bekant med alla till facket hörande förhållanden, och när kompanjonen Vendel avled, blev affären herr Borgs egen. Rörelsen växte ut och omfattade till sist även en betydande spannmålshandel, som gjorde herr Borg till en tät man.

Härute på landsbygden framlevde han många lyckliga år vid hustrun Elisabets sida, och i äktenskapet fingo de en son. När denne blivit sjutton år gammal, dog modern. Hon fick se sin son som student. Sedan flera år tillbaka levde nu herr Borg som änkeman, alltid sörjande den oförgätliga, vars stoft vilade under 24. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängdes.354

den gråa stenen ute på samhällets kyrkogård. Av sonen hade han till dato icke haft någon större glädje, icke heller några större ledsamheter.

— Thure skulle försöka att vara mera äregirig, tycker jag, brukade den gamle filosofera. Han spelar ju på sin fiol och sköter sin plats, men han är för slarvig. Och så — de välsignade fruntimmerna!

Herr Borg hyste dock en hemlig stolthet över att hans elegante son hade tur hos det täcka könet, ty själv hade han ansetts som en icke oäven damernas kavaljer i sin ungdom. Nu väntade herr Borg på att Thure alltmera skulle stadga sig, och han försummade aldrig att mana honom till klokhet, eftertanke och arbete men hade börjat vägra honom alla extra bidrag i penningväg. Herr Borg tyckte, att sonen vid sina tjugusju år skulle kunna stå på egna ben

Den idoge lanthandlaren ledde själv sin betydande affär, men om somrarna återgick han gärna till sitt

ungdomsarbete att gräva i jorden, och den gamle, ganska originelle mannen var en stor naturdyrkare. Han var en så stor blomsterälskare, att han icke kunde fördraga höstens och vissnandets tid, och han hatade de farliga larverna och de lömska frostnätterna, som med sin andedräkt kom allt det sköna att hastigt svartna och dö. Därför spelade larverna och frosten en viss roll i de regelbundet återkommande dispyterna om livets mening och de högsta tingen. Diskussionen hade emellertid för ögonblicket kommit något på sidan genom herr Borgs plötsliga inblandande av profeten Elias i samtalet.

— Elias var en stor gudsman, hördes åter den entoniga rösten. Han var rikt utrustad av anden. Därför355

ville Herren gärna också hämta sin store profet i den brinnande vagnen.

— Elias kände inte motorn, invände gubben Borg med vetenskapligt allvar. Men han hade något annat i stället. Visst tror jag, att han var en troende. Det nekar jag inte till. Men det kan också hända, att skriften har menat det där med Elias som en symbol. För resten är människorna högfärdsgalna, herr Thun, för i själva verket är de inte mer än myror och potatisar. Bara myror och potatisar. Människorna ska vara ödmjuka, och de ska inte inbilla sig, att de ha någon undantagsställning. Hundar och katter då ...

— Sssss — lugnade vattenkannan, medan strålarna läskade några törstiga blad.

Snickarmästaren laddade en stund bakom staketet och sköt:

— Herr Borg vill jag inte likna vid en katt, för herr Borg har en levande ande, men det har inte en katt. Människorna ha ingalunda hittat på Herren, utan det är han, som i sin godhet har hittat på människorna.

Herr Borg, som i detta ögonblick ur det oljiga piphuvudet sög en så kallad länsman i full fart ned i halsen, hostade och spottade, varefter han något irriterad fortsatte:

— Jungfrun i det gröna, som nyss stod så vacker, har blivit förstörd av något sattyg. Jag kan inte tycka, att det är vist, att något så grant blir förstört. Nej, herr Thun! Vi får nog tala om livsdugligheten i stället. En potatis är livsduglig, och då är det en bra potatis, en annan potatis är inte livsduglig, och då är det en dålig potatis. Det är på livsdugligheten det beror. Vad356

naturen beträffar, så vill jag verkligen kalla den för en gud, ser herr Thun.

— Sssss — inföll återigen vattenkannan och svalkade den fördärvade Jungfrun i det gröna.

Herr Thun använde för ögonblicket trädgårdssax, och den smällde och klippte, som om den velat i småbitar sönderklippa gubben Borgs något osammanhängande anförande.

— Då är väl en vacker och livsduglig människa en gud också, och jag är en, och herr Borg är en gud. Nej, herr Borg, det är som det är! Gud har i sin allvishet skapat jorden med allt vad däruppå är, och han har inblåst i människan en levande ande för att människan skall leva på jorden till hans ära och tjäna honom ...

— Jag menar, avbröt herr Borg, att människan inte skall göra sig för stor i den stora naturen. Se, naturen är det viktigaste.

— Men eftersom synden är kommen i världen genom syndafallet, ty kvinnan frestade mannen med äpplet och han åt...

— Äpplet är en symbol, förklarade gubben Borg och vände huvudet mot grinden, som just nu gnisslade.

Den unge bokhållaren med det mjölpudrade ansiktet blev synlig.

— Det är en fröken som vill tala med grosshandlaren, upplyste han, i det han med manligt behag svängde skärmmössan.

Herr Borg ställde ned vattenkannan och kisade över glasögonen ut i skymningen. Nu framträdde en tämligen småväxt, prydligt klädd ung dam med ljusa ögon och vitblont hår. Hon höll en liten väska i sina357

behandskade händer; kring hatten fanns en slöjlik-nande anordning med några mörka blomsterflätor uti. Det hela

var enkelt, men behagligt, tyckte den gamle herrn och stirrade nyfiket på den främmande, medan han lätt böjde på huvudet. Den unga fröken rodnade och neg.

— Med vem har jag den äran, frågade herr Borg, med en chevaleresk rörelse, en skugga av elegansen från en tid, då han skrivit demoiselle på de skära breven till sin fästmö.

— Förlåt att jag besvärar, sade den lilla fröken med en ovanligt klar sopran. Mitt namn är Maj Andersson.

— Godafton, herr Thun, hälsade grosshandlaren till avsked, vänd åt staketet.

— Godafton — och en fridfull natt, herr Borg, svarade den entoniga rösten.

Electrical girl fick vänta en stund på kontoret, där lampan brann över den stora pulpeten. Hon såg sig omkring och varsnade kopiepressen, kassaskåpet, konjaksbuteljen i hyllan, lådan med bjudcigarrerna, såp-reklamen med en operaskönhet i högklackade skor, som tvättade linne i en tvättbalja, ur vilken intet vatten stänkte; den unge reklamdandyn, med de rosiga kinderna, som öppnade munnen och blottade två rader infernaliskt jämna tänder av onaturlig glans och vithet; det stora plakatet med en hel familj, vit gubbe och gumma, medelålders äkta par, samt tultande barn, vars alla medlemmar buro högröda, falska rosor av hälsa på sina kinder, och som samtliga med kärleksfulla blickar betraktade de patentextraktpaket, de höllo358

i välmålade händer med blänkande naglar och fingrar utan rynkor.

När grosshandlare Borg återkom, mottogs han med klara, men oroliga blickar av den lilla damen, som därefter började att samtala med honom. Under samtalet undergick grosshandlare Borgs ansikte en förvandling; det friska och brynta gammalmansansiktet blev rynkigt, bekymrat och hopfallet som en säck. Vänligt och artigt bad han emellertid fröken Maj vid slutet av deras sammanträde att följa med upp i bostaden, men flickan invände, att hon tänkt taga in på järnvägshotellet. Gubben Borg trugade henne emellertid upp, och efter ytterligare ett samtal och en måltid, som avåts utan så många ord, beslöts att fröken Maj skulle tillbringa natten i huset. Den gamla trotjänarinnan Alida fullgjorde tyst och nyfiket vädrande alla sina åligganden, men vid passerandet av grosshandlarens rum kunde hon icke låta bli att fråga:

— Tror grosshandlaren, att damen kommer att trivas i stora rummet?

Grosshandlare Borg svarade:

— Det är ingen dam alls, skall jag säga Alida. Det är en enkel flicka. Men det är nog i alla fall min sons blivande fästmö.

Den gamla Alida blev ett ögonblick som förlamad, men därefter utbrast hon:

— A, bevars väll Bevare oss väll Då är det väl en fin fröken, som herr Thure skall ha.

— Nej, svarade gubben Borg. Någon fin fröken, som Alida menar, är det väl inte. Men söt är hon verkligen! Ja, fortsatte den gamle lanthandlaren och tog sig över de vita mustascherna, hon är grann som Jungfrun i det gröna!
TRETTIOFJÄRDE KAPITLET.

En livsduglig potatis.

När handlanden Borg lagt sig till ro i sängen, tände han sin pipa ännu en gång. Hade det nu varit en vanlig kväll, skulle den gamle lanthandlaren säkerligen ur sin hylla ha tagit en del av Sveriges Rikes historia från äldsta tider till våra dagar och på nytt retat sig åt det fördömda herremansväldet under förflutna tider, eller också hade han i Den kunskapsrike skolmästaren sökt svar på en fråga om något naturens under i himlen eller på jorden. Men denna afton var icke lik någon annan afton; det var som om herr Borg haft en uppenbarelse, och han förmådde icke skära sönder sina tankar med läsning, han måste låta intrycken spela och tankarna leva sitt fria liv innanför det kortklippta, vita huvudet.

— Putt — putt — putt, lät det från pipan i tämligen häftig takt, och det gråa pipskägget under de yviga mustascherna hoppade till för varje gång, medan tankarna oavlåtligt kretsade kring den lilla gästen på nedre

botten, som på ett så märkvärdigt sätt slagit ned i herr Borgs tillvaro. Ju mera han tänkte på henne, desto mera sammanflöto linjerna i detta blonda ansikte med linjer och färger i ett annat ansikte, som visserligen icke längre fanns till i verkligheten, men som levde ungt och friskt i minnets levande bilder.360

Det är likt Elisabet sådan hon stod på bryggan vid Lilla Essingen, tänkte han. Det är alldeles detsamma håret, fastän flickan har det kort. Men just så ljust var det, och ögona ... Så egendomligt...

Nu släppte plötsligt alla tankar på det närvarande, och den unge sidenappretören Gustaf Borg vandrar med sin fästmö ned till de gröna mälarbåtarna för att i den vackra sommardagen göra en utflykt tillsammans med några vänner.

— Där kommer Guldfisken med Elisabet, höres en glad röst.

Det är den runde vaktmästaren i Lilla klubben, som ropar. Han kallar Gustaf för Guldfisken, emedan deflne brukar draga upp en liten sämskskinnspung ur sina gårutiga söndagsbyxor, när man skall likvidera, och i denna pung skramla några guldmynt. Detta är Gustafs barnsliga sätt att glädja sig åt sitt genom hård sparsamhet förvärvade lilla kapital, som han i sin helhet bär på sig.

Redan har man klart med korgarna; det luktar olja och varmt vatten, pistongen går, och nu höres ett kommandorop i tratten. Utom vaktmästarn och hans fru, en syster till Elisabet, är en tredje person med i sällskapet, en liten livlig kamrat, som bara hittar på upptåg. Han hälsar folket på stranden med ett gemytligt grin i sitt solbrända ansikte, lyfter sin hårda hatt, just som båten vaggar ut, och ropar:

— Hej, glada grodor I

Systrarna skratta mycket; de äro så unga, men Elisabet är yngst. Hon bär en ljus klänning med volanger, hon har skära blommor på kinden, blåa ögon361

och blont hår, och detta blonda hår fladdrar lätt för en ljum bris, som sveper in under båtens tak. Långa gröna dyningar svälla med band, ringar och bubblor av fradga under den breda, men lågt i vattenbrynet liggande lilla ångaren ... Se där, Riddarholmens spira; nu komma de höga, ljusgröna stränderna glidande förbi...

Det är märkvärdigt, att herr Borg ännu kan se denna tavla så tydligt, och att han ännu kan känna dessa vindar från sin ungdom. Många blåstar ha sedan dess svept omkring honom, och många vatten har han sett, men ändå erinrar han sig ingen bris så ljum som denna, intet vatten så grant upplyst, så fräsande och festligt som detta. Allt för den lilla levande bildens, för det blonda hårets och de ljusa ögonens skull. Denna bild ser han lika rörlig och kry och blomstrande vid sin sida på Mosebacke. Han ser den på Berns salonger och känner ännu en sammetsklädd arm vid sin sida framför det stora glaset med sherrykobbel och vassrör och hör ännu en röst, som frågar om musiken, framför vars instrument man ser en lång, grånad herre i hög hatt, med taktpinne i handen. Han ser vidare den lilla nätta figuren med sin lätta gång i svagt månsken på Tavastgatan på Söder, dit han följer henne hem ...

Handlanden Borg drar ett andetag, som stiger upp till minnenas himmel och sedan sjunker ned till botten av en grav.

— Ingenting att göra åt det... Jag kan just undra...

Och åter gå hans tankar till bottenvåningen, där hans lilla gäst väl nu sover som bäst.362

— Jag önskar då Thure allt gott, säger herr Borg för sig själv. Inte blev det väl, som jag trodde, på ett sätt, men kanhända det kan bli det på ett annat sätt. Pojken är bestämt svag och lättledd, och han behöver en människa vid sin sida, som kan hålla honom i rocken. Kan den här lilla hålla honom i rocken? Ja, se det tror jag, att hon kan, för hon var så redig och hade så väl reda på affärsordningar, så att man kunde bli förvånad. Först tyckte jag, att hon var en riktig liten docka, mer som någon blomma eller så, men sedan tyckte jag, att hon hade så fasta tag. Tänk, att komma på en sådan tokig idé att resa hit utan att fråga honom och be mig om hjälp för pojken ... Förbannade affärer! En sån oförskämdhet! Lymlar till pojkar, som ger sig in i spekulationer! A, har man nånsin hört maken! En sån där ger sig till att ta lån och spekulera ... Nej, nej! Stackars Thure! Han är nog litet svag av

sig ...

Och så lägger tösen fram hela historien och tittar på mig så stint, så att jag kunde smälta. Ja, det liknade Elisabets ögon, inte tu tal om det. Talar med mig om affärer, som om hon varit en gammal karl, och om amorteringar och borgensmän och allt sådant. Jaså, detta är den nya tidens ungdom, det. Jag lovar, sa hon, det lilla pyret, att Thure skall ta allting på ett annat sätt, när detta har blivit uppklarat. Ja, så sa hon. Uppklarat, sa hon. Jag lovar, sa hon. Hur tusan kan hon vara så säker på sin sak! Det är alldeles som om hon hade pojken i ett skruvstycke, tycker jag. Men tycker han om henne? Vi håller så innerligt av varandra, sa flickan.

Men jag kan inte hjälpa, att det är en sak, som jag363

inte är riktigt säker på ändå. Hon förstår sig på affärer, det är bra — och tänk om jag kunde få Thure hit till affären och ta den till sist i alla fall. Då är hon bra, det tror jag på. Men det är i alla fall en annan sak, som ...

*

Electrical girl hade haft ett ganska underligt samtal med handlanden Borg. Hon måste flera gånger uppmana sig själv till tapperhet under den del av samtalet, som rörde Thures affärer, ty gubben hade blivit grå i ansiktet, medan han lyssnade på berättelsen om aktiespekulationerna. Flickan var nära att flera gånger brista i gråt, men hon lyckades bemästra sig och fick därigenom ett onaturligt fast och spänt uttryck i ansiktet. Emellertid kände Electrical girl hela tiden att den gamle handlandens blickar vilade på henne med ett vänligt uttryck; öppet och frimodigt talade hon i fortsättningen närmare om, vem hon egentligen var, vad hon hade för plats, och hur de unga hade blivit bekanta. Härifrån vek samtalet åter plötsligt in på affärer, och gubben Borg kom att ställa flera frågor om vissa artiklar, som Electrical girl, på grund av sin anställning, ganska väl kände till. Som kvinna hade flickan intagit den gamle handelsmannens hjärta, hon var nästan säker därpå, och det föreföll henne även, som om herr Borg satte värde på hennes insikter, när det gällde affärsspörsmål. Ett ögonblick kände sig Electrical girl vederhäftig som en revisor eller en kamrer, där hon satt på den höga, knarrande kontorsstolen i lampljuset, medan gubben mittemot smackade på sin pipa och vänligt forskande kisade på hennes364

blonda hår och hennes runda kinder. Men så genom isades hon plötsligt av förskräckelse vid tanken på hur oöverstigligt, förfärligt svårt det skulle bli att inför Thures far lägga fram allt.

Det är omöjligt, tänkte hon. Jag får nöja mig med detta.

Tankfull hade herr Borg lett Electrical girl ned i ett stort rum, där hennes bädd reddes i en bred soffa, och tankfull, men med en aning av gammal kavaljer i sitt sätt att hälsa hade han önskat henne en god natt. Kommen till dörren yttrade herr Borg:

— Lilla fröken Maj skall vara lugn för Thure. Jag skall nog reda ut denna saken, så sorglig den sedan är. Godnatt, lilla fröken Maj. Godnattl

Men Electrical girl hade alldeles fallit tillsammans, när herr Borg gått sin väg. Hon kände sig lik en brottsling.

— Under detta hederliga tak. 01 sade Electrical girl och sammanknäppte sina händer. Under detta hederliga tak! Jag måste göra, vad jag gör. Men det är alldeles omöjligt, att jag kan sova i natt utan att ha be-känt allt. O, jag måste bekänna allt! Jag känner mig så ohygglig till mods.

Flickan irrade fram och tillbaka i det på gammaldags sätt möblerade stora, dunkla rummet med sina sammetsklädda emmastolar, som buro fransar och små antimakassar, med ett stort divansbord, på vilket syntes en gammal praktlampa med sidenskärm. Och ett ögonblick stannade hon framför en atenienn. På denna lågo strödda en mängd olika föremål; där syntes en blusklädd sjömansgosse i porslin med en löjlig pipa i munnen, och där låg en stor snäcka, försedd med ett365

lock av silver. Snäckan var så skär, att när flickan höll den mot ljuset, syntes ett rodnande sken, som när man håller fingertopparna mot en lampa. En stor glaskula vilade på en bricka av vit marmor, men bakom kupans klara valv syntes en liten man med uppspänd paraply vandra på ett torg, omgivet av små hus med snötäckta tak. Medan

Electrical girl i förvirring lät blicken flyga från det ena föremålet till det andra, grep hennes hand glaskulan, och i samma ögonblick skedde en våldsam förändring i den lilla staden. Flickan, som ett ögonblick trodde, att hon hade skadat någonting, iakttog hur en naturkatastrof ägde rum inne i den blanka kulan. Luften tjocknade av något vitt, men i detsamma varsnade hon att det var ett stort, blitt snöfall, som föll över det stilla samhället och över mannen, vars paraply alldeles täcktes av snö. Det virvlade så skönt därinne! O, att få gömma sig för hela världen i en sådan yra, gömma sig och bli förgäten med sitt elände och sina bekymmer! Men, ensam kunde man ändå inte vara ...

På nytt gripen av ruelse hastade Electrical girl fram och tillbaka i rummet, och inom henne framväxte ett beslut, att hon i denna afton skulle avbörda sig sin hemlighet för den gamle handlanden. Skulle han förbanna henne? Hon såg ett porträtt av herr Borg stå på ett staffli; han hade så livliga och kloka ögon, och bredvid detta porträtt syntes ett annat, som föreställde en ung kvinna. Det var nog Thures moder, och hon tedde sig på bilden blond och mild.

Jag är säker på, att hon hade förlåtit mig, tänkte flickan, medan hon sände ett par ivrigt forskande blickar in i den ljusa kvinnans ögon.366

Men bakom dessa två bilder stodo ett par andra fotografier av ett par äldre herrar. Den ene av dessa herrar hade ett slätrakat ansikte med en bred och sammanpressad men vänlig mun samt ett par mörka ögon, som ägde ett djärvt och strålande uttryck. Han var alldeles kal över hjässan men hade håret något upplurvat vid sidorna, där han nu satt med armarna i kors och blickade ut i rummet. Den andre mannen bar grått eller vitt hår, hade en ganska hög panna och liksom den förre herrn ett slätrakat ansikte med ett par smala läppar, som tycktes vilja le men ändå icke riktigt logo. Under pannan lågo ett par tåliga, vemodiga ögon i skugga.

Så rara människor allesammans i denna familjen, tänkte Elektrical girl. De två gamla herrarna är nog farbröder eller morbröder till Thure. När jag ser på dem får jag mera mod, för de se ut som om de ville säga, att det inte är farligt att tala sanning. Gud välsigne de rara ansiktena på hela familjen! Men jag är en ovärdig. O, under detta hederliga tak!

Vare sig nu verkligen August Blanches frimodiga anlete med de djärva och strålande ögonen eller Elias Sehlstedt med sitt mera svårmodsstämda, godsinta ansikte — dessa två kort från herr Borgs stockholmstid intogo en hedrande plats bakom familjeporträtten — stämde Electrical girl något lugnare eller hon av sig själv insåg, att sanningen måste fram, innan hon lade sig att sova, säkert är att flickan efter besöket vid hyllan omedelbart gjorde en undersökning i sin handväska, där hon uppfiskade en liten notesbok. Ur denna bok rev hon ett par blad, på vilka hon efter många suckar satte sig ned att skriva. Hon sönderrev sedan,367

vad hon hade skrivit, och fullskrev på nytt tvenne blad, dem hon darrande sammanvek. Flickan smög sig därefter ut i en mörk korridor, vilken hon varsamt passerade, ända tills hon hörde slammer från köket. Kommen till köksdörren knackade hon sakta på. Den gamla trotjänarinnan kastade ett par gråa men hyggliga blickar på flickan.

— A, sade Electrical girl, jag vore verkligen så rysligt tacksam, om fröken ville överlämna det här papperet till herr Borg nu med detsamma. Herr Borg har kanske inte somnat än.

Sedan hushållerskan åtagit sig uppdraget, smög åter Electrical girl in i sitt rum och lade sig förfärad på bädden, medan hennes tankar flögo som skrämda fåglar runtomkring.

*

Handlanden Borg låg alltjämt och smackade med sin pipa medan han stirrade i taket och funderade över sin son och över den märkvärdiga gästen på nedre botten.

— Men det är en annan sak, fortsatte han. Det fanns inte i hela världen mer än en Elisabet, och aldrig kommer det mera att finnas någon sådan kvinna, som var så fast, när det behövdes, och så öm, när det skulle vara så. Så varm och öm. Herregudl Se, det var detta jag önskade åt Thure, att han skulle bli en duglig karl — jurist eller

handlande, det må då vara sak samma — och att han skulle ha en öm kvinna vid sin sida, en sådan som Elisabet. Den lilla därnere är duktig, inte tu tal om det, men hon är nog kylig, det är hon. Hon är kanske alldeles för full av procenter368

och bokhålleri för att vara så där rar som min hustru. Men älskar han henne, så... Jag tror aldrig, att den nya tidens ungdom är sådan, som den gamla tidens ungdom var. A, vad Elisabet kunde vara het och livlig och glad. Se, kärleken den förstod hon, och sådan ville jag, att hans kvinna skulle vara. De här unga, som växer upp nu ... Men älskar han henne ...

Det knackade på dörren, och handlanden Borg måste därför taga pipan ur munnen och ropa:

— Stig ini

På tröskeln stod den gamla trotjänarinnan och höll i handen ett brev, som herr Borg, med tankspridd förvåning avmålad i sitt rynkiga ansikte, tog emot och bröt. Under tystnad läste han följande med anilin-penna skrivna rader:

Högädle herr Borg I

Förlåt mig, att jag inte sagt hela sanningen för herr Borg, men Gud skall giva mig styrka att säga allt, som det är. Jag kan icke sova under detta hederliga tak utan att säga hela sanningen, som den är. Jag och Thure älskar varandra, men jag skall få ett barn. Nu har jag sagt det, därför att det måste sägas ut. Det var för denna skull, som jag har kommit hit, ty hade jag ingenting annat att göra. Förlåt oss båda. Säg, att herr Borg förlåter mig.

Vördsamt Maj Andersson.

P. S. Får härmed frambära innerliga tillönskningar om en god natt.

D. S.369

En ganska god stund därefter — Electrical girl visste icke om tio minuter eller tre timmar hade förgått — mottog flickan ur den gamla trotjänarinnans hand ett brev från herr Borg, avfattat på firmapapper, i vars högra kant stod att läsa ”Borg & Vendel, spannmåls-och diversehandel (Innehavare Gustaf Borg).” I skrivelsen, som tycktes vara nedkastad under någon förvirring, röjde sig likväl en viss affärsmannaordning. Med hjärtat bultande högt uppe vid halsen och med återhållen andedräkt läste Electrical girl följande meddelande:

Fröken Maj Andersson 1

Mottagit Edert ärade, och får jag härmed meddela det någon råd alltid bliver för iråkade svårigheter, vilket av Eder benäget torde bemärkas. Skall i morgon ytterligare samspråka beträffande i Edert ärade berörda förhållande, och översänder jag härmed meddelande om, att jag förlåter Eder såväl som min son.

Högaktningsfullt Borg & Vendel gn. Gustaf Borg.

I sitt upphetsade tillstånd, behärskad av än förvirring och olust, än vemod och medkänsla, hade den gamle handlanden, som stigit upp och klädd i sin nattrock skrivit brevet, råkat att efter vanligheten avtrycka firmastämpeln. Det kalla intrycket av affärsbrev mildrades dock något genom ett post skriptum av följande lydelse:

P. S. Edra v/ önskningar om en god natt får jag härmed förbindligast reciprociera. D. S. 25. —Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.370

När herr Borg överräckt skrivelsen till trotjänarinnan och denna avlägsnat sig, lade han sig åter till sängs, satte pipan i munnen och försjönk i grubbel.

Putt, putt, putt, lät det på nytt från det kortklippta vita huvudet i sängen, medan en mängd blåa miniatyrskyar stego upp mot taket. Efter en stunds tystnad mumlade den gamle herrn mellan ett par bloss, tankfullt leende:

— Ja ... ja ... söt som Jungfrun i det gröna. Men det tycks vara så, att hon är en livsduglig potatis också.

TRETTIOFEMTE KAPITLET.

Förlåt oss ...

Fastän Cellos sinne var fyllt av ekonomiska bedrövelser, levde den sorgklädda frökens bild alltjämt i hans tankar.

Efter att något ha drömt och filosoferat ville Cello försöka att verka för sin sak, och han var optimistisk, som kärleken är. En dag tog han sig för att vandra ned mot Klostergatan. Denna gata brukade han icke så ofta gå, och högst sällan hade tidningsarbetet fört honom åt detta håll. Det var som om han halats dit i ett osynligt rep, och när han hade gått ett stycke, stack Café och Biljard Merkurius ut sin mjölkvita skylt ovanför hans huvud. Cello stannade då.

Emellertid låg fabrikör Anders Aviks stora träslott med de plåttäckta tornen snettemot. När Cello varsnade det stora huset, som han visste tillhörde fabrikör Åvik, såg han i sina tankar som så många gånger förut begravningståget med den sorgklädda flickan, och han hörde i sitt huvud tonerna av Nordqvists sorgmarsch åter spelas av de sex herrarna med höga hattar och svarta vantar. Så är det, tänkte han. Jag dras nästan magnetiskt till hennes hus.

Han kunde icke låta bli att titta upp mot rutorna, och medan han gjorde så, såg han beständigt det374

bleka flickansiktet med de sorgsna, vänliga ögonen. Samma våg av glädje, som svällde i hans bröst mitt i den smärtsamma begravningsakten, steg på nytt upp mom honom, och en rad av planer och beräkningar drog som flarn för en blåst genom hans huvud.

— Nej, se herr Erlandsson, ljöd då plötsligt en kvinnostämma alldeles vid hans sida. Samtidigt hörde han snabba steg och fraset av en klänning. Cello sträckte på sig. han kände igen fröken Åviks röst och vände sig om. Snabbt uppfångade han blicken, sorgfloret och det mörka håret, blandat med gull-trådar. Men i detsamma tillstötte en annan syn, den han först icke trott höra dit: en stor och tung herre med allvarliga och bestämda drag, långa armar och ben befann sig nämligen alldeles vid sidan om damen. Cello gick baklänges ett par steg för att släppa fram den ovidkommande manspersonen, som han trodde ämnade gå över gatan, men den store herrn stod kvar.

— Får jag lov att föreställa, presenterade fröken Åvik, innan Cello hunnit att hämta sig. Redaktör Erlandsson och ingenjör Planertz.

— Hm, hm, mumlade Cello och bugade sig, i det han avtog hatten.

— Det var herr Erlandsson, som skrev så vackert om min bror, förklarade fröken Åvik med sakta stämma och såg upp på sin tunge följeslagare.

— Jaså, sade ingenjör Planertz med orörligt ansikte. Mycket nöjsamt att få träffa herr Erlandsson.

— Personligen har jag inte fått tillfälle att tacka förrän nu, fortsatte fröken Åvik. Det ser inte bra ut375

att göra det här på gatan. Men jag kunde verkligen inte låta bli. Ett hjärtligt tack.

— Jag gjorde det så gärna, svarade herr Erlandsson aktningsfullt, fylld av en känsla, sammansatt av överraskning och ledsnad.

— Förlåt en fråga, avbröt ingenjör Planertz. Har Kuriren skrivit något om grävningarna i Magnus Gju-tares gata eller var det kanske Middagsposten? Oavsett vilken tidning, som har uttalat sig i denna fråga, så var artikeln i ämnet ett synnerligen orättmätigt anfall på vederbörande kommunala myndigheter. Åtgärderna i denna sak stödja sig på en grundlig, av drätselkammaren efter utlåtande från alla intresserade parter företagen undersökning.

Cello kunde knappast taga sina ögon från fröken Åvik, där hon stod med huvudet lätt på sned och blickarna erkännsamt riktade mot honom. Nu var han emellertid tvungen att svara ingenjör Planertz.

— Det var verkligen vi, som hade en insändare i den där saken, förklarade Cello.

— Denna insändare måste i alla fall ha varit skriven av en person, vars lust att angripa är betydligt större än hans kapacitet att bedöma arbetenas betydelse. Den är ganska stor för denna gatudels framtid, då man nämligen i sydväst...

— Nej, bästa ingenjörn, inföll den svartklädda fröken, nu måste vi väl gå. Inte ska vi väl heller uppehålla herr Erlandsson med den där saken. Kan inte herrarna tala om den en annan gång? Adjö, herr Erlandsson, hälsade den unga damen.

— Adjö, herr Erlandsson, upprepade kommunalmannen, i det han tillade: var vänlig och ring till mig82

i morgon, då ett bemötande är på det högsta av behovet påkallat. Nämnda gatudel...

Cello tittade efter den allvarlige mannen, som vandrade tungt vid fröken Åviks sida.

— Vad hon är förtjusande, sade han för sig själv. Men vad var det där för ett vidunder till karl? Hört namnet, men —

Efter detta sällsamma möte, begav sig journalisten helt orolig till redaktionen, där han fann den store skeptikern Löf sysselsatt med att lägga en mina mot det fula planket vid Salmansgatan. Cello hälsade kamraten med några likgiltiga ord; anmärkte att det var mycket dåligt väder i afton, vartill herr Löf genmälde, att han tvärtom tyckte vädret mycket väl passade en fyrtiofemårig man utan lysande framtid, som dessutom på pensionatet nyss intagit en måltid bestående av kalvfrikassé. Cello sökte göra en mjuk övergång till sitt egentliga samtalsämne och framkastade slutligen frågan, om Löf kände till ingenjör Planertz något närmare. Herr Löf skakade först på huvudet men tillade därefter, att Planertz tillhörde det lyckliga släkte, som kunde boxa sig fram i livet och sätta sig på andra människor med den mest ogenerade min i världen.

— Är han gift? frågade Cello med en gäspning.

— Inte vad jag vet, men jag tror nästan, att han ska vara förlovad med den där fabrikör Åviks dotter, sva-herr Löf med mycken likgiltighet, varvid dock Cello kände ett spjut tränga igenom bröstet.

Efter att en stund ha gått omkring och tittat på redaktionslokalen, där han för tillfället icke hade att göra, emedan han njöt sin ledighetsdag, avlägsnade377

Cello sig och gick åter ut i den regniga kvällen. Det hade nu mörknat ute, men framför allt hade det mörknat, ja, svartnat inom herr Erlandsson. Alla olyckor tycktes samtidigt vända sina vapen mot honom! Utan att tänka på vart han gick promenerade han i hastig takt, med ögonen stirrande i marken och piskad av det allt häftigare regnet, ned i Klosterparken. Här var det folktomt, och här ville han sjunka ner i sitt elände.

— Livet är grymt! Råa lycka, som tiger och vänder mig ryggen. Jag har ingenting mer att vara till för.

— Du tycker att du är särskilt illa behandlad i dag. Den eftertrådda var en annans. Men jag svarar dig —

— Vad svarar du mig? frågade Cello sitt samvete.

— Jag svarar dig: Kom ihåg!

Cello skulle just till att fråga, vad det var han borde komma ihåg, men när han i detsamma under sin dystra vandring kommit ned i en av Klosterparkens gångar och fått syn på en liten bänk under de vissnade träden, behövde han icke framställa frågan.

— Det var en gång du satt här, då en ung kvinna vände ett sorgset ansikte mot dig ...

— A, ja, åjal Låt det vara. Låt det vara. Jag erkänner.

— Kan undra, om du minns din råbarkade tystnad? Det var vid ett tillfälle då hon —

Cello teg.

— Kommer du ihåg de förgråtna ögonen och den darrande handen?

— Ja visst, ja visst. Ganska längesedan... Jag var ung och hade inte —

— Erkänner du, att du gjorde henne ont? Hon satt där på den gröna bänken. Det var höst som nu.378

— Jag sörjer verkligen, svarade Cello.

— Låter tämligen bra, när du säger det. Men är det i alla fall inte mera den andra du sörjer? Det är så svart och grumligt —

— Nej, nej, nu menar jag ärligt.

— Då ska du inte ömka dig. Tag mot rappet som betalning. För min del ville jag gärna se dig blöda —

— Men hela min varelse ...

— Ska vi nu börja omigen från början? Om jag kunde begripa, hur det är med dig, som har så svårt för att lära dig läxan. Alltså: hon satt på den gröna bänken...

— Måtte hon ha förlåtit mig i sitt hjärta, svarade Cello kuvad.

Regnet slog på alla de vissna trädkronorna och piskade dem med sina långa, glimmande spön. Cello gick fram och tillbaka på den lilla gången trots ovädrets häftighet. Han skulle i sin förtvivlan velat avkasta kläderna och taga emot dessa yttre slag, som de kommo från himlen, liksom han nu tog emot samvetets vinande rapp utan att höja ett protestrop. Till sist gick han åter långsamt upp på redaktionen för att höra människoröster. Han kände sig icke längre så plågad; han var mera matt och uttröttad.

Just som Cello inträdde genom dörren, hördes ett hest rop från den fete och hetlevrade lille notischefen, som till herr Löf riktade följande ord:

— Vid Satakundas saltstoder! Säg mig, vad berättelsen för lördagen hette? Vad hette den sentimentaliska berättelsen, gode Löf?

— Vänta, svarade Löf. Väntal

Därpå gjorde den store skeptikern en titt i arkiv-379

exemplaren eller det så kallade lägget, varefter han svarade:

— Förlåt oss våra skulder, av Fanny von Holtz.

— Du muntascherade Epaminondas, skrek den fete notischefen. Lyft på skägget, goda Löf, så att jag bättre kan avlyssna susetl

Den store skeptikern skrek nu med en stämma, som trängde genom märg och ben på Cello, där han stod med sin drypande hatt i handen:

— För låt oss vä ra skul der! TRETTIOSJÄTTE KAPITLET.

Cello vill i desperation förskriva sig till fan och hör en knackning på sin dörr.

Något senare samma afton kom Karl Ludvig upp till Cello i hans bostad och fann sin vän djupt nedslagen. Karl Ludvig granskade varje drag i hans ansikte, som om han ämnat rita av honom, varefter han började att gå sin guppande gång fram och tillbaka i rummet. När ljudet av stegen tystnat, kände den betryckte Cello, hur Karl Ludvigs hand lades på hans axel, under det han hörde vännens röst med kraft tala:

— Röck öpp dej! Dä reder sej te slut i alle fall i

— Men det är förtvivlat, klagade Cello. Penningbristen för tillfället är ett inferno, men väl vore, om inte det funnes annat än det!

— Ä dä något annat då? oroade sig Karl Ludvig och sköt fram sitt stora huvud. Esses! Du måtte väl inte ha något hemligt? Du ligger väl inte å drar på något hemligt elände mä andra papper?

— Nej, sade Cello dovt, det är inte papper.

— Så att du inte ä mä i något fesköljebolag eller något bolag, som ska dra kemikalier ur havstång eller så?

— Nej, svarade Cello med ännu mörkare stämma. Det är inte kemikalier. Det är hjärtesaker.381

— Jaså, utbrast Karl Ludvig lättad och med tanklös glädje spelande i sitt breda ansikte. Dä va rektit sköntl

Vid dessa ord erfor Cello för första gången i sitt liv en lust att fälla upp sin eskilstunakniv för att begrava den i Karl Ludvigs måge. Ja, det är mycket skönt, sade den bedrövade journalisten för sig själv, o, ja, vad det är skönt att känna sig leva utan mening! Men snart lade sig hans vildhet åter till ro, och han började på nytt att ruva över sitt mörka öde, ända tills Karl Ludvigs baryton ännu en gång lät höra sig:

— Röck öpp dej! Ä dä fruntimmershistorier?

Cello ämnade först tiga, emedan han nästan tyckte,

att Karl Ludvig trampade med bredbottnade kängor på rosor, då han kallade dessa hjärteangelägenheter för fruntimmershistorier. Men tystnaden varade icke länge, ty Cello kände, att han måste tala ut sin smärta för en pålitlig vän, och någon pålitligare vän än Karl Ludvig ägde han icke. Medan alltså journalisten så sakta öppnade sitt hjärta, gick den bredbröstade Karl Ludvig fram och tillbaka i rummet. Då och då stannade han sina vandrande, korta bropålar till ben och sköt fram huvudet i en lyssnande ställning, som om han förnummit fjärran fågelsång. Slutligen frågade Karl Ludvig:

— Ä ho söter?

— Ja, svarade Cello kort. Det är hon.

— Ä ho snäller?

— Det kan du väl begripa, att hon är! Jag känner henne visserligen inte så mycket, men jag svär på, att hon är det. Jag älskar henne!

— Dä ä bättre, att ho ä snäller utan å vara söter, än att ho ä söter utan å vara snäller, påpekade Karl382

Ludvig med största lugn. Jag har också varet ute å promenerat på de där viset några gångerl Puh!

Han satte på ett lustigt sätt upp sin feta hand till munnen och fräste som en nyöppnad vischyvattens-flaska bakom den. Detta var Karl Ludvigs sätt att antyda passerade kärlekshistorier med mer eller mindre tragiska detaljer.

— Asch, utbrast plötsligt Cello i en ton av hemsk likgiltighet. Det är ju bara att göra slut på alltsammans, så —

Han reste sig upp och såg mycket beslutsam ut.

Det påstås, att personer, som högt tala om att de ämna klippa av sin livstråd, nästan aldrig göra allvar av hotelsen, under det de flesta olyckliga människor, som frivilligt söka döden, taga steget utan att yppa sina planer, liksom av fruktan för att bli störda. Cello hade så mycket liv inom sig, att han alldeles säkert gärna skulle ha velat bli störd i förberedelserna till en sådan handling. Karl Ludvig kunde dock icke veta detta, och dessutom hade han helt nyss, som han själv trodde, genom sin noggranna vakthållning räddat livet på direktör Olsén en kritisk afton. Han var fast besluten att göra vännen Erlandsson samma tjänst. Karl Ludvig älskade livet och jorden, och därtill hade han som barn blivit skrämd för döda, då han och barnjungfrun drogo omkring och skådade lik i hembygdens små vedbodar, där ljus brunno framför vita lakan och spredo sitt fladdrande sken över stela och sällsamma ansikten.

— Allri på tiden, skrek Karl Ludvig. Inga galenskaper! Du tänker väl inte gå å ta — gå å göra dej nått illa? Esses!383

— Låt mig vara, sade Cello, som hade behov av att sjunka, om icke i en grav så dock i en svandunsbädd av vänligt deltagande. Du får förlåta mig, att jag själv bryter upp. Jag vill gå ut ett slag.

Karl Ludvig placerade nu sin breda kropp med dess frikostigt tilltagna axlar och dess festligt svällande måge framför Cellos dörr. De kraftiga, korta benen skilde han åt och åstadkom därigenom en tämligen pålitlig spärr.

Cello gjorde emellertid icke allvar av att gå; han sjönk ned på stolen och satt en stund utan att säga ett ord, medan Karl Ludvig, likaledes under tystnad, misstänksamt gav akt på varje liten rörelse hos vännen. Till bevakarens förvåning reste sig emellertid herr Erlandsson upp och log ett matt leende.

— Käre Karl Ludvig, sade Cello. Du tycker inte om att dö du?

— Jag vell inte höra talas om dä. Jag vell bli gam-mel. Möcke, möcke gammel, svarade Karl Ludvig med fasthet.

— Ålderdomen, är nu den också någonting att önska sig?

Karl Ludvigs runda kinder överforos av en häftig rodnad och hans ögon blänkte, när han svarade:

— När en får vara frisk, så ä de möcke bra å bli gammel. Jag vell gå i parken å läsa tidningar. Jag vell setta i mina små rum ve brasan. Du å jag drecker en töddi å talar om gamla minnen. Så vell jag gå ut på torget å själv köpa min fesk å min fågel — Karl Ludvig smackade nu med läpparna — å eftersom Gud inte har velat, att jag skulle få köpa pappas egendom, där ja ä födder, så vell jag ha dä på dä sättet, som384

jag nu har sagt. Ibland kommer släktingar å tittar tell en, å på julaftnarna ä man än här, å än där. Spelar ett parti kort, drecker punsch, rör i ellen. Jorden ä ett gött ställe tell å vara på. Den ä ett gött ställe, Cello.

Dä ä alldeles fel, när fölk säjer annat!

*

Självmordskandidaten sov dåligt på natten och arbetade den påföljande dagen under en sorts dvala. När arbetet var slut, kände han sig åter så nedslagen, att Karl Ludvig skulle ha blivit förfärad, om han kunnat skåda in i vännens sinne. Cello intog som vanligt middagsmålet vid fyratiden på sitt pensionat, varefter han gick hem för att dela sin tid mellan ledsnad och vila. Han lade sig på sin soffa, och mattigheten efter den nervösa natten och efter dagens arbete på redaktionen tog nästan genast ut sin rätt; den trötte mannen slumrade lugnt, tills mörkret bröt in. När han då förvirrad vaknade och hastigt såg på klockan, fann han till sin häpnad, att denna fattades en kvart i tolv. Han kände sig omtumlad i huvudet, men krafterna voro tillbaka-kallade och med dem en friskhet, som dels tog sig uttryck i funderingar åt alla håll för att söka bringa reda i de ekonomiska svårigheterna och dels utlöste en vrede, som kunde kallas sund, och som ibland brukade framföda lyckade initiativ i den ena eller andra riktningen. Så snart Cello märkte, att han var arg utan att samtidigt känna oro, förstod han, att han befann sig i nästan fullständig jämvikt.

Jag har många goda år ännu, tänkte han. Först måste jag söka en utväg för att bli fri från dessa gna-385

gande penningbekymmer. Dig, älskade ... Ja ... Först till pengarna I Skall det inte finnas någon möjlighet?

Han hörde en blåst draga utanför fönstret och släpa något föremål på asfaltgården; det ryckte då och då i spjället.

— Hör nu, fortsatte den desperate journalisten, som gick fram och åter på golvet med häftiga steg. Hör nu!

Tankarna flögo vilt omkring. Herr Erlandsson kunde, hur mycket han än ansträngde sig, icke framtrolla guld ur luften. Under sin tankegalopp kom han att erinra sig fondmäklaren, som nu, var i världen han än befann sig, säkert icke längre förmådde göra några ekonomiska trollkonster. Hade Cello kunnat nypa tusenkronor ur luften, hade han inte ätit upp dem utan i stället skyndsamt ordnat Gyllene triangelns intrasslade affärer, men det var icke lätt att trolla eller att göra guld.

Under de fruktlösa grubblerierna ilade journalistens tankar till de gamla alkemisternas laboratorier med dess rinnande guld i flämtande glöder och med alla de klara retorterna runtomkring. Tänk, vilken praktik en sådan herre skulle ha fått i denna tid! Det var nog mer än en, som icke skulle ha dragit sig för att förskriva sig till den lede bara för att få hjälp till sina amorteringar... Något retad över dessa ofrivilliga fantasiutflykter, som hindrade Cello att riktigt koncentrera sig på sin ekonomiska olycka, började han att småsvära, där han hastade fram och tillbaka på den slankiga golvmattan. Blodet sköt upp i hans huvud som på en kalkon; de mörka ögonen i det runda ansiktet sprutade etter, och i det han hötte med knytnäven i luften, sade han högt:386

— Jag skulle minsann inte dra mej... Gärna skulle jag välkomna herr faan ...

— Aaaaaa — ljöd det långdraget i rummet.

Det var endast det klara ä-ljudet i namnet på människosläktets fiende, som gav ett sjungande återljud i

violoncellen, som stod lutad och förgäten i ena fönstersmygen, men säkert är, att ljudet lät mycket märkvärdigt i denna stund. Samtidigt ryckte spjället på ett bullrande sätt. Cello vände sig om och betraktade först violoncellen, som nu var alldeles tyst, varefter han fånigt stirrade på kakelugnen.

I samma ögonblick hördes en tydlig, nästan skarp knackning på dörren.

— Någon knackar klockan tolv på natten! Det var en evig lögn, sade herr Erlandsson för sig själv, i det han uppmärksamt betraktade dörren.

Då ljödo åter några bultningar, denna gång så tydliga och markerade, att det var alldeles omöjligt att misstaga sig. Knackningarna voro till antalet fyra, och mellan varje slag fanns ett långt mellanrum. Journalisten gick för att öppna men stannade först ett ögonblick i lyssnande ställning vid dörren. Icke ett prassel hördes därutifrån. När han nu vred om nyckeln och gluttade ut i mörkret, fick han se en smal herre av medellängd, med markerade drag och horninfattade brillor på en lätt krökt näsa, avvaktande stå på dörrmattan. Den tunne mannen, som var klädd i svart hatt och svart ytterrock, hälsade och log efter att ha kastat en snabb och forskande blick på Cello.

— Vem sökes? frågade denne.

— Jag söker redaktör Erlandsson, svarade mannen387

med hornbrillorna. Är detta kanske redaktör Erlandsson?

— Ja, det är jag, svarade Cello.

— Mitt namn är teaterdirektör Billkvist för Revysällskapet, presenterade sig främlingen, som nu stigit in i rummet. Skulle herr Erlandsson vilja vara av den godheten att följa mig till hotellet?

— Ja men, sade den förvirrade Cello. Klockanl Hur har herr Billkvist kunnat taga sig in så här sent?

Cello tog åter upp sin klocka och fann, att den fortfarande visade på en kvart före tolv. Han förstod nu, att den hade stannat.

— Bevars, sade den tunne herrn, bevars I Klockan är bara åtta. Herr Erlandsson vore verkligen riktigt charmångt vänlig, om ni ville följa mig till hotellet. Det är en viktig sak, som jag ville tala om. Det vore verkligen braa vänligt, braaaa vänligt, tillfogade direktören.

— Aaaaaaa — lät det ånyo från violoncellen, och medan Cello lade märke till att spjället äimu en gång kom i det våldsammaste uppror — det formligen dånade i kakelugnen — följde han förvånad den tunne herrn med hornbrillorna ut i den blåsiga kvällen.

SI Ober t, Kvartetten, som sprängdes. TRETTIOSJUNDE KAPITLET.

Frestaren och förskrivningen.

När Bengt Erlandsson inträdde i teaterdirektörens hotellrum, där man kunde höra svaga stråkljud från kaféet, avlägsnade sig en lång man med blekt, elastiskt ansikte och svart skäggbotten. Han hade en liten väska i handen, sådana barnmorskor begagna. När han slank ut genom dörren, ropade han till teaterdirektören, i det han på ett onaturligt charmant sätt vinkade med handen:

— Aha, vår blivande författare, gissar jagi Ahal Jag kommer genast och skall då ha äran presentera mig.

Rösten var en djup basröst, väskan var avsedd att hämta några papper och dekorationsskisser uti, mannen var kamrer vid Revysällskapet, en aktör, som kände alla falska uttal och alla verklighetsfientliga attityder, kort sagt, en man, som på god tro girigt tillägnat sig skådespelarkonstens samtliga avigsidor och som därför var mycket egenkär, ehuru särdeles duglig på det ekonomiska området.

Direktören ringde på städerskan, som fick i uppdrag att ofördröjligen kalla på hovmästare Edel-berg. Efter en liten stund knackade det ödmjukt men tydligt på dörren. På teaterdirektörens tillrop389

uppenbarade sig den rödhårige hovmästaren, leende med ett slags streck till mun, som gick från det ena örat till

det andra. Han såg förtjust och ivrig ut och gned sina händer, som om han stått framför ett smörgåsbord.

— Ah, direktör Billkvist, utropade han. Så roligt att se direktören här! Hur har det gått med turnén?

— Charmångt, svarade teaterdirektören. Tack för senast! Vi har haft ganska goda hus överallt, men det är ju bekymmer jämt ändå. Nu gäller det ju att lokalisera revyn, och här står som jag hoppas, vår man!

Teaterdirektören pekade på Cello, mot vilken hovmästaren riktade en komplimenterande bugning, i det han yttrade:

— Känner förut. Säkert mycket bra. Ä, säkert! Nå, direktören, kan jag stå till tjänst med något?

Teaterdirektören kliade sig i det gråa, slätkammade håret och knep med ögonen. Han såg bekymrad ut, satte hornbrillorna till rätta på näsan och menade, att man väl först skulle ha något att dricka.

— Visky, vatten, kanske, punsch, en liten likör, kanske, vermouth, en liten drink, kanske, ginfizz, man-hattan, kanske, liten konjak, svängare, Napoleon, kanske, Hennesy, också mycket bra — eller kanske kaffe, bröd, liten bakelse, smörgås, kanske ett glas mörkt...

Sedan den rödhårige hovmästaren mottagit en beställning, upplöstes han och försvann såsom en dunst eller dimma. Teaterdirektören skrek efter honom:

— Kom tillbaka igen, herr Edelberg! Jag måste tala...

— Strax, ljöd en svag röst långt borta i korridoren. På en sekund hade den ålliknande hovmästaren till-390

ryggalagt en lång sträcka; han flög eller sögs bort i stället för att gå.

— Nu, sade teaterdirektören. A pardång, herr Erlandsson, att jag inte bad er sitta ned!

Teaterdirektör Billkvist hade drömt en hopplös dröm om Hamlet, han som så många andra, och spelade under en tid greve i landsorten i ett komedisällskap. Detta gjorde han väl, emedan han kunde se ut som en tealergreve; dock låg honom hans hembygdsmål något i fatet, och det berättades, att när greven en gång uttalat sin stränga replik till en närgången friare, vilken i pjäsen fikade efter hans dotter, han skulle ha sagt på följande sätt:

— Nog nu, herr kapten, mä era vältalighets-blomster. Mi doter får I i alle fall aldrig!

När emellertid herr Billkvist tröttnat på aristokratien och vältalighetsblomsterna, blev han sin egen och bildade ett teatersällskap, som spelade revyer men även Värmlänningarne, Kapten Grant och hans barn och Herr Dardanell samt någon enstaka gång — vid sorg i konungahuset, eller om sällskapet inträffade i en stad, där en explosionsolycka eller annan stor ledsamhet timat — Therèse Raquin.

— Jo, se nu ska vi talas vid, sade teaterdirektören. Jag bad hovmästare Edelberg att även titta hit. Inte för att såra herr Erlandsson, å bevares! Men han har nämligen hjälpt mig ur ett och annat trångmål vid revyerna förut och givit mig råd angående dekora-tionsarrangemången.

— Han är visst en talang, sade Cello, som ju även någon gång sett den rödhårige hovmästaren spela på391

en violoncell av luft och dansa Isadora Duncan på väldiga och nakna fötter.

— Absulemång! Han skulle ha gått till teatern. Men svårt att lära gamla hunnar att sitta! Jag vill minsann inte locka honom. Själv har man besvärligt ibland, ja, ett rent Dångtes helvete, särskilt i revyerna. Det är ju så dåliga tider, att statisterna ibland är så magra, att trikåerna flaxar som kappor omkring bena på dom. När jag nu var i Norrköping sist, fick jag gno som en skottspole för att få tag i en lämplig Amerika och en lämplig England.

— Jag förstår dess värre inte riktigt, sade Cello artigt.

— Jo, jag hade Nationernas Här i en akt. Di kommer in i en elegångt balett med flagger i händerna. Men — sakrejö — Amerika, som kamrern hade valt ut, såg ut som en planka och England som vålnaden i Hamlet. Jag uppbringade emellertid till slut ett par lämpliga talånger på Lampskärmsfabriken, och allt klara sej. Lyckligtvis hade jag Moder Svea själv inom sällskapet, hon får ju inte vara mager — fy dång — utan tvärtom, förstås, och

allt gick i lås. Men man får inte spara sig själv för att få det att gå ihop. Konsten är inte någon blömsterströdd stig. Nej, tvärtom, där är fullt av törrrnen, av törrrnen! — ah, se där, avbröt han sig. Där ha vi punschen!

En vaktmästare syntes i dörren och bakom denne hovmästaren, som fortfarande grinade och häftigt gnuggade sina händer.

— Förlåt, direktören, ursäktade sig herr Edelberg. Jag har tyvärr inte tid att stanna just nu. Kommer lite senare kanske. Plikten kallar, Bierabend i kaféet. Väl-392

kommen ut sedan! Mörkt öl, surkål, röda lyktor. Mycket folk i kväll och en extra jazzorkester. Två äkta negrer. Tja! Tiden kräver negrer. Förlåt!

Härpå försvann hovmästaren, som om han plötsligt fallit ner genom en lucka i golvet.

— Vi ä ju, som sagt, här, började åter teaterdirektören, när nu herrarna blivit ensamma, för att undersöka dessängerna. Sällskapet spelar på annan plats, men nu skulle det gälla lokaliseringen av revyn här i stån. Hör nu, herr Erlandsson, lova mig nu att hjälpa oss, jag har hört att ni är en talång! Ah, neka inte, för det går inte me mej! Herr Erlandsson har blivit varmt rekommenderad.

— Ja, svarade Cello något generad. Visst har jag skrivit vers, men det är inte den sortens vers. Jag tror inte att jag ligger för kupletten, det tror jag verkligen inte.

— Kupletten! Bah! Herr Erlandsson är visst musikalisk också?

— Något. Jag spelar violoncell.

— Duger också bra, men här rör det sig om det levande mänskliga livet, se! Jag behöver väl inte fråga, om herr Erlandsson har sett mina tidigare revyer?

— Jag bekänner, svarade Cello, att jag bara har sett en utav tre.

— Jaså, verkligen, sade direktören något besviken. Emellertid. Förr hade jag ju den där oerhört talång-fulle slakthuskamrer Vesterström att skriva kupletter, och han hade just det rätta greppet. Han kunde lägga in det, så det kittlade i dom, se, just på det rätta sättet. Så där om kärleken — tralalala! Men liemannen skördade, mänskligt att döma, Vesterström för tidigt.393

Nu slog det kraftigt i dörren, och in trädde den länge kamrern med det bleka gummiansiktet, den svarta skäggbotten och den lilla barnmorskeväskan.

— Bång soar, hälsade direktören.

— Goafton igen, svarade kamrern, som andades häftigt efter den hastiga gången, och vars kalla ytterrock spred fläktar av svalka i det varma rummet, när han nu krängde den av sig. Nu är det min turi Tillåt mig, sade han med mycket onaturlig betoning, att föreställa mig! Mitt namn är Edvard Kalm, kamrer.

Cello presenterade sig.

— Sitt, sitt, inbjöd ivrigt teaterdirektören; och kamrern satte sig i en stol och blickade med ett par falska, mörka ögon på punschflaskan, lik en aktör, när han skall föreställas upptäcka en död i en buske. Därefter antog hans anlete ett sken av ljus överraskning, och han utbrast:

— Na! Na! Punsch! Detta år för goudarne och även för mig. Jag har nu varit och hämtat papperna, som jag visat för dekoratörn här i stån.

— Har vi lyckats få några impulser? frågade oroligt den tunne teaterdirektören. Jag hörde inte, hur det gick i Göteborg och Köpenhamn.

— Fullt med impulser och idéer, försäkrade kamrern och lade handen på den lilla väskan.

Ordet idé och impuls användes här på ett för många människor alldeles nytt sätt. Att snatta något i en annan revy kallades för att få en impuls, och den som var ute för att idka sådant fiske, inbillade sig själv, att han fick

ingivelser till dekorationer, balettdräkter eller dialoger, medan han satt på parketten, seende, lyssnande och antecknande.394

— Några nya melodier då? frågade direktören.

— Aja! Men med kovändningar förstås I Balk, den korpen, har ju ensamrätt. Men kapellmästarn sa: ”Jag ska vränga dem som handskar, så att bara rytmen är kvar, och inte fan själv skall kunna känna igen dem.”

— Aj aj aj, då går det smekande bort, utbrast teaterdirektören misslynt och grämd.

— Visst inte, försäkrade kamrern. Det smekande behåller han kvar, det sa han uttryckligen, och jag...

— Ack, herr Erlandsson, avbröt direktören med bitterhet och vände sig till Cello. I vårt fack fordras alldeles väldigt kvalificerat folk. Det räcker inte att vara ett snille. Man måste va en ”pass på” också.

— Har herrarna kommit överens? frågade kamrern. Suttit och estetiserat, val

— Det är inte klart än, svarade teaterdirektören, men vi kommer säkert överens. Vi talte egentligen om kupletterna och kärleken och ditt å dattl

Cello hade hela tiden förstått, att han måste begagna sig av detta enastående tillfälle för att skaffa pengar, och han var beredd att göra sitt värsta, men han litade icke riktigt på sina krafter. Under samtalet med direktören hade han emellertid flera gånger angripits av högfärdsdjävulen; han hade velat bevisa för teatermannen, att han kunde skriva vers, om också icke av den sort, det här gällde. Men lyckligtvis hade demonen hittills blivit betvingad. Nu när kamrern talade om att estetisera på ett sätt, som stack Cello, blev han svag ett ögonblick, vilket högmodsdjävulen begagnade för att skaffa sig plats.

— Vi estetiserade visst inte, förklarade Cello. Men395

jag är rädd, att vi ha olika synpunkter på det sköna eller det smakfulla — vad man nu skall kalla detl Jag har visserligen skrivit litet vers på lediga stunder, och en del människor, som sett det, tyckte inte illa om det...

— Stopp, ropade kamrern. Låt höral Vi teaterfolk förstår oss nog på poesien. Man har gått i skola hos en Offenbach, en Shakespeare och en Zola ... Läs en vers få vi höra!

Med ett uttryck av innerlighet och hjärtevärme betraktade han Cello men kastade i samma stund en djup, betydelsefull blick på den tunne direktören.

— Ack ja, vädjade denne. Läs ett stycke för oss!

Cello föll. Den eländige började att leta i sin innerficka, där han hade gömt en avskrift av en vårdikt. När han fått tag i papperet, drack han först en klunk punsch, greps därefter av en innerlig avsky för sig själv men började i alla fall att läsa. Den spenslige unge mannen med sin svarta kalufs, sina kyrkängelskinder och sin något barnsliga mun hade ställt sig mitt framför bordet, under det fyra strålande teaterögon, i vilka aktning, intresse, men även drömmeri skiftesvis avspeglade sig, följde honom. När läsningen var avslutad, kände sig uppläsaren mycket bedrövad och ångerköpt, men tröstades något, när han mötte fyra glittrande och uppmuntrande ögon.

— Sehr nett, uppmuntrade kamrern, men en aktör borde läsa det!

— Roligt att höra, mycket roligt, utropade direktören. En talång!

De båda teaterherrarna utbytte en blick av smärta396

och besvikelse, medan författaren stoppade in papperet i plånboken.

— Men vi måste väl tala om det föreliggande, sade nu teaterdirektören, hämtande nya krafter. Man kan tydligt höra, att herr Erlandsson skall kunna göra något. Jag spår success, absulemång! Men se, det fordras i alla fall, som jag sade nyss, litet tralala i det hela.

Hade nu icke Cello nyss känt en smärtans fläkt av kärleken, skulle han kanhända icke ha varit fullt så ömtålig, men nyss var han kommen ur ett tempel, där de röda lågorna högtidligt brunnit omkring honom; dessutom kände

han sig alltjämt anfäktas av den gamla poetiska fåfängan.

— Om kärlek måste det vara, inföll kamrern. Precis som teaterdirektören säger, men herr Erlandsson kanske inte tycker det är fint, va?

— Nej, men, avbröt den orolige och mera diplomatiske direktören. Inte skall du säga på det där viset åt vår charmångte författare. Han menar bara...

— Ja, jag menar bara, inföll Cello, som emellertid blev avbruten av kamrern.

Denne lade sin hand på hans axel och såg med sina bottenfalska ögon trofast in i hans, i det han med varmaste klang i stämman utbrast:

— Käre vän I Missförstå mig inte! Jag vet väl, att den härliga kärleken ... ”I goudar given mig av kärlekslycka, o, låt mitt hjärta ..

— Visst, visst, avbröt teaterdirektören. Just så. Kärleken är något stort och enastående härligt. Vad ville ni egentligen säga om detta heliga ämne, frågade han och vände sig till Cello.397

— Inte är det så gott, svarade denne och log vemodigt, inte är det så gott att lägga upp sina åsikter i en sådan fråga utan vidare. En innerlig förening mellan...

— Se där ha vi det, exploderade teaterdirektören och liksom naglade fast den tvekande talaren vid väggen. Just så! Den innerliga föreningen. Men då är vi i alla fall vid frågan, om inte litet pikångteri är på sin plats ändå. Det är, ta mej hellskota, nödvändigt ska jag säga. Men här är det inte fråga om att såra anständigheten, inte. Man skriver inte direkt, man antyder, så att åskådaren får klart för sig, vad saken gäller. Något i den här stilen till exempel:

Ni kan få vad ni vill.

Kille killekille kill.

— Hur går man nu tillväga då? frågade den uttröttade Cello för att komma i gång med underhandlingen.

— Jo, sade teaterdirektören belåtet. Herr Erlandsson behöver inte tänka på styckets handling, för den har vi redan klar, se. Det finns nämligen inte någon handling. Men revyn är full av olika scener. Ni skall skriva lokalt, lägga in kupletter, som vi lämnar melodierna till. Tänk nu ut: finns det någon person här i stån, som man kan skoja med?

— Någon lustigkurre, någon driftkucku att nojsa med, ifyllde kamrern.

Cello funderade ett par minuter, varpå han tveksamt upplyste om, att det fanns en bagare Vesterlund, som blivit beslagen med att vara en stor Bacchusdyrkare, fastän han på ett möte angripit en politisk motstån-398

dare, snickarmästare Fryxell, under antydande, att denne sysslade med hembränning.

— Utmärkt, ropade teaterdirektören, hette han Vesterlund?

— Ja, det gör han.

— För tusan, för tusan! Då kan man ju kalla honom för Festerlund till att börja med.

— Ja, utlät sig kamrern avundsjukt. Ja jal Kunde man mte i detta fall tänka sig en utmärkt vits också? Till exempel: Vad är det för skillnad på en bagare som festar och en... nej! Vad är det, som jäser mest, en ba... Vad är det för likhet mellan en deg och en bagare som fest...

Teaterdirektören var dödstyst, Cello var dödstyst och kamrern likaså. I det varma hotellrummet kunde man nästan höra deras hjärnor dunka under ansträngningarna att frampressa en kvickhet. Bagare, jäst, Festlund, Vesterlund, deg, smördeg, bränneri-apparat, parat med apparaten, vad är det för skillnad på en karl, som tar sig ett glas, fäster man sig vid en lund, glada fester i lunden, skillnad, likhet, nu blir det andra bullar sa bagare Fest... jäser i samhället... Hembrännarn, deg ...

— Det är minsann inte så gott, suckade teaterdirektören. Han var en man bortåt de sextio åren och mätt av ära, därför släppte han taget först. Men Cello, som blivit het av tävlingslust, och kamrern med de onaturliga tonfallen sutto en lång stund i tyst dragkamp om en lyckad vits.

— Gör detsamma, bröt teaterdirektören nu tystnaden. Av det sagda förstår emellertid herr Erlandsson, hur det går till. Ta nu par exångpel och försök399

med en kuplett till den här melodien. Ett gott gehör, va?

Och teaterdirektören började sjunga en melodi, den Cello tyckte sig förut ha hört spelas av en kaféorkester, och vilken han åtminstone till hälften kunde gnola. Men den tunne teaterdirektören gick upp och ställde sig intill näsan på Cello och lät melodien, gungande på en bölja av punschdoft, glida fullständigt in i hans medvetande.

— En gång till, sade den envise revyledaren, och för andra gången och för tredje gången ljöd melodien.

Den var lätt som en fjäder och rapp i vändningarna som en balettdansös.

— Nåväl, avslutade teaterdirektören. Nu gör vi så, att vi kommer överens om att herr Erlandsson försöker med den där kupletten om bagare Vesterlund. Försök nu få m något trevligt om damerna också. Refrängen hörde ni ju när jag sjöng?

— Ja bevars, sade Cello resignerad, medan han redan i tankarna började mala på kupletten om den stackars bagare Vesterlund.

Medan herrarna samtalade, dök plötsligt åter den rödhårige hovmästaren upp som en fantom; han stod där och gned händerna och log i bugande ställning.

— Se där, skrek teaterdirektören förtjust. Vill herr Edelberg i år liksom tidigare hjälpa oss med några bångmåer?

— Gärna, gärna, hjärtans, hjärtans, sade hovmästaren, som sände intensivt livliga ögonkast omkring sig.

Kamrern reste sig upp och slog den talangfulle gany-meden på axeln, sägande:

— Ett prov! Ett prov! Känner herr Edelberg till400

bagare Vesterlund, vi kallar honom Festerlund nu? Ni känner historien om Fryxell?

— Aja, åja, åja, sade hovmästaren med brinnande iver, medan hans händer rörde sig om varandra som lekande delfiner.

— Gör en vits om den där historien I Något sådant här: Vad är det för skillnad på...

— Förstår, förstår, förstår, svarade hovmästaren. Ja ja ja ja ja I Ett ögonblick, mina herrar!

Hans ögon irrade och utsände liksom små svarta pilar omkring sig, medan han funderade, varunder handgnuggn ingen blev allt häftigare. Plötsligt kreverade hovmästaren, i det han stammande sade:

— Så här! Alltså: två gubbar som resonera. Den ene säger: ”Vad e de för likhet mellan bagare Festerlunds deg och snickarmästare Fryxell?”

Den andre gubben svarar: ”Jo, sirru, bagare Fester-lund angriper båda, när de jäser!”

Det blixtrade till av glädje i kamrerns ögon, och han såg hänförd på teaterdirektören, varefter han kastade en triumferande blick på Cello. Teaterdirektören slog hovmästaren på axeln och utbrast:

— Bravo! Nå en idé till en sentimental scen, litet rörande, så där ...

Hovmästaren blickade åter ivrigt omkring sig, lik en tankeläsare, som kämpar länge för att nappa fast ett ord eller ett uttryck:

— Jag har tänkt på lilla Hotell Lundkvist. Ska upphöra nu. Många som haft sina bästa glädjestunder där. Många som saknar ... Nya telegrafhuset skall byggas där, se. Man tänker sig alltså, fortsatte hovmästaren inspirerad, en sådan här scen. Kulissen före-401

ställer Hotell Lundkvists fasad. Lite skymning på scenen. Några älvor eller en liten flicka eller helst någe naket går fram och sjunger: ”tack för god vakt eller tack för alla ljuva stunder” ... Musiken slca vara smekande, se, och så går ridån ner. Långsamt, långsamt, se. Hade tänkt mig det stämningsfullt, sel

Teaterdirektören vände sitt huvud mot Cello, och detsamma gjorde även den långe kamrern. Deras tindrande ögon tycktes vilja säga:

— Se där, en mani

Cello såg även erkännsam ut, och hovmästaren föreföll, som om han i sin förtjusning ämnat gnida skinnet från händerna, eller som om han flått av ett par handskar. Han myste, han stirrade, han strålade.

— Charmångt, herr Edelberg! Mera sådant I Men vi få väl gå ner nu och titta på kaféet I På återseende!

Då de kommo till kafédörren, bakom vilken hördes fallande och stigande sorl av röster, ansåg sig journalisten böra säga en sak, som han hade på hjärtat.

— Jag tycker, sade han, att det vore bättre, om hovmästaren kunde åta sig det hela. Han är ju...

— Ah, tjalåsi! Ingen tjalåsi, käre herr Erlandsson. Jag skall säga en sak till! Hovmästaren är ett kvickhuvud, men det är något som fattas honom. Han är inte skaldl Och det är just en sån, vi behöver. Ta mig nu i hand på att hjälpa till! De ekonomiska villkoren bli goda, om det lyckas.

Kafédörren öppnades. Ett rött helvetessken härskade i lokalen, där rödvita ormar slingrade sig i taket och kröpo utefter pelarna. Hundrade rökar, liksom ur små grytor, stego upp överallt, och runt omkring fladdrade svarta gestalter, medan surret steg och sjönk. Cello fat-402

tade sin mästares hand. Denne såg med välbehag på den försvurne, lovande honom med tindrande ögon bakom hornbrillorna goda år och gula mynt. En svart djävul kröp i detsamma upp på den lilla estraden, strax därpå ännu en sådan svart demon, och de hade instrument i händerna och grinade med vita betar. Ett öronbedövande larm brakade löst; det liknade nästan jämmer, blandat med smattrande ljud, ylande läten och skrällar, när den melodi, frestaren nyss gnolat i sin lydige lärlings öra, rullade fram, medan rökmolnen förtätades och den röda elden lågade. TRETTIOÅTTONDE KAPITLET.

Andra fiolen under klubban — men ...

En dov yttre stillhet hade under de mörka höstmånaderna härskat i staden. At vilket håll herrar Backlund och Stoltz än vandrade, funno de^intet värt att betrakta, intet att fylla sina sinande självrespekts-behållare med. Visserligen hade ett drunkningstillbud inträffat vid Färgeriets sköljplats, och vännerna hade vid detta olyckstillfälle, stående på bryggan i blåsten, häftigt rört på armarna, medan en rådig karl sam ut i de mörka vattenvirvlarna till den nödställde och i sista ögonblicket grep honom i kalufsen. De hade även lyckats få plats i den skrajnlande bilen, som förde den bleke, halvt medvetslöse: mannen genom gatorna. Stoltz sittande hos chauffören, den han gav vissa råd rörande hastigheten, medan herr Backlund hela tiden höll sitt huvud utanför det lilla kupéfönstret. Men denna händelse var också den enda, som inträffat på långa tider, varför herrar Backlunds och Stoltz’ sinnesjämvikt ett ögonblick var nära att allvarsamt störas. Sysslolösheten födde en jäsande lust att disputera, och under dispyterna måste de båda vännerna anstränga sig mycket för att söka övertrumfa varandra.

— Vad fick du till middag i dag, frågade vid ett tillfälle herr Stoltz. 27. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.404

— Kalops, svarade misstänksamt herr Backlund, som förstod att vännen öppnat krig med sin oskyldiga fråga.

— Jag fick kokletter, jag, upplyste herr Stoltz. De smakar måms och kunfekt de, må du tro. Men kalops duger också, om de lagar den rätt. Jag ger mej fasen på att du får kalops mä — vad mä?

— Potatis förstås, mumlade herr Backlund, orolig och förvirrad.

— Se däri Du får den me potatis. Men, ser du, de ska vara morötter i den också. Jag gav mej också fan på, att din

kalops var fel.

Till all lycka hade emellertid herr Backlund ett trumfkort, som han från början icke ämnat använda. Då han icke väntat dispyten just på matplanet, kom han först nu att tänka på detta. Den långe herr Backlund drog i de bruna mustaschsvansarna, och med en lömsk blick på den korte och fete kamraten, som häftigt pustande skyndade vid hans sida, mumlade han-

— Vill du känna här?

Herr Backlund stannade på gatan, lyfte upp rocken och pekade på baksidan av byxorna, där en ficka satt. Herr Stoltz kände efter och fann ett hårt föremål dolt bakom tyget.

— Vad tror du det är, mumlade herr Backlund.

— Hur ska en annan kunna veta det, hojtade herr Stoltz generad, ty han kändle, att ett dråpslag måttades mot honom.

— Det är hummer, det, sivarade herr Backlund, som på morgonen i all hemlighet inköpt en halv burk hummer för att ensam förtära dess innehåll, medan hustrun405

på aftonen gick bort på kaffebjudning. Jo jo men, det är hummer, min gubbe. Det smakar också killibabba!

— Jag tål inte håmren för arsenickbacillerna, som är i burken, sade herr Stoltz med vredens rodnad på sina eljest gråa kinder.

Härefter blev det en långvarig och mulen tystnad.

Så småningom lade sig de båda herrarnas sjudande tävlingslusta till ro, och gatorna eller den våta parksanden genljöd av deras steg, då de drogo fram, överallt vädrande efter något nytt och intressant. Men hösten var verkligen mycket fattig på händelser ända tills det ögonblick, då herr Stoltz i Kuriren kom att läsa ett meddelande om en större auktion, som skulle äga rum på auktionskammaren, och vid vilken även en del möbler och husgeråd från direktör Olséns konkursbo skulle gå under klubban.

På den utsatta dagen, som kom med regnplask och dansande lövvirvlar, gingo herrar Backlund och Stoltz i god tid till auktionslokalen, båda iförda ytterrockar, det vill säga med uppslagna kavajslag och händerna djupt nedstuckna i byxfickorna. I den stora men ganska skumma lokalen doftade det av våta kläder, avslagen parfym och dålig tobak, men vid herr Backlunds inträde tillsattes ett lätt bagerios, och herr Stoltz kryddade atmosfären med litet stékflottslukt, som gjorde den mera pikant att inandas för den talrika menigheten och den bredaxlade, korta auktionsutroparen.

När tystnad inträtt, höjde auktionsutroparen sin arm och upplyfte över församlingens mångtaliga huvuden en guldgul violin, vars baksida skiftade i mjukt rött. Mot fonden av de vardagligaste ting, såsom406

enkla skåp, stolar, hinkar och baljor, tog det lilla instrumentet sig sällsamt ut i den skumma dagern, lyft av denna grova hand, som dock varsamt omslöt dess späda hals.

— Gode Gud, suckade Cello för sig själv, där han stod inpressad långt nere vid en kall järnkamin. Hade de inte boskillnad! Hade de inte boskillnad!

— Ja, mina vänner, skrek den bredaxlade auktionsutroparen, som öppnade ett gap, där endast tre stora gula tänder avtecknade sig mot ett evighetsmörker. Ja, mina vänner, det är väl så gott, att vi börjar med musiken. Det här är en fin fiolin, som man kan spela polskor på, man kan förstås också drilla till valser på den, simfonier, balladärer och annat smått och gott i musikväg. Nå, hur har vi det med musiken här i lokalen? Är det inget intresse för den? Va? Men om man inte bryr sig om fina konster, så ska man väl intressera sig för affärer åtminstone.

— Tjugufem kronor, bjöd en ung man med långt, mörkt hår under en mjuk, bredskyggig filthatt.

— Bättre bud, skrek auktionsutroparen. Det här är ingen vanlig kaffebrännare, det ska jag säja erl

— En mycke hummoritisk karl, anmärkte herr Stoltz, medan ett stilla bifallssorl steg omkring auktionsutroparen.

— Trettio kronor, ropade en annan ung man med långt hår, som var ljust.

— Och en, skrek plötsligt herr Stoltz, häpen över sitt eget tilltag.

Herr Stoltz hade under auktionens gång gripits av en tävlingslusta och ett begär att göra sig gällande, så starkt, att han plötsligt tog risken att fastna för en407

fiol, som hans hustru i mangelboden säkert skulle fått en hel del besvär med att inlösa och han själv ett ännu mycket större besvär med att spela på.

— Spelar du på fiol? mumlade den försiktige herr Backlund, avundsjuk över vännens handlingskraft.

— Jo jo men, svarade herr Stoltz upphetsad.

— Har jag aldrig hört, sade den misstrogne herr Backlund.

— Det var mest i de flydda ungdåmsåren, upplyste herr Stoltz i vemodigt tonfall men med skräckslaget hjärta, ty det blev en paus i bjudandet på det lilla instrumentet, som alltjämt blänkte i auktionsutroparens hand.

— Trettiofem, ropade Cello, som icke visste, varifrån han skulle taga pengar att inlösa instrumentet med, fastän hans bud icke var så högt. Cello var emellertid besluten att gå till femtio, därvid fullständigt handlande på Guds försyn och i vänskapsvansinne.

— Femtio, bjöd plötsligt den unge mannen med det svarta håret, tydligen en musiker, som visste vad instrumentet var värt.

— Bravo, lät det från auktionsutroparen. Klingar grant, sa Pickelinl Nästa bud!

— Femti är alldeles för mycke, flämtade herr Stoltz glad och belåten i sitt innersta, sedan riskmolnet dragit förbi över hans huvud.

— Du ropa nog på listighet bara, sade herr Backlund. Jag har aldrig hört dej tala om fioliner.

— Jo, jag spiller lite grann, försäkrade herr Stoltz. Musseserar aldrig du för att roga dig?

— Bara handklaver, ljög herr Backlund. Har ett sådan med silverbasar och klocka,408

— Det ville jag gärna titta på ett tag, utbrast herr Stoltz missnöjd. Hähähäl

Men under tiden hade priset på violinen sprungit upp till sjuttio kronor. Därifrån steg det tämligen hastigt till hundra, varefter åter en paus inträffade. I fortsättningen tycktes det råda en het tävlan mellan den långhårige, mörke mannen och en liten rödlätt, fet herre, som Cello, när han hävde sig på tå över huvudena framför honom, kände igen som Försäkringsmannen. Journalisten förvånades först och blev sedan smått uppbragt. Han kom ihåg, att den fete Försäkringsmannen, som tillhört direktör Olséns umgänge, visserligen visat ett godmodigt men dock mycket ointresserat ansikte var gång musik ljudit eller kommit på tal i familjen. Cello önskade därför, att musikern fått behålla instrumentet, när det var honom själv omöjligt att inropa det.

Det är som om prosan stode här och ropade in poesien, tyckte han, medan buden stego och stego.

Auktionsutroparen, som belåtet visade de tre gula tänderna mot dess nattsvarta bakgrund, skakade det lilla instrumentet allt livligare i sin hand. Han vände det om, och ett matt ljusblänk lopp genom den skumma lokalen. De röda strimmorna blandade sig fint med gyllene flammor i det vackra och skinande träet.

— Tvåhundrafemtio, bjöd prosan plötsligt, och därefter blev det tyst.

— Förste, andre, tredje — tvåhundrafemtio — förste, andre, tredje — tvåhundrafemtio är bjudet — förste, andre, tredje gång!

Pang! Klubban föll i bordet, och auktionsutroparen övergick till skräp och baljor, gardintyger och byråar,409

medan den lilla fiolen hamnade i den fete Försäkringsmannens händer.

— Vem va den där? frågade herr Backlund nyfiket.

— En kumpåsitör, svarade överlägset herr Stoltz sin trofaste kamrat, i det han torkade svetten ur pannan och riktade sina trotsiga ögon mot det nya föremål, som auktionsutroparen höjde i handen.

*

Svart som en natt kom Cello upp till Karl Ludvigs dubblett på eftermiddagen, sedan staden höljts i slöjor av regn och dimma. Till sin häpnad fann Cello, som insläpptes av den tysta fru Tillberg, vännen sittande i sin spökstol, med ett belåtet leende räknande på sina korta fingrar. Han reste sig icke ens upp, när herr Erlandsson inträdde, och tycktes alls icke fästa sig vid dennes dystra och grubblande min.

Karl Ludvig räknade:

— Först fyra till trettisex gör mej förti. Goda, Cello! Sen tie, gör femti, sen tie, gör sexti, sen tie, gör sjutti. Ja. Längre behöver jag inte räkna för ögon-blecket. Bara tie ä en grann tid. Bara fyra ä en grann tid, å då blir dä ändå bara förti.

Härefter steg Karl Ludvig upp och klappade Cello på axeln, medan hans ögon tycktes stirra in i framtiden. När han gick över golvet, lade Cello märke till att Karl Ludvig med sina korta ben tog små danssteg, liknande dem han brukade göra, då han prövade de första takterna i sin spanska dans.

— Tralala, gnolade Karl Ludvig. Du må tro, att här har inträffat saker. Vänta bara lite, så ska jag tala om det. Fyra till trettisex gör mej förti!410

— Vad är det du räknar för något? frågade Cello irriterad.

— Jag räknar mina år, upplyste Karl Ludvig lugnt. Jag räknar också efter hur lång tid dä ska ta, innan jag ä skuldfri. Här har inträffat saker! Nu ser en annàn framtiden klarare. Först har jag fyra år, innan jag.ä förti, sen har jag tie år, innan jag ä femti, tie år innan jag ä sexti, tie år innan jag blir sjutti. Du förstår alltså! Bara två år ä ingen liten tid, och dä här ä många år. Jag ä skuldfri om fyra år, och så har jag ändå en mängd år på mej i frid å ro.

— Skuldfri? Hur vågar du tala så. Vi stå ju på ett gungfly och lånar pengar ur den ena handen för att lägga i den andra.

— Tant Klara hjälper, dånade det i detsamma från Karl Ludvig.

Han hade lagt sig på sin sagosoffa, vars alla klockor plötsligt började mystiskt spela, och vars lutor knäppte med varsam klang, medan Den okände gästen reste sig ur spökstolen med ett ivrigt sprakande, som om han vid ljudet av tant Klaras bekanta namn icke kunde göra våld på sin nyfikenhet utan ville skynda fram till den fete agrarsonen och inhämta upplysningar.

— Ho lånar mej ettusenfemhundra. Tralala!

Cello blev först något besviken men sedan mycket

mer än glad. Han förstod väl, att detta icke betydde mera än en tillfällig lättnad, men denna lättnad var dock avgörande för dem alla. Därför kände sig Cello efter en stund så lycklig, som han ännu aldrig blivit efter någon vinst på Västerviks Sågblad. Han tyckte, att lyckan började blinka vänligt i mörkret; han begrep, vad denna uppmuntran kunde betyda för411

honom, som nu snart skulle gripa sig an med revyarbetet, av vilket han hoppades på en kraftig handräckning.

— Käre vän, bröt Cello ut.

-— Dä va du, som rådde mej tell det, erkände Karl Ludvig. Tant Klara vell inte släppa te två tusen, men ho gör alls inte några svårigheter annars, för ho töckte, att jag var den ende av hele släkten, som hade varet vänlig mot henne. Ä så töckte ho, att jag varet möcke klok å förståndig, som inte draget in henne i spekulationera.

— Ser du, ser dul Håll den du hatar kär, citerade Cello i uppjagat tillstånd. Ser du där! Man är ändå inte så duml

Just som de båda vännernas tankar cirkulerade kring tant Klaras lyckobrev, ringde det på dörrklockan, och Karl Ludvig skyndade ut att öppna. Inom kort trädde han in tillsammans med Första fiolen, som syntes lång i ansiktet och något blekare än vanligt.

— Var har du varit så länge, Thure? frågade Cello.

— Det är lätt att gissa, svarade den överdådige unge mannen, i det han pekade mot golvet, därmed antydande en avgrund. Cello nickade meningsfullt, men Karl Ludvig ropade:

— Tant Klara hjälper oss ...

— Bra för er att ha luidårerna. Men jag blir utlöst med mina andelar ändå. Pappa ordnar den här skivan, berättade Första fiolen med allvarlig min. Men jag har också fått litet hjälp åt er med ett nytt borgensnamn. Farsan skriver på i stället för Olsén nämligen. Men han vill inte ha mitt namn i Ryslunda.

Karl Ludvig och Cello voro häpna, dels över den412

unge mannens något styva uppträdande, dels över denna nya hjälp, som störtade ned på dem från himlen.

— Det har skett mycket, avslutade Första fiolen sina sparsamma meddelanden, varefter det uppstod en stunds tystnad i rummet.

— Skrev du tell din pappa? frågade så Karl Ludvig.

— Nej, han har själv... Men vi ska inte tala om det, för det står i förbindelse med en annan händelse. Jag vågar inte tala om den, för jag är rädd, att ni inte förstår er på den där saken.

— Vilken sak? frågade Cello, mera förvånad än sårad.

Men Första fiolen teg, svängde om på klacken, tog upp sitt cigarrettfodral, tände en cigarrett och blåste ut en rök, som räckte från spökstolen till svanen på det klara vattnet. Karl Ludvig och Cello förstodo att tiga, men de kände icke kamraten.

Efter en stund kom Cello att tänka på katastrofen, som drabbat familjen Olsén. Vad direktören själv beträffade, uppträdde han alltjämt med en sjömans-aktig säkerhet och trygghet i ord och åtbörder, men vad han dolde bakom detta lugn, visste ju ingen. Vännerna hade reda på, att Olsén, som sökt och erhållit någon tillfällig befattning på annan ort, i dagarna skulle avresa, men fastän de lugnades av att se hans styrka, kunde eller ville de icke hålla tillbaka ledsnaden över hans olycka. Som om Karl Ludvig kommit på samma tankar som Cello, bröt han plötsligt tystnaden.

— Jija mej, ett sånt elände mä Olséns i alle fall. Olsén skulle komma hit i kväll. Jag blir nästan sjuk, när jag ser honom. Det gör ont ända in i magen.413

Fru Tillberg gick plötsligt tyst som en ande genom rummet mot tamburen, där hon under pratet hade hört en ringning. Ingen av vännerna märkte henne, varför direktör Olsén plötsligt stod framför dem, som om han stigit upp ur golvet mittunder deras samtal.

— Goddag, pojkar, hälsade Olsén. Är allt som det ska vara?

— Ja, för oss svarade Cello kort.

— Det reder sig nog. Man måste emellertid hålla svansen styv i svängarna, annars går allt på tok. I morgon reser jag. Var du på auktionen? frågade han Cello.

— Ja, svarade denne. Jag skulle önskat...

— Jag mä, inföll Karl Ludvig.

— Inte värt att klaga. Järnharven ska gå, och det kanske alltid är till någon nytta. Vem vet? Men Nickans fiol...

— Vet du, avbröt Cello. Allt skulle vi ha velat göra för att rädda den. Men vi kunde inte.

— Tack, tack, avbröt direktör Olsén.

— Den inropades, fortsatte Cello, av försäkringsdirektör Larsson. Ja, jag hade hoppats, att den åtminstone hamnat i musikerhänder. Inte förstår han sig på fioler åtminstone, slutade den nervöse herr Erlandsson.

— Kan väl vara sant, sade Olsén. Men också han förstår —

Och i det han helt lätt bleknade, pekade han på ett svart instrumentfodral, som syntes under rockhänga-ren ute i tamburen, och vilket han på middagen mottagit ur Försäkringsmannens hand. TRETTIONIONDE KAPITLET.

Från en nattlig verkstad, där Blamageguden eller Kontrollanten uppträder som fridstörare.

Cello tände lampan och drog ner rullgardinen, satte sig vid det lilla skrivbordet, tog en penna i sin hand och tittade i taket liksom för att därifrån hämta ingivelse, medan en spindel sakta halade sig ner från sitt fina rep i gardinstångens omedelbara närhet. Mången gång hade detta dåligt gipsade tak, på vars yta syntes fuktfläckar, än i form av Nordamerika, än av en kamel med något för lång hals, varit givmilt mot honom och skänkt honom goda och långa rader till artiklar i skilda ämnen. I kväll tycktes dock spindeln redan ha ätit upp idéerna; Cello märkte strax i början, att allt var täfft. Det liksom snöade i huvudet på honom av olika sorters tankar; han var lite trött och kunde icke riktigt samla sig kring det han till en början måste göra. Helst skulle han ha velat sätta i gång med ett kuplett-försök till den melodi, som teaterdirektören gnolat under näsan på honom, men Cello hade först en intervju med stadens äldste invånare, modellsnickaren Christoffer Syk, att skriva.

Ack, tänkte journalisten och tog ett tag i sin svarta kalufs, ack, om jag kunde samla mig på modellsnickaren! Nu vill jag skriva om gubben Syk. Jag vill, jag vill!415

Detta tysta utbrott hade alls ingen verkan. Cello, scm varit på intervju hos modellsnickaren Syk fyra år i rad och upplevt precis detsamma varje gång, genomgick i minnet nittionioåringens utseende, hans gamla systers utseende, rummets utseende med dess torra växter i vaser, ett väldigt rött äpple på byrån och en grön spottkopp på golvet. Ett ögonblick ljusnade det — Cello satte genast pennan till papperet och skrev rubriken:

Hos vår stads äldste.

En kort intervju med den gamle hedersmannen Adolf Syk.

Härpå strök han ut den första rubriken och satte i stället:

En ungdomsfrisk åldring.

Men när han så närmare undersökte den andra rubriken, strök han även över denna ooh nedskrev en serie nya ord, varför rubriken i sin helhet till sist kom att lyda:

En ungdomsfrisk åldring.

Blinkar ur ett långt liv. Nittionioåringen Adolf Syk berättar.

Härefter var det åter stopp, ty under bråket med rubrikerna hade inspirationens ängel, som icke kan fördraga tekniskt krångel, när den vill lyfta sina lätta vingar, flytt den olycklige författaren, som ännu en gång i anden måste göra ett besök hos den ungdomsfriske modellsnickaren.416

— Nå, vad sade han nu I Nå, nål

Herr Syk hade verkligen förr haft ett ovanligt minne, och ännu påstods det, att han kunde läsa tidningar. Men han besvärades dels av någon dövhet och dels av en ovanligt ihållande hosta, som tycktes fylla hela universum med sina skrällar, när den kom. Till detta kunde läggas obehaget av den gamla systerns nervösa äregirighet; hon hade nämligen blivit något bortskämd med dessa på de senaste åren regelbundet återkommande intervjuerna av stadens äldste, och den gamla fröken oroades något över att äran kunde flykta sin väg, varför hon gjorde allt för att den åldrige jubilaren skulle stråla av sin berömda vigör, vara klar och duktig, kunna besvara frågorna och berätta något minne, helst en anekdot om biskop Fahlcrantz eller Karl Johan. På detta sätt uppehöll system en seg tvekamp med förgängelsen. Modellsnickaren Syk hade ju enligt naturens lag åldrats ett år för varje intervju och

hittills lyckats hålla sig väl uppe, men ju flera år som tyngde honom, ju svårare blev det naturligtvis för den ärevördige gamlingen att svara fullt tillfredsställande, när intervjuaren kom.

— Nå, herr Syk, hade Cello i dag frågat, kommer herr Syk ihåg det gamla rådhuset?

Men journalisten hade icke fått något annat svar än ett nytert blinkande med två små vattniga ögon, allt medan den gamles käftar oupphörligt tuggade.

— Herrn frågar om rådhuset, skrek den ivriga systern.

— Jaha, jaha, gnällde äntligen jubilaren. Jag minnes herr borgmästaren och friherren Achates Braken — Braken...417

— feldt, sufflerade systern.

— Ja, Brakenfeldt, jaha, jaha.

— En fin och kvick man, vrålade Cello, ty friherre Achates Brakenfeldt tillhörde stadens helgon.

Gubbens ansikte ljusnade, och journalisten tänkte: nu kommer han minsann med en liten anekdot 1 Men i detsamma började modellsnickaren att hosta: Ähåjähåj. Ähåjähåjähåj. Ähåj ähåj ähåj.

— Min bror är en liten smula förkyld, men annars är han kry som ett vinterny, försäkrade den oroliga systern, medan åskan pågick i rummet.

— Kry som ett vinterny, antecknade Cello för att visa sitt vänliga intresse.

När emellertid jubilaren sansat sig och åter börjat tugga på sin evighetsmåltid, vidtog tortyren på nytt. Journalisten sökte sätta in sin tång på ett annat sätt för att härigenom få fatt i ett par kvarlevor av den gamles minnen, men resultatet blev mycket klent. Den vördnadsvärde herr Syk yttrade emellertid ivrigt mellan ett par hostorkaner:

— Kommer det i tidningen?

— Jo, du, Krisse lilla, skrek systern. Herrn här är från tidningen.

— Är det från Meddelanden och Kungörelser från Staden och Länet, frågade jubilaren, som därvid nämnde titeln på en tidning, vilken ännu lästes för sextio år tillbaka, men som senare blivit nedlagd och glömd.

— Nej, det är från Kuriren, hojtade Cello i den gamles stora och vissna öra, där vita buskar växte son: strandgräs omkring en jättesnäcka.

Då hade gubben sett något förvirrad ut.4X8

— Krisse lilla, skrek systern. Minns du den där lustiga historien om fiskarna, som svettas och ropa.

— Hum, tuggade den gamle, och blinkade med

ögonen.

— ”Och fiskarne svettas och ropa”, sufflerade systern.

_ »Fy f— vad det börjar”, fortsatte Cello taktfullt för att hjälpa jubilaren på traven.

— ”bli hett”, ifyllde systern, som föreföll, om icke precis vred, så åtminstone besviken. Min bror, fortsatte hon, är i dag litet opasslig, men han har minsann på morgonen varit självaste livet. Han berättade en lustig historia till kaffet om konung Karl Johan och vidare en riktigt muntrande anekdot om friherre Achates Bra-kenfeldt. Men...

Cello hade förstående klappat den gamla fröken på armen, ty han kunde alla historierna utantill, både den om fiskarna, som svettas, den om Karl Johan och kärringarna samt spetsigheten av friherre Brakenfeldt.

Materialet var alltså icke ymnigt, men Cello lyckades dock till sist komma i gång och skrev:

”Vår stads äldste, modellsnickaren Christoffer Syk, fyller i dag sina modiga nittionio år men är ännu riktigt kry

och duktig. Ännu kan den gamle berätta minnen från förflutna dagar i vår stad, då den fine och elegante borgmästaren friherre Brakenfeldt gick omkring och sade sina spetsigheter om allt och alla. När det goda lynnet riktigt tager på, kan man även få höra honom tala om Karl Johan eller om biskop Fahlcrantz. Vid undertecknads besök hos jubilaren var han för tillfället litet besvärad av hosta, som dock icke alls inverkade på det goda lynnet, vilket tindrade ur419

de gamla trofasta ögonen. Det drog ett ljus över den gamles panna, när han ... rosenblad i en potpurri-kruka ... som när man läser gamla, gulnade brev" ...

Cello skrev nu raskt och flytande, och när han avslutat sin artikel, kände han sig rätt belåten, ty klockan var icke mer än nio på kvällen, och intervjun blev riktigt fin och rörande mot slutet. På modellsnickaren tänkte han visserligen icke så mycket, när han nedkastade de sista raderna; jubilaren tycktes nästan vara glömd, och det föreföll författaren, som om han fantiserat om en helt annan person.

— Pang, utbrast journalisten. Så kan det gå I

Därefter tände han en pipa och blåste ut ett par

kraftiga moln kring sitt huvud, varefter han försjönk i drömmerier, som delvis voro mycket dystra; men så fort hans tankar leddes in i den dåliga ekonomiens mörka gränder, då spratt han åter upp och sade för sig själv:

— Nu till killekill-kupletten 1

*

Det händer ibland människor, att de besväras av bilder från det förflutna, bäst de ligga i lugn och ro för att vila, eller när de sitta försjunkna för att tänka mer eller mindre angenäma tankar. Det behöver icke dyka upp några egentligt skrämmande bilder eller några sorgliga syner av det svarta slag, som framkallas av samvetet. Det kan vara genanta bilder, irriterande tavlor, som erinra om mycket dumma händelser, dem man, hur oskyldiga de än äro, önskar att ha sluppit uppleva. Då spritter tänkaren till, knäpper med fingrarna och viftar med händerna för att schasa 28. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängdes.420

bort det han ser, ungefär som om han sökte avvisa envisa flugor, som stinga häftigt och framkalla den bittraste klåda. Knäpper man icke med fingrarna, schasar man icke med händerna, kan man i stället börja vissla intensivt för att få bort tavlan, eller också händer det, att man blir tyst och alldeles röd i ansiktet, medan förevisningen pågår. Särskilt för känsliga personer med självkritisk läggning eller benägenhet för självnedsättning, bli dessa flugor mycket närgångna, dessa minnesbilder alldeles ofantligt tydliga. I färgen äro de klara som skioptikonbilder men äga samtidigt rörlighet, framspringa levande och tydligt, i varje detalj väl utförda kopior av tilldragelser i det förflutna, dem den ofrivillige gratisåskådaren för allt i världen icke önskar se.

Cello var stundom besvärad av sådana förevisningar, särskilt när han kände sig trött eller modstulen. Samvetet tycktes honom mäktigt och vördnadsbjudande, med en gudoms välmenande allvar i varje slag och hugg, men detta undersamvete var småaktigt och kitsligt, det bråkade för rena bagateller och futtigheter.

Blamageguden eller Kontrollanten, så benämnde Cello denna fridstörande andliga makt.

En gång låg han stilla i sin säng och tänkte på sin framtid, som han för stunden såg tämligen ljus och glad. Då inställde sig Blamageguden med sin kinemato-graf och upprullade för den häpne iakttagaren en den mest obetydliga och egentligen endast lustiga minnesbild från ynglingaåldern. Med stigande rodnad av skam på sina kinder såg Cello sig själv i sjuttonåren, gående över en gård. På andra sidan av denna gård låg en toalett, men till denna fanns endast en nyckel,421

och denna nyckel innehades för ögonblicket av filosofie doktor Bergström, som just nu, jättestor och gnolande med basstämma, nalkades på gårdsplanen. Den unge Bengt Erlandsson ämnar sig emellertid icke dit, varifrån filosofie doktorn kommer, men den senare antager detta, varför han räcker ut handen, i vilken nyckeln är dold. Ynglingen, som icke känner doktorn men hyser stor vördnad för honom, missuppfattar rörelsen och rusar fram,

trycker ödmjukt doktorns utsträckta hand och bugar sig, slagen av en så hedrande utmärkelse. Då han emellertid i handen känner den kalla sanningen i form av en toalettnyckel, blir han ytterst generad, förvirrad, nästan upplöst, men doktorn fortsätter vandringen på gården, sjungande med sin basstämma.

När nu Cello såg denna enkla lilla bild upprullas för sig, borde han ha skrattat, men han spratt upp i sängen och småvisslade häftigt som för att distrahera sig själv, förbannande Blamageguden, som ingenting glömmer av genanta händelser, små eller stora, i en känslig människas liv.

Vid ett annat tillfälle förevisade Blamageguden för honom en tavla, föreställande Cello vid en middag, där han icke blivit uppmanad att hålla tal, men ändå gjorde det och kapitalt misslyckades. Den min, som den olycklige mannen gjorde för att söka reparera skadan, en min lika misslyckad, som det egentligamisslyckandet självt, återfanns på Blamagegudens duk. Färger och rörelser voro perfekt återgivna. Cello tog sig denna gång för huvudet och blev het i ansiktet.

— Äjåjåjåjåj, kved han. Schy, schy, schy!

Han viftade med armarna för att få bort bilden.422

Hade emellertid Blamageguden inskränkt sig till tavelförevisningar från gångna tider och alltså endast tjänstgjort som en perfid historiograf med levande bilder, hade det ändå kunnat gå an, men denna kontrollant ägde även en stämma, som lät höra sig, till exempel när Cello någon gång skrev anspråksfulla vers med oäkta anslag. Kontrollanten kunde visserligen därvid göra honom tjänster såsom satirisk tuktare och gisslare, men hur obehaglig skulle han icke bliva, när den poetiskt anspråksfulle Junker Morgonröd nu ämnade slå sig ned och skriva kupletter.

Jag tar inte tillbaka, tänkte Cello. Fordrar man av mig, att jag skall skriva lokala kupletter och lägga in pikanterier, så skall jag försöka göra det. Jag måste ha pengar!

Dräpa sig själv är att leva — --

Efter att ännu en gång ha för sig själv citerat dessa mörka och bittra ord satte sig Cello ned och började tänka på bagare Vesterlund och snickarmästare Fryxell.

— Nej, först måste jag knäppa melodien!

Han grep den förgätna violoncellen och knäppte melodien, som för honom stod i ett minnesmoln av punsch. Knäppningen, som skedde pianissimo, lät något spöklik i den tysta kvällen. Utanför drog det i träden och klang i telefontrådarna. Journalisten satte sig sedan åter till skrivbordet och nedkastade följande versrader:

Det gäller när det smäller att vara klar i423

Det gäller

när det smäller

att vara på sin kant.

Fillefill!

Att vara elegant

killekill

att vara ...

— Hallå där, avbröt Kontrollanten.

— Bråka inte du, bara, mumlade Cello, här gäller

det pengar eller livet.

Att vara högst charmant killekill.

Om det är blåsigt väder

det gäller nog att ha — fillefill —

prima underklä ...

— Rätt så, utbrast Kontrollanten erkännsamt. Dessa ord äro fallna av en äkta drömmare! Ungefär så hade du tänkt dig din diktsamling.

Kontrollantens infernaliska infall att i detta ögonblick fingra på Cellos gamla dröm gjorde endast en sekund intryck på den beslutsamme författaren.

— Jag måste försöka att träffa kuplettonen. Det duger minsann inte att vara litterär. Jag är såld, om jag inte kan imitera kupletten ordentligt.

Om det är blåsigt väder

det gäller väl att ha — fillefill —

prima underkläder,

små spetsar-tralala!

Killekill.424

— Och nu kommer man till refrängen!

— Bara ett svin i miniatyrformat, inskot Kontrollanten med försmädlig stämma.

Både fröken Gunnarsson i blomsterhandeln — pang! och även Lasse Strömbergs lilla fru, måste, retande, kokett

välja elegant och---

Fint ska det vara, högst pikant också! Fresterskor i skara! Högst charmant---

— Det är lögn, att jag kan få in den riktigt delikata kuplettonen. Det är visst omöjligt att få någon fason på refrängen.

— Du har lyckats fasonera om din själ, yttrade Kontrollanten, som dock icke tycktes ha någon verklig makt över den försvurne.

— Jag skall i stället börja på versen om bagare Festerlund, sedan jag nu har övat mig litet i det pikanta.

Att punscha och att luncha med litet brännvin till, fillefill!

Det gör man om man vill,

killekill.

Om bagar —

— Bagare Vesterlund har, mig veterligt, aldrig gjort dig ett uns förnär, sade Kontrollanten, som nu tycktes försöka att imitera samvetets röst, sedan mer eller mindre satiriska protester icke längre hjälpte.425

— Bagare Vesterlund är en hycklare, svarade Cello. Han angrep snickarmästare Fryxell, fastän han själv inte hade rent bröd i påsen. Hyckleri är otäckt.

Om bagar Festerlunden,

vill taga supar små — fillefill —

skäller han på stunden,

när andra göra så — killekill.

— Den låter inte så dumt, ursäktade sig Cello, ömtåligt folk skulle visserligen säga, att det är en smula genant att skriva mot bättre vetande, men i grund och botten har ju allting sitt berättigande. Jag skriver ju utan litterära

anspråk, och litet elakhet måste det ju vara, annars dör publiken av ledsnad.

Fint ska de vara, min bästa Fester lund 1

Killekilll Sup din starka vara, men skäll av hjärtans grund. Fillefill!

— Såvitt jag kan förstå, så har jag lyckats, sade Cello, ganska belåten med sitt första försök i kuplett-genren.

— Du har lyckats förträffligt, svarade Kontrollanten. Ja, så utmärkt, att den här tonen aldrig mera kommer att gå ur dig. Försök nu att skriva en verklig dikt efter detta. Håhå! När du är färdig med det här, så säg bara ifrån! Jag har några tavlor att visa dig.

Fastän Cello för ett ögonblick gripits av oro och tvekan, fördjupade han sig emellertid i kupletten, som huvudsakligen kom att handla om damernas former426

och bagare Festerlunds intolerans samt snickarmästare Fryxells bränneriapparat. Därefter sträckte han ut benen under skrivbordet, sträckte likaledes ut armarna och vräkte sig tillbaka på stolen med en förfärlig gäspning. Han var trött men ansåg, att ett gott arbete var gjort, och nu ämnade han gå och lägga sig. Medan den unge herrn lät kängorna med ett par lätta dunsar falla på golvmattan, ställde Blamageguden upp sin apparat för att ha den färdig, när den uttröttade dramatikern lagt sig till ro i sängen. Cello kröp omsider ner under täcket och ämnade nu låta invagga sig i behagliga drömmar om revyguldet, som skulle betala hans skulder och göra honom till en fri och hederlig karl, när i detsamma en serie klara, levande bilder drogo förbi hans ögon.

Blamageguden hade i afton ett rent bländande lager av sådana, och flera av dem tycktes vara nytagna. Bland annat såg Cello sig själv stå framför teaterdirektör Billkvist och kamrer Kalm, läsande sin vårdikt. Med fasa betraktade han den löjliga figuren, som anspråksfullt uppläste ett skaldestycke, som nu klingade falskt och fånigt i hans öron. Han tyckte sig se de båda teatermännens ansikten, och vad han själv i deklamationens ögonblick icke observerat, det avslöjade Blamagegudens pålitliga fotograferingskonst. De båda teatermännen logo ett sardoniskt leende bakom hans rygg.

Cello vred sig i sängen, blodröd i ansiktet och små-visslade som en stare.

— Ps, ts, schy, schy, väste han till sist.

Men liksom för att hämnas sitt nederlag vid skrivbordet lämnade Blamageguden eller Kontrollanten427

den olycklige ingen ro. Han förevisade Cello honom själv, när han en gång, servil och fjäskig, sökt tränga sig fram till en bemärkt person för att denne skulle skåla med honom; han såg sig också sitta i ett sällskap och med docerande gester tala om landets olika dialekter, medan en tystlåten man med saktmodig min och klara blickar kritiskt betraktade honom. Denne man visade sig sedermera vara docent i nordiska språk och speciellt framstående i sin sakkännedom om de svenska provinsialismerna.

— Åjåjåjåj, jämrade sig den olycklige revyförfattaren. Åjåjåjåj!

Och först sedan Blamageguden ytterligare visat en mängd prov på sin enastående fotograferingskonst och dragit fram de klaraste och tydligaste bilder ur Cellos förflutna liv, retat honom, upprört honom och generat honom, stoppade fridstöraren in sin apparat och försvann, lämnande åt sömnen att taga hand om den uttröttade författaren till kupletten om den intolerante bagare Fester lund. FYRTIONDE KAPITLET.

»Ä. S. * Rep. fr. Entr. a. gr. Tsd. 5 kl. 8.»

Den ganska livskraftiga logen Ädelstjärnan, vars grundpelare tänktes murade på guldbottnen av några sköna bibliska ord, var en loge, där varje medlem blivit av kvinna född och alltså endast var en fattig, bristfällig människa. Därav följde, att de bibliska orden och logens vackra syften ibland kunde bli glömda för tvister och intriger, ingivna av människosläktets fiende, som inom tekniska förbund, ideella sammanslutningar eller för övrigt all föreningsverksamhet tyckes ha vissa regelbundna tjänstgöringsdagar, dem han aldrig försummar. Av den stora stjärnan, som krönte bokstäverna Ä. S., vilka då och då voro synliga i annonsspalterna över högtidliga och mystiska sammanträdeskallelser, lät den onde aldrig skrämma sig. Han visste, att han vid sammanträdena,

hur milt och vackert de än började, skulle få gott skadestånd för de olustrysningar, det vackra och goda framkallade hos honom, bara han ståndaktigt bemödade sig om att stanna tillräckligt länge.

Logens medlemmar hade kallats till möte denna afton genom en annons, som var utstyrd på nyss nämnda sätt och försedd med bokstäverna Rep. fr Entr. a. gr. Tsd. 5. kl. 8. De i högre grader invigda429

bröderna visste, att bokstäverna betydde: reparations-frågan, entreprenadanbud granskas, tisdagen den 5, klockan åtta, men de yngre logemedlemmarna erforo en känsla av högtidlig olust, blandad med självmedvetenhet, då de togo del av kallelsen.

När medlemmarna nu församlats i den tämligen enkla, men dock hemtrevliga lokalen, hördes ett stilla sorl, som avbröts, när Ordförande-Befallaren, iförd ett rött band med väldig stjärna samt dessutom en liten silverbroderad dödskalle i omedelbart grannskap till det välputsade helskägget, tog till orda och med mild stämma yttrade:

— St järnbröder!

Äro nu alla de, som samlas i Ädelstjärnans välsignade namn, medvetna om vägen vi gå? Vill Nedre Befallarebrodern upplysa om detta, och kan han för oss utpeka vägen?

Nu reste sig vid en låg pulpet en liten man, som talade högt i falsetten, oändligt honungslent men samtidigt med en viss fasthet. Den lille mannen, som över bröstet bar ett grönt band, från vilket vid ena sidan dinglade en yxa av nickel, yttrade, i det han höjde handen och satte ett fett barnpekfinger upp i luften:

— Vägen går mot Ädelstjärnan. Alla äro med vid vandringen. Yxan, som röjer väg, heter EVIG VÄNSKAP, HJÄLPSAMHET OCH TROFASTHET, SANNING OCH RENHET.

— Ha stjärnbröderna intet att svara häruppå? inföll Ordförande-Befallaren i en ton som om han uttalat en mild förebråelse.

— Vi svara: ÄDEL STJÄRNA, ÄDEL SYFTNING, ropade ett trettiotal röster i bänkarna.430

Nu började en liten orgel att pipa såsom en själ i stor nöd, och en sång, snarlik ett mummel, åtföljde den smärtfyllda melodien. Sedan ytterligare några ceremonier under stillsam gång och med det noggrannaste iakttagande av ritualen blivit utförda, påskruvades full belysning i salen.

— Vi skola nu, sedan löftet till Ädelstjärnan avgivits, övergå till vissa angelägenheter, som sammanhänga med frågan om logens framtid, yttrade Ord-förande-Befallaren. Som alla bröderna torde vara anderkunniga om, att den länge påtänkta reparationen nu skall äga rum, ber jag Nedre Befallarebrodern uppdraga åt stjärnbroder Planertz att lämna upplysningar om de utredningar, han i denna viktiga fråga företagit.

Mannen med honungsfalsetten snarare kvad än talade nu, riktande sina milda ögon mot en av de främsta bänkarna.

— Stjärnbroder Planertz ombedes att lämna upplysningar om inkomna entreprenadanbud och om reparationsfrågans läge.

Broder Planertz, vars breda rygg reste en oöverskådlig mur för de närmast bakom sittande, tog till orda. På grund av hans sakliga framställningssätt verkade anförandet, som hölls omedelbart ovanpå milda röster och mystisk musik, liksom ljudet av en såg mitt i en påskhymn.

— Det förefaller, yttrade broder Planertz, som de av mig granskade anbuden skulle väga tämligen lika, ställda emot varandra, detta så väl med avseende på pris som ock med hänsyn till materialiernas kvalitet, och det är endast rörande avloppsledningarna till det påtänkta diskrummet i anslutning till köket,-som an-431

buden väsentligt skiljas, så ock när det gäller anbuden på den stora stjärna av slipat glas i lyktform, vilken skulle utföras ovanför Ordförande-Befallarens högtidssäte. Det förefaller mig rätt förvånansvärt, att denna glasstjärna, vilken skulle förses med åtta femtioljus-lampor, kan draga så betydande kostnader i stjärn-broder Kumlins anbud, när grosshandlare Tedblad, vilken iclce är stjärnbroder, lämnat ett anbud, som långt understiger det förra.

Medan alltså ...

— Ordförande-Befallare! Jag anhåller att genast nu få ordet, då jag något senare måste avlägsna mig, hördes en av raseri flämtande röst.

— Stjärnbroder Planertz har ju nu ordet, svarade med en förebrående kerubstämma Ordförande-Be-fallaren, men tillade: Vill broder Planertz låta stjärnbroder Kumlin yttra sig?

Planertz bugade sig tungt och prasslade med sina papper, varefter den flämtande rösten vidtog:

— Omöjligt, omöjligt att göra en sådan stjärna billigare, nå, vad är det för glas, för glas, som det andra anbudet bjuder på, skulle intressera mig få veta, beskylles öppet för att inte veta vägen uppåt, lika god stjärnbroder som någon av de andra här i sällskapet, verkligen mycket, ja, upprörd, mycket upprörd över ett sådant påstående, vad menas? Ett sånt helv— ett sådant herkulesarbete som det är med en sådan lykta, tror jag inte att någon av de närvarande kan bedöma — är inte värdig, kan jag förstå...

Ett sakta och förvånat mummel förnams nu runt omkring.

— Låtom oss lugnt diskutera, stjärnbroder, vädjade Ordförande-Befallaren med stor fattning.432

Men plötsligt smattrade hans stämma, som om han avfyrat en serie pistolskott tätt på varandra.

— Hör på, Nedre Befallarebroderl Vad säger Stjärn-skriften, när hjärtan oroas och sinnen förvillas?

Det var icke första gången kamrer Block visat stor kraft. Också var det mest i egenskap av domptör, som han blivit så högt lyftad mot Ädelstjärnan. När nu Ordförande-Befallarens röst började ljuda så häftigt, anade man liksom glödande tänger och andra inkvisi-toriska redskap bakom hans ord; lian hade utbytt ke-rubens flöjt mot domsbasunen. Den lille mannen med honungsfalsetten reste sig åter upp, lyfte barnpekfingret i luften och läste med sin milda stämma, som något avspeglade sinnesrörelse:

— St järnskriften säger: Bitter bölja bryts och brist I Kom kärlek, mild och mjuk! Förvillade hjärta, sök strålen, som skiner i självprövnings stunder!

— Ja, men, fortsatte likväl den flämtande rösten, lika oböjlig och obruten som förut. För självkostnadspris, extra slipning, tag vem som helst, och försök få samma kvalitet för billigare pris... jag ger...

Nu avbröt Ordförande-Befallaren stjärnbroder Kumlin nästan med ett rytande, riktande sitt rop åt hela församlingen.

— Stjärnbroder, haven I intet att svara härpå?

Då uppsteg från bänkarna ett nytt sorl, i vilket fördömande ord urskildes. Detta var logens ritualenliga plägsed att tysta vanvördiga talare.

— Stjärnfläckaren tige! Ädel Syftning!

Den flämtande rösten tystnade, och en nedtryckt stämning härskade en stund bland bröderna, som dock433

icke voro ovana vid scener av detta slag, allra helst

när det gällde materiella ting.

*

Många av - bröderna omfattade logens goda syften med tämligen barnsliga hjärtan, en stor del hade sökt inträde för att knyta affärsförbindelser vid glaset, en annan och mindre del för att få härska och leda samt den allra minsta delen för att utöva vältalighet. Samtliga voro dock medvetna om att sällskapet verkade stödjande och hjälpande och deltogo därför allvarligt i högtidligheterna, mer eller mindre förtryckta eller imponerade, för att efteråt få samlas vid punschen, som ägde förmåga att utjämna gradskillnader och göra stjärnbröder med yxa eller dödskalle till de enklare brödernas likar.

Vilka brustna stämningar, som än härskade inom logen, när romantikens röda bölja skar sig som sur mjölk mot

verklighetens gråa, så stodo stjärnbröderna, utifrån sedda, med ödesdigert sammanpressade läppar och hemlighetsfullt förmörkade ögon, då någon tvivlare ställde förfrågningar om meningen med det hela.

— Du borde, tillrådde vederbörande stjärnbröder, du borde gå in i Orden. Där får du helt andra synpunkter på livet. Då först blir det mening i allt.

— Jag vet, att syftet är gott, kunde tvivlaren säga. Men stjärnbröderna uppträda dock, som om de blickat bakom dödens förlåt. De göra sig sken av att veta mera om de högsta sanningarna än några andra. Ändå äro de ju vanliga människor.

Det leende, som då krusade stjärnbroderns läppar måste ha liknat Guds leende, när en fåvitsk ängel dar-434

rande frågar om livets mening. I detta leende låg dels mystisk förbehållsamhet, som förkrossade, dels sorg över att se förmätenheten så slå ut sina stinkande blad. Men även ideellt anlagda stjärnbröder hade i logen efter någon tid överraskat sig själva med att visa anlag för härsklystnad och översitteri, som de förut icke upptäckt. Det gick väl an att tala med kerubstämma, då man satt på en högre stol, men att höra andra sitta däruppe och tala lent, medan man själv fick stå nedanför och höra på, det kändes understundom mer än svårt. Vid sådana tillfällen kom Stjärnan i kollision med Jorden, och det uppstod ödsliga knallar och en sur dunst.

Vad ingenjör Planertz beträffar, hade denne tung-rodde man sökt inträde i orden, fast besluten att erövra en maktställning, på vilken plats det så månde vara. Efter att ha gjort sig skenbart oumbärlig i vissa tekniska och ekonomiska ting pressade sig broder Planertz sakta men oavlåtligt framåt. Han var en psykologisk gåta så till vida, att han, trots sina jordiska intressen, tycktes ha en viss dragning åt det mystiska, men troligen hade broder Planertz icke hunnit göra klart för sig själv, huruvida det verkligen var mystiken eller lusten att sitta på andra, som bringat honom in i dessa kretsar. Sak samma vilket. När nu emellertid Planertz en gång var intagen i Ä. S., då måste han där sätta sig på en åv de bästa platserna. Till en början måste han nöja sig med att vara broder bland de enklare bröderna, men så småningom tilltvang han sig uppdraget att vara ordens F.-broder, det vill säga Fägnare eller Klubbmästare; därifrån steg han till logens M. G., en mystisk förkortning av ordet Munter-435

gök, med vilket rumormästaren betitlades. Om nu samtliga stjämbröder i norr, söder, öster eller väster, sökande, suckande, trofast och träget länge letande genomrest hela världsalltet för att finna en lynnes-torrare Muntergök än broder Planertz, hade de säkert måst återvända till Ordförande-Befallaren med oförrättat ärende. Men när logens förre M. G., som var distriktsveterinär och tillfällighetsdiktare, hade avlidit till följd av en åkomma i pancreas, vågade helt enkelt icke vederbörande på den lediga platsen tillsätta någon annan än ingenjör Planertz, som med ett högtidligt leende åtog sig uppdraget. Till detta gick han med samma metodiska beräkning och samma lugna viljekraft som de ingenjörer, vilka på sin tid sprängde fram Simplontunneln. Broder Planertz tog sig före att urklippa skämtsamma anekdoter och historier, med vilka han fyllde ett av sina plånboksfack och sedan läste upp i brödrakretsen. När högtidligheterna vid logens sammankomster voro förbi, började samkvämet vid punschen; timglas och yxor lades åt sidan, stjärnor gömdes i skåp, och det var vid dessa tillfällen broder M. G. skulle fungera.

Ordförande-Befallaren ropade nu i kväll med ett försök till gaskighet för att avskaka allvaret från sammanträdets förra del:

— Broder M. G.! Låt oss nu få höra några av dina putslustigheter!

Stjärnbroder Planertz blickade då allvarligt omkring sig, precis som om han ämnat trotsa befallningen att vara putslustig och i stället tänkt hålla en föreläsning om skillnaden i tekniskt och hygieniskt avseende mel-29. — Slöbert, Kvartetten, som spräntdes.436

lan ytvatten och grundvatten. Men snart hördes han läsa med sin grova stämma och på sitt långsamma sätt:

”Betänkligt tecken.

En handelsresande kom en dag till en gästgivargård och bad att få skjuts. Då drängarna voro borta, fick en flicka köra för honom. Handelsresanden tyckte det gick för långsamt och sade till flickan---”

— Bravo, ropade Ordföranden-Befallaren, när anekdoten var berättad.

Men bland stjärnbröderna härskade delade meningar rörande anekdotens kvickhetsvärde. Stjärnbroder Pla-nertz rörde emellertid icke en min, utan lade endast urklippet åt sidan, varefter han på sitt vanliga pedantiska sätt framtog ett nytt urklipp. Den mörka rösten ljöd ånyo:

”Från exercisheden.

Löjtnanten: — Om någon obehörig närmar sig bron, så skjut honom på fläcken! Har 47 förstått?

47:an: — Jaha då. Men — om utifall han inte har någon fläck o. s. v.

— Bravo, ropade åter Ordförande-Befallaren och höjde ett punschglas. En äkta Stjärnskål för det skoj-friska gosselynnet! Må det alltid vara tillstädes i vår krets.

— Ädel Stjärna! Ädel Syftning, ljödo ropen runt omkring.

Men i ett hörn sutto några ofridsamma och bland dem en äregirig tandläkare från Stockholm, som alldeles nyss blivit intagen i orden och hade rykte om sig att vara en utmärkt anekdotberättare.437

— Va tusan, väste denne. De där anekdoterna är ju två år gamla vetja. Äh, hörru! Dumheter! Vad är det där för en dystergök, han skulle ju vara en muntergök, vetjal

— Ja, tillstod en annan stjärnbroder. Här är, vid Gud, inte allting som det borde vara. Här finns mycket att ordna i. För den som vågar. Men Planertz törs de inte röra nu. Han betyder så mycket för logen, se.

Stjärnbroder Planertz satte sig ned som efter en lyckligt avslutad debatt i Teknikerförbundet och samkvämet fortsattes, därvid den lille mannen med honungsfalsetten och barnpekfingret läste upp en vek dikt om Makan och Modern. Denna dikt framsades med darrande röst:

Makan och Modern.

Tänk på henne ni, som bålar tömma, tänk på henne uti glädjens stund. Må ni aldrig Makan eller Modern glömma, medan bägarn går sin glada rund.

Ensam hon får sitta uti tjället,

medan ni med sång och skämtsamt glam

roa er och glädjas uti stället.

Hon har plikten, tung och allvarsam.

Tänk på henne uti hemmet gärnal

Lillen gråter, hennes käraste klenod,

medan ni för idealens stjärna

höjer skål på skål, som skingrar sorgset mod!

— Tack, Nedre Befallarebroder, för din vackra och härliga sång, ropade Ordförande-Befallaren och höjde438

sitt glas på nytt. Jag ber alla stjärnbröderna att deltaga i en skål för våra kära, vilka långt borta från denna krets kanske just i detta ögonblick bära pliktens tunga. Leve kvinnan 1

— Leve kvinnanl Ädel Syftning, hördes åter de festliga ropen.

Men hade nu verkligen de gifta stjärnbröderna och i synnerhet den lille mannen med honungsfalsetten och barnpekfingret känt och tyckt i överensstämmelse med diktens anda, då hade uppbrott omedelbart skett och alla hade störtat hem till modern och barnet. Men i stället fortsattes festligheterna, och ingenjör Planertz skar ännu en liten lager genom att uppläsa en anekdot om ett par sängresårer. Medan emellertid broder P. ett ögonblick avlägsnade sig, passade den färske stjärn-brodern från Stockholm på att berätta en historia om en tjock sjökapten, som skrämde vettet av en städerska genom att kläda sig i korsett. Den nye berättaren lyckades utomordentligt

väl, applådsalvorna rungade i samma stund, som stjärnbroder Planertz åter gjorde sitt inträde. Hans avundsmän sågo honom redan avsatt från sitt ämbete som broder M. G., men de hade icke riktigt gjort klart för sig, med vilken grundlighet Planertz gått till sitt värv. Den hotade Muntergöken upptog nämligen ur västfickan en hittills dold reservhistoria, som handlade om en fästman, som av misstag bjöd sin fästmö på laxerkonfekt.

I ett slag hade stjärnbroder Planertz återerövrat ett visst anseende som Muntergök i logen Ädelstjärnan.

Allting lyckas, om man går metodiskt tillväga, tänkte den tunge herr Planertz för sig själv. Både det ena och det andra 1439

För att emellertid fastlåsa den färske stjärnbrodern från Stockholm och avstänga honom från vidare tävlingsförsök för aftonen bad ingenjör Planertz att åter få vidröra avloppsledningarna i diskrummet, men diskussionen dog av sig själv, och snart tittade en grå dager in mellan gardinspringorna, kallande de ogifta stjärnbröderna till sina ungkarlskulor och de gifta hem till den ensamma men aldrig förgätna Makan och Modern.

FYRTIOFÖRSTA KAPITLET.

Julklockorna och Jultomten.

Julklockornas darrande klang svävade över de vita taken på julaftonens morgon. Det snöade blitt och med stora stjärnor över kyrktornens spiror, över kanslihusets brutna tak, över fabriker och nakna parker. Det lades vit ull på Mötesklockan vid stora torget, över Kurirens stora skylt med de blåa emaljbokstäverna och över Hotell Svanlunds fågelboliknande vindsfönster.

Vid ett av dessa fönster stod i dag på morgonen en man och rakade ett par ganska trinda kinder, medan de nytra, gröna ögonen kvickt spejade i spegeln för att kontrollera knivens gång. Det enkla rummet, i vars gamla kakelugn en brasa väsnades med knäppar och språk, var ett av hotellets billigaste, men man hade därifrån en fri utsikt över industristadens svarta skorstenar, och även en vit strimma av den isbelagda sjön kunde skönjas från fönstren. Dock hade icke rummet blivit hyrt av mannen, som rakade sig, på grund av dess företräden i utsiktsväg utan uteslutande därför, att det var ett billigt och synnerligen fredat rum. Förre bankiren Solander hade nämligen behov av en viss avskildhet, när han uppehöll sig i denna stad, som skådat honom i gudagestalt högt över taken på ett guldmoln, men som även sett honom utspys från sin him-441

mel med dunder och brak och nedstörta till jorden. Snöväder och gråväder hade herr Solander lärt sig att hålla av, liksom han förr alltid bäst tyckt om solskenet, när det grant blixtrade i hans darrande bil utanför bankirkontoret. Ju tjockare flingor, desto bättre lynne — och i dag hade herr Solander önske-väder. Han gnolade, medan kniven skrapade och brasan sköt sina salvor i kakelugnen.

Bankir Solander hade efter affärens avveckling, alltjämt med hälsans färg på kinderna, fortsatt att leva. Han steg ur sin lyxbil för att icke mera nedsjunka i dess elastiska dynor, men detta allvarliga steg tog han med en förvånande sinnesstyrka. Icke heller tycktes det svavelregn av förbannelser, som efter fallet utlöste sig över hans trinda huvud, på något allvarligare sätt skaka den ruinerade mannens nerver. Hans forna, nu mycket bittra kunder, betraktade denna traditionsfientliga bild av en krossad storhet med hälften harm och hälften beundran. Helst skulle de ha velat se bankir Solander, stödd på två kryckor och med en svart lapp för ögat, vandra omkring i staden, levergul i ansiktet, hackande fram ursäkter och böner om nåd och förlåtelse med en jämrande röst. Men herr Solander kunde icke stå sina förra kunder till tjähst med en sådan hemsk bild av upplösning och elände bara för att göda skadeglädjen och vreden hos dem. Den runde, rappe mannen gick i stället på gatorna med sina guldbågade glasögon, sina gråblonda tandborstmustascher under en hyfsat vinröd potatisnäsa, alltjämt välklädd och nyter, låtsande som om förbannelserna varit komplimanger och bittra grin hugnesamma leenden. Att herr Solander var så stark i motgången berodde till stor del442

på verklig berghälsa och en aldrig rubbad samvetsfrid, men även på den av alla förbisedda omständigheten, att bankiren, som tidigare än kunderna varsnat skutans säkra gång mot oundvikliga skär, för länge sedan genomlidit katastrofens alla fasor. Medan de andra ännu hoppades på sin lycka och voro röda och glada, hade bankiren verkligen en tid varit något blek, men ingen hade lagt märke till dessa spår av oro. Herr Solander smakade på

detta sätt sitt helvete i förskott, och just i samma ögonblick, som kunderna bleknade för kraschen, vars explosioner förintade drömmar, sönderslogo hemfrid och grävde djupa, ekonomiska sår, hade bankiren åter hunnit att bliva en smula röd och glad. Han ämnade fortsätta att leva.

En modern konkurs, hette det i Kuriren med tämligen moderat satir. Häpnadsväckande konkurssiffror, stod det i Morgonposten, där man tydligen baxnat, som en nutidsmänniska skulle göra inför en levande urtidsödla av jättedimensioner på ett torg. Bankir Solander slår världen med häpnad, kunde man läsa i Aftontidningen. Huruvida bankir Solander i någon mån kände sig smickrad över dessa rubriker, är för evigt outrett, men säkert är, att han försvann från staden, så fort hans person icke längre behövdes för utredningens skull. Vid höstetid hade han sista gången blivit iakttagen i fönstret till en tredjeklasskupé, röd och frisk, vinkande farväl med en rund hand. ganska gemytligt leende. Det blev emellertid en mycket hård tid för herr Solander, då ingen plats, inga pengar stodo till hans förfogande efter sammanstörtandet. Den tämligen blygsamma agentur i aseptintvålar, på vilken han under en period försörjde sig, gav nämligen skäligen443

ringa utbyte, möjligen beroende på att en viss sinnes-förslappning inträtt hos den ruinerade mänskligheten, och att denna förslappning i sin ordning födde likgiltighet för personlig hygien. Kanhända resonerade den ekonomiskt slagna mänskligheten så, att när man icke kunnat bli fri och oberoende, icke glad och rik: när man icke ens längre hade det så väl ställt som före spekulationsfebern utan i stället led under sparbankslåns och växlars marterande tryck, då kunde man även avstå från att tvätta sig, i varje fall med tillhjälp av aseptintvål och alldeles särskilt med den aseptintvål, som utbjöds till salu av en före detta bankir, vars vitt-flygande planer och vilda penningbegär varit medverkande orsak till så mycket ont. Ofta hade herr Solander under denna tid begrundat lyckans nyckfullhet i ledsamma hotellrum på skilda platser i landet, sittande med sitt runda, välfriserade huvud lutat i händerna och omvärvd av den ljuvaste doft från alla tvålproverna. Men länge hade han icke tillbringat tiden i gagnlöst grubbel. Han vädrade och fikade i tidningarna, han talade med människor överallt och började spinna nya planer, dock städse med aseptin-tvålarna som operationsbas. Han vågade nämligen inte släppa en agentur, som visserligen ej skänkte honom någon som helst lyx, men som dock gav honom ett nödtorftigt uppehälle.

Genom en tillfällighet hade herr Solander någon tid före jul kommit i förbindelse med en olycklig boktryckare, som utgav en kalender, kallad Julklockorna. Denna kalender, som från början var avsedd att mätta ett lokalt eller allra högst ett provinsiellt behov av julstämning, tyckte boktryckaren, att herr Solander444

skulle söka sälja på sina tvålturnéer inom landet. Leende och utan högmod mottog herr Solander erbjudandet men kunde icke tillbakahålla en känsla av olust var gång, han i övertalningsögonblicket skulle övergå från tvålen till Julklockorna eller från Julklockorna till tvålen. Mellan dessa två föremål fanns icke för vältaligheten en än så bräcklig spång; själv kände herr Solander ett sken av ovederhäftighet utstråla från sin person under de disharmoniska affärssamtal, han måste underhålla.

— En vacker liten kalender med en dikt i början. Konungarnas konung, råd för hus och hem, liten dagbok i slutet och dessutom noveller av våra mest framstående författare. Tårar och löjen om vartannat. Priset är... Och så har jag en annan sak. En liten härlig tvål...

Hur herr Solander än lade sina samtal, verkade det hela splittrat och oroligt. Stämningen blev icke den, som bör dväljas omkring en solid affärsunderhandlare; det svävade i stället omkring honom en andlig atmosfär av gårdfarihandlare med kängsnöreknippen hängande utanför lådan och lyckobrev gömda under locket.

— Det går inte, sade bankir Solander. Jag fördärvar mitt anseende. Nej, en idé, en idé!

En måndag i höstrusket på stadshotellet i Arvika hade herr Solander under en gles palmväxt intagit en frukostmåltid, bestående av lurad sill och kokt potatis, åtföljd av en kopp kaffe. Stimulerad av denna måltid, gick herr Solander gnolande upp på sitt enkla rum, där julkalendrar lågo uppradade på ett bord och en mängd välluktande tvålprover på ett annat. Genast445

vid sitt inträde i rummet kom herr Solander att lägga märke till, att kalenderns format var precis detsamma som

lådornas à tio stycken aseptintvålar, och i samma ögonblick drog en orkan av tankar genom hans finurliga huvud, där halvfärdiga idéer en stund trängdes och dödade varandra, till dess den livsdugligaste plötsligt hoppade upp på de andras lik.

— Hallå, ropade f. d. bankir Solander. Äntligen!

I stället för att som hittills företaga små resor här och var i landet, vilka slukade mycket av hans blygsamma förtjänster, slog sig herr Solander under största stillsamhet ned på ett rum å Hotell Svanlund i samma stad, mot vars stränder hans vackra guldgaleja nyligen förlist. Och från denna anspråkslösa vrå utvecklade han en rastlös efterkravsverksamhet. I pressen annonserades tid efter annan följande meddelande:

En gåva till julen för kropp och sjåll

Kombinerade tvål- och kalendersatsen Julklockorna, den vackraste julgåva för alla!

Kalendern innehåller lyftande, roandé* läsning.

Tvålsatsen uppfriskande stimulans för kroppen!

Insänd o. s. v.

Ibland kunde även nedanstående meddelande om herr Solanders nya affärsföretag återfinnas av nyfikna annonsgranskare:

över 30,000 Julklockor sålda på 14 dagar!

Kombinerade tvål- och kalendersatsen Julklockorna, årets populäraste julgåva till hem och arbetsplatser!

Glöm icke Edra medarbetare på kontor och fabriker, nu när helgen är inne!446

Giv dem en Julklocksats och knyt samhörighetens band fastarel

Insänd o. s. v.

Herr Solander, som alltså länge legat och kryssat i dödvatten, kände liksom en föryngringens fläkt genomila sig, så snart han märkte, att det började nappa runt omkring. Siffrorna i tidningarna om den enorma åtgången voro givetvis falska, men till sin förvåning iakttog herr Solander, att han denna gång gjort en riktig spekulation; efterfrågan på tvål- och kalendersatsen blev verkligen ganska livlig, och särskilt tycktes en del verkstadsägare, hantverkare och lant-patroner ha lyssnat till de vädjande orden i annonsen att knyta samhörighetens band fastare.

Snart mottog boktryckaren en anmaning från herr Solander att trycka flera Julklockor, och det dröjde icke så synnerligen lång tid, förrän herr Solander, som nu såg julmarknaden nära slutet, telegraferade:

Tryck tvåtusen Julklockor. Titeln ändras till Nyårsklockorna.

Solander.

Denna nya order var sedan några dagar expedierad och en ny liten affärsoperation sålunda inledd av den företagsamme före detta bankiren. Han hade anledning att för tillfället glädjas, även om affärerna måste betraktas som tillfälliga hjälpkällor. Ett gott lynne var också bankir Solanders gäst, medan rakningen pågick och snön föll stor och grann i ett stilla, saktmodigt largo utanför Hotell Svanlunds fågelboliknande vindsvåningsfönster.447

Julklockorna ringde klart och vackert. Den ena klockan i fjärran lät litet mjältsjuk och sorgsen men ändå högtidlig; den andra klang i dur sin starkt ljudande hymn med darrande, utdragna bastoner, som

länge vilade sjungande i luften.

*

Klockornas klang sökte liksom söva vemodet och saknaden i alla hjärtan, som klappade under fabrikör Åviks tak, men Jultomten hade kommit till huset i sin röda luva, sin vida blus och sitt vita skägg, och det var ingen vanlig jultomte. Lille Edmund smög överallt omkring i den gråa tomtekostym, som systern en gång givit honom, och

som brukat komma till användning under julama. När fabrikör Åvik, som själv skulle sätta fot på granen, med sin knotiga hand omslöt yxskaftet och höjde yxan för att slå i en träsplits, fick han se tomten stå bredvid, och det var nära att han varnande mumlat:

— Undan Edmund lille, akta benen I Fru Åvik hade sett Jultomten stå nedböjd över en röd puff, sysslande med några små paket, och Märta tyckte sig ha hört tasset av hans strumpfötter bakom dörren till vardagsrummet. Hushållerskan Alma tittade åt köksdörren, som knarrade, och väntade att bli skrämd av en liten vitskäggig man med röd luva, och redan hade hon många gånger i tankarna schasat undan lille Edmund vid bakbrädan, där han stod och hängde i sin askgrå blus.

De tyckte att det var en evighet, sedan gossen blev jordad. Sakta och stilla hade förtvivlan domnat, lik-448

som vissnat bort, och ur dess stoft spirade vemodsfulla och vackra minnen. Edmund hade blivit en ande.

Så kom plötsligt julhögtiden störtande över dem, kringvärvd av sitt buller. Den skulle firas på övligt sätt hos familjen Åvik, och som vanligt hade man tänkt att inbjuda ett par ungkarlsvänner, i första hand den originelle gamle urmakaren, som känt fabrikören sedan gesälltiden, en lustig skåning, som själv brukade medföra en svart skånsk surlimpa, en liten bytta med surkål och en burk skånsk senap, allt för att på julaftonen få vara hemma i Skåne, fastän han befann sig så långt borta från hembygden.

Vidare skulle ingenjör Planertz inbjudas. Denne respektable men tungrodde herre med sina exakta mått på allt och sina precisa uttalanden hade nästan omärkligt glidit in i familjens liv alltsedan sommarens fisketurer. Själv tycktes han vara besluten att bortröva dess prydnad och blomma, fröken Märta Åvik, men flickan hade ej kunnat känna någon starkare dragning till honom. Föräldrarna gjorde emellertid allt för att uppmuntra ingenjör Planertz, i vilken de sågo en präktig man med god framtid, och när sorgen lade sin tunga hand över allt och alla, då blev ingenjören plötsligt betraktad som en familjemedlem. De tycktes finna en viss ro i att se den store mannen vanka omkring i huset, lugn och tämligen kall, men alltid hövlig; och när föräldrarna själva kände det brista inom sig, tyckte de det vara gott att Märta erhållit ett värn och ett stöd. Men fröken Åvik erkände icke ingenjör Planertz såsom sitt stöd och sitt värn; endast genom omständigheternas tryck bringades hon att komma honom närmare, och en vacker dag fann fife-449

kan, att hon höll på att göra ett offer. Hon uppmuntrade ingenjören för att under dessa upprörda dagar få se ljusare blickar från föräldrarna, vilka nästan ständigt voro fångna i tankarna på den döde.

Märta Åvik tänkte länge, men hon förmådde icke att fullborda offret; rädd drog hon sig tillbaka och beslöt att hädanefter vara vänlig men också försiktig. Nu när julaftonen nalkades, deltog hon med iver i tillrustningarna, och hon sökte vara glad. Men när skymningen föll, då kom den lille tomten emot henne ur varje levande skugga i rummen. Vid julgranen hade under alla år stått en stor björkkubb, som haft sin lilla roll att spela vid julklappsutdelningen. När nu tjänstflickan Hedvig rullade in kubben och ställde den under ett par svarta, gungande grankvistar, satte sig genast lille Edmund med korslagda ben ovanpå densamma, precis som han förr brukat göra. Han satt där med sitt stora vita skägg, sin gråa blus och sin röda toppmössa, och när ljusen och kronorna tändes och julfirandet skulle taga sin början, stirrade alla familjens medlemmar, en efter en, bort till björk-kubben under det mörka granträdet.

Surret kring julbordet hade dock ett ögonblick stigit ganska högt, mest till följd av den skånske urmakarens joviala pratsamhet och stridslust. Denne, som var ett älskvärt original, hade till en gammal redingote påtagit vit väst, och när han kom på eftermiddagen, bar han sin svarta surlimpa, sin surkål och sin med kanonkula malda senap i ett paket under armen.

— Den här surkålen, Alma, hade han sagt, till hushållerskan. O, hon må tro, att den är kär! Den är så450

kär! så kär! Jag förstår mej inte på Anders Åvik, som inte kan med min skånska surkål. Men utan surkål kan ju ingen människa fira julen, det är omöjligt det. Surkålen måste också vara från Skåne liksom senapen, för det finns inget land i hela världen, som har en sådan surkål och en sådan senap.

Ingenjör Planertz hade varit oroväckande vänlig och förekommande mot fröken Märta, som åter bringades att kämpa med sig själv. Hade icke den skånske urmakaren varit närvarande, visste icke Märta, hur aftonen skulle ha förgått, ty ingenjör Planertz tycktes komma henne närmare och närmare, och hans lugna och metodiska envetenhet tryckte och oroade, ja, nästan skrämde henne. En julbukett av rosor hade Märta under föräldrarnas menande ögonkast mottagit ur hans hand, och i samma ögonblick hade en gammaldags fästmanssoffa öppnat sin famn bakom dem. Ett ögonblick till och fröken Åvik skulle ha suttit i denna soffa tillsammans med ingenjör Planertz och hans rosenbukett. Hur litet detta än kunde betyda, tyckte likväl flickan i sitt irriterade tillstånd, att en sådan placering just nu skulle ha verkat som ett officiellt meddelande om en förlovning.

En soffa, en rosenbukett och en herre! Nej, jag sätter mig inte, tänkte fröken Åvik, och i detsamma kom den högljudde urmakaren i sin vita väst och högg ingenjör Planertz i jaquetteknapphålet.

— Allting finns i Skåne, herr Planertz. Men där är ont om vattenfall, det erkänner jag. Men märk väl, att vi ha stora skogar också...

— Här begår herr Silius en överdrift, vilken knappast tör kunna emottagas mera än på ett sätt, yttrade451

Ingenjör Planertz. Men inlägget är väl ej heller från herr Silius’ sida menat annat än som ett uttalande i allmänhet till förmån för hembygden---

Diskussionen var snart i gång; men hur muntert eller passionerat den lille skåningen utbredde sig om sitt moderland, och hur korrekt och sanningsenligt ingenjör Planertz meddelade statistiska uppgifter rörande skogs- och vattenkraftsförhållandena i sin hembygd i norr, hur mycket fabrikör Åvik själv ansträngde sig för att få fram befängda minnen från ungdomsårens Värmland, ville denna julafton ändå icke bliva vad en julafton förr i världen alltid varit- i familjen Åviks hem.

När julfirandet var över och larmet hade tystnat, drog Märta Åvik sig tillbaka med sin stora rosenbukett. Till de andra gåvorna hade hon även fått ett litet paket ombundet med ljusblå band, som hon ännu icke öppnat. När flickan kom upp i sitt rum, ställde hon rosenbuketten i en vas och sjönk därefter ner i skrivbordsstolen, lutande huvudet i sina händer. Bredvid henne satte sig då den lille tyste hustomten, som i afton följde var och en av familjens medlemmar till sängs. Märta kände en vann ström av tårar stiga upp i sina ögon, medan hon öppnade paketet. Det innehöll en kalender och en liten tvållåda, och när flickan slog upp kalendern, som bar titeln Julklockorna, visade det sig att tolv små sidor voro avsedda för dagboksanteckningar för det kommande året.

— Jag skall skriva om min olyckligaste julafton, sade flickan för sig själv och beredde sig till att börja skrivningen i kalendern.

Hon satt en stund och funderade i tystnaden och 30. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.452

ensamheten, varefter det kom några rader med små, men klara bokstäver:

Den 24 december. Julaftonen.

Den olyckligaste julafton i mitt liv. Jag tänkte hela tiden på min älskade lille Edmund, och det gjorde vi alla. Varför tog Gud vår älskling ifrån oss ? Så var det något annat. 0, måtte jag få kraft att motstå P—z. En rosenbukett av P—z. Denna kalender av pappa. Redan i morse, när klockorna började ringa, förstod jag, att dagen skulle bli en sorgens dag. Jag undrar så mycket på framtiden. Måtte jag kunna reda mig i striden mot P—z.

M. A.

*

Julklockorna ringde till julotta, och det var en morgon med svart himmel och vita gator och tak. Det strålade ur det gamla templets stora fönster.

Cellos närmaste vänner voro bortresta, och i år kunde han icke för revyarbetets skull fira julen hos sin syster på landet. Journalisten hade tillbringat julaftonen tillsammans med ett ungkarlslag på matstället, där tre av uppasserskorna varit med och alla tre förärats var sin tvål- och kalenderlåda i julgåva. I likhet med så många

andra människor, som icke så ofta besöka kyrkan, var Cello mycket principfast, när det gällde julottan; med denna voro även högtidliga minnen från hemmet förknippade. Cello var ju son till en organist, som många år spelat den vackra julpsalmen i hemstadens kyrka.

Men när journalisten tillsammans med Bokhandelsmedhjälparen, Apotekseleven, Handelsbokhållaren och453

Banktjänstemannen, alla tillhörande matställets gäster, anlände till templet, var detta redan fullproppat av en högtidsklädd åhörarskara, som trängdes ända ute på det tegelröda vapenhusets snöiga och våta golv. I trappan, som ledde upp till läktaren, hade emellertid en del personer hunnit att under försynta småknuffningar tillkämpa sig anspråkslösa sittutrymmen. I ett par ögonkast igenkände Cello Symaskinsagenten, Kanslisten, Exekutionsbetjänten och herr Stoltz, men först då han kom närmare, urskilde han längst upp i dess skymning ett par långa mustaschsvansar, som tillhörde herr Backlund. En lätt doft av våta kläder, hårvatten och glögg svävade över församlingen i denna kyrkans avkrok, och nästan utan undantag höllo herrarna höga hattar i sina händer; endast herr Stoltz, som satt med sin feta haka mellan knäna djupt nere vid golvet på en av läktartrappans trånga och amfiteatraliskt ordnade platser, trillade i handen en hård och låg hatt.

— Ska vi gå igen, viskade en röst i det nästan omärkliga sorl, som rådde.

— Nej, vi stannar, väste Cello till svar.

Och i detsamma hördes ett fjärran brus av toner, som växte i styrka och slutligen klarnade i en stor och mäktig koral, som fyllde det ljusglimmande, immiga templet med sitt dån. Med andakt lyssnade Cello till dessa välkända ljud, och hans hjärta värmdes och blev mjukt. Minnet av fadern steg fram tillsammans med orgelns toner, dessa än sorlande, söta och flöjtljuva stämmor, än fräna, trumpetliknande och än brakande och surrande röster, vilka åstadkommo en lätt darrning under åhörarnas fötter. Han kom ihåg några kyrkobesök tillsammans med sin moder och454

syster under ett annat vitt tempelvalv än detta, men minnet låg så långt borta och i ett så sällsamt ljus, att det tedde sig som en erinring från en annan och bättre värld. Från ett sonort tonande ackord lyfte sig orgelspelet upp i rena silverljud med kerubers flöjtröster och de lenaste sus av höga toner; det liknade ett regn av fina silverdroppar, varefter det hela sakta löstes upp, blåstes bort och dog.

En ensam men klar mansstämma ljöd långt därborta; Cello kunde icke höra mycket av vad prästmannen talade, men troget stod han ändå och lyssnade i det kvava vapenhuset med sin höga hatt i handen. Kören utsände nu ett fridens budskap på sångens vingar till en bedjande menighet.

När gudstjänsten var avslutad, dröjde Cello ined sina tankar långt i fjärran ännu en stund intill den stora kyrkporten, och förstrött lät han blickarna överfara de svarta troppar, som under tystnad strömmade ut från ljuset under de vita valvbågarna till en grå morgondager. Plötsligt ryckte han till. Fröken Åvik passerade förbi lik en skugga, höljd i svarta flor, vid sin moders sida.

Cello avtog sin höga hatt. Ingen varsnade hans hälsning, men den unge mannen stod så pass länge med hatten i handen, att han kunnat liknas vid en välklädd tiggare, som på själva juldagsmorgonen bad om en skärv till förmån för ett fattigt, ensamt hjärta, medan julklockorna dånade i tornet. FYRTIOANDRA KAPITLET.

Tre misslyckade belysningar och tre brustna genier.

— Halv belysning, ropade teaterdirektören, som var klädd i en randig tvättrock, sådan som användes av kockarna i Kronans kök, när de förr i världen övervakade tillagning av sluring, en soppa av blandade grönsaker med ganska obetydligt sovel och mycket vatten. Halv belysning!

I det ögonblick kommandoropet ljöd vid en scenförändring under generalrepetitionen på revyn ”Kittla mig, om ni vågar!” eller ”Bliv inte stött i kanten, lustigt, mustigt sångdingelidång- och chansonspel, med en och annan akt, med mycken takt och modern prakt”, härskade förvirring på scenen. Där promenerade en av de unga aktörerna, som hade till uppgift att spela den med åren allt tacksammare rollen av lätt berusad gentleman. Han var söt som en kattunge i ansiktet och skrattade mestadels förföriskt; han visade då två rader av pärlor i ett rosigt gap, vartill

kom ett uttryck av lurande kärlekslystnad i hans ögon. Denne unge man, som säkerligen aldrig drömt drömmen om Hamlet utan endast längtat efter att få vara en förhäxande representant för det elegångta, charmångta och pikångta, bar en välsittande frack och föreföll att olovan-456

des ha promenerat ut från en herrskräddares fönsterplansch med vinterns noviteter. En sådan elegans hade knappast hovmästaren Edelberg eller journalisten Erlandsson skådat, där de stodo bakom kulisserna, hovmästaren trängd av en maskinmästare med en väldig buk under en blåskjorta och Cello mellan två brandsoldater, vilka stodo oberörda och stilla, som om de varit pappgubbar i en skjutbana. Den elegante mannen bar en svart cape med vitt sidenfoder över axlarna samt en chapeau claque nätt sittande på skulten. Aktören, som skulle utsäga vitsen om bagare Vesterlund, nyss ommaskerad med arbetsblus, röd näsa och hängande mustascher, stod och tittade ut i den nästan tomma salongen, där endast några vita ansikten skymtade i nedmörkret: primadonnan, ännu klädd i första aktens dräkt som pensionsflicka, med fläta nedhängande på yppiga skuldror och korta kjolar, vilka läto spetsar framskymta, genombrutna strumpor samt högklackade blankskinnsskor, gick fräsande omkring, begagnande varje tillfälle att sticka kamrern, vilken, svart och stor som ett åskmoln, med ett uttryck av mätthet i sitt gummiansikte betraktade tillrustningarna stödd mot ett litet bord. Kamrern hade nämligen nekat hennes man ett förskott.

När direktörens rop i samma ögonblick ljöd, försvunno figurerna från scenen. Cello och den ivrige hovmästaren skyndade ned på parketten tillsammans med kamrern. Hotell Lundkvist, det av hovmästaren till apoteosering föreslagna och till förintelse av staden dömda matstället, som nyss uppställts på scenen, hade tett sig så skrämmande i ”stämningsfull belysning”.457

det vill säga dunkel sådan, att direktören låtit kommandoropet gå. Nu upprepade han det ännu en gång:

— Halv belysning 1

Maskinmästaren skruvade ned belysningen, och det olyckliga hotellet tedde sig ännu sorgligare och ödsligare än förut. Restaurang Lundkvist var visserligen en gammal restaurang, dock icke fullt trettio år, men åldern på detta av teaterkonsten så hedrade matställe må nu ha varit vilken som helst; byggnaden tedde sig mycket besvärlig att presentera som teaterdekoration i en stämningsfull scen, och denna scen måste vara stämningsfull, avsedd som den var att värma de gamlas hjärtan. Skymning skulle härska, när en vit, i trikå klädd dam med stadens vapen på bröstkullarna och en spira i handen kom in och sjöng en kuplett, inspirerad av hovmästare Edelberg och skriven av herr Erlandsson. Musiken hade under deita nummer blivit anbefalld av direktören att ”dra smekande på stråkarna, för helskotta!”

Den lille tunne direktören utvecklade en rörlighet som en väderkvarn i stark blåst och rusade, tuggande på en slocknad cigarrett, ned på parketten. Kapellmästaren stack upp ett lurvigt huvud med vemodiga och trötta blickar över orkesterskrankets kant, varvid det tedde sig som huvudet efter en halshuggen, utställt till beskådande av en rasande folkhop. Den skara, som nu var församlad på parketten, var visserligen icke så stor, men upphetsad var den. Den storväxte kamrern, teaterdirektören, herr Erlandsson, den rödhårige hovmästare Edelberg, som överlåtit eftermiddagstjänsten på en ömfotad kypare och skyndat sdg till skådeplatsen, ett par aktörer samt den unge dörr-458

vaktaren Isidor, vilken var så intresserad, att även han måste blanda sin röst i denna orons kör — av dessa personer var publiken framför orkesterskranket sammansatt i det ögonblick, då man provade Hotell Lundkvist i halv belysning.

— Fortfarande för mörkt, sade hovmästaren, vars ansikte ryckte, och vars händer arbetade, som om de tvinnat blånor. Jag tror, det är för mörkt.

— Jag tycker också, att det är för svart, utlät sig den orolige Cello.

Det avhuggna huvudet började nu att sakta tala, under en sorgsen klippning med ögonlocken:

— Better att ha fållt lys, fållt lys ... Den melodi är också så fordammet sentimental. Hele publiken såve und

schnarke såål

Vid dessa ord lade sig huvudet på sned, slöt ögonen och dog.

— Sköt kapellmästarn musiken, ropade kamrern irriterad. Ni kan väl begripa, att det är för svenskar vi ska spela och inte för polacker. Ni känner inte till vårt svenska kynne alls. Förlåt, jag säger det!

Det avhuggna huvudet svarade lugnt och stilla:

— Jag micka gott känner vårt svenske folklinne — spillet i restårangträdgårder månge år — det skall vare ritsch, ratsch, vielerbong. Nog sentimental i börja på kvällen, men sedan bliva det ritsch, ratsch. Och på paus krekas in pianino und slå sodawasser in violoncell — det vara svenska folklinne! Mere lys! Ach ja!

Härefter rullade det vemodiga huvudet ned och blev osynligt för publiken.

Restaurang Lundkvist, som i skymning tett sig som ett begravningskapell under täta åskskyar, framträdde459

nu i halv dager något klarare och tydligare. Det liknade ett litet kulet häkte, och kunde icke väcka varma erinringar om för länge sedan flydda kvällar med sorlande toddylag och vackra värdshusmamseller. Vid en blick på byggnaden kunde man snarare vänta att få se en uniformerad myndighetsperson träda ut ur porten, spika upp en kungörelse på väggen eller läsa upprorslagen på trappan.

— Ach, ach, talade åter det vemodiga huvudet, som stått upp ur sin orkestergrav. Besser med en lille auk-tiån på små punschbuteljen i ställe. Det måste vare ritsch und ratsch. Punsch på alle bord. Ach, ja!

— Håll käften, kapellmästarn! Pardång! Men var så snäll och låt oss tänka, utbrast den tunne teaterdirektören.

Hans nervositet sände sina gnistor till de andra; Cello kände en dov och tryckande känsla i maggropen och förnam plötsligt något föremål fladdra eller häftigt röras i närheten. Han vände sig om och såg hov-mästar Edelberg med grått ansikte, röda fräknar och stirrande ögon stå med vädrande näsborrar, medan hans stora, bleka händer arbetade på ett sätt, som verkade nästan fantastiskt; de drogo i varandra och hopflätades, kröpo under varandra, över varandra, inuti varandra. Detta var ett uttryck för känslighet, som man kunnat tilltro en orolig dramatisk författare av rang men knappast en hovmästare med en så glättig läggning som herr Edelberg.

— Det blir pannkaka, spådde den olycklige teaterdirektören, som var lysten att få sätta sin gadd i någon. Vad var det för en fårskalle, som hittade på det där med Hotell Lundkvist?460

— Det var jag, svarade hovmästaren och sträckte fram huvudet.

— Lundkvist blir vår död, varslade teaterdirektören med utmanande ögonkast mot Cello. Texten är också så fördömt släpig.

— Full belysning, yrkade kamrern i däst tonfall.

— Men då går stämningen bort, klagade den tunne teaterdirektören, som kände förtvivlan isa hjärtat och upphetta kinderna. Då går stämningen till hellskotta. Absulemång! Men, fortsatte han i högsta tenor, som lät lik en tuppsignal i morgonväkten. Nå, försök då! Full belysning!

Med spänning väntade publiken de sekunder, det tog för maskinmästaren att efterkomma ordern. Nu framglänste för deras häpna ögon en syn, sem gjorde ett outplånligt intryck på dem alla. Hotell Lundkvist, som i skymning liknade ett begravningskapell, i halv belysning ett polishäkte, tedde sig i full belysning som ett icke fullt färdigt nybygge i en förstad. Man liksom väntade att få se en pilsnerbutelj upphalas vid ett snöre till törstiga murare på taket, man nästan kände doften av asfaltgrytor och hörde friska hammarslag. Det var nutiden själv, som i Hotell Lundkvists gestalt hos de förtvivlade åskådarna framkallade oro för möjligen uppkommande tvister angående arbetstidens indelning, bekymmer för strejker och lockouter.

— Hjälp, hojtade teaterdirektören, vad ska vi ta oss . till? Jag är pärdy!

— Låt musiken spela sången, och låt fru Broman sjunga den, så får vi se, föreslog kamrern, som icke var en så ömtålig natur.461

— Ja visst, instämde teaterdirektören, som åter såg hoppet grönska.

— Tack ska ni ha, hördes i detsamma en impertinent sopranstämma från scenen.

Det var fru Broman, revystjärnan, som nu trädde fram, klädd i elegant vinterkappa och hatt, från en av sidokulisserna.

— Kan ja inte slippa en sådan belysning på mur-brukskastellet? Det ska ju vara en sång, i alla helgons namn, som skall stämma folk sentimentala.

Parkettpubliken skrattade ett ögonblick, men kapellmästaren viftade med en stor blek hand, vilket hade till följd ett par korta hornstötar, surret från en basfiol och darrande drag på en violoncell. Cello reste sig då och tittade ner i orkestern, där tysta herrar sutto under små gröna lampor, en stilla och tålig församling, som tycktes försänkt i drömmar.

— Ä, fru Broman, ropade teaterdirektören med ängslig röst. Vi gör väl ett försök. Pang, sade han, och gav kapellmästaren ett tecken.

Några takter av en tämligen långdragen melodi följde som introduktion; därpå började sången ljuda, men den lät vass och elak i sin klarhet.

Medan herrarna under de små gröna lamporna i sin frid nu sakta spelade, och medan den uppretade lejoninnan sjöng kupletten, inträdde en ny åhörare på parketten. Denne var visserligen osynlig för alla, men när han tog plats bredvid Cello, hade denne fullständigt klart för sig, att Kontrollanten eller Blamage-guden befann sig i hans närhet.

— Detta är ditt verk, sade Kontrollanten. Det är vackert.462

— Aj, åj, åj, svarade Cello.

— Nu skall du komma i tidningen, fortsatte Kontrollanten.

— Änej, ånej. Jag skall vara anonym. Detta är vådligt!

Cello hörde i detsamma under hyssjningar från Kontrollanten sina falska ord sjungas av den vinter-klädda damen mot bakgrunden av nybygget med de gråa murarna och de svarta gluggarna:

Hotell Lundkvist, när du måste rivas utav tidens hand,

tag vårt tack, vi skola minnas dig med rörelse

ibland. Mången kväll vid glasens klang. Gamla hotell, o, gamla restaurang!

Musiken snyftade, och liksom ur ett moln av vackra harmonier steg första violinstämman upp med ett silverljud i höjden, darrande som en lärka, varefter den försvann i ’en snyftning över Hotell Lundkvist och förgängelsens lag.

*

— Det var uppå min ära en blandad kompott, sakrejö, hade teaterdirektören sagt, då han dagen efter premiären läste tidningarnas recensioner. Så mycket kan jag då se, att pressen i alla fulla fall ställt sig ganska förstående till stycket i sin helhet, men den är förstås sparsam på blömsterna såsom alltid. Jag hade i alla fall rätt, när jag sa, att Hotell Lundkvist skulle bli vårat fördärv.463

— Ta det lugnt, bäste bror, svarade kamrern, medan han i munnen manövrerade en guldtandpetare under kvittringar och smackningar som en fågels. Quivivi! Ta det lugnt! Stryk Hotell Lundkvist då! Quivivivi zizi.

— Aldrig, skrek teaterdirektören. Vi måste ha något i revyn, som värmer hjärtat, si! Du är en förståndig karl, Kalm, men jag är rädd för ätt du saknar, vad som ibland behövs, när det gäller sceniska frågor. Nämligen — sentimång!

Revystjärnan, fru Broman, hade genom sin man krävt att slippa det menlösa partiet i Hotell Lundkvist, ty hon var

vild av vrede över att stå med en spira i handen framför den dystra fasaden. Slutet på diskussionen hade blivit det, att ett omarbetningsförslag skulle göras av herrar Broman och Erlandsson med biträde av kapellmästaren. Cello beslöt därför att inbjuda de två herrarna till sin bostad på en enkel konservsupé efter aftonens representation, och journalistens inbjudan hade hälsats med glädje av Broman, som älskade lugnet, och med en handklappning av den lurvige polacken, som utom lugnet älskade punsch och grogg.

Aktören Broman, som egentligen var en äkta konstnärsnatur, hade syftat högt men aldrig orkat upp till målet, ty på vägen upp mot alptoppen, där han skulle bryta sin Edehveiss, mötte han jordanden, som tagit gestalt i denna blodfulla unga dam, vars temperament uppslukade honom. Han greps av en lidelsefull kärlek, som blev besvarad av aktrisen, men denna ville dock icke släppa revyscenen eller estraden, där hon skördade sina triumfer, varför Broman med en suck464

till sist fann sig uti att följa henne. Kärleken förmådde emellertid aldrig att riktigt hopsy såren efter den krossade konstnärsdrömmen, fastän herr Broman vid de scener, han gästade tillsammans med sin fru, gjorde en viss lycka som komiker, och fastän han då och då sökte återhämta sig på estraden som dramatisk reci-tatör.

Nu satt aktören, som hade ett brett ansikte med nästan lapska drag och ett par ögon, vilka än glittrade av satir och än lågo i en sorgsen vila, vid Cellos bord. Supén var aväten och diskussionen i full gång.

— Herr Erlandsson menar förstås, yttrade herr Broman, den särskilda sorts bekymmer, som kommer, när man sviker sin stjärna. Det är detsamma, ser du, Lezinsky, som när samvetet pekar uppåt, men man ändå går neråt. Förstås du?

— Ach, ja. Fi fan! Jag förstå utmärk, svarade den rufsige lille polacken, som klippte med sina svarta ögon. Det är detsamme som att samvetet säger: ”Skriva sonat utav hele själan och offre liv och hele mänsklighet bare för att skriva sonat av själan! Men så skriver man revy-marcia i stället. Ja. Eller konstnärsamvetet säger: ”Du skall blive står violinist eller dirigent för sim-fonieorkester.” Men mänskan offrer allt för kvinnan eller fattigdom eller punsch och bliver kapellmästare för tredgårdsrestårang med soli i månas skin und knoddar som rytar som den vilda björnen eller bliva maestro vid Billkvests revygesellschaft. Tralala. Fi fan! Ach, ja! Jag känna nog. Jag ser icke stjärna, annat än om någon slå mig på öga. Den andra är släckt. Ach, ja! Skål!465

— Det är just det jag menar, svarade Cello dystert och tog ett par strimmor i sitt svarta hår, dem han rullade till en skruv. Det är just det jag menar. Man kan till exempel hålla poesien helig och sedan av ekonomiska skäl tvingas att göra ...

— Drömmen är det värsta,, avbröt honom herr Broman med en blixt i ögat. En människa kan ju offra hela sin framtid på en falsk stjärna också. Man tror, att man under vissa gynnsamma förhållanden skall kunna nå sina drömmars mål, men kanhända man inte ens under de allra bästa omständigheter kan hinna det. Men man kan också för kärleks skull offra en dröm förstås. Ja...

— Ach, kärlek, avbröt polacken. Nå! Jag hade stora anlag och fick spille vid femton år fyr hertiginna och grevinna och fan och hans kamle mårmår. Jag spela violin och studere och skrive komposition und komme i står orkester. Blive lärare i mysik, och så kommer där en lille dame för att lära sig att spela hos mig. Ach, ja! Lyse locker och ögon blå. Fi fan. Men hon har ring på finger, och den handen kyssa jag många gånger, och jag var ung und skön ...

— Håhå, avbröt herr Broman hänsynslöst.

— Skratter bäst som skratter sist, Broman, förebrådde den lille polacken. Ja kan visa... Pom, pom, pom, pom ...

Under det han gnolade, slet han upp rocken och fiskade ur innerfickan en plånbok, i vilken trängdes sedlar, notutkast, pass och några strängar i sina genomskinliga höljen. Denna hög av olika föremål sökte nu den lille polacken att sortera på sina knän, men föremålen tycktes avla av sig, medan han ivrigt letade466

och letade. Cello och aktören bevittnade leende kapellmästarens undersökning i sin stora sophög.

— Endlich, utbrast han och grep ett fotografi, som han räckte Cello med ett uttryck av barnslig triumf i sina ögon. Nå?

Cello betraktade bilden av en ung, smärt man med svartlockigt hår och små svarta mustascher. Ögonen i detta välbildade ansikte hade ett svärmiskt uttryck, och en smal och fin hand höll omkring halsen på en violin. Figuren lutade sig mot en avhuggen pelare, och i bakgrunden syntes ett veckigt svart draperi.

— Det var jag, ropade den lille polacken med en mängd gnistor och flammor i ögonen. Nå! Vad säger?

— Du var en stilig ung man, yttrade herr Broman med ett milt och forskande ögonkast på kapellmästarens ungdomsporträtt. Det var du visst det.

— Ja visst, ja visst, bekräftade Cello.

— Nå, återtog kapellmästaren, ingen tro det, när jag visar den. Men detta var jag. Och den lilla flickan med de lyse hår, hon blev förförd av den sköne musik-lärer, och hennes förlovning uppslagen, och jag blev jaget som en hund och tramped som eld på marken, jag. Slut med studien und understöd. Hated av henne och av alla und slut på stjärna und sonat, hertiginna, grevinna och fan och kamle mårmår. Ach, ja. Aber... God kapellmäster vid Billkvests revygesellschaft. Ritsch, ratsch vieler bång. Fi fan! Håhå!

Men nu reste sig den nyckfulle och oberäknelige Broman, som rönt någon inverkan av Cellos gästfrihet, ställde sig på golvet och antog i en blink den lille kapellmästarens sätt att vara. Liksom för att illustrera den av kapellmästaren i hast gjorda bikten av sina467

tragiska upplevelser, slungade Broman på bruten svenska fram några Shakespearecitat, blinkande med ögonen, melankoliskt hällande på huvudet och rörande på händerna på den lille polackens maner:

.......ferbind mitt sår

Jesu ferbarme! Tisst! Det var en tröm.

Du fege samvete, så du mej ängsler!

Blått brinner lyset... det är dödstisst midnatt.

Kallschvetten står ikring mitt kött und skälver.

Mitt samvete har tusen skilde tunger,

och varje tunge för en särskild talen,

och varje talen dömer mik till schkurk.......

Under detta ganska brutala utbrott, som ryckvis framkallade skratt eller mörka blickar hos polacken, stoppade den lille kapellmästaren ned fotografiet i sin plånbok och återfick sitt lugna, melankoliska uttryck i det runda månskensbleka ansiktet.

— Nej, mina herrar, till saken, slog plötsligt Broman om. Vi skulle väl till med Hotell Lundkvist nul

Han reste sig upp och talade, som om han talat om cn affär, medan han gjorde försök att avskaka alla verkningar av de enkla festligheterna hos journalisten.

— Jag har ett genialiskt uppslag beträffande restaureringen av scenen med Hotell Lundkvist. Jag ville nämligen föreslå, att jag finge spela en gammal krogkund från Hotell Lundkvists stora dagar, och denne toddygubbe skulle sjunga en sång om vad han upplevat på det utsökta matstället. Den skulle göras rolig. Men vadl Du, unge pennfäktare, kastar vilda och bestörta blickar på mig! Du menar: vilket andligt för-31. — Sj Ober i, Kvartetten, som sprängdes.468

fall med denna självpåtagna, konstnärliga uppgiftl Ja, yngling! Men toddygubben är ett barn av min kärlek. Den är tillkommen för min hustrus skull... Jag svär dig, gosse, att jag gärna gjorde något ännu värre för att rädda henne från — pja — från olust och ledsamheter. Håhå! Så här ungefär:

Och jag

förlorade för denna kvinnas skull så gärna all min härlighet och rang. Ej solen mer min ära skall bestråla ej purpra mer den ädla trupp, som tillbad mitt leende ...

Snart syntes de tre herrarnas huvud ihoplutade över skrivbordet, och över de tre brustna geniernas så olika skallar svävade ingivelsens duvor i täta ringar.

— Ja, ja, sade den lille kapellmästaren. Und så lägger vi in en lille trumpetschkräll und bastrumme, när han tåler om, att han blev utkastet. Bravo! Det går gutl

Sedan nu planen till hotellets restaurering var skisserad återgingo de tre herrarna till glaset. Men efter en stund fick den lille kapellmästaren syn på värdens violoncell, som stod i ett hörn, skymd av bordets skugga. Han rusade dit och framtog, trots bevekande varningar från Cello, det gula instrumentet, satte det mellan sina knän, stämde, småsvor, knäppte och små-svor på nytt, varefter han sakta började spela. Medan kapellmästaren utförde en melankolisk romans av slaviskt ursprung, lutade sig herr Broman mot kakelugnen och slöt ögonen, om av trötthet eller av rörelse, var svårt att avgöra, men Cello satt med en cigarrett i munnen och stirrade på den lille musikern, medan en469

känsla av smärta bemäktigade sig honom. I denna blandade sig även en vemodig avund, och hans gamla betraktelser om förspillda anlag stego åter upp. Det var hans gamla stjärna, som visade sig långt därborta, skymd av gråa skyar; men Cello förstod nu i afton, att han alltmera skulle komma att avlägsna sig från den, att han för alltid skulle vända sina ungdomsdrömmar ryggen, så till musiken som till poesien.

Här sitter en människa, som till på köpet inte spelar sitt egentliga instrument, och spelar något så vackert, som jag aldrig kunnat göra, tänkte han. Ändå räcker det inte till för mera än en restaurangträdgård. Och runt jorden kväder poeter bättre än jag, och ändå räcker det inte till för mer än några korta månader, och så är allt glömt. Min stjärna har varit av stanniol. Men varför känner jag det då, som om den varit en riktig stjärna? Varför kan denna dåraktighet aldrig tvättas riktigt ur?

Instrumentet lät så smeksamt och ömt, så sorgset och vänligt i det tysta huset. Aktören Broman stod orörlig, så länge skönheten var en gäst i journalistens ödsliga rum, och han undrade inom sig själv, om icke polacken nu tänkte på de blåa ögonen och de ljusa lockarna. När musiken var slut, och kapellmästaren något osäker på benen, krånglade in violoncellen i hörnets skymning, ville herr Broman avlägsna sig varför han tog godnatt av sin värd.

Snart hörde den lille polacken, hur Cello och aktören Broman satte liv och buller i det tysta huset, då värden följde sin gäst ned i trappan för att öppna porten. ”Schy, schy”, hördes journalisten varna, men för varje varning uppstod ett sådant larm, att kapell-470

mästaren nästan blev orolig. Han hade för sin del beslutat att stanna kvar, så länge en möjlighet fanns, och hälsade nu sin återkomne värd, vars stripiga hår blivit något rufsigt under kampanjen i trappan, med en nyter nick. ”Bara vara glade och prate om alle ting”, sade den lille kapellmästaren. Han tycktes för varje ögonblick bliva kryare och muntrare, under det Cello så sakta bröts ned av trötthet. Kapellmästaren visade till sist sin vän en ljus hårlock och ett litet krucifix på en kedja, vilka föremål även funnos förvarade i den trolska plånboken, vars innehåll tycktes omätligt; Cello talade mörkt men osammanhängande om ”en viss”, om drömmar, som brustit, och om Västerviks Sågblad, med vilka han avsågat sin lycka. Polacken skakade på huvudet, pratade, klippte med sina stora ögon och log, men när han omsider skulle resa sig, befanns det, att kapellmästaren var mycket tröttare, än han själv och hans värd anat. Cello beslöt att följa honom till hotellet, och efter en kanonad, hasanden och släpningar i trappan stodo de båda herrarna ute på gatan i den mjuka snön.

Tillsammans med sin gäst, vars lösa kropp och all deles fritt arbetande ben vållade Cello de största svårigheter, utförde denne en ofrivillig dans i femton eller sexton turer. Än befann sig kapellmästaren ensam mitt i den folktomma gatan, med hängande huvud, hållande armarna framför sig som en björn med en stång, medan Cello lopp runt omkring, utförande smygande rörelser såsom i stycken ur folkdansen ”Flickan hon går i ringen”. Än dansade de arm i arm, varunder kapellmästaren gjorde nigningar, dem Cello med sina471

ben nödgades reflektera, och än lade de sig båda på knä som i den bekanta leken ”Bagarn bakar, klapp, klapp”.

När Cello hade slutfört sin expedition, gick han hem och lade sig. Först låg han en stund och tänkte, men befann sig snart sittande intill något, som liknade ett jättestort skyltfönster, vars hela yta strålade av silverljus. Cello sökte putsa denna ruta med en trasa men hisnade, då han märkte, att han under sina fötter hade svarta rymden, och att det icke var ett skyltfönster, han sökte rengöra utan en stjärna, på vars ena genomskinliga jättetagg han satt sig gränsle--- FYRTIOTREDJE KAPITLET.

Gratulationer.

Herr Fogel i Morgonposten var en på sitt sätt märkvärdig man, som av icke invigda rent utav kunnat betraktas såsom ett mirakel, ty han tycktes äga förmåga att häva naturlagarna och klyva sin person i en hel mängd delar för att sedan rättvist skifta uppdragen dem emellan och sända ut dem i olika riktningar till mötesreferat, eldsvådor, olyckshändelser och föredrag. Bror Fogel syntes nämligen överallt på en gång, och den, som på förmiddagen klockan elva observerade honom i kretsen av en kvinnlig välgörenhetskommitté, där alla pratade i munnen på varandra, fick icke bli förvånad, om han ögonblicket därpå hörde talas om, att Fogel just nu satt nedlutad vid ett referentbord på rådhusrättens sessionssal för att draga det väsentliga ur ett skandalöst konkur små]. Samtidigt kunde en annan del av Fogel, den nämligen, som hade i uppdrag att livnära honom, intaga en kopp choklad såsom mellanmål på konditoriet, medan en fjärde Fogel deltog i andelsslakteriföreningens sammanträde, och en femte satt och såg pirögd och uppmärksam ut på estetiska föreningens årsmöte.

Herr Fogel, som var en man på omkring fyrtio år, liten, livlig, alldeles barskallig och med ett kort, ljust helskägg samt vänliga blåa ögon, hade ett mycket gott473

anseende hos kollegerna, vilka icke endast respekterade den ockulta sidan av Fogels personlighet, utan därtill höllo av honom för hans alldeles orimliga tjänstaktighet och kollegialitet, vilken dock understundom kunde förorsaka vissa obehag. Bland annat brukade Fogel söka att stifta frid, när personlig fejd någon gång rådde i kollegernas krets, och då viftade han med armarna och snurrade med ögonen, medan milda ord flödade från hans läppar. Emellertid valde han icke alltid rätta tidpunkten för dylika försoningsaktioner utan kunde komma i ett ögonblick, då två tuppar, vars blod ännu var i kokande, omöjligen kunde tänka på att sluta fred. Vid sådana tillfällen inhöstade bror Fogel i belöning för sitt fördragsamhetsnit de vassaste pilar från de båda ursinniga parterna:

— Det räcker väl inte med att vara god bär på jorden. O, käre Fogel, vad du är godt

Ordet god kunde bland dessa krigare och tvivlare understundom uttalas på ett speciellt sätt, som luktade något av svavel.

— Du skall inte vara på jorden, käre Fogel. Du är en ängel. Men du trasslar alldeles in oss med dina vingar. Vi önskar, käre Fogel, att fan måtte ta dej, hette det ibland.

Men Fogel log milt, vevade med armarna, oförtrutet fortsättande sitt ledsamma arbete, skrikande på sammanhållning och kollegialitet, medan kamraterna uppmärksamt betraktade vidundret med blickar, i vilka ironi, verklig högaktning och humor blandades i en stråle.

En eftermiddag hade den kollegiale och varmhjärtade bror Fogel kluvit sin person i fyra delar, var och474

en försedd med ljust helskägg, skallig hjässa samt blåa ögon, och en av dessa delar hade han sänt till kvinnokongressen i läroverkets aula, en annan till Hantverks-institutet, där han lyssnade till ett föredrag om garveri-industrien i forna dagar, en tredje till fröken Lundin-Blewes dansafton samt den fjärde till Hotell Svanlunds kafé, där denna sista del av Fogel hade i uppdrag att intaga en kopp kaffe å egna och de andra upptagna delarnas vägnar. När kaffet omsider blivit framsatt till herr Fogel, gjorde den rödhårige hovmästare Edelberg ett litet salongsakrobatstycke med sina rörliga händer, varefter han diskret frågade:

— Sett revyn, redaktör Fogel? Inte så?

Bror Fogel svarade, att han verkligen hade sett den, och uttalade som sin åsikt, att den blivit bättre efter ändringarna.

— Herr Edelberg är ju skapare av det lokala inslaget?

— Pja, hjälper till med ett och annat bon mot, en och annan liten idé. Ligger mera för scenen själv än för det litterära författarskapet. En kollega hm ... Herr Erlandsson. Hm. Mycket talangfull.

Med en solidarisk blixt i ögat, som nästan bländade den rödhårige hovmästaren, utropade den varmhjärtade och omtänksamme bror Fogel:

— Vasa? Hörde jag rätt? Det är ju en full-kom-lig skandal, att det inte blivit omtalat. Sätter sitt ljus under ena skäppo förstås ...

*

En morgon vaknade Cello ganska tidigt och i ett ovanligt ljust lynne, alstrat av beräkningar över den475

snart avslutade revysejourens författarvinst, som inom kort skulle ligga i hans händer. Dessutom gratulerade han sig till att ha lyckats bibehålla sin anonymitet, ty lokaliseringen av revyn var just ingenting, över vilken Junker Morgonröd kunde känna sig tillfredsställd, varför också Cello alltid med ett grymt leende i sitt kyrkängelsansikte brukat säga för sig själv:

— Lagern åt hovmästarn, men guldet åt mig.

När han nu som bäst låg i sängen, hörde han, hur morgontidningen stoppades ned i hans brevlåda, och han tog ett skutt ur bädden, hämtade tidningen och började ögna igenom den med den snabbhet, som är journalisters sed och vana. Efter en liten stund upptäckte Cello, att det stod något alldeles särskilt i tidningen, något, som gjorde, att håren ett ögonblick sökte resa sig på hans huvud, medan en hetsig rodnad brände honom i ansiktet. Medan han läste den så hedrande artikel, vari en lagerkrans flätades kring herr Bengt Erlandssons panna, hade Blamageguden med sin kinematograf och hans dubbelgestalt Kontrollanten kommit in i rummet för att avlägga en ovanligt tidig morgonvisit.

— Äjåjåj, sade Cello och skiftade nu färg. Vem kan det vara, som har ... Det är människoälskaren, fräste han plötsligt. Det är Fogel I Ve över sammanhållningen och kollegialiteten! Käre Fogel, du är en ängel — men må fan ta dej, käre bror Fogel!

— Gratulerar, hördes i detsamma Kontrollantens friska röst, varefter den sedvanliga bildförevisningen vidtog.

*476

När den numera ryktbare men djupt generade Cello samma dag fick se Första fiolen tillsammans med Bratscha på gatan, trodde han till en början, att han alldeles tog fel, och eftersom han hade de båda herrarna framför sig, måste han söka upphinna dem för att kontrollera deras ansikten. Ju mera Cello närmade sig dem desto säkrare blev han på att ha sett rätt, men han blev också allt häpnare över den livlighet och det gemyt, som utvecklade sig under samtalet mellan dessa båda kvartettbröder, som förut tittat så snett på varandra. Med stigande förvåning såg han gubben Bratscha klappa Första fiolen på axeln, och den senare vände ett visserligen något blekt men ändå tämligen gemytligt ansikte mot den gamle herrn och dunkade honom i ryggen.

Cello tyckte, att det var som att leva i undrens tid, då lammen leka bland tigrarna; han beslöt att på eftermiddagen gå upp till Första fiolen och försöka loda denne om vad som hade inträffat.

Medan frågetecknen hopade sig i Cellos runda huvud, gick Första fiolen vid Bratschas sida vidare och anlände efter en stund till den gamle musikerns hem, där han återsåg alla de grinande tomtegubbarna och kärleksbläckhornet med tuppfjädern på Electrical girls skrivbord. Nu uppträdde emellertid Första fiolen där såsom medlem av familjen, varför intet skrämmande fanns i denna enkla, men hemtrevliga miljö.

— Men varför, farbror Svante, var farbror då så arg på mig förr i världen, frågade Första fiolen under det

fortsatta samtalet. Jag tyckte åtminstone, att farbror var så snäv mot mig.477

Gubben Bratscha kliade sig i det grå skägget, såg styvt på sin blivande svärson och sade:

— Jaså, du märkte det. M-en jag var egentligen inte arg på dig eller någon av de andra, men jag var litet sjuk ibland, när vi var tillsammans. Och det berodde på en särskild sak. Jag undrar, fortsatte den kärve gamle herrn, om du nånsin haft ont för tänder?

— Tandvärk, plomberingar eller så, frågade Första fiolen med förvånad uppsyn.

— Ja, just det! Tandläkarna brukar lägga in arsenik i tänderna för att döda nerven, och då blir man nästan sjuk. Det kittlar i bakhuvudet på en och kryper i hela ansiktet. Man skulle just vilja bitas, om man bara vågar, men man kan ingenting göra åt saken, och det är därför det är så svårt. Du tycker nog, att det låter konstigt detta, men nu ska du få höra, hur jag menar.

När jag spelade i Pedersens orkester i Danmark i tiden, så hade vi där en förste violinist, som var alldeles dråplig. Det fanns ingenting, som han inte rådde med, och vi beundrade honom allesammans. En Paga-ninikonsert var en leksak för honom; dubbelgrepp och passagespel och flageolettoner och allt det där gick som en olja. Han var helt enkelt perfekt, och han hette för resten Diedrichsen. Det var en god anda i hela den där orkestern, och kapellmästaren var en styv karl, inte något tal om det, och han beundrade Diedrichsen lika mycket som vi andra. Men nu var saken den, att Diedrichsen just hade ett mycket stort fel, ja, det var ett förbannat fel, min gosse. Han spelade falskt.

Du ska nu höra riktigt på vad jag säger. Diedrichsen spelade inte falskt som vanliga människor, så att478

man alldeles tydligt kunde höra det, utan det var bara en liten, liten del av en ton, så där svävande. Och den där aningen av falskspelning kunde han behålla genom ett helt mästerstycke, det följde med alldeles absolut, det släppte aldrig. Kapellmästaren sa ”bravo Diedrich-sen”, och sedan måste han säga ”anfäkta Diedrichsen, att han spelar en aning falskt”. Då blev Diedrichsen ledsen och bad om en förklaring; sedan stämde han sitt instrument, och det var klart som en klocka, och så satte han i igen och gjorde ett rent mästerstycke — men falskt var det, min gosse. Ä, ja ja menl Det var då vi kände hur det kröp i huvudet på oss på ett så där retfullt sätt, som när man har arsenik i tänderna. Vi ville gå upp och nappa tag i fingrarna på honom, men ingenting var ju att göra åt saken, han var ju en riktig mästare på sitt sätt. Ibland ville vi klia oss på ryggen och över knäna, och ibland blev halsarna så långa på oss som på tranor, när vi satt och försökte få det rätt med rörelser på huvudet — förstår du vad jag menar? Vi hade velat skruva oss ända upp i himlen för att få det rätt, och ibland grinade vi, men bara med ena ansiktshalvan.

— Ja, men, farbror Svante, avbröt Första fiolen, som ganska road hade lyssnat till Braischas berättelse, vilken framfördes med ett lidande uttryck i det allvarliga och gråskäggiga ansiktet. Men farbror Svante — vad har det med farbrors snävhet mot mig att göra?

Gubben Bratscha såg åter styvt på sin svärson och sade med ett visst värdigt allvar:

— Du är en ung man och är nog en hedersman. Jag tror nog, att du kommer ihåg, vad jag bett dig om förut, att du skall vara rädd om det enda jag har479

i världen. Håll av min flicka, for det är hon vård. Allt annat än det är ingenting för mig, och därför vill jag inte säga något, som sårar dig. Men kanhända det i alla fall kan nytta dig, alt jag talar om — gubben Bratscha gjorde ett litet uppehåll — att just den där förbannade aningen, den hade du, när du speladel Jag tror inte, att det var någon mera än jag, som märkte det, men du må tro, att det kröp utefter skjortan på mig och killade inne i huvudet, ja, ända in i tänderna på mig, när jag hörde det. Ibland ville jag yla soin en hund. Nu är det sagt, och värre var det inte med den snävheten, för jag är annars en gemytlig karl, om jag får säga det själv, men jag har

lidit så mycket utav Diedrichsenl Käre Thure ...

*

Den på grund av populariteten något bleke Cello tog Karl Ludvig med sig på eftermiddagen och träffade verkligen Första fiolen hemma. De hade aldrig fått någon förklaring på fenomenet med hans faders hjälpsamhet, men de hade båda förstått, att något alldeles särskilt hade inträffat med den unge mannen. Vännerna voro diskretionen själv, men de stirrade på Första fiolen, som om de velat draga ut hans hemlighet med osynliga tänger; till slut öppnade notarien Borg sin mun, och när en del likgiltiga fraser utbytts vännerna emellan, sade han:

— Man talar inte gärna vitt och brett om såna här saker, gamla ungkarlsfilarl Men jag ska förlova mig i draget. Jag ska förlova mig med en fröken, som heter —480

— Hur mår tjyvgubben Bratscha nuförtiden, frågade Cello, som icke längre kunde styra sig.

— Du ska inte tala så där sarkastiskt om dina medmänniskor, förebrådde Första fiolen högtidligt. Herr Andersson är en hedersman av första ordningen, fast du kanske aldrig har förstått dig på honom.

— Det var du själv, som kallade honom både Bratscha och tjyvgubbe, svarade Cello med någon harm. Vet du, varför han inte tyckt om dig då?

Då log Första fiolen ett mycket blekt leende, varefter han slog Cello på axeln och svarade:

— Bara lite avundsjuka hos en gammal musiker, förstår du. I alla fall kallar man inte sin svärfar för tjyvgubbe. Farbror Svante ska bli min svärfar.

Men sedan berättade Första fiolen ganska öppet och hederligt om sin historia med en flicka, som han förr kallade Electrical girl, men vilken han nu benämnde fröken Maj Andersson, och talade om, hur de hade sammanträffat, med en blivande fästmans kärleksfulla partiskhet understrykande flickans uppoffrande sinnelag och värdefulla initiativ. Karl Ludvig hörde på med handen bakom ena örat och huvudet framsträckt, lade därefter händerna över sin måge, trillade med tummarna och tittade stint på den blivande äkta mannen. Slutligen reste han sig upp och utbrast, i det han sträckte fram sin runda hand:

— Tack, käre Thure, för att du inte bar dej åt som ett svin mot tösa å övergav henne I

Men Cello, som var slagen med häpnad över att Casanova gick i äktenskapstankar, kunde endast uttala ordet:

— Gratulerar I481

Första fiolen, som, medan han berättade sin historia, sett något snopen och handfallen ut, slog plötsligt om, räckte fram handen åt Cello och sade med glad och uppmuntrande stämma:

— Jag gratulerar också 1 Nu vet ju hela stån, att du är skaparen av Kittla mig, om ni vågar 1

— Ja vesst, skrek Karl Ludvig, röd av iver. Dä va så sant, så sant! Gratulerar, gratulerar! FYRTIOFJÄRDE KAPITLET.

Ett upprorsförsök, som kuvas, och ett farväl vid perrongen.

Den rike men styvsinte nämndemannen Sven Ersson i Värmlänningarne var en söndagseftermiddag i februari sysselsatt med addition, subtraktion och även en del division. Han satt i en kammare, där ingen kunnat spåra en skymt av den värmländska bondemannens gedigna tillhörigheter på bord och hyllor. I stället för blanka tennstop, kring vars bräddar spisöl var ämnat att fradga, och i stället för väggbonader, vars mönster tolka en idog allmoges konstflit och skönhetslängtan, syntes omkring nämndemannen ett par gamla hängs-len tillsammans med en löskrage och en klocka på en spik, en vissen lagerkrans under en hylla, tyngd av åldrigt affischtryck, samt en del ljusa och mörka rockar på sina krokar. På själva bordskivan stod en karaffin med vatten vid sidan av några askar med smink och puder; en del papperstussar lågo utströdda runt omkring. Inom räckhåll för nämndemannen vilade en spanskrörskäpp med knapp och en bred-skyggig hatt.

Sven Ersson var iklädd svart långrock, en gul skinn-väst med blanka knappar och bar en styv fadermördare omkring halsen. Han hade ett stort strävt och grått,483

vid rockkragen avklippt hår, gula knäbyxor och vita strumpor samt breda skor med spännen. Den hals-starrige bondens lynne tycktes avspegla sig i de ord, han då och då utkastade, och en gång slog han sin knutna näve i bordet så hårt, att spanskrörskäppen darrade, och knackade med sin blanka kula i skivan.

— Sexton, sexton ... vad var det nu? Dessa eländiga, som kommer och begär förskott, fastän man får kämpa för livet för att få skutan till landl Sakrejöl

över hans stol lutade sig nu en storväxt man i prästkappa med under hakan dallrande kragar. Prästmannen, som tycktes tillkallad för att lugna en av onda makter besatt människa, lade sin hand på den brede bondens axel och sade med oljig röst:

— Du får ändå erkänna, att revyn gick lysande till slut. Broderi För övrigt har jag strukit så mycket jag kunnat. Jag har varit så sparsam som möjligt. Jag har dragit in i orkestern och sagt till Kornitz ...

— Den uslingen, utropade den vrede nämndemannen.

Prästmannen utsträckte besvärjande sina händer.

— Jag sa till Kornitz, att förskott inte kan beviljas. Han hotar och ber, men jag har hållit i. Tänk nu på det glada i saken, fortsatte den mörke prästmannen med stilla röst och de onaturligaste tonfall i världen. Revyn har gått bra, och allt är klarerat med Erlandsson. När vi nu i eftermiddag avreser, så tycker jag, att du kan säga, som han sa ...

— Vilken han?

— Ja de kvittar... som den där, du vet, sa: veni, vidi, vixil Jag kom, jag såg, jag segrade.

I samma ögonblick rycktes dörren till direktörs-32. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.484

logen upp, och Erik skyndade in i sin vackra dräkt med brokig väst och bredbrättad hatt. Han gjorde sin entré med samma sving på kroppen och samma kast med huvudet, som om han till lätta stråkars ljud ämnat tralla visan ”Jag sjunger och dansar så glad i mitt sinn” ...

— Hallå, ropade Sven Ersson med en ursinnig blixt i sina ögon. Vad är det, herr Kornitz?

Erik tog av sig den bredbrättade hatten, bockade sig med en oförskämd likgiltighet för sin fader, under det att han sökte låtsas, som om icke prästmannen befunnit sig i rummet.

— Jag, skrek den vackre lantmannasonen, som emellertid genast blev avbruten.

— Säj ingenting, röt fadern och dunkade med handen i bordet, så att rockärmsknapparna skallrade. Säj ingenting, det behövs inte. Ni vet, att det finns gränser.

Erik tillknycklade hatten med ena handen och for ut mot den gamle i stolen.

— Jag skulle inte komma, om jag inte vore absolut tvungen. Jag måste ha det, helt enkelt, för det blir en skandal för mej annars. Jag har en hotellräkning ...

Nämndemannen höjde huvudet och såg med genomträngande skärpa på sin son, som om han velat förbanna denne, för att han icke intog sina måltider i det enkla faderstjället, utan levde ett onödigt uteliv.

— Nej, vidhöll gubben. Det måste sägas nej.

— Detta skall jag komma ihåg, svarade Erik i fullt raseri. Jag tvår mina händer---

Men under tiden Erik på detta sätt for ut mot sin gamle far, hade i dörren uppenbarat sig en ny gestalt.485

Denne bar grått skägg och tycktes vara en gammal fattig man, som i handen höll en yxa. Det var torparen Jan, fader till den vansinniga Anna.

— Hör nu, direktörn, sade han med hes röst. Kor-nitz behöver, vad han begär, och det behöver vi andra också.

— Ja, det gör vi, hördes en malmfylld baryton alldeles bakom ryggen på fader Jan. Denna stämma tillhörde den glade drängen Anders, som ännu i sin hand bar en knäckebrödskaka av papp. Var nu hygglig lilla direktörn, för

allan del, för allan del! Vi är ju bara människor, och vi har utgifter som alla andra.

— Det vill jag lova, mumlade en groteskt utstyrd gubbe med knölpåk, polisonger, tunga stövlar och en tuppfjäder i hatten; han dök upp bakom de andra i trappan till direktörslogen. Det vill jag lova, upprepade Löpar-Nisse.

Utom sig av vrede överblickade nämndemannen den trotsiga allmogeskaran. Hans ursinne tycktes samla sig huvudsakligen mot sonen, hans eget kött och blod, som nu nonchalant hade lutat sig mot ett spegelskåp. Löpar-Nisse stack en tablett i munnen och utsände en hygienisk pust i rummet, medan den vanartige Erik tycktes andas med grogglungor. Prästmannen föreföll att ha blivit något blekare än förut, men hans händer uppsträcktes icke och hans läppar rörde sig icke till hugsvalande ord.

— Hallå, skrek nämndemannen. Nu slut! ögonblickligen! Allt är sagt, som skall sägas! Alla till sina platser. Kontraktena ...

Ett dovt sorl hälsade detta avbrutna grymma tal.

— Litet senare, litet senare, hördes prästmannens486

djupa röst, i det han vände sig till de oroliga församlingsborna.

Erik var den ende av skaran, som med tydliga och klara ord besvarade nämndemannens hårdhet. Han slog ännu en gång på sin hatt, drog i sin vackra väst och ropade med hes, uppskärrad stämma:

— Mitt blod över era huven! Ett drama blir slutet.

Han försvann i en blink, följd av fader Jan med

yxan, Anders med knäckebrödskakan och Löpar-Nisse med knölpåken. Dörren small igen, lagerkransbanden i direktörslogen fläktade, och ett pudermoln lägrade sig på prästmannens kaftan. Den omedgörlige bondemannen avlyssnade smällen, men tycktes efter några minuter gripas av oro. Han blickade upp i prästmannens ansikte, och denne såg med milda ögon ned på den grymme gubbens av sminkstrimmor fårade och med grått kindskägg prydda huvud. En minut sökte dessa båda klassiska gestalter i varandras hjärtan. Så yttrade slutligen prästmannen med låg röst:

— Har ingen fara. Han hotar alltid så.

Sven Ersson, som ett ögonblick tycktes vara gripen av farhågor, att hans vanartige, men ändå så älskade son skulle gå ut och taga sitt liv, syntes lugnad; han tog åter till pennan. Prästen ämnade just begagna tillfället för att meddela nämndemannen en smärtsam nyhet, som han hela tiden burit på. Ett ögonblick tvekade han, om han skulle använda sig av en lättare eller tyngre form men beslöt sig till sist för att välja en lättare.

— Hör, sade han, och lade åter sin hand på nämndemannens axel. Hör ett ögonblick på mig. I all stillhet. Hon som är moder till oss alla. Håhå!487

Emellertid verkade skrattet spöklikt på talaren själv, varför han hastigt slog om.

— Bäste bror, jag vill nämna att moder ...

Men i samma minut inträdde i logen efter en hastig knackning den populäre herr Erlandsson, som nyss i guld fått tröst för sina lidanden efter tidningsschavotte-ringen. Han ville nu frambära sitt tack till direktör Billkvist för att sedan närvara vid sällskapets avresa något senare på eftermiddagen. Prästmannen utsträckte milt sin hand, och med en blidare uppsyn reste sig nämndemannen från bordet. Han stödde sig tungt mot den långa käppen med nickelknappen och suckade:

— A, konstens bana är minsann inte någon blömster-strödd stig ...

•

Vid stationen stod stinsen fin och prydlig i mörkblå syrtut, omgiven av vita rökmoln från växlande tåg. Under armen bar han den röda flaggan. Efter hand samlades på perrongen en stor skara människor, bland vilka märktes

flera mulna och slätrakade herrar, vilkas halsar voro omvirade med tjocka dukar, och vilkas röster, när de talade eller gruffade, ljödo hesa och hotfulla. Den elegante unge man, som spelat berusad gentleman i revyn, hade tydligen bland scenens skräp, lärft, smink och löshår, glömt kvar de bedårande kärleksögonen och det vita tandblixtret. Han vandrade av och an med sammanpressade läppar. Under den stora stationsklockan promenerade aktören Broman med ett tankfullt och sömnigt uttryck i sitt fula, men intelligenta ansikte, och vid hans sida syntes med fjädrande gång och eldiga ögon den nyckfulla och488

vackra aktrisen, som var hans hustru. Kapellmästaren rusade in, liknande ett ljusgrått klot i sin alldeles för vida ulster, såg sig omkring med stora och melankoliska ögon, i det han ropade:

— Direktören, vad er direktören?

— Han kommer strax, Lezinsky. Han är i vesti-bulen, lugnade Cello, som jämte kamrer Kalm och direktör Billkvist nyss anlänt till stationen.

— Nu är elände slut i denna stad, suckade den lille polacken och log. Nu far vi alle glada man till ett annat elände. Ach, jal

— Tack för den här tiden, yttrade Cello hjärtligt och sträckte ut sin hand.

— Å, tack, tack, mumlade den lille kapellmästaren. Du skall nu väl aldrig mer göra revy. Fi fant Hotell Lundkvist — å jag kan aldrig glömmel Så besoffen den kvällen, ah, so besoffen! Hahaha!

I ett nu samlades på perrongen en hel flock unga, välväxta kvinnor med bleka, stundom fina ansikten. Det var sångerskor, balettfolk och andra. Bäst som Cello stod försänkt i tankar över hur underligt livet gestaltar sig för människorna, som ju alla sträcka ut händerna efter lycka och ära, men av vilka så många få draga dem tillbaka med torra löv i stället, fick herr Erlandsson plötsligt se en syn, som kom honom att ett ögonblick stelna av förvåning.

I sällskap med den feta och gladlynta gamla garde-robiären kom nämligen Karl Ludvig guppande på perrongen under det livligaste och nytraste samtal. Än tittade garderobiären med sina lustiga, stora ögon på Karl Ludvig, och än sträckte denne fram huvudet i den lyssnande ställning, som var honom så egen.489

Ibland lyfte Karl Ludvig docerande upp sitt korta och feta pekfinger i luften, och ibland stirrade han med sina björnögon ivrigt in i den gladlynta gamla damens anlete. Cello urskilde avbrutna meningar av samtalet:

— Inte ho, sade Karl Ludvig med larmande röst på sin breda dialekt. Inte ho I Nej, dä va alltså faster Susy, som va geft mä en trävaruhandlare från Norrland. Mä trävaruhandlarn hade Susy e doter, men så dog maken, dä vell säja, att trävaruhandlarn dog. Faster Susy gefte om sej mä en branjlmästare, som hette Plym, å den brandmästarn hade en morbror... alltså blir dä ...

— Du milde, mumlade Cello, Hur känner han henne, och vad är det han talar med henne om?

I detsamma fick Karl Ludvig syn på sin vän, och rusade genast fram till Cello, släpande den skrattande garderobiären med sig i armen.

— Cello, skrek Karl Ludvig. Får ja säja en sak! I känner väl varandra förut?

— Ja visst, svarade Cello, i det han hälsade garderobiären.

— Vet du va, började Karl Ludvig. Ja feck se fröken Tullings namn av en händelse, när ho spela mä i sista akten, du vet. I förra vecka, du vet. Cello! Ja kunde inte låta bli å räkna ut... Vet du va? Gessa?

— Jag kan inte, svarade vännen skrattande.

— Vi ä släkt, skrek Karl Ludvig med vidgade och strålande ögon.

Kamrer Kalm och direktör Billkvist nalkades hastigt. Ett buller och gnissel dövade för ett ögonblick alla andra ljud på perrongen, den skådespelartruppen nu skyndsamt lämnade för att stiga på tåget. Vita ång-490

moln stodo som sommarskyar omkring de springande och ropande resenärerna. Direktören fattade Cellos hand och bjöd honom farväl i samma ögonblick, som kamrern lutade sig ned till direktörens öra och väste:

— Broder, det är en sak, som jag måste säga, innan vi lämnar den här platsen. Jag har burit på det hela dagen, men var gång jag ämnat tala om det, så har något kommit hindrande emellan.

Han stack in guldtandpetaren i munnen.

— Så säj, så säj, påbjöd direktör Billkvist med en viss hetsighet.

— Ta det lugnt, broder — quivivivivi — tillrådde kvittrande kamrern. Lova mig att vara lugn!

— Jag är lugn! Va i...

— Min vän! Moder Svea har i natt —

Direktören tycktes vilja hoppa upp i luften; han

tog av sig hatten, strök det välkammade huvudet flera gånger efter varandra och avbröt:

— Det är olycka, det känner jagi Säj ut, säj ut!

— Moder Svea — qui qui — Zickan Hallongren — quivivivitt — har fått en dotter. Detta barn har vederbörligen jämte modern omhändertagits. Amerika får träda i stället — quivivivivi zitt zi!

— Detta fattades bara, jämrade sig den tunne teater-ledaren. Verkligen charmångt! Ah, verkligen högst pikångt! På min ära ...

Nu tätnade röken till en ogenomtränglig ridå, som skilde de på perrongen kvardröjande personerna fullständigt från tåget. I denna vita dimma växlade Cello ännu några avskedshälsningar med aktören Broman och hans fru, med kamrern och den lille polacken. Han491

hörde Karl Ludvigs starka stämma långt borta på perrongens norra sida.

— Ajö, leila tant, ajö, leila tantl

— Baff, baff-baff-baff, lät det från tåget under ett gnissel, brakande och puffande; den röda krutflaggan skymtade som en blodstrimma framför journalistens ögon, och i avskedets sista stund trängde följande ord jämrande fram till hans öron:

— Adjö, herr Erlandsson! A, jemine! Konstens bana är inte någon blömsterströdd stig. Sakrejö! Nej, den är full av törrrnen — av törrrnen! FYRTIOFEMTE KAPITLET.

Skattekrävarna, oljemålning av Eugen A:son Renar d.

Artisten Eugen A:son Renard stod i sitt ateljéfönster och såg ned i den smala, men livligt trafikerade gatan, vilken från hans höga utsiktspunkt tedde sig som en svart kanal, där vattnet bar plommonstop, fruntimmershattar, tvättkorgar och en eller annan automobil på sin yta. Just nu iakttog konstnären, som befann sig i en av bekymmer alstrad apatisk sinnesstämning, två i blått klädda flickor från strykinrättningen mittemot. De buro emellan sig en väldig korg med nymanglat linne; nu satte de ned korgen, sågo på varandra och skrattade. Därefter betvingade de sig, lyfte åter upp korgen, buro den ett stycke men måste åter sätta den vid trottoarkanten. Eugen kunde icke höra deras skratt, men han såg, att de höllo på att kikna. Den ena av flickorna höll sig i sidan, som om hon fått ett anfall av håll.

Lyckliga människor, tänkte Eugen. De kunna skratta, de. Det var längesedan jag kände en riktig lust att skratta.

I detsamma vände han sig om, ty det ringde i telefonen, som stod på ett trekantigt bord, övertäckt med en märkvärdig duk, vars färger voro blandade på det493

grällaste och tokigaste sätt. Eugen tänkte först gå till telefonen och svara, men han betänkte sig två gånger, innan han fattade beslutet. Hans betänksamhet var grundad på försvarliga skäl.

Eugen, som först målat för lusten att måla men sedan fallit djupt och massproducerat svanar på lugnt vatten samt lantgårdar (i senare fall med full valfrihet för köparen rörande solens placering på duken) hade till sist överfört de pengar, han erhållit för svanar och lantgårdar, till bror Anker i bankirfirman Sixten Solander. Detta hade den unge mannen gjort för att sedan kunna resa till Paris och även till Italien, där utmärkta lärare och goda motiv funnos att tillgå för konstnärer. Medan Anker på uppdrag av broder Eugen placerade pengarna i Västerviks Sågblad och Förenade Kol, tog Eugen lektioner i franska av fröken Carlsson, lärarinna vid högre flickelementarläroverket. Dessa lektioner brukade ha ett rätt egenartat förlopp. Mademoiselle Carlsson plägade låta Eugen berätta om vad han gjorde i går och vad han skulle göra i dag o. s. v. för att redan från början söka få in ett gott franskt vardagsspråk hos sin elev. På detta sätt blevo lektionerna även något intressantare för mademoiselle C., som ju fick en och annan liten nyhet från staden till livs i denna oskyldiga form. Under glädjetiden, när den ena tillställningen avlöste den andra, hade man ju så mycket att meddela och då tedde sig konversationen, överförd till svenska, på följande sätt:

— Nå, var tillbringade monsieur dagen i går, frågade mademoiselle Carlsson.

— Tillbringade afton vid direktör Olsén, stapplade och hackade Eugen.494

— Många gäster, monsieur?

— Där voro ett flertal av många gäster att närvara, meddelade Eugen Renard.

— Ah, monsieur! Vad roade man sig med hos monsieur Olsén?

— Spelas musik att fyra personer samt supé att äta, svarade den osäkre fransosen.

Men när de onda tiderna kommo, då hade icke Eugen något att svara, om icke ur sitt bedrövade hjärta, men sanningen ville han ju icke tala om. Mademoiselle C. kunde då fråga:

— Nå, hur har monsieur tillbringat dagen?

Svaret skulle egentligen ha blivit:

— Jag har varit på pantbanken med min klocka. Därefter har jag avlagt besök hos tre personer, vilka vägrade att skriva på en växel. När klockan fattades tre minuter i två, kom jag, drypande av svett och darrande av sinnesrörelse, till banken efter att ännu en gång ha lyckats klara denna växel, som jag ådragit mig genom dumma spekulationer.

I stället blev emellertid Eugens svar mera ljust och likgiltigt:

— I dag jag har motiv studerat.

— Så intressant, monsieur! Vackra landskap eller människor?

— Vacker träd och buskar grön, svarade Eugen.

Emellertid kunde han i längden icke uppehålla detta

eländiga gyckelspel, ty då Västerviks Sågblad — han hade tidigare realiserat Förenade Kol och täckt förlustsumman genom ett åttaårigt lån i Järntorps sparbank — drog sitt sista djupa andetag, förlorade även Eugen all förmåga att ekonomiskt andas. Han hade495

verkligen lyckats komma loss genom uppoffrande av en del klenoder, förvärvade under glanstiden, och genom att måla billigt, bland annat porträtt. Samtliga de avmålade hade emellertid sett dödsmärkta ut, möjligen beroende på konstnärens sinnesstämning.

Från den stunden hade telefonapparaten i hans rum blivit en plåga. Genom dess tratt fick han höra hårda ord från personer, som måste lägga ut för förfallna växlar, och på sistone hade även skattemyndigheterna börjat intressera sig för hans telefonnummer. Då Eugen var tvungen att bevaka en del intressen av skilda slag ute i staden, nödgades han emellertid ofta mot sin vilja svara på signalerna. Den unge konstnären ägde ingen sångröst; han hade aldrig försökt att taga en ton till den artistiska dekorationsgitarren, som hängde på hans vägg. Men om han

verkligen ägt en röst och denna från början varit föga omfångsrik, skulle den dock så småningom ha fått ett enastående omfång till följd av de röstimitationer han utförde än på höjden, då han ville göra sig sken av att vara städerskan, än på djupet, då han ville inbilla den telefonerande, att han var en släkting till sig själv på tillfälligt besök i lägenheten. Nedslagenheten hade även gjort Eugen misstänksam, varför han ibland inbillade sig, att både skattemyndigheterna och andra fordringsägare antogo de sällsammaste röster för att lura honom att erkänna sin närvaro i telefonen. En gång hade verkligen en ganska nätt flickröst frågat, om herr Eugen var hemma, och denne hade skälmskt svarat ”ja”. Då hade flickrösten förändrats och en rå karlstämma yttrat:

— Det är stadsfogden. Vi har härnere inte mindre än fyra resterande ...496

Under sådana förhållanden var det icke underligt, om Eugen, när det nu ringde i telefonapparaten på det trekantiga bordet, betänkte sig två gånger. Han satte händerna i sidorna och genomborrade apparaten med sina blickar som om han sökt läsa på botten av ett svekfullt hjärta.

Telefonen ringde ihållande ännu en gång.

— Det är nog Karl Ludvig, tänkte Eugen. Jag svarar.

Han grep telefonluren och ropade i hög diskant, med

tonen av en förskrämd ung flicka.

— Hallå 1 Tre åtta två sex.

— Träffas konstnären Eugen Renard, sporde en mansröst, som Eugen på ett par sekunder granskade från tusen sidor och i minnet jämförde med en mängd andra stämmor.

— Hallå, klingade det på nytt från Eugen. Det är hos herr Renard, men han är inte hemma.

— Var är han då, frågade rösten.

— Han har rest bort till en moster, men kommer nog hem litet senare. Vem får jag lov att hälsa ifrån, frågade flickrösten.

— Gör detsamma, mumlade karlstämman, och det small i tratten, när luren lades ned.

— Kuggad, sade Eugen belåtet. Det var naturligtvis från skattekissarna.

Nu ringde han själv på till det lilla kafét på andra sidan gatan och beställde där den mest blygsamma frukost: en kaffe med vetebröd och kakor. Medan den unge artisten väntade på måltiden, granskade han en tavla på staffliet och några stycken andra, som stodo i hörnen eller lågo på ett skåp. Där hittade han ett billigt porträtt av en sextiårs packmästare vid järn-497

vägen i uniform. Packmästaren, vars silvertränsar glänste mot mörkblått tyg, såg ut som en till La Morque nyss uppfiskad levnadstrött människa; kinderna voro skärbleka, och ögonen stirrade i det märkvärdiga ansiktet med ett brustet uttryck av förfäran. Porträttet hade aldrig blivit inlöst, då förmodligen jubilarens vänner, som beställt tavlan, fått opåräknade utgifter hos fondmäklaren Anker. Vid sidan av detta porträtt syntes ett par gårdsinteriörer, lika varandra som tvillingar, med symmetrisk gruppering av häst, hund och fyra höns. Medan nu Eugen med förströdda och ledsna blickar inspekterade sina tavlor, vilka något skulle ha kunnat minska hans levnadsbörda, om de bara blivit avhämtade, hördes lätta steg ute i trappan. Som en husarhäst, vilken lyss till en trumpetsignal i fjärran, klipper med öronen och står stilla, spänt lystrande, så intensivt avlyssnade Eugen gången hos den ankommande personen. Med sin fina hörsel urskilde han ett lätt skrammel av koppar. Försiktigt öppnade han dörren, och på tröskeln stod kaféflickan, en nittonåring med klara ögon och vitt hull.

— Ida kommer själv i dag, tror jag. Stanna hos mig, jag är så ledsen, sade Eugen.

Flickan skrattade och blev röd, men hon drog sig undan hans grepp.

— Herr Eugen har väl ingenting att vara ledsen för. Här är ju så fint och vackert allting. Vad är det här för en gubbe?

— Det skall jag säga, om jag får en kyss, svarade Eugen.

— Ah, seså, sade flickan. Låt bli mig!

När hon gick, tryckte likväl konstnären sina läppar498

mot hennes hals, varefter han mumlade med en röst, mättad av rika löften:

— Jag vill måla Idal

Flickan försvann i trappan, trots Eugens hotelser kvittrande och glad, och artisten var åter ensam, ännu ensammare än förut. Han tände sig en pipa och gick att skärskåda kaffebrickan, på vars lilla porslinskorg lågo fyra större vetebrödsskivor samt en mängd små-kakor. Kakorna med kryddnejlikorna kallade Eugen för negerögon, och de runda kakorna hade han döpt till rundaler. Han lade ifrån sig pipan och slog i kaffe, varefter han genast glupskt åt två negerögon, en vetebrödsskiva och därtill trenne rundaler. Så långt hade den hungrige artisten kommit, när han till sin oerhörda häpnad hörde dörren gå upp. Dörren gå uppl Detta var ju som i en fantastisk berättelse. Men kvinnan I Ja, han hade glömt att vrida om nyckeln, när han släppt flickan ut genom dörren. Eugen reste sig upp från bordet och blickade ut i den skumma tamburen. Ur dörröppningen kommo två manspersoner, den ene lik en lång, något krökt flaggstång och den andre liten och kraftig, med breda axlar och välputsade mustascher. Genast stod det klart för Eugen, vars sinnen och instinktliv blivit fint skärpta under prövningens dagar, att det måste vara skattekrävarna, som skulle avlägga ett besök i hans ateljé.

Den brede och satte herrn gick med bestämda och knarrande steg in i rummet. Den andre låste omsorgsfullt dörren, varefter han, sviktande som en flaggstång i stark blåst, följde efter. Med en halväten rundal i handen mottog Eugen artigt, men häpet bugande sina besökare.499

— Herr Eugen A:son Renard, frågade den satte mannen. Herr Renard — det är ju han själv?

— Ja, det är det, svarade Eugen.

— Vi kommer hit för att få ordnat med den obetalda skatten. Vi har försökt komma in många gånger här.

— Många, många, lät det med en pipig och vemodig röst högt i toppen på flaggstången.

— Ja, jag har varit borta rätt mycket, ursäktade sig Eugen. Man har mycket att stå i.

De båda herrarna logo ett utsökt leende, vari djup människokännedom, absolut tvivel, något hot och till sist en visshet om seger avspeglade sig. Men detta leende tolkades dock av Eugen som yttringar av ”goda hjärtan i grund och botten”. Därför pekade artisten med en något feberaktig gest på kaffebrickan och sade:

— Vill herrarna inte dricka en kopp kafle? Jag har ett par koppar ...

Eugen tog nu ett par steg mot ett skåp för att avhämta flera koppar.

— Behövs inte, sade den satte herrn och hejdade Eugen, som han möjligen misstänkte för att vilja krypa in i skåpet vid fönstret. Behövs inte.

— Nej tack, svarade artigare den pipiga och trötta rösten högt uppe i falsetten. Det är inte för min måge det!

— Rundalerna här ä goda, försäkrade Eugen. Ät åtminstone ett negeröga, medan vi resonera.

— Vi är inte här för att resonera, sade den satte mannen, som alltmer antog gestalten av Lagen i egen person. Hur ämnar ni ordna den här saken? Vi är trötta .på att springa här.

33. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.500

— Ordna saken! Ja, vad det beträffar, sade Eugen, som nu gripits av uppstudsighet mot det osvikligt fungerande samhällsmaskineriet. Vad det beträffar, så kan jag säga, att där ingenting finns att ta, där har kejsaren förlorat sin rätt. Oui!

— Här finns väl att ta, pep flaggstången, och sträckte ut en orimligt lång arm mot porträttet, som föreställde den

uppflutne packmästaren.

— Jag vill inte vara oresonlig, betygade Eugen. Men jag äger ingenting mera än vad som finnes här.

— Inga tillgångar?

— Inga!

— Ja, men ni målar ju!

— Livets nödtorft och knappt det, svarade Eugen och lyfte handen, i vilken den halvätna rundalen ännu satt kvar. Den, som ägnar sig åt konst, får samhället inte vara så sträng emot.

Den satte herrn överblickade ateljén, varefter han antecknade något i sin bok. Flaggstången vajade sakta, och det blev tyst i rummet. Denna tystnad varade dock blott en kort stund, ty den satte skatteindrivaren utbrast:

— Hur menar ni, att det är möjligt, att era inkomster voro så stora förra året, när ni säger, att ert arbete inte ger er mer än livets nödtorft?

— Jag innefattar växlar och banklån i livets nödtorft, svarade Eugen, icke utan galghumor.

— Levat över tillgångarna då, antog den kraftige skattemannen.

— Så måste det väl absolut vara, ömkade sig flaggstången, i det den vemodigt vajade.

— Spekulationer, svarade Eugen kort och förnämt.501

— Ahaa, utbrast den satte skatteindrivaren, medan en lång vissling, liknande ljudet av en flagga, som hissas i topp, ljöd från den andre besökaren.

— Oui, sade Eugen, som egendomligt nog kände sig som en triumfator. Ja just så.

— Det blir utmätning, meddelade den korte skatte-krävaren. Det vill jag bereda er på.

Härefter vände de båda herrarna Eugen ryggen, men denne tillropade dem ett artigt godmiddag, vilken artighet först besvarades i dörren och då endast av den länge skattemannen, som pep:

— Idda!

Fastän Karl Ludvig försäkrat Cello, att hans släkting Eugen var ett snille, om ock ett slarvigt sådant, hade Cello aldrig velat tro på detta. Journalisten förstod sig visserligen icke på konst, men han hade alltid vämjts åt tavlan med svanarna, och fastän Eugens målningar röjde en viss teknisk färdighet, tyckte Cello, att de alldeles saknade liv och anda.

Men olyckan och bekymret satte artistens nerver i rörelse och löste den mätthet, han hade känt i sin av Västerviks Sågblad och goda middagar impregnerade själ. Det var också därför Eugen slog upp ett exalterat skratt, när de båda skattekrävarna avlägsnat sig.

Han erfor en lättnad över att ett länge väntat besök nu var överståndet, och för första gången på länge kände han sig riktigt fri. Vidare tyckte han, att det låg något komiskt över uppträdet med de båda herrarna. Han såg sig själv i en syn med den lilla kakan i handen.502

— Hahal Det skall jag göra, flinade Eugen. Det skall jag verkligen göra om inte för annat så för skojs skull.

Efter några veckors tid läste Cello och Karl Ludvig en artikel, signerad av den svårtillfredsställde konstkännaren F. F.

”Konstnären Eugen A:son Renard här i staden, som under några år med större eller mindre framgång ägnat

sina krafter åt måleri---i dagarna utställt ett

originellt arbete---

Artisten betitlar sin lustiga tavla Skattekrävarna. Målningen framställer tvenne skatteindrivare på besök

i en ateljé---medellöse innehavare liksom söker

att beveka sina omutliga besökare genom att bjuda dem att deltaga i sin enkla kaffemåltid. Man kan verkligen icke hålla tillbaka en från hjärtat gående rörelse

—--galghumor på ett säreget sätt blandar sig

med vemod. De båda myndighetspersonerna---

hård oberördhet---vacklande tvehågsenhet inför

invitationen, vilken är högst illusoriskt återgiven. Den

unge konstnärens anlete talar om ödmjukhet---

en glimt av spjuveraktighet nästan endast anas. Färgbehandlingen är sober---skalan mera dämpad

än i de ganska talanglösa saker, med vilka artisten

tidigare---Inför denna enkla men effektfulla

duk frågar man sig verkligen, om icke genrekonsten

på nytt fått en uppgift att fylla---Motivvalet

torde kunna förklaras av den ekonomiska oron i tiden ---målningen alltså betraktas såsom tidstypisk.

— Tidstypisk bild, sade Cello när han hade läst recensionen. Ja, den är tidstrogen, det tar jag gift på I

— Ser du, skrek Karl Ludvig, att han var ett snille i alle fall! Skattekissarne, hö hö höl Ja, jag säjer då detta! All sin dar! Esses, esses! FYRTIOSJÄTTE KAPITLET.

Dorothy Buffertons tvekamp med sin fader.

I fabrikör Åviks kök rådde lätt skymning. Dagens arbete var där tillända, och den unga tjänstflickan Hedvig, som utgjorde hushållerskan Almas stöd i köksdepartementet, hade tagit plats på en stol i det vita, rymliga serveringsrummet vid ett av fönstren. Hon höll intill rutan en tidning, som nyss inköpts av en skrikande pojke ute på gatan. I det stora köket hördes endast ett sakta sus från vattenreservoaren och ett litet droppande från en krän, som tycktes spela en enkel melodi med tre varandra mycket närliggande toner, vilka liksom knäpptes fram. Alma och Hedvig brukade vid denna tid på dagen från verkligheten med dess sopor och potatisskal, skärbräden, slaktare och ölkarlar tillsammans träda in i den högre engelska societetens yppiga men tomma liv. De hade båda hunnit att göra sig hemmastadda i denna miljö och följde med känslor av hat den kallsinnige greve Cyrus' alla beräknande steg, liksom de med trogna hjärtan delade den högättade Dorothy Buffertons smärta vid hennes kamp med sin stränge fader. Dorothy Bufferton hade kanhända icke så många uppriktiga vänner i rikedomens ensamhet, men i fabrikör Åviks kök ägde hon åtminstone två hänsynslöst par-504

tiska och varma sådana. I det nu Hedvigs ögon irrande sökte den plats i bladet, där följetongen brukade vara att finna, sade hon till Alma, som stod och strök några små näsdukar vid ett bräde i närheten.

— Sista kapitlet slutade, som Alma väl vet, med det att lörd Bufferton kom in till Dorothy. Nu ska man väl få veta, om lorden vill tvinga henne att gifta sig med greve Cyrus.

— Det var en otrevlig karl, greve Cyrus, sade Alma. Flickan är ju vacker som en dag och så fin och ståtlig. Kunde de inte nöja sig med att låta henne vara ogift så länge. Kommer dag, kommer råd! Det är ju så fullt med fint umgänge där i huset, så att alltid finns det väl någon ståtlig herre, som hon kan få, bara de ge sig till tåls litet.

— A, Alma, sade Hedvig, visserligen respektfullt men mycket Ivrigt. Alma vet väl lika bra som jag, att lorden behöver pengar. Han har visst förlorat alldeles väldigt på spel.

— Tänker han sälja sitt barn då, utbrast Alma med en skarpt förebrående blick på Hedvig.

— Ja, Gud vete. Men det är väl det vi får se. Jag kan inte begripa, var de ha satt följetongen i dag. Tank, om de

inte har någon I

— Det är väl omöjligt, svarade Alma icke utan harm. Det vore då väl galet.

— Nej, nu hittade jag den ...

— Var då för väl, lättade sig Alma och fortsatte strykningen, som upphört, medan den andra letade i tidningen.

Hedvig hade nu äntligen fått sikte på följetongen,505

över vars första tättryckta textsida stod att läsa följande rubriker:

En kvinnas kamp.

Roman av Evelyne King.

(övers, för denna tidning. Eftertryck förbjudes.)

Hedvigs klara röst började en långsam, delvis något hackig läsning, och hon inledde föredraget med en kort suck:

— Kap. sexton.

Dorothy Buffertons tvekamp med sin fader.

Dorothy bleknade, och med ett stön nedsjönk hon i stolen. Den åldrige lörd Bufferton hade sannolikt icke beräknat verkan av sina hårda ord.

”Dorothy”, utropade den gamle. ”Tror du då, arma barn, att jag säger detta allenast för att plåga dig. Förstår du icke, min vilseförda älskling, att det dock är för din egen lyckliga framtid, jag arbetar, att det är för att denna lycka skall bliva till en verklighet, som jag söker tvinga dig till yxyxryx yxåyxåäääää” — nej, vad ska det här vara, avbröt Hedvig läsningen.

— Det är väl ett tryckfel, sade Alma. Jag tycker det har varit så många sådana, och Hedvig läser dem också allesammans, bevars!

— Ja, svarade Hedvig, jag tycker det är tryggast att läsa precis som det står. Kanske det där, som jag läste nyss, i alla fall var en svordom, som lörd Bufferton talade. Någon svordom ifrån utlandet.

— Fortsätt nu bara, och bry sig inte om det svåra stället, uppmanade Alma.

— ”tvinga dig till självbesinning”, fortsatte Hedvig.506

”Den präktige greve Cyrus, varför hatar du då honom?”

— ”Ä, min far, skona mig”, bad den unga flickan i det hon sakta uppreste sig och vacklande gick bort till toalettbordet, där hon översprutade sina bleka kinder med ett tunt flor av silverdroppar. En ljuv doft av heliotropparfym spred sig omedelbart i rummet. Det var som om den vackra kvinnouppenbarelsen strålat ut eller utandats denna doft. ”Jag är fri, och vill så förbliva, intill dess den rätte infinner sig för att utsäga sin kärlek för mig.”

”Den rätte är greve Cyrus, mitt barn, och denne skall även bliva din. Såväl din anrika moder som jag äro därom ense. Nedböj därför din stolta vilja för kloka föräldrars råd. Han är även en man, vilken kan skänka dig både rikedom och ära.”

Lörd Bufferton, vars hjärta medhunnit att kallna under årens många politiska stridigheter, och vilken för länge sedan avglömt sin egen ungdom, ville väl icke sin dotter något ont. Men han trodde fast däruppå att Dorothy vid greve Cyrus’ sida skulle kunna ernå äktenskaplig lycka, varjämte han själv, djupt bekymrad över att icke så lång tid ännu med den yttre ståt och värdighet —

— Bar hon upp herrns ylletröjor, frågade Alma plötsligt.

— Ja, det gjorde jag, svarade Hedvig, varefter hon åter fortsatte: den yttre ståt och värdighet, hans anor krävde, kunna uppehålla sin ställning, hoppades få medel härtill genom det föreslagna partiet. Lörd Buffer-tons ekonomi

tålde nämligen icke längre så betydliga påfrestelser och han hoppades därför, att greve Cyrus'507

nästan omätliga förmögenhet och hans makt i finansiella kretsar skulle kunna bidraga till, att han fick avsluta sina dagar sorgfritt utan några förnedrande indragningar i hans förnäma och representativa liv.

”Aldrig”, utropade Dorothy, som ett ögonblick hopfallit, men som nu återtog sin gandiosa hållning av världsdam. ”Att skänka honom min hand, det skulle vara att för mig vandra ett helt liv i vardagens hemska verklighet. Vet ni då icke, lörd och fader”, fortsatte hon, ”hur kall, hur posaisk denne man är till sitt skaplynne?”

”Dock”, röt den gamle, ”dock har du låtit honom kyssa dig lik väll”

Nu hopföll fröken Dorothy ännu en gång men härvid på en med ett orientaliskt draperi av utsökt dyrbarhet övertäckt kanapé. Hon reste sig dock strax och utbrast med av vrede darrande stämma:

”Har den uslingen inberättat detta för eder? Nåväl”, sade den unga damen. ”Han kysste mig, detta bekänner jag. Men det var som om han utövat ett mytiskt välde över mig vid detta tillfälle.”

Lörd Bufferton stampade med foten i golvet.

”Säg uti Må du så antaga själva dödens färgl Har du någon annan du älskar i hemlighet? Får jag blicka i din dagbok!”

Blek och vacklande, med tårar i sina ögon gick fröken Dorothy fram till den smakfullt inlagda sekreteraren, ur vars nedre fack hon framdrog en vacker liten bok, på vars pärmar syntes ett vapen i guld. Lörd Bufferton slukade boken med sina ögon, men kunde intet komprometterande hitta. Slutligen läste han följande vers:508

Mitt hjärta, ensamt såsom ingens hjärta, det bräddfullt är av ångest och av smärta. Fast ung och skön, fast född i överflöd, en älskling ej jag har. Kom, död, du sälla dödl

Lörd Bufferton lade stilla boken på klaffen. Därefter strök han med ett tankfullt uttryck i sitt förnäma anlete sakta över dotterns bleka panna. Varsamt öppnade han deuxbattanterna, och med en kort bock på huvudet gick han därifrån, mumlande:

”Hon måste ändock giva vikal”

Men knappast hade emellertid lörd Bufferton avlägsnat sig, förrän dottern sprang upp, liksom driven av en osynlig fjäder. Med tysta steg tillryggalade hon vägen genom sina tolv vackra rum, där skönhetsskatter från hela världen voro inmängda, och knackade sedan på en liten dold dörr, vilken ledde till hennes kammar-tjänarinnas, Elsie Duncans bostad. Denna utträdde ... forts.

— Här är det slut, sade Hedvig och lade tidningen ifrån sig. Det är bra förargligt, att det alltid skall ta slut, när det börjar bli som mest spännande.

Alma strök över sitt hår med aviga handen och fortsatte arbetet med strykjärnet på de små näs dukarna.

— Den där Bufferton är då omänsklig, sade hon. Jag hoppas flickan tar saken i egna ...

Det knackade helt sakta på dörren, som ledde upp till fröken Märtas rum i övre våningen.509

Var gång fabrikör Åvik såg på sin dotter, blev han glad över att den besvärliga äktenskapsfrågan snart skulle vara löst; att dottern vrenskades tolkade han som flickaktig nyckfullhet.

— Hon är ivrig av sig och kastig, men en karl som Planertz passar henne. Gud välsigne den lilla stumpan! Snart är hon utflugen ur boet. Man blir gammal till sist ändå.

Fru Åvik, född Tabell, som ofta samtalat med sin man i detta ämne och granskat problemet från olika sidor, slutade alltid med att säga:

— Ja, komma, ingenjör Planertz är en verserad man, komma, och jag tror, komma, att även om Märta icke vill låtsas om sitt tycke, komma, hon i grund och botten känner trygghet vid hans sida, punkt. En flicka måste naturligtvis pröva sig själv, komma, innan hon gör sitt val, komma, och framför allt måste hon behärska sig,

punkt. Fröken Sigrid på Brahestaholms slott fick minsann inte välja hon, komma, när hon förmäldes med friherre av Witterstedt, komma, friherre Axel av Bålstagrenen, utropstecken! Men hon betvang sig, komma, och vann därigenom lyckan, punkt. Aldrig såg man henne vid friherre Axels sida, komma, utan att hon log, komma, så hon var säkert lycklig, punkt. Lilla fröken Sigrid log alltid, punkt.

— Ah, ge attan i Brahestaholm, brukade ibland fabrikören infalla, ty han blev nervös var gång han märkte, att hans vilda grenar intrasslades i de konungsliga ekarna vid det stora godset. Det viktigaste är ju, att Märta får en karl vid sin sida, och Planertz är en karl, som går framåt. Han kanske kommer i stadsfullmäktige också, vad det lider.610

Fröken Åvik fann snart, att föräldrarnas åsikter i frågan icke voro så löst rotade, som hon helt optimistiskt förmodat; tvärtom föreföll det, som om ärendet från deras sida var slutbehandlat och avgjort till ingenjörens förmån. Märta upptäckte detta, sedan hon företagit några enklare trevare hos modern, vars fasthet i äktenskapsfrågan verkade alldeles förvånande. Flickan gjorde då i all ödmjukhet en liten kallblodig satir över ingenjören, men fru Åvik såg endast ett ögonblick upp från sitt handarbete och sade:

— Ingenjör Planertz är en verserad man, komma, lilla Märta, utropstecken I Ingenjör Planertz är en god och behärskad man, punkt.

Då tändes en fackla på fröken Märtas kinder och en blixt i hennes ögon. Hon svarade emellertid inte trotsigt eller näsvist utan neg, vände sig om och gick, allt i enlighet med Brahestaholmssystemet, sådant det beskrivits av fru Åvik, född Tabell. När fröken Åvik, som hade en del arbete att företaga i huset, för sig själv ältat sina svarta och blodröda bekymmer, allt medan hon räknade handdukar och servetter, gick hon upp på sitt rum för att införa några poster i hushållsboken, i vilken hon raspade en stund, varefter hon drog fram ett papper ur en i skrivbordslådan liggande portfölj, granskade det noga, doppade så pennan i bläckhornet och började tveksamt skriva. Då hördes en bultning på dörren, och som fröken Åvik kände igen ljudet av sin faders fingerknogar, lade hon läskpapperet över det skrivna, och medan en rodnad sprang fram i hennes ansikte, ropade hon med mjuk röst:

— Stig in, pappa lilla!

Märta Åvik reste sig upp, hälsade fadern och tog511

honom om halsen. Fabrikören klappade dottern på kinden, men såg något överraskad ut. Kanhända han kommit uppför trappan i en vrede, som han genast kände smälta ned inför flickans klara och ömma blick, som tycktes skåda ända till botten av faderns innersta.

— Hör du, Märta, började fabrikör Åvik och tog sig ett tag i håret, som skruvade sig kring hans knotiga långa fingrar. Hör du, låt oss sitta ner och språkas vid ett slag! Du och jag är ju så goda vänner, min tös! Jag har ingenting hemligt för dej, och du har väl ingenting hemligt för mej?

— Visst inte, svarade flickan och strök fadern över håret.

Denne tog sig nu om hakan, vred upp den ena grånade mustaschen, varefter han häftigt utbrast, dock utan all vrede:

— När, hör du, när ska vi ordna den här historien, du vet? Ni har nu gått så pass länge tillsammans, att du väl har reda på, vad du vill.

— Ja, det vet jag, svarade fröken Åvik.

— Nå, nå, se där! Och du vet väl också, att han vill?

— Det vill han nog, svarade Märta, fastän han säger inte så mycket just.

— Jag vet, att han vill, försäkrade fabrikör Åvik. Det har jag reda på. Vad menar du med att han ingenting säger?

— Förlåt mig, svarade Märta, jag menade inte så. Jag menade, att han säger så mycket om andra saker, Nog är det också oklokt att inkorporera Stora Gröning, för en inkorporering skall väl växa fram av sig själv, liksom av

ett inre tvång eller så, och inte bara lappas på med stora stycken runt omkring. Det är nästan lika-512

dant överallt, och likadant var det i Eskilstuna, eller kanske det var i Gävle, som det var likadant.

— Va attan säjer du, utropade fabrikör Åvik. Vad har du med det där att göra?

— Ja, vad har jag med det att göra? Men allt det där har jag fått höra på under våra romantiska promenader. Jag tänkte försöka komma in i stadsfullmäktige, fortsatte flickan, men jag skall klippa av håret först.

— Det där skall vara ett skämt, men jag förstår inte det fina i det. Jag tycker inte, du var så invecklad förr, just I Nu drar jag fram med det, jag har på hjärtat, så att allt ska bli klart. Tycker du illa om ingenjör Planertz?

— Jag tycker inte illa om honom, men jag kan inte tycka om honom.

— Det är väl detsamma, det! Å, du har inte en aning om, vad det där vill säga. Du tror, att allt skall vara så där poetiskt och rart, för att två människor skall kunna komma omsams. En hederlig karl...

— Det räcker inte, svarade Märta bestämt. Förlåt, att jag säger det!

— Räcker det inte! svarade fabrikören uppbragt, jo, du kan ge dej fasingen på, att det räcker. Jag har reda på, att du har kastat kärvänliga ögon på honom, och dina känslor ä besvarade. Så är det!

Märta teg. Under denna tystnad ökades faderns hetta, men han gladdes och rördes alltid över att se sin dotter så fin och vänlig, och han hade icke hjärta att slå till för hårt med Sina ord. Då återstod icke för fadern annat än att draga fram de rödvita bolstervarsbyxorna på nytt och erinra om ingenjör Planertz' bragd. Fabri-513

kören blev emellertid avbruten av sin dotter, då han drog historien om sjöturen.

— Du ska höra till slut. Avbryt mej inte! Jo! Jag kom till relingen och hade alldeles säkert halat mig upp. Men, ser du, jag plumsa ner på något sätt igen. Nu är jag dödens kattunge, tänkte jag, men si på huggarn — när man har en karlakarl med i båten — då kände jag hur Planertz högg tag —

— i de rödvita bolstervarsbyxorna, fortsatte flickan, som över tjugufem gånger hört historien berättas under vilda åtbörder och vädjande ögonkast.

Fabrikören drog efter andan och slog tvärt till.

— Jag är inte här för att skoja med dig i afton. Tänd lampan, det är skumt härinne.

Märta åtlydde genast tillsägelsen. Ute hade det börjat skymma. Hon drog ned rullgardinen, medan fadern promenerade fram och tillbaka på golvet. Nu föll lampljuset på skrivbordet oclv på det papper, flickan arbetat med, när fabrikör Åvik inträdde i hennes rum. Märta blev röd i ansiktet och kastade ett par blickar på bordet, som om hon velat flytta undan något där. Hon rörde sig emellertid icke ur fläcken utan mötte faderns ögon.

— Nu förstår jag, sade denne med ett leende, vari bisterhet och list förenades. Nu begriper jag!

— Tro ingenting, pappa, vädjade Märta. Tro ingenting, och förlåt mig om jag skämtade för mycket.

— Du har någon annan, som du drar med och skriver till, sade fabrikören. Säj sanningen, det är bättre än att huttia! Har du inte förtroende till din egen far, flicka? Vad är det där för ett papper, som du har skrivit på?

35. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.514

— Det är ingenting. Men jag är ändå generad för att visa, det, svarade Märta.

— Du kan mycket väl visa det, avgjorde fabrikören. Det är din skyldighet.

Märta Åvik gick nu motsträvigt till skrivbordet och drog bort det läskpapper, som alltför otillräckligt dolt hennes hemlighet. Framför fabrikör Åvik låg ett stort ark, till hälften fyllt med rader av ojämn längd. Fabrikören påtog sina glasögon, studerade länge aktstycket, vars innehåll till sist tydligt framträdde för hans nyfikna ögon. Där stod att läsa:

Lärkans sång.

Som du kan märka

är jag en lärka,

är jag en fågel, som roar mig.

Men ej är lönt någon söker verka

uppå mitt hjärta. Det ropar: tig!

När någon herr ...

när någon ovärdig nalkas mig

Jag är så fri och så ung ...

Jag vill förstärka min lust att verka för kärl...

så att jag hittar till sist en man. Hur skall han vara? Det vet väl bara mitt eget hjär ...

Med ögon klar ... Med kind som ...515

Men kan jag märka

att man vill verka

uppå mitt hjärta, all lust försvann I

Som du kan märka

är jag en lärka,

som sjunger fritt uti solen grann.

När fabrikören hade slutat läsningen, klappade han flickan på skuldran, och med ett nytt uttryck i ögat — det var den gamle gesällens öga, sådant det glänste i visornas och rumleriets dagar — frågade han:

— Har du någon ton till den?

— Nej, svarade Märta, fortfarande mycket generad. Och jag hade inte fått det färdigt heller.

— Jaså I Nå ... Ajö, min lilla tös, avslutade fabrikör Åvik samtalet, medan hans tankar svävade långt borta. Vi får talas mera vid sedan.

Medan Märta hörde, hur hennes fader stövlade ner i trappan, stod hon en stund alldeles orörlig men brast slutligen i gråt, fastän hon icke riktigt visste, varför den kom. När hon omsider torkat sina tårar, smög hon ned för att kalla på trotjänarinnan Alma. Hon knackade på dörren till serveringsrummet och bad Alma, som öppnade, att följa med upp. Inkomna i Märta Åviks rum, satte de sig mitt emot varandra, varefter flickan bröt ut:

— Jag är ledsen, Alma. Mycket, mycket ledsen. Jag har ingen i hela vida världen, som förstår mig. Jag vill inte göra mina föräldrar emot, men jag kan inte gifta mig med den, som de ha utsett åt mig. Det är omöjligt, omöjligt! Jag kan det inte I

Alma lyssnade en stund till flickans utbrott, där-516

efter drog hon med handen ett tag över det smala och magra ansiktet och såg på den bedrövade med ett par blåa och ihärdiga ögon.

— Tror fröken Märta att man kan se in i framtiden? sade hon.

— Nej, det tror jag verkligen inte. Tror Alma det då? frågade den ledsna flickan med ett forskande ögonkast på sin förtrogna.

— Det gör jag. Det finns de, som kan se in i framtiden. Men det är inte många, för de flesta bara lurar folk, men här i stån finns det i alla fall ett par stycken.

— Lägga stjärna, menar Alma. Ack, det kan Glada Kalle också — detta var smeknamnet på en av fröken Åviks väninnor — men det blir bara ljusa vägar och mörka herrar, och till sist blir det ändå ingenting utav alltsammans.

Alma teg. Därefter sade hon betänksamt:

— Om jag ändå vågade säga något. Fröken Märta, bli inte ledsen 1 Men jag hade reda på, att en vän till mig skulle gå bort, innan löven föll av träden.

— Vem hade sagt det, Alma?

— Det hade en kvinna, som kan se in i framtiden.

— Gick den där vännen bort då? Dog den där vännen?

— Ja, svarade Alma, och hennes ögon fylldes av tårar.

— Det var Edmund, sade flickan och grep häftigt Almas hand. Jag förstår det nog.

— Fröken Märta, jag vill inte alle narra min fröken till några tokerier. Men när fröken är så ledsen, så kunde jag inte låta bli att säga det jag sade. Då tänkte jag, att väl ingen annan råd fanns, än att fröken fick517

låta någon se i sin framtid. Blev det då den, som nu herrskapet vill, se, då är det ödet, sel Ingen kan göra något åt ödet. Men ...

— Var bor hon? frågade Märta Åvik med nyväckt intresse.

— Hon heter fröken Tornej och bor alldeles i närheten av Anderssons stora orangerier. Om fröken ginge dit, kunde det nog hända, att fröken bleve skrämd, men gumman är i alla fall snäll i grund och botten.

— Ack, om jag kunde våga mig på detl Säger hon hemska saker också?

— Kan väl hända att hon gör, svarade Alma. Det är kanske inte värt att fröken går dit. Låt bli det för resten 1 Kära fröken, slå det ur hågen 1

— Nej, nu vill jag, svarade Märta Åvik. Jag skall gå dit, om också fröken — vad hette hon? — fröken Tornej säger det värsta. Det är lika gott, att man tittar framtiden i ansiktet.

— Till slut står det i alla fall i Guds händer, svarade Alma. FYRTIOSJUNDE KAPITLET.

Fröken Hanna Tornejs hemliga mottagningar.

Det led mot påsk, och kvällens blåst kom molnen att flaxa som flygande käringar i kappor. De svarta rökhattarna på husen eller en och annan väderflöjel vände sig jämrande på taken, medan på avstånd hördes dova smällar, när portar eller ostängda uthusdörrar slogo igen för vindpustarna. En mässingsmåne sken eller flämtade, ty de trasiga skyarna foro hastigt förbi, än nappande i varandra, än åter släppande sina tag i trådslitna lumpor, genom vars hål och revor ljuset glimtade blekt och kallt.

över backarna intill trädgårdsområdet vid stadens södra gräns, där man i skymningen kunde se fruktträd stå med blanka knoppar, ristade av vindkasten, och orangerier, vars rutor blänkte som lyktgubbar, syntes två kvinnogestalter med fladdrande kläder streta fram. De höllo sig tätt tryckta intill varandra och yttrade icke ett ord. Ibland stannade de, och den ena av gestalterna, som syntes tämligen lång och smärt, skilde sig från den andra, som var helt liten, tydligen för att göra en efterforskning utefter den leriga vägen, vid vars sidor små hus, kringgärdade av täppor, lågo utströdda med väl tilltagna mellanrum. Sedan slöto de sig åter tillsammans och fortsatte vand-519

ringen; men så särdeles lång sträcka ytterligare hade de dock icke gått, förrän den längre av de båda plötsligt stannade och pekade på ett envåningshus, försett med en liten överbyggnad. Kring detta hus syntes några nakna fruktträd, och ett stort hönshusgaller glindrade vid sidan av gården.

— Här, sade hon viskande.

— Nej, jag stannar och väntar, yttrade den lilla oroligt.

— Ah, prat, gå du bara med! Hon äter väl inte upp folk levande heller.

— Nej, nej! Men jag, fortsatte den lilla, jag vågar inte. Usch, om hon säger något om en likkista eller om att en stackare skall dö. Eller att jag skall bli klen och komma på ett stort hus, där det är mycket folkrörelse. Jag känner till det där. jag! Minnie höll på att bli ihjälskrämd av en sådan där en gång.

— Sa den kvinnan, som Minnie gick till, något om en likkista då?

— Nej, inte till henne. Men hon sa något om ett stort hus med stor folkrörelse i, dit Minnie skulle komma, svarade miniatyrdamen viskande.

— Nå kom hon till det stora huset, Kalle lilla?

— Ja, visst! Hon fick ju ont för blindtarmen sedan. De tog bort den på lasarettet.

Den långa flickan började nu att tala med en mjuk och inställsam röst.

— Är jag rädd, då? Varför skulle inte jag vara lika rädd?

— A, du är nog rädd, Märta, men du visar det inte. Men jag visar att jag är rädd. Det skäms jag inte för.

— Barn lilla, skynda på! Man fryser ju ihjäl. Jag520

har gåsskinn på hela kroppen, det känner jag. Hör dul Vi ska be henne att hon tiger, om hon ser, att någon utav oss skulle dö.

— Det vore just söttl Tänk dig själv in i om gumman, rätt vad hon sitter där, blir alldeles tyst. Då dör jag på fläcken.

— Sjåpa dig inte! Marsch på, avgjorde den andra och drog den stretande lilla kamraten med sig mot det låga huset, i vars fönster ett milt lampljus sken bakom otillräckligt stora, mörka rullgardiner.

Nu hördes bultningar på en port.

Fröken Hanna Tornej, som ensam bebodde detta hus, var dotter till en indelt korpral. Redan som ung hade Hannas omgivning lagt märke till att barnet ägde ovanliga själsgåvor. Detta yttrade sig särskilt en gång under konfirmationstiden, då flickan en dag strax före nattvardsgången plötsligt stelnade, just som hon var i färd med att avsopa de randiga gångmattorna på det lilla hemmets golv. Hon ropade på sin mor, som stoppade korv i köket, pekade flämtande mot den öppna svarta spiseln och sade:

— Mamma! Pastor Törnlund blir blek. Han falieri

Som flickans konfirmationslärare, pastor Törnlund,

icke kunde förmodas närvara i det anspråkslösa lilla hemmet och allra minst i den svarta spiseln, skrattade till att börja med Hannas moder åt barnets rop. Hon kom in med en korvstoppningstratt av horn i handen, strök av sig på det blåa förklädet och frågade:

— Vad har du för skoj för dig?521

Men flickan svarade, att nu hade pastor Törnlund fallit, och sedan hon meddelat detta, blev hon ännu blekare i ansiktet, darrade i kroppen och satte sig på golvet såsom hon själv i en syn helt nyss sett pastor Törnlund göra. Hanna var redan vid denna tid en ovanligt storvuxen och tjock flicka; därför dundrade hela det lilla huset, när katastrofen ägde rum, tavlan, som föreställde Tron, Hoppet och Kärleken rörde sig på väggen, och kanariefågeln råkade i uppror i sin bur. Modern började fundera, nickade därefter förnumstigt, ty även hon hade någon gång i ungdomen häpen iakttagit hemlighetsfulla luftbilder, som rullats fram för hennes ögon, men dessa mystiska tavlor hade alldeles försvunnit, när hon gifte sig med korpral Tornej. När Hannas fader, den gamle korp ralen, fick höra, att flickan sett pastor Törnlund falla i den svarta spiseln, sade han allvarligt ifrån, att han på regementet och annorstädes i livet lärt sig att frukta Gud och ära konungen. Följaktligen, och utan tanke på att korpralen

onödigt inblandade överste krigsherren i denna familjeangelägenhet, menade han, att om någon varsnade präster i en spisel mitt på ljus^ dagen, då vore man ogudaktig. I ett sådant gyckelspel var det icke möjligt annat än att den onde hade ett finger med.

Modern teg under denna predikan med dess klang av trumpeter och kärnsvenska sextonhundratalspsalmer; dottern Hanna teg likaså men inväntade nya uppenbarelser.

En dag, då det var så hett i kyrkan, att menigheten höll på att flyta bort, medan organisten åkte kana på tangenterna med sina våta fingrar, gick Hanna till522

nattvarden. Omedelbart efter den högtidliga gudstjänstens slut, då församlingen började avlägsna sig och orgeln spelade utgångsmarschen, inträffade emellertid en skakande händelse. Pastor Törnlund segnade till golvet i folkets åsyn. Hanna skulle höja armen och peka, men hon förmådde det icke. Någon oro uppstod. Men inom kort hade pastor Törnlund återfått medvetandet, ty han hade endast svimmat på grund av den tryckande hettan.

Den unga sierskan hade fått rätt.

Även senare i livet visade hon prov på samma sällsamma förmåga; hon kom ut i världen, hon blev stor och därtill alldeles ovanligt stor, ty Hanna Tornej växte nästan ut till en koloss. I främmande hus hjälpte hon till vid bak och byk, var ganska sträv till lynnet efter en kärlekshistoria, om vilken man hört något glunkas, och gjorde sig känd genom sin spådomsanda. Fröken Tornej använde icke kaffe annat än på det vanliga sättet, icke heller granskade hon människor i livslinjerna på deras händer. Hon spådde helt enkelt i kort och lade stjärnor. När kortens prickar och färger — dessa kungar, vilka likna stråtrövare, som gjort vanmäktiga försök att vårda sitt yttre, dessa drottningar med sina ledsamma drag, som tyckas skvallra om ensligt familjeliv eller tomhet i anden, och dessa knektar, som likna söta kvinnor med rosor på kinden och falska mustascher — vimlade och blänkte under fröken Tornejs ögon, kunde hon genom dem se in i andra människors liv och framtid. Ju klarare hon förstod detta, desto vidsträcktare utövade hon sin spådomskonst och hade nu vid fyllda femtio år en stor, tyst och hemlig trafik. Tyst därför, att man skall vara523

tyst med det övernormala, hemlig därför, att det kostade litet böter att för betalning fresta människosjälar med vidskepelse och signerier. Dock begärde aldrig fröken Tornej någon betalning; man gav vad man ville, och för övrigt var hon en oberoende kvinna genom sin pepparkaksbakning, förstärkt med ett hönseri. Dessa båda öppna rörelser voro naturligtvis fullständigt skilda från varandra, även om en och annan nyter iakttagare vid besök hos fröken Tornej i hennes kök påstod sig ha sett höns sitta på bakträgskanten och gala, läggande sina russin i degen, medan fröken Tornej var sysselsatt med ältandet och knådandet vid det stora bakbrädet.

Förtjänsterna på spådomskonsten blevo till sist icke så obetydliga tack vare människornas nyfikenhet och genom deras givmildhet mot den buttra, men i grunden godhjärtade sierskan. Särskilt under de onda åren, när människorna först kände sig övergivna av sin ekonomiska lycka, sedan av sin Gud och därefter av sina medmänniskor, blevo de sfnygande figurerna i fröken Tornejs små rum allt flera. Om hon icke varit tystlåten som en sarkofag, skulle hon kunnat berätta åtskilliga ting om tämligen kända män och kvinnor, vilka i orons ögonblick sökte henne för att få veta hur det eller det skulle gå. Och just i samma stund som de båda unga flickorna i det ovissa månskenet utanför med bultande hjärta nådde det lilla husets port, satt en av sin jordiska lycka och av försynen övergiven man inne hos fröken Tornej och lyssnade till hennes mörka karlröst.

Denne man, som var Kanslisten, tedde sig något blek och nervös. Han hade tagit plats vid det runda524

bordet, som stod mitt på golvet i fröken Tornejs största rum. Fröken Tornej, en ofantligt storväxt och fet kvinna, med grått hår ooh ett ansikte, vari mest syntes underläppen, som despotiskt sköt fram, och ögonen, vilka bakom stora glas än uttryckte skärpa och häftighet, än en viss mänsklighet och klokhet, satt mitt emot den bleke och litet generade mannen. Denne hade nyss framställt en försiktig fråga, åtföljd av ett nytt kortregn över bordet; det blänkte nu av vitt och svart och rött på duken.

— Papper, sa du, bullrade fröken Tornej — ty hon sade du till alla sina klienter — papper sa dul Ja, jag ser, att du har förlorat pengar på papper. Ett, två, trel Bekymmer och oro I Jag ser att du har — hur ska jag säja — hur

du har fått skaffa pengar på andra papper för att betala de första papperna med. Stämmer det?

— Det stämmer, bekräftade Kanslisten med svag röst; och han gjorde det med så mycket större häpnad över sierskans skarpblick, som han just i dag dragit ett stort lån i sparbanken för att på ett ställe få samlade sina många mindre skulder, alla uppkomna genom störtfallet på Västerviks Sågblad och Solidarfett.

— fyra, fem, sex — fortsatte fröken Tornej och kastade i detsamma ett snabbt öga på den främmande. Hinder för giftermål I Sju. Tveksamhet. Du hade tänkt gifta dej, men det fick vara. Ljus dam fäller tårar.

Den främmande skruvade sig och rodnade lätt.

— Men strunt i tårarna, för ni blir — sju, åtta, nie...

— Vad blir vi? frågade den unge mannen ivrigt, och stack fram en lång tranhals ur sin något för låga krage.525

— Vänta... en gammal karlsperson över ett stort vatten — blir sjuk — tie — ser ut som om han skulle... ja, jag ser en likkista här.

Hon trumfade med ett par kort i bordet, som om hon hade slagit upp äkta vingt-un. Fröken Tornejs åhörare stelnade ett ögonblick och sade sedan med skymten av ett orons leende:

— Förlåt. Betyder det dödsfall?

— Ja, det gör det. Du får arv efter den gråa karlspersonen över det stora vattnet. Tre, fyra. Glada tankar. Du kan för dé pengarna hämta igen några papper. Nu ser jag giftermål med en ljus dam — se där kom hon igen! — tie. Elva. Inte vara svag som en fåralort.

Bultningen på fröken Tornejs dörr hade upprepats fyra gånger och blivit allt starkare och envisare, men sierskan hade först nu lagt märke till den. Hon reste sig från bordet, sköt upp glasögonen i pannan och gick mot dörren med dundrande steg, under det att den unge mannen tog på sig ytterrocken, efter att ha lagt betalningen på bordet.

*

Medan Kanslisten gick ut köksvägen öppnades dörren för de två nya klienterna av fröken Tornej, som utan att säga ett ord till de huttrande flickorna, stängde efter dem och vred om nyckeln. Det var alldeles tyst i huset, men ute risslade den kalla vinden i nyss knop-pade grenar, och Märtas väninna, fröken Carla Berg, plågades av en dubbel oro. Strax kände hon emellertid väninnans beskyddande och vänliga hand på sin skuldra; sibyllan gick före de båda flickorna in i det låga, men tämligen stora rummet.526

— Inte rädd, Kalle, manade Märta viskande. Hon ser snäll ut.

— Snäll?

— Seså, stig nu in, bjöd sierskans karlstämma. Vad pocker står ni därute och fryser i farstun för?

Märta Åvik mönstrade rummet, vars fotogenlampa med prismor i en ring över bordet belyste en del föremål, såsom den lilla lönnchiffonjén, på vilken syntes en bronserad gipsbild av en ryttare till häst; hästen stegrade sig och ryttaren drog svärdet, som dock var avbrutet och ersatt med en strumpsticka. På väggen fanns en hylla med fransar och tofsar, som uppbar en glaskupa, under vars lätta valv hon varsnade något, som liknade en kyrka i krita eller gips. En klocka tickade i rummet, och till vänster på andra sidan väggen stod en dörr öppen, genom vars springa ett bord med ett fotogénkök skymtade i belysningen av ett stearinljus. Sierskan gick nu ditut med stora och tunga steg. Medan flickorna höllo i varandra och med uppspärrade ögon tittade ditåt, började fröken Tornej av alla krafter att pumpa fotogenköket. Blåa och gula lågor sprutade ut, lekte och blandade sig som om de varit fjärilar i klara färger. När det brusade starkt, och ett kärl blivit satt över lågorna, kom sibyllan åter in i rummet. Hon mönstrade sina nya klienter med barska ögon, log så ett helt litet leende med ena mungipan och sade:

— Lillan är räddl

Märta Åvik kunde icke låta bli att skratta ett varsamt skratt, men Glada Kalle var allvarsam.

— Nå, fröknarna, sade sibyllan. Stig nu fram till bordet, så får vi se de unga damernas hemligheterl527

Fröken Tornej grep nu kortleken, utspred ringar och tecken på den mörka duken, tog en svart cigarrstump ur en liten porslinsholk, drog en hårnål ur håret, satte cigarrstumpen på nålen och tände. Märta stack en av sina behandskade fingrar i munnen och bet till för att inte skratta högt.

— Mycke rätt, sade fröken Tornej, såg i korten och kastade en snabb blick på sina besökare. Lillan är rädd, men Storan, hon är full i tusanl Bättre att skratta än att gråta. Vi tar väl Lillan först...

— Ånej, pep en röst, gör det du först, Märta.

— Lillan vågar inte, håhå, skrattade den väldiga sierskan. Tar vi den andra att börja med! Går i hjärter. Ett, två, tre. Tårar för en vän, som är död. Många tårar. Bättre nu. Fyra, fem. Karlsperson ligger efter henne och fikar. Tveksamhet. Mörk karlsperson ligger efter... Den vill du inte ha! Spaderkarl! Har visst med vatten att göra. Sex, sju. Du vill inte ha'n...

Det är P—z, tänkte Märta. Det är säkert P—z, hon menar. Han har bestämt något med vattenverket att göra.

— Förargelse ... Du vill slippa'n men han ger sig inte.

— Ger han säg inte? frågade Märta oroligt.

— Nu blev du allt rädd i harahjärtat ditt. Hoppar som en rävaråmpa, när jakten går. — En gång till. Sex. sju. Förargelse.

— O, är det inte hemskt ändå, viskade Glada Kalle. Vi går ...

— du står på dej i alla fall. Beslutsamhet. — Inte så rädd som det såg ut... åtta ... friarn får respass ... håhå! Skvaller... Han ynkar sig. Vad är det för en528

luspudel till karl... Nie. Du träffar en mörk karls-person ... också en svarting ... kommer till huset med en blank metallvara... när löven har slagit ut på träna... Tie. Han har med ett svart arbete att göra. Elva... Ljusa tankar. Si på! Den tyckte fina fröken om ... Du får fälla tårar, och dina föräldrar vill visst, att du skall häfta vid den andre spaderkarlen... det faller hårda ord ... tolv ... du fäller flera tårar.

— Bästa fröken Tornej, yttrade Märta med något darrande röst. Jag slutar väl att fälla tårar?

— Lugn i håsan din! Tretton... Kära tankar.. giftaremål och glada nyheter ... många brev på posten, glädjebrev... En gång till! En, två, tre... sjukdom —

— Blir jag sjuk? frågade fröken Åvik och såg ganska förskräckt ut.

— Se där, viskade Glada Kalle. Nu kommer det hemska ändå —

— Ja, sjukdom, fortsatte sierskan — glad nyhet — elva, tolv — ja, hon får en ljus nyhet — tretton — du får en pojke —

Som nu något pöste över i köket och ett surt kaffeos spred sig i rummet, reste sig sierskan upp och hastade ut med långa steg, vilka kommo golvet att lätt skaka och ryttaren på chiffonjén att darra med sin strump-sticka. Medan fröken Tornej nu sysslade i köket, sågo de båda väninnorna på varandra. Märta sade med dämpad röst:

— Det blev inte P—z, ändå! Men vad är det för en karl, som har ett svart arbete? Är han sötare kanhända?529

— Hör ni, ropade gumman, vill ni smaka på mitt kaffe?

Och i detsamma kom hon inskramlande med tre koppar på en bricka. På bordet bredvid brickan ställde hon ett kakfat, och på detta kakfat vilade en trave av fröken Tornejs mjuka, stora fyrkantiga pepparkakor, vilka av en del personer ansågos ovanligt goda, men av andra betraktades med lurande misstänksamhet för hönsens skull.

— Var så god, sade den barska kvinnan, och hon såg riktigt vänlig ut, när hon inbjöd de båda flickorna till den

enkla förfriskningen.

— Ta för er, små fröknar, fortsatte gumman, och bry er inte om vad de säjer om mina pepparkakor. Vet nog varifrån pratet kommer — surt sa räven om rönnbären — tag du också, så ska vi sedan lägga en stjärna till för dig. Du är ju inte rädd.

— Slår det verkligen in allting, som fröken säger? frågade Märta Åvik i ödmjuk ton.

Gumman blickade buttert upp och tände en ny, svart cigarrstump.

— Slå in, sade hon. Så frågar di, men hit kommer di ändå. Var här inte en karl för ett halvår sen, en målare, och jag sa till honom: "akta dej för glas, du får en olycka för glas", men den tampen gick in i god-templarlogen, där han hade vatt en gång förut, för han trodde väl att jag menade supning, och så kom han hit och skällde ner mej för en månad sen och sa, att ingen olycka hade skett, och ville anmäla mej för polisen, men jag tog den sillamjölken om halsen och vrok honom ut till hönsen. "Din skojerska", skrek han. Grannarna di stod å grina — men jag vänder baken till 36. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.530

det packet — och det sista jag sa, när målarkräket reste sej upp, det var: "akta dej för glas, för du ska i alla fall ha en olycka för glas, ditt åbäkel"

— Nå? frågade flickorna i korus.

— Det är bara en vecka sen han va här och ba mej vackert om förlåtelse. Då hade han armen i band, den palten, för han hade skuret sej på ett fönsterglas. Min kärring därhemma, sa han, är så ordentlig, det blev min olycka, sa han. Hon polerar fönster, så en annan inte ser glaset. Stack ut näven för att ta in termometern, sa han, å så visa han en ombunden näve, så stor som en mjölasäck. — Men nu, liten, ska vi väl till igen!

Märta Åvik vände på handen och såg på sitt armbandsur; klockan led redan mot halv elva på kvällen, och de båda kamraterna borde för länge sedan ha varit på väg hem. Märta kunde emellertid omöjligt lämna fröken Tornej, förrän hon fått sig ännu en smörjelse av sibyllan.

Jättekvinnan lade nu ut korten en sista gång. Ett ögonblick blev det tyst i rummet, men mitt i tystnaden hördes plötsligt ett litet ljud, som till en början lät främmande; det viskade och tasslade utanför huset...

Efter att ha tillönskat den gamla fröken god natt skyndade de båda flickorna lättade och glada ut i kvällens mörker. Dörren stängdes med ett dön efter dem.

Månen hade släckts, och himlavalvet var grått och tungt; ett fint vårregn föll med ett sakta rassel på hus och frukträd runt omkring.531

— Hi, fnittrade Glada Kalle. Du skall gifta dig med en sötare... Hi!

Småpratande försvunno de två gestalterna, som tätt tryckte sig tillsammans i dunklet; deras röster läto till slut endast som ett lågmält kvitter långt borta. Men i höjden gnisslade det, som när en dörr med rostiga gångjärn öppnas och stänges. Vildgässen kommo med våren och läto höra sitt sällsamma läte, som framkallar vemod i vaknandets timmar, tankar och drömmar om häxor och kvastar, blåa berg och gröna förhoppningar.
FYRTIOÅTTONDE KAPITLET.

Cello varsnar en gammal bekant under ett lagerträd och därefter en skymt av sin framtid.

Den fete och hetlevrade lille notischefen hade knappast hunnit att öppna ett av konkurrentbladen, förrän han gav ifrån sig ett högljutt åjande. Den tempera-mentsfulle mannen kreverade och utkastade en mängd av sina självtillverkade kraftuttryck:

— Vid Högsta tillåtna styrka! Hallå, Erlandsson, en skandal!

Cello skyndade hastigt till.

— Vad var det? frågade den unge mannen ivrigt.

— Vad var det? så frågade specerihandlaren i avgrundslågorna! Vad det var, ditt hymlande kålhuvud! Hur har du kunnat glömma gubben Syk?

— Jubilaren? frågade Cello. Han fyller inte hundra år förrän till hösten.

— Liemannen har låtit sin förbiblixtrande lie avskära den åldriges dallrande livstråd, och du, friske sappör från underlandet, där alla blåklintar växa, du har inte följt med dödsannonserna! O, vad den käre Fogel skall jubla!

— Det är Löf, som sköter familjenotisavdelningen, fastän jag gjorde intervjun med den gamle hedersmannen sista gången. Jag kommer mycket väl ihåg, att533

jag fick göra det extra. Löf hade influensa, förklarade Cello.

— Hallå, hulde Löf, ropade nu den uppbragte notischefen. Titta hit ett slag, men tag först på dig rustningen med slagsvärdet. För nu skall den puniska väderkvarnsvingen pressa hallonsylt av din snusnäsa!

Den syrlige Löf nalkades med lugna fjät

— Hur sa du? frågade han. Jag tyckte, att du uttalade en önskan.

— Ja, fortsatte notischefen. Du har, utsökte Ansga rius, hoppat förbi modellsnickaren Christoffer Syks dödsannons.

— Hans frånfälle timade inte till vår pressläggning, svarade Löf lugnt. Du får försöka förlåta mig detta. Men kan jag lägga ett plåster på ditt sår genom att tala om, att jag har skaffat en artikel om en donation till Spädbarnsanstalten, så skulle jag bli lycklig.

— Ingalunda, Löf, gav du mig skorpioner i stället för bröd, då du gav mig donationen i stället för Syk. Men Erlandsson, vi skaffar du mig icke en vattendroppe i torkans fasa? Skall det inte finnas en rättvis Appa-sionata i hemisfärerna, som låter något inträffa...

För att tillfredsställa den nyhetshungrande notischefen ville Cello göra allt. Han snokade i verken och ringde i telefonerna men utan resultat. Nu satt han efter pressläggningen och bläddrade i några tidningar, letande efter en notis eller annons, som kunde giva uppslag till en intervju eller annan artikel. Han kom att ögna på annonsspalterna i en huvudstadstidning och blev alltmera intresserad, ju mera han läste. Här kunde man avlyssna bruset från böljorna på den ekonomiska oceanen, där master stucko upp534

efter så många förlista fartyg, där vrakspillror efter vackra lustseglare, som startat med lysande flaggor i flaggstället, nu drevo mot stranden. Man kunde även urskilja rop från nödställda, och om icke alltid dessa rop direkt talade om nöd, var det lätt att förstå, vad saken gällde. Här hördes en frisk röst, som ropade ut, att stor vinst kunde förväntas av den, som anmälde sig som sökande till en angiven plats, bara vederbörande sökande kunde insätta ett betydande kapital. Det lät som om annonsören varit angelägen att hjälpa en medmänniska i underordnad ställning upp till en högre och mera lysande sådan; men lyhört folk hörde ångestmummel bakom annonsen, och klärvoajanta människor skulle ha kunnat se annonsören bita naglarna på alla tio fingrarna, från tummetott och ända till lilla vicke vire, medan han sökte avfatta annonsen på ett lockande sätt. Där höjdes även rop i äktenskapsannonserna, och när Cello tittade på dessa, kunde han icke låta bli att skratta. Här firade Venus och Merkurius sitt biläger och födde de sällsammaste barn tillsammans:

RÄTTÄNKANDE MAN, före detta direktör i välrenommerad affär, vilken på grund av de dåliga depressionstiderna icke kunnat hållas flytande, önskar grunda en ny firma enligt egna sunda affärsprinciper. För detta ändamål söker han en trogen bundsförvant, vilken med honom kan dela ljuvt och lett och tillsammans med honom bringa denna affär till framgång. Vid utseende fästes mindre avseende, men reflekterande dam bör äga ett kapital på 15,000 kronor. Svar till ”Ljus framtid”.

Cello tyckte sig se en bekymrad man, som tjusade med det ena ögat, medan det andra oroligt vilade på växelblanketterna.535

Ännu sällsammare tedde sig de rop efter kärlek och pengar, vilka mera tydligt betonade det erotiska, och som för

en elak läsare framkallade bilden av en karl, som hade läpparna under mustascherna spetsad till en kyss, medan han hårt höll handen på låsvredet för att utestänga fordringsägarna, vilka sparkade, bullrade och svuro i förstugan:

JAG VÄNDER MIG TILL EN KVINNA I SINA BÄSTA AR för att vid hennes sida finna kärlek och hemlycka i stilla ro och frid. Hon bör vara lång och fyllig, en typisk representant för det ewig weibliche. Annonsören är en man i fyrtioårsåldern, rut. affärsman, ståtl. o. frisk, fast besluten att gen. eget arbete skapa fast grundval för blivande hemmet. Till affären fordras kapital på 20,000 kr., varför ingen med mindre torde göra sig besvär. Sv. inom 8 dgr t. ”Manlighet”, denna tidn. exp.

Ibland uppmanade annonsörerna liksom för syns skull de reflekterande damerna att insända sina fotografier, fastän de säkerligen varit tacksammare, om de pr post fått mottaga ett utdrag ur sparbanksboken.

När Cello lyssnade till dessa nödrop ur spalterna, lyckönskade han sig själv till att ha sluppit tämligen lindrigt undan. Det var som att genom fönstret betrakta ett vilt och mörkt hav, medan ens egen båt ligger väl förtöjd vid stranden och man själv sitter i trygghet. De ekonomiska prövningarna hade haft det goda med sig, att de hos den unge mannen, som tycktes kunna taga lärdomar, framkallat en hastigare mognad. Han hade sökt att flyga men störtat ned till jorden, där han slagit sig hårt; nu hade han dock åter samlat sig och tyckte sig själv se allting klarare än förut.536

Hos huvudredaktören, före detta riksdagsmannen, tycktes hans aktier ha stigit säkrare och fastare, än de en gång gjorde på börsen. Denne var en vis och tämligen tystlåten herre, som väl kände politikens krokiga gränder, men han hade levat tillräckligt länge för att även känna människohjärtats irrgångar, sett tillräckligt mycket rackartyg och fåfänga för att vara filosof på äldre dagar. Ibland gav den vise sina medarbetare förstuckna råd; han talade gärna i ekonomiska ting och var så klarseende i sådant, att han aldrig blev trodd, när han spådde ofärd. När nu redaktören serverade små kåserier i ledigt flytande form, ofta utmynnande i anvisningar om att leva förståndigt, kunde de yngsta på redaktionen visserligen ha roligt åt detta, men Cello, som smakat och ännu kände svedan av skuldsättningens inferno, lystrade och anammade en del av de givna kornen.

Nu hoppades han bara på att något skulle inträffa. Han önskade se sin ställning förstärkt och ville bereda sig att i händelse notischefsskiftet bleve av, med rätta kunna göra anspråk på denna befattning. Sålunda placerad skulle han vinna en tryggare framtid och en möjlighet att... ja, vad att? Återigen dök gestalten av den oförgätliga upp, och Cello kände sig på hytt vemodig.

Fröken Åviks bild följde med honom, när han efter en stund gick ut i den kalla vårkvällen, och han återkallade ännu en gång i minnet scener från den sista aftonen på pensionatet Koludden, i vilka minnesbilder även den samvetslösa tjuven med de glittrande, osäkra blickarna skymtade fram.

Cello, som gått med till hälften sänkta ögonlock, hade just nu hunnit till ölstugan Tunnan, då han537

plötsligt tittade upp och fick se samma mörka och flackande blickar under en mjuk karlhatt. Han höll nästan på att stanna. Vid ett trottoarbord satt en person vid en sej del öl; hans ansikte bar ett svart, spetsigt helskägg, och han var klädd i mörk ytterrock samt hade en bredskyggig slokhatt på huvudet. Främlingen var hittills den ende, som vågat taga risken av att sitta ute i den råa luften och njuta av sin bägare öl under ett lagerträd.

— En gång till, sade Cello för sig själv, medan det brann till i honom. En gång till måste jag sel

Han gjorde helt om, och när han andra gången tittade på mannen, som hastigt forskande såg tillbaka på den förbipasserande, påskyndade han sina steg och rusade in i den lilla telefonkiosk, som fanns tillgänglig vid rockvaktmästarens stol i ölstugans tambur. Han beställde polisstationen och bad att få tala vid överkonstapel Björk. När denne svarat hallå, yttrade Cello med ivrig röst:

— Det är Erlandsson på Kuriren. Utanför ölstugan Tunnan sitter en karl just nu, och jag kan nästan svära på, att den mannen är tjuven, som begick den bekanta stölden vid pensionatet Koludden förra sommaren. Men, överkonstapeln, kom ihåg mig, när allt är klartl

— Kommer, svarade överkonstapeln. Genast!

När Cello åter kom ut på gatan hade den misstänkte mannen vid lagerträdet redan betalat och gått sin väg. överkonstapel Björk anlände nästan på ögonblicket tillsammans med två andra civilklädda herrar, båda med öppna ytterrockar, stora käppar och väldiga mustascher, och de kraftiga myndighetspersonerna538

funno herr Erlandsson ilande fram och åter på trottoaren.

I sällskap med överkonstapel Björk och herrarna i de öppna ytterrockarna jagade Cello en stund gata upp och gata ned. Men jakten gav intet resultat, varför journalisten återvände till redaktionen, där han fann den hetlevrade notischefen sitta vid sitt bord.

— Om en dag eller två, så tror jag, att du skall få en bra artikel, utlovade Cello optimistiskt.

— Medusa vare lovad, svarade denne. Jag märker, att du samlar meriter för att kunna intaga platsen efter en högt begåvad men ofta av de duniga publicisthypo-tenusorna missförstådd örn.

Cello såg litet generad ut.

— Vad nu? frågade han och tittade på den tjocke lille mannen, vars ansikte låg i komiska veck.

— Om någon kortare eller längre tid — vill patriarken Arhusianderl — så tillträder jag redaktörsposten för jordbrukstidningen Svalan. Detta oss emellan sagtl Och du, himlavände kalvkyckling i din poetiska syrtut, skall bliva min efterträdare. Jag vet det! FYRTIONIONDE KAPITLET.

En ung lanthandlare i ridstövlar upplever en stor händelse.

Electrical girls brudkrans av myrten blev hastigt vriden och fästad på hennes vitblonda hår. Allt gick tämligen tyst och lugnt enligt det unga parets egna önskningar, och Första fiolen lät sig snabbt och motståndslöst föras in i den äktenskapliga stillheten från sitt vilda stigmansliv.

Gamle herr Borg fick aldrig hälsa justitierådet Borg välkommen vid ett glas portvin i sitt gammaldags, trevna hem; han fick icke heller glädjen höra häradshövding Borg avtorka sina fötter på förstugutrappan, och lika litet hade hans gamla hjärta den fröjden att få mottaga violinvirtuosen Borg med den blixtrande kråsnålen i kravatten och de tusen kärleksbreven i kappsäcken. I stället hade den gamle fått hälsa den förlorade sonen välkommen tillsammans med en skön synderska, som ju tidigare helt allena slagit ned som en bomb i herr Borgs tillvaro; en ung dam med fägringens blommor på kinderna samkdärtill fullt hemmastadd i bokföring och alla vid ett kontors skötsel förekommande göromål. Många dagar av oro och förvirring hade sedan dess regnat, snöat och torkat, men den förlorade sonen befann sig fortfarande i sin faders540

tjäll, och vad icke den unge mannens rastlösa studier i juridik, vad icke hans violinlektioner i Stockholm eller hans egen faders enträgna böner förmått, allt detta hade Electrical girl åstadkommit. Thure Borg hade blivit en tämligen lugn och stadig äkta man.

Första fiolen skulle nu börja att sätta sig in i sin faders affär. Under den första tiden kunde det hända, att han suckade var gång en lätt sviskonvind nådde hans välformade näsa, där han satt lutad över böckerna inne på kontoret. Den unge mannen suckade, ty han hade i alla fall tänkt sig något annat än bondlandet, såsom han brukade säga, men pressades av sin tilltagande klokhet efter varje serie suckar till det erkännandet, att faderns affär i alla fall var bra att hålla sig till — en källa, ur vilken många luidårer rullade nu och många riksdaleros i framtiden skulle rulla. Därefter började han att på nytt dra djupt efter andan och lade ut flugpapper i fönstren för att förgifta så många flugor som möjligt, och ibland hängde han ovanför sitt huvud långa klisterremsor, där de bevingade, svarta smittospridarna efter hand satte sig fast och surrade sina långsamma dödssånger, medan den unge mannen vid pulpeten sörjde över att liksom en yr fluga plötsligt ha blivit stäckt i sin vackra flykt och fastklistrad vid faderns affär på landsbygden.

— Jej vill ud, jej vill ud, sade han till Electrical girl, då han promenerade med henne på byvägarna. O, mitt pyre, låt oss fara ut i den vida världen!

Vid ett sådant, utbrott av Första fiolen kunde den unga frun först visa ett svärmiskt ansikte, men ögonblicket därpå upptäckte Thure bland dess rosor och541

mjuka linjer en skymt av den fasta och envisa Bratscha, numera kallad farbror Svante eller farbror Andersson.

— Nej, Thure lilla, det ska vi allt akta oss för. Här är allting bra och säkert för oss alla. Vad skulle vi väl ute i den stormiga, förfärliga och hemska världen att göra, sade unga fru Borg.

— Jag tycker, att bondlandet är rysligt, svarade Thure.

— Ånej, det är fridfullt, och affären är riktigt storartad. Det kunde vem som helst förstå ifrån början.

— Åhå, jaja, suckade då åter Första fiolen, så märkvärdigt detta livet är. Bäst man lever det för fulla muggar och allting är så ljuvligt och roligt, så sitter man på en sviskonlåda.

— Älskar du mig inte? frågade Electrical girl.

— Du vet väl, att jag älskar dig, men jag vantrivs så förfärligt. Jag tror minsann, att jag blir olycklig.

Emellertid gick tiden så sakta fram, och den äkta mannen fick så småningom bukt med ungkarlen i Första fiolen, som emellertid på något sätt måste söka få utlopp för sin längtan efter det levande livet, såsom han kallade det.

En dag stannade en blank, brun ridhäst utanför det stora gråa tvåvåningshuset. Gamle herr Borg tittade ut genom den grönbuckliga rutan, men han måste ta på sig glasögonen för att kunna se ordentligt.

Första fiolen, iklädd ljusgråa ridbyxor med pärlemorknappar nedanför låren, stor engelsk mössa, som sjönk ända ner på hans öron, ridstövlar i böljande veck vid anklarna och ett spö med silverknapp i handen, hoppade med lätta och eleganta rörelser av den skinande hästen.542

Vad han är ståtlig, tänkte Electrical girl från ett fönster i övre våningen.

— Det skadar ju inte, muttrade gubben i kontorsrutan nedanför, men det nyttar inte heller. Det är den gamla galenskapen, som sitter i.

— Affären går till Soda och Gomorra, klagade för sig själv första biträdet i affären, när han varsnade denna oväntade skönhetsuppenbarelse utanför huset.

Men Thure bara vädrade sin gamla människa en liten smula, och blev snart under sina ridturer bekant med en yngre godsherre i trakten, som han då och då gästade. Härigenom fick Första fiolen så småningom litet användning för sin överskjutande, i universitetsstaden inhämtade bildning, ty den unge godsherrn hade även legat vid universitetet och kommit därifrån ungefär på samma sätt som Thure, lätt i plånboken, men tyngre av punsch och ljuva minnen. På detta sätt fann sig till sist Thure tämligen väl till rätta; med ridkonstens hjälp markerade han en högre samhällsställning, med juridikens hjälp en högre bildning och med fiolens hjälp en högre skönhetslängtan än de flesta på sin ort... Electrical girl, som ägde en betydande anpassningsförmåga, steg i jämbredd med sin man men ville aldrig riktigt förgäta affärsintresset, fastän hon var upptagen i sitt hem med dess skötsel. Hon fastgjorde sitt bo vid den gamles trygga takås, fast besluten att icke släppa detta säkra fäste.

*

Första fiolen, som i dag var blek, utsträckte sina långa ben med de gråa ridbyxorna och lade stövlarna på papperskorgen. Han blåste ut ett ljusblått cigarrett-543

moln för att mota de starkt kryddade vindarna, som drogo från affären. Några nymornade majflugor sjöngo sina matta sånger över hans huvud, och han var mycket nervös, ty han väntade på en skakande tilldragelse, mot vilken ängslan för alla papirer förr i världen var ett intet.

— Jag är glad, att det är som det är, sade fader Borg, med näsan nerstucken i en handfull kaffebönor, vars kvalitet han på detta sätt skulle lukta sig till. Ja, Thure, det är bra som det är. Jag är gammal och behöver ha dig i min närhet, och nu hoppas jag, att affären skall stanna hos mitt eget kött och blod — vad säger du om det här kaffet? Lukta!

Första fiolens näsa, som tycktes vara skapad att njuta doften av vällustiga rosor i en skum budoar, borrades tveksamt ner i det framräckta provet. Suckande avgav han sitt omdöme.

— Salvador, sade den återvunne sonen, som snart skulle bli barnafader. Tror att det är god Salvador.

— Du tar dig, berömde gubben Borg. Jag tycker mig just se, om jag hade låtit dig lukta på de där bönorna, medan du låg i Uppsala.

När fadern nämnde Uppsala i samma andedrag som de utmärkta kaffebönorna, kände sig Första fiolen åter en smula nedtryckt.

Ack, tänkte han, om jag åtminstone finge ta min lilla flicka med mig och bosätta mig i en stad. Men det är ju så sant! Ja.

En skranglig skjuts stannade i detsamma utanför, och Första fiolen störtade upp. Han tog ett par älgskutt över en omkullslagen ärtsäck, en låda med torkade äpplen och en pyramid med stora sillburkar.544

Solen blixtrade i hans stövlar och tindrade i pärlemorknapparna, när han skyndade ut för att ur skjutsen hjälpa ner en maklig, fet, svartklädd fru med mycket

bestämda drag och en liten vältalig väska i handen.

*

På aftonen satte sig Första fiolen, ännu skakad av sinnesrörelse, att skriva ner ett brev till sin vän Cello, ty han måste nödvändigtvis på något sätt explodera denna stund. Skrivelsen, som blev en smula rafsig och virrig, hade följande lydelse:

Gamle vän!

I afton är jag nödsakad att skriva till dig på grund av en viktig händelse, som inträffat i mitt hem. Det har nämligen inträffat en händelse i mitt lilla hem. Jag har nämligen blivit fader.

För dig, som är ungkarl, förstår jag nog hur svårt det skall vara att fatta allvaret i detta ord. Ni äro ju i allmänhet av ett lättare gods än vi gifta män och ha svårt för att gripa allvaret i äktenskapet. Nåja, man har ju själv icke varit en bland de allra bästa, det medgives villigt. Men det är i alla fall mycket allvarligt. Livet är någonting annat än leken. I dag på middagen, då jag som bäst hade ett sjuhelsikes arbete med affärer — affärerna går bra, och jag trivs rätt väl, fastän man ju ibland längtar till stån förstås — så inträffade den stora händelse, som min hustru och jag så länge väntat på. Min hustru Maj nedkom nämligen klockan 2.16 — jag såg just på klockan, när budskapet anlände — med ett välskapat flickebarn. Klockan var nyss slagen två, när lyckan kom på besök till mitt hem. Den gamla545

förtjusande kvinna, som hjälper till vid denna ömtåliga affär, försäkrar, att hon aldrig sett ett så duktigt barn förut. Det vägdes på den lilla butiksvågen och befanns innehava vikten av icke mindre än fyra kg. Vad säger du om det, gamle gosse? Men jag tycker mig se dig skratta föraktligt, för sådant där förstår ni er nog inte på, varken du eller Karl Ludvig, gamla ungkarls-schajasart Modern befinner sig väl efter omständigheterna, och hon skall själv giva den lilla mat, då min hustru Maj nämligen dels är mycket stark och sund, och då jag sedan gammalt haft den åsikten, att mödrarna, om några möjligheter finnas, själva böra giva sina barn föda. Barnet är blåögt och har min hustrus ögon. Jag tror att flickan kommer att bli lik Maj. Det skriker mycket, och det har moderns drag upp i dagen.

Jag frågade den verkligt charmerande frun, som hela eftermiddagen var i huset, om skrik betyder hälsa, och hon besvarade denna fråga jakande. Det förhåller sig nämligen så, att ju starkare barnet ger livstecken ifrån sig, ju friskare är det också. Du, gamle prisse, skulle naturligtvis ha trott, att det skrek för att det gjorde ont, men den åsikten är alldeles åt helsike, det vill jag tala om för dig. På kvällen kom farbror Svante — Bratscha, som du ironiskt kallade honom för. Ja, du tålde ju inte farbror Andersson, men vi ha även i det stycket tagit fel i livet. Farbror Svante är nämligen en charmör av första ordningen. Han säger visserligen inte så mycket, men han är så

intresserad och tycker mycket om att spela bondtolva tillsammans med pappa. Det spelet blev emellertid ingenting av på min högtidskväll. Barnet är ljust och har 37. — S l ö b er t, Kvartetten, som sprängdes.546

moderns ögon, såvitt man nu kan döma. Naturligtvis förändras den lillas ansikte dag efter dag, och jag lovar att underrätta dig, hur hon växer till i fortsättningen. Jag är böjd för att tro, att det så småningom kommer att bliva en mycket söt och intagande flicka.

Då man blir litet erfarnare, så tänker man på ett annat sätt än förr, kanske inte ni, gamla ungarlsfilar, men i varje fall de äkta männen. Det är ett litet liv, som blivit fött till världen, ser du. Man tänker på vad det kan bli utav det, när det blir stort. Världen är ju så full av allt möjligt djävulsskap, och jag skall säga dig, att jag litar inte riktigt på den ungdom, som kommer upp efter oss. Andan har blivit råare, och hänsynen för de unga kvinnorna, som äro så lätta att locka till dumheter, vilka ofta kunna utveckla sig till tragedier, är nog inte så stor som den borde vara. Sådant där tänker man på. Vet du vad min dotter skall heta? Vi har tänkt att kalla henne för Maj Elisabet. Det är ett ovanligt vackert namn, tyckte både pappa och farbror Svante, den gamla förtjusande frun, som hjälpte oss, och vår trogna Allida, hushållerskan. Barnet har blåa ögon efter min hustru.

Du skulle se, hur rörd vår första man blev, när han hörde, att min dotter blivit född. Det är en man med hjärtat på rätta stället, en så fin och innerligt älskvärd karl. Nog är det bra märkvärdigt, att man inte tänker på, vilka rara och fina människor, som dagligen rör sig omkring en. När jag tänker på dina sarkasmer i detta ögonblick, blir jag nästan arg. Men, gamle gosse, man har ju själv inte varit en bland de bästa, förstås.

Låt den gamle grisen Karl Ludvig läsa detta brev. Hur är det? Tänker du inte på att gifta dig? Det547

tycker jag absolut, att du skall göra, ty en ungkarl har faktiskt icke något berättigande. Det låter kanske hårt, men jag talar utav verklig vänkänsla i den där saken. Käre Cello I Jag vill inte vidröra så ömtåliga ämnen, men jag skulle glädja mig mycket, om du träffade en lika bra kvinna som min hustru, min egen Maj. Nu vet jag väl, att det inte finns något mera sådant exemplar — om ett dylikt vårdslöst uttryck kan tilllåtas om min maka — men jag önskar dig något i den stilen. Hade du träffat Maj, så tror jag nog, att du låtit henne gå före vem som helst. Jag vill inte göra dig ledsen. Alla människor ha för resten inte samma åsikter. Min lilla dotter väger fyra kilo, och hennes ögon äro alldeles ljusa. Vill du visa den gamla hederliga grisen Karl Ludvig det här brevetl I hast

Din tillgivne gamle vän Thure B.

Med ett sken av lyckligt vanvett i det bleka ansiktet sammanvek den upprörde barnafadern brevet och lade det i ett kuvert, vilket i onödan åsattes tredubbla porton, varjämte han försåg det med ordet Express, som han sedan strök ut. Därefter stoppade han in det i kassaskåpet och låste den tunga dörren omsorgsfullt, varefter han slog sig för pannan, öppnade skåpet och tog ut brevet. Härefter rusade han ut i stallet, satte sig barbacka på den ädla hästen och red ned till den alldeles i närheten liggande stationen, där han släppte hästen och störtade in på expeditionen. Sedan stinsen erhållit ett kortfattat sammandrag av brevets innehåll, vände den unge fadern i dörren och kastade sig över första järnvägsspåret, varifrån han äntligen på andra548

spåret i det där stående tågets brevlåda stoppade ned skrivelsen. Hästen hade den unge mannen släppt vid ett litet rönnbärsträd intill stationen, men när han kom tillbaka till trädet, hade djuret försvunnit, varför Första fiolen irrade omkring på en klibbig ängsmark en god stund, letande efter det försvunna hästkreaturet. Han stack in sitt bleka ansikte i banvaktens kur och frågade:

— Har min häst synts till?

— Nej, svarade den buttre banvakten.

— Jaså, sade Första fiolen. Nåja, jag hittar honom väl. Jag kan tala om för herr Sultan, att jag har fått en flicka i dag.

När den förvirrade barnafadern äntligen kom hem, stod den trogna vännen och skrapade med hovarna vid stalldörren, medan ett par fyrkanter av ljus bredde sig över gården från de fönster, bakom vilka Electrical girl slumrade med sin dotter vid bröstet. FEMTIONDE KAPITLET.

Märta A viks och Dorothy Buffertons sista ord.

Ganska arma stodo ännu träd och buskar. Mellan knoppars darrande rader syntes grenarna som svarta, dåligt bundna karbaser, och luften var alltjämt så kall, att man nästan kunde befara ångerkänslor hos våren; det föreföll ibland, som om den beslutat att vända om, sluta sina knoppar och låta dem krypa tillbaka in i de svarta grenarna.

Märta Åvik kunde därför icke känna någon glädje &t våren, men hon hoppades, att den snart skulle slå ut, icke bara för alléns, parkernas och skogens skull, utan för hennes egen framtids skull. Vissa uttalanden av föräldrarna under de gångna veckorna tydde på samma istadighet från deras sida i äktenskapsfrågan. Visserligen hade fru Åvik tagit sin dotter om halsen och bett henne vara uppriktig och anförtro sig åt modern; visserligen hade Märta gjort detta, och under små utbrott av otålighet förklarat för fru Åvik, att hon icke älskade någon i världen mer än sina föräldrar, sin broder Frans och Lilla Mussy. Men fru Åvik, född Tabell, svarade flickan, att Märta säkert ännu icke visste, att ingenjör Planertz var den rätte, fastän hon ändå visat sig tillmötesgående mot honom, ja, nästan öm, och säkert hade hon ingivit ingenjören ett hopp, som denne önskade snart se fullbordat.550

— Inte leka med hjärtan, komma, lilla barn, semikolon; de äro dyrbara föremål såsom grevinnan Augusta brukade säga, punkt. Men jag önskar bara din lycka, min lilla dotter, hade fru Åvik fortsatt, därvid glömmande att tala med skiljetecken. Hon hade lagt dotterns mörka huvud mot sitt bröst, och de sutto länge så i en skymningsstund. Märta förvånades över att alla dessa betraktelser, all denna ömhet och alla dessa öppenhjärtiga samspråk voro förgäves, ty på nästan oföränderligt samma sätt avslutades alltid de förtroliga stunderna. Fru Åvik, född Tabell, manade dottern att pröva sig själv och att göra sig beredd att mottaga en präktig man, den hon i grund och botten säkert höll av.

Men ännu hade Märta i minnet, vad den märkvärdiga fröken Tornej förutsagt, och för varje dag blev hon alltmera fången i den föreställningen, att en riddare skulle uppenbara sig i slutet på maj eller senast i juni månads början för att rädda henne från alla ledsamheter.

— Goddag, fröken Märta, hälsade ingenjör Planertz, vars tunga figur under flickans promenad i allén plötsligt spärrade vägen för henne. Är fröken Märta ute och gårl

Fröken Åvik besvarade hälsningen med den största vänlighet, men alla hennes känselspröt sattes i rörelse, och hon kände på sig, att detta samtal, som började så enkelt och vardagligt, skulle sluta med ett avgörande. Hon anade, att ingenjör Planertz icke mött henne av en händelse. Flickan såg upp i hans stora ansikte med dess starka käkar och de envisa, kalla ögonen. Inom fröken Åvik kokade så sakta en vrede551

upp. Hon lät den icke slå ut för att kanhända snart bli kvävd, utan i stället samlade hon dess lågor och läto dem värma henne till motståndskraft och mod. Hennes skenbara villighet liknade en fånges, som iakttar ett stilla, tåligt uppförande i avvaktan på det lämpliga ögonblicket att göra sig fri.

Fröken Åvik vandrade nu med ingenjör Planertz vid sin sida sakta genom allén, vilken ledde genom staden ut till Källberget. Ingenjör Planertz hade tydligen beslutat sig för att vara underhållande, och Märta Åvik svarade med glada ”nej, tänk”, ”å bevars”, ”så egendomligt”, ”så lustigt”.

— Har fröken Märta galoscher på sig? frågade den omtänksamme herr Planertz. Så länge man ännu befinner sig i den del av allén, som går i en sträckning ungefärligen mellan Kyrkan och Kanslihuset, kan man visserligen vara utan dem, men i fortsättningen är gångbanans grusning bristfällig. Till nästa år torde dock dessa förhållanden bli förbättrade.

— Jag har mina grova kängor, svarade Märta Åvik. Ja, det har jag.

Och hon sträckte fram ena foten, liksom hade hon väntat, att ingenjören på gammaldags kavaljersmaner skulle ha svarat:

— Och det där kallar fröken Märta för grova kängor! Är de grova, så är det då en liten grovhet, ja, den allra minsta grovhet jag har sett.

Men ingenjör Planertz, som icke låg åt det chevalereska hållet, svarade endast:

— Även jag bär grova kängor, trots att våren har kommit till bys.552

— Inte är det här någon vår att tala om, tyckte fröken Åvik.

— Nej, svarade ingenjören, man måste ju tillstå, att den i år är något sen. Termometern stod i natt på fryspunkten, mera frost är nog att vänta. Men inom inte alltför lång tid kan nog räknas med ett omslag i väderleken. Under de senaste åren ha vårarna varit mera oberäkneliga än tidigare, detta möjligen beroende på förändringar i Golfströmmen, efter vad det gissas. Väderleksrapporten —

Dunk. Dunk. Dunk. Dunk.

Fröken Åvik lyssnade till vad ingenjören hade att säga men ännu mer till dessa tunga och långsamma steg. Det var med sådana ljud i öronen, som hon skulle vandra genom livet vid ingenjör Planertz sida.

Lilla fröken Sigrid var en åsna, tänkte fröken Åvik, om hon verkligen vantrivdes lika mycket med friherre av Witterstedt av Bålstagrenen, som jag gör med ingenjör Planertz. Å, att han ingenting kan säga, som kommer min bomb att explodera!

Men ingenjör Planertz ansåg sig icke behöva säga så mycket, emedan han var alldeles säker om att segra. Om man går metodiskt tillväga, lyckas allt, det var ingenjörens valspråk. När det gällde arbeten, brukade hans förslag i allmänhet vinna bifall; på platsen för sin verksamhet hade han förmåga att driva sin vilja igenom. Han brukade ju sätta ut stakar, där arbetet skulle gå fram, och se, arbetet fortskred efter dessa stakar. Han visade blåkopior, efter vilka företag skulle igångsättas, och se, det blev allt i enlighet med blåkopiorna. I ordenssällskapet Ädelstjärnan hade han efter förut gjord planritning tillkämpat sig en av de553

högre stolarna, visserligen nödgad att tillsvidare finna sig tillrätta med den enklare posten såsom stjärnbroder M. G. Men ingenjören betraktade detta som ett provisorium; hans uppgjorda plan pekade mot högre platser och tribuner. Allt gick efter hans egen lugna metod.

Det var detta tålamod, denna jordkrypande, sega envishet och denna lugna hänsynslöshet, som Märta Åvik kände i luften; ibland hade den förskräckt henne, ty en sådan styrka och kallblodighet kan utöva en viss hypnotisk makt över känsliga sinnen.

— Vi kan gå upp på Källberget ett tag, tycker jag, sade ingenjör Planertz, när det omaka paret nått ut till spången, under vilken den lilla bäcken sprang, fnös, skämtade och bullrade.

— Se, vattenfallet, utbrast fröken Åvik utan att tänka på, vad hon egentligen sade.

— Aja, åja, yttrade ingenjör Planertz, i det han sakta prövade spångens tiljor med ett par gungande rörelser. Den här torde hålla ännu några år. Är fröken Märta intresserad för bäcken?

— Bevarsl Intresserad? Ja, det är ju roligt att se den.

Ingenjör Planertz log och svarade:

— Ett vattenfall kan man icke rätteligen kalla den. Denna källa består av nederbördsvatten, då däremot till ett vattenfall fordras ett permanent vattendrag, som nedstörtar utför en avsats, för att nämna några exempel, Tännforsen i Indalsälvens källllod Åreälv eller det bekanta Harsprånget i Lule älv. Med denna lilla bäck, vilken endast på vårarna så pass kraftigt utökar sin vattenmängd, kunde man minsann icke driva några industrier, skämtade ingenjör Planertz.554

Fröken Märta har nog reda på vilken alltmera stegrad betydelse vattenfallen under senare åren erhållit såsom inhemska energikällor.

— Ja visst, svarade fröken Åvik, och nu hade de kommit förbi bäcken och voro halvvägs upp till berget.

Där stod en grön bänk.

— Jag tror jag sätter mig ett tag, om herr Planertz tillåter, sade fröken Åvik.

— Det är ingen liten väg hitupp, svarade ingenjör Planertz. Vi torde nu ha stigit 40 meter, sedan vi lämnade Pumpverket...

Nu satt Märta Åvik och stirrade ut över svarta trädkronor och mulna marker, fjolårslöv och våta bergsknallar. Ingenjör Planertz såg ett ögonblick på henne och sade därefter:

— Är fröken Märta mycket trött?

— Ånej, för all del.

— Jaså. Ja. Vet fröken Märta, vad jag nu tänkte tala om?

Fröken Åvik såg mycket förvånad ut, men samlade inom sig all kraft för att kunna bestå i det avgörande slag, som hon nu väntade. Hon blickade upp på den store ingenjören; denne tog plats vid hennes sida, noga sammanvikande rockskörten under sig, innan han satte sig ned. Något svar fick han emellertid icke av flickan, varför han fortsatte:

— Fröken Märta har länge förstått mina avsikter, och jag har märkt, att fröken Märta vill visa mig förståelse. Jag har länge sökt mig en följeslagerska genom livet och har efter sorgfällig prövning icke kunnat finna någon, som jag anser vara så intagande och därtill i övrigt så passande som fröken Märta. Jag har an-555

ledning förmoda, att ni upptar denna min fråga på det rätta sättet. Det är nog med er som med mig; ni har gått och väntat på det avgörande ordet.

— Brukar man inte vara kär i den, man skall gifta sig med? frågade fröken Åvik.

— Givetvis, svarade ingenjör Planertz. Utom allt tvivel! Jag är ingen vän av starka ord, men jag anser mig ändå tryggt kunna säga, att jag håller av fröken Märta. Sedan jag nu förklarat detta, kan jag i samband härmed icke underlåta omtala för fröken Märta, att jag i dagarna avslutat ritningarna på en villabyggnad intill staden. Tolv rum med alla bekvämligheter jämte extra stort brygghus, kombinerat med vedkällare. Jag säger det, som sagt, endast i förbigående, och nu har jag uttalat mitt avgörande ord. Vill nu fröken Märta säga sitt.

— Brukar man inte vara kär i den, man skall gifta sig med? frågade ånyo fröken Åvik, som liksom kände sig bortsläpas av den envise ingenjören.

— Jag sade ju. yttrade ingenjör Planertz med det största lugn, i det han upptog en sextonbladig pennkniv med öronpetare och specialkorkskruv för att med ett av knivbladen snoppa en cigarr — jag sade ju, att jag håller av fröken Märta.

— Men jag då, utbrast fröken Åvik och såg stadigt upp. Men jag då?

Hon var alldeles röd i ansiktet.

— Skulle mina känslor till äventyrs vara obesvarade? frågade ingenjören leende.

— Jag högaktar ingenjör Planertz, fortsatte flickan. Det är allt vad jag kan säga. Jag högaktar er, och därmed är det sannerligen slut. Ingenjören kan gärna höra556

på mig nu, medan jag talar så — så ärligt jag kan. När vi gick uppför berget, varför tror ingenjören att jag följde med denna gången, om inte det var för att få säga ut. Det är alldeles sant det, att jag har väntat på” ett avgörande, och nu så har det kommit. Om inte ingenjören — fröken Åvik blev nästan rädd för sina egna ord, som började flöda ur henne liksom vågor ur en varm källa — om inte ingenjören vill höra på vad jag säger, då blir jag mycket ledsen. Jag har för mina föräldrars skull försökt att hysa varma känslor för er, men jag har inte kunnat, för sådant kan man inte tvinga någon till. Nej, det är omöjligt detl Tror ni mig inte, säg?

Ingenjör Planertz hade hört på, till utseendet lik en man, som med största intresse i stadsfullmäktiges sessionssal avlyssnar ett jungfrutal av en nyvald kvinnlig ledamot. När fröken Åvik hade slutat sitt anförande, vilket så småningom erhöll en något upphetsad klang, svarade ingenjören:

— Om det är sant, att fröken Märta har sökt att tycka om mig, har ni inte visat, att ni försökt att tycka om mig?

— Nej, det har jag inte, svarade fröken Åvik kall-blodigt.

— Jo, det har fröken Märta nog gjort, svarade herr Planertz tvärsäkert, och jag är böjd för att tro, det endast någon olycklig tillfällighet vållat, att den känsla, som fröken Märta endast påstår sig ha försökt hysa för mig, nu försvunnit. Visserligen har jag icke av fröken Märta erhållit några muntliga eller i övrigt bindande löften, men jag anser ...

Fröken Åvik kände åter denna okuvliga envishet, ur557

vilken hennes vrede endast kunde slå små gnistor men icke krossa, och som tycktes vara i växande, ju större motståndet blev. I sin uppjagade fantasi tyckte sig flickan se ritningen till villabyggnaden, dit hon en gång skulle släpas med bakbundna händer. Det var en ritning liknande den, fadern en gång visat henne, då fabrikören skulle bygga ett hus; en ritning med långa linjer, småstreck och prickar. Centrum i hennes fantasiteckning utgjordes av villan med de tolv rummen och de betryggande avloppsförhållandena samt en balkong, mot vars räck Märta Åviks egen gestalt syntes stå, nödtorftigt uppdragen i profil, med handen utefter klänningen och med en prickad alternativ arm, som sträcktes ut i luften. Under den paus, som uppstod, tänkte Märta på vad hon härnäst skulle säga. Men när hon funderat ut detta, sade hon i stället något, som hon alls icke tänkt att säga.

— Nu går vi ned. Detta blir alldeles för långt och alldeles för kallt. Det skymmer ju snart. Jag har ingenting mera att säga, ingenjör Planertz.

Nedstigningen för berget började under en ny tystnad, som föreföll fröken Åvik mycket mera än hotande. Denna tystnad skulle hon gärna ha hört brytas av en åskskräll; i denna skymning skulle en blixt mellan träden ha verkat förlösande på henne. Ingenjör Planertz teg alltjämt, medan de passerade vattenfallet, som var en bäck, för tillfället ansvälld av nederbördsvatten, och han teg allt fortfarande, när de kommo till alléns första träd, vars knoppar icke ville slå ut på grund av förändringarna i Golfströmmen. Icke ett ord blev sagt å någon sida, förrän paret kommit ned på gatan intill Café Merkurius. Ingenjör Planertz stån-558

nåde då och såg sig ett ögonblick omkring. Gatan var så gott som folktom.

— Är detta fröken Märtas sista ord? frågade han.

— Ja, det är det, svarade fröken Åvik, som undrade, vad som härnäst skulle inträffa.

Hon stärkte sig emellertid med fröken Tornejs förutsägelse, att allt skulle sluta i enlighet med hennes egen önskan, men hon skulle ha jublat i sitt hjärta, om i detta ögonblick den mörke karlspersonen med det svarta arbetet och den blanka metallvaran skyndat fram till hennes sida.

— Godafton då, fröken Åvik, sade ingenjör Planertz med lugn stämma. Jag beklagar, att jag inte har befunnits värdig.

Det var allt, den besvikne älskaren sade, och det var alldeles för litet. Det var så litet, att fröken Åvik på nytt blev oroad. För sitt eget samvetes skull hade flickan önskat att få säga ett par vänliga ord till avsked. Hon hade önskat höra en suck och se ett blekt och besviket ansikte. Hon skulle då ha upprepat de fraser, hennes medsystrar så ofta pläga uttala, när de avvisa en friare, sedan de först uppmuntrat honom.

— Låt oss ändå vara såsom goda vänner. Jag tycker

så synd om er, men jag kan inte tycka mera än så.

«

Hembiträdet Hedvig kom ned med tebrickan i familjen Åviks kök och sade till hushållerskan Alma:

— Skall det bli någon läsning utav i kväll?

— Det beror på det. Har hon skurat knivarna? Vad är det för ena märkvärdiga lappar hon skurar med?559

— Det är de där gamla rödvita bolstervarsbyxorna, som fru Åvik har klippt sönder för att använda här i köket. Herrn brukade ha dem på sjön annars, svarade Hedvig. Har Alma köpt någon tidning?

— Ja, tidningen ligger därborta, men vi går allt in i mitt rum om det skall läsas, så sitter man litet bekvämare. Jag tycker, att följetongen börjar bli så långdragen. De späder på och späder på. Snart vet man inte riktigt, var man är.

— Jo visst, erinrade Hedvig, med iver. Jo visst I Nu skulle Dorothy Bufferton säga rent ut till greve Cyrus, som hade en hypontisk makt över henne.

— Hypnotisk, rättade Alma, och öppnade dörren till korridoren. Kom då, Hedvig, så få vi höra. Jag är inte heller riktigt belåten med Dorothy Bufferton, för den lilla rackarungen hade i alla fall blinkat åt Cyrus, fastän hon inte ville tillstå det för sin far. Hon hade nog lekt litet med honom.

— Ja, varför hade hon lekt, utbrast Hedvig och blev röd i ansiktet av hetsig partiskhet. Hon gjorde det ju den gången hon trodde, att hon kunde offra sig för sina föräldrars skull. Lorden är ju rädd för att inte kunna uppehålla sitt hus, men jag förstår mig inte på, hur de ha det ställt...

— Hon säger att hon inte begriper, Hedvig, men det säger jag också. Nej, jag kan inte begripa, var de göra av med pengarna. Inte är det i romanerna som i vanliga hushåll. De talar om ett slott, som vi talar om en salt sill, och när de kommer och gnäller över sin fattigdom, så talar de om att de har trehundra underlydande. Hedvig, börja nu då!560

Hedvig började omedelbart att stilla rabbla: Kap. tjugutvå.

Dorothy Buffertons sista ord.

— i det han närmade sig med ett mörker över pannan, som om detta mörker varit en åkssky —...

— Åkssky, avbröt Alma. Vad säger hon, flicka?

— Ja, minsann står det inte så, svarade Hedvig. Men kanhända att det skall vara åsksky. Ja, naturligtvis skall det vara det...

... som om detta mörker varit en åsksky.

När Dorothy nu uti den dubbla belysningen från slottsfönstren och aftonhimlen upplyfte sin panna, kunde en osynlig betraktare hava utbrustit: en äkta Buffertonl De förnämt uppvinklade ögonen under ögonbrynens bågar jämte den äkta grekiska näsan samt en mun, vilken kunnat locka änglar att utföra förbrytelser endast för lyckan att hava förvärvat en kyss av densamma, allt detta betraktade greve Cyrus med vällutiga blickar. Han ämnade nu att injaga skrämsel hos fröken Dorothy. Till följe av detta hans beslut utförde den listige ädlingen en röle, väl passande för en natur, så uppfylld av skurkaktighet som hans.

”Allt väl, icke sant”, sade han med sammanpressade käkar. ”Ni, sköna Dorothy, tror Eder måhända kunna spela topp med mig. Men däri har ni misstagit Eder, det vill jag icke undandölja för Eder. De blickar, ni givit åt mig vid flerfaldiga av mig icke avglömda tillfällen, hava varit vägledande för mig, och kommer jag nu för att kräva ut Eder hand.”

Dorothy Bufferton, över vars panna icke en skugga561

glidit, visslade plötsligt lekfullt i en ur barmen upptagen silverpipa, inlagd med små diamanter, varvid ur trädgårdspaviljongen framsprang en turkisk hund, som lekfullt vältrade sig framför sin sköna härskarinnas fötter.

Greve Cyrus, utom sig av vrede över denna manöver från Dorothys sida, av vilken icke en detalj undgått hans blickar, nalkades henne hotande —

— Toddyvattnet, toddyvattnet, för attan, hördes i detsamma fabrikör Åviks röst i korridoren.

— Ska genast komma, svarade Alma. Har hon inte burit in toddyvattnet till herrn, som jag sa till om?

— Jag glömde, svarade Hedvig med dyster stämma. Ursäkta, men jag glömde.

Läsningen blev nu på en stund avbruten, och när den åter begynte, var stämningen i rummet något splittrad och orolig. De båda romanläserskorna fingo emellertid i fortsättningen veta att Dorothy avslog greve Cyrus' anbud. Hedvig rabblade:

— Men i detsamma kände Dorothy Bufferton en vanmäktig känsla gripa sig, liksom om hon kommit under greve Cyrus' hypnotiska inflytande. Hennes kinder överforos av en blekhet, dem icke hennes starka vilja förmådde bortföra. Hon fasade över att förnimma, hur hennes tunga liksom tvingades att uttala orden:

"Jag älskar er" ...

I samma ögonblick började den lilla turkiska hunden att högljutt giva skall, som om den velat tillkalla hjälp åt sin i nöd stadda härskarinna. Dorothy kom på denna grund genast åter till besinning och såg greve Cyrus fast i ögonen.

38. — SI ö b e r g. Kvartetten som sprängdes.562

"Mitt sista ord, greve Cyrus", yttrade hon i det hon förnämt slog ut med ena handen.

Greve Cyrus avtog hatten, med vilken han strävt hälsade, varefter han försvann i jätteparkens irrande krokgångar.

"Tack, min älskade Topsyl Din egen Dorothy tackar dig", sade den unga damen med skälvande röst, i det hon upplyfte det dyrbara djuret och tryckte det mot sitt klappande hjärta.

I detsamma utträdde en hovmästare, åtföljd av en betjänt på trappan och bu ... forts.

— Ja, de där gubbarna kan väl inte göra henne något illa, sade Hedvig och såg frågande på hushållerskan.

— De ska väl bara buga sig, efter vad jag kan förstå, och säga till om att kvällsmaten är färdig, svarade Alma.
FEMTIOFÖRSTA KAPITLET.

En störd idyll vid Ludvig XVI:s hov.

Mittemot Kafferosteriet på Norra Planteringsgatan låg en gård, vid vars åt gatan vettande staket två väldiga rönnar stodo. Gårdsplanen, som var ganska vid, utbredde sig omkring ett större, grårappat hus, i vars bottenvåning skräddarmästare Edvin Vasanders verkstad var inrymd.

I övre våningen bodde två gamla fina och bräckliga fröknar, Eugenie och Helene Banckenberg, vilka med den största ömhet vårdade en omkring sextioårig broder, som led av stilla sinnessjukdom. Den ena av de båda fröknarna, Eugenie, sysselsatte sig mestadels med att måla små lampskärmar av siden eller att utföra miniatyrbroderier, under det att den andra systern delade sina krafter mellan hushållsbestyr, i dessa understödd av en yngre tjänarinna, och ett gammalt gult taffelpiano. De levde sannolikt alla på avkastningen av ett legat eller någon livränta, ty de lampskärmar eller fina broderiarbeten, som avyttrades till societetsdamer i staden, kunde näppeligen tillföra huset några större summor.

Brodern, som var en liten smal man med ett stort, grånat huvud, en mun, som nästan alltid stod halvöppen, varigenom två rader långa, aristokratiska, men564

litet oregelbundet vuxna tänder blottades, hade varit jurist och ansetts predestinerad för den diplomatiska banan. I sina bästa år hade emellertid Josias Bancken-berg angripits av sinnessjukdom, och denna olycka gjorde för alltid slut på familjens förhoppningar att få se honom på en ärepost i samhället. Josias Bancken-berg var emellertid i sina egna ögon icke någon olycklig man, ty han, som under sina ynglinga- och mannaår med den eldigaste iver slukat memoarlitteratur från de franska Ludvigarnas tid och särskilt intresserat sig för revolutionens historia, levde nu sitt fria drömmarliv bland den tidens förnämsta adel vid Ludvig XY'I:s fötter i närheten av Marie Antoinettes tjusande personlighet. Själv sirlig, alltid mycket prydligt klädd, vandrade sålunda Josias Banckenberg omkring i den nätta våningen, då och då milt samspråkande med sina systrar, vilka alldeles rättade sig efter honom och anlade en samtalston, väl passande till broderns föreställningsvärld. I allmänhet visade brodern sin vänlighet mot systrarna medelst små eleganta klappningar på kind eller axel; vanligen talade han icke högt utan gick omkring för sig själv, mumlande en artighet, stundom graciöst och lätt bugande mot någon hertig

eller överhovmästarinna, som pudrad och nådigt leende syntes framför honom. När vädret var vackert, begav han sig ned på den stora gårdsplanen, räckte ibland ett litet rönnblad åt Marié Antoinette, som, utledsen på hovlivets heta solsken, sökt svalka under de stora rönnarna intill skräddarmästare Vasanders verkstad, smålog åt den unga prinsessan eller sällskapade och utbytte förtroligheter med sin unge, intagande landsman greve Fersen. Vid jämn och god väderlek be-565

härskades Banckenberg alltså av behagliga känslor; han förde då ett slags förnämt dagdrivarliv vid Versailles eller under Trianons stora ulliga träd, där han gick cirklad och strålande omkring. Men på våren, då oroliga rubbningar lätt uppstå i känsliga sinnen, eller mot svårt åskväder, när luften är laddad med elektricitet och en dov stillhet härskar i naturen, försvann hans frid och glädje; Josias Banckenberg greps då av panikkänslor och oro för den kungliga familjens säkerhet, han fantiserade om flykten till Varennes och syntes ivrig, ja, ibland nästan förtvivlad över att icke kunna förebygga olyckor, dem han kände vara i antågande.

Vid sådana tillfällen voro de båda systrarna mycket måna om att stödja och omhulda sin stackars broder. När han då upphetsad kom upp från gården, kunde de stilla och vänligt fråga honom:

— Hur är det i dag med hans majestät?

— Ä, förklädnad, brukade brodern säga, medan hän oroligt rörde sina långa, vackra, men vissnade händer och blickade omkring sig med sina stora, ljusblåa ögon, som voro uttryckslösa liksom en skylös himmel. Ä, förklädnad, förklädnad, mycket bättre förklädnad är det enda, som hjälperi

— Du skall se, lille Josias, att allt går bra. Snart få vi vackert väder, lugnade då någon av systrarna, och ibland satte sig fröken Helene att spela på det gamla gula taffelpianot, som klang av någon äldre elegant dans eller en visa från den gamla, goda tiden. Brodern brukade härvid bli litet lugnare.

Skräddarmästare Vasanders familj, hans arbetare och lärlingar voro alla förtrogna med det säregna för-566

hållande, som rådde i familjen Banckenberg, och alla mötte olyckan med tillbörlig vördnad. Något litet missförstånd kunde dock understundom inträffa, såsom till exempel när en nyantagen lärling en gång gick över gården för att hämta vatten i ett stop, och Josias Banckenberg närmade sig, ivrigt viskande:

— Till Consiergeriet, min herre? Icke så?

Den unge mannen såg generad ut och svarade:

— Nej, jag ska bara hämta vatten.

Skräddarmästare Vasander var en ytterst fåmäld

person, som led något förtryck på grund av hustruns anfall av elakt lynne. En utmärkt yrkesman, kunde Vasander arbeta månad ut och månad in med krita och måttband, nålar i munnen eller pressjärn i handen, alltid tystlåten, medan gesällerna småsjöngo eller visslade strax intill. Men han hade ju sina mörka stunder, vilka ibland kommo av någon till synes obetydlig anledning. Herr Vasander svarade sällan på sin hustrus stickigheter, han samlade i stället på hög. När hans själ då nästan var fylld av malörten och endast några droppar behövdes, för att den bittra vätskan skulle rinna över kärlets bräddar, kunde hustrun en dag servera Vasander för litet ärtsoppa i tallriken. Detta behövde den gången icke ske av ondska utan av ren tanklöshet, men Vasander gjorde emellertid en sådan händelse till en avgörande händelse, reste sig under tystnad från bordet, tog på sig rocken och gick ut i staden, där han sedan kunde uppehålla sig med superi i dagar eller veckor och söka det opålitligaste sällskap vid glaset. Då rådde förtvivlan i hemmet och spänning på verkstaden, där arbetet fortgick, dock med undantag för måttagning och provning.567

Vasanders många kunder blevo mottagna av den vilda och tårögda hustrun, som för dem utgöt hela sin smärta och upplyste dem om skräddarmästarens plötsliga arbetsinställelse. Med ett långdraget, klagande rop meddelade fru Vasander:

— Vasander gårl

Detta uttryck, som ju liknar det man plägar använda om åskan eller koleran, var fru Vasanders stående karakteristik över mannens kringirrande och festliga liv i staden. När skräddarmästaren var tillräckligt ut-rucklad, kom han emellertid åter hem, lika tyst som han gått, intog sin plats på bordet eller med pressjärnet i handen på golvet. Han hade då i allmänhet alldeles ofantligt mycket ofärdigt arbete att taga itu med, men kunde också arbeta för två personer, när det gällde.

I dag hade herr Vasander återkommit till verkstaden efter att ha gått i nära en veckas tid. På hustruns klagande och förebrående ord, som bittert ljödo, allt under det tårarna tillrade utefter den hysteriska kvinnans kinder, svarade endast Vasander, vars grönaktiga mustascher slokade, och vars hy var blek:

— Har vatt upptagen. Har hatt bekymmer.

Strax efter herr Vasanders ankomst hade två vredgade äldre personer infunnit sig på verkstaden, och de anklagade häftigt skräddarmästaren för hans svek mot dem. Dessa två herrar åtföljdes av var sin son, på vilka konfirmationskostymer skulle provas. Till Vasanders egenheter som skräddare hörde det förhållandet, att han lade alldeles för mycket vadd på sina kunders axlar. Varifrån han fått idén till denna sällsamma benägenhet är obekant, men säkert var, att ingen kostym568

utgick från herr Vasanders verkstad utan den kraftigaste vaddering på axelpartierna, vilket hade till följd, att samtliga kunder sågo särdeles atletiska och ståtliga ut, när de voro iklädda sina nya kläder. På så sätt blevo Vasanders klienter utan att egentligen själva lägga märke till saken inregistrerade i en över hela staden utbredd atletklubb, och hade någon av dem kommit att tänka allvarligare på vadden, skulle de utan svårighet ha känt igen sina bredaxlade klubbkamrater på gatan.

Framför herr Vasander stodo i detta ögonblick alltså två stora atleter och två mindre. Vasander provade samtliga kostymer på en gång, smög omkring som en lokatt på sina filttofflor, kittlade kunderna i sidorna med yrkesvana händer, stack dem med nålar i bröstet och kritade, liksom till en besvärjelse för att skydda sig från allt ovettet, som flödade från de två stora kraftkarlarnas läppar, små vita kors här och var på deras sidor och skuldror. Så småningom blev det också alldeles lugnt och stilla på verkstaden.

Men medan detta pågick i skräddarmästare Vasanders arbetslokal, kom en främmande man in på gården. Denne förrådde en viss osäkerhet i uppträdandet; han var icke egentligen illa klädd, men det fattades något i hans klädsel, svårt att säga vad, och hans skarpa bruna ögon mönstrade gården och dess ingångar med snabba blickar, medan ena handen strök över ett litet svart helskägg i ett tämligen blekt ansikte. Mannen gick nu över den tomma gården och stannade utanför skräddarmästare Vasanders verkstad, på vars dörr han helt sakta knackade. När ingen öppnade och intet ljud hördes, knackade han ännu en gång, något569

hårdare. Härefter lyssnade främlingen med örat mot dörren, och då han fortfarande icke kunde märka steg eller röster, öppnade han sakta dörren men fann Va-sanders rygg rakt framför sig, varför han endast uttalade ett ”förlåt” och stängde igen. Härefter begav sig mannen med tysta steg uppför trappan och stannade utanför en dörr, på vilken sutto tvenne visitkort ovanför en brevlåda, bärande namnen Helene Bancken-berg och Eugenie Banckenberg. Denna dörr stod på glänt, varför mannen varsamt steg på. I den lilla tamburen företog han sig att åter knacka en diskret knackning, varefter han gick till nästa dörr, som också stod halvöppen.

Framför främlingen utbredde sig nu en miniatyrsalong med vackra gamla möbler, en byrå med en pendyl, en mörkblå potpurrikruka och ett par små dosor, i vars kanter det blänkte av silver eller guld. Mannen såg sig snabbt omkring, varefter han hastigt smög sig fram och grep de båda dosorna, som han stoppade i fickan. Han tog sedan några långa steg mot ett fönsterbord, där en del små föremål voro placerade, men stelnade plötsligt. Han hörde en tunn kvinnoröst ropa, och detta rop ljöd bakom en dörr, som nästan doldes av ett draperi av urblekt siden. Kvinnostämman, som tillhörde fröken Eugenie Banckenberg, ställde en egendomlig fråga till tjuven, ty mannen var en listig våningstjuv: den betyktade Far i Skåpet. Med det mjukaste och vänligaste tonfall uttalades följande ord:

— Hur ha vi det i dag med hennes majestät drottningen?

Far i Skåpet, som ju icke var obevandrad i konsten570

att svara snabbt på frågor av det mest märkvärdiga slag, blev likväl denna gång intagen av oro. Om det var högmodsdjävulen, som tvang den annars försiktige tjuven att stanna, eller begäret att tillgripa flera föremål må lämnas osagt; Far i Skåpet stod emellertid stilla, medan frågan, nu i något förändrad form, men med samma milda tonfall spöklikt ljöd i hans öron:

— Har hennes majestät haft en lugn dag? Hur mår den lille dauphin?

— Jo, tackar bra, svarade Far i Skåpet slutligen med dov stämma.

— Du är förkyld, Josias lille, klagade den tunna rösten. Du är alldeles rostig i halsen. Drar det inte för mycket i parken?

— Nej bevars, svarade Far i Skåpet och gick fram mot fönsterbordet, häpen över vad han hörde. Under hela sin praktik hade han icke varit utsatt för ett så märkvärdigt förhör som detta; det var nästan som i en dröm. Men just i samma ögonblick, som tjuven skulle taga det sista avgörande steget mot fönsterbordet, reste sig den lilla damen inne i rummet, gripen av en oro, som hon icke själv riktigt kunde förklara. Dessa lätta steg urskildes genast av den skarpt lyssnande besökaren, som hastigt drog sig tillbaka, ändå icke tillräckligt snabbt för att icke fröken Eugenie skulle få syn på främlingen, innan han försvann.

— En tjuv, skrek den gamla damen. Helenel Mia!

Men hennes syster var tydligen utgången till torget

i sällskap med husjungfrun, och brodern, som hon trott vara inne i salongen, hade lämnat dörrarna olåsta, då han gått ut för att promenera på gården.571

— En tjuv, skrek åter fröken Eugenie, som halvsprang mot tamburdörren. En tjuvl

*

Josias Banckenberg var denna dag något orolig till sinnes, fastän vädret höll sig tämligen jämnt och gott. Vinden drev emellertid fram en mängd små virriga skyar och kom flaggsnöret i angränsande trädgård att häftigt smälla på stången, medan den ängsligt böljade i ett par lakan, uthängda till torkning vid vattenledningen på gården, vilket allt bidrog till att väcka störningar i hans själ. En sädesärla med vippande stjärt höll sig också tätt framför Josias på gården, och fastän han schasade åt den, kom ändå ärlan tillbaka och oroade honom med sina hopp och tripp.

Nyss hade ett så milt solsken strålat över de ljusa planerna vid Trianon, och han hade i hovfolkets sorlande krets gått mysande omkring. Tavlan med sina rika färger hade starkt tjusat hans hjärta. Storögd, med ett leende, som sällsamt bedårade, hade nyss den unga drottningen passerat honom, och lutad mot ett takförsett, långt skjul, där två svarta brandhinkar, bärande numren tre och fyra, förvarades tillsammans med en räddningsstege, hade Josias sedan belåtet sett hela den kära konungafamiljen vandra omkring under sus och fras från siden och lätta ljud av små vita eller röda skor. Alla dessa vackra kvinnogestalter med de pudrade perukerna, de smäckra midjorna och halsarna syntes vid sidan av ståtliga herrar med de skönaste ooh ädlaste profiler. Josias Banckenberg erfor en stor känsla av tjusning, när tvättkvinnan vid vattenled-572

ningen skruvade på vattnet av alla krafter, så att det forsade i baljan, ty han fick härigenom en strålande vision av ett glittrande fontänregn mot en bakgrund av träd, klippta i fyrkanter och med ljusblå dimstråk omkring. Det var liksom ett gnol i luften av vackert tal och glada skratt; det fanns en nådens värme i det glimmande solskenet i parken. Men obunden av rum och tid, vilket är drömmarens företräde, var Josias strax i sina tankar intill ruddammarna vid Lilla Trianon.

— Ah, de små rudorna! Ah, dem matar ers majestät med sina egna sköna händer I

Just som han mumlade dessa ord, greps han av en djup vemodskänsla, som liknade en kärlekssmärtas; han blickade upp och hörde i detsamma snöret rappa flaggstången, såg den oroliga ärlan, de svarta brandhinkarna och

den långa räddningsstegen. Han kände häftig olust, ur vilken växte fram en brinnande orosiver, som förvandlade allt, kom allt skönt att falna inför hans syn. I de vackra anletena stirrade förskrämda blickar, och nyss så röda kinder blevo bleka. Hans majestät hastade förbi; Josias varsnade en skymt av den bakåtlutande pannan, den böjda näsan och den mäktiga dubbelhakan. Det var som om något i hans själ ropade på honom att hjälpa.

När därför tvättgumman åter kom ut för att inspektera det stora bykkaret, som stod till tätning och rann i alla fogar, gjorde Josias henne häftigt uppmärksam på nödvändigheten av att strax bispringa den nödställda konungafamiljen. Hans svårbegripliga gester och hans mummel lämnades av den gamla kvinnan obeaktade.573

— Litet andrum, och allt kan räddas, stammade den gamle fine mannen.

— Det reder sig, svarade den upptagna hjälpkvinnan med köld, ty detta uttryck hade hon en gång för alla antagit för att kunna konversera herr Banckenberg, ifall det skulle behövas vid hennes arbetsbesök i gården.

— A, madame, mumlade Josias i förebrående ton.

I detsamma stannade bryggarvagnen utanför staketet, där de stora rönnarna vajade i vårblåsten, och Banckenberg skyndade genast dit med lätta steg. En stråle av hopp glimtade svagt i hans ljusa ögon. Det var greve Fersens stora vagn, som äntligen kom. Kunde man nu lita på, att vägen var fri från Paris, hade man ingenting försummat i förberedelserna? Men Josias kände, att något verkligen var försummat, och han fördubblade därför hastigheten av sina steg, driven av denna blandade känsla av oro och bittert vemod. Han dolde allt... men sanningen var den, att han älskade den olyckliga drottningen. När Josias gick ut genom grinden, steg ölkarlen ned från kuskbocken och öppnade vagnen, ur vilken han drog fram ett par öl-korgar.

— Rätt så, monseigneur, sade Josias. Rätt så I

Han knäppte nervöst med sina fingrar, medan öl-

mannen tog av sig mössan till en slarvig men vänlig hälsning. I samma ögonblick skar ett avlägset skri genom gården:

— En tjuv, en tjuv I

Skräddarmästare Vasander, som i detta ögonblick nästan avslutat provningen inne på sin verkstad och lagt ytterligare några partier vadd på de två herrarnas574

och de två konfirmationsynglingarnas axlar, släppte ett par nålar i golvet. De två stora atleterna och de två mindre stirrade på varandra. Nu voro de endast iklädda själva rockarna, emedan herr Vasander avlägsnat de nyss avprovade lösa ärmarna.

— Är det någon som skriker?

— En tjuv, en tjuv, hördes åter kvinnorösten från övre våningen.

Härefter hasade eller rakade det i trappan, så hörde man att ett språng togs från stentrappan av en brådskande människa.

— Hjälp, Vasander, ropade skräddarmästarens fru, som störtade in från köket. En tjuv I

De två stora och de tvenne mindre kraftkarlarna satte alla samtidigt i gång mot dörren, glömska av att de voro iförda halvfärdiga rockar med skjortärmarna stickande ut ur det tråcklade tyget. Dörren kastades upp med ett dån. Skräddarmästare Vasander följde efter, även han klädd i en ofantligt bredaxlad röck, ty han ansåg sig ha rättighet att njuta förmånen av frikostigare vaddering än sina kunder. En skrädderiarbetare hasade sig ned från sitt bord och stirrade som en nymornad ut i de med kläddammet lekande solstrålarna i rummet, varefter han i sina tofflor klapprade efter de andra till dörren.

Far i Skåpet hade mera åkt än sprungit nedför trappan, viss om att i rätt tid hinna undan. Han hade sin styrka i list och vighet men sin svaghet, när det gällde motstånd. Med ett språng som av en panter i sina bästa år lämnade han stentrappan, kom nästan ända fram till brygghuset, ur vilket en vit rök som av kanoner bolmade, tvärvände där,

stannade en sekund,575

såg sig omkring, varefter han med glänsande hastighet satte fart över gården, gjorde en för snäv halvcirkel vid hörnet av det gårappade huset, föll på ena knät men reste sig på ögonblicket, varefter han störtade ned mot grinden.

Där stod Josias Banckenberg, fullt upptagen med att förbereda konungaparets flykt. Nyss hade han med bevekande ord men med alltför låg stämma sökt övertala ölkarlen att på verksamt sätt förkläda de olyckliga överhetspersonerna. Denna tanke, att kungafamiljen bort vara helt och hållet maskerad vid sitt flyktförsök, återkom ständigt i Banckenbergs huvud. Vid de förnyade ropen hade kusken emellertid skyndat in på gården, medan Josias såg efter den springande förrädaren med ett uttryck av besvikelse i anletet. När emellertid nu Far i Skåpet nalkades, mera med vilddjurssprång än med människosteg, greps Josias av en ny känsla och en ny spänning. Han skrek:

— Sire, sire I Ni är förklädd, sire, ni är förklädd I Ä, sire, men det räcker alls inte, det måste vara mera, meral Intet skall kunna rädda er från fängelset — och sedan döden 1 Ä, ingenting, ingenting 1

Med snabba, trippande rörelser sprang Josias Banckenberg åt sidan och öppnade med en ceremoniös bugning grinden för Far i Skåpet, som andlös störtade ut på gatans ojämna stenar. Far i Skåpet hade blivit skakad, när han hörde det sällsamma, skärande tillropet från den lille gråe mannen vid grinden, att han var förklädd, men att ingenting skulle kunna frälsa honom från fängelset. Hela denna dag tycktes vara laddad med spökerier av alla slag. Tjuven saknade alla jämförelsepunkter; han hade aldrig varit med om576

maken till detta, det surrade i huvudet på den uppskrämde mannen, när han äntligen kom ut på gatan. Redan nu var hans moraliska motståndskraft något förlamad, men dock — en möjlighet för tjuven att uppnå ett skyddat gömsle hade kanske funnits, om han icke begått den avgörande oklokheten att se sig tillbaka.

Den syn, Far i Skåpet såg, när han under flykten vände huvudet mot den tillryggalagda gatusträckan, gjorde honom förskräckt och berövade honom hans återstående hopp. Mot den klara vårdagern avtecknade sig nämligen tre atletiska figurer, vilka av alla krafter satte efter honom. Vid vardera sidan av dessa tre herkuliska gestalter, vars axlar skvallrade om en enorm muskulatur, syntes tvenne rappa små atletgossar. Tre av dessa personer hade dessutom tagit av sig i skjortärmarna, tydligen för att så mycket säkrare och ledigare kunna gripa sitt rov.

Far i Skåpet fördubblade sina ansträngningar och sprang runt hörnet vid Kafferosteriet. I närheten av detta kafferosteri låg på den tvärgata, tjuven beträdde, ett mindre kafé, benämnt Café Arbetarvännen. Här hade just herrar Backlund och Stoltz helt nyss intagit ett mellanmål, bestående av kaffe, vars styrka upphjälptes genom en av herr Backlund medförd fickflaska, och de båda herrarna stodo nu i begrepp att avlägsna sig från trappan. Herr Backlund snodde under tystnad sin av kaffegöken våta mustaschsvans, medan den korte och fete herr Stoltz med en blårutig näsduk torkade något från sin panna, som han inbillade sig vara mödans svett. De två kamraterna ämnade gå ned till hamnen för att från kajen assistera vid en dykares577

mödosamma arbete i böljorna, när de från andra sidan hörnet hörde rop av ett antal karlröster:

— Tjuven, tag honoml

När Far i Skåpet då kom störtande i fullt språng med huvudet före som en tjur på en arena, förstod både herr Backlund och herr Stoltz, att detta måste vara tjuven. Ingendera yppade sina misstankar för den andre, förrän den förföljde hade rusat förbi. Då sade herr Backlund:

— Det var kanske hän?

— Visst tusingen var det han, utbrast herr Stoltz med förolämpande min. Begrep du inte det strax.

— Du själv då, mumlade herr Backlund med en viss värdighet.

Härpå satte de båda herrarna i gång, ropande av alla krafter ”tag fast tjuven”, medan de läto atletklubben pustande passera förbi för att på så sätt öka sin egen trygghet vid förföljandet, som lovade att bli spännande.

— Som vanligt inga poliser, mumlade herr Backlund.

— Tag fast tjyven, för sattan, skrek andfådd herr Stoltz och kastade i detsamma ett par oförskämt förebrående blickar på en herre, som långsamt promenerade över gatan. Ser ni inte tjyvenl

Skräddarmästare Vasanders herkulesklubb hade under tiden i spridd ordning vunnit betydligt på den jagade, som flåsande uppbjöd sina sista krafter för att över parkens gräsmatta söka komma i säkerhet. Redan modlös och utan hopp, råkade han emellertid här trassla in foten i en låg, nästan osynlig ståltrådsfälla, som utgjorde skydd för en liten rabatt. Far i Skåpet 39. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.578

störtade till marken, och i ett nu var han omringad av den Vasanderska styrkan. Svängande med armarna och i jättelunk nalkades en stor poliskonstapel. Jakten var avslutad.

— Så dags att komma nu, yttrade herr Backlund ut i luften, när polismannen trängde sig fram.

— När en annan redan har gjort arbetet, morrade

herr Stoltz. Skattebetalarna har rätt att fordra...

*

Men gården med de stora rönnarna låg alldeles tom. Av sina gråtande, fina små systrar hade den övermåttan upprörde Josias Banckenberg blivit omhändertagen. De båda gamla damerna stodo nu i köket och talade med ölkarlen, förgråtna efter att ha upptäckt förlusten av dosorna, kära släktskatter, dyrare än guld och silver.

— De har redan tagit honom, det svär jag på, sade ölmannen lugnande. Han hade ju hela stån i hälarna på sej I

Dörren till köket öppnades med ett jämmer, och de båda gamla fröknarna sågo nu en syn, som de aldrig förr hade skådat. I oerhörd upphetsning sköt Josias Banckenberg fram sitt gråa, ädelt formade huvud genom dörröppningen; hans ögon lyste hatfullt och triumferande, medan han stack ut tungspetsen mellan läpparna. Den lilla röda spetsen växte sakta ut till en lång tunga, som sköts fram i sin fulla storlek; därefter drogs den in igen för att genast uppenbara sig på nytt.

— Lurad, monsieur, väste han, och utstötte ett579

skrockande skratt. Lurad, monsieur Robespierre! De ha undkommit! Fikon, monsieur Robespierre!

Härpå upprepade han med blixtlik hastighet manövern med tungan några gånger, medan han hätskt betraktade Robespierre, som med sina två tomma öl-korgar i händerna intet hade att svara på den djärva aristokratutmaningen. FEMTIOANDRA KAPITLET.

Om en Jättefilosof och om lille Bitter, som stal för sin kärleks skull.

En doft som av gamla kasernfiltar, dem man visserligen tvättat, men vilka ändå bibehålla en oviss atmosfär omkring sig, slog emot Cello, när han på aftonen steg in till överkonstapel Björk på polistationen. Polismannen hade helt nyss kallat på herr Erlandsson i telefonen och meddelat, att han hade något viktigt att omtala för honom.

Den nyfikne tidningsmannen fann nu överkonstapel Björks jättelika figur vid skrivbordet, på vars skiva hans ena stora hand vilade, lik en för tillfället nedtagen skylt ovanför en handskaffär, och den gröna lampkupan sken över överkonstapelns något skalliga hjässa. Det var en ståtlig skalle denna, men så tillhörde den också en filosofiskt lagd polisman och en ivrig esperan-tist, som hoppades att detta världsspråk en gång skulle lösa alla konflikter och närma folken till varandra i enigt arbete för mänsklighetens lycka. Herr Björk var för övrigt en självstuderad man, vars väldiga gestalt ofta var synlig på lånbiblioteken. Filosofen var nära två meter lång, när han sträckte ut sig i sin fulla längd, och han skulle genom att begagna endast en arm ledigt ha kunnat kasta ut två eller tre ordinära filosofer,581

medan han med den andra armen orkat hålla en fjärde filosof för bröstet högt uppe i luften. Mellan journalisten och överkonstapel Björk rådde ett slags vänskap, alstrad under de timmar, då Cello å tjänstens vägnar hissat ner

sin nyhetshink i brottets och olyckans svarta brunnar. Med den erfarne polismannen som berättande vägledare hade Cello många gånger hälsat på i dessa stinkande världar, där fattigdomen och eländet, lusten till det onda, hårdheten och grymheten framskapat arméer av tragiska, förhatliga, djupt ömkansvärda figurer, av vilka många endast hade att fortsätta till livets slut på samma vägar: in genom fängelseporten, ut genom fängelseporten och tillbaka igen.

överkonstapel Björk hade mycket att säga om allt detta. Han hade en så lång praktik och hade medhunnit både yttre och inre tjänst; han hade jagat tjuvar och fört brottmåls- och självmordsstatistik, han hade brottats i två timmar med en mördare under en bro och avgått som segrare, han hade ensam i en liten farkost fört en farlig stortjuv över ett upprört vatten en mörk natt, han hade legat på lur ovanför klädpackarna i ett magasin ett helt dygn under tyst ätande av franska brön, medan han väntade på att en lagerkarl skulle avslöja sig som tjuv, och han hade slutligen omhändertagit Far i Skåpet efter dennes stöldkupp och flykt genom staden, överkonstapel Björk var alltså en person, som i många år andats mörk luft, men han var trots sin av yrket alstrade yttre hårdhet en i botten human man, som med sina stora ögon sökte genomtränga många av livets problem, ofta med tillhjälp av de goda författare, vilka i lånbiblioteket mot en avgift av några582

ören läto sin vishet floda i överkonstapelns ödmjukt framräckta skopa.

— Goddag, hälsade herr Björk och tog med sina jättenypor i mustaschen. Nu sitter han häri

— Har ni tagit tjuven, larmade Cello.

— Jo jo men, herr Erlandsson. Vi har allt gjort det. Tack för resten för hjälpen, men om herr Erlandsson stötte på oss den här gången, så har också jag hållit mitt löfte. Inte en käft har reda på saken ännu, såvida den inte kommit fram på andra vägar förstås.

överkonstapeln beskrev nu för Cello, hur tjuven upptäckts, och hur han blivit gripen, samt förevisade i Polisunderrättelser en bild av den infångade Holm-sund-Holmsen-Grön, som nu även kunde kalla sig Gren.

— Har han erkänt? frågade Cello.

— Se, jag skall säga herr Erlandsson, att det är med Holmsund som med så många andra vaneförbrytare. Han är liksom indelad i flera olika fack. Den här är för blödig till att slå eller sticka, se. Man skulle kunna kalla honom för feg, men det kan nog hända förstås, att om man kallade honom så några gånger, så skulle han ta en kniv ur ett nytt fack, som han inte har visat än. Jag vet inte riktigt, förstås. Men han är lättsårad och högmodig, se. Nu var han mycket medgörlig och riktigt konfys, det var som om han blivit uppskrämd. Och så är han så elemenskat skrockfull också. Han sa till mig, när vi höll på att undersöka honom, att han aldrig mer skulle tro på några lyckoting,- och så tog han av sig en kedja, som han bar om halsen. För resten har vi hittat nyckeln till ett bankfack på honom. Dosorna, som han stal hos Banckenbergs, hade han583

kastat i parken, medan han flydde, men vi hittade dem där.

— Ja, men har han erkänt? upprepade Cello sin fråga.

— Visst har han erkänt. Så fort jag ropa till honom ”Far i Skåpet” och sedan sa ”jaså, Holmsund har nu också börjat att stjäla från försvarslösa fruntimmer, som badar”, så grina han, men sedan blev han arg. Se, han grina därför, att jag kände till pensionatstölden, och det betydde ”lass basen, jag får ta följderna”, men han blev arg, därför att jag beskyllde honom för att inte vara en gentleman.

— Det gör han väl ändå inte anspråk på att bli betraktad som, svarade journalisten.

— Si det vete allt den sure, herr Erlandsson. Nu vet han ju nog, att han är en tjyv, men han vill ändå vara en fin karl, se. Ja, ibland kan man gråta, för det är alldeles omöjligt att få det till att gå ihop. Men vad skall Vår Herre göra då, fortsatte Jättefilosofen och strök sin stora skalle. Bitarna sitter inte alls tillsammans på dom. Ibland är det som om det vore tre eller fyra stycken människor i en karl, och allesammans är de fullständigt olika. Om jag nu säger till den här Far i Skåpet: ”Holmsund blir sämre och sämre människa”, det bryr han sig inte om, men om

jag skulle säga: ”man ser i alla fall, att Holmsund är dum, fastän han är listig, å såna är ni allihop”, o milde Petter, va han skulle bli stött! Ja, antingen skulle han tiga och glo på mej, eller också skulle han bära sig åt som diamant-tjyven, italienaren, vi hade häromåret.

— Jaså, Fransesci?

— Ja, just den! När jag sa till honom, ”Fransesci584

är nog listig, men han är dum också”, hoppade han upp som en liten gummiboll och fräste och spotta som en katta.

”Är jag dum, signor, sa han. Bevisa mig detl” Ja, svara jag, Fransesci är dum, som inte börjar ett bättre liv. Då blev han alldeles lugn och såg så mild ut i ögona, men så blev han misstänksam igen, för han anade, att jag menade på det andra viset, och det såra honom, se. Han hade med sig en liten käpp och en nyckelknippa, sakerna tog vi ifrån honom förstås, men då rasa han och grät. De där nycklarna och den där käppen, det var riktiga underverk, ska jag säga herr Erlandsson. Dyrkarna öppna alla lås, ta mej fasen. Det var, så det vattnades i munnen på en, när man såg honom använda dem, för vi provade karlen, se. Var gång han fick ett lås att springa opp, titta han nästan stolt på oss, glad och tårögd och högfärdig på en gång. Han var mer som ett barn. ”Oh, signor”, sa han för var gång han visa sitt konststycke. Jag har, ta mej skrå, aldrig sett maken till yrkesstolthet! Men när han visa käppen, då blixtra ögena på honom, och han såg lite föraktfullt på oss, som om han velat säga: ”Jag måste allt vara med ändå och visa er!” A, han tog en sedelbunt på tre meters avstånd under armen på komis-sarien. Kommissarien kände inte så mycket utav det som ett loppstick en gång. Då vi tog ifrån honom käppen, när han hade visat oss allting, blev han stygg och trotsig som en unge och skrek: ”Svina hundar, svina hundar”, men då lyfte jag pekfingret — Björk visade nu sitt väldiga pekfinger — och sa till honom: hör nu, Fransesci, ta sitt förnuft tillfånga, annars så blir här ledsamheter, men han bara skrek och grät,585

och till slut så fick jag ta honom, som om han varit en fyraåring, och bära honom in och lägga honom. När vi kom in i häktet, så lugna han sej, snyfta och sa: ”Signor, sa han, var det inte en fin käpp, ändå?” — Och jag kunde inte låta bli att skratta. Nej, det var stört omöjligtl Han ville ha beröm, se! Precis som ett barn, som har hjälpt sin mamma att bära torgkorgen ... Vad skall man nu säga om sådant folk, frågade Jättefilosofen och blickade djupt på Cello. Måste man inte säja med den store författaren Strindberg: ”Livet är ett helvete I”

— Jo, nog är det så, bestyrkte Cello, som endast önskade återkomma till Far i Skåpet, varför han fortsatte: Nå, herr Björk! Far i Skåpet...

Men överkonstapel Björk var i afton ovanligt talträngd, och hans tankar tycktes sysselsätta sig med en del föregående upplevelser i facket, över vilka han fann ett nöje i att göra betraktelser.

— Just det, ja. Ett riktigt helvete. Och ändå är det kanhända inte så svårt för de riktigt durkdrivna kanal-jerna, fast man ju inte så noga kan veta. De har väl sitt hemliga att kämpa med också, precis som alla andra. Särskilt ifall de, som jag nyss sa, har flera avdelningar, så att en avdelning vill vara tjyv, en annan avdelning vill vara fin karl och en tredje avdelning handla rätt mot medmänniskorna. Då är det nog psykologiska problemer, så som man säger. Zola skulle nog kunna skriva om det där. Han skulle nog också ha kunnat sätta ihop en bok om lille Bitter, som vi kallade honom.

— Bitter? frågade Cello. Vem var det?

— Ja, det var väl före herr Erlandssons tid, det586

där. Där ha vi verkeligen en psykologiens stora gåta. Jo, det var så, att en massa inbrottsstölder blev förövade i stån, och ingen kunde begripa, vem som gjorde dem. En gång var det timmer, som blev bortfört. En annan gång var det snickeriredskap och tjärpapp. En tredje gång var det målarfärger, penslar och alla sådana där tillbehör. En fjärde gång var det tapeter, och sedan blev det lugnt en lång tid, ända tills en dag det kommer en möbelhandlare rusandes hit och talar om, att han blivit av med möbler i ett magasin; det var såna där fabriksmöbler.

Nu var det så, att ingen strax kunde sätta alla de där stölderna i sammanhang. Vi gick där och passade på, förstås,

och nosade överallt, så gott vi kunde, men det var omöjligt att få spaning på tjyven. Till slut skedde ett inbrott till, och den gången var det en bosättningsaffär, som hade fått släppa till en hel del saker. Då tänkte jag, att här ha vi väl att göra med en och samma person, så konstigt det än ser ut. En gång stog jag på trappan, när ett fruntimmer kommer skrikande och pekar bortåt Vattenbärargränd: ”Ta fast tjyven”, ropade hon. ”Han har stulit av mina linneartiklar.” Fruntimret, som ropa, var en vitvaruhand-lerska. Herr Erlandsson kan tro, att det blev fart i bena på mig. Tjyven tog vägen utåt stans norra gräns, emot Källberget, herr Erlandsson vet. Men här försvann han plötsligt. Jag tog emellertid reda på alla, som bodde där i trakten, och till sist fick jag kiken på ett litet snyggt envåningshus med frontespis. Det såg så rart och nätt ut. Kan nu herr Erlandsson tänka sej, vad som hade skett?

— Jo, det anar jag. Han hade ...587

— Han hade stulit ihop nästan hela huset. Det var en dräng i en skrothandel, som skulle gifta sig, och han hette Lutterman, men vi kalla honom sedan för Bitter. Jag spanade på karln, som bodde i det lilla huset, och en kväll, när det skymde och de hade tänt ljus bakom rutorna, då gick jag in.

Där stod lille Bitter och pensla på ett skåp, som han skulle till att ådra. Han hade stulit både penseln, färgen, ådringskammen och skåpet, som han skulle måla om, för att inte färgen passa honom riktigt. Han blev vit i ansiktet som kalk, när jag stod där framför honom.

”Jag förstår, att det är ute med mej, herr polismästare”, sa han. Han kalla mej för polismästare, se. ”A”, sa han, ”vad det är bittert, vad det är bittert!” De, som Lutterman har stulit ifrån, är det inte mera bittert för dom då? frågade jag. ”Kan väl vara”, sa han. ”Men jag försökte att ta bara lite utå en och var. Jag gjorde mej riktigt besvär me att vara rättvis mot stans handlare, så att var och en skulle få släppa till lika. Men orätt fånget är lätt förgånget”, sa han. Har Lutterman stulit alltsammans? frågade jag. ”Visst inte”, sa han, och såg riktigt röd och förolämpad ut. Grunden till huset har jag ärligt betalat själv och låsvredena också. Ja, jag ska gärna erkänna alltsammans, för det blir väl förmildrande då, sa han. Jag tänker nog, att de ärade lagherrarna ska förstå mej när de får höra vad som ligger bakom.”

— Vad var det, som låg bakom då? insköt Cello, som blivit intresserad av berättelsen.

Jättefilosofen strök ett tag över sin kala hjässa, drog588

i sina mustascher och stirrade Cello in i ansiktet med en lång och betydelsefull blick.

— Ja, vad, herr Erlandsson 1 Vad — om inte kvin-nanl Vad är det Strindberg säger om kvinnan? Ja, vi känner till det. Och den store filosofen Nietzschel Vi känner det, vi känner det... Emellertid: den där karlen berättade, att han gått och dragit med en kvinna, som han var kär i över örona, men hon hade fått kiken på en lagerbokhållare, som kunde bjuda henne en bättre framtid. Då säger Lutterman till henne, att han skulle bli husägare och snart skulle skaffa sig det egna lilla hemmet. När flickan hörde detta, smalt hon nog, och det dröjde inte så länge, förrän Lutterman hade skaffat sig en tomt därute. De var ju så billiga där i steniga marken, och grundläggningen betala han själv hederligt med sparda pengar. För karlen hade alltid varit hygglig, se, och hade väl några tior på banken. ”Herr polismästarn förstår nog”, sa han till mig, ”att jag måste göra allt för att behålla henne och smida, medan järnet var varmt. Så fort jag hade fått det minsta färdigt, så visa jag henne det, och då förstod jag, att hon skulle bli mej trogen. Mitt lilla granna hus det reste sej så sakta, för jag byggde det så gott som ensam. Det var inte så lätt att hinna med allting. Det fordrade mycke krafter av mej”, sa han. ”Först fick jag arbeta i skrothandeln och skramla med dragkärran om dagarna, sortera gamla lumpor och sånt. På kvällarna snickra jag, spika och målade. A så fick jag smita ut om nätterna för att skaffa mej material. Ä, vad det är bittert, vad det är bittert att tänka på detl Jag hade aldrig tänkt att fortsätta längre än tills jag hade fått själva byggnaden klar”, sa han.589

”Därför köpte jag också låsvredena själv, och jag var så glad, när jag köpte dem, för det var nästan som om jag tyckte, att det börja bli mera lugnt och hederligt då. Men så kom ju den dan, då jag måste börja tänka på målning, och så var det färdigt igen. Gud förbarme dej över min olycka”, sa han. ”Men det allra besvärligaste var, när jag skulle skaffa tapeterna, se, för flickan var liksom litet noga på monsterna, och det var minsann inte alltid gott att i en hast få det som passa. Det blev till att hämta tapeterna, när det var månljust om kvällarna, och

på det sättet kunde jag få dem så storrosiga, som den lilla helst ville ha. Och den saken klara sej också. Allt hade nog gått bra, om jag inte hade börjat att skaffa möbler och husgeråd på samma sätt. Tösen visste förstås ingenting om hur det hela gick till. Hon ville bara liksom skynda på arbetet, för att vi snart skulle få flytta ihop. Vad behöver du till köket, mitt lilla hjärta, sa jag en dag, och hon räkna upp en hel mängd saker, å så kysste hon mej och ropa när hon gick, att jag för Guds skull inte skulle glömma dusslaget och köttkvarnen. Den natten, herr polismästare", sa han, "hade jag en svår natt, men det gick också. Det gick bra, ända tills jag börja med duktyget. Men det gjorde jag ju också på dagen i stället för på natten, för jag hade fått ledighet den dan — aldrig är sysslolösheten till nån välsignelse! A, vad det är bittert, vad det är bittert", sa han. Det var därför, ser herr Erlandsson, avslutade överkonstapeln sin berättelse, som vi kallade honom för Bitter. Han grät mest hela tiden han berättade det, och han fråga oss, om inte kärlek var förmildrande omständigheter. Karlen hade verkligen inte varit straffad förut.590

Han slapp just inte så lindrigt undan, och huset förlora han, och flickan förlora han. Hon gifte sig nog med lagerbokhållaren, tänker jag. — Se, detta är kvinnan igen. Där har vi henne igen! Herr Erlandsson har väl läst Giftas?

— Jo jo men, svarade Cello, vars tankar på grund av Jättefilosofens upprepade tal om kvinnan och kärleken vandrade bort till fröken Märta Åvik i det stora träslottet med de plåtbeslagna tornen. — Nu till artikeln, bästa herr Björk, avbröt emellertid journalisten.

överkonstapeln reste sig då och tog fram en polisrapport, som han överräckte till Cello. Denne satt en lång stund fördjupad i arbetet med artikeln och gratulerade sig till att ha erhållit saken i första hand; han kunde ju till och med skriva att "en av denna tidnings medarbetare" varskodde polisen om tjuvens närvaro i staden.

Men trots att Cello var tillfredsställd i det rent journalistiska, hade likväl Far i Skåpets infångande kommit bilden av Märta Åvik att mera levande än någonsin stå upp i hans hjärta, och med denna bild stod även sorgen upp. Sedan han sagt godnatt till överkonstapeln och kom ut på gatan, började den unge mannen grubbla över kärleken och livet. Han tänkte även en smula på den ömklige Bitter, vars kärlek var så stark och hänsynslös, att han för den kunde offra heder och ära, nätters och dagars mödor. Det var icke troligt, att Cello orkat utföra ett liknande jätteverk: upp tidigt om morgnarna och beskriva östra stationens ombyggnad, intervjua en grosshandlare om apelsintillförseln, skriva nätta kåserier om de små kolonibarnen, notisera anländande vedskutor, göra begrav-591

ningsreferat; sedan på kvällen bära sten, hyvla och såga, spackla och måla samt slutligen vid nattens inbrott gå ut för att stjäla tapeter, köttkvarnar, durkslag och möbler.

I detsamma hörde den grubblande unge mannen ett rop bakom sig, och då Cello vände sig om, såg han Björks väldiga huvud avteckna sig mot kvällshimlen. Det var tydligen han, som hade ropat.

— Jo, det var sant, herr Erlandsson! Vill han se det lilla föremålet, som Holmsund hade om halsen, hördes överkonstapelns röst i skymningen.

— Tack, herr Björk 1 Bra, blev Cellos tankspridda svar. I morgon. Jag kommer i morgon bittida.

— Allt väl, mumlade överkonstapel Björk.

Han gick in på sin expedition men stack strax åter ut sitt stora huvud, i det han sände en ny fråga genom mörkret och tystnaden till journalisten, som alltmera avlägsnade sig.

— Herr Erlandsson, ljöd Jättefilosofens djupa och lugna basstämma. Det var en sak... vad i helsike menar Strindberg med Cinnober?

— En symbol eller något ditåt, svarade den i drömmar försjunkne tidningsmannen, som ville vara i fred.

— För det helvetiska i tillvaron eller för vad, hördes ännu en gång Jättefilosofens mörka röst långt borta i gatan.

— Nej, svarade Cello i samma ögonblick, som han vände om hörnet. För något annat! Men jag återkommer. Jag återkommer i morgon! FEMTIOTREDJE KAPITLET.

»När träden ha slagit ut — mörk karlsperson med svart arbete — en blank metallvara ...»

Märta Åvik lade knappast märke till att fröken Tornejs dystra spådom om tårar och obehag efter hand gick i uppfyllelse. Annat än tårar väntade hon sig icke efter det avgörande mötet med ingenjör Planertz. Det dröjde visserligen någon tid innan urladdningen skedde, men när den kom, kom den med många blixtar och ett ihållande rullande, som varade flera dagar. Ingenjör Planertz blev den, som framkallade ovädret; hur det därvid hade gått till, visste Märta ingenting om, men att hennes friare yppat något för fadern, var tydligt nog.

En dag vid middagsbordet — Märta skulle sedan i hela sitt liv minnas buljongen med morotstrimlorna och pepparrotsköttet med såsen, som stelnade i den isande kölden vid detta tillfälle — frågade plötsligt fru Åvik, född Tabell, liksom efter förut mellan föräldrarna uppgjord stridsplan.

— Anders, komma, det är märkvärdigt, komma, att inte den behaglige ingenjör Planertz har varit på besök, punkt. Vad kan väl detta bero på, frågetecken?

— Hum, sade fabrikör Åvik, och gluttade upp med sina mörka ögon, i vilka syntes ett hotande eldsken.593

Det beror inte på mej, Ann-Mari lilla. Det beror jevlerimä på någon annan.

Detta alltför tidiga utbrott från mannens sida misshagade på det högsta fru Åvik, som säkerligen tänkte på hur greve Carl skulle ha handlat i en liknande situation, och i synnerhet förargade hon sig över att mannen i hastigheten återtagit användandet av det för länge sedan i hemmet bortlagda värmlandsbetonade kraftordet. Fru Åvik svarade emellertid lugnt och kallt:

— Vem kan det då bero på, frågetecken?

Det blev tyst vid bordet, och Märta hörde sopp-skedarnas gång, medan hon kände en något för klumpig sympatispark på smalbenet från broder Frans. Hon lade ner skeden, rodnade och svarade stilla:

— Det beror på mig.

Fru Åvik vände styvt på sitt gråblonda huvud, såg med sina klara och nyktra ögon dottern i ansiktet och utbrast:

— Då har Märta begått en dumhet, komma, och handlat emot sina föräldrars vilja, punkt. Jag kan just undra, komma, vad Märtas konfirmationslärare skulle säga om detta, frågetecken?

Märta kände en ny och ännu kraftigare sympati-spark från broder Frans. Fastän den smärtade henne på benet, gjorde den henne ändå gott i själen.

— Varken mina kära föräldrar eller konfirmationsläraren kan tycka illa om, att jag är ärlig, yttrade Märta, som själv tyckte, att det var fint svarat.

— Ärlig, mullrade fabrikör Åvik, och började skära i ett stycke pepparrotskött, som icke tycktes ha blivit riktigt slaktat, ty det levde och hoppade under kniven. Ärlig, ja t Du har sagt honom rakt i syna, att han kan

dra förbi — förbi f—... Ja, gör detsamma, avbröt han sig.

— Är detta möjligt, frågetecken? Är det verkligen möjligt, komma, att Märta uppträtt olämpligt mot ingenjör Planertz, frågetecken? sade fru Åvik, född Tabell.

— Jag skall säga, förklarade Märta, att jag varit alldeles riktig och artig som mamma önskar. Jag har sagt till ingenjör Planertz, att jag högaktar honom, men att jag inte kan tycka om honom. Det vore den största olycka för både mig och ingenjörn, om jag gifte mej med honom utan att jag höll av honom, det vet nog mamma och pappa...

— Asch, muttrade fabrikör Åvik, inte tror du väl, att det var så där fint och poetiskt, när din mamma och jag gifte oss. Inte äls ...

Fru Åvik, född Tabell, avbröt:

— Jo, komma, mitt barn, utropstecken I Pappa och jag älskade varandra, punkt. På samma sätt skulle också ni kommit att hålla av varandra, komma, detta är jag säker på, komma, ty jag vet att ingenjör Planertz är en förståndig man, komma, som skulle ha berett dig trevnad och ro, punkt. Det var alltså omöjligt för dig, komma, att skänka dina föräldrar denna glädje, utropstecken 1 Så mycket sämre, komma, mitt barn, punkt.

Fröken Åvik sade emellertid icke något mera utan åt måltiden till slut och läste högt bordsbönen, när familjen reste sig upp:

— Tack, gode Gud, för mat och dryck. Amenl

Fabrikör Åvik hade kanhända från början haft lust

att läsa en helt annan bön på värmlandsdialekt, men595

han blev stum, när han såg, hur dottern plågades. Fru Åvik samtalade vänligt med Märta en stund efter måltiden och uttalade de vanliga maningarna till självbesinning; det hela slutade med att Märta ombads att noga betänka sig.

Likartade uppträden med ömsom storm och jevlerimä, ömsom tårar, bevekande ord och föräMra-ömhet varade i fyra dagar. Märta sitter så en dag i sitt rum med huvudet lutat i händerna, när broder Frans inträdde. Broder Frans, som nu snart skulle bli student, uppträdde alltjämt något blek med en finne på hakan, pincenén, som skärpte uttrycket i de ljusa ögonen och med en återkommande nervös rörelse åt halsduken, där gamla Mussys gåva satt.

— Märta, sade han, med sin tunna och späda baryton. Bry dig inte om att gråta. Det är nog över nu, tror jag, för pappa sa i går, att han inte ville vara med om att tvinga dig, och mamma sa, att det väl inte var hon, som ville tvinga dig från början, utan pappa i stället. Pappa tyckte bara, att det hade varit så lugnt och bra, om du hade tagit den där Planertz. Jag tål honom inte, det kan du ge dig på. Vi har för resten inte samma åsikter.

— Är det sant, det du säger? frågade Märta och reste sig upp. Är det sant, då vill jag vara riktigt tacksam mot försynen.

— Tror du på den då? frågade Frans.

— Visst gör jag det, svarade systern. Gör inte du det?

— Nej, det gör jag inte, svarade Frans, men jag kan respektera dina åsikter. Däremot kan jag inte respek-596

tera ingenjör Planertz åsikter, därför att vi ser nog inte samhället på samma sätt, är jag rädd.

— Samhället, eftersade Märta förvånad.

— Nåja, lät den tunna barytonstämman. Jag är väl — om jag skall säga det öppet för dig — en smula frifräsare, som ni kallar det. Jag är nog rädd, min unge, att våra åsikter också går åtskilligt isär, isynnerhet när det gäller det stora problemet om familjebildningen.

— Så där konstigt har jag aldrig hört dig tala förr.

— Kanhända, sade brodern, i det han med ett blekt leende tog i sin kråsnål. Det blir snart en ny morgon-rodnad nu, och det gamla skall väl ge sig utav, vad det lider. Då kommer inte några föräldrar att tvinga sina barn att gifta sig mot deras vilja, då. Man gifter sig, som man vill. Det går mera efter naturen, ser du.

Märta kunde icke låta bli att skratta trots sin oroliga sinnesstämning; hon fick ett ganska häftigt skrattanfall, ty hennes känslor hade under dessa minuter allt för snabbt växlat om.

— Snälla Frans, sade hon. Vad du ser lustig ut. Vad är det åt dig?

— Ah, skratta du, sade brodern. Du är själv så fångAen i det gamla vanliga, att du inte kan begripa, hur det plågar dig. Har du nån du är kär i?

— Nej!

— Det var synd det, för jag svär på, att jag gärna skulle ha hjälpt dig med ett hemligt äktenskap. För resten kom jag inte hit för att tala politik med kvinnor, fortsatte Frans. Jag bara kom för att göra dig en tjänst. Hörde du, vad jag sa: pappa och mamma bryr sig inte mera om det!597

Märta slöt omstörtaren i sina armar. Broder Frans mottog, styv som en staty, en kyss på kinden av sin syster och gick därefter ut med fasta steg.

Fröken Åvik var i dag sysselsatt med skrivgöromål, som hon åtagit sig att utföra för faderns räkning, och hon hade just satt sig ned vid skrivbordet, framför vilket de på glänt öppnade fönstren sakta rördes fram och åter för en ljum vind. Efter den långa väntan hade våren kommit på allvar. Om Märta reste sig upp, kunde hon skymta yvigt grönt nere i alléns träd, men denna friska syn beredde henne inte någon glädje; hon ville icke bry sig om den alls. Om det verkligen förhöll sig så, att alla träd voro utslagna, då bevisade detta bara, att fröken Tornejs siarekonst fört henne på villovägar, och fröken Åvik var barnslig nog att känna sig ledsen i hjärtat över att icke det underverk, på vilket den gamla spåkvinnan förberett henne, utvecklats lika snabbt som växtligheten. Flickan lutade huvudet något närsynt över skrivbordet och började arbeta, men plötsligt hörde hon, att någon nalkades i trappan. En lätt knackning ljöd på dörren, och när den öppnades, syntes Glada Kalle, iförd ny vårtoalett.

— Du går åt före mig, det kan jag trösta dig med, sade fröken Åvik vemodigt, sedan hon välkomnat väninnan. Det var en liten söt, blå knöl du har på hatten. Den gör hatten mycket fin, denl Ja, du är nog lycklig du, Glada Kaliet Kan du säga, om alla träd har slagit ut ännu, tillfogade hon med trött och likgiltig skämtsamhet.

— Det var just det, jag skulle gå upp och tala om, svarade miniatyrdamen. Nu har det slagit ut i Kloster-598

parken och hos Håkanssons, och då är det utslaget överallt. Ja, jag har sett efter för din skull just. Nå, har han inte hörts av?

— Vem?

— Den där du väntar på.

— Ä, svarade Märta upphetsat, så dum är man väl ändå inte, att man på fullt allvar tror vad fröken Tornej säger. Inte gör du det åtminstone, säg?

— Du får väl ändå medge, svarade Glada Kalle, du får väl ändå medge, att Tornejskan fick rätt med tårarna.

— Ja, det skall alla veta, erkände Märta Åvik. Det skall alla veta!

«

Cello ringde två gånger på dörrklockan, sedan han stirrat in i sitt förvrängda ansikte under läsningen på en något bucklig men blank mässingsskylt, som bar inskriften: Fabrikör Anders Åvik. Då emellertid inga steg hördes innanför dörren, tog sig Cello ännu en titt i den buckliga skylten, denna gång med avtagen hatt, för att på detta enkla sätt söka få klarhet i om hans hår låg riktigt rätt. Medan den unge mannen sålunda stod nedlutad i en mycket märkvärdig ställning, beskådande sitt huvud i plåtens opålitliga spegel, hörde han en röst ropa innanför:

— Jo, visst ringde det, Alma! Det är jag säker på.

Härpå närmade sig steg mycket hastigt; Cello

sträckte upp sig som en soldat, när han ser ett befäl nalkas, han satte hatten rätt på huvudet och antog ett något stelt utseende. Hushållerskan Alma öppnade dörren och fann framför sig en fullständigt främmande599

herre. Hon besvarade Cellos hälsning med en lätt nig-ning, varefter hon hörde den unge mannen fråga med förbindlig men genomträngande röst:

— Träffas möjligen fröken Åvik?

— Var så god och stig in, inbjöd hushållerskan.

Inom kort befann sig Cello ensam i fabrikör Åviks

salong eller förmak. Han drog ett tag i sin korta kavajkostym, öppnade rocken en gång, knäppte den igen men öppnade den åter. Härefter gick han med långsamma och lätta steg fram till en smal trymå i guldram, försedd med ett par dinglande ljushållare. Han stirrade sig ännu en gång i ansiktet, strök ett par av sina styva, svarta hårstripor åt sidorna, så att benan mitt i pannan blev jämn som en landsväg, trädde åter tillbaka, lyssnande om ingen skulle komma.

Under denna väntan, som föreföll längre, än den i verkligheten var, tittade han sig nyfiket omkring på mahognychiffonjén, på den breda, platta kakelugnen med sin fris, vars många porträtt stodo uppradade intill varandra, medan hans tankar svävade omkring fröken Åviks ögon, sådana han sett dem några få men oförgätliga gånger. Nu efter besöket hos den filosofiske överkonstapeln, befann han sig plötsligt i fabrikör Åviks hus, liksom det hela hade passerat i en dröm. Han hade bestämt drivits dit av ett friskt hopp att kunna slå ett slag. För vad då? För att vinna vad?

Det naturligaste förloppet av detta besök, som ju från familjens sida endast kunde betraktas som en ren tjänstaktighet, vore helt säkert, att fröken Åvik bleve glad över att höra boven vara infångad och de stulna klenoderna återskaffade, att hon tackade herr Erlandsson så mycket, så mycket, att han kanhända bleve bjuden600

på kaffe och kringlor, smörringar och pepparkakor, möjligen ett glas konjak, och att han därefter finge gå sin väg. Att han därefter finge gå — med nya friska sår i stället för de gamla, som nästan hunnit att läkas. Hade han glömt att ingenjör Planertz ...

Plötsligt föll Cellos blick på ett gult taffelpiano med utskuret notställ. Som om han varit en synål och taffelpianot en magnet, drogs han dit, tog hastigt ett par steg framåt för att läsa firmanamnet ovanför tangentraden. Jovisst! Där stod mycket riktigt Gebrü-der Max, Dresden. Utan att bli egentligt skakad över upptäckten kände dock den unge mannen, att han fick en stöt, ty taffelpianot var på pricken likt ett annat taffelpiano, vars alltför lätt nedtryckta, urgrävda tangenter en gång vid ett dystert tillfälle i hans ungdom ljudit av Nordqvists sorgmarsch. Cello erfor en egendomlig känsla av att befinna sig i samma pinsamma situation som den gången, fastän kvinnobilden, kring vilken dessa betraktelser rörde sig, var en helt annan. Att Gebrüder Max, Dresden, vid ungefär samma tidpunkt levererat en mängd taffelpianon av samma utseende till skilda familjer i landet, däri låg ju intet märkvärdigt, men Cello kunde i alla fall icke hålla tillbaka visionen av den gamle amatörmusikern med silverdosan; han nästan väntade att få se gubben träda in livslevande, stryka sina grå mustascher och marschera fram och tillbaka på golvet, kommenderande:

— Seså! Två. Tre. Fyr. Rattapom! Två. Tre. Fyr! Rattapam! Två. Tre. Fyr.

— Nej, se goddag, herr Erlandsson! Det var längesedan jag såg er, hälsade fröken Märta Åvik.

Rak som en spik stod Cello inför den unga kvinnan,601

som framför sig fann ett bekant ansikte, rätt och slätt. Ingenting annat.

— Goddag, fröken Åvik, hälsade herr Erlandsson med en utsökt artig bugning.

Hans äppelröda kinder skeno, och näsan, som liknade en knapp, såg envis ut; dessutom knep han ihop läpparna. Det blänkte till i hans hår, när han utförde den vackra bugningen.

— Fröken Åvik förlåter mig nog, att jag besvärar, fortsatte journalisten med stor självförtröstan. Jag hoppas i alla fall på detta, eftersom jag infinner mig här för att tala om en sak, som säkert intresserar fröken Åvik.

— Jag ber ju inte herr Erlandsson sitta ned, inföll fröken Åvik. Var så god och sitt nedl Vad är det för en sak, som intresserar mig? Jag får säga, att jag verkligen är mycket nyfiken.

Cello log och blickade in i de farliga ögonen, men han aktade sig för att drunkna i dem.

— Fröken Åvik blev ju bestulen på Koludden, inledde Cello sin manöver. Det var en mycket samvetslös tjuv, som utförde kuppen. Den där tjuven är nu gripen.

— Nej, vad säger herr Erlandsson, utbrast fröken Åvik och reste sig upp. Men nej...

— Så är det, fortsatte Cello med lugn. Det var en tillfällighet som gjorde, att man fick tag i honom. För resten fick jag kiken på den gynnarn häromaftonen —

— Är det herr Erlandsson, som har gripit honom? utropade fröken Åvik med hänförelse.

Cello blev nu något besviken över detta utbrott, emedan det skänkte honom en oförtjänt gloria, vars602

glimmande ring han själv m&ste besvära sig med att lyfta av.

— Nej, inte grep jag honom inte, rättade journalisten, men jag hade i alla fall den turen att kunna varsko polisen. Han blev tagen efter stölden hos fröknarna Banckenberg.

— Å, var det hanl

— Just det. Det var ingen annan än han, och det är en mycket durkdriven kanalje, skall jag säga.

— Men det stulna, det stulna, bästa herr Erlandsson!

— Ja, det var just det, som jag är här för att tala om.

En dörr till vänster öppnades nu på glänt, och en

låg röst, tillhörande hushållerskan, avbröt samtalet genom att säga:

— Fröken Märta! Gamla frun vill nödvändigt tala med fröken Märta med detsamma.

Fröken Åvik vände sig till Cello och frågade, medan en lätt rodnad spred sig över hennes kinder:

— Skulle herr Erlandsson ha tid att stanna ett litet ögonblick till. Ber om ursäkt för avbrottet, men jag är alldeles tvungen att gå in till min gamla mormor.

— Jag ber, jag ber, svarade Cello artigt och bugade sig ännu en gång.

Han kastade en vemodig blick efter den unga kvinnan, vars lätta gestalt försvann i dörröppningen. Fröken Åvik skyndade in i mormoderns rum och fann den gamla fru Tabell sittande i en länstol med en filt om benen. Hon såg upp med matta men nådiga ögon och nickade tungt mot flickan.

— Goddag, due lilla Märtabiten min, hördes Lilla Mussys knarrande, svävande stämma. Hur har due det i dag? 603

— Tack, kära lilla mormor, jag har det så bra, så bra. Har mormor det själv riktigt bra?

— Åhå, svarade gumman och darrade på rösten. Jag har det allt såe dåligt, såe dåligt. Nåe, lilla Märtaängeln min, har hon mormors guldhjärta i dag?

— Det har jag, lilla mormor, det har jag, svarade flickan.

— Vill hon dåe visa mig det, lilla tösen. Får jag se på det.

Märta låtsades söka omkring halsen, varefter hon med smeksam stämma yttrade:

— Jag märker, lilla mormor, att jag inte har det på mig...

— Äe, bevare oss väl, i himmelens namn, due har väl inte tappat mormors guldhjärta?

Nu förhöll det sig så, att fabrikör Åvik tillrått fullständig hemlighetsfullhet inför Lilla Mussy beträffande den försvunna familjeklenoden. Fabrikören hade sagt, att den gamla måste skonas, och man nödgades därför slå in på den välvilliga lögnens och undanflykternas väg, tills smycket återfunnits, eller i värsta fall tills ett nytt, liknande guldhjärta anskaffats. Men hela familjen glömde bort denna bagatellartade affär under den tunga sorg, som lade sin hand över allt och alla i huset. Omsider började emellertid gamla mormor att åter fråga efter dyrbarheten, och hennes envishet hade verkligen i dagarna haft till följd ett beslut att hos guldsmeden skaffa ett liknande smycke. Beställningen hade emellertid ännu icke blivit av, och Märta måste därför fortfarande taga sin tillflykt till den

välvilliga lögnen, när gumman nu frågade henne.

— Nej, lilla mormor, jag har det nog däruppe, Det604

var så sant! Jag har det borta hos guldsmeden. Det var bara den lilla öglan, som skulle sättas ihop.

— Äe, milde skapare, milde välsignade söte. due har väl inte slagit sönder det?

— Visst inte lilla mormor, visst inte. Det var bara den lilla öglan, den lilla öglan ...

— Nåe, lilla, olyckliga due. Äe, så lessamt detta var, jämrade sig den gamla. Nåe, när får du det tillbaka?

— Det får jag säkert snart, svarade Märta, i det hon svepte filten bättre om den gamlas styva ben och på allt sätt sökte att lugna henne. Detta lyckades hon också med till sist, dock sedan hon först bestämt hade lovat Lilla Mussy, att klenoden skulle förevisas för henne senast morgonen därpå.

— Himmel, mumlade flickan, då hon åter gick in till den väntande herr Erlandsson. Lilla Mussy tycker jag så mycket om, men hon gör mig alldeles tokig. Lilla Mussy gör mig olycklig. Jag blir till slut en dålig människa...

När fröken Åvik återkom till förmaket, fann hon herr Erlandsson försjunken i betraktande av ett skogslandskap med en mjölkvit fors och ett litet vattenhjul. Cello betraktade verkligen tavlan, men han såg den inte. Han såg endast fröken Åvik överallt, i tavlan, i pianot, i blomman och solen.

— Nu är jag här igen, meddelade fröken Åvik. Jag beklagar att det dröjde något länge.

— Bevare oss väl, svarade Cello, på sitt förbindliga sätt. Tiden har gått så fort. Jo, fröken Åvik frågade ju mig om de stulna sakerna.

Fröken Åvik såg forskande på honom med de mörka ögonen, men avbröt honom icke.605

— Och jag har verkligen en smula att säga om dem, fortsatte Cello, i det han räckte ut sin knutna hand och liksom sökte flickans. Vill nu fröken Åvik öppna sin hand, så skulle det vara ganska förträffligt, sade den imge mannen.

Fröken Åvik betraktade med nyfikna ögon den smalaxlade herrn, mönstrade i en blick hans spensliga gestalt, som syntes något längre, än den i själva verket var. Cellos ögon hade ett lugnt uttryck, men det fanns något mera i blicken; det fanns ett ljus eller ett glitter i den, som ett ögonblick anslog den unga damen. Han hade just icke något tjusareansikte; det var bara hans kärlek, som plötsligt sken så starkt igenom och fördunklade intrycket av de något för röda kyrkängelskinderna och den självmedvetna näsan. Cello fällde i fröken Åviks hand ett föremål, och när hon blickade ned i handen, såg hon Lilla Mussys guld-hjärta vila där, detta välsignade smycke, som kostat henne så många tårar, och vilket man äntligen funnit hängande omkring halsen på Far i Skåpet; denne hade villigt erkänt, att han ämnat förvara det som ett minne eller en lyckobringare.

— Fröken Åvik får behålla det så länge, sade han enkelt. Kanhända polisen vill ha det ett litet ryck igen för undersökningens skull. Men jag bad att få låna det.

Cello tyckte själv, att han skött sig ganska väl. Han hade så lugnt och artigt tagit emot fröken Åviks tacksägelser. Han hade sett ett par tårar i dessa ögon, genom vars milda mörker han skulle velat dyka till botten. Han hade känt trycket av hennes händer. Äntligen hade han, nästan på vippen att explodera av kärlek, ursäktat sig, tagit upp klockan och förklarat,606

att han hade ett uppdrag att passa på. Följd av hennes vänliga ord och ögonkast, hade den unge mannen kommit till dörren. Här räckte hon ut sin hand ännu en gång, och Cello blev vid avskedet verkligen ett ögonblick litet förvirrad; hans stora aktörskonst skulle icke räcka så länge till. Kanhända fröken Åvik märkte något? När de stodo i tamburen, hade en tystnad inträtt, varefter den unga damen, liksom för att lösa en spänning och avrunda avskedet, yttrade:

— Och så vackert väder vi har fått nu också____

— Ja, svarade Cello, ja, det har vi verkligen fått.

Träden ha äntligen slagit uti

*

Medan nu Cello, gripen av flickans bild, som alltjämt rörde sig framför honom, småmyste mot honom och samtalade med honom, medan den unge mannen, hopplöst kär, glömsk av ingenjör Planertz, glömsk av alla sina föregående lidanden, med spänstiga steg marscherade neråt gatan, leende ett självsäkert löje och med ögonen stirrande i trottoaren, storsprang Märta Åvik upp på sitt rum. Hon trodde, att Glada Kalle hade avlägsnat sig, men fann till sin förvåning väninnan fortfarande kvar. Glada Kalle satt på soffkanten, dinglande med benen, sakta visslande, medan hon, försänkt i drömmerier, tycktes vilja genomborra tapeten med sina vitt uppspärrade ögon.

— Så bra, att du var kvar, ropade Märta Åvik i upphetsad ton. Du må tro, att jag har nyheter. Kan du gissa vad?

— Nej, vad? Vad för något?

— Du kan inte gärna tänka dig, vad jag har här i607

handen. Det är förstås omöjligt, att du kan det, sade Märta med eftersinnande min.

Hon öppnade handen och visade det blänkande föremålet. Glada Kalle, som så många gånger lyssnat till den bedrövliga berättelsen om tjuveriet på Koludden, förstod ögonblickligen.

— Änej, utropade hon. Har du verkligen fått det tillbaka? Har du —

Plötsligt stelnade miniatyrdamen och ur ögonen, som hon åter spände upp till sin fulla vidd, sköt en blixt, framkallad antingen av fasa eller också av en plötslig ingivelse.

— Vem lämnade det? frågade hon.

— Det gjorde en herr Erlandsson, som du kanhända känner. Jag kom till pensionatet ungefär samtidigt med att han reste därifrån.

— Du store, suckade Glada Kalle. Då är det kanhända han.

— Vilken han? frågade Märta Åvik, vars tankar endast kretsade omkring guldhjärtat och den glädje, hon skulle bereda Lilla Mussy. Vilken han?

Miniatyrdamen antog nu en beskyddande min, hon reste sig på tå och klappade sin väninna på håret.

— Du är ett barn, sade Glada Kalle högtidligt. Kan du säga mig vad det är, du har i handen?

— Det är ju guldhjärtat.

— Ja, det är det. Men det är något annat också. O, du oförståndiga, huvudlösa barnl Det år ju en blank metallvara, vet ja I

Märta Åvik teg. Miniatyrdamen fäktade med sina korta armar och handskarna fladdrade som fåglar608

kring fröken Åviks huvud, när hon hörde väninnan säga:

— I dag har träden slagit ut. Var han mörk eller ljus?

— Han var mörk. Det var han.

— Nå, fortsatte Glada Kalle med profetisk stämma:

I dag har träden slagit ut. I dag har det kommit

en mörk karlsperson till huset. Den karlspersonen hade en blank metallvara med sig. Nå! Vad säger du om det?

Märta Åvik avbröt Glada Kalle och drog henne hastigt bort till fönstret.

— Kanhända det inte är för sent, sade hon. Nej, titta! Därborta alldeles under Café Merkurius' skylt går vidundret. Nej, inte den där i gråa rocken! Den där spensliga, han som hälsar nu!

— Mörk var han verkligen, konstaterade miniatyrdamen i yttersta spänning.

De båda väninnorna höllo sig ett ögonblick tysta, varefter Märta Åvik, som sökte erinra sig alla delar av fröken Hanna Tornejs spådom, yttrade:

— Inte har väl den hyggliga filuren något svart arbete i alla fall?

Glada Kalle tog sig en ny funderare.

— Var han journalist, sa du?

Märta Åvik jakade och väntade på Glada Kalles tolkning av sierskans förutsägelse. Efterhand klarnade väninnans anlete, och plötsligt sprang miniatyr damen upp, helt belåten över att ha funnit oraklets spådom i alla detaljer riktig.

— Trycksvärtan och bläcket, utropade hon triumferande. FEMTIOFJÄRDE KAPITLET.

En av lyckofaddrarna inför rätta och en annan, som spelar rollen av en kupidon.

En blandad doft av våta kläder, tobak, tjära, stekt sill och kålsoppa förmärktes i häradsrättens sessionssal, där Far i Skåpet skulle rannsakas för stölden på pensionatet, sedan han förut undergått förhör vid rådhusrätten för stölden hos fröknarna Banckenberg.

Lukten av de våta kläderna utsändes av en del arbetslösa karlar, tjärdoften dunstade från några lediga sjömän, vilka brukade passa på att njuta av levande kriminalromaner, och vad slutligen den stekta sillen och kålsoppan beträffar, så kom oset av den förra från herr Stolz och doften av den senare från herr Backlund. Alla dessa dofter sammanblandades och kokades av den ganska varma luften i lokalen; det blev en både märkvärdig och bedövande sammansättning.

Vid dessa skådespel funnos för publiken endast tvenne långa parkettbänkar att tillgå, och dessa stodo vid salens ena kortvägg. Både den första och den andra bänken voro nu tätt besatta av en rörlig och nervös publik, och som en tillförlitlig mätare på det oroliga tillståndet tjänstgjorde en ljusblå emaljspottlåda, den enda livande färgklicken i denna vävnad av grått i grått. Vaktmästaren, vars krokiga gestalt, med den all-41. — Sjöberg, Kvartetten, som sprängdes.610

tid tuggande munnen under svarta hängmustascher — vaktmästaren var en tablettpassionerad man — hade helt nyss väsande uppmanat de närvarande sjömännen att icke spotta på golvet, varav följde, att sjömännen, som hade sina platser på den andra bänken, vredgat krävde av publiken på första bänken, att spottlådan under sina vandringar måtte få gå laget runt och icke bara hållas i rörelse framför första parkett. Den ljusblå spottlådan, som varsamt sköts mellan publikens fötter, vandrade alltså med en sköldpaddas envisa långsamhet först framför den främsta bänkraden, varefter den gjorde en sakta krök och försvann mellan de båda bänkarna. Åter dök den upp, lika leende ljusblå som förut, vid andra sidan, på nytt stillsamt promenerande upp utefter första bänken. Att emaljspottlådan i dag vandrade med en så glidande regelbundenhet, var ett tydligt bevis på den spänning, vari publiken befann sig.

Ett ointressant ärekränkningsmål behandlades för ögonblicket.

— Nå, frågade den lilla spetsnäsade domaren med sitt vita huvud framskjutet och sina ärliga och genomträngande blåa ögon riktade på svaranden. Nål Erkänner svaranden att han använt nedsättande yttranden om käranden?

Svaranden, en kort, kraftig karl med uppstruket hår och envist ansikte tvekade och hackade, varefter han slutligen sade:

— Nej, det gör jag inte. Jag har inte alls satt ner honom.

— Dock, fortsatte domaren, har svaranden, enligt kärandens påstående, vid ett tillfälle kallat käranden6tl

Torskhuvud, vid ett annat Dunken och vid ett tredje Tratten, allt detta i vittnes närvaro och på öppen gata.

Nu gled till svarandens sida en rödlätt man i femtioårsåldern, fint klädd i en grå jaquette, ur vars bakficka

framstack en röd silkesnäsduk. Denne herre, som var en advokat i den gamla stilen, ytterst cirklad i sitt uppträdande, ordrik som en sakförare inför en jury, hade en liten grånad lock i pannan. Han såg förnäm ut, när han på sitt förbindliga och chevalereska sätt lutade sig mot den något förvirrade karlen. Härefter höjde den cirklade advokaten åter på huvudet, lade det stolt bakåt, gick med utsökt diskreta steg fram till skranket och framtog den röda silkesnäsduken.

En trumpetsignal smattrade genom lokalen, när han använde den, och efter denna inledning stoppade den fine mannen näsduken i bakfickan, bugade sig förnämt för rätten och började tala:

— ... beträffar uttrycket Dunken, innebär detta icke någon som helst beskyllning för spritsmuggling, vilket käranden tydligen velat påskina, utan syftar, liksom det andra uttrycket Tratten, på det av käranden helt säkert icke obekanta förhållandet, att hans egen fader är anställd vid ett svagdricksbryggeri... påpeka, att kärandens oförvitlige fader i skämtsamt tilltal även stundom kallas för Drickan, emedan han under sitt aktningsvärda arbetes utövande just har med dylika varor att skaffa... tilltalsord är att betrakta såsom ett uttryck för folkhumor, en grotesk ehuru fullt oskyldig karakteristik över en hederlig man och hans i allo respektabla yrke. Detta slag av benämningar synes ha gått i arv på barnen ... kärandens tjuguårige broder, cykelreparatören Frans Erik Ferm, på sin arbets-612

plats av välsinnade kamrater kallas Svickan, en folklig benämning på tappen i en tunna eller ett svagdricks-ankare... på grund av det anförda får jag vördsammast anhålla att detta absurda åtal måtte förklaras ogiltigt.

Kärandeombudets röst hördes kylig, långsam och entonig:

— ... vara till hugnad för rättvisans sak om svarandeombudet även nöjaktigt kunde förklara svarandens sorgliga ovana... tillrop på öppen gata högt använda ordet Torskhuvud... För kärandens räkning vill jag meddela, att varken han eller någon av hans anförvanter någonsin salufört eller eljest utövat verksamhet i förbindelse med fiskvaror... förenämnda vedernamn sålunda måste anses som en ren uppfinning av svaranden ... ärekränkande syfte.

Nu stannade den ljusblåa emaljspottlådan, på detta sätt tolkande en djup ledsnad hos publiken, men så småningom fick emellertid det ointressanta målet sin avslutning, varefter infördes den för stöld tilltalade Karl Johan Evald Alexander Holmsund-Holmsen-Grön, ytterligare känd under namnet Gren och smeknamnet Far i Skåpet. Den ledsamma enaktaren med sina ledsamma aktörer, som icke förmått att i högre grad fängsla åhörarnas intresse, avlöstes nu av kriminalstycket med gästspel av en stjärna. Cello vid referentbordet, som av lättförstådda skäl var livligt intresserad för denna sak, sträckte på sig och gäspade av sig intrycken från det förra målet, vilket företett en tämligen alldaglig rättegångsbild.

Till Far i Skåpets rättegångsbiträde var förordnad samme fine advokat, som nyss presenterat ett så613

vackert anförande till förmån för den lille mannen med alla de egendomliga invektiven, och som han själv tycktes vara mycket belåten med sitt nyss gjorda inlägg, var advokatens hållning ännu förnämare och mera majestätisk än förut. Far i Skåpet var blek som vanligt, men en viss illparighet glimtade i hans ögon, när han, som var van att se fort och skarpt, upptäckt Cello vid referentbordet. Han nästan gav ifrån sig en kamratlig blinkning, tyckte journalisten. Då tjuvens levnadsförhållanden blivit lagda i dagen och uppläsningen av den långa polisrapporten avslutats, frågade den lille domaren, med sina klara ögon riktade på den tilltalade:

— Erkänner Holmsund vad som i polisrapporten lägges honom till last?

— Sakerna har jag tagit, tillstod Far i Skåpet. Jag skulle kunna säga något...

— Lätta fullständigt sitt samvete, uppmanade den lille domaren med ädel och allvarlig stämma. Det är det enda, som i detta fall kan tjäna den anklagade till någon nytta. Vad var det Holmsund nu skulle säga?

— Om jag ville, kunde jag säga något, fortsatte tjuven och blinkade i detsamma med en nyter elakhet mot Cello, som kände sig ganska generad. Jag hade aldrig tagit de där ringarna, om de inte hade retat mig, meddelade Far i Skåpet.

— Vilka retade er? frågade domaren.

— Papegojonia, svarade Far i Skåpet.

Den ljusblåa emaljspottlådan stannade åter. En fnissning hördes från herr Backlund, men den tuggande rådhusvaktmästaren gick fram och fräste varnande över publikens huvud.614

— Holmsund tillhålles att hålla sig till sak. Fram med sanningen, om denna står i förbindelse med Holmsunds brott.

— Jag kom för att vila mej på pensionatet, började nu Far i Skåpet, för jag var så trött, och hade aldrig tänkt att röra vid någonting. Jag hade tänkt börja ett bättre liv.

— Vad skulle det ha varit för ett liv? frågade domaren, som hoppades att ur förhöret få fram något nytt.

— Jag har tänkt flera gånger att börja ett annat liv, men vissa personer har alltid lagt sej i vägen för mej.

Vid Far i Skåpets ord lutade sig publiken ner för att dölja sin skrattlust. Men den lille domaren sade med en viss listig vänlighet:

— Polisen har ju endast ingripit, när Holmsund har begått någon förbrytelse.

— Ja, svarade Far i Skåpet, men hade jag fått vara i fred efter det första arbetet, hade jag, anamma mina styvrar, inte börjat med det andra. Nu ville jag vila mig på pensionatet, men papegojorna retade mig, annars hade jag aldrig tagit deras grannlåter i förvar. Han där, sade Far i Skåpet, med en gemytlig huvudlutning hänvisande på Cello, vet nog såna papegojor det var. Har aldrig varit ute för värre fruntimmer.

Cello kunde icke låta bli att le där han satt lutad över papperet med ett öga på den tilltalade och ett i blockboken.

— Nog nu, utbrast domaren vredgad. Han skall icke tala om ett bättre liv, när han helt nyss blivit rannsakad för en stöld, begången inom stadens hank och stör.615

— De lade ringarna i händerna på mig på pensionatet, och vad det sista arbetet beträffar, så var jag tvungen att skaffa litet för att inköpa ett lager.

— Vad för ett lager? frågade domaren. Det var väl ett lager av tjuvgods det?

Far i Skåpet såg ut, som om han velat flina, varefter han åter tycktes vilja lätta en skuldbörda.

— Herr domaren, sade han. Jag ber om förlåtelse för att jag har skämtat inför rätten. Men sanningen är den, att jag verkligen i flera år har tänkt att börja ett bättre liv, och det fanns inte så många yrken att välja på för en stackare.

— Vad hade Holmsund tänkt att göra då? sporde den lille domaren med likgiltig röst.

— öppna en affär.

— Vad för en affär?

— Korta varor, svarade Far i Skåpet.

Nu hotade vaktmästaren att från lokalen avföra ett par av sjömännen, som syntes ha blivit drabbade av hysteriska anfall. Domaren behandlade emellertid ärendet med mera skärpa efter detta, varefter den fine advokaten tog till orda:

— Jag anhåller, yttrade denne högtidligt, att rätten benäget vid domens avkunnande måtte taga hänsyn till de sociala villkor, under vilka den tilltalade uppvuxit. Visserligen synes han ha erhållit någon uppfostran, om vilket även det faktum, att den tilltalade genomgått ett par klasser i ett läroverk, bär vittne, men det förtjänar framhållas, att fadern i sin ungdom varit misstänkt för stöld av en grå ytterrock och en låda fikon, och att barnet såsom helt ungt måste omhändertagas av främmande personer, som icke synas ha kunnat få616

någon makt med dess nedärvda anlag, vilka den anklagade burit såsom en börda genom livet. Den för-härdelse,

som hans nonchalanta uppträdande inför rätten synes vara ett uttryck för, går tydligen icke på hans sinnes djup, därom vittnar den omständigheten, att han icke i penningar omsatt allt det genom stölden förvärvade godset, utan att han kring sin hals, herr domare och vördade ledamöter av rätten, omkring sin hals har burit ett litet guldhjärta på en länk, mera såsom ett minne av en av de bestulna. Brottets psykologi har ännu långt ifrån blivit klarlagd, men denna lilla omständighet, vilken för ytligare och kallsinnigare betraktare synes vara mera att le åt än att taga på allvar, och som ju, jag tillstår det ödmjukligen — här bugade sig den fine advokaten mot rätten — icke förmår med kraft mildra lagens rättvisa gång, borde likväl kunna tjäna, om icke såsom en förmildrande omständighet så likväl till ett bevis på ett sinnets känsloegenart, av vilken man kan vänta något bättre. Jag tillåter mig hemställa, att den tilltalade, på grund av sin beredvillighet att inför polisen lämna upplysningar om sina brottsliga förehavanden, så ock på grund av en yppad lust att vilja börja ett bättre liv, desslikes under hänvisning till den frestelse, vari han befann sig på badstranden, då damerna i hans händer liksom överlämnade tjuvgodset, och detta på en tidpunkt då den anklagade säger sig ha ämnat börja ett bättre liv, måtte dömas så milt, lagen kan tillåta.

Med en häftig trumpetstöt satte den cirklade advokaten ett utropstecken efter sitt anförande. Far i Skåpet hade med tämligen likgiltig uppsyn avlyssnat sin försvarares tal, men när denne kom till detaljerna om617

guldhjärtat, såg han generad och orolig ut. När Cello efter en stund reste sig för att på tå smyga ut från lokalen, då han ej ville trängas med publiken, vände sig Far i Skåpet, som rådhusvaktmästaren nu beredde sig att bortföra till rannsakningshäktet, hastigt mot sin förre pensionskamrat. Tjuven blinkade och yttrade med låg stämma:

— Bara en, som inte var någon papegoja. Hon var en liten grann råtta, hon. Aj, aj I

Cello tittade den andre in i de små elaka ögonen, nickade och gick honom förbi. Utkommen i vesti-bulen möttes journalisten av herr Stoltz, tätt följd i hälarna av herr Backlund.

— Va sa tjyven? frågade herr Stoltz. Vi hörde, att han sa nånting till herr tjunalisten!

— Vore roligt till att få höra, mumlade herr Backlund.

Cello såg mycket tankspritt på de båda herrarna, som envist stirrade på honom, väntande ett svar.

— Han sa ingenting, yttrade den unge mannen.

— Hå, utbrast herr Stoltz vredgat. Det kommer väl i tidningen i alla fall, om herr tjunalisten inte vill säga det till oss. Vi har annars en viss rättighet... Det var vi som hjälpte polisen med att fånga honom. Han kom alldeles utanför kaféet Arbetarevännen, så säjer jag till min kamrat här ...

— Namnet är Backlund, presenterade sig denne mycket lågmält.

— Till min kamrat här, fortsatte herr Stoltz upphetsad. Spring för attande djävlar till andra sidan. Jag passar här om du passar...

Cello vinkade avvärjande med handen, under det618

herr Stoltz häftigt manövrerade med armarna och åskådliggjorde av tjuvjakten en detalj, som aldrig hade passerat.

— Jag har ingenting att säga mer. Herrarna får väl se när tidningen kommer ut.

— Jag är prumerant, kastade herr Stoltz till den bortgående pressrepresentanten.

— Vi prumererar på kvartal, upplyste herr Backlund.

Cello fortsatte sin vandring skakande på huvudet; han uppfylldes av en känsla, som liknade vemod.

— Han tyckte om henne, sade han för sig själv. Far i Skåpet tyckte bestämt om henne.

Just som herr Erlandsson steg ut på trappan, ställde sig plötsligt i hans väg en storväxt karl med röda kindpåsar, i vilka det då och då ryckte uppe vid ögonen, som voro små, vattenfyllda och blinkande. Mannen hade ett ljust, nästan vitt och tovigt hår, som vajade när han lyfte på en mjuk hatt.

— Ursäkta, sade Albin, servitören Tidlunds son — ty det var ingen annan än han — och tittade ner på den spenslige tidningsmannen. Är detta herr Erland?

— Erlandsson, ifyllde Cello.

— Ja. Ja, visst, ja, sade Albin och grinade ursäktande. Det är rätt. Jag var uppe på tidningen för ätt söka Erlandsson, men han var inte där. Jag har vatt uppe ett par gånger förut i dag, men de skickade mig hit. Se jag skall lämna ett brev, som jag fick hos Aviks i dag på morgonen, då jag stabbade ved.

— Ska det vara svar på brevet, frågade Cello.

— Tror inte det, svarade Timglasets son, som något vacklade på benen.619

Albin hälsade och gick långsamt över gatan. Cello slet upp brevet, vars innehåll han slök med ögonen och läste igenom fyra gånger på varandra:

— ”... det är i en sak, som även rör Eder tidning. Vill ni vara av den stora godheten att svara mig i telefon eller också klockan tre i dag på eftermiddagen, då jag skall skynda mig över Klosterparken ...” mumlade Cello och kastade undrande blickar omkring sig. Men var tusan är ingenjör Planertz någonstans?

Med ett tankfullt uttryck i sitt anlete tittade han upp, och kom därvid att ännu en gång kasta en blick på den väldige budbäraren, som nu vänt sitt rödbrusiga huvud mot solen. Det sken som en lanterna.

Skulle den där möjligen vara en kärleksbudbärare, tänkte Cello. Ser alltså en kupidon ut på det viset!

Och han invaggade sig i dåraktiga förhoppningar, medan han promenerade gatan fram, glömsk och otacksam mot Far i Skåpet, vars svarta gärning lett till detta märkvärdiga möte. Ingen kunde heller begära, att herr Erlandsson skulle fundera något närmare över den omständigheten, att både olycka och sorg, brott och förfall inställt sig såsom ett slags faddrar vid vaggan, där hans nyfödda lycka nu sakta tycktes slå upp sina ögon. FEMTIOFEMTE KAPITLET.

Smedjan och Trädgården — Junker Morgonröd och Nattens Drottning.

— Jag undrar, om jag vågar anförtro er något, sade fröken Åvik, när de träffades i Klosterparken.

— Mig, svarade den unge mannen med majestät. Jag är tystlåtenheten själv, när det gäller.

— Det var bra, svarade fröken Åvik. Det jag har att säga är just inte så viktigt, men när herr Erlandsson häromdagen varit hemma, så kom jag att tänka på en dikt, som jag lämnade in för så förfärligt längesedan. Men jag hörde aldrig av den.

— Hur längesedan, fröken Åvik. Ungefär bara. Ungefär!

— Ja, det är väl två år sedan eller så. Jag fick aldrig något svar i brevlådan.

— Sådant händer, svarade Cello med en plötslig partisk vrede för den unga damens räkning. Man har nog sina tag av nonchalans på tidningarna ibland. Vad hette dikten?

Fröken Åvik rodnade, men såg honom rakt i ansiktet, då hon svarade:

— Den hette Nattens Drottning. Vi har ett sådant träd därhemma. Det blommar bara en natt om året. En riktigt underbar blomma!621

Medan samtalet pågick, tyckte Cello, att fröken Åvik verkade så märkvärdigt nyfiken och intresserad. Skulle det vara möjligt ändå, tänkte den unge mannen, som i flickans ögon kanhända trodde sig läsa mera än vad som verkligen fanns att läsa där. De talade om allt mellan jord och himmel, men till slut måste fröken Åvik gå sin väg. Innan hon skyndade bort, tog hon ett löfte av Cello, att de skulle råkas två dagar därefter, bara för den lilla diktens skull.

Var tusan är ingenjör Planertz, tänkte herr Erlandsson ännu en gång, när han avlägsnade sig från parken.

*

Som barn hade Bengt Erlandsson en gång följt en kamrat hem till dennes bostad, som var belägen i ett litet hus inne på en gård, där det fanns en smedja. Kamraten hade först visat Cello sin insektssamling, därefter sin frimärkssamling, varpå han bett honom följa sig ut. De hade då gått till smedjan, där för tillfället rådde stort larm. I allt det svarta syntes svarta gesäller springa omkring varandra med långa tänger i händerna. En röd eldstråle sköt ut från ässjan, där med dån blästern drogs. Blänkande ögonvitor och vitglödande järn, vilka sedan bleknade till en matt rosenfärg och slutligen mörknade som en aftonhimmel, gav liv och färg åt den sotiga tavlan. Det blev alldeles svart lor Bengts ögon, när ban passerade igenom denna arbetets lilla värld, och han kände sig som en blind, ty gossarna kommo utifrån solskenet. Bäst de nu gingo i mörkret under bruset från blästern och en klang i gammal valstakt från släggorna på städet frågade Bengt kamraten, vart de skulle hän. I detsamma kände622

gossen, att han gick på kolstybb och slaggstoft i en smal gång, och plötsligt lade han märke till att en rektangel var uppritad i den mörka luften framför honom, alldeles som med de finaste streck på en svart tavla. Strecken voro icke vita, utan de lyste som av ett grönt solsken eller av en grön bengalisk eld. Nu bullrade kamraten framför honom; en port slogs upp. Alldeles bländande i sin yppiga grönska och beglänst av det klaraste julisolsken, låg en liten trädgård framför de två gossarna. Synen verkade överväldigande på Bengt, särskilt som den uppenbarat sig så oförmodat. Det var något strålande i tavlan med dess höga, förvuxna blomsterstänglar, dess yviga trädgårdssängar, dess fladder av vita fjärilar runt omkring, medan ihållande lärksång hördes ovanför, och hela den lilla örtagården susade vid en mumlande sång av flugor, bin och humlor.

Denna uppenbarelse glömde Bengt aldrig mera i livet.

Han hade lagt märke till att minnesbilden från smedjan och trädgården framkallats för hans inre syn några gånger, då han efter mörk ledsnad hade blivit tröstad eller häftigt glad. När han nu kom från sitt möte med fröken Åvik, kände han samma känsla av ljus, som han känt den gången i smedjan, framför den öppna lilla trädgårdsporten, eller i varje fall en med denna känsla så starkt besläktad, att en grann tavla sken i hans inbillning och med sin glans färgade hela Cellos omgivning under hans vandring genom gatorna. Ett vänligt vemodsljus vilade över de mest vardagliga ansikten, han såg på sin väg. En poliskonstapel, som gick med tung långsamhet och svängde ett par stora623

vita vantar i luften och lyfte ett par jätteskodon från gatan, bar drag av människovänligt intresse i sitt anlete under kasken. Det var som om han skulle ha sagt: jag skall nog veta att skydda din hemlighet I En gammal fröken i en affär, som just höll på att skylta, när Cello gick förbi fönstret, placerade bland små leksakssparbössor och väderkvarnar en docka med ansikts-rosor och mun av ljuvlig sötma; den gamla affärs-idkerskan tittade genom rutan på Cello, och han läste i dessa menande ögonprickar i ett vissnat anlete: jag måste skylta om och göra fint just i dagl

I parken stod en karl i blå blus och med ett frånstötande, buttert ansikte; han var sysselsatt med en hink och en spade. Men Cello såg en karl med ett mycket hemtrevligt ansikte framför sig och utkastade i förbigående den vänliga frågan:

— Det ser i alla fall ut, som om sommarn kommit tidigare i år än förra året.

Karlen spottade, grinade och fortsatte sitt arbete, i det han mumlade:

— Tidigare! Jaså, den har det! Det vet väl annars hela världen, att den är senare i år, än den har vatt på en mansålder.

— Tja, så kan man misstaga sig, min gode man, svarade Cello muntert. Den är bra, när den kommer i alla fall! Godmiddag, godmiddag!

Hinken slamrade, och karlen kastade en föraktfull blick efter den fåvitske mannen, men det gjorde drömmaren alldeles detsamma; hade han också kastat en sten på Cello, skulle denne ha tagit den för en blomma.

Cello hade blivit trollad till en yngling, nästan till ett barn, men den arme hade ingen aning om detta624

utan tyckte, att allt var, som det borde vara, när han märkte, att företeelserna runt omkring, levande eller döda, underordnade sig, gjorde sig till bisaker för den stora huvudsaken.

*

Men den fina och doftande atmosfären omkring den lycklige mannen gick något förlorad vid besöket på redaktionen, inför vars lilla personal Cello dock kände sig starkare och mera jäsande än förut, och till vilken han lämnade flera lysande prov på uppsluppet skämtlynne. Den gamle korrekte medarbetaren Löf, en inbiten ungkarl med lika bestämda vanor som en välskött klocka, fick av kamraten ett slag på axeln med tillropet, att han skulle ruska upp sig och gifta sig.

— Du kan ju börja själv, morrade Löf, med ett sarkastiskt leende.

— Ingen dag vet man, när man börjar, sade Cello hemlighetsfullt men ångrade strax sin barnslighet, ty han kom plötsligt att fasa för att hela hans glädje kanhända var byggd på en dåraktig inbillning. Han slog därför om med följande ord:

— Husch, ja I Jag får säga dig, att uppmaningen gäller mig själv lika mycket som andra.

— Den kärring man inte har, den låter en sova ostörd på vilsoffan efter middagen, svarade Löf med ett skratt, därmed på fri hand tillverkande ett ordspråk, medan han på papperskorgen upphängde en gul snusnäsduk till tork.

— Det är sant, svarade Cello inifrån sitt rum, medan han i hemlighet tänkte, att kärringar vore en sak med625

änglar en annan. Löfs hjärta är förtorkat, menade han. Han går ännu i Smedjan och har inte sett Trädgården.

Den alltför optimistiske Cello ville göra mera än sitt bästa för att söka skaffa tillrätta Nattens Drottning. Han undrade först, om inte fröken Åvik slarvat med genomläsningen av tidningarna; därför ställde han sig först att bläddra i arkivet. Han letade som en katta letar efter sina dränkta ungar, nosade i vartenda hörn av bladen, jamade framför varenda spalt för att locka fram verserna, men han fick icke reda på dem. Då vände han sig till den fete lille notischefen, men denne ritade endast ett jättefrågetecken i luften, och därefter utförde han en annan pantomim, föreställande en hand, som kastar ett manuskript i papperskorgen. Var Märta Åviks dikt vorden en låga och därefter intet, så var ju heller ingenting att göra åt saken, men Cello, som var en energisk natur och såsom förälskad dubbelt energisk, beslöt sig för att göra ett besök i Idiotlådan.

En sådan poeternas tårlösa grav finnes nästan på varje redaktion, dit ju alltid en mängd diktalster i bunden eller obunden form inlämnas. En del av dessa manuskript komma upp till sätterierna och inflyta i bladet, men många av de insända bidragen skärskådas av trötta blickar, varefter de vandra till papperskorgen, sedan till soplåren och slutligen till elden, där förintelseprocessen äger rum. En del alster hamna däremot i Idiotlådan. Dessa bestå ibland av saker, dem man tvekat på och därför tillsvidare kastat undan, men även av iinderbarheter och kostligheter, som blivit ditlagda under, demoniska leenden eller uppsluppna skratt.

När Cello nu gick till Idiotlådan, om vars befintlig-42. — S10 b er g, Kvartetten, som sprängdes.626

het han det första året icke haft en aning, nalkades han den icke som till exempel Löf, med pekoralavnju-tarens lätta gång och lystna blickar. Han nalkades den i kärlekens namn, med en känsla av ridderlig partiskhet för en möjligen kränkt väninnas skull. Det var emellertid som att sitta på kanten av en trollsjö och fiska galenskaper med bara fingrarna. I varje ögonblick nappade det en tokighet, och ibland var den stor som en gädda, ibland mindre, grann som en forell, och Cello fiskade med iver, utan att ur det glittrande stimmet få upp vad han sökte. Där funnos vårdikter, skrivna med flickstilar och med de otroligaste naiva vändningar, vilka gjorde tvetydigheter av oskuldsfullheter; där funnos höstdikter, så sentimentala och med ett så komiskt bildspråk, att läsaren icke kunde låta bli att släppa till ett leende, som kom från hjärtat. Där funnos inbilska artiklar, där våldsam självgodhet i förening med total brist på talang åstadkommit fullständiga raketnummer av omedveten humor, och där funnos andra alster, författade med spelad flärdfrihet och doftande av den friskaste dumhet och egenkärlek.

Cello, som någon enda gång förut suttit vid kanten av denna trolska sjö med alla dess skimrande djävulsfiskar, överraskade sig plötsligt med att le. Detta leende dog på hans läppar, när han plötsligt fick upp ett papper, som var fullskrivet med verser, dem han strax kände igen. Han rodnade i sin ensamhet. Äntligen hade förklaringen på Junker Morgonröds gåtfulla försvinnande kommit. Han läste, och blev ännu rödare i ansiktet:627

Rid ut, rid ut, Junker Morgonröd, i den vinande vinden, som biter i kinden, och svinga ditt svärd till ett blänkande slag! Mången skönlockig mö uppå kransade ängar, mången stingkyss dig ger, mången sugande blick, där du hälsar på färden i riddareskick ...

— Aj, åj, åj, suckade Cello, ty Blamageguden uppenbarade sig ett ögonblick med sina klara kinematogra-fiska bilder. Men kärleken räddade honom från grubbleriet och skammen.

Det här var just inte meningen. Jag skulle ju leta efter Nattens Drottning, den kära flickans dikt, tänkte han, nu något lugnare.

Cello begynte åter sitt fiske, och det nappade alltjämt galenskaper och tokerier, men han hade icke letat så länge till, förrän han plötsligt fick jättenapp. Det satt ett hjärta på kroken. Han hade funnit Nattens Drottning, och denna hade sålunda vilat sida vid sida med Junker Morgonröd i Idiotlådan. Deras unga själar hade träffats förut. Deras hjärtan hade legat och slumrat tillsammans.

Med en smäll stängde Cello lådan och stoppade sitt rov i fickan. Utan att ännu ha tagit del av diktens innehåll, kände han sig som en oskyldigs försvarare. Han hade liksom befriat en för sinnessjukdom orättvist misstänkt från galler och bevakning, han hade givit luft och ljus åt en skendöd. Flickans dikt värmde i plånboken, där den nu på nytt låg tryckt intill Junker Morgonröd. Med största frimodighet och glädje marscherade Cello ned till stadsfullmäktigesammanträdet, som varade till bortemot klockan tio på aftonen. När628

han åter ensam satt vid den lätt gungande gröna kupanå ljus på redaktionsbyrån för att göra i ordning och uppsända referatet, tog han upp den lilla dikten mellan behandlingen av två ärenden.

Denna dikt, som var skriven av en nittonårig flicka, var särdeles kantig och vardaglig. Där funnos en mängd oformligheter och löjligheter, vilka icke ens mycket nådiga ögon kunde underlåta att se. Men fastän detaljerna voro omöjliga, strålade det ett ljus från Nattens Drottning direkt till Cellos hjärta.

Han stoppade åter papperet i fickan, fast besluten att låta införa bidraget, sedan han med egen hand gjort några korrigeringar. Dessa skulle göras omärkligt, som när någon restaurerar en altartavla, föreställande Maria på vita kuddmoln med alla änglarna runt omkring. Förbättraren skulle gå fram med den försiktigaste hand. Detta visste nog kärleksguden, som stod lutad över herr Erlandssons axel, medan han skrev:

Anslag till en bil för brandkåren.

Drätselkammaren hade hemställt att stadsfullmäktige måtte besluta om beviljande av ett belopp på 8,260 kronor för inköpande av en personbil...

Nattens Drottning, ljuvt du öppnar dina kalkar,

vacker i vår lilla sal.

Endast för en natt du så förvandlar

till ett paradis vår sal... FEMTIOSJÄTTE KAPITLET.

Två specialister på begärelser i en skjuts, som

välter.

En skjuts skraltade fram på en tämligen stenig väg, vilken, ljus och lång, börjat linda upp sig strax utanför ett lantligt stationshus. Skjutskarlen, med en pipa mellan sina hoppressade läppar, satt främst i den enkla vagnen, och på dess passageraresäte syntes den unge folkskolläraren Holmén, klädd i halmhatt och en prydlig brun kostym, vars vänstra knapphål lystes upp av en blåklint, plockad strax före påstigningen. Herr Holmén, som ju

var ledamot i stadens nykterhetsnämnd, hade vid sin sida en nästan jättelik karl med vitblont hår under en grov sportmössa och ett ansikte, vars rodnad bekände synder och begär, men vars blinkande små ögon vittnade om saktmodighet eller gott lynne. Servitören Tidlunds son, Albin, som tillsammans med herr Holmén företog denna sommarutflykt, hade nu blivit omhändertagen av nykterhetsnämnden, vars tålamod till sist brustit. Albin skulle under en tid gå till vård och vila på en anstalt för åt spritbegäret svårt hemfallna personer och där begrunda sitt iråkade olycksöde och sina förspillda år samt, om möjligt, söka bliva en god, nyttig och nykter medborgare.630

Från staden hade de båda herrarna på tåget haft en tämligen kort, tyst resa; nu skulle skjutsen föra dem direkt till anstalten, som låg i lantlig omgivning vid en frisk sjö i de trakter, resenärerna genomforo på den skramlande kärran. Albin, som fått sin vita skäggstubb avrakad, tedde sig tämligen snygg, där han satt vid den prydlige herr Holméns sida, skakande åt alla håll vid åkdonets krängningar. Resenärerna kommo i häftig beröring med varandra genom kärrans oregelbundna gång; dessa två så olika huvuden, Albins grova med de vita hårtestarna i det röda ansiktet och herr Holméns finare med askblonda små mustascher och sunda rosor på kinderna, slogos ibland tillsammans i en och annan vägkrök eller vid passerandet av en fördjupning i landsvägen.

— Om jag kunde begripa, Holmén, sade Albin i en ton, som kunde kallas ödmjuk, fast den storvuxne mannen alltid glömde att använda titeln av herre — om jag kunde begripa, varför jag ska fara till det där hemmet? Jag tror aldrig, att det blir något utav det, för om jag låter bli å supa, medans jag är där, så blir jag väl alldeles tvungen till å supa, när jag kommer tillbaka. Jag måste väl ha det i alla fall?

— Tänk icke över dessa saker, yttrade herr Holmén och såg styvt framför sig med milda men fasta ögon. överlämna detta i händerna på dem, som bättre fatta dylika ämnen. Albin har endast att under den närmaste framtiden följa anstaltens föreskrifter, och han kommer på denna plats att genom lämplig vård bliva avvänjd från rusdrycksbegäret.

I detsamma dunkade Albin till herr Holmén med sitt stora huvud, varefter han svarade:631

— Jag ville riktigt parera med Holmén. Ja, ursäkta mej, men jag ville riktigt parera, att inte det går.

Folkskollärare Holmén svarade icke på en stund, men det föreföll, som den unge pedagogen övertänkt ett litet tal, lämpligt att framsäga i samma ögonblick, som han i anstaltens vård skulle överlämna den fallne reskamraten. Herr Holméns huvud dunkade nu till Albins väldiga klot under den grova sportmössan, men stöten tycktes icke störa den i tankar försjunkne läraren. Han satt och sökte efter starka och bevekande ord, men icke en blixt i de blåa ögonen tydde på, att ingivelsen ännu hade kommit. Framför de åkande låg en dal och bortom dalen svarta furutaggar i en ring kring en fjärran sjö, blank som en silversked. Små runda moln seglade fram på himlen så ledigt och fritt mot det blå, att det var en lust att se dem. Skjutskarlen drog åt sig tömmarna, och det bar sakta nedför backen. Stenar hoppade undan och rullade vid vägkanten, bortom vilken ris och björkar växte. Trots bullret, som skjutsen åstadkom, hörde de åkande hela tiden vinden gå i träden, ett ljud, som mera liknade ihållande, fräsande strandsvall än ett sus. Flugorna lyste gröna på hästens länd, den svansens svarta tagelviska sopade fram och åter, medan det blanka skinnet ryckte och ryckte för att förmå de surrande fridstörarna att avlägsna sig.

Vid vägkröken var man på ganska jämn mark; backen var så gott som avslutad, och det föreföll som om åkdonet i en lätt dans körde in i en lång berså, så tätt stodo här på ömse sidor om den smalnande vägen de gungande och mörka trädkronorna. Alltefter-632

som vägen tycktes bli jämnare, började herr Holmén att sakta tala:

— Albin har månhända läst i en eller annan bok eller kanske hört talas om människans behov av att hämta styrka ur naturens sköte. Genom kulturlivets tärande på människans nervsystem — vet Albin vad jag menar med nervsystem?

— Ja, det är väl det, som kittlar i en?

Herr Holmén log och svarade:

— Icke så illa, Albin! Understundom kan nervsystemet bringas i en sådan oreda genom städernas allt uppslukande' begär efter människornas krafter, att man helt visst kan karakterisera de dallringar, som uppstå i nervsystemet, såsom kittlingar, ehuruväl irrita-ment är ett riktigare ord. Populärt sett tala vi dock om samma sak. Alltså, för att på nytt gå från början: genom kulturlivets tärande på nervsystemet har kroppen ett starkt behov att genom närmande till naturen återhämta åtminstone någon del av den kraft, som gått förlorad. Begär finnas av mångahanda slag. Här är till exempel en människa, som måste äga en myckenhet lyx, vilket även tär på nervsystemet. En annan människa vill förvärva en myckenhet pengar ...

— Hade en annan varit rik så, avbröt Albin med en suck.

— Säg inte det, Albin! Rika människor kunna även plågas av begär, till exempel begär efter att förvärva ännu mera pengar. Förvärvsbegäret är även värt att härvidlag tagas i skärskådande. Om begäret efter rusdrycker ruinerar kroppen, så kan begäret efter pengar...

Hade nu Albin av någon anledning haft kännedom633

om eller eljest genom en slumpens skickelse kommit att beröra Solidarfett eller Västerviks Sågblad, är det mycket troligt, att samtalet växlats in på ett helt annat spår, som fört långt bort från naturen men närmare kulturlivet med dess lyx- och penningbegär. Men Albin hade aldrig spekulerat annat än med roddbåtar eller tillsammans med den sjunkne förre åkaren, som kallades Luskungen, i buteljer. Därför teg Albin och väntade på fortsättning, under det att herr Holmén försjönk i tankar över hur han skulle kunna på ett nytt lån samla alla växelskulder och fickförsträckningar, och varifrån det vore möjligt att hämta ett par friska och duktiga borgensnamn. Sedan den allvarlige folkskolläraren inom sig beslutat att ännu en gång genomplöja telefonkatalogen för staden och ytterligare den ett halvt kilo tunga katalogen för provinsen för att i dessa böcker söka hitta lösningen av det till synes olösliga problemet, tog han åter vid, där han slutat i sitt anförande, dock med någon liten förändring i uttryckssättet:

— Jag menar, ser Albin, att penningbegäret, när det tager sig alltför omåttliga uttryck, kan vara ett ont i likhet med spirituosabegäret.

— Holmén! Fyllebegäret är väl ändå en bacill? Är pengabegäret också en bacill?

Herr Holmén log åter, fastän något svagare än förra gången.

— Såsom jag bestämt tidigare har sagt Albin, kan man icke tala om baciller i fråga om spritbegäret annat än möjligen i symbolisk mening. Men som jag icke här har tillfälle och tid att utreda för Albin, vad som menas634

med en symbol, måste jag kort och gott säga: spritbegäret är en sjukdom.

— Men pengabegäret? frågade Albin med en okuvlig envishet.

— Ja, suckade herr Holmén, även detta kan bliva av en feberaktig karaktär — Albin fattar vad jag menar med ett dylikt uttryck? Det är liksom ett brinnande ...

— Se där, grymtade Albin triumferande. Gav jag mej inte fasen på, att jag ändå mena något åt det rätta hållet. Det brinner i kroppen på en efter mer. Se däri

— Ja, nåväl, låt oss då säga så, yttrade herr Holmén, i det han lät sina ord åtföljas av ett spöklikt leende. Låt oss då säga så. Emellertid önskar jag nu komma till slutet på saken. Spritbegäret har lättare att försvinna, när den, som lider därunder, kommer i beröring med naturen, som är alla människors moder. Jag vill tro, att även Albin äger deüna känsla för naturen, vilken är ett för vår folkstam typiskt drag, och förhåller det sig så, hoppas jag även på, att denne Albin, som jag nu har framför mig, skall bliva en helt annan Albin. Jag tror visserligen, att han nu i sällskap med mig reser bort i en mer eller mindre hopplös stämning, men jag tror även, att han glad och med renat —

Åkdonet hade nu i sakta takt kommit ur den gren-övertäckta delen av vägen. Strax vid utgången av denna tunnel hördes ett helvetiskt larm. Det var ett krasande, knattrande och bullrande ljud, vilket på en gång nådde de

åkandes öron. Skjutskarlen, som satt med slutna läppar och pipan mellan dess smala streck, varsnade med en snabb blick, att en stor stenkross stod vid vägen, ätande den ena gråstenen efter den andra,635

medan ett grått moln av stenpuder och granitflingor yrde omkring.

— Hästen skyggar, sade folkskollärare Holmén med en röst, som tydde på en viss nervositet.

— Prrroo. Prrroo, pojken, lugnade skjutskarlen och drog åt sig tömmarna.

— Vi hoppar av, ropade Albin, som suttit och stirrat framför sig, men nu tycktes få liv. Vi hoppar avi

Hästen tvärstannade, åkdonet vroks åt ena sidan av vägen, där ett dike öppnade sig. Inom ett ögonblick hade olyckan skett; vagnen med sitt innehåll störtade överända. I braket blandade sig ett matt ljud av krossat glas och en dov förbannelse från Albin, varefter en stark doft av renat brännvin spred sig kring de fallna, av vilken ingen, med undantag för folkskollärare Holmén syntes svårare skadad. Denne kravlade sig blek bort till en gräsmatta, medan han lätt stönade.

— Benet, benet I Det är väl brutet...

Skjutskarlen lutade sig över honom, medan Albin

ur ett av sina oerhört vida stövelskaft plockade bort glasbit efter glasbit av den sönderslagna halvlitersbutelj, som han i vängåva mottagit av Luskungen kort före avresan. Herr Holmén vädrade med näsborrarna och såg sedan med en fördömande blick på reskamraten. Denna blick var avsedd som en ljungeld men liknade mera ljuset från en blekblå, sorgsen stjärna.

— I allt mitt elände, talade herr Holmén med klar röst, i allt elände kan jag icke underlåta att nu på stället beteckna Albin såsom en moraliskt undermålig individ. Jag förnimmer nog här på platsen en fylledoft, och jag vet även, att fyllet härrör från Albin. Det636

är skamligt! Jag vill endast tillfoga ett kraftigt: vet skäms! Vet skämsl

Albin vände på sitt lurviga huvud och såg ut som en våt hund.

— Jag är mer ledsen, jag, för att Holmén har kommet i olycka, sade han. Halvlitern tänker jag inte alls på. Den gick all världens väg, och del var väl meningen, att jag ingen frestelse skulle ha, fastän jag försökte å ta me mej en till hemmet. Men Holmén — jag är så lessen, för att Holmén har skadat sej. Va ska ja göra, va ska ja göra?

Och han såg sig omkring med en barnslig bedrövelse i sina små vattniga ögon.

Under det att en gråpudrad karl från stenkrossen hjälpte kusken att spänna ifrån den vettskrämda hästen, stödde Albin herr Holmén, som hoppade fram på ett ben, mot en lång, röd tvåvåningsbyggnad, vilken låg i närheten av vägen. Framför byggnaden syntes en flaggstång på en plan.

— Det är ett vilohem, det där, upplyste skjutskarlen, som nu upphunnit de båda vandrarna, det är Skogshemmet.

— Där finns väl antagligen en sköterska, var allt vad herr Holmén yttrade, innan han kom fram till gårdsplanen.

Det jäste av vrede inom den unge pedagogen, när han tänkte på vad han hade sagt till Albin och vad han ytterligare ämnat saga om ”renat och hoppfullt sinne”, i samma ögonblick olyckshändelsen inträffade. Han ville, han måste hålla ett strafftal till den omoraliske reskamraten. Ur byggnaden skyndade en mansperson och en kvinna i ljusblå klänning med vitt för-637

kläde. Sedan herr Holmén med några ord hälsat dessa personer och förklarat sin oväntade närvaro, och sedan han därtill givit skjutskarlen en del anvisningar för den fortsatta färden, satte han sig på gräsmattan. Han betraktade Albin en minut med stränga blickar, varefter han yttrade:

— Lägg nu på minnet, att jag råkat i denna beklagliga situation för Albins skull. Lyd därför vår präktige skjutskarl, när resan ånyo kan fortsättas, och tag plats i räddningshemmet, där Albin skall finna vård för sitt onda begär. Omsider skall väl jag infinna mig och undersöka, hur han uppför sig. Låt mig då icke erfara något, som

liknar besvikelse. Lova mig dettal

Albin, som kände en djup olust över det inträffade, och som tycktes vilja lämna bevis på uppriktig ånger, hade avtagit sin grova sportmössa. Vinden reste de vita hårtestarna kring hans huvud; de tycktes stå i giv akt, medan herr Holméns allvarliga ord ljödo. Den stora karlen kliade sig vid örat och letade efter något att säga, något, som kunde likna en edlig förbindelse. Då kom han i detsamma ihåg ett par stycken ur formuläret till en ed, han en gång avlagt såsom vittne vid rådhusrätten. I minnet återkallade Albin i största hast dessa ord så gott sig göra lät, och ropade så med darrande, skrovlig röst, medan han sträckte upp två stora fingrar i luften:

— Jag svär, rätt och sant vara* intet förtiga ej heller omtalat. Så sant mig Gud hjälpe till liv och själ, att jag ska vara rejäl mot Holmén! FEMTIOSJUNDE KAPITLET.

Botgöraren.

Herr Holmén blev underkastad en förberedande undersökning av en sjuksköterska, som förmodade, att skadan endast rörde sig om en besvärlig ledvrick-ning. Efter en rådplägning beslöts, att han skulle stanna på hemmet över natten och återresa till staden dagen därpå.

Folkskolläraren inbjöds att tillsvidare taga plats i ett större rum, och när han hoppande begav sig dit, upptäckte han genast en främmande man, som satt vid fönstret intill ett bord. Denne man hade en svart bok framför sig och bredvid denna ett glas med mjölk. Han var klädd i en tunn ulster, som han tydligen begagnade som nattrock, och höll det ljuskrulliga huvudet lutat i händerna. Som han satt där mot rutan, bakom vars glas gräsplan med buskar, päronträd med gråa blad och längre bort ett blinkande vatten syntes, tedde han sig rätt gammal. När herr Holmén emellertid med ett litet buller gav tillkänna sin närvaro, vände mannen på huvudet och reste sig förvirrad upp. Herr Holmén nickade artigt och förklarade i några väl valda ord anledningen till besöket. Just som han skulle ordentligt presentera sig, tyckte han sig någonstädes förut ha sett detta bleka ansikte med det ovanligt ljusa639

håret, den krumma näsan och de klippande små russin-ögonen.

— Är det inte fondchefen Anker? frågade herr Holmén mycket förvånad.

— Jo, svarade fondmäklaren. Det ni ser, det är verkligen jag. Men på samma gång kan jag säga, att det är inte jag. Och det är jag glad över. Ja, så glad, så glad! Det är visst herr Holmén jag talar med?

Folkskolläraren Holmén nickade bekräftande och såg forskande upp i det bleka ansiktet, där de rödkan-tade ögonen stirrade. Han hade förut träffat fondmäklaren, men under helt annorlunda förhållanden: Han hade sett honom som tjänstgörande officiant och liturg i templet, då alla ögon tindrade av förhoppningar och alla kinder buro feberfläckar av spänning. Den gången hade Holmén själv innehaft några Västerviks Sågblad, inlösta för medel, han haft stående i sparbanken, där pengarna dock alldeles för långsamt kläckte nya pengar; han hade velat se dem kläckas snabbare i den goda tidens solsken. Fondmäklaren hade då varit munter och glad. Herr Holmén ämnade för sin del endast skaffa sig en god liten extraslant; men när denna var vunnen, tänkte han på en sommarstuga. När Holmén då belånade sina aktier och köpte nya aktier för det friska kapitalet, började stugan att komma närmare, men då hade den förvandlat sig till en villa. Folkskolläraren hade ett tag varit riktigt inne i affärerna men seglade som de flesta andra med fasta skot, när vattnet mörknade och kastbyarna kommo. I den kalla sparbanksluften, där räntorna på herr Holméns besparingar hade växt så långsamt, tycktes nu räntorna på de lån, som han efter hemska mödor och640

förödmjukelser lyckats erhålla för att kunna reparera sin ställning, växa med en rent kaninartad yppighet, som tycktes skvallra om riktig drivhusvärme. Bittra tankar hade därför herr Holmén bestått fondmäklaren utan att tänka på att han först borde vända förebråelsens spjut mot sitt eget hjärta.

När folkskolläraren nu plötsligt stod öga mot öga med den bleke Petrus Anker i den gamla ulstern, hade han också ett ögonblick känt vredens låga flamma upp, men den dämpades strax, då han hörde denna röst av ve och mörker tala. Dessutom blev Holmén oroad, av ulstern och det lilla mjölkglaset, vilka båda ting i detta sammanhang verkade fantastiska och skrämmande.

— Goddag då, herr Anker, hälsade herr Holmén. Hur står det till?

Fondmäklaren såg forskande på folkskolläraren och svarade efter ett ögonblicks tystnad:

— Med mig är det allt väl. Jag endast önskar, att det vore så med alla. Jag har fått mitt.

— Det har jag också, svarade herr Holmén och log matt. Jag undrar just, om Västerviks Sågblad gick upp, sedan jag lämnade dem? Det kan jag just undra,

— Sågblad, röt plötsligt fondmäklaren och höjde sin darrande hand mot det låga taket. Västerviks Sågblad I Nämn icke dylika förbannade ord och säg för resten ingenting om aktier, ty sådant skall vara dött för mig.

— För mig är det inte dött, svarade herr Holmén med en röst, vari vemod och förebråelse blandade sig till ett sällsamt välljud. Nej, det är minsann inte dött alls!641

Han visade på högra sidan av bröstet med en liten gest, som den av egna tankar upptagne fondmäklaren icke lade märke till. I bröstfickan hade herr Holmén föregående dag lagt in en avis från Sparbanken, i vilken med klassisk klarhet och nordisk kärvhet i förening meddelades, ”att på Edert lån förvänta vi en avbetalning innan den 16 ds, efter vilken datum, om icke uppgörelse äger rum, vi komma att vända oss till borgensmännen”.

Fondmäklaren drack en liten skvätt ur mjölkglaset och stirrade en stund framför sig. Herr Holmén lade den ombundna foten tillrätta på stolen och yttrade icke ett ord. Borta i ett kök hördes trevnadsljud; en kaffekvarn gick, och en flickröst sjöng. Plötsligt började fondmäklaren att långsamt tala, först som i en dröm men sedan allt mera och mera medvetet och till sist upphetsat.

— Se, det var detta, yttrade han, se, det var detta, att bankirfirman sprack och jag blev utan plats. Medan jag gick i lyckan, voro de alla mina vänner, och jag kom till de fina husen. En tillställning kunde aldrig börja utan mig, ty det var som hade de icke riktigt lugn, förrän jag satt vid bordet hos dem. ”Herr Anker för värdinnan”, hette det alltid, och där jag satt, än med ett litet glas i handen och än med ett stort, än med ett sött vin på tungan, än med ett surt och än med ett, som fräste, då hördes det rop runt omkring mig: ”Herr Anker, får jag lov”, ”herr Anker, får jag lov att skåla även jag.” Och jag satt bland sköna kvinnor, och läpparna de myste emot mig, men jag visste att dessa fördömda i mina ögon läste förhoppningar om ny lyx, som de skulle skaffa sig, när aktierna 43. — SlOb er g, Kvartetten, som sprängdes.642

stego, ty de trodde på mig, som om jag varit Gud själv. Och jag log tillbaka och jag njöt utav livet som av en frukt, och jag trollade i de finaste familjer. Sedan kom fallet, och det var mångdubbla bottnar på börsen. Ibland var det, så att man baxnade, och till sist föreföll det, som om de skurit av linorna på en hiss. Hisskorgen rasade ned, och så hade vi äntligen nått den riktiga botten.

— Liknelsen är utan tvivel ganska träffande, inflickade herr Holmén. Den är icke glad, men den är verkligen träffande. Men vad sade då middagsbjudarena? Då blev det väl slut med champagnen då?

— Ja, då blev det slut med champagnen. Tänk, när jag förr gick ifrån en teater och mötte folk på restaurangen efteråt, frågade alltid en kör av röster: ”Nå, hur slutade det?” ”Det slutade väl”, svarade jag, ty jag trodde verkligen, att de menade teaterstycket. Men de menade efterbörsen. Nu, när fallet skett, såg mig ingen på restaurangen, och de rörde knappast vid hattbrättena, när jag hälsade på dem i spårvagnarna. De rände i banker, och man kunde se en sådan svart folkrörelse på torget emot klockan två på middagarna, att det mest var som ett upplopp, när de sprungo kors och tvärs med sina eländiga omsättningsreverser. Jag låste in mina trolleriapparater, ty redan då började jag att få en annan livsåskådning, än jag haft förut. Jag tänker nog, att det är en hel del människor, som nu har fått andra synpunkter på livet, än de hade då.

— Förvisso! Men fastän jag ju givetvis icke tvivlar på herr Ankers ord, förvånas jag likväl över att vännerna verkligen kunde vara så lågsinnade, att de icke bjödo herr Anker vidare. Var det verkligen så? Jag643

intresserar mig nämligen för människohjärtat, sade herr Holmén.

— Kan väl hända, erkände Anker, att jag alltjämt kunde bli bjuden på ett och annat ställe, men det var ingenting

att räkna. Och med placeringen blev det allt något annat. Jag fick sitta så långt nere, att jag såg ansiktena på värdfolket så små som två rädishuvuden. Och en gång satt jag på en inflyttad pianostol i korsdrag vid en familjehögtid. Det skulle aldrig ha kunnat hända under de glada dagarna. Men rätt åt migl Jag tackar för att jag fick bliva den ytterste. Den främste ville jag icke vara. O, nej! Så sprack bankirfirman, och jag måste ut att prövas och lida. Det var, må herr Holmén tro, många olika yrken jag fick arbeta uti, innan jag äntligen blev sjuk och kom hit.

— Är herr Anker mycket sjuk? frågade herr Holmén.

— Det är vad man kallas för neurasteni, det vill säga, man lider svåra kval, utan att man egentligen vet varför.

— Ah, sade herr Holmén med en klar blick i sitt sunda ansikte, där blommor syntes, en på varje kind. Ah, då är det ju bara inbillningssjukan då!

Trygg, frisk men förvånad, hade folkskollärare Holmén lyssnat till den exalterade medmänniska, som satt i sin underliga röck framför honom och talade i en ton, som ibland påminde om predikantens. Den långa figuren kliade sig nervöst i det vitkrulliga huvudet och nöp ibland i sin krumma näsa, medan han berättade. För tillfället stod han emellertid på golvet; hans händer hade fallit ned vid sidorna, och han stirrade med ett644

uttryck av vildhet framför sig. Som folkskollärare Holmén icke anade, att de ord han helt nyss fällt om inbillningssjukan, hade framfött en sjudande vrede i fondmäklarens bröst, satt herr Holmén helt lugn, än tittande mot fönstret, där ett tefat med fluggift stod, än mot taket, där en humla flög sakta som en zeppelinare, än ut i trädgården, där träden då och då sattes i rörelse av vinden. Det skulle snart till att skymma.

Men hade herr Holmén ett ögonblick kunnat skåda in i Ankers hjärta, kanhända hade han då blivit rädd som ett barn vid anblicken av en skrämmande tavla med svarta och hemska gubbar. Anker kände sig i detta ögonblick, som om han blivit kramad av en gast, eller som en missförstådd konstnär, vilken ger ut, vad han har i sitt bröst, men som runt omkring sig endast ser feta och oberörda ansikten med ögon som bly-knappar. Fondmäklaren var icke någon konstnärsnatur, men han var överkänslig och ett rov för våldsamma lynneskastningar, fastän han ändå härute i stillheten återvunnit en viss jämvikt. Med en störtflod av ord hade han i början översköljt herr Holmén, glad över att äntligen få explodera och tala om sig själv. Allt var således gott och väl ända tills det farliga ögonblick, då folkskolläraren uttalade de olycks-bringande orden.

Bara! Den sårade fondmäklaren, som lidit i lågorna på självplågeriets halster, såg med ursinne framför sig en man, vilken på sina kinder bar äckligt friska rosor, och som i sin blick röjde oberördhetens mördande lugn. Anker ville först gå bort till vilsoffan, där folkskolläraren satt, för att förinta honom, men sedan ilade tusen andra hämndeplaner med blixtens hastig-645

het genom hans upphettade huvud, och han ångrade, att han icke lockat Holmén att köpa Västerviks Sågblad för sitt bohag och för sina kläder och för sin gamla fader och moder. Lika fort som dessa tankar galopperade fram i Ankers huvud, medan Holmén såg ut, som om han suttit och solbadat på en gästvänlig strand, lika snabbt växlade sinnesstämningen om; vildheten förbyttes plötsligt i ett tårögt vädjande uttryck av vekhet. Anker utbrast:

— Ack, herr Holmén, om man inbillar sig, att man har något att gråta för, och man verkligen fäller tårar, då är det väl i alla fall sorg, också om den är inbillad.

Lyckligtvis återställde herr Holmén den skada, han åstadkommit, genom att yttra något mycket vardagligt:

— Ja, var och en har ju sin sorg. Och allting är ju relativt.

— Där, ropade Anker, ånyo upphetsad, där sade herr Holmén ett verkligt vist ord. Just så! Var och en har sin sorg. Ja, och jag har min, herr Holmén. Ja, det är sant! Herr Holmén slog huvudet på spiken. Allting är relativt.

Detta utbrott, som framkallades av överdriven glädje att höra något, som liknade vox humana, åstadkom ett blygt leende hos herr Holmén, som kände en liten pust från smickrets vädergud.

Anker satte sig nu lugnt ner och hade icke hunnit att svepa kring sig ulstern, förrän en flicka kom in med en

bricka, avsedd för de båda herrarna. Det började att arta sig till ett samkväm, och herr Holmén framtog cigarrcigarretter, av vilka fondmäklaren med tvekan mottog en. Anker ställde fönstret på glänt. Sommar-646

aftonen kom in på en minut i en lätt skogsdoft. Herr Holmén bröt tystnaden:

— När herr Anker lämnat den olyckliga bankirfirman, vart bar då färden?

— Jo, svarade ögonblickligen fondmäklaren, som nu åter var laddad och ivrig. Det skall jag säga. Jag hade gjort skulder och även fått betala för aktier, som icke blivit inlösta. Dessutom hade jag varit delägare i ett bolag, men det enda jag nu minnes av detta olyckliga företag, det var likör och konjak. Det var alltid likör och konjak på sammanträdena. Jag var inte bara fattig utan mera än så, för jag ägde mig inte själv. När allting nu gått omkull, reste jag på måfå upp till Stockholm, egentligen för att söka få en kontorsplats. Där träffade jag emellertid en gammal skolkamrat, som hade ett institut för karaktärstolkningar på en station i närheten. Han hade just högsäsong då. Det var på höstsidan. Jag vet inte varför folk önskar veta mera om sina karaktärer på hösten och vintern än på sommaren. Men det var så i hans bransch. Först drog jag mig rädd tillbaka, när han bjöd mig en blygsam anställning på institutet. Jag skall säga, att jag ju fått litet uppfostran av en hederlig far, fastän ödet drivit mig i olyckan. Den slags affär tyckte jag emellertid inte om; den föreföll mig att vara något hum-bugsartad. ”Jag förstår dig”, sade den piggögde vännen, en mycket liten men ofantligt klipsk karl. ”Du tycker förstås, att jag är en skojare”, sade han. ”Nej, Gud bevare mig för det”, svarade jag och ljög honom med klart öga rakt i ansiktet. ”Det är alls inte något skoj med min affär mer än vad som är brukligt i världen”, försäkrade han. ”Vill du, eller vill du inte?”647

Som jag inte hade något att leva av mera än ett par upplånade sedlar, ty jag hade redan hunnit med att pantsätta allt vad jag fått i gåvor och dessutom en del kläder också, så svarade jag till slut ja på hans anbud. Nu började ett märkvärdigt liv för mig men med tämligen litet tankearbete i motsats till vad jag trott, att det skulle bli. Min chef annonserade om att den, som insände några kronor med uppgift om ålder och kön, kunde få en fullt tillförlitlig beskrivning på sin karaktär. Villkoret var också, att ett skriftprov lämnades med. Vi hade en postbox, som höll på att sprängas av alla brev. Milde Gud, sade jag till honom, hur i all världen skall du hinna med alla dessa karaktärstolkningar? ”Nu har jag ju hjälp av dig”, svarade han tankspridd och pekade på en duplicerings-maskin med vev. ”Vi har tolv olika formulär, som jag har utarbetat, och det räcker nästan för alla karaktärer i hela Europa”, sade han. ”Det är bara i undantagsfall, som man behöver göra något litet extra, i sådana fall nämligen, då man kan misstänka, att någon försöker göra sig viktig med att vilja avslöja eller studera metoden. Vill du till att börja med kopiera, vad jag lägger för dig, så kan vi nu sätta i gång”, sade han.

På eftermiddagen samma dag avgick trettio brev till olika delar av landet. Han skrev om en del formulär på skrivmaskinen, för de hade blivit urblekta i dupli-ceringsapparaten, och jag vevade sedan på. Jag stod som i en snöyra av karaktärstolkningar i en hel timme; de tunna pappersbladen vimlade omkring mig, så att jag nästan kände yrsel, medan kamraten satt vid skrivbordet och tänkte igenom, vilket formulär han skulle använda till det eller det brevet.648

Alla karaktärstolkningarna var bra påhittade. Han hade hållit dem så där svävande. ”Ni är benägen för att oroa Eder i onödan” eller ”Ni kan ofta bli mycket ond, men det är icke alltid, som Ni visar det”. ”Ni har en öppen karaktär och vill i grunden Edra medmänniskor väl, men Ni tror stundom för gott om människorna ” ”Ni har en viss tur hos det täcka könet, även om Ni icke alltid begagnar denna Eder tur.” ”Ni skulle bliva en utmärkt officer, om Ni beslöt Eder för att ägna Eder åt det militära, och likaledes en dugande affärsman, om Ni ville ägne Eder åt detta levnadskall.” ”Ni är god och glad” o. s. v.

Samarbetet gick ganska bra, även om han visade litet misstänksamhet mot mig en och annan gång. Han var väl rädd, att jag skulle öppna ett konkurrentföretag, när jag hade lärt mig hans vetenskap, men sådana tankar voro långt fjärran från mig, det svär jag på. Vi kallade för korthetens skull de olika formulären till exempel ”Glad och god” eller ”Utmärkt officer”. ”Glad och god” var ett kvinnoformulär, men ”Utmärkt officer” var naturligtvis ett sådant, som var avsett för manfolk. När någon tid hade gått, började min chef gå omkring och festa en smula; han kunde vara borta hela dagar, fastän många brev var att besvara, och jag satt alldeles ensam med en massa

karaktärstolkningar att expediera. Så småningom hade jag lärt mig att försända enklare brev, och jag lade män i en hög och kvinnor för sig i en hög. Men min olycksstund skulle komma, och en dag, då jag väl var trött på detta arbete, som ju inte kunde vara någon framtid för mig, slappnade jag av och råkade expediera två brev med ”Utmärkt officer” till fruntimmer. Han upp-649

täckte det, när vi räknade igenom och jämförde högarna, och blev alldeles röd i ansiktet. ”Jag skulle vilja vrida nacken av dej”, sade han. ”Du har fördärvat hela institutet! Hur många brev har du skickat fel?” ”Det kan minsann inte vara mera än två”, sade jag. ”Till posten genast och sök att få ut sista satsen”, skrek han. Men jag kunde inte få ut breven, och de två kvinnorna, den ena var en tjugutreårig kontorist och den andra en fyrtioårig föreståndarinna vid en hushållsskola, fingo var sitt brev, i vilka de tillråddes att ägna sig åt det militära livet, då deras karaktärer och anlag gjorde dem särskilt lämpade för det.

Herr Holmén såg verkligen road ut, där han satt, försiktigt rökande i skymningen. Nu frågade han:

— Men är det verkligen möjligt, att människornas godtrogenhet kan gå så långt in absurdum?

Fondmäklaren Anker skrattade ett hest och fanatiskt skratt.

— Nå, börsspekulanterna då, utropade han. Nå!

— Hur gick det sedan? Slutade herr Anker på den omtalade platsen? frågade herr Holmén undvikande och, som det föreföll, något brydd.

— Jag slutade, när han blev hård mot mig. Jag blev ond för att han använde grova ord mot mig. Tolka dina karaktärer själv, din skojare, röt jag och slog igen dörren. Men det är inte rätt att döma sina medmänniskor, för jag var inte en bit bättre än han.

Anker teg och stirrade på Holmén, som även satt tyst.

— Var jag bättre? frågade plötsligt Anker i upphetsad ton och spände ögonen i den andre.660

— Åjo, det var väl ändå herr Anker, svarade herr Holmén lugnande.

— Lögnl Ve över denna förbannade lögn! Jag var inte en bit bättre, för jag sökte öppna ett Viljekraftsinstitut sedan.

— Vad för något? sporde herr Holmén, som icke alls förstod meningen med fondmäklarens ord.

— Jo, jag försökte att öppna ett institut med en korrespondens, som något liknade den förra, fastän med betydligt billigare priser. Ja, halva priser. Jag annonserade, att de, som kände sig tveksamma i livet och saknade andlig ryggrad, hade dåliga löner eller svårt att komma fram, kunde skriva till mitt institut. Min lösen var: ”Ryck upp er!” ”Tag er själv i kragen!” ”Bär budskapet till Garcia!” Men Viljekraftsinstitutet var endast ett försök, som slog dåligt ut. Jag hade ju inga resurser heller. Bäst var det nog för mig, att jag tvangs att avstå från affären. Men ännu hade jag inte sjunkit tillräckligt djupt. Jag hade inte nått botten än. Herr Holmén förstår kanhända uttrycket? Nej, jag hade inte nått botten.

— Det är högst kuriöst, det må jag dock ha tillåtelse att säga, insköt herr Holmén försiktigt.

Men Anker fortsatte med vitt svävande blickar och sorgsen stämma:

— När jag bara hade kvar ett par fattiga tior i min plånbok, köpte jag en dag några dussin små gröna skalbaggar på förgyllda mässingsnålar i en kortvaru-affär och annonserade, att lyckobringare eller amuletter funnos att få mot så och så mycket, pius det och det i postporto. Jag måste försöka något. Jag måste leva. På ett litet rum i Storkyrkobrinken satt651

jag och expedierade gröna skalbaggar i några veckors tid. Så småningom gick det upp för ;nig, att detta konstiga företag, som jag fått idén till genom att läsa en artikel om vidskepelse i krigsländerna, verkligen hade sin betydelse, Gröna skalbaggar tycks vara, vad mänskligheten behöver just nu, tänkte jag, medan jag slog in mina lyckodjur för många vidskepliga människors räkning. Jag bad om nåd för hyran hos den beskedliga kvinnan, som

jag bodde hos. Jag hoppades ett tag, att skalbaggarna skulle hjälpa mig till en riktigt god ställning så småningom. Det tycktes också gå i den riktningen, men — förbannelse över denna affärl I min optimism köpte jag en gång för många skalbaggar, fastän marknadsbehovet nog hade blivit mättat med mina första leveranser. Ännu var jag inte tillräckligt krossad, ännu fanns det kvar mycket av spekulationstidens eländige onde ande i mitt blod. En vacker dag satt jag ensam med mina amuletter utan ett enda svar på posten. Ungefär tvåhundra skalbaggar låg framför mig på det lilla bordet. Jag hade gapat över för mycket, och jag måste fly från bostaden utan ett öre på fickan. Jag lämnade kvar lyckobringarna till den stackars värdinnan. Måtte hon få lycka med sig, men jag vet, att i sådant ligger det ingen lycka. Nu har jag reda på, var jag skall söka den.

Med en väns hjälp kom jag slutligen åter till platsen för mina första olyckor. En och annan bekant lämnade mig en penningförsträckning, men jag hade svårt för att visa mig ute, ty det var som om alla ögon hade stuckit mig. Om natten sov jag på det utrymda bankirkontoret, dit jag ännu hade nyckel, och det var inte varmt att ligga där. Men efter något letande i be-652

kanta krokar hittade jag ett chaufförlivré i blått med förgyllda knappar samt en mössa med guldrand och en kokard, lika grann som en kejsarkrona. Det var min förre chef, bankir Solander, som lämnat detta enda kvar efter sin glädje med bilar, ekipager, kusk och allt. Jag tog på mig livréet och satte den alldeles för stora mössan på huvudet, och på detta sätt utestängde jag kölden, medan jag vilade i min ståt på ett hårt läger och väntade nästa dags bekymmer.

Anker avbröt sig ett ögonblick, i det han bjöd folkskolläraren att taga mera kaffebröd. Därefter fortsatte han med ett övergivet leende spelande kring läpparna.

— Tänk, så märkvärdigt det är med oss människorl Fastän jag var så utblottad på allting, så att jag till och imed hade måst pantsätta min ytterrock, hade jag ändå en sorts fåfänga kvar. Eller vad var det? Det är riktigt barnsligt att berätta det. herr Holmén. Men när jag vaknade om morgnarna och sträckte ut mina stela ben, så fann jag mig ju alltid klädd i den blänkande och mörkblå uniformen och den granna mössan. Fast jag var så eländig, kunde jag ändå inte låta bli att gå bort till spegeln och ställa mig för att betrakta mig själv. En gång lyfte jag till och med upp handen, och så sant jag lever — gjorde jag honnör I Jag gjorde honnör för mig själv. Men det var väl så, att jag började bli svag och klen.

Till sist var det nästan omöjligt för mig att gå på gatorna längre. Jag började också bli rädd att träffa dem, som annars voro vänliga mot mig, och det var då jag kom på idén att uppehålla mig på museet om dagarna. Det låg i en alldeles tyst park. Jag åt på ångköket och sedan gick jag till museet, och det var den653

enda plats, där jag kunde känna något som liknade frid. Jag kunde valla där i timtal om dagarna — det kostade ju så litet — och i de ljusa salarna gick jag omkring — tittade till en början på myntsamlingarna, men sedan blev jag mera intresserad för djuren. Det är bra vackert med djur, även om de äro döda. Man lär sig sätta bättre värde på dem, när man har varit mycket tillsammans med människor. Den lilla granna älgkalven med sina bruna, stela ögon av glas, dem kan jag aldrig glömma. Och alla de fina fåglarna, som sutto så stilla på sina pinnar och stirrade med sina klara ögon. Så mycket brokiga fjädrar det vari Ser herr Holmén, ett tag tyckte jag att det började bli milt inom mig, och att den gamla människan värkte ur mig som en rutten och smutsig tandrot. Men jag hade i alla fall mycket kvar att utstå, innan jag kom till klarhet.

En dag, när jag stod och tittade på en liten järv, som smög på sin gröna träplatta, kom det för mig, att det just var en ren galenskap, att jag stod där. Då kom syner från börstiden över mig som en skräck, sedan kom det bilder från karaktärstolkningsinstitutet och skalbaggsrummet över mig som en annan skräck. Och i den stunden, då tyckte jag också, att museet var det hemskaste av allt. Det brände i mitt bakhuvud, och ined sömnen var det alldeles slut, då jag natten därpå försökte sova i det vackra livréet. Det var precis, som om allt hade gått sönder inom mig. Då togo till sist ett par gamla bekanta hand om mig, och den välsignade doktorn kom med hjälpen. Han sade, vad jag hade att rätta mig efter. Genom en särskild lycka, som jag inte vill tala om av fruktan att den skall vika654

ifrån mig, har jag fått löfte på en plats, när jag åter blir frisk. Det är ett underverk, att det har gått mig så väl. Men inte är jag densamme, som jag var förut. Nej, det är jag inte. O, nej I

Anker reste sig upp från bordet och såg med en lång och trött blick ut genom fönstret. Det hade mörknat, men månen sken stilla bakom päronträden. När han så stått en stund, gjorde han en långsam, djup och ödmjuk bugning för folkskollärare Holmén, räckte fram sin hand men yttrade icke ett ord. Herr Holmén skakade handen med en frisk människas livlighet.

— Tack för en synnerligen trevlig, angenäm och dito intressant sällskapsafton, sade denne med klar och klingande stämma.

Fondmäklaren Anker nickade och försvann i ett närliggande rum, där han tydligen hade sin egentliga bostad. En tjänstflicka kom in för att bädda åt herr Holmén, och när bäddningen var fullbordad, klädde han av sig i långsam takt, härtill tvungen av skadan i foten. Vid skenet av en lampa steg han till sist i säng, tittade på klockan och släckte ljuset. Då hörde plötsligt herr Holmén från det inre rummet, där Anker hade sin sovplats, fondmäklarens lågmälda stämma tala till någon:

— Några goda och vänliga ord, frökenl Mina ögon tål inte ljuset. De orden, som lästes i går.

Härpå blev det åter djup tystnad, men den varade endast en liten stund. Lik bubblet från en källa började en entonig men klar sopran att ljuda; den läste något, som herr Holmén icke strax kunde uppfatta.655

Några enstaka ord letade sig dock fram till hans öron i det ögonblick, han var nära att somna:

Om jag ock vandrar i dödsskuggans dal, fruktar jag intet... bereder för mig ett bord i mina ovänners åsyn ... smörjer mitt huvud med olja ... godhet allena... FEMTIOÅTTONDE KAPITLET.

Duellen.

Hushållerskan hos fabrikör Åvik stod och skar sillsallat, det sista arbetet för dagen, som hon hade att uträtta. Fönstret var ännu öppet, och den återstående matdoften drog långsamt ut i den ljumma sommarkvällen. När skärbrädan var spolad och sillsallaten höjde sin röda kulle i vit garnering ur en skål, luktade hon på en stor, enkel bukett, nyligen inlämnad av Timglaset, som till familjen Åviks köksdepartement samtidigt avgivit en lågmäld men dramatisk redogörelse för sonen Albins färd till räddningshemmet. Från den grova porslinskrukan på sockerlådan lyckades buketten verkligen så småningom att sprida en ganska stark doft i köket, vilken spred sig vidare till serveringsrummet, där Hedvig måste använda sig av en elektrisk låga för att bättre kunna läsa fortsättningen på Dorothy Buffertons kamp.

— Nu kan Hedvig börja, sade hushållerskan. Vi hade visst kommit till det där stället, då greve Cyrus hånar den unge sir Fitzgerald för att få honom till en duell. Pojken är väl inte så barnslig, så att han låter den där klossen sticka ihjäl sig. Man riktigt ville varna honom, om man kunde, för den snälla flickans skull, om inte för hans egen.657

— Jo, för hans egen också, svarade Hedvig. Han är så söt. Tror inte Alma, att han reder sig, fastän han är ung. Jag har aldrig läst någon följetong, där en så ädel och stiffig människa blitt dödad.

— Hon har rätt, Hedvig. Det brukar alltid gå lyckligt för dem, men ofta får de lida mycket i svåra febrar, innan de blir friska igen.

Hedvig öppnade uppläsningsflödet; det rann något tryggare än förut, men hennes röst lät en smula entonig som alltid.

Kap. trettiotvå.

Duellen.

— ”Alltså”, yttrade greve Cyrus med ett tonfall, vari avspeglades såväl avundsjuka som ock ett hat, det han förgäves sökte att överhölja, ”alltså vill ni, unge sir Fitzgerald, lära mig mores! Jag vill säga er, att såväl eder

ålder som eder ställning i livet icke äro tillräckliga härför.”

Sir Fitzgerald, som häftigt bitit i sin näsduk, medan en rodnad uppsprang på hans kinder, yttrade nu med flammande blick fästad på sin förmätne rival.

”Nåväl, greve! Ni talar i undandolda ord! Ni söker att under talesättet om min fattigdom och under nedsättande yttranden om min ungdom skygga för den verkliga orsaken till eder vrede. Jag vet, att jag är en förargelseklippa för er. Jag vet, att jag lyckats ernå en gunst, den ni har hoppats på, men som ni förgäves sökt att förvärva.”

Greve Cyrus hade, under det sir Fitzgerald talade, avdragit ena handsken, den han nu bortslungade i ansiktet på den av upphetsning rodnande rivalen. 44. — S10 b e r g, Kvartetten, som sprängdes.658

”Se där mitt svar på edra infamier,” for han ut. ”Nog språkat! Jag har inväntat detta ögonblick och vidtagit mina mått och steg på dessa grunder. Vid ruinerna av den gamla fästningen, belägen knappast tvåhundra meter från denna plats, där vi nu stå, finner ni mina sekundanter och mig själv om en timmes tid. Gud skall då skipa rättvisa oss emellan!”

”Jag skall vara på platsen”, svarade den unge Fitzgerald, medan hans storväxte motståndare skyndsamt avlägsnade sig, svepande en kvällskappa på axlarna.

När sir Fitzgerald, uppvärmd av en hemlig kyss av Dorothy efter en timmes tid infann sig på mötesplatsen, höjde sig månen över den gamla slottsruinens mörka murar, där ett antal ädlingar, gingo fram och tillbaka med nobla låter.

”Pistol eller värja”, yttrade greve Cyrus med av vrede sammanbitna tänder och med ögon, ur vilka det blixtrade hatfullt.

”Som ni behagar, greve”, svarade sir Fitzgerald kallt.

Endast några minuter hade ytterligare försvunnit, då tvenne värjor korsades i månskenet, medan dova eder hördes från greve Cyrus’ läppar. Denne hade utfallit med en häftig stöt, siktande på —

Hedvig avbröt läsningen på grund av ett plötsligt rakande, hasande och buller i den trappa, som löpte ut till stora ingången åt gatan.

— Va i all världen, undrade Alma, och gick ut för att söka anledningen till bullret. När hon mycket försiktigt gluttade ut i den skumma förstugan, upptäckte hon herr Erlandssons ansikte med en stirrande ögonprick på var sida om en envis näsa. Den unge fridstöraren hade nyss skilts från fröken Åvik. De659

hade kyssl varandra, alldeles intill ledstången, men efter denna ömhetsbetygelse hade Cello råkat halka, när han skulle gå ned. Han tänkte i glädjen, som nu började bli hans ständiga gäst, taga två lätta steg åt gången i den med en smal matta belagda trappan, och han gjorde så men beräknade i skumrasket avstånden felaktigt. Härigenom kom han att taga tre steg med ena foten, hisnade ett ögonblick och tog därefter en massa steg på en gång men i sittande ställning. Det gick så fort, att han icke hann tänka, förrän huvuddelen av trappan var passerad.

— Slog du dig? hade en viskande röst frågat däruppe.

— Jag lever än, svarade älskaren med hes stämma. Men jag är ömmare än någonsin.

Då hade det fnissat uppe i trappan, och en dörr hade slagits igen. De sista trappstegen vandrade emellertid Cello i majestätiskt lugn, men när han kom ned i korridoren, såg han verkligen en skymt av familjens trotjänarinna. Fröken Märtas förtrogna urskilde strax, vem besökaren var, men stängde genast dörren och gick tillbaka till serveringsrummet.

— Vem i hela tiden var det? frågade Hedvig. Det lät riktigt hemsktl

— Det var nog en katt, sade Alma högt, medan den i kärlekshemligheten invigda log ett omärkligt, mystiskt leende.

*

När Cello kom ut på trottoaren, vek han hastigt av ned mot Klosterparken. Ett hult månsken svävade över trädens kronor. Buskarna tedde sig i detta dim-660

rnigt gula sken som hopkrupna människofigurer, ned-hukade för att kunna bevittna något hemlighetsfullt uppträde. Träden stodo i mörka led utefter gångarna, och den lilla statyetten, som krönte en blygsam fontän på den åt Klostergatan vettande, glimmande gräsmattan, blänkte matt. Detta var en plats, som, när den låg i stillhet en sådan kväll, kunde framkalla romantiska visioner hos poetiska vandrare. Här fanns månskenet, här fanns en i labyrinter vävd mörk grönska, här funnos slutligen minnen från forna tider, minnen i kåpor, harnesk eller kavaljersdräkter. När Cello nu med långsamma steg, drömmande sina lyckodrömmar, begav sig hemåt, tänkte han dock icke på munkar eller kavaljerer. Hade ban tänkt på klosterfolk, skulle det ha varit en nunna, ban ägnat sina tankar, och i ansiktet under hennes dok skulle ett par välbekanta ögon ha lett emot honom.

Plötsligt känner han en lätt knuff i sin ena sida; genast väckes drömmaren och blickar upp. Det var ingenjör Planertz, som passerat förbi honom, sannolikt utan att märka, vem han råkat stöta till.

— Jaså, förlåt, sade ingenjör Planertz, och lyfte tungt på sin hatt, lik en staty, som med möda sökt att hälsa med sin bronsbarett.

— För all del, svarade Cello. Är det ingenjör Planertz? Godafton. Det är litet skumt här.

— Gatubelysningen här på platsen är ännu icke fullt tillfredsställande ordnad, emedan man ännu väntar med en effektivare belysnings införande, till dess beslutad asfaltering av gatan skall äga rum, svarade ingenjör Planertz. Jaså, fortsatte han, herr Erlandsson har slutat sitt arbete först nu?661

— Nej, svarade Cello, jag har ännu inte slutat mitt arbete, jag har varit ledig några timmar.

Nu anade herr Erlandsson, att ingenjör Planertz var djupt kränkt i sin egenkärlek på grund av de strandade friareplanerna, och det var icke otroligt, att ingenjören, som vid ett tillfälle sett Cello och fröken Åvik promenera tillsammans, förmodade, att den andre haft bättre lycka än han själv. Ingenjören var icke så dum, att han bringade sådana ämnen direkt på tal, men som han gömde på förargelse och missmod, tänkte han använda sig av mötet för att på annat sätt visa överlägsenhet gent emot den andre. Detta kände Cello i luften; han förstod, att den månbeglänsta parken, med sina många romantiska minnen, med de sällsamma skuggorna hopkrupna på matt glimmande gräsmattor, skulle bli vittne till ett slags duell. Snart skulle värjorna korsas.

— Jag känner inte till arbetstiden på tidningarna, sade ingenjör Planertz, som på detta sätt drog sin värja och satte in en stöt mot motståndarens yrkeskärlek. Men jag antar, att den är för kort, ty därest den vore något längre, skulle väl meddelandena, särskilt från stadens verk och inrättningar, bli något sakligare och mera utförligt behandlade.

Cello, som flinkt dragit sin värja, parerade med en blixtrande kvint, följd av en direkt ripost, i det han svarade:

— Något kan väl ligga i vad herr Planertz säger, men kurialstilen gör ofta skrivelserna onödigt långa. Allmänheten skulle aldrig läsa dem, om de avtrycktes i sin helhet. Folk finge kanske inte veta så mycket om viktiga spörsmål då.662

Hans tunge motståndare riktade en stöt mellan femte och sjätte revbenet på Cello, som riktigt såg den farliga klingan blänka i månskenet.

— Det är för ungt och oerfaret folk på tidningarna, vilka icke med tillräcklig känsla för ärendenas vikt och vederbörande äskandens betydelse taga del av de på stadsfullmäktiges bord föreliggande handlingarna.

Cello parerade snabbt och gjorde ett så kraftigt utfall, att han kände hur värjan darrade i motståndarens handlove:

— Ungdom är väl inte något fel, varken på redaktioner eller i kommunal tjänsteställning. Varken i arbete eller älskog.

Vapenslamret blev nu allt häftigare, sedan den hittills dolda grundorsaken till duellen stuckit upp huvudet, och detta huvud hade mörklockigt hår med gull-trådar uti. Cello kände sina kinder färgas av vredens rodnad över den

förstuckna beskyllningen för ovederhäftighet. Den unge ädlingen hade till svar riktat ett djärvt anfall mot sin motståndares hjärta, men denne hade genom sin kallblodighet lyckats hindra värjspetsen att nå sin bestämmelseort. Nu förberedde den tunge fäktaren en lömsk fint; hittills hade han hållit sig till-små rörelser, avsedda att såra och reta motståndaren. Han lekte en stund med sin värja, varpå han föll ut, denna gång i avsikt att fastnagla rivalen.

— Hellre än att in extenso intaga en så intressant skrivelse som den av drätselkammaren angivna rörande stadsanslag till ett hem för I Ofrivillig nöd komna aktningsvärda ålderstigna intager man berättelser om tjuvar, som gripits av utsända medarbetare, eller romaner rörande dollarflickor, det senare för-663

modligen för att tjusa damerna, lika unga som okritiska i både det ena och det andra hänseendet.

Cello kände nog stinget, som han erhöll för sin andel i Far i Skåpets gripande, men han spelade oberörd, koncentrerande sig på dollarprinsessan. Med en djävulsk fintlighet, som han lärt sig under mångårigt hanterande av värjan, låtsades han nu inskränka sig till parader.

— Dollarflickor ja, det är just det damerna vill ha, svarade han. Men omedelbart fick han in en fruktansvärd stöt i hjärttrakten på motståndaren — och herrarna intresserar sig understundom också för flickor med dollars, tyvärr icke alltid med tur. Lika gott, tillfogade han, medan han tyckte sig se motståndaren blekna och vackla. Var och en gör så gott han kan. antingen det gäller tjuvarna eller damerna.

— Håhå, skrattade den sårade motståndaren och tycktes retirera. Låt gå för dollarprinsessorna då, fortsatte ingenjören och samlade all sin kraft till ett nytt utfall. Men om herr Erlandsson nu i äfton ytterligare skall uträtta något arbete på redaktionen, glöm då icke för dessa, enligt er mening så nödvändiga tjuvarna och dollarflickorna, de bagatellartade och särskilt ur nyhetssynpunkt så värdefulla skämtbitarnal

Cello parerade, föll ut och låste på ögonblicket sin hånskrattande motståndares värja.

— Kanske vore det synd om en av oss, sade han. Herr Planertz förstår möjligen vad jag menar, fortsatte Cello, som genom en förrädisk och missnöjd ordensbroder hade hört talas om ingenjörens metoder såsom broder M. G. i Ädelstjärnan.664

— Jag, jag, stammade den redan till hälften besegrade, i det han fåfängt sökte avvärja slutanfallet.

Cellos battemang slog värjan ur den tunge fäktarens hand, varpå han med kallt blod satte in dödsstöten.

— Vissa muntergökar skulle absolut icke kunna reda sig utan dem, sade han hånleende och genomborrade den andres hjärta.

I detsamma bullrade en bil på gatan, och som ingenjör Planertz hade beställt bilen till detta hörn av parken, närmade han sig nu vagnen. Cello hälsade sin slagne motståndare med en ädel hattavtagning, varefter ingenjören steg in i bilen, som avlägsnade sig.

Ännu upphettad av striden, och med blodet kokande av vrede, skulle herr Erlandsson, om han för ögonblicket varit fången i en romantisk stämning, tyckt sig se en dödssårad ädling, som i hast ämnade söka hjälp i Gråbrödernas asyl, vit om kinden och blödande ur farliga sår. Snart stod den unge mannen ensam i det matta månskenet, som sållade sitt fina ljus över parken, där det gamla klostret hade legat, och där man ännu i vindarnas tassel kunde urskilja mummel av böner och klangen av värjor. FEMTIONIONDE KAPITLET.

En ny medarbetare på tidningen och en ny kostym.

På tidningen Kurirens redaktion hade alltsedan det ögonblick, då Cello i den knarrande trappan till fabrikör Åviks stora träslott erhållit tydliga bevis på fröken Åviks bevågenhet, en ny medarbetare trätt i tjänst. Denne, som icke gjorde anspråk på någon avlöning, utan mera av intresse för yrket inställt sig såsom rådgivare, plägar i berättelser, dikter och på tavlor avbildas som ett barn, med stor och rund panna, klara ögon, naken kropp och korta vingar. Ofta satt denne tystlåtne medarbetare intill Cello på hans stol, när den rutinerade journalisten funderade över vad han skulle hitta på för nya ting att skriva om. Den vaksamme rådgivaren hade redan för Cello

dikterat ett litet nätt kåseri, en bagatell om aftonstämningar och ett förälskat par; han hade vidare inspirerat en lekfull satirisk artikel med anledning av att sofforna vid Strandpromenaden börjat förfalla. Och en dag lutade han sig intill den nitiske unge mannens öra och viskade orden:

— Våra industrier!

Var kom det där ifrån, tänkte Cello. Det var ju en ganska bra idé till en artikelserie. Jag skall tala vid notischefen.666

Cello handlade, som han hade tänkt, gjorde grundliga förarbeten och kunde inom kort på den hetlevrade notischefens bord framlägga artikeln numro ett under den samlande rubriken Våra industrier. Denna artikel handlade om Mekaniska verkstaden och åtföljdes av porträtt av disponenten samt en exteriör av verkstadskomplexet. Artikeln nummer två innehöll en beskrivning över Möbelindustriaktiebolagets verkstad, likaledes försedd med en porträttoval och en verkstadsbild. Såsom nummer tre i serien inflöt en vacker middag en utförlig skildring från

En rundvandring i fabrikör Anders Åviks Pldtförädlingsfabrik.

Cello hade i egen person infunnit sig på kontoret och där påträffat fabrikör Åvik, som han förut icke kände. Först hade fabrikören slagit ifrån sig med båda händerna; sedan, när hans uppmärksamhet riktats på de två föregående artiklarna, blev han mycket villig och tillmötesgående. Journalisten, som satt och gjorde jämförande forskningar i fabrikörens drag med ett annat ansikte i tankarna, fann sig mycket väl i sällskap med fröken Åviks fader, som oupphörligen kom in på tal om jakt och fiske. Först när det blev fråga om porträttet, utbrast fabrikör Åvik:

— A, för den sure! Aldrig, min unge herre! Jevler-imä jag vill sitta och skylta på det där sättetl

Denna gammalmodiga uppfattning sökte Cello genom en för offret avpassad vältalighet att sakta operera bort, ty av gammal erfarenhet trodde han sig veta, att när väl porträttet stod där, blevo även667

personer, som från början gjort mycket motstånd, ganska tillfredsställda, om de icke rent utav blevo glada. Slutligen hade fabrikör Åvik givit med sig; artikeln blev skriven och pryddes därtill med en oval. vari Anders Åviks rättframma och livliga ögon tittade ut på läsaren.

— Han liknar henne, konstaterade Cello, som använde sig av ett kronologiskt sett bakvänt men från kärlekssynpunkt fullt riktigt uttryck. Han liknar henne!

Denna artikel, som ju också haft sin upprinnelse i den osynlige rådgivarens försynta viskningar i Cellos öra, ledde till ett för de älskande lyckligt resultat. Fabrikör Åvik gick nämligen omkring i familjen med tidningen i handen och ropade upprepade gånger:

— Bra skriven! En pigg pojke den där! Jag undrar, om han har lust för sjön?

— Om vem talar du, komma, Anders, frågetecken? sade fru Åvik. Talar du om författaren till artikeln om fabriken, frågetecken?

— Ja visst. Det var en pigg pojke! Det var det. Di där journalisterna är ett roligt folk, lägger sina ord väl — fulla i tusan! Märta! Har du sett artikeln?

Fröken Märta Åvik, som road hade lyssnat till Cellos kostliga beskrivning över intervjun med fadern, skyndade villigt till, riktade ett par stora och alldeles oskyldiga ögon mot fabrikören och frågade:

— Vilken artikel, pappa lilla?

— Det var märkvärdigt... Jo, här ser du ju hela min granna fabrik. Där sitter pappa! Hä!

— Nej titta, sade Märta och läste därefter artikeln668

med mycket intresse. Den är ganska bra, sade hon till

sist.

— Ganska, ganska... Alltid ska det vara ganska eller tämligen här i huset. Det är helt enkelt en sju-helsikes bra skriven artikel, det är det! Men du ville nog haft den på poesier och själv suttit i bladet, din lilla tossa!

— Dina uttryck äro rätt egendomliga, punkt, inföll fru Åvik leende. Du tager då i, komma, kära Anders, komma, så att man kunde tro, komma, att hela världen stode i brand, utropstecken!

— Jag ska bju pojken på en sup och en smörgås, avgjorde fabrikör Åvik. Men, och härvid vände han sig med tillgjord ödmjukhet till modern och dottern, var nu så snälla och tag honom som han är. Det är en enkel och hygglig ung karl, och han bryr sig inte om några schåser. Törs jag be de ärade grevinnorna och friherrinnorna här i huset att vara vänliga mot honom — och du Märta, du behöver inte rynka på näsan åt honom, som du brukar göra, så fort en människa i byxer kommer in i familjen. En sup och en smörgås! Ja!

Märta Åvik inrapporterade sin faders gynnsamma åsikter om publicister i allmänhet och om hennes egen journalist i synnerhet för den unge mannen, som triumferande smålog. Då Cello nu förstod, att han när som helst kunde vänta en bjudning till familjen Åvik, beslöt han att omedelbart sätta i verket den länge närda planen att beställa sig en jaquette, till vilken han en dag lät taga mått, medan fröken Åvik med mycket likgiltig min vandrade på gatan utanför skrädderiverkstaden.669

Skräddarmästare Vasander hade suttit en hel dag och låtit nålen blänka och dyka i ett mörkt tyg, som sä småningom skulle forma sig till en elegant jaquette åt journalisten Bengt Erlandsson. Medan skräddarmäs-taren under tystnad arbetade, då och då läskande sig med ett glas ljummen svagdricka, över vars kanter han lagt ett avrivet tidningspapper för att mota de törstiga flugorna, vädrade flera gånger hans näsa för att söka utröna, vad hustrun skulle laga till kvällsmat. ödet ville nu, att oset av en biff vid sjutiden på aftonen trängde in genom hans halvöppna fönster, och detta os satte liksom nya krafter i skräddarmästare Vasander, som trodde, att det härrörde från köket; han tänkte med välbehag på det ögonblick, då han finge sätta kniven i det välstekta köttstycket och dricka ett glas kall svagdricka till måltiden. Nålen dök och glimmade, medan svettpärlorna stodo Vasander i pannan, men varje gång han kände sig trött och ledsen, tänkte han på den väntande belöningen. Nu ville emellertid olyckan, att detta behagliga biffos kom, icke från skräddarmästare Vasanders kök, där för ögonblicket sysslolöshet härskade, utan från familjen Banc-kenberg i övre våningen. Med hjälp av falska och nyckfulla vindpustar hade elaka andeväsen i drevkedjor fört fram oset mot Vasanders öppna fönster och därmed även drivit fram osunda och överspända drömmar i skräddarmästarens huvud.

När nu hustrun kom in till herr Vasander vid halv åttatiden och anmälde, att kvällsmaten var framsatt, reste sig herr Vasander, blinkade förtroligt åt makan, lade ifrån sig det svarta tyget och hasade ut i köket på sina nötta tofflor. När han kommit ut i denna verk-670

stad för tillverkande av läckerheter, kunde han emellertid icke återfinna ett spår av biffoset. I stället låg en otrevlig doft utbredd över det lilla köket, och då en karott, fylld med stinkande kabel jostycken, äntligen stod rakt under näsan på skräddarmästare Vasander, hade en vacker dröm hänsynslöst utan föregående varningar blivit krossad.

Herr Vasander reste sig under tystnad från bordet, utbytte under tystnad de nerkippade tofflorna mot ett par med draghål prydda sandaler, satte en mässingsknapp i sin kraglinning och halmhatten på huvudet, alltjämt utan att yttra ett ord. Hustrun, som med fasa åsåg dessa dödstysta och hotande förberedelser, sade endast:

— Jesus! Ska du gå igen Vasander?

De gröngula hängmustascherna rörde sig icke till svar. Herr Vasander öppnade dörren, varefter han tyst och stilla försvann. Fru Vasander skyndade efter honom ut på gården; ett genomträngande och hysteriskt skri hördes över planen och upp till familjen Banckenbergs våning, där assessor Banckenberg stack ut sin tunna, förnäma näsa från ett fönster, blottade sin aristokratiska tandrad och frågade med ädel diskretion och låg stämma:

— Hennes majestäts tillstånd? Ah, jag förstår! Den lille tronföljaren väntas. Ah, fru hertiginna!

Härefter drog han åter in huvudet, medan ett nytt skri hördes, denna gång följt av ett klagande, långdraget utrop:

— Vasander gåit O, Vasander gårl

En smäll i grinden tillkännagav, att Vasander försvunnit, och detta betydde åter en veckas förvirring på671

verkstaden, hela skurar av förbannelser från dem, som skulle prova, och en oavlåtlig jämmer i familjen Vasanders kök.

Några dagar därefter infann sig herr Bengt Erlandsson för att prova sin nybeställda jaquette. Det var med denna, som han skulle göra sitt inträde hos familjen Åvik, och med denna, som han skulle promenera med fröken Åvik under de mörka trädkronorna, lyssna på vindens sus, fågelkvitter och vattnets sorl vid stranden. När Cello, som gick med militäriska steg och utspänt bröst, manlig och segerrik, fylld av vackra framtidsdrömmar, nalkades skräddarmästare Vasanders dörr, möttes han av hustrun, som i handen bar ett tvättbräde och i ögonen sorg och förtvivlan.

— Goddag, hälsade Cello med höviskt behag. Jag antar, att vi har vår duktige skräddarmästare inne?

Ett klagande skri bröt ut från fru Vasanders läppar; hon bredde ut armarna, alltjämt hållande tvättbrädan i den ena handen, och jämrade:

— Vasander går! Vasander går!

Cello, sora icke förstod detta korta och talande uttryck och icke heller kunde se ruckleriets bilder bakom de knappa orden, måste fråga flera gånger, innan han äntligen, röd i ansiktet av förargelse förstod, att det kunde dröja länge, innan han kunde få avprova det efterlängtade plagget.

— Vad är meningen med detta? frågade han strängt.

Men fru Vasander saknade ord, som kunde sprida

ljus över dramat; Cello hörde visserligen, att hon nämnde ordet kabeljo ett par gånger, men hon uppblandade sitt tal med så många utrop och avbrutna ljud av förtvivlan, att kunden slutligen skakade på672

huvudet och gick sin väg. Det var nämligen första gången den unge mannen begagnade sig av herr Vasan-ders skäddarkonst, och han var följaktligen alldeles oförberedd på dylika katastrofer.

— Förbannelse över skräddarmästare Vasander, fräste den temperamentsfulle representanten för tredje statsmakten, när han nu gick den soliga gatan fram, medan han funderade över hur han skulle kunna påskynda utförandet av den beställda kostymen. — En sån usling!

Cello kände en barnslig besvikelse, som hos honom till sist utlöste en brinnande lust att trotsa herr Vasanders skräddarkonst, och det var icke långt borta, att han hade vänt om till verkstaden och avtvungit hustrun det halvfärdiga arbetet för att lämna detta till en annan av detta yrkes mästare. Plötsligt får Cello sikte på två bekanta figurer, dem han så ofta lagt märke till under sitt arbete i staden, och mellan dessa två herrar syntes en tredje, vilken icke gärna kunde vara någon annan än den eftersökte Vasander.

— Hallå, herr Vasander, ropade den glatt överraskade journalisten.

— Vafalls, mumlade till vänster herr Backlund och strök lömskt sin mustaschsvans.

— Vad gäller saken? hojtade till höger den gråe och fete herr Stoltz, i det han stirrade herr Erlandsson in i ansiktet.

Men Cello nalkades obevekligt med snabba och beslutsamma steg.

— Goddag, herr Vasander, hälsade han. Jag skulle673

ju prova i dag. Jag hade säkert löfte, herr Vasander, var så snäll och kom ihåg detl

Herr Vasander, som hade gått i flera dygn, och tillsammans med herrar Backlund och Stoltz, vilka alltid voro oberoende av tiden, inspekterat alla stadens små ölkaféer och spritrestauranger, stirrade på Cello med ett par trötta ögon. Halmhatten hade han långt ner i pannan, och de grönaktiga mustascherna hängde oklippta och

bedrövliga.

— Goddag, herr Erlandsson, svarade han matt och dovt. Har vatt upptagen. Har hatt bekymmer.

— Kan inte stå till hands när som helst, inte att ta på hyllan när det behagas, inföll den trotsige herr Stoltz, som genom en mängd handrörelser imiterade pressjärns gång och saxars klippande, medan han ibland torkade sig i pannan.

— Sitta på verkstan dan i ända, mumlade den försiktigare herr Backlund. Känn på själv!

Cello brydde sig icke om de två beskyddarnas förebrående uttalanden; han var alldeles upptagen med studiet av herr Vasanders ansikte och beslöt sig plötsligt för en vågsam kupp. I det han inbjudande krökte sin arm, som om han skulle ha fört fröken Åvik till ett festligt dukat bord, nalkades han skräddarmästa-ren och dennes kamrater.

— Jag har en hälsning till herr Vasander och vill tala till honom ensam. Bara en minut, mina herrar, bara en minut, yttrade journalisten parlamentariskt, varefter han utan vidare drog herr Vasander ur kamratkretsen, förde honom avsides och lömskt vädjande fortsatte: — Jag kan hälsa så innerligt från fru Vasan

der och de små barnen. Fru Vasander längtar så mycket efter herr Vasander, det skall jag bara tala om.

— Gör hon det? mumlade herr Vasander misstroget.

— Ja, det gör hon, och hon gråter för herr Vasan-ders räkning.

— Jag följer med, mumlade den besegrade skräd-darmästaren.

Medan herrar Backlund och Stoltz under häftiga rop eller lömskt mummel på avstånd följde Cello och skräddarmästaren, lyckades den unge mannen under milt samspråk och varma övertalningar äntligen få herr Vasander inom grinden. Där blev han mottagen av hustrun, som hängde tvätt på gården, med tårar och förebråelser, dem Cello dämpade medelst häftiga blinkningar och knytnävsskakningar bakom den andres axel. Alldeles vid ingången till verkstaden hälsades desslikes skräddarmästaren välkommen av assessor Bancken-berg, som just då utträdde med en liten blomma i handen och en rönnbärskvist i hatten, sålunda smyckad till hovfesten i Trianon.

— Välkommen, monseigneur, sade han och bugade förnämt för herr Vasander, som efter någon liten vila återgick till sitt arbete med det mörka tyget, i vilket nålen snart åter blänkte och dök med en iver,

som om aldrig något avbrott ägt rum.

*

Liksom för att göra bot för sina synder hade skräddarmästare Vasander lagt ännu mera vadd på axlarna till Cellos jaquette än han annars brukade göra, och som journalisten av naturen var något smal och spenslig, togo sig de kraftiga axelpartierna ganska bra ut;675

han tedde sig på en gång atletisk och smidig, när han nu, alldeles ovetande om att vara inregistrerad i Vasan-ders atletklubb, en solig eftermiddag gick bort för att efterkomma fabrikör Åviks vänliga inbjudan till en sup och en smörgås i familjekretsen. Cello blev mottagen av hushållerskan Alma, som hälsade honom med nedslagna ögon, en vältalig bild av förvetenhet och tystlåtenhet, varefter han steg in i det stora rummet, där taffelpianot stod, och där den unge mannen en gång ganska orolig hade väntat med mormors guldhjärta i sin hand.

Nu var Cello lugn och segerviss men en smula nyfiken; han fann fröken Åvik vackert klädd i en lätt klänning med skuldrorna tämligen synliga; han iakttog skuggor av ett par darrande blad på det vita hullet, en hälsning från träden vid fönstret, medan han bugade sig för fadern, och under det presentationen för fru Åvik, född Tabell, försiggick. Fabrikören var högröstad och livlig som vanligt, fru Åvik klar, lugn och välvillig samt precisare än någonsin i sitt sätt att tala; Märta Åvik tedde sig stilla och artig, fåmäld och påpasslig. Hon aktade sig noga för att på något sätt röja sin hemlighet; hon var rädd, att den skulle bli om-kullpratad och sönderdiskuterad; hon

förvarade den som om hon förvarat en ömtålig fjäril under en glaskupa.

Samspråket rörde sig från fru Åviks sida först om journalistik, sådan hon uppfattade den genom greve Carls glasögon, därefter om tjuven Far i Skåpet och om redaktör Erlandssons vänlighet att överlämna det förlorade smycket, varefter fru Åvik började tala om grevinnan Augustas roserier, vilka ofta varit föremål676

för tidningsmäns intresse. Nu råkade Cello veta, att tidningarna icke voro så intresserade för grevinnan Augustas roserier som grevinnan Augusta för att få sina vackra roserier omtalade, men han hade blivit en vis man, och därför teg han. Ceilo gjorde ett städat intryck på fru Åvik; han föreföll henne att vara en hygglig person. Fabrikören, som icke lodade eller pejlade eller undersökte utan tog allt enkelt och öppet, förplägade Cello av alla krafter. Denne berättade historier på sitt vanliga sätt, och fabrikören förbannade sig på, att den unge mannen var intresserad för fiske. Till sist började herr Åvik att utösa ovett över vederbörande myndighet, som aldrig ägnade en tanke åt båtbryggan, vilken närapå var fallfärdig.

— Vi ska se till, sade Cello med allvarlig min och tog upp anteckningsboken. Vi ska se till I

När Cello omsider efter en i allo behaglig afton avlägsnade sig, följdes han artigt ut i tamburen av fröken Åvik, som viskade i hans öra:

— Vad du är stilig i kväll!

Den unge mannen bröstade sig utan att kunna ana den jättetjänst skräddarmästare Vasander hade gjort honom med axelvadderingen och lutade ett ögonblick sitt huvud mot flickans kind. Fröken Åvik viskade på nytt:

— Riktigt ståtlig, min älskling. Hon tillade ömt: Säg det vanliga innan du går!

Cello väste i dunklet:

— Jag älskar dig!

Härefter kysste de varandra, och Cello försvann efter att ha avlagt sitt första officiella besök hos fabrikör Åvik. När han kom ut i den tysta kvällen, var han677

något nedslagen över att icke ha flickan vid sin sida men särdeles belåten med förloppet av aftonen. Han började känna sig riktigt hemmastadd.

När herr Erlandsson hade avlägsnat sig, sade fabrikör Åvik till sin maka:

— Var inte det en pigg pojke, denl Du kan ge dig nitton på, att han ger skall för den där båtbryggan.

— Kära Anders, komma, sade fru Åvik, jag tyckte, komma, det var en mycket hygglig ung man, punkt. Han förde sig väl, komma, och tedde sig sansad och anspråkslös, punkt.

— Nå, du då, fröken Surmula, sade fabrikör Åvik med en viss hätskhet ihågkommande fallet Planertz. Du har nog haft ledsamt som vanligt förstås. Men inte för jag kan begripa, vad det är för en ungdom, som växer upp ... Och likadant är det med Frans — tror ni inte att den där löjan kom att tala om en idealisk syn häromdan, eller vad det var. Nej, annat förr i världen 1 Då var det så, att det brann i alla knutar, men vart i h—

Fru Åvik blickade leende upp på sin make.

— Men Anders då, utropstecken 1 Vad är det du säger? frågetecken, avbröt hon.

— Pappa gör mig verkligen en stor orättvisa, förebrådde fröken Åvik. Jag var mycket förekommande mot herr Erlandsson, skall jag säga pappa.

— Ja, komma, avslutade fru Åvik, född Tabell. Du har i afton i allo uppträtt på ett tillfredsställande sätt, punkt. Precis på samma sätt skulle lilla fröken Sigrid ha uppträtt, komma, och det var just härigenom, komma, som hon vann allas hjärtan, punkt. SEXTIONDE KAPITLET.

Florinna.

Under de mänga besvärliga dagarna efter Gyllene triangelns krasch, då Karl Ludvig både för egen och för Cellos

räkning hade växelomsättningar och dylika ledsamheter att tänka på, stod till hans förfogande bland springpojkarna på kontoret en mycket vaken och duglig gosse, som så småningom lärde sig att hastigt och ordentligt fullgöra även dessa Karl Ludvigs privatärenden. Pojken passade icke endast tiderna perfekt, han kunde även namnen på alla kassörer och bankkamrerare, och så småningom lärde han sig utantill de smeknamn på växlar och reverser, som den fantasifulle Cello uppfunnit, och vilka Karl Ludvig helt allvarligt och tanklöst brukade använde sig av. Karl Ludvig kunde till exempel en dag ropa till pojken:

— Pass på i da! Vi har Leila Eländet klocka ett!

Den duktige springpojken svarade då nästan på

ögonblicket:

— Kamrer Bolin, Affärsbanken. Herr Sjöblom och herr Ingvers i borgen.

En annan gång kunde Karl Ludvig rikta följande ord till sin förtrogne budbärare:

— Passa på Tanklösheten i möra!

Varpå pojken svarade:679

— Kamrer Rosenhane i Kreditbanken. Herr Fagerberg och herr Lund i borgen.

— Rättl Dä ä rätt! Du kommer å gå långt, mumlade Karl Ludvig, belåten över sin förträffliga dressyr och över den begärlighet, varmed den unge mannen satt sig in i dessa ömtåliga och viktiga ting.

Denne pojke, som hette Ivan, erhöll på grund av sin vakenhet och påpasslighet Karl Ludvigs förtroende även i andra saker, såsom till exempel att lacka och adressera alla små paket, dem kamrern brukade sända omkring till sina anförvanter vid jultiden, och dagarna före julafton kunde man också få se Karl Ludvig och Ivan sitta på kontoret efter arbetstiden, mycket upptagna med sådana göromål.

— Ivan, slog du in Snöflinga?

— Ja, kamrern, svarade Ivan.

— Vem te?

— Till tant Klara, svarade Ivan.

— Ä di två könfektlådera då?

— Till tant Malin och faster Lilli, svarade den upptagne pojken, som höll en drypande lackstång, utefter vilken en gul låga kröp, i ena handen samt ett väldigt sigill i den andra.

Vid plommontiden detta år hade emellertid den duktige Ivan olovandes gjort ett besök i en privatträdgård, varvid han fallit ned och brutit ena benet, hårt straffad för sin lystnad, vilken dramatiska händelse haft till följd, att en annan springpojke måste anställas i den skadades ställe, över detta sörjde Karl Ludvig ganska mycket, dels av medkänsla med den i olycka komne och dels på grund av de svårigheter, som skulle uppstå, innan han fått vikarien inställd på Lilla Elän-680

det, Tanklösheten, Stora Skammen och Junidemonen med flera papper. Utav de övriga pojkar, som voro anställda på kontoret, fanns det ingen, som han ansåg värdig det förtroende, han en gång givit åt Ivan, varför han alltså satte sitt hopp till en av de ynglingar, vilka efter annonseringen skulle infinna sig såsom sökande.

En vinterdag, då Karl Ludvig klockan nio på morgonen skulle gå upp till kontoret, var trappan fylld av en skara stojande pojkar, vilka trängdes och knuffades så mycket, att kamrern nästan höll på att icke komma fram. Då Karl Ludvig boxat sig upp i vestibulen, överblickade han denna livliga ungdomshär, i vilken var och en åtrådde den omannonserade platsen. När kamrern då med tankfulla ögon mönstrade skaran, lade han märke till en pojke på ungefär sexton år, ganska liten och bred till växten, med blek hy, trotsiga ögon och en stämma, som överröstade alla de andras. Denne pojke fäktade med armarna och hojtade åt kamraterna:

— Stilla däri Ser ni inte att det är en fin herre, som kommer! Håll er lugna! Låt bli trappfönstret! Du spottar på golvet, Emil o. s. v.

Karl Ludvig blev intresserad av det livliga människoexemplaret, och när han sedermera inne på kontoret gjorde sin generalmönstring, underkastade han särskilt denne gosse ett ingående förhör.

— Va hetter du, min pöjke? frågade Karl Ludvig.

— Florinus, blev svaret.

— Va hetter du te efternamn?

— Stoltz, svarade pojken.

— Far å mor lever?681

— Ja då, svarade Florinus. Mamma har mangel.

— Din pappa då? fortsatte den grundlige människoforskaren.

— Han arbetar ute i stån.

— Va ä de för något arbete han har där, min lelle pöjke?

Vid denna fråga började den brede och satte pojken att hiva med armarna, som om han kastat undan ved-klabbar; han tycktes också draga i rep och taga emot paket från en annan person, varefter han svarade:

— Han hjälper till med lite utå varje.

Sedan Karl Ludvig ställt ytterligare några frågor till den unge Florinus Stoltz, beslöt han sig för att antaga denne till springpojke, särskilt som gossen tycktes vara ofantligt vaken och arbetshungrig. Florinus trädde i tjänst och syntes till en början taga befälet över de andra pojkarna på kontoret, men så småningom gick det emellertid upp för Karl Ludvig, att gossen icke motsvarade hans ljusa förväntningar; Florinus försummade sig flera gånger och fick mottaga förebråelser, men eftersom han vid ett tillfälle ordentligt passat på Stora Skammen, lät Karl Ludvig tillsvidare udda vara jämnt och manade pojken att rättvist dela arbetet med kamraterna, vara plikttrogen o. s. v., vilket allt Florinus under en mängd armrörelser och utrop försäkrade att han redan var, liksom han i fortsättningen ämnade förbli det. I december skulle det farligaste av Gyllene triangelns ledsamma papper, Glädjens bödel, skötas om, och ehuru konsortiets sorgeaffärer numera voro förhållandevis lättöverkomliga, medförde dock varje sådan pers en liten smula oro, vilken skulle kunnat kallas ett nervernas eko av den forna skräcken.682

— Alltså, ropade Karl Ludvig en dag till Florinus, som betraktade sin mäktige chef med inställsamma och falska ögon. Alltså, nu tar du Glädjens bödel å går bört te Lantmännens kreditbank mä!

Sedan Florinus blivit ordentligt insatt i uppdragets alla detaljer, begav han sig i väg, men när klockan nalkades två, den kritiska banktiden, mottog Karl Ludvig en ringning med vänligt påpekande, att det farliga papperet skulle förfalla till betalning inom en kvart. Förskräckt gjorde Karl Ludvig flera telefonringningar, reste sig häftigt från sin stol och skyndade därefter ut på gatan i hopp, att slumpen skulle föra honom i Florinus' väg. När Karl Ludvig nalkades Mötesklockan vid torget, fick han se, att èn bagarevagn hade tappat ena hjulet och stjälpt omkull; man höll nu på med att frånspänna hästen, under vilken procedur en hel del människor hade samlats vid olycksplatsen. För Karl Ludvig betydde denna katastrof ingenting mot Glädjens bödel, och han skulle aldrig ha stannat, om han icke i detsamma hört en röst, vilken han tyckte sig känna igen.

Främst i ledet intill den stjälpta bagarevagnen får Karl Ludvig plötsligt se Florinus stå, fäktande med armarna och ropande med gäll röst:

— Är det ingen, som tar upp bullarna? Fem limpor i snödrivan. Sockerbröna blir våta. Gifflarna ligger i rännsten.

Utom sig av vrede trängde sig Karl Ludvig fram genom hopen, högg Florinus i kragen och förde honom ut ur ringen, varfter det farliga bankärendet i sista minuten blev klarerat. Som emellertid Florinus nu rågat sina många

försummelsers mått, erhöll han be-683

sked om, att man inte längre kunde använda honom på kontoret.

— Nu, sade Karl Ludvig, går du hem te di mamma, å säjer, att du har buret dej dumt åt, å att du får sluta

i nästa vecka. Din lelle uschlinge!

•

Karl Ludvig gjorde sina julförberedelser med gott lynne, i all synnerhet som en stor överraskning beretts honom tio dagar före midvintersfesten. Under flera år hade ju Karl Ludvig i Norge letat efter en äldre kvinnlig anförvant, kallad tant Babba, vilken emellertid icke kunnat återfinnas, varför den släktkäre mannen till sist uppgivit saken och börjat betrakta den efterlysta tanten såsom död. När nu julen närmade sig, mottog han till sin häpnad ett meddelande från en anförvant, att tant Babba eller fröken Barbro Silvén verkligen under en tid uppehållit sig i Norge, men för många år sedan flyttat därifrån till Svendborg i Danmark, där hon länge innehaft en karamellaffär. Nu hade emellertid tant Babba sitt hemvist i Enköping, där hon tydligen ämnade sluta sina dagar; hon drev även där karamellhandel fastän i obetydlig skala, ty tant Babba hade lyckats samla en god slant under sin mångåriga affärsverksamhet i den idylliska danska staden.

Väl underrättad om detta gav sig Karl Ludvig ingen ro förrän han kommit i kontakt med tant Babba, som blev högtidligen förtjust över sin avlägsna anförvants vänlighet, helst som hon på grund av intriger och prat inom släkten en gång i tiden rest till utlandet för att684

glömma och arbeta. Icke nog med att tant Babba skrev till Karl Ludvig, därvid användande sig av ett skriftspråk på något bruten svenska; hon företog ett besök hos honom och snöade ner just kort innan jul, grät av rörelse och överlämnade till Karl Ludvig en del små godsaker, företrädesvis så kallade slickepinnar, korta, smala träribbor, i vars ena ända hängde karamellplattor med deviser: Til lykke, Tusind hilsen, Megen glaede, bedstemorl etc.

En afton under detta besök satt tant Babba tillsammans med sin förtjusta anförvant i dennes trevna dubblett, pratande om det fjärran broderlandet Danmark, från vilket tanten hade väl hundra ting att förtälja. Hon talade om Fyens vackra skärgård, om alla de glindrande lyktorna på roddbåtarna vid St. Hans, om den gröna ön, där Elvira Madigan låg begraven, om det stora slottet och de ljusa bokskogarna, om svanen i dammen och om storken på taket, vid vilket allt tal Karl Ludvig, som aldrig någonsin besökt Danmark, kom att erinra sig Andersens sagor. Ju mera tant Babba berättade, desto mera intresserad blev Karl Ludvig, och till sist utbrast han:

— Som i sagboka, tant Babba! Precis som i sagbokal

Bäst nu tant Babba långsamt och stilla ordade om

den idylliska vrå av världen, där hon framlevat så många år, ringde det på dörren, och när Karl Ludvig öppnade, fick han se tvenne herrar, den ene kort, fet och grå, den andre lång, något lutad och med bruna hängmustascher.

— Är det herr kamreren, som jag själv talar med? frågade herr Stoltz med en viss högdragenhet.685

— Ja, det är det, svarade Karl Ludvig, som bad de två herrarna stiga in i tamburen.

— Jag är Florinuses fader, presenterade sig herr Stoltz, och jag kommer hit för att skaffa min son lag och rätt.

— Jaså, på det viset, sade Karl Ludvig med käckhel och någon vrede. Jaså, detta är Linus far. Då vell ja säja mä däsamma, att han inte har skött sin plats.

— Han heter inte Linus, rättade herr Stoltz förnämt. Han heter Florinus, emedan att min håstru heter Flora och jag själv heter Linus. Så att vi har slagit ihopa namnet på min son.

— Mycke knepigt gjort, mumlade herr Backlund erkännande bakom sin väns rygg.

— Nu hörde jag, att herr kamreren kallat honom vid usslinge samt kört honom ifrån arrangemanget på kuntåret.

— Så är det, svarade Karl Ludvig uppbragt. Han passa inte tidera å gjorde förresten ingenting annat än smet ifrå

arbetet. Dä ä synd om föräldrarne men —

— Pojken är från ett välfostrat hem, ifyllde lågmält och med rörd stämma herr Backlund. Arbetsam far och —

Under tiden hade den lilla tant Babba kommit ut i dörröppningen, och lyssnade där med klara och vänliga ögon till det märkvärdiga samtalet, vilket hotade att aldrig få något slut. Till sist ansåg sig Karl Ludvig tvungen att bjuda de båda männen, som alltmera och mera pressat honom bort emot herrumsdörren, att stiga in, varvid herr Stoltz gjorde en grandios bugning för tant Babba, under det herr Backlund mumlade en aftonhälsning bakom sina hängmustascher.686

De båda vännerna togo plats i sagosoffan medan Karl Ludvig förde den gamla damen in i sin sängkammare, där han på enträgen uppmaning av tanten berättade, vad besöket gällde. När emellertid tant Babba fick höra talas om att en liten gosse skulle mista sin plats, blev hon mycket rörd och gripen, klappade Karl Ludvig på armen och bad honom i kärlekens namn att låta den lille få stanna kvar. Tant Babba talade om Krubban och om Bellehems stjärna, och hon bad Karl Ludvig på sin brutna svenska att vara barmhärtig.

— Ja, men den uschlingen glömde Glädjens bödel. Lömmelnl Esses!

— Kom ihåg, Karl Loddvi, vädjade tant Babba med sin darrande stämma. Var menskelig, var humänl Var humän, lille Käril

Efter en liten stund kommo Karl Ludvig och tant Babba åter ut till herrar Backlund och Stoltz, varvid Karl Ludvig meddelade, att han skulle återtaga Flori-nus i tjänst, om denne lovade att bättra sig, varjämte han påpekade, att han toge honom tillbaka uteslutande därför, att en kär anförvant fällt förböner för den slarvige ynglingen.

När herr Stoltz fick höra detta, reste han sig upp ur sagosoffan och sade med utsökt artighet, vänd till tant Babba:

— Jag tackar på mitt eget och å min sons vägar.

— Månge tak, svarade tant Babba.

— Är damen ifrån Amerika? frågade herr Stoltz, som urskilt ett främmande tungomål.

— Nej, ifrå Danmark. Och nu är den saken klar, avgjorde Karl Ludvig och reste flera gånger på kroppen, som om han genom dessa häftiga rörelser sökt687

draga upp herr Backlund ur sagosoffan och få de båda besvärliga herrarna att avlägsna sig.

— Jag har en bror i Danmark, mumlade herr Backlund.

— Där lögst du nog, morrade herr Stoltz, som just tänkt att säga precis detsamma. Ett mycke präktigt land i alla anseenden. Stårslagna utställningar. Och ett som ett annat I

När tant Babba hörde den fete och korte herrn tala så artigt om det land, som nästan blivit hennes andra fädernesland, skyndade hon genast bort till sin väska och framtog därur tvenne i silkespapper inslagna slicke-pinnar, den ena med inskriptionen Tusind kys och den andra med devisen Til lykke, med vilka vängåvor herrar Backlund och Stoltz äntligen avlägsnade sig, medan Karl Ludvig guppade framför dem, som om han skulle ha sjasat ut höns genom en grind. I dörren vände sig herr Stoltz och sade:

— Får ha den äran att lyckönska med en god juli

När de båda vännerna efter att ha räddat Flori-

nus Stoltz hotade anställning såsom vaktmästare på Mekaniska verkstadsaktiebolaget kommo ut i vinterdiset, ställde de sig under en lykta för att undersöka gåvorna. Härvid frågade herr Backlund lågmält:

— Vad står det på din? Står det något, va? På min står det Till Lycka.

— T, u, s... stavade herr Stoltz. Såvitt att jag ser rätt med ögona, fortsatte han förvånad. Det står en svårdåm på min! SEXTIOFÖRSTA KAPITLET.

Vill ni se mina lejon?

Hade miljoner härolder i röda syrtuter och med silvertrumpeter i händerna infunnit sig vid jordens viktigare och oviktigare punkter för att smattra fram budskapet om att herr Bengt Erlandsson blivit förlovad med fröken Märta Åvik, dotter till fabrikör Anders Åvik härstädes och hans maka, född Tabell? Nej, i verkligheten hade detta demonstrativa kungörande icke ägt rum, fastän de nyförlovade tycktes tro, att så var förhållandet, och att alla medmänniskor i stad och på landsbygd skulle vara fullt underkunniga om den viktiga nyheten.

I likhet med andra nyförlovade tyckte sig Cello och hans fästmö vara tvenne ljusgestalter; de övriga medmänniskorna löpte som fattiga, grå möss långt nedanför dem. Men det krävdes dock av dessa underordnade varelser, att de skulle rikta sina tankar och blickar mot det väsentliga i livet. För fröken Åvik var det väsentliga herr Erlandsson, och för denne var det väsentliga fröken Åvik. Tillsammans bildade de den ringsmyckade urväsentligheten, stående på jordklotets grönaste och högsta topp.

I dag, och det var en dag, när ännu en gång våren hade börjat blomma, hade det på redaktionen varit tal689

om ett modekåseri, vid vars genomläsande korrektur-mannen med djupsinnig min förklarat, att vissa uttryck inte voro riktiga. Den fete och hetlevrade lille notischefen, som icke var hemma på modeartiklarnas område, vände sig till Cello, som forskande genomsåg manuskriptet, varefter han med klingande röst yttrade, vänd till alla i rummet närvarande:

— Den här saken vet jag bara en, som kan klara ut

— Leende Turiddo av japanoriskt ursprung, vem menar du? frågade notischefen, medan han vårdslöst kastade en notis om tvenne dömda lösdrivare i manuskriptkorgen.

— Märta förstås, svarade Cello med en viss köld. Min fästmöl

— Ah, det var så sant, sade notischefen lika vårdslöst, i det han bredvid lösdrivarna placerade en fadermördare i Borås, som nyligen hade erkänt sitt brott.

Cello log ett föraktfullt leende vid notischefens uttryck ”det var så sant”. Även denne var en av dessa i vardagens enahanda fångna, vars ögon icke blixtrade avundsamt eller beundrande, när han hörde den vita gudinnans namn nämnas.

— Nå, och du är alltså belåten att vara en sig så kallander fäpsteman, fortsatte notischefen, som nu i korgen nedlade meddelandet om en person, den där tagit sitt liv genom att hålla huvudet i en med vatten fylld tunna, och vilken notis försetts med den alltför lätta rubriken ”Sätten äro mångahanda”.

— Om sådant talar man inte vitt och brett, förklarade Cello högtidligt, som om han hade fruktat, att notischefen skulle gripa hans eget och Märta Åviks hjärtan, skriva ”Från allmänheten” i kanten på dei 46. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.690

ena och ”Vad vi sluppit äta” på det andra samt därefter stoppa dem i korgen tillsammans med lösdrivaren, fadermördaren och den olycklige mannen med huvudet i vattentunnan.

— O, fortsatte den upptagne notischefen. Kärlekens viskning haver även jag avlyssnat en gång. Hon gav mig korgen efter en bostonesisk vals, och jag sände henne i gengäld en likgiltighetens Faderulla!

Han lät pennan gå, medan han talade och rökte och ritade raskt på en liten notis rubriken ”Försvunnen” och på en annan ”Räddad som genom ett underverk”, vilka båda gjorde sällskap med de andra i manuskriptkorgen, som kunde rymma allt av världens ve och fröjder inom sina lätta spångaller.

— Då var det inte den rätta då, svarade Cello. Jag skall emellertid be min fästmö ordna den här saken.

Cello satte sig till att arbeta med en artikel, i vilken han yrkade på ett kraftigt ingripande mot en oförskämd larv, som hotade att fördärva fruktträden. Bäst som han var i farten med larven, den han överöste med ett lärt ovett, nyligen inspirerat av en pomologisk specialist, kom en springpojke in och meddelade, att en herre anhöll att få

tala vid redaktör Erlandsson. Den främmande dröjde i det lilla halliknande förrummet till redaktionslokalen. Cello lade genast pennan ifrån sig och gick ut till den väntande. Denne var en storväxt man, som bredbent stod vid ett bord; han vaggade på kroppen och liknade en sjöman på däck men vände bort huvudet liksom för att låta herr Erlandsson så länge som möjligt sväva i okunnighet om vem han v*ir. Men Cello kunde icke miss-ft91

taga sig på denna gestalt; han kände nästan ögonblickligen igen direktör Olsén.

— Nej men, Olsén I

Olsén vände nu huvudet mot Cello och visade sitt pojkaktiga ansikte, där icke ett spår av bekymmer kunde avläsas. Han var sig alldeles lik, något mera solbränd än förr.

— Ja, nu är jag här igen, sade herr Olsén, men det är omöjligt för dig att gissa i vad egenskap. Jag tror inte du skulle kunna gissa det, om du finge en miljon — men vi ska för resten tala tyst om miljonerna, det är santi Ja, må du tro, gamle gosse, mycket har hänt mig, sedan vi råkades sist.

— Mig också, avbröt Cello ivrigt. Mig också ... Märta —

— Och du kan knappast fundera ut, så fiffig du än må vara, hur jag hittills har lyckats bärga min skuta. Men trots allt har det gått väl. Färska hälsningar har jag också från Nickan, som fortfarande är med pojken hos föräldrarna i Norge, men till våren bosätter vi oss i Göteborg. Jag har fått en bra befattning där — organisatoriska egenskaper, förstår dul — Men efter ett förfärligt arbete. Du skulle, som sagt, inte kunna gissa...

— Jag är inte så gissig just, svarade Cello hastigt, men Märta ...

— Nå gissa dål Vem är Märta? frågade Olsén plötsligt, eftersom han först nu tycktes ha lagt märke till det ofta upprepade namnet.

Cello såg nästan sårad ut ett ögonblick; han kliade sig emellertid på näsan med vänstra handen, och här-692

vid kom Olsén verkligen att få sikte på den blanka förlovningsringen.

— Vad, sade han, är du förlovad, eller ser jag fel?

— Jag trodde, du hade hört det, svarade Cello, som kanhända antog, att en härold i röd syrtut med silvertrumpet även uppsökt vännen Olsén i själva förlovningsögonblicket. Det är min fästmö, som heter Märta i förnamn. Hon är dotter till fabrikör Åvik, du kanske kommer ihåg ...

— Nej, det gör jag verkligen inte, försäkrade herr Olsén och såg mycket pålitlig ut.

— Mycket märkvärdigt, förvånades Cello tämligen kort och strävt. Han liknade en välgörare, som märker, att den person, vilken han gjort tusen och åter tusen tjänster, fullständigt glömt bort hans utseende och namn. — Jaså I Emellertid ska vi väl inte stå här och prata. Nu hoppas jag---

De båda vännerna, vilka var och en brann av iver att träffas, den ene för att omtala sina äventyrligheter i kampen för tillvaron, den andre för att få meddela en del smådrag ur fröken Märta Åviks liv, kommo till sist överens om att direktör Olsén skulle råka det förlovade paret vid Mötesklockan samma afton vid sjutiden.

*

Medan herr Olsén presenterades för fröken Åvik, vilade hela tiden fästmannens blickar på vännens ansikte. Det är möjligt, att Cello velat utläsa vemod och avund över att Olsén kommit att välja fel i livet, eftersom icke ödet tidigare sammanfört honom med fröken Åvik. I varje fall tyckte han sig i vännens minspel693

märka beundran. Det blev nu tal om, hur man skulle tillbringa aftonen.

— Här är just inte så många nöjen nu i draget, men vi har ju den stora cirkusen förstås. Den är verkligen ståtlig. Det är en stor internationell cirkus, som hittat hit, uttalade sig fröken Åvik.

— Så intressant, sade direktör Olsén.

— Vi går dit tillsammans, föreslog Cello, och sedan kan vi ju äta en supé efteråt.

Marken omkring de vidlyftiga tältbyggena var mycket nedtrampad; stora hjulspår efter vagnar syntes överallt med speglande pölar i sina fåror. Då man nalkades nöjesplatsen, hördes vrål och skrän av vilda djur, och en frän menageristank fördes på en aftonfläkt till sällskapets näsor. Detta cirkussällskap, som med sina bullrande vagnar och rytande djur anlänt över Norge till Sverige, var av större mått än de vanliga; det bar till och med ett över Europa känt namn, och varje nummer var i full överensstämmelse med programmets löfte en ”storartad attraktion”. Särskilt djursamlingen ansågs värdefull och innehöll praktfulla representanter i strimmigt och fläckigt från djunglar, öknar och urskogar. En doft av söt cigarrett-luft, sågspån och bensinos blandade sig med den fräna djurstanken, men när de tre nalkades den stora, med röda sidenschabrak och väldiga blågula flaggor smyckade tältöppningen, blev cigarrettlukten och sågspånsdoften den förhärskande. Cello skulle nu lösgöra sig från sällskapet för att hämta biljetter, då han i detsamma kände ett kraftigt grepp i ena axeln.

— Behövs inte, sade herr Olsén. Vill ni vara vänliga och följa med migl694

— Dig? frågade Cello och betraktade med snopna blickar herr Olsén, som tydligen velat spela en liten komedi med fästfolket och på förhand reserverat platser till aftonens representation. Det blev emellertid icke något tillfälle för den förvånade att anställa några betraktelser i ämnet, ty sällskapet hade nu nått tältets inre öppning, där ett stort grönt draperi veks åt sidan för dem. I detsamma brakade det till i den trettio man starka orkestern tätt under taket, och en stolt, på ståtliga skrällar buren marschmelodi fyllde tältet. Kapellmästaren arbetade med sin pinne, ömsom hotande de stora bastuborna, ömsom vädjande till de smäktande tenorbasunerna, ömsom fördömande de impertinenta pickolaflöjterna, som i nedrig närgångenhet höjde sina ligistvisslingar över de andra värdigare stämmorna.

Det var en äkta cirkusmusik, som förmådde de döda att stå upp ur sina gravar — för länge sedan döda minnen från hemstaden, där sköna världar en gång öppnat sig för den lille Bengt Erlandsson bakom en våt tältduk. Redan i dörren, då doften av söta cigarretter, sågspån och hästspillning förtätats, greps Cello av samma stämning, som han nästan alltid erfor vid besök på en cirkus. Ur sågspånet reste sig bilden av en liten pojke med stor sjömansmössa, prydd med tre stjärnor; gossen var klädd i en grå blus, vars säck kring midjan tyngdes av medförda äpplen. Det var han själv som barn. Han hade fått följa med den fattige bastubs-blåsarens son, ty cirkussällskapet hyrde sin orkester i staden; de båda pojkarna fingo sitta långt framme på en bänk under musiken. Vilken vemodig lycka att få betrakta dessa framstående män och kvinnor, granna695

i sina dräkter, så berömda, så sköna men ändå så fulla av välvilja! Hur de alla skänkte sina milda leenden åt publiken! Den vitgnistrande trapetsdamen kastade blänkande blickar runt omkring sig, när hon hoppade fram med små steg på sina kritade skor. Gossen hade erfarit en mild, sorgsen känsla, när han betraktade hennes bleka, fylliga kinder, hennes klara, svarta ögon, hennes glänsande mörka hår och vita barm, som under siden och tinder, liksom av vattendroppar, hävde sig efter ansträngningen i trapetsen. Det var en omedveten kärlek, som spirade i denna söta luft, där bas-blåsarens tuba råmade; en kärlek, som endast varit en fläkt av vemod men icke mer. Så längesedan ...

— Märta!

— Ja.

Cello hade hela tiden under jubelmarschens dön och skrällar hemligen hållit i den älskades hand. Han blickade upp — och se, hon var kvar! Det var sant, att hon satt vid hans sida, och att allting var, som det var. De döko ned i varandras ögon, stirrade i sågspånet och tittade sedan upp på nytt. De funno varandra båda kvar, och de sutto tätt intill varandra.

Vad som skedde omkring dem, var under några ögonblick likgiltigt, och de märkte knappast de utsökta parterrgymnasterna, som utförde underverk på en rubinröd matta; de märkte icke glatta lemmars muskelspel och smidiga kroppars sving genom luften; de märkte icke pretentiösa ögons uppfordran att applådera, icke de överdrivet intagande sprattlingarna med benen och de sockersöta leendena, när slutnumret utförts.

Något rött hade skymt för deras blickar, men det696

försvann vid en ögonklippning. Det var den rubinröda mattan, som drogs bort, och först då vaknade de upp. Sex vansinniga herrar i gröna livréer störtade in med toviga luggar, svettiga pannor och var sin räfsa i handen.

— Vackert, inte sant, hördes herr Olséns röst bakom dem.

— Mycket, svarade Cello, som nyss gjort en bottendykning i fröken Åviks ögon. Mycketl

Men i detsamma kom Cello att lystra, först med den generade min, som publiken ibland visar, när den ser eller lyssnar till något dumt, omoget eller misslyckat, sedan med ett stilla löje. Tvenne clowner hade kommit in på arenan; den ena av dem bar den traditionella, kritvita pajazzodräkten med ett stort hjärta mitt på magen. Han vaggade och gick inåt med tårna, drog ett råmskratt upp från botten av bröstet, snubblade plötsligt och föll omkull. Då nalkades från andra sidan en lazaronfigur med ett paraply i trasor, en hatt i trasor, röck, väst och byxor i trasor. Han satte en grön peruk i rörelse, genom att sticka ner handen i en ficka; håret stod som en kant av spik runt omkring skallen. En konversation utspann sig på det säregna cirkusspråket, i vilket dock här svenskan tycktes vara det förhärskande. Den vita pajazzon skrek till den andre, som satt sig att gråta på arenans kant.

— Gottag 1 Vaffyr gråta do, Pella?

— Ja gråta fyr jag vara lissen, jag. Buuuhl Jag vara lissen.

— Vara do lissen? Vaffyr vara do lissen, do?

— Jag vara lissen, fyr jag vara så fattig och jag icke kan tjäna penga till matan.697

— Kunna du icke tjäna penga till matan? Hör do, Pellal

— Ja!

— Vill do bliva micka rik?

— Val Ja. Jag vill bliva micka rik!

• - Då §kall jag läre dig att bliva micka rik.

— A, jag bliva micka rik! Ähh! Hihihihihi! Irrrr! Bon!

Trashanken slog en dubbelsaltomortal, varefter resonemanget fortsatte.

— Hur skall jag bliva micka rik?

— Jag läre dig spicklere, jag!

— Bonl Spicklere? Skall do läre mig spicklere?

— Ja, jag skall läre dig spicklere i aktian. Do skall blivo micka rik.

— Aho, jag skall spicklere i aktian. Ähh. Irrrr! Många pengar till matan och sköne damer, dem jag kyssa såååååå. Smack, smack, smackl

— Fåniga clowner de där, sade herr Olsén i ursäktande ton. Men ni får se bättre sedan. Vi har mycket bättre.

— Vi, upprepade Cello, vi...

— Ja, svarade Olsén och log med hela ansiktet, jag har nämligen åtagit mig att leda den här stora turnén i de skandinaviska länderna med biträde av ordinarie cirkussekreteraren. Det var en underlig ödets nyck, som gjorde, att jag fick detta tillfälle. Det var egentligen genom norska förbindelser. Håhå! Ja, jag sade dig ju, att du inte kunde gissa vad jag hade för befattning.

Cello blev verkligen ett ögonblick häpen över hur ödet tumlat om med hans vän, men i grund och botten698

förvånades han icke så mycket, då han sedan gammalt visste, att Olsén med sin käcka läggning kunde skaka av sig obehag, som om de varit vattendroppar, och gripa tillfället i flykten utan alla fördomar.

— Du är en prima karl, Olsén, betygade Cello. Det tycker Märta ocksål

— Nu är det tio minuters paus, avbröt herr Olsén det intressanta samtalet. Han vände sig därefter till det förlovade paret, bugade sig lätt och inbjöd leende:

— Vill ni se mina lejon?

Det händer ju så ofta, att människor skakas av en erinrings glimt, utan att de kunna gripa fatt bilden, som ljuset tyckes vilja bestråla. Så kan man komma till en väg med en ensam byggnad, och fast man vet sig icke ha varit där förut, väckes ett minne av att man ändå har varit där. En annan gång yttrar en alldeles främmande person i en folksamling några ord, som på samma mystiska sätt framkalla ett halvt minne.

— Han har sagt det där en gång förr till mig. Men jag känner ju honom inte. Har jag träffat den där mannen i en föregående tillvaro?

När nu herr Olsén till de nyförlovade riktade sin inbjudan, stelnade Cello ett ögonblick, och hans tankar lyste som en blindlykta på en stor mörk gård. En ljuspelare flyttades hit, en annan flyttades dit, men han kunde icke återfinna uttrycket och placera det i den miljö, där han en gång trodde sig ha hört det fällas. Tankspridd betraktade Cello den stora kungstigern, som hög och ormmjuk gick sin ängsliga gång från den ena ändan av buren till den andra; tankspridd såg han in i de grymma, bärnstensgula ögonen, som kastade sina fjärrblickar, i vilka ingen tanke kunde läsas,699

över de nyfikna åskådarnas hop. Lika tankspridd stannade han en stund, med fästmön tätt vid sin sida, intill det väldiga lejonet.

— Ett praktdjur, förevisade herr Olsén. Ett Nubier-lejon. Är det inte grant?

Vill ni se mina lejon, vill ni se mina lejon, malde det oavlåtligt i Cellos huvud. Långt sedan sällskapet hade lämnat cirkustältet, långt efter det de lämnat supén, där Olsén berättat, vad han hade upplevat efter sitt fall, och hur han tänkte sig sin framtid, och där Cello talat om sina överståndna bekymmer och om lyckan vid fröken Åviks sida, funderade Cello över det sällsamma uttrycket. När han, glad och nöjd, på aftonen lämnat sin fästmö vid porten till fabrikör Åviks träslott och med långsamma steg vandrade hem till sin ungkarlskula, sökte han fortfarande med sin lykta i de framfarna årens mörker.

— Vill ni se mina lejon? mumlade Cello och ställde vattenglaset med en smäll på brickan. Vill ni se mina lejonl Har jag träffat Olsén i en annan tillvaro? Det måste bestämt ha varit i en annan tillvaro. SEXTIOANDRA KAPITLET.

Ärans man.

— Möjligen kan ifrågasättas, yttrade folkskolläraren Holmén, om en åt rusdrycker hemfallen person, som åtnjuter vård på ett räddningshem, kan vara berättigad att erhålla en offentlig belöning för rådighet och mod. A ena sidan har här utförts en modig handling, men å andra sidan är personen i fråga ju icke så synnerligen väl känd. Vill herr Erlandsson själv läsa brevet från Albin Tidlund till hans fader, servitör Tidlund. Skrivelsen innehåller visserligen även likgiltiga ting, men jag kan komplettera de bristfälliga upplysningar, som lämnats av skribenten, med av mig inhämtade uppgifter rörande hans förhållande vid olyckstillfället.

Cello läste följande skrivelse, avfattad med stor, knagglig barnstil:

Brev till farsan I

Jag skriver det här brevet till dej, farsan, men del är en annan alkoholist, som sätter komma och punkt, och som har varit i skola. Här har vi det bra, men något starkt blir det inte mera, men ibland smakar maten utav fylle liksom för att reta en annan. Vi har med rejält folk att göra, och vi har en, som läser för oss, och en, som spelar på dragklaver om lördan.

Men häromdan må du tro, farsan, hitta vi en karl701

i en höstack. Vi trodde först det var ett djur, när han kröp opp, men det var en människa med långt hår, och han hade en halmhatt utan tak, bara en ring, och tårna stack ut ur skorna på honom och rörde sej, som om de varit

levande sommarpotatisar, och han var alldeles röd i syna och smacka på en svart pipa. Vi stog i en ring och titta på honom, och när han gäspa, var det som om han hade öppnat en lagårdsdörr, ett sånt gap hade han. Så satt han och plira på oss en stund och sa ingenting straxt. Men till sist fråga han, om vi hade råd att titta på honom så mycket, för titten kostar fem öre, sa han.

När vi fråga honom, var han var ifrån, sa han, att det vete den onde, för han visste det inte själv riktigt, men så fråga han oss, hur vi hade det, och om vi hade vår utkomst därborta i huset. När han fick höra, att vi var alkoholister och inte fick gå ut och in, hur vi ville, så sa han, slå er loss era slavar. Jag ska hjälpa er till det, om ni hjälper mej me att stjäla en korv eller skinka, för det är lögn att jag kan vara utan rökat kött, sa han. Nu har jag gått över hela världen och supit i alla länder och på alla slags språk, sa han, och det är livet det I

Vi fråga gubben, hur gammal han var, men då svara han, att prästbetyg hade han inget och var ingen träl för någon. Landsvägen är min, sa han, och jag är jordens siste luffare. På måndag skall jag luffa till Pyramiden, sa han. Vet ni vad det är för ett ställe, fråga han. Då svara vår lärde alkoholist, att det vet väl alla människor. Följ med då, sa han, för di har lika bra supar i öster som i väster, så det kvittar vart man går, sa han. Men när jag har varit vid Pyramiden, så ska702

jag, regera mina husarer, gå till själva Frankrike och träffa kejsaren, sa han. Då sa våran lärde, att det var ljug, för de hade ingen kejsare där, men han svarade, att de kanhända har satt av honom nu, men för två månader sen, sa han, satt det jädringen äntura en kejsare där, och han söp för resten som en borst-bindare.

Medan han talade, rörde han på tårna, och han klia sig över hela kroppen på en gång, jag har aldrig sett make till karl att röra på armarna, det var så att han likna en bläckfisk, när han höll på. Sen gäspa han och sträckte på sig och sa, att han skulle gå sin väg, för ni vill väl inte hjälpa mej, era slavar, sa han. Jag ska gå bort till inrättningen, sa han, och han menade fattighuset, och så kröp han ut ur stacken och morra hela tiden som en hund, och håret vinka ovanför hatten. Vi fråga honom, va han hette, och han svara, att han ville inte säga det, för då skulle Vi bara bli generade. Men till sist sa han, att han hette greve Sture, och att hans förfäder hade haft lika många gårdar, som han själv hade löss, och så gick han sin väg och sjöng, så att det eka mellan träna. Vi stog och hörde på, och han hade en klar, grann röst, men till slut hörde vi honom inte mer.

Men han fick nog logi i något uthus på fattiginrättningen, och han hade väl somnat från pipan, för på natten hände något, så att alla kunde bli förskrämda. Jag låg vaken och kunde inte sova, men då fick jag se en röd fyrkant på ena väggen, men när det rörde sig i den, begrep jag, att det var inte månen, så att jag gick upp ur sängen, och då fick jag se, att det brann bakom skogen, och det var fattighuset.703

Jag opp och allesammans de andra alkoholisterna med och vi ut allesammans på hela Hotellet här, och det var till att hugga in, för det brann riktigt. Det var en låge, som stog ur taket precis som en röd flagg, och så stack där ut en annan låge ur ett fönster, lika så lång som ett metspö, och rätt som det var, knallade det till, och då fick vi se, hur takstolen låg där som röa giller, och röken var gul som smör. Så kom de försent från byn med sprutan, och alla ville föra strålen, och alla ropa medan huset brann, och det fräste och rök och skrek.

Men jag in i huset, och jag bar ut fyra gubbar. De var så lätta och hade vitt hår allesammans utom en, och bara skjortorna hade de på sej, med magra skrot-tar och ben som spjäler. Vi fick dem in under päronträna och sa till dem att stå stilla, men det var en, som gav sig in i ellen, och vi efter, men han kom ut igen, fastän det brann där bak i skjortsnibben och ögona rann på honom. Gud vare lov i den himmelska höjden, att jag fick me mej mitt knyte, sa han, och så tog han upp det och visade sakerna, som han hade. Men det var mest ingenting, tyckte jag, för han visade bara en tändsticksask med några gamla amerikanska frimärken, men till sist såg han listig ut och tog fram en stor svart bok, som vi trodde var en bibel. Den här fick jag i tiden utå kokerskan på ångfartyget Laxen som ett minne, sa han, och den ville jag inte skulle gå i förlor. Jag ville titta på boken, men då sprang han ifrån mej och stack den in under skjortan och sa: tvi vale dej, som vill ta ifrån mej min husmanskost, sa han. För det var en kokbok.

Medan jag stod och vaka på dem, gav sej en annan704

gubbe i väg. Han hade skärmmössa med en pappersros, och han var inte riktig, men jag sprang fatt honom och högg honom i ryggen. Stopp, din tosing, ropa jag, men han bara viska tillbaks: säj ingenting, men jag ska in och hämta mina minnen! Men det fick han inte, förstås. Men jag fråga honom, vad det var för något han skulle hämta, och då börja han grina precis som en liten unge och slog sig för bröstet, så att det skrällde i hela skrotten på honom: Det var hennes visa, sa han. Det var hennes lilla visa!

Men det var omöjligt att få ur honom mer än bara det, att det var hennes visa. Han sa, att han hade varit anställd vid hovet, men det var ljug, för han hade bara varit en drevkarl vid en kronepark, där de jagar, och han sa, att han hade ett papper från en fin hovdam. Vilken, fråga jag. Det gör detsamma, sa han, och han satt där och runka på huvet, och ellen sken, som om det varit på ljusan dag, och till sist braka det igen liksom på domedags otta, och det blev svart ett slag, men så blev det rött igen och spruta ell överallt, och vi fick hugga skog omkring. Men gubben, som hade mössan med pappersrosen, satt och såg ut som om ingenting varit. Han bara sa, när hela huset brände opp: Där brann hennes visa, hennes lilla visal

Jag fick beröm för räddningen, och föreståndarn sa, att Albin skulle hatt belöning, men det kan kvitta, när en annan ändå inte kunde rädda undan deras värdesaker.

Jag hugger ved i dag och skall grava på måndag ined hälsningar från sonen

Albin.705

— Vad ska vi föreslå honom till? frågade efter genomläsningen den generöse journalisten och doppade pennan i bläckhornet, som om han ur dess svarta hav genast kunnat draga upp en orden eller en guldmedalj att fästa på Albins bröst.

— Ja, sade herr Holmén efter en stunds begrundan. Bäst torde väl bliva att tillsvidare icke göra något särskilt förslag. Men vore det icke lämpligt att i något sammanhang såsom en belöning i artikeln inflicka exempelvis de nog så erkännsamma orden en årans man.

47. —

K

Slöberg, Kvartetten, som sprängdes. SEXTIOTREDJE KAPITLET.

Från bokhandeln, genom spåkvinnans hydda till gallergrinden.

Märta Åviks födelsedag inträffade i augusti, och Cello beslöt att förära henne Sångernas Bok av Heine. Då fästmannen inträdde i Älsgårds bokhandel, blev han expedierad av herr Ålsgård själv, men då denne på en hylla letade efter Sångernas Bok, kunde han icke hitta den.

— Hallå där, sade han åt Bokhandelsmedhjälparen, som en gång drömde drömmen om den lilla pappersaffären, och som för tillfället var något het i ansiktet efter en växelomsättningssprångmarsch till banken och åter. Var har vi Heine någonstans?

— Heine står på hyllan över kaminen, upplyste Bokhandelsmedhjälparen med något dov stämma.

— Det var mycket märkvärdigt, yttrade herr Ålsgård. Det var ju inte så längesedan jag sa, att Heine skulle flyttas till hyllan vid klockan. Jag kommer alldeles särskilt ihåg, att jag nämnde ordet klockan. Hur många gånger ska jag behöva säga till ytterligare? Var så vänlig och upplys mig om det, så att jag får veta detl

Bokhandelsmedhjälparen ilade nu, kvick som en ödla, uppför en smal, gänglig stege, som lutade sig707

mot hyllan intill kaminen, och nedtog därifrån Sångernas Bok, vilken Cello i ett litet fint paket med röda snören sedan bar bort till fröken Åvik.

Fästmön satt just och talade med fru Åvik, född Tabell, om den förestående vigseln, och fru Åvik uttryckte som sin mening, att högtidligheten borde äga rum i kyrkan.

— Vi måste ha marskalkar och tärnor, komma, mina barn, utropstecken! Annars blir det inte något riktigt minne

att gömma och bevara, punkt.

Cello, som i hjärtat var fientligt stämd mot dessa planer, böjde sig dock lydigt för fru Åviks åsikter, men han var falsk i hågen och fast besluten att genom sina kamrater i pressen avstyra referat i den högre stilen. Jag skall tala med allesammans, tänkte Cello, och jag tror till och med, att den kärleksrike Fogel respekterar min önskan, om jag ber honom på mina knän.

Som fröken Åvik i dag skulle gå bort till Anderssons orangerier för att skaffa några rosor, tog hon den för tillfället ledige fästmannen med sig, och efter en stund vandrade de båda samma väg, som Märta Åvik gick en kall och blåsig vårkväll tillsammans med Glada Kalle, den gången de båda flickorna skulle besöka fröken Hanna Tornej. Orangerierna lågo nämligen alldeles i närheten av spåkvinnans bostad. När paret kommit till de stora trädgårdarna, och Märta där mottagit ett fång rosor, kom flickan plötsligt att tänka på fröken Tornej. Så otacksam är människonaturen, att hon hittills alldeles glömt bort att berätta för Cello om den underbara spådomen, som ju i god tid varslat om herr Erlandssons inträde med den blanka metallvaran i familjen Åviks708

träslott. Märta stannade ett ögonblick vid den gröna grinden och stirrade eftersinnande in i trädgårdsmästarens av sol och vind uttorkade, bruna ansikte.

— Det var sant, herr Andersson. Låt mig också få några sådana här rosor till i en liten bukett, sade hon.

— Får man fråga, vem som skall ha de där rosorna då? yttrade Cello.

— Det skall vår lyckosierska ha, svarade Märta Åvik. k

— Förlåt, sade fästmannen med ironisk artighet. Vem är denna dam?

— Du skall strax få se, svarade den hemlighetsfulla unga kvinnan. Vänta baral

Efter en liten stund voro de åter på väg, denna gång för att avlägga ett besök hos fröken Hanna Tornej, men när Cello hörde, varom det var fråga, hejdade han sig:

— Nej, så ta mej tusan, om jag vill vara med om några vidskepelser och signerier. Gå du ensam, jag väntar härute.

— Du är dum och oerfaren, lille Bengt, sade Märta Du är mycket dum, om du inte följer med.

Efter denna övertalning beslöt sig fästmannen för att följa med in i fröken Tornejs bostad. De funno det lilla husets framsida nästan dold av stora gröna blad, vilka i ymnighet hängde ned från några träd vid staketet. Ett envist galande, skrockande och pipande ljöd hela tiden från fröken Tornejs hönsgård, som låg i omedelbar närhet till boningshuset, och en oviss doft, en sammansättning av köksos, pepparkaka, hönsgård och grönska, slog emot de nyfikna besökarna.

— Jag tror det är bäst, att vi går in köksvägen,709

tyckte fröken Åvik. Så behöver vi inte bulta så mycket på dörren.

När Cello och Märta Åvik anlände till baksidan av huset, funno de köksdörren stående öppen. Med tveksamma steg trädde de in över de två stora trottoarstenarna, som utgjorde trappa, och stannade i dörröppningen till det tämligen stora köket, som även gjorde tjänst såsom bakstuga åt fröken Tornej.

— Hon är inte här, viskade fröken Åvik. I dag är det emellertid inte alls hemskt. Men du skulle minsann vara med en mörk kväll. Då är det mystiskt, ska du tro!

— Jo jo, svarade Cello, med alla uttryck av hädiskt tvivel spelande i sitt ansikte. Jo jo men, mycket mystiskt.

Solen glimtade in i fröken Tornejs kök, där ingen levande varelse syntes till. och dess strålar lyste upp en brun deg, som svällde i ett väldigt tråg mitt på golvet; denna deg skulle inom kort förvandlas till de berömda mjuka pepparkakorna. Fröken Åvik knackade på en dörr, och strax hördes tunga steg. Med häpnad iakttog Cello den jättelika kvinnan, som nu trädde inför hans ögon med en korslagd schal över bröstet. Fröken Tornej rökte på en liten svart cigarrstump och blickade genomträngande på det unga paret, i det hon hälsade med en kall och sträv

röst:

— Vem sökes?

— Känner inte lilla fröken Tornej igen mig? frågade fröken Åvik inställsamt.

När Cello hörde sin fästmö kalla fröken Tornej för ”lilla”, kunde han knappast låta bli att skratta högt,710

men innan ens ett leende hann upplysa hans skeptiska drag, sade fröken Tornej till Märta Åvik:

— Visst pocker gör jag det, när jag tittar lite närmare på dej. Det var du, som var här med ett litet pyre till tös en kväll för länge sedan.

— Allt har gått som det blev sagt, mumlade Märta i hemlighetsfull ton.

Cello såg närmast skamsen ut. Fröken Åvik räckte nu den väldiga sierskan en liten rosenbukett, som hon höll i handen, och sade med mycket varmt tonfall:

— Tack, fröken Tornej I

— Nä du, svarade spåkvinnan med stark stämma. Skall jag ha det här, så får du inte gå, förrän jag har bjudit er på kaffe och lagt en liten stjärna. Är karls-personen där din fästman?

— Ja, svarade flickan, det är han.

— Ni får sitta en stund i köket, medan ni väntar, för jag har just nu besök av en ljus karlsperson där inne. Men jag kommer snart. Sitt ner och vänta!

Den stora kvinnan pekade på ett par bräckliga stolar, varefter hon med dundrande steg försvann i dörröppningen. När Cello blivit ensam med fröken Åvik, uttalade han endast ordet ”jemine”, men Märta log och ruskade honom i armarna.

— Bengt skall vara tyst nu, så skall han få höra märkvärdigheter.

— Jemine, svarade Bengt. Jemine je!

Härefter började han att skratta ett våldsamt, men hest skratt, i vilket även fästmön deltog, och det blev till sist så häftigt, att de trodde sig icke hinna få någon ordning på sina ansikten, till dess fröken Tornej återkom. Plötsligt hördes ett egendomligt ljud tätt inpå711

dem. Bådas blickar flögo till ett fönster, vari solen sken mycket starkt, och från detta fönster, som stod öppet åt gården, steg en väldig, vit tupp med högtidliga fjät fram på ett litet bord, övertäckt med ett blad av Kuriren. Benen lyfte sig som till noggrann marsch vid en manöveravslutning, huvudet nickade stolt för varje steg, de gula, snabba ögonen stirrade envist åt alla håll, och den väldiga kammen sken genomskinligt röd, likt en liten bengalisk eld.

— Schas, lät det från Cello, som nu hade rest sig upp. Det är väl inte meningen, att tuppen skall vara här i köket, fortsatte han. Eller hör det kanhända till mysterierna? Schas!

— Schas, upprepade fröken Åvik och bredde ut sina armar mot det stora vita djuret.

Men tuppen, som kommit in genom fönstret för att avlägga en visit i fröken Tornejs stora pepparkaks-tråg, där han kanhända var van att intaga vissa hemliga måltider, gjorde häftigt motstånd, och efter ett förvirrat kacklande hoppade han ned på trågkanten, där han satte sig ett ögonblick.

— Rör honom inte nu, tillrådde fröken Åvik med viskande stämma. Det är bättre, att vi försöker fånga honom sakta och stilla, annars hoppar han rakt ner i degen. Gå du till vänster, så skall jag gå till höger. Nej, lille Bengt, ställ dig på andra sidan, menar jag. Och så — räck ut armarna! Schas!

Medan det unga paret sökte infånga fröken Tornejs stora tupp, var spåkvinnan sysselsatt med att lägga ut ett flertal stjärnor för den ljusa karlspersonen. Denne satt ihopkrupen vid det stora bordet i hennes täm-712

ligen skumma mottagningsrum, vars byrå uppbar den bronserade ryttaren med den darrande strumpsticks-lansen i handen. Han var en nära femtioårs man, kort och välfödd, med guldbågade glasögon, välskötta tand-borstmustascher, prydlig blå kostym och vit sommar-halsduk.

— Inte för jag tror mycket, lilla mor, bekände mannen och tittade sig litet generad omkring. Men det är flera personer, som har sagt, att lilla mor inte är så dum i att förutse det kommande.

— Det kan du allt klappa dej på. försäkrade fröken Tornej sin klient. Ett, två. tre — många karlspersoner tänker mörka tankar om dej —

— Jo jo, mumlade förre bankiren Solander och strök sig om hakan. Jo jo, lilla mor, det är nog riktigt, det:

— Fyra, fem — du har haft med många pengar att göra men alltihopa har du blivit av med — sex — och andra också, kan jag se ...

— Hum, bekräftade förre bankiren och tittade nytert på den stora sierskan framför honom.

— Sju, åtta, nie — många klöverkarlar, som skulle vilja ta å vrida om näsan på dej...

— Klöverkarlar? frågade herr Solander och sträckte nyfiket fram sin runda potatisnäsa. Förlåtl Vad är klöverkarlar? Är det lantbrukare?

— Nej. tie, elva — det är affärskarlar. Du har gjort många resor med papper och ljusa varor, som har något med vatten att göra.

— Kombinerade Kalender- och tvålsatsen, mumlade herr Solander imponerad. Inte något tvivel om den saken.713

— Tolv, tretton. Va morrar du? Stämmer det inte kanhända? Du kommer att få affärsrörelse med många ljusa varor, men det ska du inte vara bekymrad för. Du reder dej nog hundan och kommer att tjäna många pengar till slut ändå.

— Verkligen? Mor lilla, jag undrar, om det vore möjligt att få veta, vad det är för slagg ljusa varor?

— En gång till, ropade fröken Tornej, i det hon raskt på nytt utströdde korten.

Ett, två, tre — ja, det är, som jag säger, ljusa varor.

— Kan det vara specerier måntro, mor lilla?

— Vet inte! Fyra, fem. sex — Du ligger efter ett ljust fruntimmer med pengar på banken — sju, åtta, nie — du skriver till henne, men du vet inte vem hon är. Tie, elva — det är ett hemligt fruntimmer —

— Äktenskapsannonsen, sade herr Solander för sig själv. Minsann är inte gumman bra nog. Nå, får jag tag i det där fruntimret då? sporde den intresserade klienten högt.

— Elva, tolv — det gör du. Stor folkrörelse, min gubbe lilla, du får röra på bena. Mycket kroppsrörelse ...

— Specerihandel, jaha. Det är väl en specerihandel hon har då. Tja, man måste ju...

Som audiensen nu var slut, betalade herr Solander fröken Tornej, vad han ansåg spådomen om speceri-handeln och den ljusa damen vara värd, och avlägsnade sig försänkt i grubbel över hur den äktenskapskorrespondens, som han under de senaste månaderna inlett med ”medelålders affärsinnehavarinna med tillräckligt kapital för två”, till sist skulle utfalla.714

— Tja, mumlade bankir Solander på nytt. Det eller dettal Den ena affären som den andra. Mycket kropps-rörelsel Det är stegarna upp i taket och springet på magasinerna förstås. Tja.

Nästan i samma ögonblick som fröken Tornej trädde ut i köket till det väntande paret, hade katastrofen med den vita tuppen ägt rum. Cello hade därefter med ett hest anskri av vrede drivit den flaxande hanen ut i köksdörren.

— Schas, din krabat, dundrade det från fröken Tornej i sammn sekund, som tuppen försvann. Del var bra. att du

fick ut den, sade hon och vände sig till Cello, som inte riktigt visste, om han skulle skratta eller om han borde bli förargad. Det kunde minsann lätt ha hänt, att tuppfan hade stannat kvar annars, och då hade de väl börjat snacka sitt lögnsnack om mina degar igen! Kom in nu barn, inbjöd fröken Tornej. Kaffet är påsatt och pepparkakorna väntar!

Fröken Tornej hade verkligen efter fräsande protester från Cello fått lägga ut en stjärna för fästmannen. Därvid hade spåkvinnan bland annat yttrat något om att Cello tidigare varit intresserad, först för en mörk dam, så för en ljus dam och så ytterligare för en ljus dam. Men den här sista du har, är den rätta, hade gumman sagt med cigarrstumpen mellan läpparna. Därefter hade hon spått honom lycka och framgång, många pengar, kära tankar, festligt tillfälle med många karlspersoner och många damer, giftaremål och glada nyheter. Men fröken Tornej hade likväl satt en tagg i fröken Åviks hjärta genom att nämna de många ljusa715

eller mörka damerna. Under tystnad gick paret ut, Cello med en mjuk pepparkaka instoppad i manschetten, ty han hade lovat sig själv och alla himlens makter, att denna pepparkakssort, vars tillverknings djupaste hemligheter han nyss blivit invigd uti, icke skulle komma över hans läppar. När fröken Tornej hade bjudit, ville den unge mannen ändå försöka att vara artig, och därför hade han tagit det bjudna brödet, gömt det, men icke ätit det.

De gingo sakta mot staden, togo en krokig genväg för att komma till kyrkogården, där fröken Åvik skulle avlägga ett besök vid broderns grav, och vandrade fram under tystnad.

— Bengt, sade plötsligt fröken Åvik med mulen uppsyn. Jag undrar, om du verkligen tycker om mig?

— Hur kan du? utbrast Cello, medan han i detsamma singlade slant med fröken Tornejs mjuka pepparkaka, som studsade fram över en kortklippt, grön utmark.

— Ack, sade fröken Åvik. Hon hade minsann så mycket att säga om flera ljusa och mörka damer. Ja, det hade hon. Vad vet man?

— Det fattas bara detta, brusade Cello ut. Det tjocka oraklet kan väl ändå inte ...

Det replikskifte, som härpå följde, blev emellertid inte långvarigt utan måste avbrytas på grund av de livliga ömhetsbetygelser, som utväxlades i omedelbar närhet till en väldig nyponbuske. Arm i arm drogo de vidare i frid och inträdde efter en halvtimmes promenad på den svala kyrkogården.

Här drog ett sakta och långdraget sus genom de höga trädens yviga och mörka kronor. Eljest hörde man716

knappast ett ljud. Det var som att vandra i en hög kyrka med rörliga och mörkgröna valv spända över vita vårdar och svarta kors. Gruset knastrade omärkligt under deras fötter, då de tigande gingo fram mot Edmunds grav.

När de åter beträdde den stora gången, hörde de kvitter runt omkring i träden, där solen sken genom den blänkande och gungande grönskan. Med lätta steg nalkades de utgången, där Cello upptäckte Kyrkogårdsvaktmästaren, som satt på en grön soffa, för ögonblicket i färd med att i sin plånbok instoppa några avlånga papper, dem herr Erlandssons snabba och erfarna ögon genast kände igen såsom växelblanketter. Medan mannen utförde detta sitt hastiga bestyr, sysselsatte sig ännu en gång hans tankar med den fåfängliga drömmen om den lilla fruktaffären i källaren, där han ämnat skylta med negerkyssar och kålhuvuden. Kyrkogårdsvaktmästaren reste sig upp, när han hörde stegen ljuda på gruset; i förbigående utbytte han hälsningar med Cello.

Just som fästfolket hade passerat den svarta järngrinden, som stod öppen, hörde de bakom sig en stark, vördnadsbjudande stämma. Båda vände sig om. På kyrkogårdens stora gång syntes en hög, mörk gestalt i prästerlig dräkt. Han betraktade med en viss skärpa Kyrkogårdsvaktmästaren, som stod framför honom med avvaktande hållning.

— Har jag inte sagt, att Vallkvist skall stänga grinden, yttrade den schartauanske prelaten, i det han genomborrade Kyrkogårdsvaktmästaren med sina mörka ögon. Stäng grinden, Vallkvist!717

— Kyrkoherden vet väl...

— Stäng grinden, upprepade den höge prästmannen och vinkade avvärjande med sin vita hand.

Den svarta gallergrinden föll igen med ett starkt och skallrande ljud. SEXTIOFJÄRDE KAPITLET.

Södermans bröllopsmarsch.

Den nervöse gamle organisten hastade fram och tillbaka på orgelläktaren i det vita templet, under vars ljusa valv minnet av ett Vasanamn svävade. Han blickade med sina mörka, oroliga ögon ut i den tomma kyrkan, och ibland fällde han sin magra kropp över läktarräckets kant för att se efter, om möjligen orgel-tramparen av någon anledning hade förirrat sig ned i gudstjänstlokalen.

— Det är en aning inom mig, sade den magre gamle för sig själv och tog darrande av sig glasögonen. Det är en aning inom mig, som säger, att orgeltramparn skall försumma sig i dag. O, Gudi Låt orgeltramparen komma, ty jag vet sannerligen inte, varifrån jag annars skall få luft till Södermans bröllopsmarsch, hela det långa spelet under knäböjningen och psalmen och alltsammans! O, klagade den gänglige mannen, hur ljuve-ligt vore det inte, om det funnes elektrisk trampinrättning! Ljuveliga ting, o, ljuveliga ting!

Denne gamle organist hade under många år tjänstgjort i det vackra, vita templet och därunder kommit att insupa en del i predikningarna använda uttryck, som han stundom gav ifrån sig. Själv var han icke mera religiös än många andra människor, fastän han719

ägde en stark känsla för den kyrkliga lyriken och stämningen och framför allt en sann kärlek till den religiösa musiken. Han var en i sina bästa ögonblick högeligen inspirerad musiker, och vid sådana tillfällen reagerade för toner och tempoanvisningar denna tunna, fläderlätta kropp med häftiga, ormlika rörelser över tangenterna ungefär som en människa, när hon genomströmmas av kraften från ett starkt elektriskt batteri. Hans kropp kunde bäva och falla ihop för en mästar-vändning, och han kände sig ibland lyftas på en flock silvertoner, liksom buren av änglahänder, medan ett ljuvt sorl fyllde kyrkan och åhörarnas tankar löstes upp i drömmar omkring altartavlan i koret.

Det hade icke ofta hänt, att den plikttrogne orgel-tramparen försummade sin tjänst; i ordinarie fall hände det aldrig. Men vid ett par extra tillfällen hade han kommit, ena gången i allra sista minuten och andra gången några minuter för sent, vilka försummelser förorsakat organisten oerhörda själsmarter och berövat honom inspirationens fröjder vid orgeln. Det behövdes därför icke en lång väntan i dag, för att den gamle tempeltjänaren skulle befara det allra värsta.

— Han kommer inte, gruvade sig den gänglige mannen, medan kyrkosångarna en och en droppade in på läktaren, vördsamt hälsande sin ledare. Nej, fortsatte han, det är något som säger mig, att han inte kommer.

I detsamma stod vid organistens sida en gammal bekant vän; den gänglige musikern igenkände genast redaktör Fogels milda röst och människovänliga ansikte med de ljusblåa ögonen och det blonda, kortklippta skägget.720

— Du oroas, gamle bror, sade Fogel med lugn stämma. Varför är du orolig?

— Orgeltramparn, orgel tramparen, klagade den gamle organisten. Han kommer inte. O, det vore ett ljuveligt ting, om han äntligen komme!

— Var bara lugn, förmanade den vänlige Fogel. Jag är här för att referera en kollegas högtidliga bröllopsakt. Du förstår, att man vill ju göra allt för kollegerna, särskilt de, som alltid vill sätta sina ljus under en skäppa. Sådant kan jag inte tolerera, och i det här fallet vill jag verkligen göra referatet så ståtligt som möjligt. Emellertid, fortsatte Fogel med lågt och ivrigt tal, emellertid ser jag väl inga hinder för att jag hjälper dig med orgeltrampningen. Kan det rädda situationen för dig, om nu mot all förmodan inte orgeltramparen skulle komma?

— Du säger något, mumlade den orolige organisten. Du sa något, käre Fogel. Du är då en ängel... men tror du, att du orkar?

— Inte något prat, avgjorde den praktiske och käcke bror Fogel. Inte ett ord mera. Ännu är inte en människa kommen till kyrkan. Låt mig därför försöka, låt oss genast försöka!

Redaktör Fogel drog den något motsträvige organisten med sig. Denne öppnade då dörren till den lilla kammare, som doldes av blåglänsande, väldiga orgelpipor med sina ramar av änglar i trä med scharlakansröda kinder och små silvervingar. Redaktör Fogel granskade med klara och genomträngande blickar fyra trampor, vilka därinne i skymningen liknade små huggkubbar. Så tände organisten ljus.

— Nu förstår du, instruerade den orolige musikern,721

att alla trampor får inte vara nere på en gång, utan luften skall jämnt och säkert strömma in i piporna genom att du växelvis trampar. Jag är rädd, att du inte orkar. Men låt oss försöka på, eftersom du är så vänlig. Kanhända att du räddar mig, käre bror Fogel — O, det vore ett ljuveligt ting!

Organisten satte sig nu att spela några takter ur marschen i Bröllopet på Ulfåsa, och redaktör Fogel gick med allvar och fanatiskt nit till kamp med de fyra huggkubbarna inne i den lilla kammaren. Provet, som snart måste avbrytas, eftersom tiden för den högtidliga akten nu var inne, tycktes utfalla till organistens tämliga belåtenhet. Den magre mannen såg på klockan och skakade på huvudet. Orgeltramparen hade verkligen försummat sig.

*

Medan herr Bengt Erlandsson, nyutnämnd notischef i Kuriren och omedveten ledamot av skräddarmästare Vasanders herkulesklubb, i en välsittande och bredaxlad frack vid sidan av fröken Märta Maria Åvik, dotter till fabrikör Anders Åvik härstädes och hans maka, född Tabell, beredde sig att på stora gången träda fram och avgiva löftet, anade han icke, att vännen Fogel, som han särskilt bett att icke referera bröllopet utförligt, var närvarande i kyrkan och just nu gjorde sitt inträde i den lilla tortyrkammaren bakom de glänsande orgelpiporna.

Bror Fogel var för dagen iförd en svart jaquette, en nystärkt, fin stärkskjorta och en nätt, svart rosett under en bländande krage. Ytterrocken hade han lagt av sig för att vara bättre beredd till ett arbete, vars 48. — SI Ober g, Kvartetten, som sprängdes.722

mödor han måhända underskattade. När den lilla signalklockan pinglade, kastade Fogel en energisk blick på de fyra tramporna och satte genast i gång med sitt sällsamma arbete. Han märkte efter en stunds kamp, att tramporna liksom lurade honom och gjorde skälmstycken bakom hans rygg. Nyss hade han nedtryckt två av tramporna och vände sig enligt den orolige organistens instruktion beslutsamt till de tvenne andra, men han hade icke hunnit detta, förrän ett hest rop hördes genom väggen:

— Fogel, mera luftl Mera luft, Fogel!

Bror Fogel var emellertid icke van vid att misslyckas med någonting, och han tycktes besluten att med ära skilja sig från detta självpåtagna arbete. Med ännu mera genomträngande skärpa än förut observerade han de lekfulla tramporna, vilka döko upp som små tumlare ur ett mörkt hav med sina trubbiga trynen i vädret, fastän Fogel alldeles nyss pressat ned dem. Med koncentration lyckas allt, tänkte Fogel förtröstansfullt och fångade på nytt i en hastig blick sina fyra dykande fiender, varefter han gjorde häftiga utfall åt alla väderstrecken på en gång. De konstrikaste tvärvändningar utförde han i sin bur och tyckte verkligen själv, att hans ben voro i verksamhet på en otrolig massa ställen, ja, han gratulerade sig till att ännu äga hela ungdomens rörlighet kvar. Den ensamme mannen greps emellertid efter hand av en frätande modlöshet, som han icke förmådde bekämpa, ty hur han än bar sig åt, döko alltid de fyra tramporna upp nästan samtidigt. Han hörde ett tag musikens brus tyna eller mattas, och strax därpå ljöd åter organistens stämma svagt men tydligt:723

— Mera luft, käre Fogell Mera luftl

Medan den gode bror Fogel utförde sin ensamma dans i den lilla skrubben, och ett par breda svettband löste sig över ryggen i ett varmt bad, tyckte han, att detta började likna en feberdröm, där alla mödorna hade en stark smak av inferno, allt under det sköna toner, liknande uppenbarelser, svävade runt omkring. Plötsligt avstannade spelet, och Fogel lät de fyra tram-porna hoppa upp.

När den gänglige organisten med tacksamma men oroliga ögon blickade in i den lilla pinokammaren efter aktens slut, möttes han där av en nästan främmande person. Bror Fogels skägg var icke så prydligt som förut, hans ben skälvde, som om han varit en nyfödd kalv, jaquetteärmarna hade åkt upp, manschetterna, som liknade vita spilkumar, sutto halvvägs uppe på armarna, så att man kunde se ett tatuerat ankare från Fogels ungdomstid; byxorna stramade i handklaversveck, och alldeles intill bror Fogels vänstra öra hade den lilla svarta rosetten flugit upp och satt sig som en tornsvala.

— Det var värre, än jag trodde, pustade den uppoffrande mannen.

— Käre Fogel, mumlade den tacksamme organisten. Du överlever väl detta? Luften räckte bra till i marschen, men i mellanspelet knep det, och psalmen nästan liknade suset av en mygga. Men det var i alla fall ett ljuveligt ting, att du erbjöd dig att hjälpa mig I

— Så hade jag också glädjen att få trampa orgeln på en kollegas stora högtidsdag. Jag tror inte det är många, som har gjort det förut, triumferade bror Fogel724

andfådd, i det han fångade den lilla rosetten och satte den på sin plats under kragen.

Och i sitt eländiga tillstånd, pysslande med sitt ljusa skägg och sina skrynklade kläder, avlägsnade sig redaktör Fogel för att inhämta närmare upplysningar om brudens klädsel, brudens moders klädsel, buketternas sammansättning med mera.

— Käre, bror Fogel, du är en ängel, suckade tankfullt den magre organisten, i det han fällde sin kropp över läktarskranket och stirrade ned i kyrkan, där blott en vaktmästare gick stökande omkring och plockade upp en del fallna rosenblad. SEXTIOFEMTE KAPITLET.

»Ärade brudpar, mina damer och herrar!»

Hovmästare Edelberg Ilastade dödstyst genom Hotell Svanlunds vackra festvåning, på vars väggar syntes bilder av en mängd storpolitikens och tonkonstens mästare, möjligen utvalda av den fintliga direktionen för att ingiva tillfälliga gäster den föreställningen, att Axel Oxenstierna och Carl Maria von Weber på sin tid varit tacksamma middagsätare vid restaurangens goda bord.

Den rödhårige hovmästaren, som var klädd i frack och vit halsduk, vred med häftighet sina händer över ett antal små assietter med smörkulspyramider, skyndade därefter bort och vred dem lika förtvivlat över ett par stora försilvrade fat, gled sedan, lik en spelande skugga eller reflex, utefter det långa vita bröllopsbordet, alltjämt utan ett ljud men hela tiden flätande de stora bleka händerna inuti och utanpå varandra. Hovmästaren hade själv lett dekoreringen av den ganska stora matsalen, men han hade i dag måst anskaffa extra krafter vid serveringen. Därför syntes i den ännu tomma salen servitören Tidlund, kallad Timglaset, sysselsatt med en del förberedelser, innan den festliga måltiden skulle intagas. På grund av att herr Tidlund mestadels tjänstgjort vid begravningsmiddagar, hade han tillägnat sig ett om möjligt ännu tystare upp-726

trädande än hovmästare Edelberg. Den bleke mannen med de bläcka, i fjärran svävande blickarna och det sällsamma leendet omkring munnen smög alltså omkring vid ett mindre bord i bakgrunden, medan herr Edelberg utförde sina trolska, luftiga rörelser vid det större bordet i salens mitt.

Ett tag upplöstes herr Tidlunds bild och fläktade ut i den stora korridoren. När han med tysta fjät och fladdrande skört passerade över den mjuka mattan, stod plötsligt fabrikör Åviks trotjänarinna framför honom, högtidsklädd och förgråten. Hon var den första, som anlänt från kyrkan.

— Gråt inte, fröken Alma, tröstade herr Tidlund med sin tonlösa stämma, sedan han vänligt hälsat hushållerskan. Allting blir bra, det vet väl jag det.

— Ack, jag skall förlora min kära fröken! Det känns nog, må herr Tidlund tro!

— Badda ögonen med kallt vatten, fröken Alma, så går det röda bort. Jag vet det nog jag, som varit med så mycket...

*

I det festliga bullret och sorlet av röster vid borden hördes tydligt Karl Ludvigs stämma, då han för fröken Carla Berg eller Glada Kalle förklarade, varför han kommit för sent till högtidligheten i kyrkan.

— Jag sa till Cello, att jag inte velie bli någen marskalk, yttrade Karl Ludvig. Jag töckte, att jag va för feter, men Cello sa, att han inte velie gefta sej, om jag inte åtog mej å bli marskalk. Snälla fröken Berg, var inte lessen på mej, för att jag kom för sent.727

— Det är ju över, det är väl ingenting att tala om, kvittrade Glada Kalle.

— Se, saken va den, forsatte Karl Ludvig, att jag va ganska feter för ett år sen. Jaha, dä förstås, jag ä dä nu också, men jag va möcke fetare då. Då skaffa jag mej, ser fröken Berg, en hel del stärkskjorter å sånt där. Sen kom sorgen.

— Ä, har ni haft sorg, avbröt miniatyrdamen med ett deltagande uttryck i sina glada och falska ögon.

— Dä var ingen släktsörg, fortsatte Karl Ludvig lugnande. Gud vare löv! Men dä va affärer å sånt där. En annan hade magrat, minsann!

Men vid det stora bordets ena kortända satt Pensionatskurken i en egendomlig givaktställning på sin stol. Hans blekbruna ansikte med den smala, sammanpressade munnen, den mörka skäggbotten och de grå-sprängda små mustascherna samt pincenén, som skärpte blicken, talade om allvar eller stränghet. På sin högra sida hade han genom en sällsam ödets skickelse till bordsdam fått en fröken, känd från Lilla Mussys värld, där hon spelade sin roll som Fakir under kaffebjudningarna. Hon talade som vanligt med nedslagna ögon och nästan slutna läppar. Pensionatskurken måste instinktivt ha känt, vilka huvudintressen Fakiren odlade; han sände då och då en forskande blick mot de sänkta ögonlocken, och han tycktes vänta på en förklaring eller en uppenbarelse. Nyss hade Pensionatskur ken på förfFågan meddelat sin bordsdam, att han var stationsinspektor i den närliggande köpingen, varför alltså Fakiren blivit nödtorftigt lokaliserad. Den uppenbarelse, som den djupsinnige mannen väntat på, dröjde verkligen icke så länge. Just som728

prästmannen uttalat orden ”renhet i tal, renhet i hjärtan, kärlek och överseende” till brudparet och hurraropen förklingat, yttrade Fakiren, i det hon blickade ned på bordduken.

— Bor inte den unga kaptenskan von Pann där?

— Mycket riktigt, sade Pensionatskurken förbindligt, med hopp i sitt hjärta. Mycket riktigt.

— Det är en mycket behaglig dam, fortsatte Fakiren. Hon bor ju i Hedmans gamla villa?

— Just så, just så, bekräftade Pensionatskurken med en viss entusiasm.

— Hon är visst änka nu?

— Ja, hennes man dog för två år sedan.

Nu gjorde Fakiren ett uppehåll, medan hon förberedde ett av sina stora suggestionsstycken. Därefter sade hon med len stämma, hopsnörpt mun och darrande ögonlock:

— Ja, tänk, tandläkare Blom flyttade in i samma förstuga, så snart begravningen var över. En behaglig man, herr Blom. Passande läge — för praktiken!

Pensionatskurken, för vars ögon efter Fakirens beräkning en syndig tavla rullades upp, blickade med sann beundran på sin bordsgranne, log milt och sade:

— Den unga kaptenskan är så mycket ute, för hon besöker mest fattigt folk och uppehåller sig särdeles ofta bland sjuka och elända i samhället. Hon ägnar sig uteslutande åt barmhärtighetsverk efter mannens död och går ofta långa vägar, ja, halvmil, med sina korgar, sina apotekslådor och sina hoptiggda kläder.

Fakiren blev stum inför all denna godhet. Men Pensionatskurken, som uteslutande diktade, ty han hade icke en

aning om hur kaptenskan använde sin tid,729

lade med tacksamt sinne märke till, hur han förvirrade sin bordsdam. För sig själv tänkte han: Denna kvinna har jag förvisso placerat på ett Castrum doloris, varefter han höjde sitt champagneglas och ödmjukt bad att få dricka Fakiren till.

Första fiolen, som var närvarande med Electrical girl, blev så småningom något högröstad och avfyrade plötsligt över bordet:

— Hej, Karl Ludvig, gamla ungkarlsruka! Skål för Ryslunda sparbank 1

Bröllopsmiddagen knallade och brann av flera utmärkta anföranden. Folkskolläraren Holmén uttryckte sig vårdat och lugnt i ett tal om ”hur liten man likväl känner sig inför naturens stora krafter, i vilka även kärleken ingår såsom en väsentlig detalj”, varefter en äldre herre manade de närvarande ungherrarna att gifta sig, ”emedan kärleken är det enda, som kan förgylla livet. Ungkarlarna ha inte något berättigande.”

Pensionatskurken, som en stund suttit i tankar och sett ogenomtränglig ut, knackade plötsligt till brudgummens överraskning i glaset. Det blev tyst efterhand, men Pensionatskurken klingade ännu en gång, och det lät i kristallen, som när en fårklocka pinglar.

När larmet nu alldeles tystnat, reste han sig upp och talade, först med tämligen låg och sedan med en allt skarpare stämma:

Ärade brudpar, mina damer och herrar! En av de föregående ärade talarna bragte brudparet en så ståtlig hyllning, därvid han utströdde så ljuvligt doftande rosor, att jag alls icke anser mig i stånd att tävla med honom. Men gav han åt brudparet730

vältalighetens blomster, vilket är tillbörligt och rätt, gav han åt oss ungkarlar endast törnen.

Förbjude mig Zeus att betvivla den ärade mannens försäkran, att han är lycklig, men jag anser min skyldighet vara att bemöta hans ord om ungkarlarnas mindre existensberättigande. Min herre, vi äro absolut nödvändiga för den äktenskapliga lyckan, och vi få bringa månget offer på äktenskapets altare. När omsider de unga slutit dörren till sitt bo, då, mina damer och herrar, är hela världen överflödig för dem, emedan de veta sig vara ensamma i världsaltet. Och rätt sål Men tiden flyr snart — sic voltitur aetas — och med tidens gång förändras allt. Då skola de en gång finna, att molnen, på vilka de svävade högt över våra huvuden, brista, och de vakna ledsna i sällskap med varandra, ty den första kärlekens gud, vilken har ett mycket stort och hårdarbetat tjänstgöringsdistrikt, har flyktat bort. Verkligheten har åter trätt i deras närhet, och i denna verklighet känna de sig till en början förvånade och främmande. En söndag kommer, när mannen står och trummar på rutan eller sitter knäppande på sina naglar, liksom de gamla lekte med plektret på lyran, och då den unga frun vattnar blomster utan att fälla ett ord. Runt omkring dem fylles luften utav frågetecken; det enda ljud, som stör tystnaden, är kanariefågeln, som hoppar i en triangel från pinne till pinne under glada pip. Ty det är en ungkarl, och därför piper han så glatt. Då säger plötsligt den unga frun, att nu måste förvisso någon tagas hem, för vilken man kan visa alla gåvorna, och mannen far upp såsom befriad ur fångenskap, och hem släpas så det första ungkarlsoffret. Med det tålamod och den731

ödmjukhet i anden som vi äga, vi ur paradiset ute-låsta, stanna vi inför varje kristallvas och utropa ”ah”. Vi skugga med händerna över våra ögon framför edra oljefärgsmålningar och säga ”åh”. Vi halas genom rummen såsom godsvagnar av ett lok, I leten i våra ögon efter entusiasmen över eder lycka. Ha! Vid gudarnas skymning! Det är vi ungkarlar, som skola omtala för eder och övertyga eder om att I ären lyckliga.

Så kommer den dagen, då vi uppsläpas till eder, och då ni för oss förevisa en dyrbarhet, insvept i en linda. Denna dyrbarhet har väl utseendet av ett vetebröd, men detta vetebröd skiljer sig i så måtto från vanliga sådana, att det blinkar, ty vi kunna tydligt se tvenne russin i bakverket, ett på varje sida om något, som I kallen för lillens grekiska näsa. Nå, frågar mannen, kan du säga, om han liknar mig eller Jossan? Den oerfarne ungkarlen begår genast ett avgrundsfel och säger, att det liknar endera av parterna. Men vi, gamla ärriga ungkarlar, vi säga icke så, utan vi slå tillsammans våra händer och utropa: Det var en sällsamt lycklig förening av eder båda!

— Hahaha, skrattade församlingen.

— Silentium, mina damer och herrar, manade Pensionatskurken. Förvisso äro vackra visor icke långa, men detta är en ful visa, och därför är den lång. En dag inbjudes ungkarlen såsom ledare av åskstrålar eller såsom en slags buffert, och han får då känna äktenskapets smärta och taga del av dess besvärligheter. Efter middagen anförtror sig den manlige vännen till honom: ”Kära du, allting är icke, som man drömmer sig det. Det vill säga, att jag och Jossan äro verkligt lyckliga, och hon är den bästa kvinna, man732

gärna kan tänka sig, men” (här sänker han sin röst till en viskning) ”men hon måste hållas kort, man måste ibland säga rent ut här i hu—”

Just då kommer Josefin in, och mannen övergår till något annat och ser ut, som om han hade inlett ett samtal med luften eller en i rummet sig befinnande vålnad. Ja, med sådana bördor få vi ungkarlar vandra hem. I ösen edra sorger i oss, men vi äro vana att bära äktenskapets tyngder, och ändock hava vi krafter kvar att på Trettondedagens afton tillsammans med edra små utföra den gudalika dansen Räven raskar över isen samt kanske därtill även placera våra tänkarehuvuden i golvet för att uppliva antikens lekar genom en kullerbytta och dymedelst framlocka gudaleenden på de små barnens läppar.

Nej, mina gifta damer och herrar! Talen icke illa om ungkarlarna, ty vi äro oumbärliga för eder äktenskapliga lycka, liksom ventilen är det för ångmaskinen. Vad slutligen brudparet angår, avslutade Pensionat-skurken sitt tal, så ber jag att få uttrycka den förhoppningen, att I med fullt förtroende vänden Eder till mig, när I haven några kristallvaser, klänningar, småbarn eller serviser att förevisa. Behagliga uttalanden garanteras, och även är jag beredd att taga tvenne gånger av eder kalvfrikassé och lika många gånger av eder jordärtsskockspuré eder ölsupa och eder brylé-pudding. För övrigt skolen I ihågkomma: amor vincit omnia!

Dixi! Acti labores jucundi! Vivant de nygifta! Kraftiga hurrarop genljödo åter i salen, och genom deras buller hördes Karl Ludvigs starka stämma: — Möcke bra! Dä ä så sant, dä ä så sant!733

Pensionatskurken satte sig ned, och han såg sträng ut, när han lyfte sitt glas, vari vinets pärlor dansade upp och ned; kritiskt syntes han granska dessa pärlor, som om han funnit dem alltför glada och lättfärdiga.

Medan sorlet steg och sjönk, satt den gamle pensionerade, före detta järnvägskontrollören Pamp, med sitt huvud lutat i ena handen. Electrical girl hade genast känt igen honom och med en viss förskräckelse, ty gubben, en gammal bekant till fabrikör Åvik, var ingen annan än Den oförbrännelige, som brukade berätta glada historier och tala om gödkalvstek, stuvad lake och väderleksutsikter inne i den affär, den unga kvinnan för länge sedan hade lämnat bakom sig. Electrical girl kom väl ihåg den dagen, då Den oförbrännelige kom in och berättade historien om fänriken. På sin egen historia hade hon ju fått ett lyckligt slut, fastän hon aldrig fick veta, hur det gick med fänrikens väninna.

Den oförbrännelige satt försänkt i djupa tankar, medan han förberedde ett av sina tal, med vilka alltid vänkretsen uppbyggdes av den intensive herrn, som till varje pris måste behärska situationen och under alla förhållanden vara den oförbränneligaste av alla oförbränneliga. Gubben Pamp var en på sitt område enastående talare, ty han kunde hålla anföranden, som innehöllo alls ingenting och därtill voro fullständigt osammanhängande, detta på ett så medryckande sätt, att åhörarna fingo intrycket av ett retoriskt mästerstycke. Han byggde upp ett slott av luft, försåg det med torn av tomhet och krenelerade murarna med intig-heter. Härefter satte han ett leverop som flagga i toppen. Det infernaliska i herr Pamps metod låg emel-734

lertid i den hastighet, varmed han hopade grannlåter på varandra; åhörarna drogos med av farten och visste icke ordet av, förrän den duktige talaren med ett ryck fick dem att rusa upp från stolarna med glasen i händerna och fylla i hurraropen, när han ropade sitt bjudande leve.

Nu reste sig Den oförbrännelige upp, baxade med ett larm stolen ut på golvet, vräkte sina breda axlar baklänges och röt:

— Ärade brudpar, mina damer och herrar!

Äh! samlade här i glädjens högtidsstunder — äh — minnas dagar, som svunnit i både helg och socken, och det gäller att med all gewalt stå rak i regn och solsken, det tror jag också, att man kan säga i detta fall, ty detta kära par, som vi här ser framför oss med ungdomens hela liv, men åldern kommer smygande och ungdomens dagar skola vi minnas liksom all tacksamhet vi hysa — äh — men det är ju möjligt — här utförde illusionisten ett av sina patentknep, då han liksom hänvisade till något, som förut icke blivit sagt — det är möjligt, att alla icke kunna instämma i de ord jag nyss talade om ungdomens tacksamhet och ungdomens plikter (flera av åhörarna lyfte huvudena, plågade av samvetskval över att icke ha varit tillräckligt uppmärksamma) men för all glädje, för all äkta kärlek vi ha fått röna i det härliga familjelivet, i dess helgd, som varit till fröjd för alla, icke minst för oss — till det ärade brudparet själv, till dess anförvanter, fabrikör Åviks präktiga — äh — familj — och därför, röt gubben plötsligt, ber jag er alla (buller och brak av stolar, som när bataljon slås på en kägelbana) instämma med mig i ett leve. Leve brudparet! Leve det!735

— En charmant talare, utbrast Pensionatskurken och vände sig till Fakiren. Ska vi inte gemensamt skåla med honom? Få vi lov! Tack för det vackra talet!

Men nu hade Reservlöjtnanten rest sig upp och bad med smattrande stämma att få uppläsa de telegram, som under dagen anlänt. Han stod i stram givaktställning. medan han lät den ena telegramblanketten efter den andra passera ansiktet, och hans röst lät som frisk skottväxling i patrullstrid:

— Hjärrrtlig grrratulation på högtidsdagen, smattrade det från uppläsaren. Undertecknat Hilda och Frans.

— Grrratulationer, de hjärrrtligaste på högtidsdagen. Familjen Ericksson.

— Sol ute och sol inne, sol i hjärrrta och sol i sinne! Lillebill och Edvin Sjöblom.

— Mycken glädje och liten sorrrg, krrraft att bära båda! Matilda och Josef Ingvers.

— Tomtebolycka må hemmet smycka! John Timell med fru och barn.

— Hjärrrtligaste grrratulationer på bröllopsdagen! Familjen Malm.

— Sol ute och sol inne, sol i hjärrrta och sol i sinne! Vännerna Ida och Axel.

— Lycka och frid! Petrus Anker.

— Mycken glädje och liten sorrrg, krrraft att bära båda! Sundströms.

— Tomtebolycka må hemmet smycka! Karnell & Co. Plåtförädlingsaktiebolag.

— Sol ute och sol inne, sol i hjärrrta och sol i sinne, Ferniss- och oljefärgsfabriken Glanzàa.

Särskilt ett telegram, som upplästes mot slutet för-736

vånade mycket den av lyckönskningar söndertrum-made församlingen. Det var avsänt av servitören Tidlund och innehöll hans enda vers,

var äng sin blomma har. Vart hjärta har sin saga från flydda ungdomsdar

Högaktningsfullt H. Tidlund.

Medan telegrammen smattrande lästes upp av Reservlöjtnanten, vars skottsalvor ljudit under mera än en halv timmes tid, syntes långt borta vid ena kortväggen Timglaset i sin välborstade, men något blanka redingote. Hans ögon sågo med ett blackt men vänligt uttryck på brudparet, och över hans läppar svävade det stilla leende, som aldrig lämnade honom, vare sig han iskänkte det sura vin, som sorgen bjuder, eller det fradgande, söta och rusande, som glädjen ställer till förfogande åt sina gäster.

Utanför i gränden, som i skymningen upplystes av ljusfläckar från Hotell Svanlunds strålande festvåning, hade under hand samlat sig en liten folkskara, som stirrade mot de granna fönsterraderna, bakom vars immiga glas skymtar av klänningar och frackar då och då kunde iakttagas. Den lilla skaran stod först tåligt avvaktande, men efter som minuter och kvartar gingo, blev den allt oroligare och mera hotande. En hetlevrad och uppfordrande

karlröst kastade ibland ut en fras, som tydde på trots, missnöje eller vrede. En annan stämma blandades i den förra men var lägre, mera mumlande och otydlig, fastän även denna röst till-737

hörde en tolk för harm och besvikelse. Det morlade och puttrade i den rörliga församlingen; allt intensivare stirrade ögonen upp mot rutorna, allt högljuddare blev mumlet och surret. Då brakade plötsligt liksom en trumpetfanfar lös. Det var den hetlevrade rösten, som utlöste hopens otålighet med orden:

— Brud och brudgum! Brudparet fram!

— Fram med brudparet, mumlade dovt den andra karlstämman.

Utanför ett av de stora fönstren syntes från gatan verkligen en liten balkong, vilken folkskaran för länge sedan hade upptäckt. Den önskade efter stadens ännu icke utdöda sed få se brudparet träda ut ett ögonblick och mottaga de bifallsrop, åskådarna tyst förbundit sig att höja såsom en betalning för besväret. Hovmästare Edelberg meddelade, ivrigt vridande sina händer, gatuförsamlingens högljudda krav, men brudparet var icke hågat att efterkomma de envisa uppmaningarna. Då yttrade fru Åvik, född Tabell:

— Det går icke an, komma, att vara så snäv mot det goda folket, punkt. Gån ut på balkongen en minut, komma, och gläd dem med att visa eder, punkt. Seså, utropstecken! gör nu som jag ber eder, punkt.

På uppmaningen lät det, som om fru Åvik, född Tabell, genom ett så klokt politiskt steg velat trygga dynastien Erlandssons fortbestånd och folkgunst för eviga tider. Brudparet gav därför efter, ögonblicket därpå öppnade hovmästare Edelberg dörren, stack ut sin ormlika kropp över balkongen för att närmare betrakta eller möjligen förbereda skaran på att något högtidligt nu skulle äga rum. 49. — Slöberg, Kvartetten, som sprängdes.738

— Bruden också, krävde den hetlevrade rösten genast.

— Asch, mumlade den andra karlstämman, det är ju hovmästarn, för fasen I Ser du inte detl

I detsamma försvann hovmästaren, och Cello uträdde med sin vita gudinna, mottagande folkets hyllning. I skymningen kunde han helt otydligt skönja anletena därnere, men när bifallsbruset steg, lade han märke till ett par röster, dem han tyckte sig ofta ha hört förut.

— Leve brudparet, skrek herr Stoltz, som var ägare till den hetlevrade stämman.

— Leve detsamma, ifyllde herr Backlund, varpå ett hurrarop utfördes av den övriga församlingen.

Dörren bakom balkongen stängdes. Skönhetssynen var som genom ett trollslag försvunnen, och vid den brådskande, korte och gråe herr Stoltz’ sida vandrade herr Backlund med långa och mystiska steg, dragande i sina mustaschsvansar, bort genom de mörka gatorna för att uppnå Café Merkurius, där de båda herrarna ämnade intaga en kaffegök efter aftonens arbete. SEXTIOSJÄTTE KAPITLET,

En weddingtrip till södern.

När herr Erlandsson och hans maka, född Åvik, stodo vid kupéfönstret dagen därpå för att företaga en resa till Dalarne, vecklade Cello upp en tidning, vilken han nyss mottagit från en tidningspojke, som samtidigt framfört en vänlig hälsning från redaktör Fogel. När Cello kastat ett par blickar i bladet, hoppade plötsligt följande ord ur hans mun:

— Lilla Fogel, du är en ängel...

— Menar du mig, älskling, sade fru Erlandsson med varm stämma.

— Ma fan ta dej, fortsatte Cello i det han rodnande av vrede genomläste det festliga referatet av bröllopsakten i kyrkan, vilket bror Fogel försett med rubriken ”Ståtligt bröllop inom societeten”.

— Min Gud, utbrast den oroliga och förvånade fru Erlandsson. Vad sa du?

— och så har han utav gammal vana skrivit ”En weddingtrip till södern” också — beskrivit hur tant var klädd — gamla Mussys svarta sidenkjol och kapott —

Äntligen erhöll den upprörda fru Erlandsson av sin Vredgade man en förklaring. Hon sade då med ljusnande ansikte:

— Men det är väl riktigt rart gjort ändå.

— Visst är Fogel rar, sade Cello med sammanbitna tänder. Visst är han söt och rar! Käre Fogel, du är en ängel, men —740

En reparation pågick i fabrikör Åviks kök, och på en smal stege intill det stora skåpet stod en img målare med färgklickar på blusen och en vit mössa på huvudet, smackande och klafsande med en pensel högt uppe vid taket, samtidigt som han visslade de allra ljuvaste melodier. Nyss hade han på ett fintligt sätt förmält arian Om blott jag får din kärlek med I rosens doft, och ingen skulle ha kunnat utpeka gränsmärkena mellan de två tonskapelserna, i varje fall icke hushållerskan Alma och hembiträdet Hedvig, som höllo till i serveringsrummet.

— Nu vet man ju, hur det har gått med Dorothy, sade Alma till Hedvig. Det är alldeles klart de unga emellan.

— Greve Cyrus har fått sin dom. Det är sant, svarade Hedvig. Han hängde sig ju av grämelse i sitt stamträd på gården till ett av slotten — det var visst en ek, som var tvåtusen år gammal. Kan träd bli så gamla?

— Jag förstår mig inte på det, svarade Alma. Men aldrig har jag sett några hinder för någonting i romanerna.

— Han var en så hemsk karaktär, sade Hedvig med ett ur följetongen lånat uttryck. I alla fall! Alma tyckte, att det skulle vara slut, men man har ju inte fått vara med om mera än bröllopet. Inte vet man, hur det går för dem i framtiden. Räcker pengarna till för den gamle lorden, så att han slipper gräma sig till döds? Fitzgerald var söt och rar, men han hade ju inte så stora rikedomar, han hade ju ganska dåligt med pengar.

— Vi får kanske veta det, eftersom äntligen sista kapitlet har kommit. Det är bäst, att hon läser det741

med detsamma, så att vi får slut på det. Det här var en långdragen författare, minsann!

— Talar damerna om författare, hördes i detsamma målarens ljuva röst från köket. Han hade nyss sammankopplat visan Sussy, du svarta med Lilla Karlsson, söt på alla vis, och han ville nu bereda sig själv någon omväxling. Jaså, fortsatte han, damerna talar om författare. Såna känner jag till! Jag har en faster, som har varit hos en sådan, mina damer!

— Säger herr Ljungros det, ropade hushållerskan tillbaka.

— Ja, hon var anställd hos en författare, som skrev granna dikter och sådant, men han var inte så grann i mun, när han var hemma. Han kastade för resten bullar på henne.

— Vad gjorde han? ropade de två kvinnorna inne i rummet.

— Han var så infenalisk, svarade målaren, så att han gömde överblivna kaffebullar för att få dem att hårdna, och när han blev arg, kastade han dem på min faster. Ibland stack han ut huvudet genom fönstret och ropade till folk, som arbetade utanför — tillåter damerna att jag använder mig av ett starkt ord här?

— Aja, bevars, om det inte är alltför hemskt, svarade hushållerskan.

— ropade till folk, som arbetade utanför, fortsatte den chevalereske målaren: ”håll käften brackor, medan jag diktar åt er! Det är för eran skull jag lider, era — bestar!” Ja, han sa egentligen något värre än bestar, men jag vill emellertid inte uttala det i fröknarnas närvaro.

— Usch, en sån otäcking!742

— Ja, och ibland stängde han in sig i sitt rum, och när han kom ut till frukosten, då grät han och sa till min faster: ”I dag har jag varit i mitt sköna land. Härliga, drömda land, med din vår, som smälter mitt hjärtas vinterI”

— Så vackert, inföllo romanläserskorna i serveringsrummet.

— Men det hindrade honom inte att säga något helt annat strax därpå, och det var saker, mina damer, så att mina fröknar skulle ha svimrat båda två.

— Ja, men det han diktade då?

— Å, sade målaren med sin smältande stämma, understrykande varje ord med smackningar från penseln, det var minsann så sött och vackert alltsammans så att folk grät åt det och inte visste sig någon råd för all beundran.

Nu började målaren att vissla Ljuvt är att drömma, sorgerna glömma, men kommen till hälften av denna melodi, kittade han den omärkligt tillsammans med Näcken han spelar i böljan blå, vilken rörande musik varade medan Hedvig började läsa:

— Kapitel sextioett.

En weddingtrip till södern.

I den med gult siden överdragna lyxvagn, vilken ställts till de nygiftas förfogande, stod nu sir Fitzgerald med sin unga maka innesluten i hans armar, i det han lidelsefullt tryckte en kyss på hennes läppar.

Utanför de stora kupéfönstren visade sig ett underbart landskap, vars trädpartier än reste sig liksom hotfullt upp emot en av oranger färgad himmel, än liksom743

ägde ett smilande behagfullt uttryck av ljuvaste sommarlust.

”O, bort från dessa dimmor och gråa trakter”, utropade sir Fitzgerald. ”Ut till de södra landens prakt och härlighet! Detta är ändå livet. Kommer därtill, att jag får vara allena med dig, du ädla dotter av en stolt släkt, vars hand jag djärvdes att eftersöka; och vars hjärta jag erhållit. Jag svär dig i detta ögonblick, att ingen i hela världen finnes, vilken är så överlycklig såsom jag är, du dyrkade! I denna stund genljuder över hela England tidningspressen med sina av ståtliga artiklar fyllda blad om vår förmälning, där hela landets främsta societet med prinsen av Wales i spetsen var närvarande. Dock smärtar det mig förfärligt”, fortsatte han, ”att icke mina föräldrar i denna stund längre leva.”

Dorothy slog upp sina mörkblåa ögon, och i det hon lade sin fina, med dyrbara smycken utrustade hand på hans arm, yttrade hon:

”Även jag sörjer djupt över att dina älskade föräldrar båda ha skrattat åt förgängelsen.”

Hushållerskan avbröt nu berättelsens gång.

— Nej, men, Hedvig, sade hon med en skymt av förargelse i sin lugna röst. Så galet hon läser på flera ställen. Inte har väl det gamla fina herrskapet skrattat åt förgängelsen. Det låter hemskt, ja, riktigt kusligt tycker jag.

— Jag läser som det står, urskuldade sig Hedvig. Men Alma har nog rätt. Det skall förstås vara, att de ha skattat åt förgängelsen. Heter det inte så?

— Naturligtvis. Bra märkvärdigt, att det är så mycket tryckfel jämt, fortsatte Alma. Förra gången744

på själva bröllopsfesten läste hon, att bruden riktade sina mörblåa ögon mot brudgummen i stället för mörkblåa, och en gång förut var det något ännu tokigare, men jag har glömt, vad det var. Fortsätt nu!

Alltjämt till tonerna från målarens läppar fortsatte Hedvig läsningen, varvid man fick veta, att sir Fitzgerald i lyxkupén överlämnade sex diamanter av hasselnötters storlek till sin brud såsom en liten nätt överraskning.

”Och detta för mig”, utbröt Dorothy.

”Ja, för dig och endast för dig, Dorothy”, sade sir Fitzgerald och såg med ögon, fyriga av kärlek på sin brud.

De båda älskande föllo i varandras armar. Utanför reste sig nu Vesuvius mäktiga kägla, överströmmad av aftonsolens purpurstrimmor. Sir Fitzgerald öppnade kupéfönstret, söp därpå den milda luften i häftiga drag och sade:

”Nu sänker sig natten sakta ner över en lycklig och idog jord”, utbrast han. ”Sälla ögonblick, då jag vid din sida får fara i dessa sköna länder! Hittills har jag till denna dag spelat rölen av en fattig man, men jag gjorde det därför, att jag med mitt hjärta ville vinna dig och icke med mina rikedomar.”

”Du rik?” hördes Dorothys darrande stämma.

”Ja, rik”, sade sir Fitzgerald. ”Mina slott i England med dess underlydande utgöra nämligen endast en bråkdel av mina ägodelar, vilka äro utströdda över hela Europa.

Dorothy tryckte sitt vackra huvud intill sir Fitz-geralds bröst, i det att hon utbrast:

”Då tackar jag himlen, men allenast icke för min745

egen del utan även för mina föräldrars skull, vilka härigenom icke längre behöva sörja över en dotter, som kanske dock i djupet av sitt hjärta erfor en känsla utav att hon av egoitisk kärlek tvungit dem att leva under sin värdighet. Välsignad vare du, o, sköna jord, och främst av alla du, min egen älskade!”

Det föreföll nu, som om hela naturen velat instämma i denna bön, ty ett praktfullt stjärnljus utbredde sig i detsamma över hemisfären, och palmens grenar uppsträckte sig mot fönstret liksom i åkallan. I en kyss bortsmälte de båda unga, medan tåget förde dem bort till ett oberoende och sorgfritt liv. Slut.”

— Jaså, nu är det slut på valsen, sade Alma. Hur är det nu? Har vi fått reda på hur det gick för alla?

— För varenda en, svarade Hedvig.

— Men den förtrogna miss Duncan, kammartjäna-rinnan. Hur gick det med henne?

— Det vet väl Alma. Hon fick ju en plats som föreståndarinna på ett av sir Fitzgeralds slott. Hon ville ju inte för något i världen skiljas från sin fröken.

— Hon har rätt, Hedvig. För resten kan jag inte begripa, hur den, som skriver följetonger, kan hålla ihop det.

Målarens milda röst hördes nu utifrån köket:

— De är skapade för genialitén, mina damer!

Därefter visslade han i egen sättning melodien till

Nu tackar Gud allt folk, medan diktens gyllenvingade andar lämnade fabrikör Åviks kök och skymningen sakta kom smygande utanför med stjärntändning över gårdens träd. SEXTIOSJUNDE KAPITLET.

Den blomstertid...

Sabbatsbrytande bin flyga omkring i den gamle bibelkritikerns stora trädgård en sommarsöndag. Gubben Borg är sysselsatt med en stor grön vattenkanna, ur vars stril glittrande bågar kastas ut på yppiga blomstersängar och vajande köksträdgårdsväxter. Under den gamle herrns vita valrossmustascher hänger en svart och krokig pipa, som häftigt släpper ifrån sig ljusblåa rökpuffar.

— Hör nu, herr Thun, ropar gubben Borg och gör ett inlägg i en nyss påbörjad diskussion om Moses på berget. När Moses kom ner från berget, var han alldeles röd i ansiktet. Hans ansikte sken, står det. Tacka för att det sken, då han hade fått brännblåsor i det; de hade ju experimenterat med sprängämnen däruppe. Hans bror, som kom bort på berget då? Vart tog han vägen? Sprängd i luften, förstås, för de kunde inte handskas med krutet på den tiden riktigt. Det var alldeles för nytt för dem, se. Moses visste i alla fall, vad han gjorde, och han var en ovanligt klyftig karl, det är säkert det. Och lika styv var han, när han skulle föra folket över Röda havet, för han hade väl reda på ebb och flod, se. Han var lika mycket skeppare som landkrabba, skall jag säga herr Thun!

— Så var dock förvisso Moses en stor gudsman,747

svarar den entoniga rösten bakom staketet, och honom var förelagd en stor gärning att föra Israels barn genom öknen. Så skola vi alla vara starka i anden och i tron, och förvisso var det anden, som strålade utav Moses’ ansikte, och inte något krut, herr Borg. Herr Borg vill förklara alla de ting så naturligt...

— Allting är också så naturligt, svarar gubben Borg. Låt oss inte glömma jorden, herr Thun. Låt oss vara ödmjuka och inte glömma jorden, för vi är potatisar och myror, som har vuxit upp ur jorden.

— Ja, människan är ett fåfängligt ting emot sin Skapare, svarar den entoniga stämman. Men det är Han, som har

skapat myran, potatisen och människan.

Härpå blir det tyst; och medan herr Borg stilla städar i sin trädgård, kastar han då och då en lång, kisande gammalmansblick bort mot det stora två-våningshuset, från vars öppnade fönster för en stund sedan hördes tonerna av en fiol. Ett sakta brus av vind, som drar genom trädgårdssängarnas blad och stänglar, eller av flygfäns surr stiger upp som en stilla, långt utdragen koral. Runt omkring prunkar Adonis med sitt findelade, mörkgröna bladverk och sina röda, blänkande blommor; ringblommorna lysa som lyktor med gula och orangefärgade lågor, en latyrusskog i alla färger vajar där, fastklamrande sina stänglar vid stör eller staketspjäla, sommarlövkojan står blundande i en säng, väntande på aftonsvalkan, mollan skryter med sina karmosinröda blad, och långt borta vid lövsalen söka några jättelika solrosor vädja till osynliga åskådare att uteslutande betrakta dem men förgäta all den övriga blomsterprakten.748

Vattenkannans strålar blänka, rissla och blanda sitt svaga ljud med surr och fågelkvitter. Inne i snickar-mästare Thuns trädgård skallrar det nu av koppar och glas; man väntar tydligen främmande där. Men herr Borg hör icke dessa ljud. Medan han går nedlutad över markens härlighet, tänker han på sin för länge sedan döda hustru, som aldrig skall återvända till deras trädgård. Han suckar icke mera, ty hans suckar ha för länge sedan tagit slut, men han tänker lugnt och djupt på allt det, som flydde från honom en dag för många år sedan. Nu är han åter vid hennes sida, nu sitta de på bänken invid fruktträden; nu ropar hon från fönstret — han kan så tydligt höra, hur den klara sopranen nämner hans namn. Nu ser han rakt in i hennes milda ögon, och nu blir det åter mörker; han öppnar själv husets port, för att de skola kunna bära ut den gula kistan med alla de starkt doftande kransarna, och nu är han vid graven, där stenen fläckats àv regn, men där ännu guldbokstäverna skina: Elisabet, medan små nedfallna löv rulla och vända sig i vinden. Han stannar alltid så länge vid stenen. Ack, det är så naturligt, att även hon skulle bli till jord liksom bladet, liksom blomman och fågeln. Allt är så naturligt och går så lugnt i sitt naturliga kretslopp; ständigt följa nya morgonrodnader på varandra, ständigt nya månar blänka — det går runt och säkert, det blir nytt och gammalt om vartannat. Men saknaden oeh längtan, men drömmen, som oförändrad stilla lågar i hans bröst, vad är den utav, vad är den för ett märkvärdigt ting? Skall jag träffa henne mera? tänker den gamle herrn. Nej, jag skall icke mera råka henne — men kanhända att jag skall få råka henne ändå. Och så lämna749

hans tankar stenen vid graven, och därifrån vandra de bort till det gråa huset, gå uppför trappan — och nu ljusnar grubblarens öga.

— Varför kommer inte Elisabet, hon skulle ju komma, mumlar han.

Men den gamle har icke lagt märke till, att Electrical girl öppnat grinden och släppt in den lilla dottern på sandgången. Den tvååriga Maj Elisabet stirrar bländad mot solen, medan vinden nappar i de vita hårtestarna och en stor silversked blänker i hennes hand, vars miniatyrfingrar sluta sig med ett envist grepp omkring skaftet. Som en väldig, rörlig tavla utbreder sig bakom barnet trädgårdssängarnas tusenfärgade sommargrann-låt. Ur mörka skyar av grönt stiger från grannens trädgård en sång av några unga röster:

Den blomstertid nu kommer med lust och fägring stor. Du nalkas, ljuva sommar, då gräs och gröda gror. Med blid och livlig värma till allt, som varit dött, sig solens strålar närma, och allt blir återfött.

Gubben Borg lyssnar en liten stund med stora ocli förströdda blickar till den klara sången; så ser han ner mot marken. Där står det blonda barnet med sin blänkande stav majestätiskt utsträckt i handen. Hon riktar ett par ihärdiga, ljusblåa ögon mot den gamles rynkiga anlete, medan ivrigt pladder höres från hennes läppar.750

Herr Borg ger till ett litet rop. Så sträcker han sig ined en livlig rörelse över en blomstersäng, bryter en tusensköna och räcker blomman, alltid en gammal damernas riddare, åt Electrical girls dotter, medan sommarsuset mäktigt drar fram genom lanthandlarens vajande och doftande paradis.

— Elisabet lilla, mumlar farfadern och trycker det ljusa barnet till sitt bröst.